ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք ; Հատը 15 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 1 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

MERCREDI 1er JANVIER 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8082 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3883

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ

Տարին վերջացաւ անստուգութեան նոյն վիճակին մէջ, որով սկսած էր։

1957ը ո՛չ մէկ լուծում բերաւ այն բարդ հարցերուն, որոնք սերտօրէն կապուած են աշխարհի ճակատագրին հետ։

Պատերա՞զմ թէ խաղաղութիւն։

Ազատութեան եւ խաղաղութեան ծարաւի մարդկութիւնը այս հարցականին առջեւ կանգնած է կրկին՝ նոր տարւոյ սեմին։

Ու հեւասպառ կը հետեւի դէպքերու ընթացքին, յոյսի նշոյլ մը փնտռելով այն անվերջ բանակցութեանց, սակարկութեանց ու ճառերուն մէջ, որոնցմով ա՛յնքան հարուստ եղան մանաւանդ վերջին ամիսները։

Գիտութիւնը հսկայաքայլ յառաջդիմութիւն արձանագրեց 1957ին։

Հիւլէական ու ջրածին ռումբերը քանի մը տարի առաջ հիմնովին յեղաշրջած էին արդէն ռազմագիտութիւնը, հին զէնքերը շարելով թանգարան դրուելու դատապարտելով։

Սպուտնիկ, Հնդակալեմոն, Ատլաս եւ այլաբանական զանազան անուններով նոր զէնքեր քայլ մը աւելի առաջ տարին յեղաշրջումը վերջացող տարուան ընթացքին։

Մարդիկ սկսան մրցիլ բնութեան հետ։ Անջրպետի գրաւումը դարձուցին նպատակ։

Այժմ կը պատրաստուին ճամբորդել դէպի Լուսին։

Ինչ որ երեւակայութիւն եւ առասպել էր երէկ, իրականութիւն է դարձած այսօր։

Օդանաւերը սկսան մրցիլ ձայնի արագութեան հետ։

Իսկ միջերկրային հրթիռները կ'ուզեն հասնիլ լոյսի արագութեան ...

Ի՞նչի կը ձգտին բոլոր այս արտակարգ գիւտերը, եթէ ոչ աշխարհի տիրապետութեան։

Իրաւունքը զօրաւորինն է։

Այս ճշմարտութիւնը յաւիտենական է։ Երբե՛ք չէ փոխուած աշխարհի ստեղծագործութենէն ի վեր։ Ու պիտի չփոխուի բնաւ։

Տիրապետելու համար ուժ պէտք է ունենալ։ Ռազմական, զինուորական ուժ։ Ու զօրաւոր զէնքեր։

Այդ զօրաւոր, նորօրինակ զէնքերու տիրապետութեան եւ կատարելագործումին հետամուտ են արեւելքն ու արեւմուտքը։ Խորհրդային միութիւնն ու Ամերիկան։

Երկու հակամարտ ճակատները մրցումի եկած են։

Երբեմն մէկ կողմը, երբեմն միւսը կը շահի յաղթանակի դափնին։

Ու մրցակցութիւնը կը շարունակուի անարգել, օրէ օր աւելի մեծ թափ առնելով։

Զինարշաւին սանձ մը դնելու, զայն բոլորովին կասեցնելու, նոյնիսկ զինաթափութիւն կատարելու համար անդադար ժողովներ կը գումարուին, բանաձեւեր կը քուէարկուին, պատգամներ կը ղրկուին։ Սակայն ի զո՜ւր։

Մէկ կամ միւս կողմը «լուրջ» պատրուակներ կը գտնէ՝ յետաձգելու, նոյնիսկ բոլորովին ջուրը ձգելու համար ամէնէն համեստ ու բարեացակամ ծրագիրն անգամ։

Ու միաժամանակ կը խօսին խաղաղութեան մասին։

Նոյն խաղաղութեան աղաւնին՝ իր ձիթենիի խորհրդանշանով՝ ի պատուի է մանաւանդ անոնց մօտ, որոնց վերջնական նպատակն է «համաշխարհային յեղափոխութիւնը»։

Նպատակ՝ որուն կարելի է հասնիլ ո՛չ թէ խաղաղութիւն հոլովելով, այլ զինուորութեամբ։

Խաղաղութեան հետ զուգընթաց, ժողովուրդները ծարաւի են նաեւ ազատութեան։

Քաղաքակիրթ Եւրոպայի սրտին վրայ ազատութենէ զրկուած կ'ապրին բազմամիլիոն մարդիկ։ Ենթակայ բռնատիրութեան։

Նոր տարւոյ սեմին վրայ, մեր շրթները ունին մէկ մաղթանք, ա՛յն որ դարերէ ի վեր կ'երգուի Հայաստանեայց եկեղեցւոյ կամարներուն տակ․

Տուր աշխարհիս խաղաղութիւն,
«Բանտարկելոց» ազատութիւն։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ամերիկեան թերթի մը թղթակիցը տեսակցութիւն մը ունեցած է Վարչապետ Կայեարի հետ, որ հրատապ հարցերու շուրջ ըրած է կարգ մը յայտարարութիւններ։

Պատասխանելով այն հարցին, թէ ի՞նչ արդիւնք կրնայ տալ Արեւելք – Արեւմուտք խորհրդակցութիւնը, Վարչապետը ըսած է.— Էական է նախ, որ արեւմտեան երկիրները ցոյց տան, թէ ամէն վայրկեան պատրաստ են խորհրդակցելու՝ զինաթափութեան մասին։ Պէտք չէ մոռնալ, որ Խ. Միութիւն ուժ կուտայ շարունակ իր քարոզչութեան։ Յետոյ, բաւական չէ զինաթափութեան շուրջ համաձայնութիւն մը գոյացնելով բաւարարուիլ. գլխաւոր հարցը՝ հսկողութիւնն է եւ օրէնքներու գործադրութիւնը, որուն շուրջ պէտք է համաձայնիլ։ Ֆրանսա ներկայիս ուրիշ առաջարկներ չունի Խ. Միութեան։ Գալով Արեւելք – Արեւմուտք «Մեծերու» հանդիպումի մը, ոչ մէկ անպատեհութիւն կայ որ չըլլայ. պայմանաւ որ նախապէս պատրաստուի այդ հանդիպումը եւ պարզ քարոզչութեան մը բնոյթ չստանայ։

Ամերիկացի լրագրողին երկրորդ հարցումը եղած է կեդրոնական՝ Եւրոպայի չէզոքութեան խնդիրը, որ կ'առաջարկէ Լէհաստան՝ Գերմանիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ մասնակցութեամբ։

Վարչապետը վտանգաւոր գաղափար մը կը նկատէ ասիկա, որովհետեւ հիւլէական զինաթափում մը՝ Եւրոպայի մէջ, պատճառ պիտի ըլլար որ ամերիկեան բանակը հեռանայ, մինչդեռ խորհրդային ուժերը պիտի մնան իրենց տեղը։

Իսկ գալով Միջին Արեւելքի քաղաքականութեան, Կայեար համաձայն է որ սթաթիւ քուոն պահուի այդ շրջանին մէջ, բացէ ի բաց աւելցնելով՝ թէ Ֆրանսա դէմ է ներքին փոփոխութիւններու, այնպէս՝ ինչպէս եղաւ Սուրիոյ մէջ։ Հիւս. Ափրիկէի մէջ, նման փոփոխութեան մը մասին կարելի չէ մտածել առ այժմ։

Այնքան ատեն որ ազատ աշխարհի պաշտպանութեան հարցը առկախ կը մնայ՝ մինչեւ Արեւելք – Արեւմուտք հանդիպում մը, բնականաբար Արեւմուտքի պաշտպանութեան կազմակերպութիւններն պիտի պահուին։ Գալով հիւլէական ու ջրածին ռումբերու պահեստին՝ որ որոշուեցաւ Ատլանտեան Ուխտի ժողովին մէջ, թէեւ տակաւին Ֆրանսական կառավարութիւնը վերջնական որոշում մը չէ տուած, բայց անպատեհութիւն մը չկայ որ դրական ըլլայ Փարիզի դիրքը։ Այդ ռումբերու պահեստներուն վրայ ըլլալիք հսկողութիւնն ալ երկրորդական է. կարեւորը այն է, թէ հարկ եղած պարագա–

(Շարունակութիւնը կարդալ ․Դ․ էջ)

" ՅԱՌԱՋ "

Ամանորի առթիւ լուսագոյն օրեր կը մաղթէ իր բոլոր բաժանորդներուն, ընթերցողներուն, ընկերներուն եւ բարեկամներուն։

ԳԱՀԻՐԷԻ ԺՈՂՈՎԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

Ափրիկեասիական երկիրներու ժողովը, որ գումարուեցաւ Գահիրէի մէջ, վերջացաւ. դատապարտուեցան Պաղտատի Ուխտն ու Այզընհաուըրի վարդապետութիւնը։ Հրատարակուեցաւ զեկոյց մը, որուն «արաբական ոգւոյ» գլուխին մէջ դարձեալ կը քննադատուի Արեւմուտքը, հաստատելով այն պայքարը՝ որ կը մղեն Արաբ ժողովուրդները միասնականութեան, ազատութեան եւ անկախութեան համար, եւ օտար ազդեցութեան դէմ։

Յիշատակուեցան Եմէնի, Ադէնի, Օմանի հարցերը եւ ժողովը թիկունք կանգնեցաւ Ինտոնեզիոյ։ Քորէայի վերամիացումը կը պահանջուի՝ խաղաղ միջոցներով։ Աքապան կը հռչակուի արաբական ծոց։

Գալով Ալժերիոյ հարցին, Ափրիկէի եւ Ասիոյ երկիրները վերջնական լուծում մը կ'առաջարկեն. առաջին առիթով՝ կը պահանջեն որ ազատ արձակուին հինգ ղեկավարները՝ Պէն Պելլայի հետ՝ ինչպէս նաեւ այն բոլոր ազգայնականները, որ բանտարկուած են։ Անկախութիւն տալ եւ սկսիլ խորհրդակցութեանց՝ անկախութեան հիման վրայ։ Ալժերիան պիտի ներկայացնէ Ազատագրութեան ճակատը։ Ֆրանսական բանակին մէջ գտնուող Ալժերիացիներուն կոչ կ'ընեն, որ մերժեն կռուիլ իրենց եղբայրներուն դէմ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ եւ Խ. Միութեան միջեւ առեւտրական համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ, որ ի զօրու է 1958 Յունուար մէկէն 1961 Դեկտեմբեր 31։ 320 միլիառ լիրի փոխանակութիւն պիտի ըլլայ երկու երկիրներուն միջեւ։

ՇՈՒԷՏԻ Համայնավար կուսակցութեան 18րդ համագումարը բացուեցաւ Սթոքհոլմի մէջ, 300 պատգամաւորներու մասնակցութեամբ։ Առաջին անգամ ըլլալով Խ. Միութիւն եւ Համայնավար Չինաստան իրենց ներկայացուցիչները ղրկած են։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Վարչապետ Ատընաուըր Բուլկանինի պիտի առաջարկէ որ կարմիր բանակը հեռանայ Արեւելեան Գերմանիայէն։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ մամուլը կը քննադատէ չորս գրողներ՝ որոնք դիրք բռնած են համայնավար կուսակցութեան գրական քաղաքականութեան դէմ։

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հաղորդեն, թէ Յունուար մէկէն սկսեալ Էր – Ֆրանսի օդանաւերը պիտի չկարենան իջնել Լիբանանեան օդակայաններ. անհամաձայնութիւն մը ծագած է։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ Յունուար մէկէն ըսկսեալ հացին գինը միջին հաշուով չորս ֆրանքի յաւելում կրեց (քիլօն)։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ Վարչապետ Պէն Կուրիոն իր կառավարութեան հրաժարականը ներկայացուց Հանր. Նախագահին։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ կը հաղորդեն, թէ Իսրայէլի զէնք տալու ի վիճակի չեն։

ԻՏԱԼԻԱ պաշտօնապէս ընդունեցաւ, որ ամերիկեան հրթիռներու արձակարաններ հաստատուին իր հողամասին վրայ։ Ուաշինկթընի իտալական դեսպանը լուրը հաստատեց։

ՂԱՆԱՅԻ Հանրապետութեան մէջ խառնակութիւններ ծագեցան։

Օրէ Օրին

ԱՌԱՆՑ ՆԱՒԱՍԱՐԴԻ

Գիտեմ, որ անխառն երգ ու խաղ չունենիս դուն առանց Նաւասարդի, իշխա՛ն ժողովուրդ։ Է՛ր երբեմն, Նոր Տարին Նաւասարդեան տօն էր քեզի համար, Նաւասարդեան խաղ եւ հոգիի՛ Նաւասարդ։ Ցետոյ, ցաւի ու սուգի օրերուն, Կաղանդը եկաւ պահ մը ռակի հնչեցնել սրտիդ մէջ ու մտքիդ։ Ամփոփուիմ։ Վերանորոգուիմ։ Մոռացուիմ։ Բարիի ու գեղեցիկի ողանում՝ համայնականչալ խաւարին մէջ, ու ներո՛ւմ մանաւանդ․— մեծ եղեգիններու արժանիք եւ վատերու խարսանիք։

Կաղանդին, գիտցար ներել, իշխա՛ն ժողովուրդ, բոլոր թշնամիներուդ․ բոլորի՛ն։ Բայց հարուածեցին քեզ անոնք՝ վեհանձնութիւնդ միամտութիւն համարելով։ Ու կրկին փշրուեցար, հալածուեցար, պարտուեցար։

Գիտե՛մ, թէ սուգի ու ցաւի ծովերէն ետք, պիտի երգես ու խնդաս այսօր, ժողովո՛ւրդ Հայոց, պիտի պարես ու մոռնաս ինչ որ մութ էր ու տխուր։

Այնքան բեռ կայ ուսերուդ եւ այնքա՜ն վէրք կողիդ, բայց դուն կրնա՛ս փայլել նորէն՝ պատռտած դրօշիդ տակ․ փայլեցիր հանդարտ, խրոխտ, ու կը փայլես տակաւին հաւատաւոր աչքերով։

Ո՞վ կրնայ քեզ տապալել արքայական պատուանդաններէդ։

Մանուկներ կան այսօր, Հայու տաք ու խորունկ աչքերով տղաք ու աղջիկներ՝ որոնք Նաւասարդը կ'ուզեն, փառայեղ Նաւասարդը Տիգրաններու եւ Արտաշէսներու։ Տենչ ու կիրք։

Ի՞նչ փոյթ անոնք՝ որ հազարումէկ քառուղիներու վրայ իրենց սիրտը կորուսին։ Մոռցիր ,— դուն գիտես մոռնալ ու արհամարհել, իշխա՛ն ժողովուրդ, — մոռցի՛ր այլասերածներն ու խառնածինները ու քալէ յառաջ, առանց վախի ու կասկածի։

Մի՛ մոռնար, որ սղինձէ սրտեր կան՝ ռազմաճակատի վրայ, եւ գործի տղաք՝ հանրային կեանքին մէջ։ Ու կան մանուկներ՝ որ Նաւասարդը կ'ուզեն, հին Նաւասարդը արիական ու հզօր Հայաստանին։ Թո՞ղ անոնք ըլլան Արեւելքի մէջ թէ հոս, ի՛նչ փոյթ, երբ նոյնն է երազն ու անունը, երբ նո՛յնն է երգն ու դրօշը։

Կաղանդները եկան ու անցան։ Կաղանդ է նորէն, հալածակա՛ն ժողովուրդ։ Ու դուն պիտի երգես կրկին ու խաղաս, առանց Նաւասարդի, բայց նաւասարդեա՛ն երազով ու տաղով։

Այսօր, պիտի երգե՛ս մանաւանդ, որովհետեւ գիտես՝ թէ առանց երգի ե՛րբ ալ չկայ, արիակա՛ն ժողովուրդ։

ԱՐՄԵՊԻԼ

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ առթիւ «Յառաջ»ի յաջորդ թիւը լոյս կը տեսնէ՝

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 3ԻՆ

ԱՆԳԼԻՈՅ եւ Մալթա կղզիին միջեւ յարաբերութիւնները լարուած բնոյթ մը առացան։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Արտաքին Նախարար Տըլըս, որ Յունուարի վերջը Անգարա պիտի երթայ Պաղտատի Ուխտին ժողովին մասնակցելու համար, պիտի այցելէ նաեւ Պաքիստան եւ Մայրագոյն Արեւելք։ Բացատրութիւններ պիտի տայ Ատլանտեան Ուխտի ժողովին մասին եւ համագործակցութեան առաջարկները պիտի ներկայացնէ։

ԿՐՆԱ՞ՆՔ ԳԻՏՆԱԼ ՄԱՀՈՒԱՆ ԺԱՄԸ

Nascimur uno modo
multis morimur.
ՍԵՆԵԿԱ(*)

Սիրելի Կ. ԱՔԱՐՃԱԼԵԱՆԻՆ

Հինէն ի վեր մարդիկ ուզած են գիտնալ թէ ե՛րբ պիտի մեռնին, օրը կամ տարին: Գաղտնիք մը՝ զոր պիտի գնէին ինչքան ալ սուղ ծախուէր իրենց :

Մահուան թուականը աստղագուշակ-նե՛րն են միայն որ գիտեն՝ կ՚ըսէին: Եւ թագաւորները, որ ոսկի ունին, մարգրիտ եւ ադամանդ, մեծ թոշակներ կը վճարէին՝ աստղագուշակներ կը պահէին պալատներու մէջ, անոնց բերնէն իմանալու համար բախտը կամ մահուան թուականը՝ իրենց վիճակուած:

Հարուն–էլ Րաշիտ եւս ունէր իր աստղագուշակը, որու գուշակութիւնները, սակայն, չիրականացան երբեք : Ի վերջոյ, բարկացաւ մեծազօր թագաւորը եւ ըսաւ պալատականներուն թէ պիտի գլխատէ իր աստղագուշակը :

— Կանչեցէք, ըսաւ, ճճհէլը էվվէլ իւլ իլմ իւր ըէմէլը (բախտագուշակներուն մէջ ամէնէն սուէտը կամ ապիկարը):

Երեկոյ էր:

Աստղագուշակը, դողահար, բարձրացաւ պալատին վերնատունը, ուր բազմեր էր Արեւելքի արփաճաճանչ արքան՝ ոտքերուն տակ Սպահանի վարդավառ գորգ մը ու գլխուն վերեւ Գաղտատի երկնքին աստղերու պսակը :

— Ահա աստղերդ, հարցո՛ւր թէ ե՛րբ պիտի մեռնիս :

Աստղագուշակը հասկցաւ:

Գլուխը բարձրացուց, դիտեց աստղերը, ոչիներու հետ հաղորդակցութեան ձեւեր առաւ, աչքերը բացխփեց, անհասկնալի բառեր մրմնջեց, ժօրուքը չոյեց, ժպտեցաւ, տխրեցաւ եւ ըսաւ .

— Մեծազօր Տէր, աստղերը կը մերժեն յայտնել թուականը, այսուհանդերձ բացորոշ ցոյց կուտան թէ մահս անգի պիտի ունենայ երեք օր առաջ այն ահաւոր թուականէն, տակաւին անորոշ, երբ սուգի մէջ պիտի մտնէ բովանդակ աշխարհ, պիտի խաւարին աստղերը, պիտի կենան գետերը, պիտի սարսի երկիրը, պիտի խամրին վարդերը, պիտի լեղուրնայ կարասներուն մէջ, հացը պիտի բորբոսի ղարաններուն խորը, ծծումբի ծուխ պիտի բարձրանայ քաղաքներէն, քուրձ պիտի հագնին Գաղտատի կիները եւ աղջիկները՝ ողբալու համար մահը անոր, որ պիտի մեռնի ինձմէ երեք օր ետքը :

— Որո՞ւ մահուան մասին է խօսքը :

— Ես պիտի չտեսնե՛մ այդ օրը, ահաւո՛ր աղէտը, զոր պիտի պատճառէ մեծազօր Տիրոջս մահը, որովհետեւ պիտի մեռնիմ իր մահէն երեք օր առաջ, այսպէ՛ս ըսին աստղերը :

Եւ աստղագուշակը լացաւ լացաւ եւ ըսաւ.

— Ես կուլամ կուլամ ոչ թէ ինծի համար՝ որ պիտի մեռնիմ Տիրոջս մահէն երեք օր առաջ, այլ Տիրոջս համար, որ իր մահուամբ սուգի պիտի մատնէ արարաշխարհ՝ ինչպէս նկարագրեցի :

Եւ աղօթք մը ընելու ձեւով . վերջացուց .— Էսթէտ ալլահու թէ ալա էօմրու-հու վէ տէվլէթէհու իլա ինքիրազ իւդ-դէման (Թող Աստուած երկարէ Տիրոջս կեանքը եւ թագաւորութիւնը՝ դարուց ի դար անվախճան):

Հարուն–էլ Րաշիտ ետ առաւ աստղագուշակը գլխատելու հրամանը:

×

Թագաւորն այսպէս :

Գիւղացին ալ այսպէս:

Կը պատմուի թէ Մահը ինք էր եկեր եւ գիւղացիին յայտներ թէ օրեր կամ տարիներ առաջ նշան պիտի տայ՝ հաղորդելու համար մանգաղը գլխուն զարնելու թուականը :

Զար մարդ է՛ր Սարգիս,— ասլորին տակը սատկիս՝ կ՚ըսէին դրացիները աղօթքի ձեւով: Եւ Աստուած լսեց, ղրկեց Մահուան հրեշտակը, որ զայն գտաւ ոչ թէ ասլորենիին տակ, այլ արտին մէջ՝ խոփը ձեռքին :

Շուարեցաւ Սարգիս, խոփը ինկաւ ձեռքէն, ինքն ալ ինկաւ եզան ետին: Աչքերը պահ մը բացաւ, նայեցաւ Գաբրիէլին: Ցեռոյ աղաչեց, պաղատեցաւ, խունկ ու մոմ խոստացաւ: Թէ Աստուածամօր կանթեղին ձէթը պակաս պիտի չըլնէ, թէ Ցիսուս – Մանուկին առջեւի աշտանակը արծաթէ պիտի չինէ, թէ Զարխափան եկեղեցիին ապակիներուն վրայ վարդ պիտի բանի, թէ Իւղաբերից Աւետարանին կողքին վրայ եօթը կտոր զմրուխտ պիտի դնէ, միայն թէ ապրի՛, քի՛չ մըն ալ ապրի, եւ երբ Գաբրիէլ հաճի կրկին գալ՝ հոգին առնելու, օրեր առաջ լուր տայ, նշան տայ, ցաւ մը, հազ մը, բան մը տայ որ հասկնայ եւ մեռնելու պատրաստուի :

Գաբրիէլ համաձայնեցաւ: Սարգիսն առին տուն տարին, անկողնին մէջ պառկեցուցին, կռնակը տաքցուցին, շփեցին, ճմլեցին, օծեցին, ու դարձեալ ոտքի կանգնեցաւ աժտահար գիւղացին :

Տարի մը թէ երկու տարի անց՝ Սարգիս փայտ կը կտրէր անտառին մէջ: Կացինը կը բարձրացնէր կ՚իջեցնէր կայծակի շեղբի մը պէս, եւ իրարու ետեւէ կը տապալէին ծառերը, բարձրուղէշ կամ կորաքամակ: Ցանկարծ շըլ՛թ մը,— ճի՞ւղ մըն էր որ կոտրեցաւ ոտքին տակ թէ մէջքը փրթաւ, ահաւո՛ր ահաւո՛ր ցաւ մը կռնակին վրայ՝ կանգ առաւ:

— Գաբրիէ՛լ, դո՞ւն ես, հարցուց բարձրաձայն :

Ձայն – մարդասանք չկար: Վախցաւ, կացինը չալկեց, տուն վերադարձաւ: Պառկեցուցին անկողինին մէջ, կռնակը տաքցուցին, շփեցին, ճմլեցին, օծեցին, ու դարձեալ ոտքի կանգնեցաւ աժտահար գիւղացին :

Ամիս մը թէ երկու ամիս անց՝ ջաղացք էր գացեր Սարգիս, եւ ալիւրին պարկը ուսին՝ վերադարձի ճամբուն վրայ, յոգնած, նստեր էր ծերուկ տանձենիի մը տակ, կռնակը տուած ծառին, ծառն ալ իր կռնակը տուած գիւղացիին: Տանձենիին օրերն ալ լեցուեր էին, ճիւղերը կոտրած, բունը խոցոտած խոռոչներ կազմած,— այս ձմեռ, քամին որ փչէ՝ կ՚իյնայ կը պառկիս, բարեկա՛մ, ըսաւ եւ հազաց: Հազը կուզար խորունկէն, ներքին խոռոչէ մը, որ կը յիշեցնէր ծառին խոռոչը: Ցանկարծ, բերնին մէջ ըզգաց անուշ համ մը, աղի համ մը, վերջապէս անորոշ բայց տաք համ մը,— թքաւ, արի՛ւն էր:

— Գաբրիէ՛լ, դո՞ւն ես, հարցուց բարձրաձայն:

Ձայն – մարդասանք չկար: Հովը կը սուլէր ծառին խոռոչներուն մէջ, տանձենին կը դողար մերկ մարդու մը պէս, խոտերը տխրօրէն գլուխ կը հակէին, արցունք կար կարծես օդին մէջ : Սարգիս վախցաւ, ալիւրին պարկը լքեց, տքալով տքալով հասաւ գիւղ :

Պառկեցուցին անկողինին մէջ : Օրեւրով չելաւ տեղէն: Արիւնին համը կը չատնար բերնին մէջ, արիւնին կարմիրը կը լեցնէր կարծես ամբողջ սենեակը, արիւնին գոլը կը թուէր թէ բոց կ՚առնէր կը հրդեհէր տունը, ինքն ալ մէջը: Տենդի տեսի՞լք. թէ իրապէս աչքին կ՚երեւէր այն որ արտ եկաւ՝ խոփը ձգեց ձեռքէն, յետոյ անտառ՝ մանգաղին կոթը զարկաւ քամակին, յետոյ ջաղացքին ճամբան՝ փորեց իր կուրծքը տանձենիին խոռոչներուն նման,— տանողակը չէ՞ր : Նախամեծար համարեցաւ չճանչնալ, անունն ալ չտալ :

— Ո՞վ ես դուն, հարցուց բարձրաձայն :

— Այն որ պիտի գար, ըսաւ հրեշտակային ձայն մը :

— Գաբրիէ՛լ, Գաբրիէ՛լ, կանո՛ւխ եկար: Ցիսուս – Մանուկին աշտանակը արծաթէ պիտի ըլլար, դեռ չըմնցա՛ւ: Եկեղեցիին ապակիներուն վրայ վարդ պիտի բանուէր, դեռ չըմնցա՛ւ: Իւղաբերից Աւետարանին կողքին վրայ եօթը կտոր զմրուխտ պիտի դրուէր, դեռ չդրըուեցաւ: Ժամանակի՛ կարօտ են ասանկ գործերը: Կանո՛ւխ եկար, բարեկա՛մ : Մի մոռնար որ խոստում մը ունէիր, դրժեցիր: Նշան պիտի տայիր գալէդ առաջ : Ինչո՞ւ լուր չտուիր թէ պիտի գաս այսօր :

Աստուծոյ հրեշտակը ըսաւ, մեղմ ու հեզ ձայնով մը.

— Կը յիշե՞ս, անտառին մէջ շը՛թ ըրին կռնակիդ ոսկորները: Ե՛ս էի որ նշան կուտայի: Ես էի դարձեալ, որ քեզ նստեցուցի տանձենիին տակ, որու բունը խոռոչներ կազմեր էր՝ ինչպէս են խոռոչները կուրծքիդ տակ: Գիտէիր թէ տանձենին չէր կրնար անցընել ձմեռը, երբ սաստիկ քամին լեցնէր իր խոռոչները: Ճանչցար անոր մահուան նշանները: Ինչո՞ւ չուզեցիր ճանչնալ նշանները, որ տրուեցան քեզի,— կիսանդամալոյծ ինկար, մէջքիդ ցաւով անկողինին մէջ գամուեցար, արիւն փսխելով ուժաթափ եղար, ո՞վ է մեղաւորը՝ եթէ չհասկցար: Մահը չի՛ գար առանց լուր տալու: Թերեւս լաւ էր լուր չտալ,— մեռնէիր՝ երբ խոփը ինկաւ ձեռքէդ արտին մէջ: Ի՞նչ շահեցար առաջին արկածէն ետքը,— ճանչցար ցաւ մը աւելի: Երկար կեանքը ցաւը կ՚երկարէ: Ցաճախ մարդիկ ըսած են ինծի · « Մահն աւելի անուշ է քան այս կեանքը որ կ՚ապրինք »:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԽՄԲ.— Կը հրատարակենք այս կտորը՝ քաղելով *Հայ – Բոյժի* Նոյեմբեր – Դեկտեմբեր թիւէն, որ լոյս պիտի տեսնէ Յունուարի սկիզբը: Գրական այս էջով՝ Նարդունի *Հայ – Բոյժի* մէջ կը բանայ երկար յօդուածաշարք մը, նուիրուած՝ մահուան գաղտնիքին, համադրելով այն բոլոր տեսութիւնները, վարկածները եւ ուսումնասիրութիւնները, որոնք կը վերաբերին մահուան առեղծուածին : Գաղափար մը տալու համար հետաքրքրական այդ յօդուածաշարքին մասին, ահաւասիկ քանի մը գլուխներ առաջին մասէն .— Մարդկային մարմինին ո՞ր գործարաններն են, որ կանուխ կը մեռնին կամ դուռ կը բանան մահուան: Մահը ե՞րբ կը պատահի ընդհանրապէս, ցերեկի՞ն թէ գիշերը, ո՞ր ժամուն եւ ինչո՞ւ: Գոյութիւն ունի՞ «մահուան հոտ» մը : Կարելի՞ է կանխարգիլել մահը, կամ պայքարիլ մահուան դէմ: Եւ ուրիշներ : Բոլոր այս գլուխները պիտի տրուին գրական ու պատմական ճոխութեամբ, հաւատարիմ այն դպրոցին՝ զոր *Հայ – Բոյժ* կը բանայ բժշկական մեր մատենագրութեան մէջ, մնալով որքան ակադեմական, նոյնքան ժողովրդական :

(*) Թարգմանի· « Մէկ եղանակ կայ ծնելու, մեռնելու՝ հազար եղանակ» : Իմաստը ընդլայնելով — Գիտենք թէ ի՛նչպէս կը ծնինք կամ ե՛րբ, բայց չենք գիտեր թէ ի՛նչպէս պիտի մեռնինք կամ ե՛րբ :

ԿԱՂԱՆԴԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Եղբայրներս եւ ես ջերմ հաւատացողներ եղած ենք Կաղանդ Պապային:

Ամէն տարի, Կաղանդին իրիկունը, մասնաւոր յուզումով անկողին կ՚երթայինք, եւ ես միտքս կը դնէի արթուն մնալ, ու աչքովս տեսնել սա Կաղանդ Պապան, որուն համար մեծ սէր մը ունէի սիրտիս մէջ, եւ որ, գիս չարչարելու համար անշուշտ, ինքզինքը կը պահէր ինծմէն: Սակայն, հակառակ աչքերս խոշոր խոշոր բանալուս, եւ գլուխս վեր բռնելու ճիգերուս, քունս կը տանէր... Բայց այդ գիշերը ուրիշ քուն մը կը քնանայի ես, հիանալի երազներով, եւ վստահ եմ, ժըպիտներով՝ շրթունքներուս վրայ... Ցետոյ առաւօտը դեռ չլուսցած, հայրիկը, մայրիկը, կուգային մեզ արթնցնելու, ըսելով —

Շուտ ելէք տղաք, Կաղանդ Պապան եկեր է, եւ տեսէք ինչե՛ր է բերեր...

Վա՛յ սոսկալի քուն: Կաղանդ Պապան եկեր գացեր էր, եւ ես դարձեալ փախցուցեր էի անիկա տեսնելու միակ առիթը:...

Բունը գլուխնիս, անապաբանքով մեր տեղերէն կը ցատկէինք: Երկար գիշերանոցները ոտքերնուս կը փաթթուէին ու արգելք կ՚ըլլային վազելու եւ շուտով հասնելու. թերեւս դեռ յետամնաց հրեշտակ մը կ՚ըլլար սենեակին մէջ...

Մեծ սրահը կը հասնէինք: Աստուած իմ, ի՛նչ հրաշալի բան... Կաղանդի ծառը, խոշոր, բարձր, կը կանգնէր սենեակին մթութեան մէջտեղը: Թեւերնին բացած պզտիկ հրեշտակներ կը թրթռային ճիւղերուն վրայ, մոմերուն լոյսերուն մէջ...

Անհամար ոսկի ու արծաթ թելեր կը փաթթուէին ծառին չուրջը: Գտուղներ, շաքարով լեցուած արծաթէ պարկեր, կախուած կ՚ըլլային ամէն կողմ: Ո՞րը ըսեմ, ո՞րը բսեմ... Եւ այդ բոլորին քով, սեղանի մը վրայ, հիանալի նուէրներ : Զարմանալի՛ մարդ, սա Կաղանդ Պապան, ի՞նչպէս ալ ամէնուն միտքն անցածը գիտէր...

Ու երջանիկ, զարմացած, հիացած, ծառին չորս կողմը կը թռվռայինք, կը խնդայինք, կ՚երգէինք, մեր նուէրները սիրտերնուս վրայ սեղմած: Մինչ մեր ծնողքը, ժպտուն ու գոհ, կը մասնակցէին մեր տղայական երջանկութեան ... :

×

Տարի մը, երբ հինգ տարեկան էի, Կաղանդէն շաբաթներ առաջ սկսայ երազել ու երեւակայել այդ մեծ օրը: Ո՞վ գիտէ, այդ տարին ինչե՛ր պիտի ունենայինք : Որովհետեւ, գիտած էի, որ քանի կը մեծնայինք, նուէրներն ալ այնքան կը ճոխանային: Եւ կը փափաքէի յանկարծ շատ խոշոր աղջիկ մը ըլլալ, որպէս գիտած նուէրս ալ խոշո՛ր նուէր մը ըլլար ... Եւ գիշեր ցերեկ, մտքէս հազար ու մէկ բաներ կ՚անցընէի, վստահ ըլլալով, որ Կաղանդ Պապան, մարդուն մտքէն անցածը կարդացող ու կատարող տեսակներէն էր...

Այդ տարին, Կաղանդին գիշերը, մասնաւոր յուզումով մը անկողին գացի : Քիչ ատենէն եղբայրներս քնացան, բայց ես, առանց ճիգի, արթուն մնացի: Աչքերս խոշոր խոշոր բացած՝ կը մտածէ՛ի...

Կը մտածէի ու կ՚երեւակայէի ճերմակ հրեշտակներու խումբ մը, որ արդէն ձըգած էր երկինքը եւ դէպի մեր տունը կ՚ուղղուէր ...

Դուրսը կը ձիւնէր առատ: Ճակատս կ՚այրէր ու ձեռքերս սառած էին: Սեղանին վրայ վառուած ձէթի լամբարը պըզտիկ, պլպլուն լոյս մը կուտար, եւ երկարած շուքեր կ՚երերային պատերուն վրայ ու անկիւններուն մէջ: Երեւակայութիւնս վառուած, ականջներս լարուած կը սպասէի ...

Ցանկարծ, դուռը կամաց մը [illegible]ցաւ: Սիրտս սկսաւ աւելի ուժգին տրոփել: Շուքեր կ՚երեւային դրան բացուածքին մէջ... Վերջապէս, խորհեցայ, ահա Կաղանդ Պապան իր հրեշտակներով... եւ սարսուռով սկսայ դիտել ...

Երկու շուքեր սենեակ մտան անշշուկ : Բայց հրեշտակներու սպիտակութիւնը չունէին անոնք, եւ ոչ ալ Կաղանդ Պապային մօրուքը կը հետեւէր անոնց ...

Մայրս եւ հայրս էին:

Ոտքի ծայրերուն վրայ կոխելով յառաջացան դէպի անկիւնի մեծ պահարը: Կամացուկ բացին պահարանին դուռը եւ սկսան մէջի եղածները պարպել: Ահագին ծրարներ դուրս կը հանէին անկէ, եւ թեւերնին լեցուն, սրահ կը կրէին: Նոյն իսկ պէտք կ՚ըլլար որ հայրս աթոռի մը վրայ ելլէր պահարանին վերեւը դրուած տարրկաները վար առնելու համար:

Ես չէի շարժեր: Միայն աչքերս վերմակէն դուրս, կը դիտէի ուշի ուշով: Կամաց կամաց կը հասկնայի եղածը: Բայց տակաւին պահ մը ուզեցի ինքզինքս խաբել: Անոնք թերեւս իմ ծնողքս չէին ... Վերջապէս անոնք, այդ գիշերուան յատուկ անծանօթ մարդիկ էին...

Բայց չյաջողեցայ : Քօղը պատռած էր: Կաղանդ Պապա չկա՛ր...

Բոլոր հաւատացածներս, ուրեմն, սուտ էին: Սո՛ւտ ...

Ցանկարծ սաստիկ պաղութիւն մը զգացի սիրտիս մէջ: Առաջին անգամն էր որ կը գիտնայի թէ աշխարհին մէջ՝ խաբէութիւն կար ...

Սիրտս խորհի՛լ...

×

Սրահին մէջ, անշշուկ, մայրիկը եւ հայրիկը, կ՚աշխատէին մեր ամէն տարուան ոսկեղէն պատրանքը պատրաստելու մեզի համար: Բայց, առաւօտուն, երբ գացինք, Կաղանդին շքեղ ծառը տեսնելու, ես այլեւս նոյն փոքրիկ աղջիկը չէի: Ցանկարծ հասունցած կը զգայի ինքզինքըս, եւ մեծ քրոջ հոգածութիւնով կը դիտէի եղբայրներս, որ միշտ Կաղանդ Պապային հաւատքովը, կը թռվռային մինակնին՝ ծառին չուրջը :

Իմ պզտիկ սիրտս կը ճմլուէր՝ այս առաջին պատրանքին տակ ...

ՄԱՆՆԻԿ ԳԸՐԳԸՐԵԱՆ

ԽԾ
ՈՒ ԿԱՂԱՆԴ ՀԱՅՐԻԿԸ

Իրիկուն է։ Ու ձիւնը, փաթիլ փաթիլ կը տեղայ։

Բայց ես, հակառակ ցուրտին կամիթներուն, դեռ կը մնամ դուրսը։ Ինչո՞ւ։ Չի կ'ուզեմ մտնալ հին ցաւ մը, որ բակըսած է խթանել սրտիս պատերը։

Կանգ կ'առնեմ մայթին վրայ ու կը դիտեմ չուրջս։ Այդ պահուն, ինձ այնպէս կը թուի, թէ միջոցը լոյսերու ծով մըն է։ Գողտան՝ կրկէս մը կառքերու։ Ծառերը զգեստաւորուած են։ Ու փողոցները, իրենց սպիտակ վերմակին տակ, խաղաղօրէն կը քնանան։

Ցանկարծ երկու ստուերներ կը կենան դէմս։ Մէկը՝ ամիսներէ ի վեր չածիլուած մօրուք մը ունի։ Միւսը՝ կարմիր աչքեր, մարած լոյսերով։

Երկուքն ալ մէկ մէկ շիշ գինի ունէին իրենց գրպաններուն մէջ։

— Հը՛, բարեկամ, բսաւ մօրուք ունեցողը — Կ'երեւի թէ դուն ալ մեզի պէս զրկուած ես Նոր Տարին տօնելու պատիւէն։ Եկուր մեզի հետ։ Հունա, կամուրջին տակ պատսպարան մը ունինք։ Քեզի ալ տեղ կ'ընենք։ Ունինք հաց եւ պանիր։ Ունինք նաեւ գինի։ Միասին կ'ուտենք։

Այս ընչազուրկներուն հրաւէրին չպատասխանեցի։ Մարդիկը, քան մը փսփսալով, խնդացին ու մեկնեցան։

Գիշերը կը յառաջանար։ Մայթերը կը պարպուէին։ Ու ես, երթեւեկելէն յոգնած՝ կը բարձրանամ սենեակս։

Նախ թեթեւ հպում մը ելեկտրական կոճակին։ Լոյսը կը տարածուի ամէն կողմ։ Ցետոյ կը վառեմ վառարանս, կը նստիմ սեղանիս մօտ՝ արմունկս յենած։

×

Այս պահուն, երբ դաս մը մարդիկ նստած սեղաններու չուրջ Նոր Տարին կը տօնեն, ես՝ իմ սենեակէս կ'երազեմ Մոփայ աշխարհի բարձրաւանդակը, ուր ատեն մը, Հայոց գիւղերը տարբեր ձեւով կը տօնէին Ամանորը։

Ցանկարծ ձեռք մը կը զարնէ դրանս։ Կը բանամ։ Ծերունի մըն է, բամպակ մօրուքով։ Ան հագնած է կարմիր պարեգօտ եւ, ծրարներով լեցուն տոպրակ մը ունի կռնակը։

— Բարե՛ւ, որդի, բսաւ այս անծանօթը։

— Աստուծոյ բարին, Հայրի՛կ։

— Ես Կաղանդ Հայրիկն եմ։ Կուգամ հեռու, հեռու տեղերէ։ Մսած եմ, Տաք տեղ մը չունի՞ս։

— Հրամմէ, բսի կարեկցաբար, — տեղ ալ ունիմ, կրակ ալ։

Ծերունին մաքրեց գլխարկին, տոպրակին, պարեգօտին, մօրուքին ձիւները ու, գողգղալէն մօտեցաւ վառարանին։

Գաւ մը հանգչելէ վերջ՝ հարցուց.

— Ինչո՞ւ տխուր ես որդի։ Դուն Նոր Տարին չե՞ս տօներ։

— Այն օրը, երբ մեզ բաժնեցին մեր բնաշխարհէն, Նոր Տարին իր սովորութիւններովը մնաց հոն։

— Ո՞ւր է ձեր բնաշխարհը։

— Հոն, ուր ատեն մը Ներսէս Շնորհալին կ'արձակէր իր հայրապետական պատգամները։ Ուր ունէինք հայ իշխան եւ նախարարներ։ Զօրավար եւ զինուորներ։ Քաղաքակրթութիւն եւ արուեստներ...

— Որքա՜ն պիտի փափաքէի լսել այդ աշխարհի կեանքէն։ Զե՞ս ուզեր պատմել, որդի՛։

— Պատմելով չի լմննար, Կաղանդ Հայրիկ։ Պէտք է տեսնել, ըմբռնելու համար անոր մեծութիւնը։ Եթէ կը փափաքիս, առաջնորդեմ։

— Շատ գոհ պիտի մնայի։

Այդ գիշեր, ես ու Կաղանդ Հայրիկը, մեկնեցանք։

×

Ցանկարծ ամպերը ցածցան ու, մեզ դրին Մասսա լերան վրայ։

Գաւ մը կանգ առինք։ Ցետոյ այն չէն օրերու ակնոցով դիտեցի չուրջս, գտնելու համար մեր գիւղը։

Դաշտը, որ չրջապատուած էր Տաւրոսեան լեռներով, ինձ այնպէս կուգար թէ ծով մըն է։ Ու գիւղերը, իրենց հազարաւոր տուներովը, կուտային լուսազարդուած նաւերու պատրանքը։

— Ո՞ր մէկն է ձեր գիւղը որդի՛, հարցուց Կաղանդ Հայրիկը։

— Ծիշդ այս դաշտին մէջտեղը, ուր փրփրկած բերդ մը կը տեսնուի։

Լեռնէն իջանք վար, բռնեցինք մեծ ճամբան, որ մեզ տարաւ մեր գիւղը։

Բռունցքս մուրճ ըրած, կը զարնեմ դրան։ Մայր մը, լաչակովը քիթն ու բերանը ծածկած՝ ճրագ մը ձեռքը, կը բանայ։

— Տանտիկին, բսաւ ծերունին, — հեռու տեղերէ կուգանք։ Մսած ենք։ Տաք տեղ մը չունի՞ք։

— Հրամմեցէ՛ք, ծերունի։ Տեղ ալ ունինք, կրակ ալ։

Մտանք ներս։ Անկէ ալ թոնրատունը, ուր այդ ուշ գիշերին, ամբողջ ընտանիքով թոնիրին չուրջը նստած՝ կը սպասէին մէկու մը, որ պիտի գար։

Նախ հանեցին մեր թրջած վերարկուները, կօշիկները եւ, ջուր բերին լուացուելու։ Ցետոյ, հրաւիրեցին տաքնալու։

Մէկէն աքլորը իր թառէն, թեւերը թափ տալով՝ երգեց.

— Կուկուլիկո՜ւ։

Այօթքի թել մը չրթներուն, տանտիկինը կուժն առաւ ու գնաց աղբիւր։ Վերադարձին, ջուրը սրսկեց կրակտան անկիւնները։ Ցետոյ գնաց նստաւ տանտիրոջը մօտ։ Այդ պահուն, երկու պզտիկներ եւ հարսնուկ մը համբուրեցին անոնց ձեռքերը։ Ու անոնք, փոխադարձաբար առին իրենց օրհնութիւնները։

Հարսնուկը, սեւ չղարչը դէմքէն կախ, սկսաւ պատրաստել աւանդական սեղանը։

Սեղանը, կլոր, մէկ թիզ բարձրութիւն ունէր։ Փոխ հայլաթը, ու վրան չարեց բոկեղ, պանիր, ընկոյզ, չամիչ, թուզ, ռուպ, չորթ ... եւ փարչ մը ընտիր գինի, իրենց ձեռքով պատրաստած։

— Դէ՜հ, հրամմեցէք, բսաւ տանտէրը, — ցամքութեան մի նայիք։

Կերակուրները, պտուղները, գինին համով էին։ Կերանք ու խմեցինք ախորժակով։

Գաւ մը վերջը, տանտիկինը հէքեաթ մը սկսաւ.

— Կ'ըլլայ, չըլլայ...

Պզտիկները ծոցան իրենց խաղալիքները ու, աչքերնին գամեցին տանտիկնոջ չրթներուն։

Քչիկ քչիկ քունը եկաւ ու փակեց անոնց կոպերը։

Առաւօտը կը մօտենար։ Ես ու Կաղանդ Հայրիկը հրաժեշտ առինք ու մեկնեցանք։

Դուրսը, բոլոր տուներուն պատուհաններէն կը լուսէր օրուան յանկերգը.

— Շնորհաւոր Նոր Տարի ...

×

Դարձեալ սենեակիս մէջ։ Կաղանդ Հայրիկն ու ես, դէմ դիմաց, նստեր ենք։ Վառարանը կը վառի։ Կը վառի սիրտս նաեւ։

— Բայց չըսիր որդի, չըսիր թէ ով էին այդ անձերը, որ մեզ ընդունեցան իրենց յարկին տակ ...

— Կ'ուզե՞ս որ յայտնեմ անոնց ինքնութիւնը։

— Եթէ կը հաճիս։

— Ան կինը, որ դուռը բացաւ ու մեզ ընդունեց, մայրս էր։ Այրը, որ հրաւիրեց իր սեղանին մասնակցելու, հայրս էր։ Երկու պզտիկները, որտանտիրուհիինհէքեաթները մտիկ կ'ընէին, ես եւ եղբօրորդիս էինք։ Իսկ այն երիտասարդ կինը որ հարսնուկ կոչեցինք, կողակիցն էր պանդուխտ եղբօրս։

— Ո՞ւր են հիմա անոնք։

— Լաւ է չլխոնաս։ Ապա թէ ոչ քու սիրտդ ալ իմինիս պէս պիտի արիւնի։

Ցոգնած՝ վառարանին ջերմութենէն քընացեր եմ։ Երբ աչքս բացի, տեսայ որ Կաղանդ Հայրիկը չկար։

Լոյս։ Կը մօտենամ պատուհանին ու կը նայիմ դուրս։ Զանգերը զարկած են։

Փողոցները պարապ։ Երկինքը գորշ։ Ձիւնը, փաթիլ փաթիլ կը տեղայ։

ՄԱՏԹԷՈՍ ԳԷՐԳԷՐԵԱՆ

ԲԱԺՆԵԳՐՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՆՈՐ ԳԻՆԵՐՆ ԵՆ՝

Հատը՝ 15 ֆրանք։

Բաժնեգին՝ Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան՝	3500
Վեցամսեայ	1900
Արտասահման, տարեկան՝	4000
Վեցամսեայ	2500

ՁԱՆԳԱԿՆԵՐԸ

Ամենացած բամբ ձայնէն
Բարձրագոյն զիլ ցրնծագին
Կը հրնչեն յոր, օդին մէջ երկնային
ալիքներ՝
Երգ մը քաղցրիկ մետաղեայ
Ցանցակներու ներդաշնակ.
Ցորդոր կուտան մերթ կարծես եւ մերթ
մեզի լուր բերեր։

Ձայներն անոնց հեռուէն
Ալիքներու շաչիւնով
Կը թաւալին օդին մէջ — մերթ վեր
ճախրեն եւ մերթ ցած,
Երգ մ'են զըւարթ ու ցրնծուն
Երգ մը եւ յուրց մեղեդի՝
Վըսեմօրէ՜ն գեղեցիկ — քէեւ յաճախ
անտեսուած։

Կ'ազդէ սակայն անպայման
Լըռիկ խորհող մարդերուն
Հըն չիւն մ'օծուն այսպիսի, նուիրական եւ
հուժկու,
Որ սըլանայ դէպի վեր
Դէպի աթոռն արարչին՝
Աղօթք մ'իբրեւ նըշմարիտ երախտագէտ
սրրտերու։

Հ. Ե. ՓՕՂՈՍԵԱՆ

ԾՆՈՒՆԴԻ ՄՍՈՒՐԸ
ԴԱՐԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԻՆ

Քանի մը տարի առաջ Հռոմի Գրասքիի պալատին մէջ Մսուրի ցուցադրութիւն մը կազմակերպուեցաւ։ Այդպէսով ի յայտ եկաւ Մսուրին պատմական զարգացման ընթացքին։ Սուրբ Ֆրանսուա տ'Ասիզի կը վերագրուէր ասկէ առաջ մսուրին առաջին ներկայացումը (1223)։ Սակայն այս ծանօթութիւնը ճշգրիտ չէ։

Մսուրի պատմութիւնը սկսաւ Բ. դարուն, գետնադամբաններու մէջ որմանկարներու ձեւով։ Հինաւուրց քարադամբաններու վրայ ալ կը տեսնենք Ցիսուսի Մսուրը։

Հինաւուրց այդ մսուրներուն մէջ կը հաստատենք երկու անասունները՝ եզը եւ էշը։

Շատեր կ'անդրադառնան ծագումը այդ երկու անասուններու ներկայութեան։

Աւանդութիւնը կ'ըսէ թէ այդ երկու անասունները ախոռին մէջ կը գտնուէին, երբ Մարիամ Աստուածածին աշխարհ բերաւ Ցիսուսը։ Կարգ մը փաստեր կը հերքեն այս վարկածը։

Եգան եւ իշուն պատկերագիտական (իքոնօկրաֆիք) աւանդութիւնը ներշնչուած է Եսայի եւ Ամբակում, մարգարէներէն։

Սուրբ Ամբրոսիոս եւ Գրիգորիոս արձակով եւ բանաստեղծութեամբ խօսած էին խնդրոյ առարկայ այդ երկու անասուններու մասին։

Այդ չրջանէն ի վեր Մսուրին անհրաժեշտ տարրերը դարձան էշը եւ եզը։

Ցիսուսի Մսուրը այս կերպով է որ ժողովրդական դարձաւ։ Ամէն ազգ եւ տարբեր առաջնակարգ արուեստագէտներ, իրենց տաղանդը ի գործ դրին Մսուրի իրագործման։ ԺԵ. դարուն մէջ գարկ տրուեցաւ մսուրներու, սակայն անոնց «ոսկեդարը» եղաւ ԺԸ. դարը։ Նափոլիի եւ Ճմիլիի միջեւ Փօ հովիտին մէջ կառուցուեցան հսկայ մսուրներ. բնական մեծութեամբ էին այդ մսուրներուն մարդիկը եւ անասունները։

Նափոլիի մէջ, Վէզուվի զառիվերին վրայ փայտի մէջ քանդակագործուեցաւ Ցիսուսի մսուրը, իսկ Ճմիլիի մէջ պիլոսով կառուցուեցաւ։

Իտալիոյ օրինակին հետեւեցաւ աւելի վերջ բովանդակ Եւրոպան։

Իւրաքանչիւր երկիր ունեցաւ իր դպրոցները, տիպարները եւ գոյները։ Գերմանիա, Սկանտինաւեան երկիրները եւ Ֆրանսա զբերազանցեցին միւս երկիրները իրենց գեղեցիկ մսուրներով։

ԺԹ. եւ Ի. դարերու մէջ սկսաւ այդ արուեստին անկումը։ Երեւակայութիւնները թառամեցան հնաւուրց մսուրներու, ընդօրինակութիւնները տափակ եւ անիմաստ կը թուին այլեւս աթօմական գիտերով գրգռուած ուղեղներու։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ

ՀԵՐՈՍ ՄԸ

Եւ վերցնելով ծանր հրացանը, իր բոլոր ուժովը վար ձգեց զայն խեղճ կալանաւորին ոտքին վրայ, այնքան ուժով որ ոտքին ոսկորը ճարճատիւնով մը կոտրեցաւ եւ միրաւորը ահաւոր ճիչ մը արձակելով, սկսաւ ցաւէն գալարուիլ լուսնոտի մը նման։

Սակայն անմիջապէս զսպելով իր ցաւը, հրացանակիրը իր վիրաւոր ոտքը գետին զարնելով, ցցեց հպարտ գլուխը եւ մըռընչեց.

— Ո՛չ...

Երեք աւազակները միասին, կատղած, ցատկեցին զոհին վրայ եւ անոր աչքերը պիտի պայթեցնէին, երբ յանկարծ, երիտասարդ պահակը, որուն ականատես եղած ահաւոր տեսարանը իրեն տուած էր տեսակ մը յանդգնութիւն, ահարեկ ձայնով մը պոռաց.

— Է՜հ, մէկ անգամէն սպաննեցէք զինքը։ Գնդակ մը զետեղեցէք իր գանկին մէջ, ի՞նչ հարկ կայ զինքը այդքան տանջելու։

Երեք աւազակները՝ աւելի զարմացած երիտասարդին յանդգնութենէն քան անոր խօսքերէն, ընդոստ դարձան դէպի անոր կողմը։ Սակայն իրենց զարմանքը երկար չտեւեց։ Պետը խոյացաւ դէպի յանդուգն երիտասարդը եւ փառաւոր ապտակով մը գոցեց անոր բերանը։

Եւ հանդարտօրէն վերադառնալով իր տեղը, չարունակեց իր խօսքը, կալանաւորին հետ.

— Մտիկ ըրէ, չար ժամու մըն է որ դուն որոշած ես ինծի հետ կամակորութիւն խաղալ։ Կ'անդրադառնաս թէ ով եմ ես։ Ես քեզմէ աւելի կամքի ուժ ունեցող մարդոց մազերը իրենց գլխուն վրայ փըշաքաղել եմ տուած։ Զես կրնար երեւակայել թէ ի՞նչ չարչարանքներու կրնամ ենթարկել զքեզ։ Կրնամ քեզ մինչեւ վաղը խոշտանգել, առանց սակայն քեզ մեռցնելու։ Քեզ կրնամ այնպիսի վիճակի մը վերածել, որ այլեւս զուրկ ըլլաս մարդու կերպարանք կրելէ։ Կրնամ քու աչքերդ դուրս հանել իրենց ակնակապիճներէն։ Զիս փորձութեան մի՛ ենթարկեր։ Խօսէ՛, խօսէ՛, քանի արիւնը գլուխս չէ խուժած...

Միշտ նոյն լռութիւնը։

Աւազակները այլեւս չկրցան համբերել։ Իրենց գազանային բնազդը սանձարձակ պոռթկումով մը գլեց անցաւ ամէն մարդ'կային զգացում։ Իրենց աչքերը փայլատակեցան վայրի անասուններու գաժան արտայայտութեամբ մը, եւ ինչպէս վարարած ջուրերու ալիքները կը խուժեն անհեղազոչ, այնպէս ալ անոնք՝ յարձակեցան խեղճ զոհին վրայ, եւ իրենց դաշոյններուն սրածայր չեղբերովը սկըսան անխնայ հարուածել զոհը։

Գաղաններ կը հարուածեն անխնայ։ Կալանաւորին աչքերը, ձեռքերը, ծունկերը, բազուկները այլեւս կը ներկայացնէին խոցոտուած մսերու այլանդակ պատկեր մը։ Իրենց հարուածները կարծես հաշուուած ըլլային. չէին ուզեր վընասել կալանաւորին կենսական օրկաններ, չմեռցնելու համար զայն եւ այդպէսով՝ չարունակական դարձնելու համար անոր մարտիրոսութիւնը։

— Մի՛ սպաննէք զայն, վերսկսաւ պարզակել երիտասարդ աւազակը վերէն, աշխատելով իր ձայնին տալ բարձր չեշտ մը, կարծես ուզելով անկարելի ու անլսելի դարձնել հեռուէն եկող աղմուկ մը որ հետզհետէ կը մօտենար։ Մի՛ սպաննէք զայն, սպասեցէք, պիտի խօսի, պիտի յայտնէ ինչ որ գիտէ։ Եթէ սպաննէք զինքը, բան մը պիտի չիմանաք։ Զէք տեսներ, նշան բրաւ որ պիտի խօսի։ Ցետոյ կը սպաննէք զինքը, ես ինքս պիտի տամ իրեն դաշոյնի հարուած մը՝ ուղիղ սրտին։ Թողէք ձեր դաշոյնները, զարկէք միայն ձեր բռունցքներով։ Զէք տեսներ որ մահամերձ մօտ է ...

ԷՏՄՈՆՏ ՏԷ ԱՄԻՉԻՍ

(5 Շար.)

յին ո՞վ պիտի արձակէ զանոնք. այս մասին ալ կարելի է խորհրդակցիլ :

— Ֆրանսա կը մտածէ՞ իր սեփական հիւլէական ռումբը պատրաստել :

Կայեար.— Անհատական էական հարցը · ջրածին ռումբի մեր սեփական յայտագիրին օգտագործումը՝ հեռահեռէ աւելի լայն միջոցներ կուտայ մեզի, մեր հիւլէական ռումբը շինելու համար: Իսկ հիւլէական ռումբը շինելու Ֆրանսական որոշումը կախում ունի խորհրդակցութիւններու արդիւնքէն. սակայն որոշում մըն է, որ ինքնայլումս կարելի չէ առնել: Ֆրանսա կը մտածէ արդէն հիւլէական ռումբի մը շինութեան համար տեղեկութիւններ ունել Միացեալ Նահանգներէն : Այս ուղղութեամբ յատուկ խորհրդակցութիւններ պիտի ըլլան Ամերիկացիներու հետ:

Ցեյիքս Կայեար հաստատած է նաեւ, թէ Գերմանիոյ, Իտալիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ համաձայնութիւն մը գոյացած է՝ զէնքերու պատրաստութեան համար :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՐՑԸ

Վարչապետը յստակօրէն ըսած է, թէ Ալժերիոյ հարցը զուտ ֆրանսական է, ինչ որ կը մտածեն նաեւ Միացեալ Նահանգները:

Ֆրանսա 400·000 զինուորներէ բաղկացած իր բանակը պիտի պահէ Ալժերիոյ մէջ՝ այնքան ատեն որ պէտք է: Անկախ անկէ, մօտ ատենէն լուծում մը կարելի պիտի ըլլայ գտնել Ալժերիոյ հարցին համար: Հիմնական Օրէնքը պիտի օգտագործուի՝ խաղաղ լուծում մը գտնելու համար: Մօտ ատենէն ընտրութիւններ ալ պիտի ըլլան, հաւանաբար՝ փետրուարի ընթացքին: Ֆրանսա պատրաստ է նաեւ զինադադար մը ընելու: Ալժերիոյ անկախութիւն սակայն՝ տրամաբանական պիտի չըլլար: Ալժերիոյ մահմետականներուն մեծ մասին ալ կարծիքը այս է :

Ինչպէս կը տեսնուի, Ֆրանսայի ալժերիական քաղաքականութիւնը ոչ մէկ փոփոխման ենթարկուած է. Ամերիկա չուզեր միջամտել այս խնդրին :

"ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ"Ը

Ֆ. Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը, Փարիզի շրջանի իր տասը մասնաճիւղերով կը տօնէ «Մանուկներու Օր»ը, Յունուար 2ին, ժամը 15 – 19, Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ, 8 Րիւ Տանթոն, մեթրօ Սէն Միշել կամ Օտէօն :

Գեղարուեստական բաժին, Կապոյտ Խաչի Իսիի Երիմեան դպրոցի աշակերտներու երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Գ. Ս. Քաջեանի :

Տիկին Էլ. Բիւզանդի յատկապէս պատրաստած մէկ զաւեշտը «ՀՕՓԼԱ ՍՊՈՒՏՆԻԿ» կը ներկայացուի Ալֆորվիլի փոքրիկներով :

Մենապարներ Օր. Թ. Քէօշկէրեանէ եւ Օր. Թարօնէ :

Ձեռնադաշնակ Պէրնար Տէտէճեան :

Աճպարար ԺԷՕ – ԹԷՐՈՍ : Կաղանդ Պապա :

Մուտքը ազատ է :

Ուշադրութիւն.— Իսիէն օթօքառը կը մեկնի ժամը 14·30ին, Երիմեան վարժարանէն :

Ֆ. Կ. Խաչի Մանուկներու Օրուան տօնին առթիւ Յունուար 2, Հինգշաբթի Ալֆորվիլէն հանրակառք կը մեկնի ժամը 13–ին, Գուլվ. Քառնօէն :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

×

ՏՕՆԱԾԱՌ

Իսիի Երիմեան վարժարանի տօնածառի հանդէսը տեղի կ'ունենայ, Կիրակի 5 Յունուար, ժամը 16ին, վարժարանին սրահին մէջ:

Աշակերտներու կողմէ պիտի ըլլան, արտասանութիւններ, երգեր, պարեր:

Տրամախօսութիւն մը, եւ Կաղանդ Պապային ժամանումը :

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները եւ գաղութը անխտիր :

×

ՏՕՆԱԾԱՌ

Ֆ. Կ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի Մանուկներու Օրուան տօնածառը Յունուար հինգին, կիրակի ժամը երեքին Սէրսէլ Կաթոլիկ սրահը :

Երգ, արտասանութիւն, պար եւ Կաղանդ Պապային նուէրներու բաշխումը :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ ԿԸ ՆՈՒԻՐԷՆ
ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻւ

Լիոնէն Օր. Վարդուհի Նորոյեան մէկ տարուան «Յառաջ» կը նուիրէ հօրը Տիգրան Նորոյեանի :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Ֆ.Կ.Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ կը տօնուի Յունուար 5ին, ժամը 2ին, Անարոնեան ակումբին մէջ :

Սիրուն անակնկալներ, երգ, պար, արտասանութիւն :

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

Մուտքը ազատ է

×

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Ֆ. Կապ. Խաչի Գոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնս կը փութայ յայտնել Գոմոնի յարգելի ծնողներուն եւ հայ հասարակութեան թէ՝ պիտի տօնէ «Մանուկներու Օր»ը՝ հինգ Յունուար, կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ: Այս առթիւ տեղի պիտի ունենան՝ յատուկ պատշաճի արտասանութիւններ եւ բաշխում կաղանդի նուէրներու :

Կը հրաւիրուին՝ ծնողքները եւ մանուկներ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փոքր ա'Իթալիի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Գայծառ Մանուկեանէ հազար Ֆր. իր ապաքինման առթիւ :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Գետրոս եւ Յովիկ Եղիազարեան իրենց հօրաքրոջ Գոհար Եղիազարեանի մահուան Բ. տարելիցին առթիւ հինգ հազար Ֆր. կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի Կեդր. վարչութեան եւ հինգ հազար Ֆր. Մշակոյթի տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին :

Ստանալ «Յառաջ»էն:

×

Ողբացեալ Մանուկ Սէֆէրեանի մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Ռ. Պահատուրեան փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն հազար Ֆր. Մարսէյլի Համազգայինին, հազար Ֆր. Մարսէյլի Մուրատ – Ռափայէլեան սաներուն :

×

Տէր եւ Տիկին Արամայիս Մարգարեան իրենց անդրանիկ որդու Արարատին զինուորութենէն վերադարձին եւ ապաքինման ուրախ առթիւ կը նուիրեն.— Մշակոյթի տան համար հինգ հազար Ֆր., Ֆ. Կ. Խաչի կայանին համար երեք հազար, Մշակոյթի տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին երկու հազար, Գանեքօ Քաչանի «Արծիւ» խումբին երեք հազար, Գանեքօ Քաչանի Ֆ. Կ. Խաչին երեք հազար Ֆր.: (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

Մարսէյլի Համազգայինի վիճակահանութենէն շահած են հետեւեալ թիւերը .— 52, 83, 94, 101, 121, 138, 144:

Կը խնդրուի համապատասխան տոմսակները ստանալ Գ. Յ. Հաչադործեանէն, 15 Րիւ Լոնկ թէ Քափուսին, Մարսէյլ :

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Թալիշ Արզումանեանի մահուան առթիւ ընկեր Ներսէս Տակառեան հազար Ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի տան: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԽՆՋՈՅՔ

Համա–Զարոանձայի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին ընտանեկան խնջոյքը նոր տարուան առթիւ, այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2ին, Յոյներուն սրահը, 5 Րիւ Պոնըֆուա:

Հայկական եւ եւրոպական պարեր եւ անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ, հաճելի ժամանց :

Մուտքը ազատ է :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ օրիորդ մը գրասենեակի աշխատանքի համար (տաքթիլօ եւն.) Դիմել անձամբ «Յառաջ»ի վարչութեան :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը Ուրբաթ, 3 Յունուար, ժամը 9ին, Ռեժանի վերնայարկը : Կարեւոր օրակարգ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ (Յունուար 3) ժամը 9ին Էթիէն Տոլէի սրճարանը: Օրակարգ.— Գարահանդէսի պատրաստութիւն եւ պատգամաւորի ընտրութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քղիի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովըկիիր Յունվ. 12 կէսօրէ ետք, ժամը երեքին, Րիւ տէ Քոնվալէսան, Ահարոնեան սրահը: Շատ կարեւոր օրակարգ: Շրջաբերականներու ընթերցում, Ամերիկայի Կեդր. Վարչութենէն: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները անխտիր :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ՈՒ ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ

5 Յունուար, Կիրակի ճրագալոյց Ս. Ծննդեան, սկիզբ ժամերգութեան

ԿԷՍ ՕՐԷ ՎԵՐՋ ԺԱՄԸ

3·30ին, հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ ժամը հինգին, ղեկավարութեամբ Արա Պարթեւեանի :

6 Յունուար երկուշաբթի Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան սկիզբ ժամերգութեան ժամը 7·30ին, պատարագ ժամը տասնին, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Սերովբէ եպիսկ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ : Յաւարտ Ս. պատարագի Ջրօրհնէքի կարգ կը կատարուի :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ
ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

4 Յունուար, Շաբաթ.— Ճրագալոյց Ս. Ծնունդի, առտուան ժամերգ. 9, իրիկուան ժամերգ. 4·30, Ս. պատարագ 5·30:

5 Յունուար, Կիրակի.— Ս. Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն, Ս. պատարագ (երկսեռ երգչախումբով) ժամը 10, Մեռելոց եւ Ջրօրհնէք 12:

12 Յունուար, Կիրակի.— Տօն Անուանակոչութեան, Ս. պատարագ (երկսեռ երգչախումբով)10, Հոգեհանգիստ 11·45:

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, ճրագալոյց, Ս. Ծննդեան, ժամը 15·30ին:

Երկուշաբթի. Տօն Ծննդեան ժամը 8·30ին:

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաբաթ երեկոյ ճրագալոյց, սկսըն. ժամը հինգին: Ս. պատարագ ժամը եօթին: Գիրքերու ընթերցումը կը կատարուի երկսեռ աշակերտութեան կողմէ :

Կիրակի Ս. Ծննդեան պատարագ, սկըզբնաւորութիւն ժամերգութեան ժամը եօթին, Ս. պատարագ ժամը տասնին : Ջրօրհնէքի արարողութիւն ժամը 11·30–ին: Կը հրաւիրուի Լիոնի եւ շրջաններու հաւատացեալ հայ ժողովուրդը ներկայ ըլլալու հոգեշունչ արարողութեանց :

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ՝ Ս. ԹԱԴԷՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

4 Յունուար, ճրագալոյց, երեկոյեան ժամերգութիւն ժամը հինգին, Ս. պատարագ ժամը վեցին:

5 Յունուար, Ս. Ծնունդ: առաւօտ, Սկիզբ ժամերգութեան ժամը ութին, Ս. պատարագ ժամը տասնին, Ջրօրհնէք 11–ին :

Այս արարողութիւններ կը կատարուին Ս. Եկեղեցւոյս երկսեռ Դպրաց Դասու կողմէ, ղեկավարութեամբ Օր. Սիւզան Գօյաճեանի:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ — ԳՈՄՈՆ

4 Յունուար, Շաբաթ, ճրագալոյց, Երեկոյեան արարողութիւն եւ Ս. պատարագ ժամը 3·30ին:

5 Յունուար, Կիրակի. Ծնունդ,

Սկիզբ առտուան արարողութեանց ժամը 7·45ին, հանդիսաւոր Ս. պատարագ ժամը 9·30ին, Ջրօրհնէքի արարողութիւն 11·45ին:

6 Յունուար, Երկուշաբթի, Ըն[illegible] Մեռելոց, առտուան արարողութիւնք ժամը 8·30ին, Ս. պատարագ եւ հոգեհանգիստ ժամը 10ին:

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

4 Յունուար, Շաբաթ.— Ճրագալոյց Ս. Ծնունդի, առտուան ժամերգ. ժամը 9, իրիկուան ժամերգ. ժամը 5·30ին, Ս. պատարագ ժամը 6·30:

5 Յունուար, Կիրակի, Ս. Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն, Ս. պատարագ ժամը 10ին, Ջրօրհնէք 12ին:

6 Յունուար, Երկուշաբթի, Մեռելոց Ս. պատարագ ժամը 10ին, հոգեհանգիստ ժամը 11·45ին:

ՏԷՍԻՆ

Այս Կիրակի Ծննդեան առթիւ պատարագ :

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ շրջանի հայութիւնը :

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9°
Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 3 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
VENDREDI 3 JANVIER 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8083 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3884

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐ "ՓՈՔՐ ԱԾՈՒ"Ն

Միջազգայինէն անցնելով ազգային կալուածին, ցաւով կը նկատենք որ նոյն անորոշ կացութիւնը կը տիրէ նաեւ մեր «փոքր ածու»ին մէջ :

Վերջացող տարուան ընթացքին ո՛չ միայն չխաղաղեցաւ, այլ ընդհակառակն աւելի սաստկացաւ այն պառակտական փոթորիկը, որ յարուցուած էր երկու տարի առաջ Միջերկրականի ափերուն վրայ : Փոթորիկը այժմ կ'ալեկոծէ նաեւ Ատլանտեանի ափերը :

Մինչ աշխարհ՝ արեւելքէն մինչեւ արեւմուտք, հիւսիսէն մինչեւ հարաւ՝ երկունքի բռնուած՝ նոր պատերազմի մը մղձաւանջին տակ կ'ապրի։ Մինչ մարդկութիւնը ճամբաներ կ'որոնէ իր ուղեկորոյս նաւը դէպի խաղաղութեան նաւահանգիստը առաջնորդելու համար, հայութիւնը «երկփեղկում»ի ենթարկուած՝ բիւզանդական վէճերով կը զբաղի օրն ի բուն :

Ապագայ պատմիչը բառ պիտի չգտնէ որակելու համար այն տխուր կացութիւնը, որուն ենթարկուած են Սփիւռքի Հայերը տարագրութեան առաջին օրերէն սկսեալ, մանաւանդ վերջին տարիներու ընթացքին :

Բնաւ դաս չենք առած անցեալէն։ Ա՛յնքան ջարդերէ եւ աղէտներէ վերջ, տակաւին չենք սթափած :

Չե՛նք տեսներ ահռելի [illegible] առած է մեր դռները։ Սպիտակ ջարդը՝ որուն զոհ կ'երթան մեր երիտասարդները ամէն կողմ։ Չե՛նք կշռեր ծանրութիւնը այն վախճանին՝ որուն դատապարտուած ենք օտար աստղերու տակ ներկայ ընթացքով։ Ուժերու ջլատումով :

Համերաշխութի՛ւն, եղբայրակցութի՛ւն, միացեալ ճակա՛տ։ Ասոնք պէտք է ըլլային տարագիր հայութիւնը առաջնորդող սկզբունքները։ Յանո՛ւն ազգապահպանման։ Յանո՛ւն ցիրուցան բեկորներու փրկութեան։ Ա՛յս կը պահանջէր ճշմարիտ հայրենասիրութիւնը։ Հայ ժողովուրդին գերագոյն շահը :

Մայր հայրենիքի պարտականութիւնը պէտք է ըլլար օգնութեան հասնիլ Սփիւռքի հայութեան, աջակցիլ անոր վերելքին, սրտապնդել զայն՝ փայլուն ապագայի մը հեռանկարը ցոլացնելով անոր աչքին : Զուլումէ, ուծացումէ, այլասերումէ փրկելու համար զայն :

Երեսունեւեօթը տարիներու տխուր փորձը ցոյց տուաւ դժբախտաբար, որ մայր հայրենիքը չկեցաւ իր առաքելութեան բարձրութեան վրայ : Ինք եղաւ առաջին սերմանողը, «երկփեղկում»ի եւ պառակտում առաջ բերողը արտասահմանի հայութեան ծոցին մէջ։

Ա՛յդ կը պահանջէր, կ'երեւի, «համաշխարհային յեղափոխութեան» եւ համայնավարութեան շահը :

Երեւանի վարիչները դժբախտ քաղաքականութեան մը հետեւեցան սկիզբէն ի վեր։ Անոնց համար թշնամին Թուրքը չէր, հայութեան դահիճը։ Այլ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը :

Միայն հասկցուած այս «հայրենասիրութեան» զոհն է արտասահմանի հայութիւնը :

Հրահրելով սփիւռքի մէջ բնախօսական հիւանդութենէ տառապող հակադաշնակցական կազմակերպութիւններու ախտավարակ կիրքերը, Հայաստանի եկող ու գացող կառավարութիւնները գլխաւոր պատասխանատուները դարձան սանձուած ցաւալի վիճակին :

Կարծես չէին բաւեր 1946 – 47ի ներգաղթին առթիւ կատարուած պառակտարար խայտառակութիւնները Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական ընտրութիւնը նոր առիթ մը տուաւ բոլշեւիկեան իշխանութեան՝ աւելի եւս խորացնելու պառակտումը այդ հայաշատ գաղութներու մեր հայրենակիցներուն միջեւ :

Երկու տարիէ ի վեր կը շարունակուի վէճը, որմէ տուժողն է ամբողջ հայութիւնը։ Իսկ շահողներն են մեր ազգին ամէն կարգի թշնամիները, մանաւանդ Թուրքերը :

Յուսա՛նք որ Նոր Տարին նոր բարի պիտի բերէ մեր «փոքր ածու»ին :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԵՐԿՐԷ ԵՐԿԻՐ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԳԱՐԵՑ

Նոր տարուան առիթով շնորհաւորական հեռագիրներու փոխանակութիւններ եղան պետական մարդոց միջեւ։

Խորհրդային ղեկավարները շնորհաւորեցին Նախագահ Քոթին ու Վարչապետ Կայյառը՝ երջանիկ տարուան մը մաղթանքներով եւ համագործակցութեան առաջարկութիւններով :

Կրեմլինի մէջ ընդունելութիւն մը սարքուած էր՝ նոր տարուան առիթով։ Խրուշչեւ բաժակը բարձրացուց եւ խմեց կարմիր բանակին, Միացեալ Նահանգներուն եւ Նախագահ Այզընհաուըրի, Չինաստանի եւ համայնավար այլ երկիրներու կենացը, որմէ ետք յայտարարեց.— Բաւական խմեցինք, հիմա պարենք ...

Խրուշչեւ յայտնեց, թէ երբ բանակին կենացը կը խմէ, այդ չի նշանակեր որ ռազմապաշտ մը դարձած է.— Կը յուսամ թէ դիւանագիտական առաքելութեանց ղեկավարները պիտի չկասկածին մեր նպատակներուն վրայ։ Իրապաշտ ենք։ Եթէ Խ. Միութիւնը եւ Միացեալ Նահանգները միասին համաձայնութիւն մը գոյացնեն՝ միջազգային հարցերու մեծ մասը լուծուած կ'ըլլայ :

Կարմիր [illegible] հակառութեան մէջ էր [illegible] որ բանին խմբագրականներ գրուած էին արեւմտեաններու դէմ :

Բուլկանինի, Վորոշիլովի եւ Խրուշչեւի կողմէ ստորագրուած հեռագիր մը ուղարկուեցաւ Միացեալ Նահանգներու Նախագահին, որպէսզի իր կարգին խորհրդային ժողովուրդներու բարեմաղթութիւնները ներկայացնէ ամերիկայի ժողովուրդին։ Խորհրդային հեռագիր յոյս կը յայտնէ, որ յառաջիկայ յարաբերութիւնները աւելի սերտանան երկու երկիրներու միջեւ :

Նախագահ Այզընհաուըր պատասխանեց Մոսկուայի նամակին.— Միացեալ Նահանգները ամէն բան ի գործ պիտի դնեն՝ 1958ին իրենց յարաբերութիւնը բարելաւելու համար Խ. Միութեան հետ :

Արեւելեան Գերմանիոյ ղեկավարները նամակ մը յղելով ժողովուրդին՝ յայտարարեցին թէ պէտք էր պայքարիլ «Արեւմտեան Գերմանիոյ ֆաշական ռազմապաշտութեան» դէմ :

ԹԻԹՕ ԿՈՉ ՄԸ ԸՐԱՒ

Եուկոսլաւ ժողովուրդին յղած իր նամակին մէջ, մարեշալ Թիթօ համակարծիք է զինաթափութեան համար «Մեծ»երու հանդիպումի մը տեսակէտին։ Մարեշալը աւելի քան երբեք ժամը հնչած կը նկատէ՝ բոլոր երկիրներու ներկայացուցիչներուն միջեւ ժողով մը գումարելու համար։ Եթէ նման ժողով մը պատերազմի դէմ արտայայտուի ՄԱԿը յաջողութեամբ դուրս ելած պիտի ըլլայ զինաթափութեան անելէն :

Եուկոսլաւիա պիտի շարունակէ համակեցութեան իր քաղաքականութիւնը՝ տարբեր կարգուսարք ունեցող երկիրներու հետ։ Համակեցութիւնը Թիթօ միակ միջոցը կը նկատէ՝ խաղաղութիւնը ապահովելու համար :

Եուկոսլաւիոյ Նախագահը անդրադարձաւ նաեւ Ինտոնեզիոյ հարցին, յայտնելով թէ ան կրնայ միջազգային տարաձայնութեանց նոր աղբիւր մը դառնալ : Գալով գաղթատիրական երկիրներուն՝ ըսաւ.— Այդ տէրութիւնները չեն կրնար չանդրադառնալ, որ գաղթատիրութեան դարը վերջացած է այլեւս :

Թիթօյի մաղթանքները՝ խաղաղասիրական են եւ ուժ կուտայ այն տեսակէտին, թէ բոլոր ժողովուրդներու ներկայացուցիչներուն հանդիպումը անհրաժեշտութիւն դարձած է ներկայիս :

Օրը Օրին

ՈՒ՞Ր Է ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

« Ինծի խորհուրդ տուած էին, որ ո՛չ Հայաստանի մասին խօսիմ, ո՛չ ալ Հայերու... անոնք գոյութիւն չունին :

— Հապա ո՞ւր է Հայաստանը, հարցուցի Ահմէտ պէյին, տեսնելու համար զայն :

— Չեմ գիտեր, պարո՛ն :

Կը պնդէի.— Վերջապէս, ո՞ւր էին հայկական նահանգները. ո՞ւր կը բնակին Հայերը :

— Արեւելեան կողմը. բայց շատ քիչ Հայեր կան.—

Արդարեւ, անոնք Պոլսոյ մէջ էին, երկու հարիւր հազար «փոքրամասնութեանց» կարգին »:

Ֆրանսացի լրագրող մըն է, որ գրած է այս տողերը, վերջերս Թուրքիայէն գրած ընդարձակ թղթակցութեան մը մէջ :

Ո՞ւր է Հայաստանը :

Հայաստան չկա՛յ ուրեմն, Պա՛յ Ահմէտ, ու եղածին մէջ ալ շատ քիչ Հայեր կան։ Ճի՛շդ է այս վերջինը. շատ քիչ Հայեր :

Երբէ՛ն ի վեր սակայն այնքան խեղճ թիւ մը կը ներկայացնեն անոնք, որ, ի՛ր երբեմն, Թուրքիոյ փայլն էին :

Ահմէտ պէյը չի՞ գիտեր ասիկա :

Շատ լաւ գիտէ անշուշտ. բայց կը պահուըտի։ Ընդունինք ալ կարելի է ըսել : Ո՞վ չի գիտեր, Թուրքը երբ մզկիթ մտնէ՝ աւարի մասին կը մտածէ, երբ կին առնէ՝ պատճառաբանութիւնը պատրաստած է արդէն, որոշեալ թուականին նորոգելու համար զայն։ Հետեւաբար, երբ խօսք ըլլայ Հայերու կամ Հայաստանի մասին, կ'անգիտանայ ամէն բան :

Շատ քիչ է Հայերուն թիւը, ան ալ Պոլսոյ մէջ...

Ի՞նչ բանի մնացորդ է այդ կոտորակը։ Եթէ չամչնան, գլխարկ եւ փողկապ կրող այսօրուան պէյերը պիտի ըսեն, թէ մնացեալները ... օդափոխութեան գացած են :

— Տէր Զօ՞ր :

Կրնայ ըլլալ, քանի որ ամէն մարդ ազատ է երթալու հոն՝ ուր կը փափաքի : Բայց, քանի՞ տարուան կամ դարուան «օդափոխութիւն» է այս։ Ոսկորներն անգամ փոշի դարձան :

Մարդիկ կրնան երթալ, հո՛ս թէ հոն։ Հայաստա՞նը ինչ եղաւ սակայն։ Հայկական Նահանգնե՞րը ուր գացին։ Զո՞ւր խմելու, թէ սրճարանի մը մէջ «նարկիլէ» քաշելու :

Այստեղ կանգ առ, պայ Ահմէտ. եթէ չես գիտեր թէ ո՛ւր է Հայաստանը, Արեւմտեա՛ն Հայաստանը, կրնաս սորվիլ։ Շատ պարզ է։ Անգամ մը կրնաս Թուրքիոյ պատմութիւնը թղթատել, — եթէ կայ անշուշտ,— և թուղթի մը վրայ երբեմնի շէն ու արգասաբեր շրջաններու անուններ արձանագրելէ ետք՝ այցելութեան կ'երթաս այդ նահանգներուն։ Հո՛ն ուր ամայութիւն կը տիրէ այսօր եւ բուերը կը վայեն, առանց վարանելու խաչ մը կը դնես անուանացանկիդ վրայ... եւ [illegible] հանգները թրքական զանկերով կովե՞ր կարծեցիր, որ արածելու երթան, երբ որ ուզես եւ ո՛ւր որ ուզես :

ԱՐՄԵՆԱԿ

ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ՎԵՆԵԶՈՒԷԼԱՅԻ ՄԷՋ

Քարաքասէն կը հաղորդեն թէ յեղափոխութիւն ծագած է Մարաքէյի զինուորական եւ օդային ուժի կայանին մէջ :

Վենեզուէլայի ձայնասփիւռը կոչ մը ուղղած է Մարաքէյի բնակչութեան որ խոհեմ ըլլայ, որովհետեւ Քարաքասի կառավարական բանակները պիտի աշխատին վերագրաւել Մարաքէյը:

Մինչ այդ ապստամբները կը պահանջէին որ վարչապետը անմիջապէս հրաժարի. հակառակ պարագային կը սպառնան ռմբակոծել Քարաքասը:

Ինչպէս յայտնի է շարժումը մասնաւորաբար ուղղուած է զօր. Փերեսի դէմ:

Մարաքէյը Վենեզուէլայի գլխաւոր օդային կայանն է, Քարաքասէն մօտ 80 քիլոմեթր։ Բայց օդային ուժերու գործօն մասը կը բաղկանայ հազիւ 10.000 զինուորէ :

Համաձայն լաւատեղեակ աղբիւրներու՝ ապստամբութեան պատճառները պէտք է փնտռել ասկէ ամիս մը առաջ, երբ արդէն ուսանողական շարժումներ սկսած էին խլրտումներ կազմակերպել կառավարութեան դէմ :

Ընդդիմադիրները կը բողոքեն, որ օրինաւոր ընտրութիւններ չեն եղած եւ ներկայ Նախագահը ինքզինք կը պարտադրէ, հակառակ անոր որ 1952ին ժամանակաւորապէս կանչուած էր այդ պաշտօնին գլուխը :

Յունուար մէկին կառավարութիւնը պաշտօնական գեկոյց մը հրատարակեց, ուր կ'ըսուի թէ աննշան խառնակութիւններ ծագած են երկրին մէջ ու սահմանափակ շրջանակէ մը դուրս չեն ելած։ Մարաքէյ քաղաքէն զատ, Հանրապետութեան բոլոր շրջանները հանդարտ են, կ'ըսէ գեկոյցը, հետեւաբար՝ հարկ չկար բացառիկ միջոցներու դիմելու :

Միւս կողմէ, յեղափոխականներու աղբիւրներէն հասած լուրերուն համաձայն, [illegible] գիշեր Քարաքասը ինկած է ըմբոստներու ձեռքը։ Այս ուղղութեամբ կառավարական շրջանակները լուռ կը մնան :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ նախկին վարչապետ Պէն Կուրիոն, որ կառավարութեան հրաժարականը ներկայացուցած էր, ներկայիս ստանձնած է նոր կառավարութիւն մը կազմելու պաշտօնը :

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ առեւտրական օդանաւ մը ստիպուած է Ալպանիա իջնել՝ ալպանական երկու օդանաւներու սպառնալիքին տակ։ Նկատելով որ Անգլիա ոչ մէկ համաձայնութիւն ունի Թիրանայի կառավարութեան հետ, դիմած է Ֆրանսայի՝ որ միջամտութիւն մը ընէ :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Խորհրդարանը առջի օր նպաստաւոր արտայայտուեցաւ ամերիկեան օժանդակութեան համար. քուէարկութիւն մըն ալ կատարուեցաւ ու տասը հոգի միայն դէմ քուէարկեց։

ՍԷՅԼԱՆԻ ողողումները հինգ միլիոնի վնաս մը հասցուցած են։ 300 հոգի խեղդամահ եղած է. 300.000 հոգի անապաստան կը մնայ։ Երեք միլիոն աղէտեալներ կան :

ԽԱԼԴ – ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ
ՍԵՊԱԳԻՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մեր ուսանողներու կարեւոր մասին համար ուրախառիթ եւ քաջալերական է տեսնել թէ Մինիխի Արեւելագէտներու համագումարէն ի վեր — որուն մասին «Յառաջ» ընդարձակ տեղեկութիւններ հրատարակեց — հայագիտութիւնը դարձած է օրուան խնդիր: Գաղութահայ օրաթերթերը քննութեան առարկայ ըրին հայագիտութիւնը, ի՛նչ ճանապարհով եւ առաջարկեցին զանազան միջոցներ՝ նոր սերունդը շահագրգռելու համար Հայոց հին պատմութեան եւ մշակոյթի ուսումնասիրութեամբ: Մինչեւ այսօր դեռ չտեսանք ծրագիր մը, որ նոր սերունդին ծանուցանէր թէ ինչպէս պէտք էր սկսիլ հայագիտութիւնը, ի՛նչ ճանապարհով և ո՛ւր դիմել՝ գտնելու համար հայագիտութեան միջոցները:

Նոյեմբերի ընթացքին լոյս տեսաւ Վիէննայի համալսարանի փորձառու եւ հեղինակաւոր սեպագրագէտ փրոֆ. Ֆրիտերիխ Վիլհէլմ Քէօնիկի երկրորդ հատորը՝ Ձեռնարկ խալդեան արձանագրութեանց, քառածալ, պատկառելի գիրք մը, 200 էջերէ բաղկացած, խիտ եւ գեղեցիկ տպագրութեամբ: Հատորին վերջը փրոֆ. Քէօնիկ աւելցուցած է նաեւ 22 յաւելուածական էջեր, որոնք կը պարունակեն վերջերս գտնուած խալդ–հայկազանց նոր սեպագրութիւններ, գեղարուեստական առարկաներու, սաղաւարտներու, վահաններու վրայ փորագրուած սեպագիր ձօներ, կոթողներու ձեւեր, ժայռային յիշատակարաններու վրայ արձանագրուած թագաւորական գրութիւններ, եւայլն:

Ա. հատորը լոյս տեսաւ 1955ին, ուր տպագրուած էին Խալդ–Հայկազն թագաւորներու բոլոր սեպագիր արձանագրութիւնները, մօտաւորապէս 330 սկըզբնագիր, երկար ու կարճ, ամբողջական կամ բեկոր, ինչպէս նաեւ առաջին թագաւորներու Սարդուրի, Իշպուինիի [illegible] մասերը: Իսկ երրորդ հատորը լոյս տեսաւ Նոյեմբերին, որուն տպագրութեան հսկած է մեծ ատորաբան փրոֆ. Վայտնըր: Այս հատորը կը սկսի Խալդ մեծ թագաւոր Մինուայի մնացեալ արձանագրութիւններով, որոնց ռազմական եւ շինարարական մասը արդէն տպուած էր Ա. հատորին մէջ, իսկ հոս կայ միայն Մինուայի կանգնած կոթողներուն արձանագրութեանց թարգմանութիւնը: Ասոնք, շատ թէ քիչ թարգմանուած էին արդէն Սէյսի, Սթանիսլաս Գիւյարի, Լէման Հաուփթի, Նիկոլսկիի, Հայր Մանտալեանի եւ ուրիշներու կողմէ: Բայց բոլորովին նոր ու ամբողջական են թագաւոր Մինուայի որդւոյն եւ յաջորդին Արգիշտի Ա.ի հինգ հարիւր տողերէ բաղկացած զինուորական տարեգրութիւնները, լեցուն նոր խալդ–հայ բառերով եւ ոճերով, նոր դիցանուններով եւ տեղանուններով, որոնք արձանագրուած են Վանայ բերդին յատկապէս յղկուած ժայռերուն վրայ:

Արգիշտի Ա. թագաւորը (785 – 760 Ք. առաջ) գրած է այսպէս.

« Աղօթեցի դիցահայր Խալդիին, օդի չաստուած Թէշէբային, Արեւդիցոյն Շուինիային, մեծ դիք իմ տէրերուս, որպէսզի անոնք ինծ պարգեւեն յաղթութիւն: Այս տարուան մէջ զօրաշարժ ըրի իմ հեծելազօր բանակը եւ արշաւեցի Դիաու երկիրը (հին հայկական նահանգը Տայք եւ սեւ ծով) եւ գահ բարձրացուցի Դիաու երկրի թագաւորը Ութուպուրսինին. գրաւեցի քաղաքը Շէրեազի, հրդեհեցի ապստամբ քաղաքներ, Բիա եւ Խուշա քաղաքներուն օգնեցի...» եւայլն: Այսպիսի լեզուով թագաւոր Արգիշտի Ա. կը պատմէ իր սխրագործութիւնները Հայաստանի զանազան նահանգներու՝ Այրարատի, Բարձր Հայքի, Արշարունեաց գաւառի, Դուինի եւ Պարսկահայքի մէջ:

Եթէ մանրամասնօրէն ուսումնասիրենք թագաւորին հինգ հարիւր տողնոց պատմութիւնը, պիտի տեսնենք որ Արգիշտի Ա. ոչ միայն կը պատմէ ապստամբ քաղաքներ եւ կը փոխադրէ անոնց բնակիչները, այլ նաեւ պատժելէ ետք կ'օգնէ անոնց՝ աւերակները վերաշինելու եւ նըպաստելու անոնց բարօրութեան:

Փրոֆ. Քէօնիկ գրեթէ ամէն էջի վրայ գրած է պատմական, աշխարհագրական եւ լեզուաբանական մանրամասն ծանօթութիւններ, որոնք մեծապէս կ'օգնեն ըմբռնելու իւրաքանչիւր տարուան քաղաքական եւ տնտեսական վիճակը, ո՛չ միայն Հայաստանի, այլ նաեւ դրացի երկիրներու, Կովկասի, Ասորեստանի եւ Արեւմտեան Փոքր Ասիոյ: Պէտք է ժամանակ նուիրել եւ լաւ գիտնալ գերմաներէն՝ օգտուելու համար այս ստուար եւ [illegible] հին Հայաստանի տիպարակից: Անկէ ետք անկարելի է գրել հին Հայոց ճիշդ պատմութիւնը՝ առանց սորվելու Խալդ–Հայկազանց օրէ օր գրուած եւ վաւերական պատմութիւնը: Ասոնց շնորհիւ պիտի սորվինք Արգիշտի թագաւորի ժամանակ Հայաստանի քաղաքական դասերու անունները ու պաշտօնները, Սպիտակի քուրմեր, Օրբելեան քուրմեր (Ուրբեկա), Բուրունդատի եւ Նունուլի քրմապետութիւնները եւ ուրիշ յար և նըման սքանչելի նորութիւններ: Արգիշտի կը պատմէ թէ ինչպէս ինք Արբերանի գաւառին մէջ կանգնեց տաճար մը եւ անոր մէջ արձան մը, ի յիշատակ իր մեծ հօր՝ թագաւոր Իշպուինիին:

Գահով Սարդուր Բ.ի (760 – 733 Ք. Ա.) սեպագիր արձանագրութեանց, կը գրաւեն այս մեծածալ հատորի 25 էջերը: Սարդուր Բ.ի տարեգրութիւններու մեծ մասն ալ փորագրուած են Վանայ բերդին ժայռերուն վրայ: Հին եւ նոր ազգերու պատմութեան մէջ քիչ են այսպէս վաւերական եւ ստոյգ տարեգրութիւններ: Սարդուր թագաւոր կը սկսի այսպէս — [illegible] որդին Արգիշտիի, կանգնեց այս արձանը: Շնորհիւ Խալդիին (ես եմ) Սարդուր արքայ հզօր, արքայ Շուրայ եւ Վանայ երկիրներուն, արքայ արքայից, տէր Տուշպա քաղաքին...: Սարդուր կ'ըսէ — Երբ դիցահայր Խալդին ինծ ընծայեց թագաւորութիւնը, նստայ թագաւորութեան հայրենի գահին վրայ. Խալդին ինծ պարգեւեց նաեւ հզօրութեան կնիքը, պատերազմական ուժ եւ իշխանութեան գաւազանը: Այս տարուան ընթացքին, Տառնունի ամսուան մէջ (*) համախմբեցի հեծելազօրքը... (դժբախտաբար այստեղ աւրուած է սեպագիր արձանագրութիւնը), իսկ յաջորդ հատուածին մէջ Սարտուր նկարագրած է իր յաղթական արշաւանքը՝ Տափք Շահունեանց, Մալաթիա, Սեբաստիա եւ շրջակայ գաւառները, ապա՝ արշաւանք դէպի Ասորեստան, ուր յաղթեց Ասորեստանի թագաւոր Աշշուր – Նիրարի Ե.ին, այրեց ասորական քաղաքներ՝ իբրեւ փոխ – վրէժ. յետոյ անցաւ Զակրոս լեռները եւ պատերազմեցաւ Նինուական եւ Ուրմի քաղաքներու [illegible] մէջ եւ մեծ աւարով վերադարձաւ Վան մայրաքաղաքը: Մանրամասն թիւերով եւ աշխարհագրական կարգով, թագաւոր Սարդուր տարուէ տարի կը նկարագրէ իր ռազմական գործունէութիւնը, քաղաքներու հիմնարկութիւնն ու բարեզարդումը, ծառաստաններ տնկելու, ջրանցքներ շինելու, մեհեաններ կանգնելու իր ձեռնարկները:

ԱՆՑՈՐԴ

(Մնացեալը յաջորդիւ)

(*) 115 եւ 126 էջերու ծանօթութեանց մէջ փրոֆ. Քէօնիկ կը կարծէ թէ ամսանուն Տառունի կամ Տարնունի խալդ – Հայկազանց ամանորը կամ տարեգլուխն էր, ըստ մեր ազգ. աւանդութեան՝ Նաւասարդը: Չափազանց շահեկան յայտնութիւն մը կայ հոս, գոնէ բառը՝ տարի:

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ
ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ
ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ). — Շատ յաջող գրական դասախօսութիւն մը տեղի ունեցաւ Մարսէյլի մէջ, նուիրուած ժողովրդական բանաստեղծ՝ Ա. Իսահակեանին:

Դասախօսութիւնը կազմակերպուած էր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբին կողմէ:

Նոր Սերնդական՝ Օր. Մ. Իշխանեան խոր ազդումով արտասանեց հանգուցեալ բանաստեղծէն:

Կը նախագահէր բանաստեղծ՝ Յ. Աղայեան: Իսահակեանի կեանքին եւ գործին մասին խօսեցան Կ. Փօլատեան եւ Ժ. Միրիճեան:

Կ'ամփոփենք երեք բանախօսներուն հիմնական միտքերը:

Յ. Աղայեանի բացման խօսքը.—

Ո՞վ էր Աւետիք Իսահակեան... — Բանաստեղծ մը՝ հարիւրին հարիւր. նոյնիսկ իր ոչ տաղաչափեալ գրութիւններուն մէջ:

Այս պահուն, իր անունը միայն տալով լար մը յանկարծ չի՞ դողդողար ձեր սրտին մէջ: Լարը՝ ցեղին, սէրին, քաջին, տկարին, աղքատ բանուորին, ֆէտայիին, աւերակեալ հայրենիքին, եւ հետեւաբար վերածնեալ հայրենիքին:

Վ. Ալազան այսպէս կ'երգէ իր դամբանին վրայ.

«Քանի սրտից վէրք ես առել
Քանի սրտի երգ ես տարել
Քանի սրտով, քանի սրտում
Քո սրտեղէն երգն ես վառել»:

Ա. Իսահակեան աւելի քան քառորդ դար դաշնակցական ապրեցաւ եւ մտաւորական դաշնակցական: Այն հաւատաւոր դէմքերէն, որոնք մեծապէս օժտեցին եւ հարստացուցին մեր յեղափոխական շարժումը՝ իրենց գրիչով: Բարձրացուցին հայ անունը եւ օր մըն ալ զայն վերածեցին բարձր ածականի մը:

Ինչպէս ուրիշ ազգերու մէջ, մեր ազատագրական շարժումին ընթացքին եւս, երգը յաճախ աւելի զօրաւոր եղած է քան մօսինը:

Երբ զինեալ խումբը կ'անցնէր գիւղին մէջէն, երիտասարդ հարսը կ'երգէր, իր նորածինը գրկին՝

— Ա՜խ, ֆետայիներ, ճան ֆետայիներ,
Ձեզ հետ տարէք զիմ տղէն,
Ձեզ պէս ապրէ, ձեզ պէս մեռնէ,
Ազգին մատաղ զիմ տղէն:

Ա. Իսահակեան մտած է բոլոր հայ սրտերէն ներս, հաւաքած է անոնց զարկերը, եւ այդ զարկերով պճնած իր քնարը: Պճնած իր քնարը՝ ցեղին «երգեր ու վէրքերով»:

Ժիրայր Միրիճեանի խօսքը.—

... Այնքան ժամանակ, որ պիտի հերկէ
Սեւահողդ հին՝ քո կտրիճ որդին
Եւ Գուսանըդ վառ՝ սէրըդ պիտ' երգէ
Դու պիտի ծաղկե՛ս, երկիր հայրական,
Քո ոգով, ոճով եւ, բարձրագլուխ,
Դու պիտի հնչես, հնչես յաղթական,
Իմ հին հայ լեզու՝ քաղցր ու սրտաբուխ:

Բազմադարեան հայ ժողովուրդի եւ հայրենիքի հրաշալի ապագային նուիրուած այս եւ նման կենսայորդ տողերու հեղինակը, Ա. Իսահակեան, մէկը հայ գրականութեան երախտաւոր դէմքերէն, առ յաւէտ մեկնեցաւ մեզմէ, հոկտեմբեր

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ

ՀԵՐՈՍ ՄԸ

Առանց դադրեցնելու իր պոռչտուքները, երիտասարդը շարունակ կը դիտէր նախ հեռուն, եւ յանկարծ, թողլով իր պահակի պաշտօնը, վազեց դէպի աւազակները, դէմքը բոլորովին այլափոխուած, ցուցուց անոնց դիմաց եւ անբացատրելի զարշանքով մը, գոռաց.

— Վատե՛ր, երեք հոգի մահամերձի՛ մը դէմ...

— Անէ՛ծք, որոտաց պետը եւ խոյացաւ երիտասարդին վրայ, դաշոյնը բարձրացուցած:

— Շատ ուշ է, պատասխանեց այս վերջինը ուրախութեան արտասուով մը ցոյց տալով այն անցքը, որ կ'առաջնորդէր դէպի աւազակներուն որջը: Շա՜տ ուշ է, նայեցէ՛ք...

Միւս երկու աւազակները, երկու եղբայրները, երբ լսեցին երիտասարդին խօսքերը, արտօրանքով մը եւ զայրալից, մեծ վերարկու մը նետեցին իրենց զոհին վրայ, որ փռուած էր գետինը արիւնաշաղախ: Պետը՝ իսկոյն վերցուց իր հրացանը, զինեց զայն եւ պատրաստ սպասեց ճակատելու համար անծանօթ թշնամիին դէմ որ կարծես հետզհետէ կը մօտենար:

Յանկարծ լսուեցան զէնքերու շաչիւն եւ յառաջացող մարդոց ոտնաձայններ՝ Որջին մուտքին սկսան փայլատակել հրացաններու փողեր եւ խումբ մը հրացանակիրներ խուժեցին որջէն ներս եւ անմիջապէս զինաթափ ընելով գետին գլորեցին հոն գտնուող բոլոր աւազակները:

Վայրկեան մը տիրեց խոր լռութիւն մը, որուն ընթացքին լսելի կ'ըլլային միայն արշաւող զինուորներուն արագ շնչառութիւնը:

— Օգնեցէք մահամերձին, աղաղակեց յանկարծ երիտասարդ աւազակը, որ միւսներուն նման փռուած էր գետինը, հրացանակիրներուն հրացաններուն սպառնալիքին տակ անշարժացած:

— Ի՞նչ մահամերձ, հարցուց հրացանակիրներու սպան:

— Հո՛ն, անկիւնը:

Բոլորը, դարձան դէպի այն կողմը, առանց սակայն բան մը նշմարելու:

— Վերարկուին տակ, կրկնեց երիտասարդ աւազակը:

Սպան, որուն վրայ սեւեռած էին բոլորին ակնարկները, մօտեցաւ գետինը փռուած վերարկուին, վերցուց զայն եւ շպրտեց հեռուն:

Պարզուած տեսարանին առջեւ, բոլոր զինուորները սրտաճմլիկ ճիչ մը արձակեցին:

Դժբախտ կալանաւորը գետինն էր, ձեռքերը կռնակին կապուած, գունատ գլուխը կախուած կուրծքին եւ իր մարմինը խոցոտուած, վէրքերու շեղջակոյտ մը կը ներկայացնէր:

Ճիգ մը ըրաւ ոտքի կանգնելու:

— Արձակեցէք իր կապերը, հրամայեց սպան, խմելիք տուէք իրեն:

Երեք հրացանակիրներ վազեցին վիրաւորին վրայ, արձակեցին անոր կապանքները. նստեցուցին զայն գետնին վրայ եւ ուշադրութեամբ քննեցին անոր վէրքերը:

Միւս հրացանակիրները, բոլորովին ջղագրգռուած, հրացաններուն կոթով կը հարուածէին աւազակները:

— Հանդարտ, հրամայեց սպան:

Եւ դառնալով երիտասարդ աւազակին:

— Խօսէ՛, հրամայեց:

Հրացանակիրը, որ կը պահէր երիտասարդ աւազակը իր հրացանի սպառնալիքին տակ, ազատ ձգեց այս վերջինը:

— Ե՞րբ այս մարդը կալանաւորուեցաւ, հարցուց սպան երիտասարդին, ցոյց տալով կալանաւոր հրացանակիրը: Խօսէ՛, ճշմարտութիւնը ըսէ՛ մեռնելէ առաջ:

— Այս մա՞րդը, սկսաւ երիտասարդ աւազակը, որուն ձայնը տակաւին կը դողար սոսկումէն, այս մա՞րդը, այս հրացանակիրը, զայն ձերբակալեցին այս առաւօտ, առաջնորդեցին հոս, կ'ուզէին որ խօսէր ան, սակայն ինք չէր ուզեր. վերջապէս յարձակեցան, տեսա՛յ, տեսա՛յ, ո՜հ, Աստուա՛ծ իմ, աստուա՛ծ իմ...

— Եւ դուն, դուն ո՞վ ես, գոչեց սպան խլելով երիտասարդ աւազակին գլխուն վրայ զետեղուած գլխարկը:

— Կին մը... բացագանչեցին բոլորը:

— Այո, բայց այս վերջինը, գրեթէ խելագար, կին մը՝ որ առեւանգեցին ահա տասնըհինգ օրէ ի վեր: Դանակը կոկորդիս դրած, ստիպեցին որ իրենց հետեւիմ: Բայց իմ ձեռքերս, կ'երդնում որ երբեք արեան մէջ չեն թաթխուած: Եթէ հետեւեցայ իրենց, պարզ այն պատճառով էր որ հակառակ պարագային պիտի սպաննէին զիս: Ես Սան – Սէվէրոյէն եմ, խեղճ գիւղացի մը...:

— Ինչո՞ւ համար այս թշուառականներէն գոնէ մէկ հատը չսպաննեցիր հրացանի հարուածով մը, ուղիղ գլխուն ...

— Քաջութիւնը չունեցայ... գիս տանջանքներու պիտի ենթարկէին: Յետոյ, պէտք է գիտնաք թէ ինչեր ընելու ընդունակ են ասոնք... Եթէ քիչ մըն ալ ուշանայիք պիտի խենթենայի... Բայց ասիկա, ասիկա հերոս մըն է... տանջուեցաւ, խոշտանգուեցաւ, մարտիրոսացաւ, առանց սակայն բառ մը արտասանելու:

— Այս աւազակները քաշկռտելով տարէք եւ իրենց զոհին առջեւ ծունկի բերէք, հրամայեց հրացանակիրներու սպան:

ԷՏՄՈՆՏ ՏԷ ԱՄԻՉԻՍ

(6 Տար.)

17ին, իր աչքերը յառած Սրբազան Մասիսին :

Ա. Իսահակեան, որպէս բանաստեղծ ձեւաւորուեցաւ 90ական թուականներուն :

Այդ ուշագրաւ ժամանակաշրջանի հասարակական, քաղաքական եւ գրական միջավայրը վճռական դեր կատարեց իր կազմաւորման մէջ : Ա. Իսահակեանի բանաստեղծութեան մէջ աչքի զարնող գաղափարական գիծը իր իսկ բառերով «աշխարհի մէջ գոյութիւն ունեցող չարիքին» պատկերացումն է : Ըլլայ այն ցեղային գծով, թէ մարդկային :

Այս, երիտասարդ բանախօսը հանգամանօրէն խօսեցաւ Ա. Իսահակեանի գլուխ-գործոցին՝ Աբու Լալա Մահարիին մասին, վերլուծելով ազդեցութիւնները, ընկերային եւ հոգեբանական, ինչպէս նաեւ գրական յատկանիշները այդ մեծ գործին : Եզրակացուց թէ Ա. Իսահակեանի այս յոռետես երկը, անոր դաժան ու մռայլ խօսքերը մարդոց ու ընկերութեան հասցէին, կը բխէին աւելի բանաստեղծին անհունօրէն մարդասէր եւ հայրենասէր հոգիէն, այդ իր մեծ սէրերուն ոտնակոխումին եւ սրբապղծումին ի տես :

Կ. Փօլատեանի խօսքը.—

Տարօրինակ է մարդկային ճակատագիրը : Աւելի տարօրինակ ճակատագիրը՝ այն բացառիկ մարդոց, որ բանաստեղծներն են :

Համոզուելու համար այս իրողութեան, աչքի առաջ բերէք կեանքերը այն երկու բանաստեղծներուն, որոնց յիշատակը կ'ոգեկոչենք այս սրահին մէջ, ուր օր տարբերութեամբ :

Եղիշէ Չարենց եւ Ա. Իսահակեան :

Ամէն կարգի խորհրդածութիւններ չեն պակսիր մեզի այս երկու ճակատագիրներուն դիմաց :

Չարենցը, Լենինի հաւատաւոր երգիչը, խորհրդահայ մեծագոյն բանաստեղծը կը մեռնի անարգուած, բանտի մը մէջ : Կը մեռնի երիտասարդ, իր տաղանդին ամենափայլուն շրջանին : Եւ Ա. Իսահակեանը, որ ճիշդ հակառակն էր խորհրդահայ բանաստեղծին, խորապէս ազգային, վիպապաշտ, գիւղական, մաթերիալիստական վարդապետութեան տրամագծօրէն հակառակ — կ'ապրի հանդիստ, յարգուած, արժանանալով փառքի մը, որուն չէ հասած ոչ մէկ հայ գրող, ոչ մէկ անձ :

Արդա՞ր է այս եղածը :

Ի հարկէ, ոչ : Ոչ մէկուն եւ ոչ միւսին համար : Այստեղ նկատի կ'առնենք երկու բանաստեղծներուն զուտ գրական տաղանդները : Եւ բաւ կ'ըսենք թէ Չարենցի դէմ գործուած անիրաւութիւնը եթէ ընդվզեցուցիչ է, Ա. Իսահակեանի ընծայուած պատիւը չափազանցուած է :

Ա. Իսահակեանը լաւ բանաստեղծ է, բայց մեր նոր գրականութեան մեծագոյններէն չէ : 1936էն մինչեւ իր մահը մանաւանդ, ոչինչ արտադրեց ան, օթալինեան մրցանակի արժանի ըլլալու համար : Ինչո՞ւ այս գերագնահատումը ուրեմն :

Շատ պարզ է եւ հասկնալի :

Վերջին համաշխարհային պատերազմի նախօրեակին ամերիկացի լրագրող մը հարցուցած է Ֆրանսայի մէկ նախարարին.

— «Անտրէ Ժիտը իրապէս մեծ գրագէ՞տ է, ծայրէ ծայր կարդացի զայն, բայց չգտայ այն բացառիկ մեծութիւնը, զոր ան կը վայելէ» :

Ֆրանսայի նախարարը կը պատասխանէ.— «Ֆրանսայի համար անհրաժեշտութիւն մըն է, որ Անտրէ Ժիտը համաշխարհային արժէքով մեծութիւն մը ընդունուի՝ այս պահուն» :

Բառ առ բառ չեմ յիշեր հարց ու պատասխանը, բայց միտքը այս է :

Իսահակեանի պարագան նոյնն է : Հայաստանի համար մեծ գրագէտ մը անհրաժեշտ էր : Մանաւանդ 1940էն վերջ, պատերազմի ընթացքին եւ անոր յաջորդող տարիներուն :

Չարենցը չկար, Բակունցը չկար : Չկային վաւերական տաղանդով բանաստեղծներ ու գրագէտներ : Կային միայն նորեր :

Եւ Իսահակեանը հռչակուեցաւ «վարպետ», դարձաւ տաղանդաւոր, հանճարեղ :

Դժգո՞հ ենք, կը մերժե՞նք այս մեծարանքը Իսահակեանին : Բնաւ երբեք :

Ընդհակառակն, անհուն բերկրութեամբ կը լեցուէին մեր սրտերը, անոր եղած իւրաքանչիւր պատիւին համար :

Որովհետեւ, Հայաստանի ժողովուրդը եւ համայնՍփիւռքը գիտէին թէ Իսահակեանի անձին մէջ ի՛նչ բան կը սիրէին ու կը յարգէին : Կը սիրէին նախ անոր անձը, հայրենասէր բանաստեղծը, ու նաեւ պարկեշտ մարդը : Որ կողմ չթեքեց, մնաց իր բարձրութեան վրայ : Չուրացաւ, չհայհոյեց : Մնաց մաքուր հայ :

Կայ նաեւ ուրիշ պատճառ մը այս ընդհանուրին կողմէ տածուած սիրոյն մէջ :

Համայն հայ ժողովուրդը Ա. Իսահակեանի մէջ կը տեսնէր իր մշակոյթին ներկայացուցիչը, նահապետը :

Ես վստահ եմ որ, երբ Երեւանի մէջ հայ տղաք ու հայ աղջիկներ կը խոնարհէին «Երգեր ու Վէրքեր»ու հեղինակին առջեւ, կը խոնարհէին Հայու մը առջեւ, որ կը խորհրդանշէր ամբողջ պատմական շրջան մը : Մեծ սերունդի մը ներկայացուցիչն էր ան : Անոր մէջ կ'ապրէին Թումանեանը, Ահարոնեանը, Վարուժանը, Սիամանթօն : Անոր մէջ կը միանային մեր բոլոր նահատակ գրագէտները, պանդուխտները, սփիւռքի մեռած կամ ապրող գրագէտներն ու բանաստեղծները :

Իսահակեան եւ անցեալն էր եւ ներկան, եւ Երեւանը եւ թէ Սփիւռքը :

Հայ գրականութեան ներկայացուցիչն էր : Անոր առջեւ կը խոնարհէին գլուխները, կը բաբախէին սիրտերը, հոն, Երեւանի մէջ :

Նոյն պատճառներով նաեւ հոս, Սփիւռքի մէջ, եւ նոյն սիրով, նոյն պաշտամունքով :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

ՆԻՍ, 23 Դեկտ. (յապաղած) — Նիսի եւ շրջանի Կրօնական Ընկերակցութեան Բ. ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ՝ Դեկտեմբեր 22ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Մատրէնի Հայոց մատուռին մէջ :

Ներկայ էին աւելի քան 130 անդամներ : Նոյնքան ալ լիազօրագրեր կային գրպաններու մէջ, մեծ մասը ապօրինի (հաւաքուած քահանային կողմէ) : Հոս ի պատիւ իրենց պէտք է ըսել, որ Քանի փոքր գաղութը ներկայ էր իր ամբողջ կազմով : Հոն էին Տէր եւ Տիկին Ստեփան Վահանեան, Արսէն Տէրտէրեան, Յակոբ Զորթեան, Ունուզեան է Տիգեան, Ժուան լէ Փէնէն Գ. Համբիկեան, Մոնթէքառլոյէն Գ. Ճիէրճեան. Մուշեղ եւ ուրիշներ : Աւելի քան յիսուն հոգի :

Ժողովին նախագահ ընտրուեցաւ՝ գաղութիս յարգուած անդամներէն Գ. Արա Երամեան, որ բացման կարճ, այլ սրտաբուխ ճառ մը խօսեցաւ, թելադրելով համերաշխութիւն եւ սէր :

Ու այդ բազմանդամ ժողովը մինչեւ վերջին վայրկեանը վարեց կատարեալ ձեռնհասութեամբ եւ անկողմնակալութեամբ :

Ժողովին օրակարգն էր Չեկոյց Հաշուեքննիչ յանձնախումբի եւ ընտրութիւն :

Հաշուեքննիչին կողմէ հաշուեկշիռը ներկայացուց Գ. Թորոս Մեսրոպեան : Սնտուկը պարպատ, աւելի քան 800 հազար Ֆրանք : Գ. Սուրէն Երամեան, նոյնքան յարգուած անձնաւորութիւն, որ եկեղեցիին հիմնուելէն՝ 1928էն մինչեւ 1945՝ եղած էր հոգաբարձութեան մնայուն ղանձապահ եւ իր ընկերներուն հետ վարած գաղութիս ազգային, կրօնական եւ կրթական գործերը խաղաղ եւ համեբաշխ, պահելով ամէնօրեայ դպրոցը 40-50 աշակերտներով առաջարկեց ներքին կանոնագրին մէջ աւելցնել յօդուած մը, որ արգիլէ մեր Ֆահանային ներկայ ըլլալ վարչական ժողովներուն, բացի այն պարագային, երբ վարչութիւնը զուտ կրօնական կամ եկեղեցական օրակարգ մը ունենալով հրաւիրէ զինք :

Առամ քահանայ բողոքեց այս առաջարկին դէմ, առարկելով որ ընկերութիւնը կրօնական է եւ ինքը՝ գաղութին «կրօնապետը», հետեւաբար իր իրաւունքն է ներկայ ըլլալ եւ նախագահել անոր ժողովները : Բայց քահանան իր դէմ գտնելով ժողովի ջախջախիչ մեծամասնութիւնը, պահանջեց յետաձգել որոշումը, մինչեւ որ ինք իր վերին հոգեւոր պետէն հրահանգ ստանայ.— Ժողովը մերժեց նաեւ այս պահանջը եւ առաջարկը արձանագրուեցաւ նոյնութեամբ :

Կարգը եկած էր ընտրութեան :

Արա եւ Սուրէն Երամեան եղբայրները՝ գաղութին մէջ նոր պառակտում մը առաջքն առնելու համար բանակցած էին քանի մը ազգայիններու հետ եւ համերաշխական ցանկ մը պատրաստած : Քանի մը հոգիներ դէմ արտայայտուեցան ներկայացուած ցանկին, պահանջելով որ գաղտնի քուէարկութեամբ կատարուի ընտրութիւնը :

Քանէն Գ. Ստեփան Վահանեան յայտարարեց որ իրենք ընտրութենէն չեն վախնար, բայց քանի որ խնդիրը կը վերաբերի գաղութի անդորրութեան, եթէ համերաշխական ցանկը չընդունուի, ինքը եւ Գ. Տիգեանը կը վերցնեն իրենց անունները ցանկին վրայէն եւ կը հրաժարին : Նոյնիմաստ յայտարարութիւն մը բրաւ Գ. Տէր Պօղոսեան : Որմէ վերջ ինը հոգինոց համերաշխական ցանկը քուէի դրուեցաւ եւ ընդունուեցաւ միաձայնութեամբ եւ յոտնկայս : Ահա ցանկը.—

Ստեփան Վահանեան եւ Տիգեան (Քանէն), Ճիէրճեան Մուշեղ (Մոնթէ Քառլոյէն), Երամեան Սուրէն, Յասրովեան Գեղամ, Արսլանեան Լեւոն, Ասլանեան Առաքել, Պէրպէրեան Կարապետ եւ Կէտիկեան :

Նոր վարչութիւնը կազմած է իր դիւանը հետեւեալ ձեւով : Նախագահ Ճիէրճեան, քարտուղար՝ Յասրովեան եւ գանձապահ Ս. Երամեան :

ՔՐՄՈՒՆԻ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԻՐՈՒՆԻ Հ. Յ. Դ. Պօսթընի (Ամերիկա) կոմիտէի ընկերներէն՝ Արամ Յակոբճանեան, յանկարծամահ եղած է Դեկտեմբեր մէկին, ընկերական ժողովի երթալու պահուն : Հանգուցեալը Կարնեցի էր եւ մասնակցած՝ թաթարական կռիւներուն :

ՈՒՈԹՐԸԹԱՈՒՆԸՆԻ մէջ (Միացեալ Նահանգներ) Դեկտեմբեր 7ին Ազգ. Վարժարանի բացումը կատարուած է 110 աշակերտ-աշակերտուհիներով : Աշակերտութիւնը բաժնուած է հինգ դասարաններու՝ ըստ տարիքի եւ հայերէնի ծանօթութեան : Այս առթիւ Սօսի եւ Սոնա Թէրլէմէզեան քոյրերը հինգ հարիւր տոլար նուիրած են վարժարանին՝ իրենց մօր յիշատակին :

ԳԱՐԵԳԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ Դեկտեմբեր 26-ին այցելութիւն մը տուած է Բանկալթիի (Պոլիս) Մխիթարեան Հայերուն եւ շնորհաւորած է անոնց Ծնունդը :

ԳՈՒՄ ԳԱՓՈՒԻ Դուրսի Պօղոսեան-Վառվառեան վարժարանը, ուր կը յաճախեն մօտ երկու հարիւր աշակերտներ, յառաջիկայ տարի հիմնովին պիտի նորոգուի :

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (89)

ԿԱՅԾԵՐ

Իէ.

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՍԷՐԸ

Նա ցոյց էր տալիս դաշտերը, ուր առաջին խաչնարած Աբէլը արածացնում էր իր ոչխարները : Իսկ Մարանդի մէջ գըտնում էր նա Նոյի կնոջ Նոյեմզարի գերեզմանը :

Հայի որդին տեսնում էր, որ առաջին հօր եւ առաջին մօր ժամանակից, ինքն անբաժան է մնացել այն երկրից, ուր բնակւում էր մարդկութեան նախաստեղծ զոյգը :

Ջրհեղեղը մինչեւ անգամ իր աշխարհաւեր տատանումներով չկարողացաւ դուրս մղել հային հայրենի երկրից : Գրգուռ սարին նայելով, նա միշտ յիշում էր այն աւանդութիւնը, թէ Նոյի տապանը այս սարին քսուելով, անցաւ դէպի Սիփան լեռը, խնդրեց նրանից ընդունել իրան իր գագաթի վրայ : Սիփանը համեստութեամբ պատասխանեց, թէ ինքը Հայոց լեռների ամենակրտսերն է, եւ ցոյց տըւաւ դէպի իր անզուգական եղբայրը — հրակայ Արարատը, ասելով՝ «գնա ի Մասիս, որ բարձր է քան զիս» :

Ահա այսպիսի պատմական յիշատակներով էր կապուած հայի սրտի հետ հայրենիքը, ուր սկսած ամենախորին հեթանոսական դարերից, ժողովրդի մէջ կենդանի մնացած աւանդութիւնները՝ յիշեցնում էին նրան իր հին առասպելավիպական անցեալը :

Այս յիշատակները պահպանել էին հսկայական լեռները, որոնք ստեղծուել էին ժամանակի հետ եւ ապրում էին քանի որ նա կար : Այս յիշատակները պահպանել էին ահագին գետերը, ծովակները եւ լճերը, որոց կեանքը տեւում է անթուելի դարերով : Այս յիշատակները պահպանել էր վերջապէս ժողովրդի ոգին, որ երբեք չէ մեռնում :

Հայը չէր ուզում բաժանուել հայրենիքից : Հայրենիքը նրա սրբութիւնն էր : Այն տեղ ամէն մի քար, ամէն մի աւերակ յիշեցնում էին նրան իր վաղեմի մեծութիւնը : Դեռ բոլորովին չէին անհետացել բերդերի, ամրոցների փլատակները, ուսկից մի ժամանակ նրա ազգի պետերը տարածում էին իրանց իշխանութիւնը : Դեռ մնում էին հին քաղաքների աւերակները, որոնց փշրանքի մէջ երեւում էր հայ մարդու արհեստը եւ ճարտարութիւնը, որոնք քարոզում էին, թէ որքան հանգիստ էր քաղաքացու կեանքը, որքան զարգացած էր նրա մէջ գիտութիւնը : Դեռ բոլորովին չէին անհետացել հետքերը բազմաթիւ ջրանցքների, ստորերկրեայ խողովակների, որոնք ցանցատեսակ հիւսուածքով տարածուել էին ընդարձակ դաշտերի վրայ, անցնում էին ամենադժուարին լեռների եւ բլուրների միջով, որոնք ցոյց էին տալիս, թէ որքան ծաղկած էր մշակ մարդու գործը, որքան նա սերտ կերպով կպած էր բնութեան եւ երկրի հետ :

Իսկ այժմ տիրում էր անապատ եւ ամայութիւն ...:

Մի բան, որ մնացել էր անջնջելի թէ ժողովրդի սրտի մէջ եւ թէ երկրի վրայ, դա էր կրօնքը եւ նրան արտայայտող յիշատակարանները : Ամէն տեղ, անմարդաբնակ եւ խուլ ձորերի մէջ հանդիպում էին հսկայական վանքեր, ուր տօնական հանդէսների ժամանակ միայն հաւաքւում էր ուխտաւորների բազմութիւնը, իսկ այնուհետեւ նրա չեմքը չէր կոխում աղօթողի ոտքը : Միայն միաբան արեղաները ամենայն ջերմեռանդութեամբ կատարում էին սովորական ժամերգութիւնները : Բլուրների վրայ, լեռների խորին ծոցերում, ցրուած էին անթիւ մատուռներ, որոնք կրում էին իրանց մէջ այս եւ այն ճգնաւորի մարմնի փշրանքը : Սարերի անմատչելի տեղերում տեսնւում էին մթին քարանձաւներ, ուր միայնակեացները, հեռանալով աշխարհի աղմուկից, նուիրել էին իրանց Աստծուն : Այս քարանձաւները, երեւի, մի ժամանակ նախնական մարդիկների բնակարաններ էին, որ յետոյ դարձան ճգնաւորների ապաստանարան : Քիչ չէր այն յիշատակարանների թիւը, որոնք կոչւում էին «խաչքար» կամ «Թուխմանուկներ». դրանք կանգնած էին զանազան բարձրաւանդակների վրայ, ուր մի մի նահատակ թափել էր իր արիւնը հաւատքի համար, կրօնական հալածանքների ժամանակ : Ժողովուրդը ջերմեռանդութեամբ յարգում էր սուրբի յիշատակը եւ ծխում էր այնտեղ իր խունկը : Իսկ եկեղեցիները ոչ թիւ ունէին եւ ոչ համար : Իւրաքանչիւր գիւղ, որ բաղկանում էր մի քանի „գետնափոր խրճիթներից, ունէր մի փառաւոր եկեղեցի : Իսկ այն հոյակապ տաճարը շատ հին ժամանակների գործ էր, երբ գիւղի ժողովուրդը բազմաթիւ էր եւ հարուստ, եւ ոչ այնպէս աղքատ եւ փոքրաթիւ որպէս այժմ :

Ես մոռացել եմ բոլոր վանքերի անունները, որոնք գտնւում էին իմ նկարագրած գաւառներում, բայց մի քանիսը դեռ յիշում եմ :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ եւ Խ. Միութեան միջեւ կնքուած առեւտրական համաձայնագիրէն ետք, խորհրդային երկու մասնագէտներ գացին Թունուզ՝ տնտեսական շրջանակներուն հետ յարաբերութեան մէջ մտնելու համար։

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ պատահած ողողումներու հետեւանքով ութ հոգի մեռաւ. աւելի քան հինգ հարիւր հոգի անապաստան կը մնայ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ «Նիւզվիք» թերթը կը գրէ, թէ հաւանական է որ 1958ի ընթացքին Նախագահ Այզընհաուըր Լոնտոն երթայ։ Կը նախատեսուի նմանապէս, որ Նախագահը այցելութիւններ տայ կարգ մը երկիրներու։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ եւ Միացեալ Նահանգներու միջեւ Յունուարի կիսուն խորհրդակցութիւններ պիտի սկսին Ուաշինկթընի մէջ. Ֆրանսա փոխ դրամ կ'ուզէ Ամերիկայէն, իր կարիքներուն համար։

ԳԱՀԻՐԷՆ հասած լուրերու համաձայն, ասիական երեք երկիրներու ղեկավարներ մօտ ատենէն Եգիպտոս պիտի այցելեն։ Համայնավար Չինաստանի Վարչապետ Զու Ըն Լէ եւ Պիրմանիոյ Վարչապետ Ու Նու՝ Նախագահ Սուքարնոյէն ետք։

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ Նախագահ Սուքարնօ, որ Յունուար 12ին Եգիպտոս պիտի երթայ, պիտի այցելէ նաեւ Փաքիստան. Փետրուարի սկիզբը պիտի վերադառնայ Ճաքարթա։

ԿԻՊՐՈՍԻ կառավարիչը Լոնտոն գնաց, կղզիին կացութեան շուրջ խորհրդակցութիւններ ունենալու համար։ Միւս կողմէ, յոյն ապստամբները կը սպառնան զինեալ պայքարի ձեռնարկել եթէ գոհացում չտրուի իրենց փափաքներուն։

ՇՈՒԷՏԻ համայնավար կուսակցութեան համագումարը, որ տեղի կ'ունենար Սթոքհոլմի մէջ, անցեալ օր վերջացաւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցւոյն Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացաւ Պ. Յ. Վարժապետեանի ձեռամբ ստորեւ տրուած գումարները Գոլուցի հայրենակիցներէ ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ եւ Ազգ. Տան շինութեան։

Գոլուցի եւ Շրջ. Հայր. Միութեան սնտուկէն հինգ հազար ֆրանք, Պ. Մարգար Մարգարեանէ յիսուն հազար, Պ. Պ. Յովհ. Նիկողոսեանէ 25.000, Գասպար Յարութիւնեանէ քսան հազար, Յակոբ Նիկողոսեանէ, Գարոյր Սինապեանէ, Տիգրան Փափազեանէ, Յակոբ Կաճոյեանէ 10.000ական ֆրանք, Յովնան Միքայէլեան 15.000, Տիկիններ Մաննիկ Փամուգճեան, Պ. Պ. Նշան Միհրանեան, Հայկ Ղուկասեան 10.000ական, Յակոբ Վարժապետեան, Նիկողոս Փորթուգալեան, Նշան Փորթուգալեան, Անուշաւան Փորթուգալեան, Գուրգէն Նիկողոսեան, Նուպար Սիմոնեան, Պետրոս Պէկիրճեան, Անուշ Խոփրնէլեան, Տիկին Ազատնի Անոյշ Խոփրնէլեան, Տիկին Ազատնի Յովսէփեան, Պ. Սիլվէն (Սահակ) Գօյաճեան, Կարպիս Պզտիկեան հինգ հազարական ֆրանք։ (Շար.)

Տէր եւ Տիկին Ե. Գրիգորեան կը ծանուցանեն իրենց մօր

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ՔԷՕՍԷԵԱՆԻ

մահը։

Յուղարկաւորութիւնը շաբաթ առաւօտ, ժամը 10.15ին, Վիլմոմպլի գերեզմանատունը։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ — Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը Ուրբաթ, 3 Յունուար, ժամը 9ին, Ռեժանի վերնայարկը։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ — Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ (Յունուար 3) ժամը 9ին էթիէն Տոլէի սրճարանը։ Օրակարգ — Գարահանդէսի պատրաստութիւն եւ պատգամաւորի ընտրութիւն։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Ֆ.Կ.Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ կը տօնուի Յունուար 5ին, ժամը 2ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ։

Սիրուն անակնկալներ, երգ, պար, արտասանութիւն։

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։

Մուտքը ազատ է

×

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Ֆ. Կապ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնս կը փութայ յայտնել Պոմոնի յարգելի ծնողներուն եւ հայ հասարակութեան թէ՝ պիտի տօնէ «Մանուկներու Օրը»՝ հինգ Յունուար, կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, Ս. Սահակ-Մեսրոպ սրահին մէջ։ Այս առթիւ տեղի պիտի ունենան՝ յաւուր պատշաճի արտասանութիւններ եւ բաշխում Կաղանդի նուէրներու։

Կը հրաւիրուին՝ ծնողքները եւ մանուկներ։

×

ՏՕՆԱԾԱՌ

Իսիի Խրիմեան վարժարանի տօնածառի հանդէսը տեղի կ'ունենայ, Կիրակի 5 Յունուար, ժամը 16ին, վարժարանին սրահին մէջ։

Աշակերտներու կողմէ պիտի ըլլան, արտասանութիւններ, երգեր, պարեր։

Տրամախօսութիւն մը, եւ Կաղանդ Պապային ժամանումը։

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները եւ գաղութը անխտիր։

×

ՏՕՆԱԾԱՌ

Ֆ. Կ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի Մանուկներու Օրուան տօնածառը Յունուար հինգին, կիրակի ժամը երեքին Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահը։

Երգ, արտասանութիւն, պար եւ Կաղանդ Պապային նուէրներու բաշխումը։

ԽՆՋՈՅՔ

Համա-Զարաանձաղի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին ընտանեկան խնջոյքը նոր տարուան առթիւ, այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2ին, Յոյներուն սրահը, 5 Րիւ Պոնըֆուա։

Հայկական եւ եւրոպական պարեր եւ անակնկալներ։ Ճոխ պիւֆէ, հաճելի ժամանց։

Մուտքը ազատ է։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէսինէն Սիմոն Սվաջեան եւ Փարիզէն Գէորգ Գաշգճեան իրենց հօր ՍՏԵՓԱՆ ԳԱՇԳՃԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան այս կիրակի յետ պատարագի Տէսինի եկեղեցին։ Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները։

ԿՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ օրիորդ մը գրասենեակի աշխատանքի համար (տաքթիլօ եւն.) Դիմել անձամբ «Յառաջ»ի վարչութեան։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ՈՒ ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ

5 Յունուար, Կիրակի ճրագալոյց Ս. Ծննդեան, սկիզբ ժամերգութեան

ԿԷՍ ՕՐԷ ՎԵՐՋ ԺԱՄԸ 3·30ին, հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ ժամը հինգին, ղեկավարութեամբ Արա Պարթեւեանի։

6 Յունուար երկուշաբթի Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան սկիզբ ժամերգութեան ժամը 7·30ին, պատարագ ժամը տասնին, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Սերովբէ եպիսկ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ։ Յաւարտ Ս. պատարագի Ջրօրհնէքի կարգ կը կատարուի։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԽԿԵՂԵՑԻ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

4 Յունուար, Շաբաթ — Ճրագալոյց Ս. Ծնունդի, առտուան ժամերգ. 9, իրիկուան ժամերգ. 4·30, Ս. պատարագ 5·30։

5 Յունուար, Կիրակի — Ս. Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն, Ս. պատարագ (երկսեռ երգչախումբով) ժամը 10, Մեռելոց եւ Ջրօրհնէք 12։

12 Յունուար, Կիրակի — Տօն Անուանակոչութեան, Ս. պատարագ (երկսեռ երգչախումբով)10, Հոգեհանգիստ 11·45։

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, ճրագալոյց, Ս. Ծննդեան, ժամը 15·30ին։

Երկուշաբթի, Տօն Ծննդեան ժամը 8·30ին։

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաբաթ երեկոյ ճրագալոյց, սկիզբն. ժամը հինգին։ Ս. պատարագ ժամը եօթին։ Գիրքերու ընթերցումը կը կատարուի երկսեռ աշակերտութեան կողմէ։

Կիրակի Ս. Ծննդեան պատարագ, սկզբնաւորութիւն ժամերգութեան ժամը եօթին, Ս. պատարագ ժամը տասնին։ Ջրօրհնէքի արարողութիւն ժամը 11·30–ին։ Կը հրաւիրուի Լիոնի եւ շրջաններու հաւատացեալ հայ ժողովուրդը ներկայ ըլլալու հոգեշունչ արարողութեանց։

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ՝ Ս. ԹԱԴԷՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

4 Յունուար, ճրագալոյց, երեկոյեան ժամերգութիւն ժամը հինգին, Ս. պատարագ ժամը վեցին։

5 Յունուար, Ս. Ծնունդ։ առաւօտ, Սկիզբ ժամերգութեան ժամը ութին, Ս. պատարագ ժամը տասնին, Ջրօրհնէք 11–ին։

Այս արարողութիւններ կը կատարուին Ս. Եկեղեցւոյս երկսեռ Դպրաց Դասու կողմէ, ղեկավարութեամբ Օր. Սիւզան Գօյաճեանի։

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ — ՊՈՄՈՆ

4 Յունուար, Շաբաթ, ճրագալոյց, Երեկոյեան արարողութիւն եւ Ս. պատարագ ժամը 3·30ին։

5 Յունուար, Կիրակի, Ծնունդ,

Սկիզբ առտուան արարողութեանց ժամը 7·45ին, հանդիսաւոր Ս. պատարագ ժամը 9·30ին, Ջրօրհնէքի արարողութիւն 11·45ին։

6 Յունուար, Երկուշաբթի, Յիշատակ Մեռելոց, առտուան արարողութիւնք ժամը 8·30ին, Ս. պատարագ եւ հոգեհանգիստ ժամը 10ին։

ՍԷՆ ԺԷՐՈՄԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

4 Յունուար, Շաբաթ — Ճրագալոյց Ս. Ծնունդի, առտուան ժամերգ. ժամը 9, իրիկուան ժամերգ. ժամը 5·30ին, Ս. պատարագ ժամը 6·30։

5 Յունուար, Կիրակի, Ս. Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն, Ս. պատարագ ժամը 10ին, Ջրօրհնէք 12ին։

6 Յունուար, Երկուշաբթի, Մեռելոց Ս. պատարագ ժամը 10ին, Հոգեհանգիստ ժամը 11·45ին։

ՏԷՍԻՆ

Այս Կիրակի Ծննդեան առթիւ պատարագ։

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ շրջանի հաւատացեալ հայութիւնը։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 փր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 փր.

ՇԱԲԱԹ 4 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

SAMEDI 4 JANVIER 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8084 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3885

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳԱՀԻՐԷԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

Դեռ շատ կանուխ է՝ նախատեսելու համար թէ ի՛նչ ազդեցութիւն պիտի ունենայ Գահիրէի խորհրդաժողովը աշխարհի ճակատագրին վրայ :

Ասիոյ եւ Ափրիկէի ժողովուրդները կ'ապրին զարթօնքի շրջան մը :

Ռուսիոյ հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնը քառասուն տարի առաջ՝ սկիզբը դրած էր այդ զարթօնքին :

Բոլշեւիկեան վարիչները առաջին վայրկեանէն ծրագրած էին օգտագործել յետամնաց երկիրները՝ հասնելու համար իրենց հիմնական նպատակին — համաշխարհային յեղափոխութեան : Նպատակ, որ ցարդ անփոփոխ կը մնայ :

Լենին ուզեց շահագործել իսլամական կրօնքը : Այդ մարզին մէջ կը հետեւէր Գերմանիոյ երբեմնի ամենահզօր ինքնակալին՝ Վիլհելմ Բ. կայսեր օրինակին : Այս վերջինը 1898ին Սուլթան Ապտիւլ Համիտի հրաւէրին վրայ ճամբորդելով դէպի Պոլիս ու Երուսաղէմ՝ ինքզինքը կը յայտարարէր պաշտպան իսլամութեան : Նպատակն էր իրագործել Պերլին – Պոլիս – Պաղտատ երկաթուղին, ապահովելու համար Գերմանիոյ տիրապետութիւնը Մերձաւոր Արեւելքի հարուստ հողամասերուն վրայ :

Համաշխարհային առաջին պատերազմը վերջ տուաւ «Դրանգ նախ Օսթըն»ի (առաջ դէպի Արեւելք) քաղաքականութեան :

Բոլշեւիկները 1921ին Բագուի մէջ գումարեցին արեւելեան — մանաւորապէս իսլամական ժողովուրդներու — համագումարը, նախագահութեամբ յայտնի տեսաբան Զինովիեւի (ետքէն «մաքրագործուած» Ստալինի կողմէ) : Կը մասնակցէին Էնվէր փաշա եւ իթթիհատական ուրիշ ջարդարարներ : Մեծ յոյսեր դրած էին Թուրքերուն վրայ, համաշխարհային յեղափոխութիւնը յաջողցնելու համար :

Այդ ծրագիրն ալ ջուրն ինկաւ : Էնվէր, որ հայկական վրիժառու գնդակէն ազատած էր բոլշեւիկներուն մօտ ապաստանելով՝ անփառունակ վախճան մը ունեցաւ՝ իր իսկ պաշտպաններուն դէմ կռուելով Թուրքիստանի մէջ :

1955 Ապրիլին Պանտունկի մէջ մեծագորդ խորհրդաժողով մը գումարեցին Ափրիկէի եւ Ասիոյ զանազան երկիրներու պաշտօնական եւ անպաշտօն ներկայացուցիչները՝ հովանաւորութեամբ Խորհրդային Միութեան :

Կրեմլինի վարիչները առաւելագոյն չափով օգտագործեցին զայն, սատակցնելու համար պայքարը «աշխարհակալութեան եւ գաղթատիրութեան» դէմ : Երկու շատ սիրելի «լօզունգ»ներ, որոնց շնորհիւ բոլշեւիկները դիւրաւ կրնային շահիլ համակրանքը Ասիոյ եւ Ափրիկէի բազմամիլիոն բնակիչներուն :

«Պանտունկի ոգի»ն երկար ատեն շահագործուեցաւ Մոսկուայի կողմէ, որ առիթէն օգտուեցաւ՝ իր ազդեցութիւնը տարածելու համար Միջին Արեւելքի վրայ :

Պանտունկէն ի վեր շատ ջուրեր անցան կամուրջներու տակէն : Սպուտնիկները մեծապէս ամրապնդեցին Խորհրդային Միութեան դիրքը :

Վայրկեանը նպաստաւոր էր՝ նոր դիրքեր գրաւելու համար :

Գահիրէի խորհրդաժողովը տեղի ունեցաւ Մոսկուայի բարձր հովանաւորութեամբ եւ յետամնաց երկիրներու անպաշտօն ներկայացուցիչներու մասնակցութեամբ : Խորհրդային Միութիւնը մասնաւոր նկատումով իր պատուիրակութեան նախագահ նշանակած էր իսլամ մը՝ Ռաշիտով : Կարեւոր դեր մը վերապահած էր նաեւ յայտնի տնտեսագէտ եւ տեսաբան Արզումանեանի, որ առատ խոստումներ տուաւ յետամնաց երկիրներու : Ո՛չ մէկ նախապայման դրաւ տնտեսական աջակցութեան համար : Այնպէս ուզեց հասկցնել թէ Խորհրդային Միութիւնը ո՛չ մէկ շահախնդրական նպատակ կը հետապնդէ Ասիոյ եւ Ափրիկէի մէջ... :

Գահիրէի մէջ ներկայ էին բոլոր ազգայնական ու ծայրահեղ տարրերը, որոնց բոլորին «անշահախնդիր» պաշտպանն էր Մոսկուա :

Խորհրդաժողովը քուէարկեց 15 յօդուածէ բաղկացեալ բանաձեւ մը, որով անկախութեան իրաւունք կը ճանչցուի բոլոր «ճնշուած» երկիրներու : Ասոնց շարքին են՝ Մատակասքար, Քամըրուն, Սոմալի, Քէնիա, Ուկանտա : Խօսք չկայ Ալժերիոյ մասին :

Կը պահանջուի նաեւ Կիպրոսը միացնել Յունաստանի, Ատէնը՝ Եմէնի, Օքինավան՝ Ճափոնի, Կոան՝ Հնդկաստանի, Իրանը՝ Ինտոնեզիոյ, եւայլն : Մեծ համակրութեամբ ողջունուեցան արաբական երկիրներու պահանջները Իսրայէլէն, Քորէայի եւ Հիւսիսային Վիէթնամի, համայնավար Չինաստանի, Մոնկոլիոյ եւայլ համայնավարամիտ երկիրներու տեսակէտները :

Սակայն կատարեալ յաղթանակ մը չեղաւ Գահիրէի խորհրդաժողովը Մոսկուայի համար :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ՌՈՔՈՍՈՎՍԿԻ ՆՈՐ ՊԱՇՏՕՆԻ ԿԱՆՉՈՒԱԾ

Անդրկովկասի զինուորական հրամանատար մարաջախտ Ռոքոսովսկի իր պաշտօնէն արձակուեցաւ՝ Մոսկուա երթալու համար. Խ. Միութեան Պատերազմական նախարար Մալինովսկիի փոխանորդ նշանակուած է :

Մոսկուայի ձայնասփիւռը այս լուրը հաղորդեց, առանց յաւելեալ մեկնաբանութեան :

Մարաջախտ Ռոքոսովսկի Անդրկովկասի զինուորական հրամանատար նշանակուած էր անցեալ Հոկտեմբեր 23ին, մարաջախտ Ժուկովի պաշտօնանկ ըլլալէն քանի մը օր առաջ :

Այդ միջոցին, Մոսկուայի դիւանագիտական շրջանակները Ռոքոսովսկիի Կովկաս ուղարկումը կապած էին մարաջախտ Ժուկովի պաշտօնազրկման հետ. Մոսկուայէն անոր հեռացումը ուրիշ բանի չէին վերագրած, թէեւ պէտք է գիտնալ, որ այդ օրերուն կացութիւնը հետզհետէ լարուած բնոյթ մը կը ստանար Թուրքիոյ եւ Սուրիոյ միջեւ : Խ. Միութիւնը զօրավիգ կը կանգնէր Սուրիոյ :

Ամէն պարագայի մէջ տակաւին յստակ ու վաւերական տեսակէտ մը գոյութիւն չունի այս հարցին նկատմամբ : Կարգ մը շրջանակներ հարց կուտան նաեւ, թէ մարաջախտ Ռոքոսովսկիի տեղափոխութիւնը անձնական պատճառներով չէ՞ եղած արդեօք :

Մինչ այս մինչ այն, խորհրդային մամուլի «Թաս» գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ մարաջախտ Ռոքոսովսկի Թիֆլիս երթալով հանդերձ կը պահէր Խ. Միութեան Պատերազմական փոխ նախարարի պաշտօնը, որ կը վարէր 1956էն ի վեր. այսինքն՝ Լեհաստանէն Մոսկուա վերադառնալէն անմիջապէս ետք :

Անկախ այս լուրէն, ուշագրաւ է Մոսկուայի ուրիշ մէկ ձայնասփռումը՝ Ստալինի գործունէութեան մասին : Խորհրդային պատմաբան մը փառաբանեց նախկին բռնակալը, չեշտելով թէ ան մեծ գործ տեսած է երկրին պաշտպանութեան տեսակէտէն : Հերքելով երէկուան իրենց բառը, Մոսկուայի ձայնասփիւռէն յայտարարեցին նաեւ, թէ Ստալին մեծ գործ տեսած է լենինեան քաղաքականութիւնը կիրարկելու եւ ընկերվարութիւնը հաստատելու տեսակէտէն :

× 1953 Յունիսէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով՝ խորհրդային զինուորներ ռազմակառքերով սկսան շրջիլ Արեւելեան Պերլինի մէջ եւ հսկողութիւն կատարել : Աւելի քան տասը ռազմակառքեր առջի օր գացին այն շրջանը՝ որ կը բաժնէ երկու Գերմանիաները : Զինուորներն ու սպաները ռուս են, զինուած՝ գնդացիրներով : Արեւելեան Գերմանիոյ ոստիկանութիւնը զօրացնելու համար օգնութեան գացած են անոնք :

Կարգ մը զրոյցներու համաձայն, այս միջոցին դիմած են՝ դէպի Արեւմտեան Գերմանիա յաճախակի փախուստներու առաջքն առնելու համար : Բացի Գերմանացիներէ՝ ռուս զինուորներ ալ սկսած են անցնիլ սահմանին միւս կողմը :

Արդարեւ, վեց ռուս զինուորներ փախած եւ քաղաքական ապաստանի իրաւունք խնդրած են բրիտանական զինուորական իշխանութիւններէն :

Խ. Միութիւնը Անգլիայէն պահանջեց դասալիքները, սակայն ընթացք չի տրուեցաւ Մոսկուայի փափաքին : Երեւոյթները այնպէս ցոյց կուտան, թէ բազմաթիւ զինուորներ փորձած են Արեւմտեան Գերմանիա անցնիլ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Վարչապետ Ատենաուըր այս տարի բազմաթիւ այցելութիւններ պիտի տայ լատին Ամերիկայի երկիրներուն :

ՁԻՆԱԹԱՓՈՒԹԻՒՆԸ

ԿԱՐԵԼԻ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱ՞Յ ՎԵՐՋԱՊԷՍ

Մամուլի ներկայացուցիչները տեսակցութիւն մը ունեցան ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Համըրշոլտի հետ եւ կարգ մը հարցումներ ըրին անոր՝ զինաթափութեան մասին : Համըրշոլտ յայտնեց, թէ ոչ մէկ անպատեհութիւն կար, որ ՄԱԿի մէջ Արեւելք – Արեւմուտք խորհրդակցութիւններ ըլլան՝ զինաթափութեան մասին : Այս կազմակերպութիւնը, ըստ Համըրշոլտ, բոլոր կառավարութեանց տրամադրութեան տակ կը գտնուի՝ ծառայելու համար մերձեցման քաղաքականութեան : Այսուհանդերձ, աւելցուց ընդհանուր քարտուղարը, կրնայ ըլլալ նաեւ որ ուրիշ միջոցներ գտնուին Արեւմուտքի եւ Խ. Միութեան միջեւ յարաբերութիւններ սեղծելու համար :

Գահիրէի ափրիկեւասիական երկիրներու ժողովին մասին խօսելով, Համըրշոլտ յայտարարեց թէ անոր հակարեւմտեան դիրքորոշումը ծանօթ էր արդէն, բայց յայտնի են նաեւ այն պատճառները, որոնք այդ երկիրները մղեցին նման յայտարարութիւններ ընելու : Այսուհանդերձ, Ափրիկէի եւ Ասիոյ ժողովուրդներուն ընթացքը շատ հեռու է պատերազմի մը պատճառ ըլլալու համար : Համըրշոլտ չեշտեց, թէ մասնաւոր նորութիւն մըն ալ չկար այդ ժողովին մէջ :

Լրագրողները կարգ մը հարցումներ ըրին նաեւ Ալժերիոյ եւ Միջին Արեւելքի մասին, բայց ՄԱԿի քարտուղարը մերժեց պատասխանել, յայտարարելով թէ կացութիւնը բարելաւուելու վրայ է :

Դիւանագիտական շրջանակներուն կարծիքը այն է, թէ ներկայիս լուրջ հաւանականութիւններ ստեղծուած են՝ զինաթափութեան հարցին լուծում մը գտնելու համար :

ՎԵՆԵԶՈՒԷԼԱՅԻ

ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ ՁԱԽՈՂԵՑԱՒ

Երէկ գրած էինք թէ Վենեզուէլայի մէջ օդային ուժի զինուորները ամբողջովին գրաւած էին Մարաքէյ քաղաքը եւ կը սպառնային Քարաքասի, տապալելու համար զօր. Փերեզի կառավարութիւնը :

Հինգշաբթի օր բանակին հրամանատարը՝ զօր. Ֆերնանտեզ առաջքն առած էր ապստամբութեան 24 ժամուան ընթացքին : Ապստամբները ձերբակալուեցան : Կառավարութիւնը չորս զօրաբաժին ղրկած էր Մարաքէյ : Այս առթիւ նախագահ Փերեզ ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով ըսած էր մասնաւորապէս.— «Այս առտու կանուխ ապստամբութեան շարժում մը ծագած էր Մարաքէյի մէջ : Հանրապետութեան միւս բոլոր կողմերը կը տիրէ բացարձակ հանդարտութիւն : Բոլոր շրջանակներէն համակրութեան նամակներ ստացած ենք եւ առաջարկներ՝ կռուելու համար ընդդիմադիր շարժումին դէմ որպէսզի պաշտպանուին մեր դատին սրբազան սկզբունքները » :

Յեղափոխութիւնը պատրաստած զեկավարներուն մեծ մասը փախած է Քոլոմպիա : Ապստամբութեան ձախողութեան մասին խօսելով, վենեզուէլեան բանակին բարձրաստիճան սպաներէն մէկը յայտարարեց Քոլոմպիոյ մէջ, ուր ապաստանած է.— Մեր շարժումը ձախողեցաւ, որովհետեւ կարգ մը զինուորականներ՝ որոնց հետ կապ ունէինք, մատնեցին մեզի :

Արդարեւ, աջքի դիչեր վենեզուէլեան բանակին պատկանող 18 բարձրաստիճան սպաներ Քոլոմպիա հասած էին արդէն :

Այսուահանդերձ, կ'ըսուի թէ Վենեզուէլայի նահանգներէն մէկուն մէջ ապստամբները կ'աշխատին դեռ եւ կը յայտարարուի թէ շրջանը տակաւին իրենց ձեռքը կը գտնուի :

Ուաշինկթըն հասած լուրերու համաձայն, Վենեզուէլայի Նախագահը յաջողած է ապստամբութիւնը ճզմել, բայց տակաւին ամբողջ երկիրը իր հսկողութեան տակ չի գտնուիր : Թէեւ, ամերիկեան այս տեղեկութիւնները պաշտօնական չեն, բայց որոշ հիմ մը ունին, նկատելով որ լուրերուն կը համապատասխանեն :

Վենեզուէլայի ոստիկանութեան պետ զօր. Ֆերնանտէզ յայտարարեց, թէ մայրաքաղաքին մէջ ապստամբութեան հետք չէ մնացած. կառավարութիւնը սպառնացած էր Մարաքէյի դէմ զանգուածային յարձակում մը գործել՝ եթէ ըմբոստները չդադրեցնէին իրենց գործունէութիւնը : Այս սպառնալիքէն ետք, դիմադրական ամէն շարժում դադրեցաւ : Մարաքէյի մէջ կային մօտ չորս հարիւր օդաչուներ, որոնց տրամադրութեան տակ կար երկու հարիւր օդանաւ :

Մինչ այս մինչ այն, ըմբոստներուն պատկանող օդանաւ մը փորձած էր ռմբակոծել նախագահական պալատը, սակայն կառավարական օդանաւի մը դիմադրութեան բախելով՝ ջախջախուած :

Ուաշինկթընի համաձայն, յեղափոխութիւնը ծագած էր այն ատեն, երբ նոր տարիէն քանի մը օր առաջ զինուորական կարգ մը ղեկավարներ ձերբակալուած էին :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ թերթերուն մէջ հրատարակուած լուրերը կը հաստատեն այն իրողութիւնը՝ թէ Ճաքարթայի կառավարութիւնը զէնք ստացած է Խ. Միութենէն. Ինտոնեզիա տասը երկիրներէ զէնք ուզած էր :

ՄԱԼԹԱ կղզիին անգլիացի կառավարիչը Լոնտոն գնաց՝ կարգ մը խորհրդակցութիւններ ունենալու համար : Կիպրոսէն ետք, ներկայիս Մալթան կը սպառնայ յարաբերութիւնները խզել Անգլիոյ հետ :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԽԱԼԴ – ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ

ՍԵՊԱԳԻՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Պէտք է ըսել թէ Խալդ – Հայկազանց Միապետութեան մէջ Սարդուր թագաւո – րը ամէնէն զօրաւոր եւ անուանի եղած է։ Յաջորդելով իր հօրը Արգիշտիին Սարդուր հիմնեց հայկական կայսրու – թեան մը ծրագիրը եւ գլուխ հանեց անոր իրագործումը, այսինքն անիկա տիրա – ցաւ Վասպուրականին, Տարօնին, Աղձն – եաց բնատոհմիկ նահանգաց սահմանակից ժարգերըրրաւելով Կուրգետէն մինչեւ Հայ – կական Տաւրոս լեռները եւ Ուրմիոյ լճէն մինչեւ Կիլիկիա եւ Սեբաստիա, իսկ Ա – րեւմտեան Հիւսիսէն մինչեւ Տայք, Սեւ Ծով եւ Գաթում, թէեւ իր թագաւորու – թեան վերջին տարիներուն անյաջող պար – տութիւն մը կրեց Ասորեստանի թագա – ւոր Թեգղաթ Փաղասար Գ.էն եւ իր ա – րեւմտեան սահմանը գետեղեց Արեւմտեան Եփրատին վրայ՝ Մալաթիոյ շրջակայքը։ Իբրեւ նմոյշ Սարդուրի պատմագրու – թեան, Փրոֆ. Քէօնիկ միացուցած է եր – կու բեկորներ (էջ 137) եւ թարգմանած՝ հետեւեալ կերպով — ... Ես մեծ աշխա – տութեամբ վերանորոգեցի դիցահայր Խալդիի մայրաքաղաքը (Վան), անոր այ – գիները եւ պտղատուները։ Շնորհիւ դիցահայր Խալդիէն բխող առատութեան, շնորհիւ դիցահայր Խալդիի գրուինքէն բխող լիութեան, Արգիշտի թագաւորի որդւոյն Սարդուրին (պարգեւեալ է) կեանք, ողջութիւն, մեծութիւն, շինարա – րութիւն, հզօրութիւն, ցնծութիւն եւ ուանիշէ (այս բառին իմաստը անծանօթ է)։

Սարդուրի յաջորդ Ռուսա Ա.էն ցարդ կան միայն հինգ արձանագրութիւններ որոնցմէ առաջինը (Թիւ 118) կը թուէ Գեղարքունեաց գաւառի 23 տեղանուններ — թանկագին նպաստ մը հին Հայաստա – նի աշխարհագրութեան։ Իսկ ամէնէն կա – րեւորն է Թօփրաւայի երկլեզուեան կո – թողի արձանագրութիւնը ։ Շատ գրժ – ուարին է համառօտաբար ներկայացնել այս կոթողի պատմութիւնը ։ Մեծ արքայ Ռուսա Ա. (733 – 714 Ք. Ա.) իր մեծ հակառակորդը Ասորեստանի թագաւոր Շարուկին Բ. (722 – 705 Ք. Ա.), Հայկական Տաւրոսի եւ Հիւս. Սուրիոյ տիրելու համար երկու մեծ թագաւորները կը մղէին կատաղի պայքար ։

Թօփզաւա գիւղին մէջ (հիմա քրտա – բնակ) Ոըվանտուզ ասանին մօտ Ռուսա կանգնեց այս կոթողը՝ մէկ երեսին վրայ արձանագրելով խալդերէն, իսկ միւս ե – րեսին՝ ասորերէն լեզուով։ Դարերու ըն – թացքին թէ եղանակներէն եւ թէ մար – դոց ձեռքով շատ աւրուած է այս մեծ արձանագրութիւնը ։ Քանի մը խալդա – գէտներ փորձած են վերծանել եւ թարգմանել զայն։ Այժմ կը թուի թէ Փրոֆ. Քէօնիկի փորձն ամէնէն յաջողն է (Թիւ 122, էջ 146 – 150)։ Կոտրած եւ կորած է կոթողին առաջին մասը ։ Թէ խալդական եւ թէ ասորական բնագիրնե – րուն մէջ կան մեծ կամ փոքր բեկումներ։ Երկար գրութեամբ մը միայն գաղափար կրնանք կազմել Ռուսայի փառայեղ պատ – մագրութեան մասին։ Արդէն Փրոֆ. Քէօ – նիկ չորս խիտ էջերով փորձած է մեկնա – բանել կոթողին արձանագրութիւնը ։ Այս ձեւով, հեղինակը կուտայ միւս խալդ թագաւորներու սեպագրութիւնները մին – չեւ Երիմենայի որդի Ռուսա Գ.ի սրբա – զան վահաններուն թարգմանութիւնը ։ Փրոֆ. Քէօնիկ մեծապէս դիւրացուցած է ուսանողներու աշխատանքը իր լիակատար բառացանկով (էջ 168 – 214), գիտական օրինակելի գործ մը, որ կը բացատրէ միեւնոյն բառին տեղը, էջն ու տողը, համեմատելով որեւէ բառի կամ ոճի հետ. մօտաւորապէս կը ներկայացնէ բառին կամ ոճին իմաստը։ Այս էջերուն մէջ հեղինակը թուած է բոլոր նահանգ – ներու, գաւառներու, քաղաքներու եւ ամ – րոցներու տեղանունները, Խալդ – Հայ – կաղն մարդոց եւ կիներու անունները, հայ նախարարական բնտանիքները, ինչ – պէս՝ Ապահունիք, Բզնունիք, Ծոփք, Արեզեանք, Տայք, եւայլն։ էջ 215 – 228, Քէօնիկ ներկայացուցած է խալդ ռազմական տեղեկագրաց բառախօսու – թիւնը. իսկ էջ 229 – 274, հոյակապ մեկ – նաբանութիւն մը խալդական մակագրու – թեանց ձեւին եւ հնախօսութեան վրայ ։ Ահա հայագիտութեան ճշմարիտ օրինակ մը, որ կարենայ օգտագործելու համար անհրաժեշտ է գիտնալ մեր գրաբար գրականութիւնը, Հայաստանի ստոյգ եւ մանրամասն աշխարհագրութիւնը, մեր նախահայրերու վարք ու բարքն ու ըմբռ – նումները, մեր հին կրօնքն ու քանի մը գաւառաբարբառները։

Այս հատորով Փրոֆ. Քէօնիկ ի յայտ կուգայ իբրեւ առաջնակարգ հայագէտ ։ Հատորին մանրամասն քննադատութիւնը պիտի հրատարակուի շաբաթաթերթի մը մէջ։

ԱՆՑՈՐԴ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

"ՓԱՐԻԶՈՒՀԻ ՄԸ" (Une Parisienne)

Տարիէ մը վեր Ֆրանսական շարժա – նկարի երկնակամարին վրայ կը փայլի նոր «աստղ» մը. Գրիժիտ Պարտօ։ Մութ սրահներու հանդիսատեսները մօտէն ծա – նօթ են այս աղջկան ոչ միայն անունին, այլ եւ անոր սրունքներուն եւ կուրծքին. ասոնք տիրական դեր մը խաղացած են, որ իր համբաւը տարածուի ։ «Եւ Աստ – ուած կինը ստեղծեց» ժապաւէնը լիուլի գոհացում տուած էր բոլոր անոնց, որոնք անտարբեր չէին մանկամարդ այս դերա – սանուհիին մարմնական արժանիքներուն հանդէպ։ Բայց այս հետաքրքրութիւնը տեւական չէր կրնար ըլլար։ Ցաւեցումը, հետաքրքրութիւնը մեռցնող միակ ուժն է։ Հանդիսատեսը, անխուսափելիօրէն նոր բան մը պիտի փնտռէր իր կուռքին մէջ։ Այսինքն վաւերական արժէք մը. այս պարագային մէջ բեմական եթէ ոչ տաղանդ մը, գէթ ձիրք մը։ Առանց ա – սոր՝ ոչ մէկ աստղ տեւականօրէն կրնայ փայլիլ, ինչքան ալ ցայտուն ըլլան իր կաղապարուած «արժանիքները»։ Ճիշդ է որ այս նոր ժապաւէնով Գրիժիտ Պար – տօ դերասանական որոշ յատկութիւններ ի յայտ կը բերէ։ Ինչո՞ւ ուրեմն այդ ան – զուսպ մերկացումները որոնք ժապաւէնին կարեւոր մասը կը կազմեն։ Արդեօ՞ք ար – ուեստի նոր ըմբռնո՞ւմն է որ կը մղէ բե – մադրիչը՝ այս լուծումին, թէ՝ ոչ խահե – մութիւնը։ Չեմ կարծեր որ Միշէլ Պուա – րօն, որ երիտասարդ բեմադիրներուն մէջ ամէնէն խոստմնալիցը կը նկատուի, այն համոզումը ունենայ որ իր ներկա – յացուցած պատկերները ներկայ իրակա – նութեան քաղձանքներուն անդրադարձու – մըն ըլլան։ Ըստ իս Մ. Պուարօն, Գ. Պարտոյի խաղարկութիւնը անբաւարար գտնելով ուզած է անոր թերի կողմերը ջնջել մարմնական անթերի — ճաշակի հարց — արժանիքներով։ Այս համադրու – թենէն ծնած է «Ին Փարիզիէնն»ը, որուն նիւթը կարելի է քանի մը տողով պատ – մել։ Նախարարի մը աղջիկը իր հօրը գը – րասենեակին տնօրէնին (շէֆ տը քապինէ) սիրահարած է։ Երիտասարդ տնօրէնը տարուած իր աշխարհիկ կեանքովը, շատ ալ կարեւորութիւն չի տար այս թեթեւսոլի աղջկան։ Բայց պատահաբէ մը վերջ, նախարարին պնդումին վրայ ու ժամնա – ւորաբար այս վերջինին պատիւը փրկե – լու համար, կը ստիպուի ամուսնանալ աղջկան հետ։

Գ.Պարտօն որ նախարարի աղջկան դերը ստանձնած է, դժգոհ է որ իր սիրած տը – ղան, զինքը կ'առնէ պարզապէս իր հօրը պատիւը փրկելու եւ ոչ զինքը սիրելուն համար։ Ուստի կ'որոշէ վրէժը լուծել բո – լորիս ծանօթ դասական միջոցով. այսին – քըն ամուսինը խաբելով։ Բայց ամուսինը խաբելու համար պէտք է օժտուած ըլլալ բնածին յատկութիւններով։

Ժապաւէնը մեզ կը համոզէ որ Գ.Պար – տօն չունի այդ յատկութիւնները ու կը բաւականանայ պարզապէս ամուսնոյն հաւատացնելով թէ զինքը խաբած է, այդ օրերը, իրենց մայրաքաղաքը ժամանած թագաւորի մը հետ։ Այս շանթահարիչ յայտնութեան կը յաջորդեն, ամուսնոյն նախանձը, նախարարին իրարանցումնե – րը, ի վերջոյ յանգելու համար ընտանե – կան բոյնին մէջ վերագտնուած սիրոյն ու համերաշխութեան։ Այս բոլորը ներկա – յացուած են կէս կատակ, կէս շիտակ ո – ճով մը։ Մէկ խօսքով ֆոմէտի մը որուն մէջ սպրդած հմտութիւնները, ըլլան ա – նոնք բեմական թէ դերասանական, ան – տարբեր չեն թողուր հանդիսատեսը ։

Շարլ Պուայէն թագաւորն է։ Անորէ Լիւկէն՝ նախարարը եւ Հանրի Վիտալ՝ տնօրէնը ։ Երեքն ալ յաջող են իրենց դե – րերով ։

Գալով Գրիժիտ Պարտոյին, չեմ գիտեր թէ մինչեւ երբ պիտի փայլի անոր աստ – ղը։ Մարլին Մօնրօ մը տեւեց, Ճէյմս Տի – նը իր վաղաժամ մահովը անմահացաւ, ինչպէս ժամանակին Ռ. Վալանդինօն ։ Աւելորդ է յիշել հարիւրաւոր ուրիշ կուռ – քերու անուններ, որոնք արժանաբար կամ անարժանաբար յիշատակ մը ձգած են այս կամ այն մարզին մէջ։ Վաւերական ար – ժէք մը կուռք չի կրնար ըլլալ ։ Բայց ժողովուրդները պէտք ունին անոնց։ Այս է պատճառը, որ մարդիկ միջոցներ հնա – րած են՝ կուռքեր ստեղծելու ։

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԱՐԶԱԿԱՆԸ

Եղանակի սկիզբի փայլուն յաջողու – թիւններէն վերջ, կիրակիէ կիրակի, Ալ – ֆորվիլի Հայ Մարզականը պարտութիւն – ները կը դիզէ ։

Կ'երեւի թէ Քուփ տը Ֆրանսի մրցում – ները ուժասպառ ըրած են մեր մարզիկ – ները։ Ներկայիս մեր տղաքը չեն կրնար խաղի մը ամբողջ տեւողութեան, նոյն ա – րագութեամբ մրցիլ ինչ որ ապացոյց մըն է իրենց ֆիզիքական տկարութեան ։ Այս է բացատրութիւնը կիրակի օրուան պար – տութեան, ընդդէմ Մոնթրէօյի խումբին։

Հակառակորդը դասաւորման մէջ Ա. տեղը կը գրաւէ. լաւ պատրաստուած է ֆիզիքապէս բայց կարելի չէ ըսել որ ղօ – րաւորագոյն խումբն է ։

Քանի մը շաբաթէ ի վեր սովորութիւն մը եղած էր որ հակառակորդը խաղին Ա. վայրկեանին իսկ յաջողի կէտ մը նշանա – կել։ Այս անգամ մեր տղաքը շատ զգու – շութեամբ պաշտպանեցին իրենց բերդը եւ Ա. կիսախաղի ընթացքին ոչ ոք կարողա – ցաւ կէտ նշանակել, հակառակ երկու յա – ռաջապահ գիծերու ջանքերուն ։

Խաղին Բ. բաժնին յայտնի եղաւ թէ առաջին կէտը նշանակողը օրուան յաղ – թութիւնը պիտի տանէր ։

Ափսոս որ մեր տղաքը տկարացան եւ խաղին վերջին մասին ընթացքին Մօնթ – րէօյի յաջողեցաւ նշանակել իր կէտը ։

Այս մրցումը 1957ի վերջինն էր։ Յու – սանք որ 1958ի ընթացքին մեր յաղթա – նակները պիտի բազմանան ինչպէս նաեւ պէտք է բազմապատկուի մեզ քաջալերող – ներուն թիւը ։

Այս կիրակի ախոյեանական մրցում Նամպիի հեռաւոր մարզադաշտին վրայ.

Ք. ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ

ՀԵՐՈՍ ՄԸ

Զինուորները անմիջապէս կատարեցին իրենց պետին հրամանը ։

Երեք աւազակները ծունկի եկան վիրա – ւորին առջեւ ։

Խեղճին գլուխը փաթթուած էր ճեր – մակ լաթով մը, որ բոլորովին ծածկած էր անոր դէմքը ։

— Հոս եմ, մրմնջեց հրացանակիրնե – րուն պետը, հակելով վիրաւորեալին վը – րայ, որ սկսած էր կամաց կամաց ինք – զինքին գալ, հոս եմ եւ դուն այլեւս փրկուած ես եւ կը գտնուիս քու ընկեր – ներուդ մէջ։ Քաջութի՛ւն, տես, քու թշ – նամիներդ բոլորն ալ ծունկի են եկած քու առջեւդ։

Խեղճ մարդը դանդաղօրէն վերցուց իր գլուխը եւ անոր ճակտէն անցաւ սարսուռ մը։

Երկարեց ձեռքը, դրաւ զայն աւազակ – ներու պետին գլխուն վրայ եւ կամաց մը զայն դէպի իր կողմը քաշելով, լորձնա – շուրթն թքաւ իր դահիճին երեսին ...

— Ի՛նչ է այս, աղաղակեց սպան, երբ նկատեց որ սեւ ու ճերմակ բան մը դուրս թռաւ դժբախտ վիրաւորին բերնէն։

— Հրամանատարին նամա՛կը, մրմըն – ջեց վիրաւորը մարած ձայնով մը։

— Այն նամա՞կը որ ես քեզ յանձնեցի այս առաւօտ եւ որ պիտի յանձնէիր Սան – Սէվէրոյի հրամանատարի՞ն ...

Վիրաւորը հաստատական նշան մը ըրաւ գլխով ։

Սպան խոկուն դրկեց վիրաւորը, սեղմեց զայն իր կուրծքին եւ անոր ճակատը համբուրելով, ըսաւ շուրջիններուն.

— Եղբայրնե՛ր, բոլորդ ծունկի եկէք այս անվեհեր մարդուն առջեւ։ Հրամա – նատարին նամակ մը կը տանէր որուն մէջ ծանուցուած էր մեր մեկնումը, ժամը եւ այն վայրը՝ ուր մենք կ'երթայինք ։ Եթէ աւազակները ունենային այդ նամակը, պիտի փախչէին մեր ձեռքէն եւ թերեւս ա – տիկա մեզի համար ճակատագրական ալ պիտի ըլլար։ Այս քաջը այդ նամակը պահեց իր բերնին մէջ, եւ բառ մը նոյն – իսկ չարտասանեց, վախնալով որ կրնար ինքզինքը մատնել։ Լռութեամբ տոկաց ահաւոր չարչարանքներու։ Հերոս մըն է անիկա, մարտիրո՛ս մը, մեծ հոգի մը...

— Այո, աղաղակեցին բոլոր զինուոր – ները այնպիսի ձայնով մը, որ կը բխէր իրենց հոգւոյն խորքէն ։

— Համբուրեցէք անոր ոտքերը, վա – տեր, հրամայեց սպան աւազակներուն ։ Իրարու ետեւէ, օձերու նման սողալով գետնին վրայ, աւազակները համբուրեցին վիրաւորին ոտքերը ։

— Պարոն սպայ, ըսաւ կինը շուարած ակնարկ մը նետելով անոր վրայ։ Երբ ձեր հանդիպը տեւայ կրնայի այս աւազակները զգուշացնել, սակայն չըրի այդ բանը, ձգեցի որ հասնիք։ Ասոր փոխարէն, շը – նորհ մը՝ չեմ կրնար այլեւս վերադառ – նալ իմ գիւղս ... Զիս ալ անոնց հետ հրացանազարկ ըրէք ...

— Ոչ, աղաղակեց վիրաւորը, արտա – կարգ կորովով մը։

Եւ իր արիւնաթաթախ ձեռքը երկարե – լով դէպի կինը, ըսաւ.

— Դո՛ւք ... դուք հիմա մարդասիրա – կան գործ մը ունիք կատարելիք ...։

— Ի՞նչ... ո՞ր գործը... ըսէք, Աստ – ուած իմ, կը պաղատիմ, ըսէք, շնո՛րհ ը – րէք ...

Եւ ծունկի եկաւ վիրաւորին առջեւ եր – կու ձեռքերը իրարու միացուցած ։

Վիրաւորը ծանր ձայնով մը, մրմնջեց.

— Ընկերացէք ինծի...

— Ո՞ւր ...

— Ամենուրեք ...

Ներկաները, շփոթած, իրարու նայե – ցան ։

Այն ժամանակ, վիրաւորը, դանդաղ շարժումով մը վեր առաւ իր դէմքը ծած – կող ճերմակ լաթը, եւ շշնջաց.

— Դուք իմ վէրքերուս բոլորը չտե – սաք... Նայեցէք ...

Բոլորը մօտեցան ակնյայտնի անձկու – թեամբ մը, գիտեցին դոհին դէմքը, եւ միաձայն արձակեցին սարսափի ու խղճա – հարութեան ահաւոր աղաղակ մը։

Դժբախտը կուրցած էր ...

— Մա՜հ, գոռացին հրացանակիրները, եւ իրենց հրացաններուն կոթերով աջ ու ահեակ հարուածներ տեղացնելով, գետին փռեցին աւազակները ։

Սպային ահազդարար ձայնը նոյն – իսկ բաւական չեղաւ կասեցնելու զին – ուորներուն վրէժխնդրութեան խոլ ար – շաւը ...

Աւազակները զոհած էին իրենց արդար պատիժը ...

— Կ'ուզէ՞ք կատարել այդ մարդասի – րական գործը, հարցուց դարձեալ վիրա – ւորը, երբ մինակ մնաց կնոջ հետ ։

— Կեանքս ձեզի կը պատկանի ։

Իրենց ձեռքերը, միացան, մինչ այդ միջոցին, հեռուէն լսուող հրացանաձգու – թեան մը ժխորը, կարծես կը բարեւէր այն վսեմ դաշինքը որ իրարու կը կապէր ազնիւ ու հաճոյակատար կին մը եւ հե – րոս մը ...։

ԷՏՄՈՆՏ ՏԷ ԱՄԻՉԻՍ

(Ց եւ վերջ)

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ԽՆՋՈՅՔ ՄԸ

Սեբաստիոյ Նահանգային Միութեան Ուսումնասիրացի կեդրոնական վարչութիւնը կազմակերպած էր խնջոյք մը՝ Դեկտեմբեր 22ին, Իսիի Զրիմեան վարժարանին մէջ, կոկիկ բազմութիւն մը ներկայ էր:

Յ. Շիրվանեան ընտրուեցաւ ատենապետ եւ ճարտարօրէն վարելով իր պաշտօնը, խանդավառեց ներկաները:

Բացումը կատարեց Նշան Դարբինեան: Խօսք առաւ միութեան ընդհանուր քարտուղար Յ. Ցակոբեան, ծանրանալով Միութեան ընդհանուր գործունէութեան վրայ: Ինչպէս միշտ՝ այս անգամ ալ չեշտեց, Հայը Հայ պահելու համար հայեցի դաստիարակութեան անհրաժեշտութիւնը:

Խօսք առին նաեւ Եղիա Մինասեան, Շէրպէթճեան, Ն. Հայթաեան, բացատրութիւններ տալով Միութեան տարած եւ տանելիք գործունէութեան մասին: Բոլորին ցաւը այն է, թէ ինչու նախկին Սեբաստիոյ նահանգին պատկանող հայրենակիցները չեն հաւաքուիր միութեան շուրջ, որպէսզի երկու ուսանողի թիւը բարձրանայ երեքի, չորսի:

Տիկիններէն խօսք առաւ Ա. Մինասեան, որ մասնաւորապէս կոչ բրաւ տիկիններուն՝ որպէս զի իրենց նիւթական եւ բարոյական աջակցութեամբ զօրավիգ կանգնին միութեան:

Գիւֆէյին կարգադրութիւնը յանձնուած էր վարչականներու, որոնք անձնուիրաբար տարին իրենց պարտականութիւնը:

Ներկաներուն մեծ մասը իր մասնակցութիւնը բերաւ գեղարուեստական բաժնին, արտասանեց եւ երգեց փոքրիկն Յովսէփեան: Ուշադրութեան արժանի էին Հայր եւ որդի Սերոբեանները՝ իրենց արտասանութեամբ:

Իսկ մեր ծերունի աշուղը խանդավառեց ժողովուրդը՝ իր հայերէն, ֆրանսերէն եւ թրքերէն երգերով: Սեղանապետը իր բաժակաճառերով վառ պահեց ներկաներուն տրամադրութիւնը:

Խնջոյքը վերջացաւ առատ նուիրատուութեամբ: Անուանի նուիրատուներու ցանկը — Պ. Պ. Փօլաճեան 7000 ֆրանք, Սարգիս Պալիկեան հինգ հազար, Դարբինեան եւ Օ. Իրազեան երկու հազարական, Յ. Շիրվանեան, Եղօ Մինասեան, Մ. Ճանիկեան, Յ. Ղազարեան, Պ. Տօնոյեան, Աշուղ Ղազար, Քէօչկէրեան, Ն. Դարբինեան Լ. Փաշըքեմոնեան, Յ. Յակոբեան, Աէյրանեան, Տիկին Յովսէփեան, Մինասեան, Փէշտիմալճեան, Պ. Ե. Սերոբեան, Դաւօ Դաւիթեան, Սարգիսեան, Ն. Հայթաեան եւ ոմն՝ հազարական ֆրանք, Պ. Սերոբեան, Շէրպէթճեան, Փոստալեան, Պալեան հինգ հարիւրական, փոքրիկն Հայթաեան՝ չորս հարիւր ֆրանք:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՁՈՒՆ ՄԸ ԵՒՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ).— Գաղութս զոհ մը եւս տուաւ Ալժերիական ճակատի վրայ. — Յովհաննէս Թամիզեանի զաւակը՝ Սեդրակ Թամիզեան, 23 տարեկան, Սէնթ-Անթուանէն: Տարաբախտ երիտասարդը երկու տարիէ ի վեր կը կատարէր իր զինուորական ծառայութիւնը եւ մօտ ատենէն պիտի վերջացնէր զայն, երբ Նոյեմբեր ութին զոհ կ'երթայ թշնամի գնդակին.

Մարմինը վերջերս Մարսէյլ փոխադրուեցաւ եւ Դեկտեմբեր 28ին տեղի ունեցաւ թաղման արարողութիւնը, Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցիին մէջ: Հոծ բազմութիւն մը եկած էր իր յարգանքի բաժինը բերել դժբախտ զինուորին: Եկեղեցիին մէջ Ներսէս քահանայ Կարապետեան կարճ դամբանական մը խօսեցաւ, ֆրանսերէն լեզուով: Այնուհետեւ, դագաղը ուսամբարձ տարուեցաւ գերեզման, ուր Հայ Լեգէոնական Միութեան կողմէ յուզիչ դամբանական մը խօսեցաւ Տիրան Թէքէեան, ֆրանսերէն լեզուով վեր առնելով հայ երիտասարդներու բերած բաժինը՝ համաշխարհային երկու պատերազմներուն մէջ:

ԹԱՂԵՑԻ ՄԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆ այցելած են լեհական կրկէսի վարպետները եւ ներկայացումներ տուած:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Թատերական ընկերութիւնը Արուեստագէտներու տան մէջ կազմակերպած է յիշատակի երեկոյ մը՝ նուիրուած գերասանուհի Սիրանոյշի ծննդեան հարիւրամեակին: Երեկոյթին ներկայ եղած են արուեստագէտներ, գրողներ եւ ուսանողներ:

ԼԵՌՆԱՅԻՆ Ղարաբաղի Թալիշ գիւղին մէջ՝ ուր ծնած է բանաստեղծ Ցակոբ Ցակոբեան, հանդիսաւոր կերպով բացումը կատարուած է բանաստեղծին յուշատանը:

ԱԼԱՎԵՐԴԻԻ շրջանին մէջ աւարտած է շինութիւնը պղնձագործներու պալատին, որ ունի չարժանկարի, դասախօսութեան, մարմնամարզի եւ խաղի յատուկ սրահներ, ինչպէս նաեւ գրադարան-ընթերցարան մը:

ԱՐԻՆ ասունին մէջ շահագործման յանձնուած են արդիւնաբերական ապրանքներու, ինչպէս նաեւ մթերային ու հացի խանութներ, որոնք տեղաւորուած են յարմար շէնքերու մէջ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Գրողներու Միութեան դահլիճին մէջ տեղի ունեցած է մանկական գրող Վաղգէն Տալեանի ծննդեան յիսնամեակը: Տօնակատարութեան ներկայ եղած են գրողներ, լրագրողներ եւ պատանի ընթերցողներ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՑԿԵՐՈՅԹԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ).— Ըլլան դուռ մշակութային ձեռնարկներ, գրական երեկոներ, հերթական դասախօսութիւններ, վիճաբանական հաւաքոյթներ, կամ թէյասեղան ու գինեձօն, նպատակը նոյնն է:

Սրտակից, գաղափարակից Հայեր իրարու հաղորդակից դարձնել: Ստեղծել հայկական մթնոլորտ, իրարմով խանդավառուիլ, զիրար հասկնալ, զիրար սիրել:

Այդ էր նաեւ նպատակը Մարսէյլի Համազգայինի հացկերոյթին:

Ու ան մեծ յաջողութիւն մը եղաւ այդ տեսակէտով:

Հայկական երգեր, արտասանութիւններ, բաժակաճառեր: Ս. Զէօրէքճեան, իր ջութակով, իր երկու աղջիկները, երգով եւ դաշնակով, Օր. Մ. Իշխանեան եւ Պ. Գ. Քէնտիրեան, իրենց արտասանութիւններով, հետզհետէ բարձրացուցին խանդավառութիւնը:

Հայկական բաժակաճառեր, սեղանապետ՝ Պ. Վարդան Պանտիկեանի ղեկավարութեամբ:

Հայ մշակոյթին հրաշալի մէկ գովքը հիւսեց Պ. Արամ Թէրզիպաշեան, իր խոր հաւատքը յայտնեց հայութեան ապագային, իր խոր հաւատքը նաեւ ներկայ երիտասարդութեան, անոր գիտակից հայրենասիրութեան:

Հետզհետէ, նոյն գաղափարները արծարծեցին Տօքթ. Յ. Սիվրիհիսարլեան, Պ. Պ. Գ. Պաղտասարեան, Մ. Անդրէասեան, Ա. Քէօսէեան, Յովհ. Հացագործեան, Գ. Փօլատեան, Ժ. Միրիճեան եւ ուրիշներ:

Նոյնիսկ ճառ խօսեցաւ Համազգայինի «պապան», միշտ երիտասարդ Թաշատուրեանը: «Հայ ապրինք, Հայ մեռնինք» կը բացագանչէր, յուզուած ճառախօսը: Ու չդադրեցաւ, մինչեւ որ բոլոր ներկաները պատուոյ խօսք չտուին, հետեւելու իր պատգամին:

Ֆանթեզիան յիշենք, Գուրգէն երիտասարդ քահանային, Հայր Հմայեակի երկու գեղեցիկ երգերը, — «Հայաստանը» նախ, ու մանաւանդ «Կիլիկիան», այնքան յուզումով երգուած, որ արցունք բերաւ բոլորին աչքերէն:

Համազգայինի հացկերոյթին «Մշակութային» հանդամանքը չեշտելու համար, աւելցնենք թէ իրապէս համադամ կերակուրները պատրաստուած էին Յ. Ալպօզեանի եւ Կ. Փօլատեանի կողմէ:

Եղան նուէրներ գրեթէ բոլոր ներկաներուն մասնակցութեամբ, ի նպաստ Համազգայինի կրթական գործին: Շնորհակալութիւն բոլորին: Շնորհակալութիւն նաեւ սրճարանապետ՝ Պ. Յ. Պաղտասարեանին, որ բոլոր ճաշողներուն սուրճ հրամցուց, իր կողմէ, ինչպէս եւ Պ. Տալուքէրէեան որդիին, որ օղի նուիրած էր: Շնորհակալութիւն նաեւ մի-ճակահանութեան առարկաներ նուիրողներուն, հայ տիկիններուն, Նոր Սերունդի խումբին, որոնք մեծապէս օգտակար եղան այս գեղեցիկ ու իրապէս հայկական հացկերոյթին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԽՆՋՈՅՔԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ, (Յառաջ).— Վալանսի Կ. Խաչը շաբաթներ առաջ սկսած էր, կաղանդի առթիւ, ծրարներ պատրաստել, ղրկելու համար Վալանսաբնակ տասնըհինգ հայ երիտասարդներու՝ որոնք տակաւին այս օրերուն կը գտնուին զինուորական դրօշի տակ, Ալժերիա:

Կապոյտ Խաչը Դեկտեմբեր 22ին կազմակերպած էր իր տարեկան խնջոյքը:

Խաչուհիները, համաձայն իրենց խոստումին, ապահոված էին սրահի ջերմութիւնը: Ներկայ էին ամէն անոնք, որոնց սրտին կը խօսէր, ազգօգուտ եւ բարենպատակ այս կազմակերպութեան խօսքը: Ներկայ էր խումբով Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը, որ հայրենաշունչ երգերով փայլ տուաւ օրուան խնջոյքին: Իսկ կապէս ուրախարիթ իր երիտասարդներու համախմբում մը՝ մէկ սեղանի շուրջ, ազատատենչ երգերով կը թնդացնէին սրահը:

Տիկին Մազաքեան բացման խօսքով ներկայացուց Կ. Խաչի գործունէութիւնը, աւելցնելով — «Երանի թէ բոլոր հայ կիները, մէկդի դնելով իրենց անտարբերութիւնը, գային ուժ տալ մեր աշխատանքին, խտացնել մեր շարքերը. այս կերպով ցաւը աւելի կը մեղմանար ու մեր ազգապահպանման գործը կ'ըլլար աւելի արդիւնաբեր»: Ներկաներու փափաքով սեղանապետ որոշուեցաւ Ա. Տէր Սարգիսեան, որ յաջողութեամբ վարեց իրեն յանձնուած պարտականութիւնը: Սեղանապետի հրամանով բոլոր ներկաները իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերելով փայլ տուին խնջոյքին:

Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի կողմէ խօսք առաւ Յ. Կօշկակարեան, ներկայացնելով հայ կնոջ դերը: Կօշկակարեանի գնահատանքի եւ քաջալերական խօսքերէն վերջ եղաւ սրտաբուխ նուիրատուութիւններ, կոկիկ հասոյթ մը ապահովելով Միութեան:

Խնջոյքը վերջացաւ ուշ գիշերին:

Պ. Մ.

«ՄԻՍ ՖՐԱՆՍ — 58»

Դեկտեմբեր 30էն 31ի լուսնալու գիշերը, Թուլուզի Թէաթրը տիւ Քափիթոլին մէջ տեղի ունեցաւ Ֆրանսայի գեղեցկութեան 11րդ մրցումը: Նորմանտիի գեղուհին ընտրուեցաւ «Միս Ֆրանս — 58»: 20 տարեկան, Մոնիք Նեկլէ ուսանողուհի է բժշկական համալսարանին մէջ:

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (31)

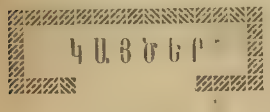

ԻԷ.

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՍԷՐԸ

Մաղուայ գաւառումն էր սուրբ Թադէոս առաքելոյ վանքը, որը մեր Արգար թագաւորի խնդրելով, ուղարկուեցաւ Հայաստան եւ այստեղ նահատակուեցաւ: Նոյն գաւառումն էր եւ սուրբ Ստեփաննոս նախավկայի վանքը: Այստեղ էր պատմական Արտազը, Աւարայրն, Տղմուտը, ուր Հայոց քաջերը այնպէս եռանդով պատմեցին Յազկերտի եւ նրա մոգերի հետ կրօնքի ու հայրենիքի պաշտպանութեան համար: Վանայ ծովակի կղզիներումն էին Լիմ, Կտուց եւ Աղթամար անապատները իրենց խառակեաց աբեղաներով: Հաղբակումն էր սուրբ Բարթողիմէոս առաքելոյ վանքը, որը սուրբ Թադէոսից յետոյ Հայաստան եկաւ եւ այնտեղ նահատակուեցաւ:

Վանքերը, ոչ միայն էրբեւ կենդրոն Հայերի կրօնական կեանքի, պահպանում էին իրանց մէջ ազգի սրբութիւնները, այլ եւ ամփոփում էին իրանց մէջ նախնեաց մտաւոր վաստակները, հին մագաղաթների վրայ, ժամանակից դեղնած եւ գունատուած տառերով: Վանքերի մէջ դրած էին եւ շիրիմները Հայոց մեծ մարդերի: Օրինակ — Աշտիշատայ եկեղեցին Մուշի մէջ կրում էր Սահակ պարթեւի գերեզմանը, այն մեծ քահանայապետի, որ այնքան երկար տարիներ պատերազմելով պարսից արքունիքի եւ Բիւզանդիոնի խորամանդ քաղաքականութեան հետ, պահպանեց Արշակունիների այն ժամանակ խարխուլ գահը: Սուրբ Ղազարու կամ Առաքելոց վանքը, Մուշի մէջ, ունէր Մովսէս Խորենացու գերեզմանը, որը մեզ տուեց Հայաստան յունական գիտութիւնը, որ տուեց Հայերին իրանց նախնեաց պատմութիւնը, որպէս Եհովայի Մովսէսը տուեց Իսրայէլին Հին կտակարանը: Նոյն վանքումն էր Դաւիթ, «անյաղթ» փիլիսոփայի գերեզմանը, Խորենացու աշակերտակցի, որ նոյնպէս Աթէնքից բերաւ Հայաստան Յունաց դպրութիւնը եւ սովորեցրուց հային իմաստասիրութիւն եւ առողջ մտածութիւն: Այնտեղ էին եւ Յովհան եւ Ղազար Թարգմանիչների գերեզմանները: Վանքն Ոստանայ, Ռշտունեաց երկրում, ունէր Եղիշէի գերեզմանը, այն ոգելից բանաստեղծի, որ այնքան եղերական կերպով երգեց Հայոց քաջերի նահատակութիւնը Աւարայրի դաշտում: Վանքն Նարեկայ ունէր Գրիգոր Նարեկացու գերեզմանը, որի գիրքը իւրաքանչիւր հայ մարդու սրտի սրբազան բուրվառն է, որով ծխում է նա իր ջերմ օրհներգութիւնը դէպի Ցաւիտենականի աթոռը: Հոգւոց վանքը, Անձեւացեաց երկրում, ունէր Տրդատ Մեծի գերեզմանը, այն հզօր թագաւորի, որ մտցրուց Հայաստանում Աւետարանի լոյսը: Վարագայ վանքը, Վանի մօտ, ունէր Սենեքերիմ Արծրունու գերեզմանը. այնտեղ էին դրած եւ Խոշոշ թագուհու եւ Պետրոս Գետադարձի գերեզմանները: Վանքն Կոփայ, Մուշի մօտ, ունէր Դանիէլ երջանիկի, Լուսաւորչի թոռան շիրիմը: Վանքն Բասենու կամ Հասան-Կալէի — Գրիգոր Մագիստրոսի գերեզմանը: Վանքն Խեկայ՝ Հայոց ձորում՝ — Աբրահամ խոստովանողի գերեզմանը: Տարօնի սուրբ Կարապետի վանքը՝ — Մուշեղ եւ գայլ Վահանի գերեզմանները: Իշխանագամ գիւղի եկեղեցին՝ — Վարդ Պատրիկի գերեզմանը:

Բայց կային վանքեր եւ եկեղեցիներ, որոնք պահում էին զանազան սուրբերի մարմնի փշրանքները, ամփոփած ոսկու եւ արծաթի մէջ: Օրինակ — Վանայ սուրբ Վարդան եկեղեցումն էր Մամիկոնեան Վարդանի մէկ մատը: Մշոյ սուրբ Կարապետայ վանքումն էր սուրբ Ղեւոնդայ մասունքները: Կային վանքերում եւ այլ սրբութիւններ, որպէս Ոստանայ վանքը պահում էր իր մէջ այն խաչը, որ Սահակ պարթեւը, տուեց իր թոռին — Վարդանին, եւ Քրիստոսի այդ խաչակիր զինուորը, Աւարայրի դաշտում ընկած ժամանակ, արձակեց իր պարանոցէն պատենական նուէրը, եւ Եղիշէին տալով, ասաց՝ «Այս եմ թողնում քեզ իմ վերջին յիշատակ, առ, թող պարսկի ձեռքը չդիպչէ դրան ....:

Վանքերը եւ եկեղեցիները շատ ունէին այսպիսի սրբութիւններ, որոնք ամփոփում էին իրանց մէջ այս եւ այն ճգնաւորի, առաքեալի, մարտիրոսի եւ եկեղեցւոյ հարց մարմնի մասունքները: Նրանք պատած էին արծաթով եւ ոսկով, զարդարած էին թանկագին քարերով, եւ պահւում էին նոյնպէս թանկագին արկղների մէջ: Եթէ աւելացնենք դրանց վրայ արծաթի բուրվառները, սկիհները, աշտանակները, արծաթակազմ Աւետարանները, եւ ազնիւ մետալներից կազմուած այլ եկեղեցական անօթները, կարելի է ասել, որ ազգի հարստութիւնը կենտրոնացած էր այդ ժամանակ եկեղեցիների եւ վանքերի մէջ: Այդ հարստութիւններ շատ անգամ գրաւում էին մահմետական աւարառուների շահասիրութիւնը, եւ քիչ չէր պատահում, որ վանքերի սրբութիւնները գերի էին ընկնում:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ձայնասփիւռը կը հաղորդէ թէ Իվան Քովաչ, որ յեղափոխութեան ատեն ղինեալ խմբակի մը ղեկավարն էր՝ առջի-օր գնդակահարուեցաւ։

ԹՈՒՆՈՒԶԻ Նախագահ Պուրկիպա ամբարտակի մը բացումը կատարեց եւ ճառ մը խօսելով մաղթեց որ 1958ի ընթացքին Ֆրանքօ-Թունուզեան յարաբերութիւնները բարելաւուին։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ կառավարութիւնը Համայնավար Չինաստան երթալու առաջին արտօնագիրը տուաւ Ամերիկացի փաստաբանի մը, որ պիտի երթայ Շանկայի մէջ բանտարկուած երկու Ամերիկացիներու դատը պաշտպանել։

ՅԱՌԱՋ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԷՆ Գ. Կարապետ Ակօբեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր քեռայրին Գ. Աւետիս Կորկոտեանի։

Օր. Նորոյեան (Մարսէյլէն) մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ այս տարի եւս Գ. Տիգրան Նորոյեանի (Լիոն)։

Մոնթորուէն Գ. Րաֆֆի Գասիկեան իր շնորհաւորութեանց ողջ վերադարձին առթիւ մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Տիկին Էօժէնի Գասիկեանի։

Իսիէն Գ. Սարխոշեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր աներհօր Գ. Հայկ Ալանեանի (Հէրիքուր)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԻԷՆԻ Կ. Խ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, ընկեր եւ ընկերուհի Ոսկանեաններէ երկու հազար ֆրանք, իրենց զաւկին Բարգէնի ապաքինման առթիւ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ԼԻՈՆԻ Կապ. Խաչին Տէր եւ Տիկին Ղազնէճեան հազար ֆր. կը նուիրեն փոխան ծաղկեպսակի, Թագւոր Այվազեանի մահուան առթիւ։

×

Նոր տարուան առթիւ Գ. Պօղոս Նազարէթեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Կապ. Խաչի միջոցով անտէր հիւանդներուն։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կրընօպլի Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկ. Մանուկ Զարազեանին իր հօր մահուան առթիւ, Գ. Գաբրիէլ Զարազեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն։

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ Խաչի Օգն. Մարմնի Ֆէտավիլլէի օղաժ. կայանին կը նուիրեն. Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Լօրէնեան եւ Տէր եւ Տիկին Վէնսան Լօրէնեան (Տրակինեանէն) 2500ական ֆրանք, Գ. Ալեանագեան տասը հազար ֆրանք, Գ. Մ. Ճ. 10 հազար, Գ. Սէրճանեան հազար ֆրանք։

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի Փարիզի զարմանատան կը նուիրեն.— Տէր եւ Տիկին Փափազեան հինգ հարիւր ֆր., Տէր եւ Տիկին Կարապետեան հազար ֆր։

Տէր եւ Տիկին Երուանդ Գրիգորեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նուպար Քէօսէյեան, ինչպէս նաեւ Սամուէլեան եւ Համբարձումեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ՔԷՕՍԷԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտեմբեր 31ին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան։

Յուղարկաւորութիւնը շաբաթ առաւօտ, ժամը 10.15ին, Վիլմոնպլի գերեզմանատունը։

Օթօպիւս 121, իջնել գերեզմանատան առջեւ։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ս. ԽԱՉ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը, Փարիզի 18րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ, 16 Փետրուար 1958։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.—Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու բոլոր ընկերները Շաբաթ (11 Յունուար) գիշեր ժամը 8.30ին, Պարպօթ սրճարանին վերնայարկը, մեթրօ Կար տիւ Նոր։ Զեկոյց ընկեր Իշխանեանի կողմէ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Ֆ.Կ.Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ կը տօնուի Յունուար 5ին, ժամը 2ին, Աւարոնեան ակումբին մէջ։

Սիրուն անակնկալներ, երգ, պար, արտասանութիւն։

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։

Մուտքը ազատ է

×

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Ֆ. Կապ. Խաչի Գոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնս կը փութայ յայտնել Գոմոնի յարգելի ծնողներուն եւ հայ հասարակութեան թէ՝ պիտի տօնէ «Մանուկներու Օր»ը՝ հինգ Յունուար, կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ս. Սահակ-Մեսրոպ սրահին մէջ։ Այս առթիւ տեղի պիտի ունենան՝ յատուկ պատշաճի արտասանութիւններ եւ բաշխում Կաղանդի նուէրներու։

Կը հրաւիրուին՝ ծնողքները եւ մանուկներ։

×

ՏՕՆԱԾԱՌ

Իսիի Խրիմեան վարժարանի տօնածառի հանդէսը տեղի կ՚ունենայ, Կիրակի 5 Յունուար, ժամը 16ին, վարժարանին սրահին մէջ։

Աշակերտներու կողմէ պիտի ըլլան, արտասանութիւններ, երգեր, պարեր։

Տրամախօսութիւն մը, եւ Կաղանդ Պապային ժամանումը։

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները եւ գաղութը անխտիր։

×

ՏՕՆԱԾԱՌ

Ֆ. Կ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի Մանուկներու Օրուան տօնածառը Յունուար հինգին, կիրակի ժամը երեքին Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահը։

Երգ, արտասանութիւն, պար եւ Կաղանդ Պապային նուէրներու բաշխումը։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէսինէն Սիմոն Սվազեան եւ Փարիզէն Գէորգ Գաչզճեան իրենց հօր ՍՏԵՓԱՆ ԳԱՇԳՃԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան այս կիրակի յետ պատարագի Տէսինի եկեղեցին։ Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները։

ԽՆՋՈՅՔ

Համա-Զարսանճաղի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին ընտանեկան խնջոյքը նոր տարուան առթիւ, այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2ին, Ցոյներուն սրահը, 5 Րիւ Պոնրփուա։

Հայկական եւ եւրոպական պարեր եւ անակնկալներ։ Ճոխ պիւֆէ, հաճելի ժամանց։

Մուտքը ազատ է։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ

5 Յունուար, Կիրակի Ճրագալոյց Ս. Ծննդեան, սկիզբ ժամերգութեան

ԿԷՍ ՕՐԷ ՎԵՐՋ ԺԱՄԸ

3.30ին, հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ ժամը հինգին, ղեկավարութեամբ Արա Պարթեւեանի։

6 Յունուար երկուշաբթի Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան սկիզբ ժամերգութեան ժամը 7.30ին, պատարագ ժամը տասնին, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Սերովբէ եպիսկ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ։ Յաւարտ Ս. պատարագի, Ջրօրհնէքի կարգ կը կատարուի։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

4 Յունուար, Շաբաթ.— Ճրագալոյց Ս. Ծնունդի, առտուան ժամերգ. 9, իրիկուան ժամերգ. 4.30. Ս. պատարագ 5.30։

5 Յունուար, Կիրակի.— Ս. Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն, Ս. պատարագ (երկսեռ երգչախումբով) ժամը 10, Մեռելոց եւ Ջրօրհնէք 12։

12 Յունուար, Կիրակի.— Տօն Անուանակոչութեան, Ս. պատարագ (երկսեռ երգչախումբով)10, Հոգեհանգիստ 11.45։

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, Ճրագալոյց, Ս. Ծննդեան, ժամը 15.30ին։

Երկուշաբթի, Տօն Ծննդեան ժամը 8.30ին։

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաբաթ երեկոյ Ճրագալոյց, սկզբն. ժամը հինգին։ Ս. պատարագ ժամը եօթին։ Գիրքերու ընթերցումը կը կատարուի երկսեռ աշակերտութեան կողմէ։

Կիրակի Ս. Ծննդեան պատարագ, սկզբնաւորութիւն ժամերգութեան ժամը եօթին, Ս. պատարագ ժամը տասնին։ Ջրօրհնէքի արարողութիւն ժամը 11.30ին։ Կը հրաւիրուի Լիոնի եւ շրջաններու հաւատացեալ հայ ժողովուրդը ներկայ ըլլալու հոգեշունչ արարողութեանց։

ՏԷՍԻՆ

Այս Կիրակի Ծննդեան առթիւ պատարագ։

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ շրջանի հայութիւնը։

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ՝ Ս. ԹԱԴԷՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

4 Յունուար, Ճրագալոյց, երեկոյեան ժամերգութիւն ժամը հինգին, Ս. պատարագ ժամը վեցին։

5 Յունուար, Ս. Ծնունդ։ առաւօտ, Սկիզբ ժամերգութեան ժամը ութին, Ս. պատարագ ժամը տասնին, Ջրօրհնէք 11ին։

Այս արարողութիւնները կը կատարուին Ս Եկեղեցւոյս երկսեռ Դպրաց Դասու կողմէ, ղեկավարութեամբ Օր. Սիլվա Պօյաճեանի։

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ — ՊՈՄՈՆ

4 Յունուար, Շաբաթ, Ճրագալոյց, Երեկոյեան արարողութիւն եւ Ս. պատարագ ժամը 3.30ին։

5 Յունուար, Կիրակի, Ծնունդ.

Սկիզբ առտուան արարողութեանց ժամը 7.45ին, հանդիսաւոր Ս պատարագ ժամը 9.30ին, Ջրօրհնէքի արարողութիւն 11.45ին։

6 Յունուար, Երկուշաբթի, Յիշատակ Մեռելոց, առտուան արարողութիւնք ժամը 8.30ին, Ս. պատարագ եւ հոգեհանգիստ ժամը 10ին։

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

4 Յունուար, Շաբաթ.— Ճրագալոյց Ս. Ծնունդի, առտուան ժամերգ. ժամը 9, իրիկուան ժամերգ. ժամը 5.30ին, Ս. պատարագ ժամը 6.30։

5 Յունուար, Կիրակի, Ս. Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն, Ս. պատարագ ժամը 10ին, Ջրօրհնէք 12ին։

6 Յունուար, Երկուշաբթի, Մեռելոց Ս. պատարագ ժամը 10ին, հոգեհանգիստ ժամը 11.45ին։

ՊՈՒԼ. ՕՏՏՕՅԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

4 Յունուար, շաբաթ.— Ճրագալոյց Ծննդեան, սկիզբ երեկոյեան ժամերգութեանց ժամը չորսին, Ս. պատարագ ժամը հինգին։

5 Յունուար, կիրակի.— Տօն Ս. Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութիւն, սկիզբ առաւօտեան ժամերգ. ժամը 7.50, Ս. պատարագ ժամը 10, Ջրօրհնէք ժամը 11.50ին։

ՊԱՏԱՐԱԳ ԶԱՑՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս կիրակի առաւօտ Վիէնի Սէն Մարթէն եկեղեցիին մէջ, տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր պատարագ, մասնակցութեամբ՝ Վիէնի երգչախումբին եւ ղեկավարութեամբ Լեւոնեան վարդապետին։

Պատարագը պիտի ձայնասփռուի Ֆրանսա 1էն (նախկին Փարի - ԷնԹէռ) ժամը 8.45էն 10։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 փր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 փրանք : Հատը 15 փր.

ԿԻՐԱԿԻ 5 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
DIMANCHE 5 JANVIER 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ— ԹԻՒ 8085 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3886

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴ

Ազատութիւնն ու անկախութիւնը ծնած են հայ ժողովուրդին հետ :

Ի զուր չէ որ մեր պատմահայր Մովսէս Խորենացին Հայոց պատմութեան առաջին էջը կը բանայ Հայկ Նահապետի դիւցազնավէպով :

Ազատ ու անկախ ապրելու բնածին տենչն էր, որ զինք բաղուկը Ցալենտոսթեան Հայկի, ճանուանի եւ քաջ նախարարին, — կորովաձիգ եւ հաստաղեղն, գեղապատշաճ եւ անձնեայ, քաջագանգուր, խայտակն եւ հաստաբազուկ » որ իր լայնալիճ աղեղին մէկ հարուածով գետին տապալեց տիտանեան Բէլը :

Ա՛յսպէս դրուեցաւ հիմը Հայաստանի քաղաքական անկախութեան :

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ հիմը դրաւ հայ առաքելական եկեղեցիին, անկախ՝ քրիստոնէական բոլոր եկեղեցիներէն : Ենթակայ չենք օրթոտոքսներու տիեզերական պատրիարքին, ոչ ալ՝ Հռոմի քահանայապետին :

Կրօնական – եկեղեցական անկախութիւն *ունինք* 1670 *տարիէ ի վեր :*

Ոսկեդարը զուտ հայկական, ռեփական գիր տուաւ մեզի եւ իր զարգացման գագաթնակէտին հասցուց մեր մայրենի քաղցր լեզուն : 1540 *տարուան անցեալ ունի մեր* Մշակութային անկախութիւնը :

Մինչ բոլոր քրիստոնեայ ազգերը — կաթոլիկ, օրթոտոքս ու բողոքական — Դեկտեմբեր 25ին կը տօնեն Ծնունդը, Հայոց Յիսուսը կը ծնի Յունուար 6ին :

Մեր անկախութիւնը կը շեշտուի այս մարզին մէջ ալ :

Աւանդապահ ժողովուրդ ենք : Մենք հաւատարիմ մնացած ենք հին եկեղեցիին, որ Յունուարի վեցին կը տօնէր Աստուածայայտնութեան տօնին հետ նաեւ Յիսուսի Ծնունդը, Երուսաղէմի եպիսկոպոս Յակոբոս Տեառնեղբօր օրէնքին սկսեալ :

Քաղկեդոնի Տիեզերական ժողովին (451) մէջ է, որ Լեւոն Ա. մեծ պապի (440–461) առաջարկով բաժնուեցան երկու տօները : Աստուածայայտնութիւնը (Մկրտութիւն, Էփիփանի) *պահուեցաւ Յունուար վեցին : Իսկ Ծնունդը որոշուեցաւ տօնել Դեկտեմբեր 25ին հռոմէական կայսրութեան ենթակայ բոլոր երկիրներուն մէջ : Դեկտեմբեր 25ը տօնն էր հեթանոսական Հռոմի նշանաւոր* Արեւ – Աստուածին, *որ կայսրութեան պաշտպանն էր :*

Ինչպէս հեթանոս Հայաստանի Վարդավառը *փոխարինուեցաւ Քրիստոսի Այլակերպութեան տօնով, այնպէս ալ կռապաշտ Հռոմի Արեւ – Աստուծոյն տօնը վերածուեցաւ Յիսուսի Ծնունդին :*

Վարդանանց պատերազմը թոյլ չէր տըւած Հայերուն ներկայացուցիչ ղրկել Քաղկեդոնի ժողովին, որուն որոշումներուն չենթարկուեցաւ Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցին :

Ու այսպէս դարէ ի դար հայկական Ծնունդն ու Աստուածայայտնութիւնը կը տօնուին Յունուար վեցին, Ջրօրհնէքի հնաւանդ արարողութիւնով :

Եւ մինչ արեւելքի մէջ տօնական օրեր են Յունուարի հինգը, վեցն ու եօթը, արեւմուտքի մէջ Հայերը տարուած ընդհանուր հոսանքէն՝ ծրագալոյցն ու Ծնունդը կը տօնեն տեղացիներուն հետ :

Հայկական Ծնունդը կը տօնուի եկեղեցիի շրջափակին, մասամբ ալ ընտանեկան շրջանակի մէջ միայն, երբ Յունուար վեցը աշխատանքի օր է : Կարելի՞ է հոսանքին դէմ թիավարել :

Սակայն եւրոպական Ծնո՞ւնդը տօնենք թէ հայկականը, պէտք չէ երբեք մոռնանք Ծննդեան մեր գմայլելի շարականը .

Խորհուրդ մեծ եւ սքանչելի,
Որ յայսմ աւուր յայտնեցաւ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ՆՈՐ ՊԱՅՔԱՐԸ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ – ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ՄԸ Կ'ՈՒԶԵՆ

Խորհրդային մամուլը նոր պայքարի մը ձեռնարկած է՝ Միացեալ Նահանգներու Նախագահ Այզընհաուըրի եւ համայնավար կուսակցութեան Ա. քարտուղար Խրուշչեւի հանդիպում մը պահանջելով :

Մոսկուայի գրեթէ բոլոր թերթերը այս ուղղութեամբ լուրեր կը հրատարակեն՝ առնելով Նիւ Եորքէն, Լոնտոնէն եւ այլ քաղաքներէ : Մեծ խորագիրներով, կարմիր թերթերը աւելի քան երբեք ժամը հնչած կը նկատեն Խ. Միութիւն – Միացեալ Նահանգներ խորհրդակցութեան համար . աշխարհի բոլոր ժողովուրդները՝ Այզընհաուըր – Խրուշչեւ հանդիպում մը կը պահանջեն, կը գրեն թերթերը :

Անոնք հիմնուած են Կալիփ հաստատութեան կատարած քննութեանց վըրայ . արդարեւ, հանրային կարծիքը ներկայիս 51 – 81 առ հարիւր կը փափաքի որ այդ տեսակցութիւնը տեղի ունենայ :

Հրատարակած են նաեւ ամերիկեան թերթերուն կարծիքը . անգլիական եւ ամերիկեան մամուլը, իր խմբագրականներով, համաձայն է Խ. Միութեան եւ կը քննադատէ Ամերիկայի ներկայ կառավարութեան դիրքը՝ Խ. Միութեան հանդէպ . Կը յիշատակուի նաեւ Միացեալ Նահանգներու Պատերազմական նախկին նախարար Ուիլըրնի խօսքը.— Ամերիկացի ժողովուրդը պէտք է հասկնայ թէ ինք պէտք է ապրի նո՛յն աշխարհին մէջ՝ Ռուսերու հետ :

Իրողութիւն է, որ Կրեմլինի վարիչները երբեք չեն պահած իրենց փափաքը՝ խորհրդակցիլ Այզընհաուըրի հետ : Խըրուշչեւ բազմաթիւ առիթներով կրկնած է, թէ Ուաշինկթըն չերթալուն պատճառը այն էր միայն, որ չէր հրաւիրուած :

Այզընհաուըր – Խրուշչեւ հանդիպում մը շատ բան կրնայ փոխել Խ. Միութեան համար :

Բնականաբար, խորհրդային թերթերուն այս պայքարը կը սփռուի նաեւ Մոսկուայի և արբանեակ երկիրներու ձայնասփիւռներէն . այս բոլորը կը հրատարակուին նաեւ խորհրդային մամուլի « Թաս » գործակալութեան կողմէ :

« Թաս »ի վերջին պրակը գրեթէ ամբողջութեամբ յատկացուած էր այս հարցին, թէեւ քաղաքական – տնտեսական բաժնին մէջ կը գրէ — 1957ը քաղաքական, տնտեսական եւ գիտական յաղթանակի տարի մը եղաւ Խ. Միութեան համար եւ պարտութեան շրջան մը՝ Միացեալ Նահանգներուն համար . աշխարհակալական բոլոր երկիրներն ալ, ընդհանրապէս, մատնուած են Ամերիկայի կացութեան :

Միւս կողմէ, Համպուրկի թերթերէն մէկուն Լոնտոնի թղթակիցը կը գրէ թէ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի Արտաքին Նախարարներուն հանդիպումը տեղի կրնայ ունենալ Մարտին կամ Ապրիլին : Լաւատեղեակ շրջանակներուն համաձայն, այս ժողովը պիտի պատրաստէ «Մեծերու» կամ «Զօրաւորներու» հանդիպումը : Թերթը կ'աւելցնէ թէ Սթոքհոլմը նկատի առնուած է, իբրեւ ժողովին յարմարագոյն քաղաքը :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հաղորդուի, թէ արտահետեւ Թաշքէնդի գործարանին բանուորները օրական վեց ժամ պիտի աշխատին :

ՎՐԻՊԱԿ.— Երէկուան խմբագրականին Բ. սիւնակ վարէն վեր 10րդ տողը կարդալ՝ «Իրիանը Ինտոնեզիոյ եւն.» :

ՖՐԱՆՍԱ

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՃԱԿԱՏԻ՝ ՎՐԱՅ

Արտաքին նախարար Փինօ, որ Իտալիա կը գտնուի, Միլանի մէջ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Իտալիոյ Արտաքին նախարար Փելլայի հետ : Պետական երկու մարդիկը քննեցին միջազգային կարեւոր հարցեր . շեշտը դրուեցաւ Խ. Միութեան հետ ըլլալիք խորհրդակցութեան վրայ . զինաթափութիւնը կարեւորագոյն կէտն է ա՛յս պարագային ալ :

Իտալացիներու կարծիքը այն է, թէ խորհրդակցութիւնները պէտք է ըլլան ՄԱԿի մէջ :

Այնուհետեւ, երկու նախարարները քըննեցին եւրոպական Համայնքի վեց երկիրներու ժողովին պարագան, որ տեղի պիտի ունենայ Փարիզի մէջ :

Իտալիոյ եւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչները համակարծիք գտնուեցան, գըրեթէ բոլոր հարցերուն մէջ :

Նոյն օրը, Քաղաքական միջազգային հարցերու ուսումնասիրութեան յատուկ Հաստատութեան մէջ Քրիսթիան Փինօ դասախօսութիւն մը տուաւ՝ Ֆրանսա եւ Եւրոպա աշխարհի առջեւ նիւթին շուրջ :

Եւրոպան պէտք է կազմակերպենք, ըստ ան, գաղափարական, մշակութային եւ քաղաքական պատճառներով : Աւելի լաւ է իմաստութեան մը անդամ ըլլալ՝ քան թէ անկախ կարծելով մնալ առանձնութեան մէջ, ի հաշիւ ուրիշներու : Եւրոպան պէտք է կազմակերպուի վերջապէս՝ տնտեսական յարաբերութեանց յաջողութեան համար :

Ալժերիոյ մասին խօսելով, Փինօ յիշեց թէ ՄԱԿի մէջ յաճախ խօսուեցաւ ինքնավարութեան մասին : Ֆրանսա դէմ չէ անոր, կ'ուզէ սակայն որ վճռապէս քըննուի այս խնդիրը, Միջերկրականի ափին «Իսրայէլեան երկրորդ պետութիւն » մը ստեղծելէ առաջ :

Ատլանտեան Ուխտի ժողովին անդրադառնալով ըսաւ.— Ուզեցինք նոր կոչ մը ընել Խ. Միութեան, որովհետեւ գիտենք թէ շարունակ պիտի մտածենք նոր զէնքերու մասին, բացի այն պարագային՝ որ զինաթափումը իրականութիւն դառնայ : Հրթիռներու արձակարանները վտանգաւոր չեն անոր համար՝ որ մենք պիտի ունենանք, այլ վտանգաւոր են անոր համար՝ որ Խ. Միութիւնը ունի : Ամէն պարագայի մէջ, Արեւմուտքը պատրաստ է զինաթափութեան շուրջ Ռուսերուն հետ խորհրդակցելու՝ պայմանաւ որ այդ ժողովը քարոզչութեան նիւթ չդարձնեն, այլ՝ պատրաստուին լրջօրէն :

× Սահարայի մասնագիտական հարցը քննուեցաւ Մաթինեոնի մէջ, Վարչապետ Կայեարի ներկայութեամբ : Երկարօրէն քննուեցաւ այս խնդիրը, Ելմտական Նախարար Ֆլիմլէնի, Սահարայի Նախարար Լէժէօնի, եւ Արդիւնաբերութեան Նախարար Ռիպէրթի մասնակցութեամբ :

Ընդհանուր առմամբ քննուեցաւ Սահարան՝ իր ամբողջութեան մէջ եւ մասնագիտական ու արհեստագիտական անոր կարեւորութիւնը՝ մասնաւորապէս : Փնտռտուքներ կատարելու համար ըլլալիք առաջարկներուն ընթացք տալու հարցն ալ քննուեցաւ : Նոր թեկնածուներ կան՝ անոնց պարագան նկատի առնուեցաւ :

Միւս կողմէ, կը յայտնեն թէ բազմաթիւ օտար ընկերութիւններ Սահարայի մէջ փնտռտուքներ կատարելու առաջարկ ըրած են . Ֆրանսական ընկերութիւններուն պիտի տրուի սակայն նախապատուութիւնը . արդէն, բաժիններու մեծամասնութիւնը կը պատկանի քարիւղը գտնող ընկերութեան :

× Իսրայէլեան մամուլը կը յայտնէ թէ հրեայ նաւազները Ֆրանսացիներու մի –

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ

Ես հաւատում եմ քո ապագային ,.
Նա պիտի լինի այնպէս վառ, անեղծ ,
Որ չի կարող իր մտքով մարդկային
Պատկերել այսօր ոչ մի բանաստեղծ :

Անհուն է հզոր զանգուածը թանգ ,
Չի հանգչի երբեք հուրը քո երգի·
Դու պիտի ապրես, քանի երկնի տակ
Կայ մի ժողովուրդ, մի ազգ, մի երկիր :

ՍԱՐՄԵՆ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ԲԺ. ԱՐԱՄ ՄԱՍԵՐՃԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ Գահիրէի մէջ իր մահկանացուն կնքած է ընկեր Արամ Մասերճեան : Ողբացեալը բնիկ Ատանացի, երկար տարիներ ապրած է Նազարէթ, ապա Հայֆա եւ 1948ին փոխադրուած Եգիպտոս, ուր եւ մեռած է Դեկտեմբեր 28ին : Հայֆայի մէջ մասնակցած է կուսակցական մարմիններու եւ ունեցած բեղուն գործունէութիւն : Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Դեկտ. 29ին :

Դամբանական խօսած է ընկ. Մ. Տէր Սարգիսեան :

---

96 ՓԵՐՈՆԱԿԱՆՆԵՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՄԷՋ

Արժանթինի ոստիկանութիւնը ընդհանուր խուզարկութեան մը ձեռնարկած էր, երկրին մէջ գոյութիւն ունեցող փերոնական գաղտնի բջիջներու դէմ : Ուշադրութիւնները կեդրոնացած էին մասնաւորապէս Պուէնոս Այրէսի եւ Ռոզարիօ քաղաքին վրայ :

Ոստիկանութեան հրամանատարը յայտարարեց թէ բանուորական բազմաթիւ բջիջներ երեւան ելած էին եւ 96 փերոնականներ ձերբակալուած, որոնց մէջ՝ չորս կիներ կան :

Ոստիկանութեան ընդհանուր հրամանատարը յայտարարեց թէ հաւաքուած տեղեկութիւններու համաձայն, Պուէնոս Այրէսի նահանգին մէջ 248 գաղտնի բջիջներ կան . 140 հատ՝ միայն Լա Փլաթա քաղաքին մէջ : Շարժումը հետզհետէ կը տարածուէր երկրին մէջ՝ պետական հարուած մը կատարելու համար :

Գրազիլիոյ սահմանագլուխին մօտերը երեւան ելաւ գաղտնի հիւանդանոց մը, որ փերոնականներուն տրամադրուած էր միայն : Գրաւուած է նաեւ կարեւոր քանակութեամբ ռազմանիւթ եւ ձայնասփիւռի կայան մը :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ծանօթ գիտուններէն Նովինսկի ապաստանութիւն ընտրած է եւ Միացեալ Նահանգներէն քաղաքացիական իրաւունք խնդրած :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ զօրաւոր պայթիւններ լսուած են : Կը յայտարարուի թէ բազմաթիւ զոհեր կան եւ աւելի քան 25 վիրաւոր : Կառավարական շրջանակները այս ուղղութեամբ լուռ կը մնան :

ՍԸՐ ՀԻԼԱՐԻ որ Էվէրէսթը յաղթահարած էր (1953 Մայիս 29), այս անգամ ալ իր խումբին հետ առաջին անգամ ըլլալով հասաւ Հարաւային Բեւեռ :

Ջոցաւ վարժուած են հակա-սուզանաւային կռիւներու : Թուլոնի բացերը, Ֆրանսացիներն ու Հրեաները ռազմափորձ ալ կատարած են՝ ֆրանսական նաւերու եւ օդանաւերու օժանդակութեամբ :

ՔԱՆԴԵՆՔ ՉԻՆԱԿԱՆ ՊԱՐԻՍՊՆԵՐԸ

Գ.

Տարածուն հետաքրքրութեան մը ապացոյց՝ հարցումը, թէ մինչեւ ո՛ւր պիտի երկարի բռիչը չինական պարիսպներուն վրայ, կը մղէ զիս վերջին խօսքը առաջ բերելու, խուսափելու համար կարգ մը թիւրիմացութիւններէ, փոյթ չէ թէ այս յօդուածաշարքին ծիրն ըլլայ կարծուածէն աւելի լայն, այնքան որ կը պարփակէ չահեկան եւ բազմազան հարցեր, օրուան վէճերէն երբեմն անկախ եւ օրուան վէճերուն հետ նոյնիսկ անհաղորդ :

Գիտեմ թէ առողջ եւ համակրական նըման հետաքրքրութեանց կողքին պակաս պիտի չըլլան նաեւ կարգ մը փափսուքներ : Բայց ոչ ոք կրնայ ինծի ուղղել այն խօսքը, զոր Տարսոնցի ճարտասանը բամբ է, կարծես յատկապէս մեր օրերու վէճերուն առթիւ, նման վէճերու հեղինակներուն. «Ոչ ծառայեն Քրիստոսի, այլ իւրեանց որովայնին, եւ քաղցրաբանութեամբ եւ օրհնութեամբ պատրեն զսիրտս անմեղաց» (Հռովմ. ԺԶ. 18) : Աւելցուցէք, — թեկնածու ալ չեմ ... կաթողիկոսութեան կամ պատրիարքութեան, եպիսկոպոսութեան կամ վարդապետութեան, հոգ չէ թէ, մեր եկեղեցականներուն վէճին միջամտելու համար, նորէն ձեռքս առնեմ հին ու նոր Կտակարաններ, ինչպէս յաճախ :

Դարձեալ, անկեղծութեան իբրեւ ապացոյց՝ նախապէս կը յայտարարեմ թէ չեմ ճանչնար որեւէ սրբութիւն, որ բարձր կշռէ հայ ժողովուրդին գոյութեան իրաւունքէն, — Աստուծոյ հետ, Քրիստոսի հետ, բոլոր սուրբերուն հետ իմ առուտուրս պայմանաւորուած է այս հանգամանքով միայն : Նուիրման համազօր, նըման յայտարարութիւն մը ստորագրելու իրաւունքս կ՚առնեմ ոչ թէ այն աւանդութենէն, զոր օծումը կուտայ ամէն — չամէնին եւ հարստութիւնը՝ այս կամ այն ճարպագունդին, ներկայացնելու համար զանոնք իբրեւ գլուխ ազգին, այլ այն պատրաստութենէն՝ որ կը պահանջուի ամբողջական դրագէտէն :

Ահաւասիկ, ոճիր կը գործուի հրապարակաւ, խունկով, մոմով եւ աչէլուխաներով, բայց լո՛ւռ է հայ գրագէտը :

Ժողովուրդ մը, որ պատմութիւն ունի եւ հանճար, ահա կը թմրեցնեն աթոռի վէճերով, ճամարտակութիւններով ու զարգաջանքներով : Կարծես ուրիշ ցաւ չունինա՛ր երբեք, այս ժողովուրդը :

Ահա մարդիկ, որոնք « Հայը Հայ պահելու » տարազի մը մէջ սրբազան ուխտի վերածած են պահպանողականութիւնը, այն աստիճան անհաղորդ իրենց ժամանակին՝ որ կը մղուին հարցնելու թէ Հայութի՞ւն կը պահպանեն Քրիստոնէութեամբ, թէ քրիստոնէութիւն՝ Հայութեամբ : Ինչո՞ւ չըսել այս երանելիներուն թէ Հայութիւնը պահպանելու համար բաւական չէ՛ քրիստոնէութիւնը : Այս դարուն մէջ անհրաժեշտ են նաեւ այլ միջոցներ, եթէ չէք ուզեր որ բորբոսի ձեր Հայութիւնն ալ, ձեր քրիստոնէութիւնն ալ, ինչպէս ձեր միտքը :

Բայց նայեցէք գլուխ — գործոց սատկութեան : Օծումով միայն իմաստուն դարձած մարդիկ կան, որ օր — ցերեկով կ՚ելլեն կը յայտարարեն թէ ազգը կը պառակտի, «կը փեռեկի՛», եթէ վարդապետ մը եպիսկոպոս օծուի ոչ թէ Էջմիածնի, այլ Անթիլիասի մէջ : Ուրեմն, ազգը փեռեկա՞ծ է հիմա, որ կան եկեղեցապետական այլ բաժանումներ եւ ունինք հռոմէադաւաններ ու բողոքականներ, — Հայեր չե՞ն անոնք : Ու վերջապէս հայ ժողովո՞ւրդն է միայն, որ իր ծոցին մէջ կը համբէ տարբեր եկեղեցիներ, չկա՞ն այլ ժողովուրդներ որ փեռեկած չըլլան՝ ունենալով հանդերձ իրարմէ անկախ եկեղեցիներ :

Եւ յետոյ, այդ ո՞ր սեւ օրն է որ Հայութիւնը կամ հայ հանճարը կամ Հայուն ազգային կազմաւորման իրաւունքը ճանչցուեր է եկեղեցիով միայն :

Եկեղեցին ամէն բան չէ, որ բաժնէ Հայութիւնը, մանաւանդ լուսաւորեալ այս դարուն : Եւ այնքան ժամանակ որ Հայութիւնը գիտակից կը մնայ իր առաքելութեան, վեր կը մնայ եկեղեցիէն, կը մնայ մէկ եւ անբաժանելի :

Այս առթիւ՝ ճշմարտութիւն մը.—

Եթէ փրկելու համար քրիստոնէութիւնը՝ անհրաժեշտ են քրիստոնեայ ժողովուրդներ, չա՛տ են թեկնածուները : Բայց փրկելու համար Հայութիւնը բաւական չեղա՛ւ... քրիստոնէութիւնը, փորձով գիտենք : —

Այս պայմաններուն մէջ՝ ոճիր կը համարիմ արուեստական վէճերով գրաղեցնել հայ ժողովուրդին միտքը, ազատել նիւթական միջոցները, եւ անտարբեր թողուլ հանդէպ յառաջապահ գաղափարներու :

Կարծես թէ գոյութիւն չունենա՛ր Կիլիկիոյ կաթողիկոս մը քանի մը տարի առաջ եւ նոր է որ կը հաստատուի, — վէճ ստեղծեցին : Եւ ըսին թէ ազգը «կ՚երկփեղկի» : Տարիներ առաջ երկփեղկում մը կատարեցին Ամերիկայի մէջ այլ վէճով մը, եւ հիմա նոյն կացութիւնը կ՚ուզեն ստեղծել, չգտնելով ուրիշ վէճ, Արեւելքի մէջ : Ձենք կարծեր թէ «երկփեղկումը» կը ստեղծուի կամ փափաքուի ըստեղծել Անթիլիասի կամքով, հակառակը պիտի ըսէինք՝ եթէ Պոլսոյ պատրիարքն ըլլար Կիլիկիոյ կաթողիկոսը :

Սոփեստ եւ գրքունակ, այս Ընծայեցին հաստատեց նաեւ թէ գիտէ խաղ կանչել՝ ըստ պատեհութեան : Ուրիշ մը, իր տեղը, պիտի կտրէր կրիչը, հանդիստ թողլով նաեւ կարգ մը բառեր, որոնք գիրտ կապած են բառարաններուն խորը, փոխանակ արծարծելու արուեստական վէճը եւ բնախօսական իր ոխը :

Բայց թող գիտնան ժամանակավրէպ այս մարդիկը, թէ «երկփեղկումն»ի խրտուիլակներ անելով միամիտ ժողովուրդի մը դիմաց, անձնական վրէժխնդրութեան եւ քինախնդրութեան լեզին թափելով աջ ու ձախ, վերջապէս — բո՛ւն վէրքը — հակադաշնակցականութիւնը կարմիր լաթի մը պէս փարտելով իրենց դառադեղին առջեւ, չեն կրնար վերստեղծել Լեհահայոց տագնապը :

Օրուան տագնապին մէջ՝ խելացին այն է սակայն որ կարճ կը կապէ, — այս խորհուրդն էր որ տրուեցաւ «Յառաջ»ի կողմէ առաջին իսկ օրէն : Կարճ կապել, որովհետեւ ծիծաղելի է : Եթէ խնդացնելու համար Թշնամին՝ Միջին Դար պիտի խաղաք մեր գլխուն, մեզի ներելի չէ անտարբեր մնալ : Վէճը կը դառնայ վիճաբանական ու զուարճաբանական, — նիւթ չա՛տ ունինք : Եթէ կը տոտանք, պատճառն այն է որ կը սպասենք ... ըսպուտնիկին :

Մինչ այդ, մեր պարտքն է լուսաւորել ժողովուրդը, — քանդել իր մէջ հինը, տեղ տալու համար նոր եւ արդիական գաղափարներու : Հաղորդակից դարձնել իր ժամանակին : Հետեւիլ յառաջապահ ժողովուրդներու մտաւորական նուաճումներուն : Վերաքննել նաեւ մեր կրօնական գիտելիքները, աստուածաբանութիւնը, քրիստոսագիտութիւնը, որ ընդհուպ :

Երիտասարդութեան կամ յառաջապահ մտաւորականներու համար, սակայն, փակուած է հարցը, — Անթիլիաս ընտրեց ընտիր կաթողիկոս մը : Վերջացաւ : Իբրեւ գրագէտ մը, որ իր ժողովուրդին պատմութիւնը գիտէ ոեւէ եկեղեցականէ աւելի լաւ, պատիւ ունիմ յայտարարելու թէ պատմական անհրաժեշտութիւն մըն է Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը :

Վստահ ենք թէ Կիլիկիոյ կաթողիկոսը պիտի գիտնայ քալել պատմական այդ առաքելութեան ներշնչումով, հայ ժողովուրդին հետ, որու միայն կը պատկանի գերագահութիւնը, այդ ժողովուրդը գտնուի Արարատեան աշխարհի մէջ թէ օտար աշխարհի մէջ :

Չկա՛յ կաթողիկոս մը որ ինքզինք կարենայ յայտարարել իր ժողովուրդէն գերադաս : Նման սրբապղծութիւն ներելի չէ ոեւէ մէկուն : Հարկադրական պարագաներու մէջ՝ երբ Ամենայն Հայոց հայրապետը կը դառնայ վանահայր Էջմիածնի, (ի՞նչ փոյթ թէ կաթողիկոս... արտասահմանի), Արարատեան ձայնազուրկ ժողովուրդը կը պահէ տակաւին իր գերիշխանութեան իրաւունքը, վասն զի ազգը եկեղեցի չէ միայն :

Անոնք որ, խլելու համար այդ գերիչխանութիւնը, յառաջ քան Թշնամին՝ խօսեցան Ազգ. Սահմանադրութեան fatiդէքէին մասին, կը մոռնան թէ իրենց գործը չէ քանդելը :

Քանդել գիտնալու համար պէտք է ճանչնալ եւ որոշել քանդելիքը :

Ատոր նուիրուած են այս յօդուածները :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

"ԱՐԾՈՒԱԲԵՐԴ"
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ՕՓԵՐԱՆ

Վերջին թղթարերով ստացուած «Սով. Հայաստան» թերթէն կ՚իմանանք, թէ յօրինուած է հայկական նոր օփերա մը» Արծուաբերդ : Խաղանիւթը գրած են Գ. Բորեան եւ Զ. Վարդանեան : Երաժշտութիւնը՝ Ա. Բաբաեւ :

Օփերան ներկայացուած է արդէն Երեւանի «Սպենդիարեան» թատրոնին մէջ :

Նիւթը կը ներկայացնէ Հայաստանի լեռնային գիւղերէն մէկը՝ համայնացման տարիներուն : «Արուեստագիտութեան թեկնածու» Ա. Ցարութինեան հաստատելով հանդերձ գործին արժէքը, լուրջ թերութիւններ կը վերագրէ անոր, օփերային ամէնէն ուժեղ եւ գրաւիչ մասը նկատելով՝ երաժշտութիւնը, ձկուն, համոզիչ եւ արդեցիկ : Խաղանիւթէն աւելի՝ երաժշտութեան միջոցաւ կեանք ստացած են Կարոյի, Թորոսի եւ Մարոյի կերպարները :

Արծուաբերդ օփերային երաժշտութիւնը աչքի կը զարնէ վառ ազգային իր բընոյթով, հայկական երգի ու պարի առանձնայատկութիւններու յաջող վերարտադրութեամբ. ան կ՚արտայայտուի նուրբ, սրտի խորերէն եկած մեղեդիներով : Հարազատ ու դեղեցիկ է Կարոյի ցայլերգը — Գիշեր է ուշ, գիշեր է խոր : Շուշանի հոգեկան ծանր ապրումները կ՚արտայայտէ Աստուած փրկիր ինձ, ինչ անեմ մեղեդին : Զուսպ եւ միեւնոյն ժամանակ ողբերգական է Մարօն, երբ կ՚երգէ — Ախ էս ցաւը սարերին տան, չէ, սարերը չեն տանի, չէ՜ ... :

Խոր, յուզական ու հմայիչ երգերուն հետ, երաժիշտը ստեղծած է նաեւ կենսուրախ խմբերգներ, կիներու նուրբ եւ տղամարդոց առնական, եռանդուն պարեր :

Համաձայն «Սով. Հայաստան»ի, Արծուաբերդի բեմադրութիւնը կարգ մը թերութիւններ ստեղծած է, որոնք տակաւին չեն լուծուած : Առաջին ներկայացումէն ետք, ակնյայտ դարձած են արդէն խաղանիւթին եւ բեմադրութեան, լուրջ թերութիւնները : Սրբագրութիւններ կատարուած են, բայց թերութիւնը ամբողջութեամբ չէ չքուած : Այնպէս կ՚երեւայ, թէ երաժշտութիւնն ալ փոփոխութեան ենթարկուելու կարիք ունի :

Բեմադրական տեսակէտէն թերի են հաւաքական տեսարանները, ուր ներկայացուած առանձին կերպարները բեմական

ՎԱՂՈՒԱՆ ԱՇԽԱՐՀԸ

ԽՆԴՐԵՄ ՁԵՐ ԱՆՑԱԳԻՐՆԵՐԸ

Նախ ուղարկուեցաւ առաջին արհեստական արբանեակը :

Ապա հետեւեցան ուրիշները : —

Տասը տարի տեւող անյաջող փորձերէ վերջ, մարդիկ վերջապէս յաջողեցան հասնիլ Լուսին : Սակայն հետաքրքրական ոչինչ գտան այնտեղ :

Քսան տարի վերջ, խումբ մը կամաւորներ, միջմոլորակային հրթիռի մը մէջ, յաջողեցան հասնիլ Հրատ մոլորակը : Մինչ հրթիռը տակաւին կը գտնուէր այս մոլորակին մթնոլորտին մէջ, Հրատէն հասաւ առաջին հաղորդագրութիւն մը, որ կուտար անհրաժեշտ տեղեկութիւններ՝ անվտանգ էջք կատարելու համար Հրատի վրայ. ապա, առանց չեչտը փոխելու, օդի ալիքներու չղթան կորող ձայնը աւելցուց.

— Այժմ կը գտնուիք Հրատի սահմաններուն մէջ. Պարոններ, հաճեցէք պատրաստել ձեր անցագիրները՝ մաքսային քննութեան համար :

Ճամբորդները, ապշած, հազիւ ժամանակ ունեցան մտածելու, թէ անցագիր առնելու մասին չէին խորհած :

— Պատրաստուա՞ծ էք. կը շարունակէր հարցնել ձայնը :

Միշտ շուարած, ճամբորդները դրական պատասխան տուին :

— Շատ լաւ, — շարունակեց ձայնը, — հաճեցէք պատուաստի ձեր հաստատագիրներն ալ պատրաստել :

Միջմոլորակային հրթիռը Հրատ մոլորակին վրայ իջաւ առանց արկածի :

Մարդիկ հազար ու մէկ ենթադրութիւններ ըրած էին թէ ինչ ձեւով տեղի պիտի ունենայ առաջին անգամ Հրատի վրայ ըլլալիք էջքը. պէտք է ըսել որ այս հարցին մէջ շատ փայլուն երեւակայութիւն ցոյց տուած էին. սակայն պէտք էր ընդունիլ այժմ, թէ իրականութիւնը ըլլա՛ւ չէր նմաներ երեւակայուածին : Ներկայացող իրականութիւնը այնքան պարզ ու հասարակ էր, որ կարելի չէր նոյնիսկ երեւակայել :

Հրթիռը այժմ կը հանգչէր հսկայական սրահի մը մէջ, որուն առաստաղը դանդաղ շարժումով մը կը գոցուէր՝ ճամբորդներն ու իրենց գործիքը չորս պատերու մէջ բանտարկելով :

Դուռ մը բացուեցաւ ու Հրատի երեք բնակիչներ ներս մտան : Անոնցմէ մէկը քաղաքային զգեստներ ունէր. միւս երկուքը՝ համազգեստով էին : Բայց այն պարագային, որ ներս մտնողները երկուքի փոխարէն վեց բազուկ ունէին, որեւէ ուրիշ ձեւով տարբերութիւն չունէին մեզմէ : Դէմքերուն արտայայտութիւնը արտառոց ոչինչ ունէր. աշխարհի բոլոր պաշտօնեաներուն դէմքին նման յոգնութիւն եւ ձանձրոյթ կ՚արտայայտէր :

— Հրատի մաքսը, — ըսաւ համազգեստաւորներէն մին. — խնդրեմ, ձեր անցագիրները :

Ահա այս ձեւով ներկայացան, այս ձեւով ընդունեցան առաջին Երկրացիները : Դէմքերուն վրայ ոչ մէկ զարմանք կ՚ուրուագծուէր. նոյնիսկ չէին փիջանած Երկրէն մինչեւ Հրատ թռչող հրթիռին կողմը ակնարկ մը նետելու :

Երկրացիները ստիպուեցան խոստովանիլ, որ իրենց հետ անցագիր առնելու մասին չէին մտածած :

— Այդ ի՞նչպէս կ՚ըլլայ. — յայտարարեց պաշտօնեաներէն մին. — գոնէ ինքնութեան թուղթեր ունի՞ք ձեր վրայ :

Երկրացիներէն մէկ քանին ունէին. միւսները՝ ոչ :

Մաքսի երկու պաշտօնեաները դանդաղօրէն ու որոշ կասկածամտութեամբ քննեցին ներկայացուած թուղթերը :

— Ձեմ կարծեր որ ասոնք բաւական ըլլան. — մեղմ ձայնով յարեց քաղաքային հագուստներ կրողը : — Ստիպուած եմ յայտնելու, պարոններ, որ օրէնքին պահանջած պայմանները չէք լրացներ :

Հաճեցէք հետեւիլ ինծի :

Երկրացիները առաջնորդուեցան սպասման փոքր սրահ մը, ուր սեղան մը կար եւ քանի մը աթոռ : Սեղանին ետին՝ մէկը : Միայն մէկ թեւ ունէր, անով թղթածրարները կը գտէր : Կարեւոր մէկու մը արտայայտութիւնն ունէր, ճիշդ այն արտայայտութիւնը զոր ունին բոլոր գնապաններն ու բարապանները :

Ժամուան մը սպասումէն վերջ, ճամբորդները ներս կանչուեցան : Բարապանը զիրենք առաջնորդեց ընդարձակ սրահէ մը ներս, ուր ծուխով լեցուած մթնոլորտի մը մէջ, ձանձրոյթի բոլոր արտաքին նըշանները ցոյց տալով, կ՚աշխատէին տասնեակ մը պաշտօնեաներ : Մարդ ինքզինքը կրնար կարծել առեւտրական որեւէ գրասենեակի մէջ. այս ձեւի սրահներ՝ ամէն քայլին կարելի էր գտնել Երկրի վրայ : Սեղանները ծածկուած էին մոխրամաններով, մատիտներով, թղթածրարներով, կնիքներով : Պատերուն վրայ՝ օրացոյցներ, հրահանգներ, ժամացուցակներ, նոյնիսկ ցուցատախտակ մը, որ կ՚ըսէր թէ պաշտօնէութենէն կը պահանջուի ամենակատարեալ քաղաքավարութիւն : Հեռաձայնի գործիքները կը զանգահարէին. պաշտօնեաներ կ՚երթային — կուգային . ոմանք՝ խակապէս գրաղած. ուրիշներ՝ զբաղած ըլլալու տպաւորութիւնը ձգել ուզելով :

Ժ. Ս.

(1 Շար.)

անհատականութիւն չունին. այս է պատճառը, որ հաւաքական դրեթէ բոլոր տեսարաններն ալ միօրինակ լուծում ստացած են։ Լուրջ աշխատանք կը պահանջէ Թուրէնի կերպարը, որ բոլորովին զուրկ է երանգներէ։ Միօրինակ է անոր ներքին աշխարհը։

Հաւասարակշռութիւն չկայ Շուշանի երաժշտական եւ բեմական կերպարներուն միջեւ պէտք է սրբագրուի նաեւ խաղանիւթին եւ բեմադրութեան այս թերութիւնները։

Շուշանի դերը ստանձնած «վաստակաւոր արտիստուհի» Մ. Զմչկեան կը գրէ. — Շուշանի դերերգը առանձին տեղ է գրաւում ամրողջ ներկայացման մէջ։ Նա ունի իր դժուարութիւնները եւ դրանք յաղթահարելու համար ինձ մեծապէս օգնել է ներկայացման ղեկավարը։ Ես աշխատել եմ մարմնաւորել գեղջկուհու կերպարը։

Թորոսի դերը ստանձնած է Ն. Յովհաննիսեան, որ կատարած է ուժեղ կամքով եւ կենսուրախութեամբ։

Աւոյի դերակատարները աւելի համոզիչ դարձուցած են իրենց կերպարները։ Աշխատանք կը պահանջէ նաեւ Մարոյի դերը։

Արծուաբերդ օփերան գրուած է Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան քառասնամեակին առիթով։ Մինչեւ իսկ բեմադրիչ Ե. Դաւթեան կը գրէ. — Մեր կոլեկտիւի վրայ դրուած էր պատասխանատու խնդիր՝ Հոկտեմբերի 40ամեակը դիմաւորել նոր օփերայով։

Հայաստանի թերթերն ալ ահագին աղմուկ բարձրացուցած են՝ այս առիթով, թէեւ խորքին մէջ կը տեսնուի թէ լրջօրէն կը քննադատուին օփերային խաղանիւթին բեմադրութիւնը, դերակատարները, զարդանկարները, մինչեւ իսկ՝ երաժշտութիւնը։

Իրականին մէջ, այսքան աշխատանքէ վերջ գործը յաջող ըլլալու էր։ Բայց, այնքան ատեն որ խորհրդային արուեստագէտները ստիպուած տակ կը ստեղծագործեն յաճախ և մինչև իսկ «պատասխանատու խնդիր» կը դրուի իրենց վրայ՝ անպայման օփերա մը պատրաստելու համար, անխուսափելի են թերութիւնները։ Տարօրինակ է նաեւ այն պարագան, որ «Արծուաբերդ»ը ազգային վառ բնոյթով հայկական օփերա կը նկատուի եւ մէջը երգեր կան... Լենինի մասին։

Մինչեւ ե՞րբ «հանճարեղ» այս «առաջնորդները» պիտի խաթարեն ազգային երգն ու երաժշտութիւնը։

ՀԱՆԴԻՍԱՏԵՍԻ ԽՕՍՔ

ԽՄԲ. — Ստորեւ կը ներկայացնենք նաեւ «միջնակարգ դպրոցի ուսուցիչ» Զ. Ղազարեանի տպաւորութիւնը։

Դանդաղօրէն բացւում է վարագոյրը, եւ դահլիճում նստածներին անմիջապէս հրապուրում է հայրենի լեռնաշխարհի գեղեցկութիւնները պատկերող տեսարա-

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

"ՎԱՔՕ"

Հէպէրթոյի թատրոնը փարիզեան լաւագոյն թատրոններէն մէկն է։ Անոր եռանդուն տնօրէնը՝ ամէն անգամ ջանք չի խնայեր իր բեմին վրայ ներկայացնելու համար ժամանակակից լաւագոյն գրողներու ընտրեալ գործերը։

Այսպէս, անցեալ թատերաշրջանին Հէպէրթոյի մէջ էր որ ներկայացուեցաւ Պէրնանոսի համբաւաւոր գործը՝ «Տիալոկ տէ Քարմէլիթ»ը, երկար ժամանակ մնալով յայտագրին վրայ եւ խանդավառօրէն ծափահարուելով հասարակութեան կողմէ ու արժանանալով բովանդակ մամուլի գնահատական քրոնիքներուն։

Այս միջոցիս նոյն բեմին վրայ կը ներկայացուի երիտասարդ հեղինակի մը՝ Ռոժէ Տիւշըմէնի մէկ գործը՝ «Վաքօ»։

Այս գործին նիւթը՝ որքան պարզ ու անպաճոյճ, նոյնքան եւ աւելի կը պարփակէ խոր փիլիսոփայութիւն մը եւ կը շօշափէ մերօրեայ անզուսպ կեանքը հետաքրքրող հարցեր։

Վաքօն կիսավայրենի մարդ մըն է, զոր հետախոյզներ իրենց հետ բերած են Հիմալայեան բարձունքներէն եւ լծուած են զայն քաղաքակրթելու դժուարին աշխատանքին։ Կիսավայրենին կրթելու գործը յանձնուած է գեղանի բժշկուհիի մը։ Օրուան կառավարութիւնն ալ (կը գտնուինք

նր։ Հնչում է երաժշտութիւնը. այն հարազատ է ու թափանցում է մարդու հոգին, օգնում է հանդիսատեսին՝ լաւ հասկանալու կատարուող դէպքերը, հերոսների խակական էութիւնը։

Երբ երգում է Շուշանը (դերակատար՝ Մ. Զմրչկեան), քեզ թւում է, թէ դու էլ նրա հետ տառապում ես, տանջւում մերժուած սիրոյ պատճառած ցաւերից, արտիստուհին շատ բնական է հաղորդում իր հերոսուհու զգացումները։

Բեմ է գալիս Աւօն (Դ. Գօզոսեան), զգում ես, որ այս խարդախ մարդը շատ վնասներ կարող է հասցնել, եթէ ժամանակին չմերկացուի։ Սիրով ես լսում Թորոսին (Ն. Յովհաննիսեան), որ միշտ վստահութիւն եւ հաւատ է ներշնչում։

Ես հաճոյքով նայեցի աղջիկների ու տղաների պարերը, բայց ինձ համար մընաց անհասկանալի, թէ ինչո՞ւ տղաները պարում են աղեղներով։ Իմ կարծիքով այդ բնական չէ։ Հաճելի տպաւորութիւն չթողեց նաեւ Կարոյի դիակը բեմ բերելը։ Հանդիսատեսը հէնց սկզբից ամէն ինչ իմանում է եւ այլեւս շատ լարուած չի սպասում դէպքերի լուծմանը։ Թւում է, թէ այդ միջադէպն աւելորդ է, մանաւանդ որ Կարոյի գործունէութեանը ոչ ոք ծանօթ չէ եւ անտարբեր է մնում ընդհանուր վշտին։

1965ի շրջանին) իր աջակցութիւնը չի զլանար...

Վաքօ, «ձիւներու գարշելի մարդը», կատարեալ հրէշ մըն է։ Թաւամազ եւ ահարկու, իր տեսքը սարսուռ կը պատճառէ։ Այդպէս կ'երեւի ան առաջին տեսարանին։

Երկրորդ տեսարանին, կը դառնայ մարդկային կերպարանք մը եւ երրորդ տեսարանին՝ վայրենին կը կրէ մարդկային սիրտ մը, աւա՜ղ, այնքան մարդկային, որ այլեւս իր հոգիին մէջ կը ծընին ընչաքաղց բաղձանքներ։

Օրինակ, հետզհետէ, քանի քաղաքակրթութիւնը կը ներարկուի իր արեան, այնքան նախկին կիսավայրենին, «ձիւներու գարշելի մարդը» կը ցանկայ դառնալ գեղեցիկ էակ մը, ըլլալ գերմարդ մը։

Կը գիտակցի որ մարդիկ «կը հաւատան» եւ ատոր համար պէտք ունին Աստուածի մը։

Եւ այնուհետեւ, կը ձգտի այդ Աստուածը դառնալ...

Կը պայքարի, ամէն ջանք կը թափէ, նոյնիսկ համաշխարհային յեղաշրջում մը կը յառաջացնէ, սակայն ի վերջոյ, պարտուած եւ մանաւանդ զզուած մարդոցմէն, կ'որոշէ վերադառնալ իր բարձունքները, ուր կան իր նման կիսավայրենիներ, սակայն չկան... մարդիկ...

Կը տեսնենք որ Ռոժէ Տիւշըմէնի այս գործը թրծուած է նորագոյն գաղափարներու խմորով մը, սակայն, դժբախտաբար, հեղինակը չէ կրցած իր գործին տալ գոյներու միաւորում մը։ Օրինակ, իր զաւեշտական տեսարանները՝ որոնք հիանալի են, չէ կրցած յաջողութեամբ շաղկապել այն բոլոր ողբերգական տեսարաններուն հետ, որոնք չափազանց երկար են եւ որոնցմէ ձանձրոյթի ծուխ մը կը բարձրանայ կարծես եւ կ'երթայ նըստեցնելու հանդիսականներուն թոքերուն մէջ ու ընչահեղձ կ'ընէ զանոնք։

Բարեբախտաբար Ժան լը Փուլէնի յաջող բեմադրութիւնը եւ նոյնքան յաջող դերաբաշխութիւն մը, շատ բան կը փըրկեն։

Բեմադիրէն զատ, դերեր ստանձնած են Տիկին Ֆրանսուազ Սփիրա, Ժաք Սերոն, Մարսէլ Թասէնքուռ, Էտմոն Պօշան եւ Ռոժէ Հանէն։

Այս վերջինը մեծ տաղանդով մը եւ զօրաւոր հաղաղով մը կը կերպարանաւորէ Վաքօ մը, արժանի ամէն տեսակի գնահատութեան։

Մեզի, Հայերուս համար, մասնաւոր հետաքրքրութեան մը արժանի է Հէպէրթոյի բեմին վրայ ներկայացուող այս թատերակը, վասն զի անոր դերակատարներէն մին ալ երիտասարդ ու տաղանդաւոր հայուհի մըն է՝ պոլսահայ Օր. Ալիս Սափրիչ։

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ ։

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՍԱՐԳԻՍ ՊՕՂՈՍԵԱՆ ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

●

ՎԻԷՆՆԱ, (Յառաջ). — Շատ բան լըսած էինք, շատ բան կարդացած, բայց անակնկալ իր այցելութիւնը, զոր ընդունեցանք Ծնունդի օրով (25 Դեկտ.) եւ ըմբոշխնեցինք — թէրեւ համառ — երկու գողտրիկ արտասանութիւն վանքիս մէջ, ներկայութեամբ շնորհաւորութեան եկող հայ գաղութիս՝ ճշմարիտ վայելք մը եղաւ հայրենակարօտ մեր սրտերուն։ Բոլորին փափաքով ժամադրուեցանք ամսոյս 28ին դարձեալ վանքիս սրահին մէջ, լսելու մեր Պօղոսեանը, որ սիրայօժար յանձնառու եղաւ։

Մշակուած գեղեցիկ ծրագրով մը, զոր «Պոլսոյ Հայ Գականութեան պարտէզին մէջ» բնորոշած է՝ Պ. Սարգիս Պօղոսեան գեղեցիկ ոճով եւ կատարելութեան հասցուցած արտասանական արուեստով ներկայացուց մեզ աւելի քան քսան հայ հեղինակներու ընտիր կտորներ, որոնցմէ յիշենք՝ Ռուբէն Որբերեան (Գիւղիս ճամբան), Յովհաննէս Թլկատինցի (Եկայ ու կ'երթամ), Պետրոս Դուրեան (Իմ մահը), Աւետիս Ահարոնեան (Արարատեան դաշտը), Յովհաննէս Շիրազ (Ո՛վ հեռաւորներ) եւ այլն, եւայլն։

Գեղարուեստի մէկ ճիւղին վերաբերող արտասանական արուեստը իր գագաթնակէտին հասցուցած է Պ. Պօղոսեան փըռանսերէն արտասանութեանց մէջ։ Առիթ կը նշմարեցինք մենք, երբ արտասանեց Վիքթոր Հիւկոյի ԼԷ ճին։ Հոս կը յորդէր արուեստը իր բովանդակ կատարելութեամբը՝ տալով շնորհ, նրբութիւն, բարձրօրակ ըմբռնողութիւն նիւթի եւ զայն ներկայացնելու գերագոյն կարողութիւն։

Հայ ազգի պարծանք մըն է Պ. Պօղոսեան եւ կրնայ շատ օգտակար դեր կատարել ծանօթացնելով Հայութիւնը ճա՛նի օտար բեմերու վրայ։ Միջոց տալու է իրեն այս ուղղութեամբ յառաջ տանելու իր «Պոլսոյ Հայ Գրականութեան Պարտէզին մէջ»։

Կենսագրական քանի մը գծեր. — Ծնած է 1924 Նոյեմբեր 27ին Արաբկիրի շատ մօտ Ամպրկա գիւղին մէջ։ Ծնողքը՝ Պօղոս եւ Մանուշակ կը սերին Արաբկիրի եւ Կարնոյ մէջ իրենց ազգասիրական բարեգործութիւններով ծանօթ Հանէսեան մեծ գերդաստանէն։ 1927 Սեպտեմբերին ծընողքին հետ Մարսէյլ հաստատուած է։ Հայերէնը ուսած է Մարսէյլի նախակրթարաններու մէջ եւ կատարելագործած Տէր եւ Տիկին Արօ Աբոյեաններու քով։ Ֆրանսերէն լիսէն աւարտած է երեք տարի հետեւած է ընկերական գիտութեանց, յետոյ վաճառականական ճիւղին։ 1948–57 հետեւած է Մարսէյլի Քոնս. Թէպլիէի արտասանական ճիւղին եւ 1953ին ստացած Ա. փոխ տը տէֆլամասիոն։

Հ. Ե. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (91)

ԿԱՅԾԵՐ

ԻԷ.

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՍԷՐԸ

Քուրդերը յարգում էին իրանց ձեռքը ընկած սրբութիւնները եւ չէին ոչնչացնում նրանց։ Քուրդի համար քրիստոնէական տաճարի սրբութիւնը նոյն նշանակութիւնն ունէր, որպէս իր չէյխի թըլուած թիլիսմանը, որը նա կապում էր աջ թեւին թշնամու գնդակներից անխոցելի մընալու համար։ Քուրդը դարձնում էր սրբազան կողոպուտը, միայն ծանրագին փրկանք ստանալէն յետոյ։ Պարսիկները եւ Թուրքերը այն ակնածութիւնը չունէին դէպի քրիստոնեաների սրբութիւնները. նրանք կ'ոչնչացնէին, եթէ տեսնէին, որ նրանցից գոյացած ոսկին ու արծաթը կարող էր աւելի գին բերել, քան թէ այն գումարը, որ ստանալու էին իբրեւ փրկանք։

Իսկ փրկանքը լինում էր միշտ աւելի բարձր, քան սրբութեան արժէքը։ Օրինակի համար ես կը յիշեմ մի դէպք, որը պատահեց իմ ժամանակում։ Բարթուղիմէոս առաքելոյ աջը, որ գտնւում էր Հաղբակայ նոյն անունով վանքում, գերի ընկաւ Պարսիկների ձեռքում։ Ժողովուրդը վճարեց սուրբ աջի ծանրութեան չափով տասն անգամ ոսկի եւ փրկեց գերին։ Ամբողջ գաւառի կանայքը զրկուեցան իրանց ոսկի եւ արծաթի զարդերից. նրանք իրանց մատանիները, քամարները, գլխի պաճուճանքը եւ պարանոցի մանեակները թափում էին վանահօր մօտ, որպէս զի Հայոց առաքեալի սուրբ աջը, «իրանց երկրի պաշտպանը» գերի չմնայ «անօրէնների եւ անհաւատների» ձեռքում։

Ես մինչեւ այսօր յիշում եմ նոյն սուրբ աջը, նա մի հսկայական բազուկի մեծութիւն ունէր. տասն անգամ նրա ծանրութեամբ ոսկին՝ — այդ սարսափելի քանակութիւն էր աղքատ ժողովրդի համար։ Բայց նա՝ զոհեց բոլորը, միայն թէ իր սրբութիւնից չզրկուէր, որովհետեւ նրանից կախուած էր իր ներկայ եւ հանդերձեալ կեանքի բախտաւորութիւնը, — իր հոգու եւ մարմնի փրկութիւնը...։

Ես դեռ չեմ մոռացել, երբ երաշտութիւն էր լինում, կամ մորախ էր գալիս, ժողովուրդը դիմում էր վանահօրը, որ «անդաստան» անէ։ Վանահայրն առնում էր սուրբ աջը, եւ խաչերով, խաչվառներով, բոլոր եկեղեցական սպասով դիմում էին դէպի դաշտերը։ Եւ սուրբ թափօրը, ժողովրդի անհուն բազմութեան հետ, հանդարտ եւ դանդաղ ընթացքով շրջում էին մշակութեան դաշտերում, եւ իրանց արտասուքով, խնկարկութեամբ, ողբալի շարականներով աղերսում էին երկնքի հաշտութիւնը, միջնորդ ունենալով սուրբ աջը, որ ամբոխը տանում էր իր առջեւից, որպէս Իսրայէլը «տապանակ ուխտին»։

Եւ այսպէս, վանքերի եւ եկեղեցիների ամէն մի սրբութիւնը ունէր իր հրաշագործ յատկութիւնները։ Մէկը նշանաւոր էր՝ որպէս դիւահարներին ազատող, միւսը հռչակուած էր՝ որպէս անդամալոյծները բժշկող, երրորդը՝ որպէս ջերմախտի փրկարար եւայլն։ Եւ ժողովուրդն ամենայն ջերմեռանդութեամբ դիմում էր դէպի սրբութիւնները իր հիւանդութիւններից բժշկութիւն գտնելու համար։ Հրաշագործ էին եւ զանազան Աւետարաններ, Նարեկներ, որոնք գրուած էին սուրբ մարդկերի գրիչով։ Այս մագաղաթեայ գրքերը, ոսկենկար պատկերներով, զարդարած թանգակին կազմով, պահւում էին փաթաթած մետաքսեայ եւ գառ թաշկինակների մէջ, եւ բոլորովին անմերձենալի էին ժողովրդին։ Նրանց բաց էր անում միայն շատ անհրաժեշտ դէպքերում վանահայրը, երբ հարկաւոր էր նոյն գրքերով մի գլուխ աւետարան կարդալ որ եւ իցէ հիւանդի վրայ։

Ես բոլորովին անօրէն եւ անհաւատ էի համարում Կարոյին, երբ նա ասում էր ինձ, թէ «վանքերի սրբութիւնները մեր ազգի տունը քանդեցին, թէ նրանք մի պատրաստի առարկայ էին դարձել մեր թշնամիների եւ նոյն իսկ մեր վարդապետների շահասիրութեանը»։ Նա ասում էր, եթէ հնար լինէր, ինքը պատրաստ էր բոլորը ոչնչացնել, որովհետեւ նրանց վըրայ գտնուած ոսկին եւ արծաթը իր համար շատ հարկաւոր էին...։

Կարոյի անպատկառ խօսքերը մինչեւ այն աստիճան վրդովում էին իմ բարկութիւնը, որ մի օր մոռացեցի՝ խէնջարս խրեմ նրա սրտի մէջ, ուր ամենեւին չկար ոչ Աստուծոյ երկիւղը եւ ոչ ակնածութիւն դէպի եկեղեցու սրբութիւնները։ Բայց ես ուշ հասկացայ, շատ տարիներից յետոյ, որ իմ կարծիքը Կարոյի մասին բոլորովին սխալ էր — հասկացայ որ մի շատ բարի նպատակի համար Կարօն ցանկանում էր ձեռք դնել վանքերի ոսկին եւ արծաթը...։

Թէեւ վանքերը եւ եկեղեցիները ունէին զաղտնի պահեստներ, ուր խռովութեան միջոցներում թաղցնում էին սուրբ տաճարների հարստութիւնները, բայց շատ անգամ վանահայրը, կամ եկեղեցու աւագ քահանան, չդիմանալով աւարառուների տուած չարչարանքին, յայտնում էին պահեստի տեղը։

ԲԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութեան մշակութային յանձնախումբը բանաձեւ մը քուէարկած է վերջերս քննադատելով ձախ մտաւորականներու նոր ձգտումները։ Բանաձեւը որ հրատարակուած է Ունիթա համայնավար պաշտօնաթերթին մէջ կը շեշտէ թէ որոշ դասեր վերջերս լքած են մարքսիզմը՝ հետեւելու համար քաղքենի ճամբաներու ։

ՀՌՈՄԻ օփերային մէջ աղջի օր նշանաւոր երգչուհի Մառիա Քալլաս (ծագումով յոյն) կէս ձգեց դերը եւ՝ հեռացաւ բեմէն։ Սրահը ծայրէ ծայր լեցուն էր եւ կային նաեւ ծանօթ անձնաւորութիւններ։ Ներկայ էր նաեւ Հանրապետութեան Նախագահ կրոնքի, Ճինա Լօլօպրիճիտա, եւն., եւն.։ Երգչուհին կ՚առարկէ թէ ձայնը մարած է բայց ինչպէս կ՚երեւի ջղայնացած է ներկաներու ընթացքէն, որոնց մէկ մասը սուլած է իր երգած ժամանակ։ Խնդիրը մեծ յուզում պատճառած է հռոմէական շրջանակներու մէջ եւ երեք երեսփոխաններ գրաւոր հարցում ուղղած են վարչապետ Ծոլիի ։

Այրի Տիկին Արշալոյս Տէր Դաւթաւորեան, Տէր եւ Տիկին Մաքս Տրժան, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Դատաւորեան, Տէր եւ Տիկին Աստիկ Տէր Դատաւորեան եւ զաւակը, Օր. Անահիտ Տէր Դատաւորեան (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Օ. Խարբութլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարօ Կարապ եւ զաւակները (Նիւ Եորք), Պ. Զարեհ Սէմէրճեան, Տէր եւ Տիկին Շահան Սէմէրճեան, ինչպէս նաեւ բոլոր ընտանեկան պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, քեռայրին եւ ազգականին

ԱՐՏԱՇԷՍ ՏԷՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆԻ

դառնակսկիծ մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 4ին։

Յուղարկաւորութիւնը այս երեքշաբթի ժամը 13·45ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին։

Մասնաւոր մահագդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել ։

«ՇԱՆԹ»Ի ՑԱՍՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

«Շանթ» Գրական Գեղարուեստական ընկերակցութիւնս Նոր Տարուան և Սուրբ Ծնունդի առթիւ շնորհակալութեամբ ըստացած է իր նորահաստատ գրադարան-ընթերցարանին համար հետեւեալ նուիրատուութիւնները ։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջ. կոմիտէ՝ 25 հատոր զանազան գիրքեր ։

Հ. Յ. Դ. Գոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէ՝ 25 հատոր գիրք ։

Գրագէտ Կ. Փօլատեան՝ քսան հատոր իր հեղինակութիւններով միասին։

Բանաստեղծ ընկեր Յար. Աղայեան՝ տասը հատոր իր թարգմանութեամբ հեղինակութիւնով միասին ։

Տէր եւ Տիկին Հազարեանի միջոցաւ, Քանէն, Տիկին Նշանեան կը նուիրէ 71 հատոր «Հայրենիք» ամսագիր 1950–1956 տարիներու հաւաքածոները ։

Տասը հատոր՝ ընկեր Գ. Բաղդասարեան ։

Տասը հատոր՝ ընկեր Թ. Գլըճեան ։

Տասը հատոր ընկ. Միրայր Տէր Վարդանեան ։

Տասը հատոր ընկ. Նշան Դարբինեան ։

Տասը հատոր ընկ. Գէորգ Եօթնեղբայրեան ։

Հինգ հատոր ընկ. Յովսէփ Գոճակէօզեան ։

Հինգ հատոր ընկ. Համ. Աւետիսեան ։

Հինգ հատոր ընկ. Վ. Գալէնտէրեան։

Երեք հատոր ընկ. Գ. Սուքիասեան ։

15 հատոր Պ. Սամուէլ Փրուտեան, (Լա Սիոթա) ։

10 հատոր ընկ. Յովհ. Բանդիկեան ։

10 հատոր ընկ. Սերժ Սարգիսեան ։

10 հատոր ընկ. Վաղ. Տէր Վարդանեան եւ «Հայրենիք» ամսագիրի մէկ հաւաքածոն ։

12 հատոր, ինչպէս նաեւ 19րդ դարու մեծ հայ մտաւորականներու (Խր. Հայրիկ, Րաֆֆի, Ալիշան Արովեան, Ք. Քաթիպա եւայլն), մէկ խաղանկար շրջանակով միասին ։

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
—— 17, Rue Bleue. 17 — PARIS (9e) ——

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ կը տօնուի Յունուար 5ին, ժամը 2ին, Աւետիսեան ակումբին մէջ ։

Սիրուն անակնկալներ, երգ, պար, արտասանութիւն ։

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։
Մուտքը ազատ է

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ

5 Յունուար, Կիրակի ճրագալոյց Ս. Ծննդեան, սկիզբ ժամերգութեան

ԿԷՍ ՕՐԷ ՎԵՐՋ ԺԱՄԸ

3·30ին, հանդիսաւոր ճաշաժամ Ս. պատարագ ժամը հինգին, ղեկավարութեամբ Արա Պարթեւեանի ։

6 Յունուար երկուշաբթի Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան սկիզբ ժամերգութեան ժամը 7·30ին, պատարագ ժամը տասնին, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Սերովբէ եպիսկ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ։ Յաւարտ Ս. պատարագի Ջրօրհնէքի կարգ կը կատարուի ։

7 Յունուար, երեքշաբթի, յիշատակ Մեռելոց։ Յետ Ս. պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի։ Սկիզբ. ժամերգութեան, ժամը 8·30ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին։

Տնօրհնէք Բշ. 13 Յունուար Տօն անուանակոչութեան, պատարագ ժամը 10ին, յաւարտ պատարագի դպրաց դասը եւ քահանայ հայրերը մասնաւոր թափօրով պիտի առաջնորդուին եկեղեցւոյ խորհրդարանը եւ պիտի կատարուի Տնօրհնէքի արարողութիւնը, Նախագահութեամբ Հայրապետական Պատուիրակ Գերշ. Տէր Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեանի ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

12 Յունուար, Կիրակի.— Տօն Անուանակոչութեան, Ս. պատարագ (երկսեռ երգչախումբով)10, Հոգեհանգիստ 11·45։

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ — ՊՈՄՈՆ

6 Յունուար, Երկուշաբթի, Յիշատակ Մեռելոց, առաւօտեան արարողութիւնք ժամը 8·30ին, Ս. պատարագ եւ հոգեհանգիստ ժամը 10ին ։

ՍԷՆ ԺԷՐՈՄԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

6 Յունուար, Երկուշաբթի, Մեռելոց Ս. պատարագ ժամը 10ին, հոգեհանգիստ ժամը 11·45ին ։

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 5 Յունուար, Ս. Ծննդեան Խթման օրը, կէսօրէ ետք ժամը չորսին պիտի կատարուի ժամերգութիւն եւ Ս. պատարագ ։

Երկուշաբթի 6 Յունուար, Ծննդեան ժամերգութիւն եւ Ս. պատարագ ։

Նկատելով որ այդ օրը փոքր երդիկները պարտաւոր են վարժարան երթալ եւ մեծերն ալ գործի՝ Կաթող. Պատուիրակ Սրբազանի կարգադրութեամբ Ջրօրհնէքի հանդիսաւոր արարողութիւնները պիտի կատարուին յաջորդ կիրակի, 12 Յունուար, պատարագէն ետք

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Գործոյէն Տիկին Մարիամ Վարդանեան իր եղբօրը Խաչատուր Օհանեանի մահուան տարելիցին առթիւ (Հայաստան) հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տայ Յունուար 7ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին ։

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Պ. Միսակ Մանուկեան իր կնոջ՝ Գայծառի ապաքինման առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի տան ։

Ստանալ «Յառաջ»էն ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Ֆ. Կապ. Խաչի Գոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնս կը փութայ յայտնել Գոմոնի յարգելի ծնողներուն եւ հայ հասարակութեան թէ՝ պիտի տօնէ «Մանուկներու Օր»ը՝ հինգ Յունուար, կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ։ Այս առթիւ տեղի պիտի ունենան՝ յաւուր պատշաճի արտասանութիւններ եւ բաշխում Կաղանդի նուէրներու ։

Կը հրաւիրուին՝ ծնողքները եւ մանուկներ ։

×

ՏՕՆԱԾԱՌ

Իսիի Սրիմեան վարժարանի տօնածառի հանդէսը տեղի կ՚ունենայ, Կիրակի 5 Յունուար, ժամը 16ին, վարժարանին սրահին մէջ։

Աշակերտներու կողմէ պիտի ըլլան, արտասանութիւններ, երգեր, պարեր։

Տրամախօսութիւն մը, եւ Կաղանդ Պապային ժամանումը ։

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները եւ գաղութը անխտիր ։

×

ՏՕՆԱԾԱՌ

Ֆ. Կ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի Մանուկներու Օրուան տօնածառը Յունուար հինգին, կիրակի ժամը երեքին Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահը ։

Երգ, արտասանութիւն, պար եւ Կաղանդ Պապային նուէրներու բաշխումը ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու բոլոր ընկերները Շաբաթ (11 Յունուար) գիշեր ժամը 8·30ին, Գարպօթ սրճարանին վերնայարկը, մեթրօ Կար տիւ Նօր։ Զենքոյց ընկեր Իշխանեանի կողմէ։

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» եւ «Փօթորիկ» խումբերու, այս հինգշաբթի (Յունուար 9) Քաֆէ Րեժանս։

Կը խօսի ընկ. ԽԱՉԻԿ ՌՇՏՈՒՆԻ։

Նիւթ՝ 1. «Հոկտեմբերեան» յեղափոխութի՞ւն թէ պետական հարուած» ։

2. «Համայնավարները ի՞նչ չափով կը յարգեն խորհրդարանական օրէնքները»։

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի ընկերները ։

ՊԷԼԺԱՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ.
ԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

Չորեքշաբթի, 8 Յունուար, ժամը 20ին, Հօրլօժ սրճարանի վերնայարկը (Փորթ տը Նամիւր)։

Նիւթ՝ «Հայց. Եկեղեցւոյ դերը երէկ եւ այսօր»։

Կը խօսի՝ Հայր Գարեգին վրդ. Սարգիսեան՝ նախկին տեսուչ Անթիլիասի դպրեվանքին ։

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայկական ծերանոցներուն համար կը փնտռուի՝

1) Վկայեալ հիւանդապահուհի մը ։

2) Լէնժէր մը ։

Բնակարան եւ սնունդ ապահովուած են։

Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը 32 Րիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9)։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 7 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

MARDI 7 JANVIER 1958

34րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8086 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3887

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՄՐՑԱԿԻՑ ՄԸ

Զինելու պատերազմը, որ տարիներէ ի վեր ձգտուած վիճակի մէջ կը պահէ աշխարհը՝ արեւելքէն մինչեւ արեւմուտք, կը թուի թէ աւելի եւս պիտի սաստկանայ 1958ի ընթացքին, իբրեւ հետեւանք Գահիրէի խորհրդաժողովին :

Խորհրդային Միութիւնը ամէն ջանք թափեց ի նպաստ իրեն օգտագործելու համար միջազգային այդ խայտաբղէտ հաւաքոյթը, որուն մասնակցողները մասնաւոր պատճառներ ունէին ակռայ սրելու համար արեւմուտքի աշխարհակալ պետութեանց դէմ :

Դժգոհներու, ընդդիմադիրներու, ազնիւրացեալներու խորհրդաժողով մըն էր, որ գումարուեցաւ Եգիպտոսի մայրաքաղաքին մէջ :

Ընդունուած բանաձեւին տառերն իսկ կ'երբը ցայտուն կերպով ցոյց կու տան թէ ի՛նչ բանի կը ձգտէին խորհրդաժողովին նախաձեռնողները :

Բանաձեւին առաջին յօդուածներուն համաձայն ո՛չ մէկ երկիր իրաւունք պիտի ունենայ միջամտելու ուրիշ երկրի մը ներքին կամ արտաքին գործերուն :

Անխարկութիւնը արեւմտեան պետութեանց մասին է միայն : Դատապարտութեան ո՛չ մէկ խօսք Խորհրդային Միութեան դէմ, որ աշխարհակալ պետութեանց առաջին գիծին վրայ կը գտնուի : Ան իր բռնակալ փարչաձեւին տակ կը չարունակէ պահել բազմաթիւ քաղաքակիրթ երկիրներ, միջամտելով անոնց ո՛չ միայն ներքին, այլ արտաքին գործերուն :

Ինքնորոշման եւ անկախութեան իրաւունք կը պահանջուի Օմանի, Պարսից Ծոցի շէյխութեանց եւ այլ յետամնաց երկիրներու համար, մինչդեռ այն նոյն տարրական իրաւունքը կը զլացուի Մոսկուայի մականին ենթակայ երկիրներուն :

Բանաձեւը կը դատապարտէ քաղաքական ու զինուորական դաշինքներու կրկնումն ու ռազմական խարիսխներու հաստատումը :

Ասիան ու Ափրիկէն պէտք է կազմեն խաղաղութեան գօտի մը, որուն մէջ ո՛չ հիւլէական զէնք, ոչ ալ հրթիռներ պէտք է գտնուին», կ'ըսէ խորհրդաժողովին փակման առթիւ հրատարակուած յայտարարութիւնը :

Գնդապետ Նասրի ջատագոված « դրական չէզոքութիւնը» տառերի մէջ մնաց այս անգամ : Համայնավարական շունչը աւելի գերակշիռ եղաւ ժողովի ամբողջ տեւողութեան :

Սակայն նոր ուժ մը յայտնուեցաւ Գահիրէի մէջ՝ իբրեւ մրցակից Խորհրդային Միութեան, ստուերայով նուաճումներ կատարել անոր ազդեցութեան ենթակայ շրջաններուն մէջ :

Ճափոնական թարմացած ու վերակենդանացած ուժն է այդ, որ կոչուած է մեծ դեր մը խաղալու մասնաւորաբար Ասիոյ մէջ :

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն վերջ Ամերիկա մեծապէս օժանդակեց Ճափոնի վերելքին, անոր մէջ տեսնելով համայնավարութեան դէմ թումբ կանգնելու ընդունակ միակ պետութիւնը Ասիոյ մէջ :

Գահիրէի խորհրդաժողովին մէջ Ճափոնի բազմանդամ պատուիրակութեան անդամները կարեւոր շփումներ ունեցան՝ Ասիոյ եւ Ափրիկէի զանազան երկիրներուն հետ առեւտրական կապեր ստեղծելու համար : Անոնք նոյնիսկ գնդապետ Նասրի առաջարկեցին նիւթապէս օժանդակել Ասուանի մեծ ամբարտակին կառուցման, որ, ինչպէս կը յիշուի, պատճառ դարձած էր Սուէզի տագնապին :

Ճափոնի վերբերեւումը միջազգային քաղաքականութեան հրապարակին վրայ, վերջին ծայր ջղայնացուցած պէտք է ըլլայ Մոսկուայի վարիչները, որոնք չեն մոռցած դեռ 1904 – 1905ի ռուսական ամօթալի պարտութիւնը :

Իբրեւ ասիական պետութիւն, Ճափոնի դիրքը լաւագոյնս թոյլ կու տայ իրեն օգնելու Ասիոյ յետամնաց երկիրներուն :

Ճափոնական ապրանքները — որոնք մեծ համբաւ կը վայելեն իրենց տոկունութեամբ եւ աժանութեամբ — շուտով պիտի ողողեն Ասիոյ եւ Ափրիկէի շուկաները :

Միացեալ Նահանգներէն վերջ նոր մըրցակից մը եւս կը ցցուի այժմ Խորհրդային Միութեան դէմ :

Յուսա՞նք որ խաղաղութիւնը պիտի ամրապնդուի շնորհիւ այս նոր մրցակցութեան :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԳԼԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ

ՓԱՐԻԶ ԼՈՒՌ ԿԸ ՄՆԱՅ

Ինչպէս գրած էինք, Անգլիոյ Վարչապետ Մաքմիլըն ծրագրած էր մօտ երկու ամսուան պտոյտ մը կատարել Հասարակապետութեան բազմաթիւ երկիրներուն մէջ: Ճամբայ ելլելէ առաջ, Վարչապետը քաղաքական կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ, ոչ – յարձակողական դաշինք մը առաջարկելով՝ Արեւմուտքի եւ Խ. Միութեան միջեւ :

Վարչապետը մասնաւորապէս ըսաւ. — Իբրեւ սկիզբ՝ կրնայինք ոչ – յարձակողական դաշինք մը ստորագրել: Ո՛չ թէ գէշ՝ այլ, ընդհակառակն լաւ բան մը պիտի ըլլար ան: Համաձայնութեան մը պէտք է հասնինք ջրածին ռումբի, հիւլէական զէնքերու պատրաստութեան, անոնց գործածութեան եւ քանակութեան շուրջ : Նմանապէս պէտք է գրաղինք դասական զէնքերով :

Մաքմիլընի առաջարկները հետաքրքրութիւն արթնցուցին որքան Արեւելքի՝ նոյնքան ալ Արեւմուտքի մէջ: Ծանօթ է, որ քանի մը շաբաթ առաջ խորհրդային ղեկավարները «բարեկամութեան» մասին խօսելով յանկեան կը հասկցնէին Անգլիոյ Վարչապետին կողմէ բանաձեւուած մտքերը :

Պէտք է ըսել սակայն, թէ Միացեալ Նահանգները եւ Խ. Միութիւն վերապահութեամբ յանգին այս առաջարկները : Նոյնիսկ, հարց կը տրուի, թէ արդեօք խլանալու կարգը Մոսկուայի՞ եկած է…

Մաքմիլընի առաջարկները անակնկալի բերին յատկապէս արեւմտեան երկիրները: Անգլիա եւ Ամերիկա յուրա վերաբերում մը ցոյց տուին: Ընդհակառակն, Արեւմտեան Գերմանիա, Իտալիա, Ֆրանսա եւ սկանտինաւեան երկիրները խանդավառութեամբ ընդունեցան ոչ – յարձակողական դաշինքի մը առաջարկը :

Այսուհանդերձ, կը կարծուի թէ եւրոպական կարգ մը երկիրներու եւ յատկապէս Ատլանտեան Ուխտի կարեւորագոյն անդամներէն քանի մը հատը եթէ նպաստաւոր դիրք մը որդեգրեն, կրնան հակակշռել աննպաստ այն դիրքը՝ որ կը տեսնուի Միացեալ Նահանգներու մէջ: Ամերիկայի մէջ յայտարարուեցաւ, թէ Ուաշինկթընի քաղաքականութիւնը միշտ դէմ է եղած նման դաշինքներու :

ՄԱՔՄԻԼԸՆԻ ՃԱՌԻՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐԸ

Միացեալ Նահանգները բացէ ի բաց ցոյց կու տան, թէ ոչ – յարձակողական

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԱՀԱԶԱՆԳԻ ԵՆԹԱՐԿՈՒԱԾ

Խռովութիւնները զարձեալ ծայր տուին Արժանթինի մէջ: Առջի օր, թատրոններու եւ շարժանկարի սրահներու պարպուած ժամուն Պուէնոս – Այրէսի մէջ հինգ ռումբեր պայթեցան՝ խոր յուզում պատճառելով հասարակութիւնը: Ռումբերը հաստատուած էին քառուղիներու վրայ եւ ոքճարանի մը առջեւ: Միայն մէկ վիրաւոր կայ :

Մայրաքաղաքին եւ Պուէնոս – Այրէսի նահանգային ոստիկանութիւնը անմիջապէս ահազանգի ենթարկուեցաւ : Գնդացիրներ տրամադրուեցան ոստիկաններուն: այսուհանդերձ, փողոցներուն մէջ եւթեւեկը բնական է :

Հսկողութիւնը խստացած է երկաթուղիներու, կամուրջներու, ելեկտրական գործարաններու եւ արդիւնաբերական կարգ մը հաստատութեանց շուրջ, Փերոնականներու հաւանական խափանարարութեանց առաջքն առնելու համար :

Ինչպէս գրած էինք, անցեալ շաբաթ Պուէնոս Այրէսի մէջ 96 փերոնականներ ձերբակալուեցան եւ 248 բջիջներ երեւան եկան: Հակառակ այս բոլորին՝ Փերոնականները միշտ կը սպասեն յարմար ժամուն ապստամբական հարուած մը ընելու համար :

Առջի գիշեր երկու նոր ձերբակալութիւններ եղան: Երկուքն ալ՝ կին եւ մօտիկ ազգական 1956 Յունիս իններ դրդական հարուած բարձրաստիճան սպայի մը, որ կ'աշխատէ փերոնական յեղափոխութիւն մը ընել: Կիներէն մէկը աղջիկն է զօրավարի մը, որ միաժամանակ ղեկավարն էր հակակառավարական շարժումին :

ՔԱՐԱՔԱՍ ԽԱՂԱՂԱԾ Է

Վենեզուելայի կառավարութիւնը հրամայեց, որ երկրին բոլոր թերթերը խմբագրական դրեն՝ նոր տարուան յեղափոխութիւնը դատապարտելու համար: Ասոր վրայ, չորս օրաթերթերու տնօրէնները որոշեցին դադրեցնել իրենց թերթերուն հրատարակութիւնը, մինչեւ այն օրը երբ կառավարութիւնը ետ պիտի առնէ այս որոշումը :

Միւս կողմէ, երկու թերթերու տնօրէնները ձերբակալուեցան. «Կրօնքը » օրաթերթի տնօրէն Շափրլէն Արք. եւ Քափրիւ, որ երեք թերթերու տնօրէն է :

Հակառակ այս բոլորին, խաղաղութիւնը վերահաստատուած է Քարաքասի մէջ եւ այնպէս կը թուի թէ յեղափոխութիւնը արմատապէս ձախողած է:

Տակաւին ծանօթ չէ, թէ նոր տարուան խառնակութիւնները քանի՞ զոհ խլեցին : Նախագահական պալատը յարձակում կրած էր օդանաւի մը կողմէ, որուն հետեւանքով բազմաթիւ մարդիկ վիրաւորուած են՝ Նախագահին բարեկամներէն եւ մերձաւորներէն: Պետութիւնը պաշտօնական ղեկոյց չհրատարակեց այս ուղղութեամբ :

Ո՞ՒՐ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ

Երէկ, Բշ. օր Միացեալ Եւրոպայի վեց երկիրներու Արտաքին Նախարարները ժողով մը գումարեցին Փէ տ'Օրսէյի մէջ : Օրակարգի գլխաւոր հարցն էր Եւրոպայի մայրաքաղաքին որոշումը, որ պայքարի դուռ բացած է բոլոր երկիրներու միջեւ: Դժուար է ըսել, թէ նախարարները ի՛նչ որոշում պիտի տան այս ուղղութեամբ :

Իտալիա կը պահանջէ, որ Միացեալ Եւրոպայի մայրաքաղաքը ըլլայ Միլան: Ֆրանսա կը պնդէ Սթրազպուրկի վրայ : Գերմանիա ամէնէն յարմար վայրը կը նկատէ Քէօլն, որ միաժամանակ ամուր հիմերու վրայ կը դնէ ֆրանքօ-գերման միութիւնը: Այս բոլորը անյարմար նկատելով՝ Պելժիա կը պահանջէ որ Եւրոպայի մայրաքաղաքը ըլլայ Պրիւսէլ :

Ինչպէս կը տեսնուի, Արտաքին նախարարները բաւական պիտի վիճին՝ այս ուղղութեամբ համաձայնութիւն մը գոյացնելու համար :

Ժողովը կը շարունակուի այսօր, Գշ. օր եւ հաւանական է որ իրիկունը վերջանայ՝ նշանակելով Միացեալ Եւրոպայի մայրաքաղաքը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԱ քաղաքական ապաստանեալի իրաւունք շնորհեց լեհ դիւանական Նովինսկիի, որ անցեալ շաբաթ ապաստանութիւն խնդրած էր :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ սահմանին վրայ հսկողութիւն կատարող խորհրդային զինուորները հեռացած են հրապարակէն, 48 ժամ շարունակ փողոցներու մէջ շրջելէ ետք :

ՓԵՇՏԱՅԻ Պատժ. Ատեանը տաժանակիր աշխատանքի դատապարտած է կաթողիկէ երեք կղերականներ «հակապետական» գործունէութեան մեղադրանքով:

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ բանուորական երեք սէնտիքաներ, որ կը ներկայացնեն յիսուն հազար գործաւոր, յունուար 14ին պիտի առաջարկեն որ աշխատավարձքերը աւելնան :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ վերջին քանի մը օրերու ընթացքին 180 ապստամբներ սպաննուեցան կամ զինաթափ եղան: Ազատագրութեան Ճակատը վերջերս սկսած է ուժ տալ խռովարարական իր գործունէութեան :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ Նախագահ Սուքարնօ երէկ ճամբայ ելաւ դէպի արտասահման՝ ուր պիտի մնայ մօտ երկու ամիս: Առաջին հանգրուանը՝ Նոր Տելհի :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ «Աքսիոն» թերթին համաձայն, Ուաշինկթընի կառավարութիւնը կը փափաքի որ Ֆրանսա զինուորական իր խարիսխները պահէ Թունուզի մէջ :

ՄԱԿԻ ընդհանուր քարտուղարին անձնական ներկայացուցիչ Իէրիւթիա Ամման երթալով ընդունուեցաւ Հիւսէյն թագաւորին կողմէ եւ միասին ճաշեց արքայական պալատին մէջ :

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ այսօր կը տօնուի իրաքեան բանակին 37րդ տարեդարձը: Թագաւորին ներկայութեան՝ բանակը պիտի տողանցէ :

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ Արաբիոյ գահաժառանգ իշխանը այցելութիւն մը տուաւ Նախագահ Նասրի եւ միասին ճաշեց:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ «Վաթան» կուսակցութիւնը արգիլուեցաւ, նկատելով որ կը գործակցէր համայնավար գաղտնի կազմակերպութեան հետ : Ծանօթ է, թէ համայնավարութիւնը արգիլուած է Թուրքիոյ մէջ: «Վաթան»ի նախագահն ու 31 այլ անդամները ձերբակալուեցան. Նոր ձերբակալութիւններ ալ պիտի ըլլան. այս կուսակցութիւնը ոչ մէկ ներկայացուցիչ ունի Խորհրդարանին մէջ :

"ՀՈ՛Ն, ՍԻՐԵԼԻ՛Ս..."

(ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ՍԵՄԻՆ)

Ի՞նչ բերաւ մեզի հին տարին, — կը հարցնենք դողահար՝ ակնարկ մը նետելով մեր ետին: Ու կը պատասխանենք. — Գրեթէ ոչինչ:

Ի՞նչ պիտի բերէ Նորը, — կը հարցնենք անձկութեամբ: Ու կը պատասխանենք նոյնպէս անձկութեամբ. — Չենք գիտեր:

Առաջին հարցումին մէջ յոյս մը չկայ, որովհետեւ տեսանք, ապրեցանք տարին, որ անցաւ:

Երկրորդ հարցումին մէջ յոյս մը կայ, յոյսի պէս բան մը կայ գոնէ, քանի որ անծանօթը, անծանօթ ըլլալուն իսկ պատճառով, թերեւս աղօտ, թերեւս տարտամ, բայց վերջապէս յոյս մը կը ներշնչէ մեզի:

Յո՛յսը ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ:

Աշխարհի ժողովուրդները աշխարհի տէրերէն ուրիշ բան չեն ուզեր այլեւս, այլ միայն խաղաղութիւն, — մայր ըղձանքը բարգաւաճման, առողջութեան, տնտեսութեան եւ «ամենայն բարեաց»:

Ինչպէս անցեալ տարի, նաեւ այս տարի չենք կրնար, դժբախտաբար չենք կրնար մեր ժողովուրդին տալ աւետիսներուն գերագոյնը, — խաղաղութի՛ւն...

Խաղաղութի՛ւն աշխարհի մէջ, բայց մանաւանդ խաղաղութիւն մե՛ր մէջ:

Հիմա, այս պահուն, Նոր տարուան սեմին, մեր ետեւը ունինք յուսախաբութիւնը, մեր առջեւ՝ անորոշութիւնը: Կամայ-ակամայ մենք ալ կը փակենք տհաճաւորիկ մէկը կեանքի Մեծ Գրքին անվերջ անհատնում էջերէն, գուցէ վերջինը, գուցէ վերջընթերը մեզմէ շատերուն համար:

Բայց լաւ է, որ չխօսինք մեր առօրեայ, ընթացիկ ցաւերուն մասին, մեր զառնութիւններուն եւ յուսախաբութիւններուն մասին, մինչեւ անգամ մեր աղգային հոգերուն մասին:

Լաւ է, որ չանդրադառնանք նաեւ մեր պայքարներուն, մեր փոքր քէներուն եւ աւելի փոքր ոխերուն, մեզ իրարմէ բաժնող վէճերուն, մեր կեանքը աղեկոծող տարակարծութիւններուն, համակրութիւններուն եւ հակակրութիւններուն:

Տարուան մէջ գոնէ մէկ օր, ԱՅՍՕ՛Ր, թող փակ մնան մեր բերանները, եւ թող մեր մէջ, բոլորիս մէջ սկսի խօսիլ հայութեան ոգին, միակ յենարանը, որուն կրնանք վստահիլ, որուն կրնանք ապաւինիլ ցաւի ու տագնապի օրերուն:

Հին տարուան վերջամասին եւ Նոր տարուան առաջամասին վրայ, լաւ է, որ դադրինք մարմինով ապրելէ եւ հոգի՛ով միայն ապրինք: Վասն զի հոգի՛ն է, որ կը մնեցնէ ժողովուրդները:

Ահաւասիկ կը փակենք մեր աչքերը ու կը նայինք ներս: Կը տեսնենք ձեզ, ձե՛զ միայն կը տեսնենք, հարազատնե՛ր բոլոր երկիրներու, ցրուած՝ հինգ ցամաքամասերուն վրայ, ծովերէն անդին թէ ասդին, բանտերու մէջ թէ աքսորավայրերու, հայրենի ծխանին շուրջ թէ անկէ հեռու, ուրախ թէ տխուր, մեծատուն թէ անտուն, հարուստ թէ աղքատ, ծեր թէ երիտասարդ, հիւանդ թէ առողջ, կարօտ թէ անկարօտ, ձեզի՝ հարազատնե՛ր ի սփիւռս աշխարհի, ձեզի կ'ուղղենք մեր խօսքը ու անգամ մը եւս, ինչպէս անցեալ տարի, նաեւ այս տարի, կ'ըսենք ահաւասիկ՝ մեր բառերուն մէջ սիրտ, մեր ձայնին մէջ հոգի դնելով.

— Մի՛ մոռնաք, որ այսօր եւ ընդմիշտ մեզ իրարու կը միացնէ Ցիշատակը, այսինքն Հայրենիքին ձայնը, Պատմութեան ձայնը, Աւանդութեանց ձայնը, Հաւատքին ձայնը, Ցեղին ձայնը, Նախնեաց ձայնը, ամէն ինչ որ մերն է եղած է անցեալին եւ մե՛րը պիտի ըլլայ նաեւ ապագային:

Դարձեալ կ'ըսենք ու կը կրկնենք — Հարազատնե՛ր համայն աշխարհի, յայտնի թէ յայնկոյս ալեփառ Արարատի, քառագագաթ Արագածի, Սեւանի եւ Ալագեազի, անծիր-անծայր անապատներէն ու տափաստաններէն աղդին թէ անդին, քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ թէ մթին եկրինքներու տակ, մեզի համար դո՛ւք էք ալֆան եւ օմեղան, սկիզբը եւ վախճանը:

Այսօր, մանաւանդ այսօ՛ր, միայն ձեր մասին կը մտածենք մենք, միայն ձեր կեանքով կ'ապրինք, միայն ձեր հոգերով մտահոգ ենք, մասնակից ու բաժնեկից ենք ձեր ուրախութիւններուն՝ եթէ ուրախ էք, ձեր վիշտերուն՝ եթէ վշտահար էք, ձեր տագնապներուն՝ եթէ տագնապեալ էք, ձեր սուգերուն՝ եթէ սգաւոր էք:

Տարուան մէջ 364 օր մեզի համար կ'ապրինք. կ'ուզենք գէթ օր մը ապրիլ ձեզի՛ համար, ձեզմո՛վ եւ ձեզի՛ հետ, ո՛վ մեր հեռուի ու մօտի եղբայրներ, քոյրեր, հայրեր, մայրեր ու զաւակներ:

Այսօր, գէթ այսօր, մեզ իրարու կը միացնէ — եւ երբեք իրարմէ պիտի չբաժնէ — ՅԻՇԱՏԱԿԸ, այսինքն միասին ապրուած տառապանքները, միասին սնուցուած յոյսերը, միասին զգացուած ուրախութիւնները, ցաւերն ու յուսախաբութիւնները, վերջապէս միասին շահուած յաղթանակներն ու միասին կրուած պարտութիւնները:

Հայաստանեայց Եկեղեցիի սրբազան արարողութիւններուն մաս կը կազմէ աղօթութեան մաղթանքը: Իբրեւ հարազատ զաւակները այդ Եկեղեցիին՝ մենք ալ, աղատ թէ անազատ, հայրենաբնակ թէ տարագիր, աղատութի՛ւն կը մաղթենք «եղբարց մերոց»:

«Տուն» մը ունինք, ուր կը բնակինք միայն եւ ուր չենք յամենար դառնալ ամէն օր: Ունինք «Տուն» մըն ալ, ուր ապրեցան մեր նախահայրերը, բայց ուր կը յամենանք դառնալ կամ վերադառնալ:

Այդ «Տուն»ը մեր Հայրենիքն է:

Ո՛չ թէ ոմանց հայրենիքը, այլ հայրենիքը համայն հայութեան, ուր վերադառնալ մեր պարտականութիւնն է եւ իբուռնքը:

— «Հո՛ն, սիրելի՛ս, հոն կ'ուզեմ, որ տանիս զիս», — ինչպէս պիտի ըսէր հէգ Եղիան...

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ 1958Ի ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Խորհրդային հարցերու մասնագէտ Անտրէ Փիէր հետեւեալ յօդուածը ստորագրած է Մոնտի մէջ:

«Կոսպլան»ի վարիչ նշանակուելէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, Ժ. Կուզմին Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդին ներկայացուցած է 1958ի տնտեսական ծրագիրը(*): Նախորդ տարիներուն նման, եւ ըստ խորհրդային վարչակարգի սկզբունքներուն, 1958ի ծրագիրն ալ կը նախատեսէ ծանր արդիւնաբերութեան գլխաւոր ճիւղերուն ընդլայնումն ու անոնց արտադրութիւններուն յաւելումը: Ծրագիրը կը նախատեսէ 7·6 առ հարիւր ընդհանուր յաւելում մը ճարտարարուեստի արտադրութիւններուն համար, որուն 8·3 բաժինը ծանր արդիւնաբերութեան, իսկ 6·1ը՝ թեթեւ արդիւնաբերութեան (ամենօրեայ գործածութեան նիւթերու) համար: Այս թիւերը շատ բարձր չեն, բայց հաւանական է որ տարեվերջի արդիւնքները աւելի ըլլան քան ծրագրին նախատեսութիւնները, ինչպէս եղաւ 1957ին: Արդարեւ, Կուզմին յայտարարեց, որ 1957ի արտադրութիւնները տասը առ հարիւր յաւելում մը արձանագրած են, փոխանակ Պերվուխինի (Կուզմինի նախորդը) նախատեսած 7·1 առ հարիւրին:

Ծանր արդիւնաբերութեան այն ճիւղերը, որոնց արտադրութեան յաւելումին համար մասնաւոր ճիգ պիտի թափուի 1958ի ընթացքին, հետեւեալներն են. քիմիական նիւթեր, քարիւղ, բնական կազեր, մետաղաչինութիւն, պողպատաշինութիւն: Քիմիական արդիւնաբերութեան պիւտճէն յիսուն առ հարիւր յաւելում պիտի կրէ. քարիւղի եւ կազերու արդիւնաբերութեան պիւտճէն՝ 30·5 առ հարիւր:

Ինչ կը վերաբերի ածուխին, Կուզմին կը յուսայ ընդհանուր արտադրութեան վրայ 28 միլիոն թոնի յաւելում մը արձանագրել 1958ի ընթացքին. թիւ մը, որ օրէ օր աճող խորհրդային ճարտարարուեստին համար անբաւարար է: Կարելի է հետեւցնել ուրեմն, որ ածուխի տագնապը կը շարունակուի Խ. Միութեան մէջ, հակառակ արտադրութեան քանակը գոհացուցիչ չափերու հասցնելու մասին 20րդ Համագումարին մէջ անցուած բանաձեւին (1956 Փետրուար):

Հետեւեալ պատկերը որոշ կերպով ցոյց կու տայ թէ ածուխի տագնապը Խ. Միութեան մէջ ծայր սկսաւ տալ 1956ին, յաւելեալ արտադրութեան նուազումին պատճառով.

Տարի	Միլիոն թոն
1951	281·9
1952	300·9+19
1953	320·4+19·5
1954	347·1+26·7
1955	391·3+44·2
1956	429 +37·7
1957	462 +33

Պատասխանատու մարմինները 1960ի համար կը նախատեսէին 293 միլիոն թոնի հասնող ածուխի ընդհանուր արտադրութիւն մը, այսինքն՝ միջին հաշուով տարեկան 43·5 միլիոն թոնի յաւելեալ արտադրութիւն մը: Նկատի ունենալով 1958ի ծրագիրը (28 միլիոն թոն յաւելեալ արտադրութիւն), կարելի է այժմէն իսկ ըսել, թէ 1960ի համար նախատեսուած թիւին պիտի չկրնան հասնիլ:

Հաւանական է, որ ածուխը հետզհետէ փոխարինուի աւելի արդիւնական հրանիւթերով. մասնաւորաբար ի նկատի ունին բնական կազերը, որոնց արտադրութիւնը, ըստ Խրուշչեւի յայտարարութեան (Նոյեմբեր վեց), «պէտք է 13էն 15 անգամ աւելցած ըլլայ մինչեւ 10-15 տարի», եւ որ 1972ին հասած պիտի ըլլայ 300 միլիոն խորանարդ մեթրի:

Գալով ելեկտրականութեան, Կուզմին յայտարարած է թէ Խ. Միութեան ելեկտրական ուժին քանակը 21·5 միլիառ քիլովաթժամի յաւելում մը պիտի արձանագրէ 1958ի ընթացքին:

Անհրաժեշտ է յիշեցնել այստեղ, որ ելեկտրական ուժի արտադրութիւնն ալ, որ 1951էն 1955 կանոնաւոր յաւելում մը արձանագրած էր, 1957ի ընթացքին փոքրը ետ-քայլ մը ըրաւ.

Տարի	Միլիառ քիլովաթ-ժամ
1951	104
1952	119 +15·1
1953	134·4+15·3
1954	150·6+16·2
1955	170·1+19·5
1956	192 +21·9
1957	210 +18

Այստեղ ալ, տարեկան յաւելեալ արտադրութիւններուն լուրջ զարկ պէտք է տրուի, եթէ կ'ուզեն, գոհացում տալով Խրուշչեւի պահանջին, 15 տարիէն 800-900 միլիառ քիլովաթի հասցնել ընդհանուր արտադրութիւնը:

Այս ծրագրին իրագործումը ապահովելու համար, կը խորհին նոր ջրաելեկտրակայաններ հաստատել Վոլկայի եւ Սիպերիոյ շրջաններուն մէջ:

(*)Կուզմին Կոսպլանի նախագահ նշանակուեցաւ 1957 Մայիս 5ին:

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

Փատըլու Նուագախումբի հրաւէրով յառաջիկայ Յունուար 19ին, ժամը 17·45ին Փալէ տը Շայեոյի մէջ, Օր. Լիտիա Կարին պիտի երգէ Մարսէլ Տըլանուայի Հայկական Սիւիթը: Այս յայտագրին մաս կը կազմեն Թռչելի Աչքերը (բանաստեղծութիւն Մերուժան Պարսամեանի), Նազան (Հօյ նազան իմ), Իմ մահը (Պետրոս Դուրեան): Ֆրանսերէնի վերածած է Օր. Լիտիա Կարին:

ՎԱՂՈՒԱՆ ԱՇԽԱՐՀԸ

ԽՆԴՐԵՄ ՁԵՐ ԱՆՑԱԳԻՐՆԵՐԸ

Գրեթէ բոլորն ալ վեց թեւ ունէին, որոնցմէ մէկով թղթածրարներ կը դառնէին, միւսով՝ զեկուցումներ կը խմբագրէին, երրորդով՝ հաշիւներ կ'ընէին: Հսկիչները չորս բազուկ ունէին, երբեմն՝ երկու: Կարգ մը պաշտօնեաներ բնաւ բազուկ չունէին. երեւի մտածող գլուխներն էին անոնք:

Երկրացիները առաջնորդուեցան մաքսի բարձր պաշտօնեայի մը մօտ, որ հասկըցուց թէ կասկածելի կը գտնէր իրենց պարագան: Երկրացիները ստիպուեցան ընդունիլ թէ իրենց թուղթերը կարգին չէին:

Մինչեւ այդ վայրկեանը Երկրացիները, իրենց վերապահուած ընդունելութեան շուարումին ազդեցութեան տակ, որեւէ բան չէին կրցած ըսել: Սակայն, ապշութենէն ձերբազատուած Երկրացի մը սկըսաւ բարձրաղաղակ պոռալ, թէ այսպէս բան կարելի չէ երեւակայել, թէ ուրիշ աշխարհէ մը եկող էակները այս ձեւով ընդունիլը անքաղաքավարութիւն է, եւայլն:

— Կ'ըմբռնեմ ձեր մտավիճակը, — պատասխանեց մաքսի բարձր պաշտօնատարը, — սակայն այսպէս պոռալով աւելի՛ եւս կը ծանրացնէք ձեր պարագան: Խիստ օրէնքներ ունինք, զոր ստիպուած ենք յարգել: Արդէն շատ մեծ բարեացակամութիւն ցոյց տուինք ձեզի հանդէպ: Մէկ բան որոշ իրողութիւն է. ոչ անցագիր ունիք: եւ ոչ ալ վիզա: Ձեր կողմէ ցոյց տրուած այս անհոգութիւնը շատ ցաւալի ու նոյնիսկ ստիպուած եմ ըսել՝ կասկածելի է:

Ջայնը չբարձրացնելու համար գերմարդկային ճիգ ընելով, ճամբորդներէն մէկը բացատրեց որ Երկրացիները չէին նախատեսած այս անիմաստ բարդութիւնները եւ որ դէպի Հրատ կատարուած այս ճամբորդութիւնը Երկրի պատմութեան մէջ բացառիկ ձեռնարկ մըն է եւ ոչ թէ դէպի արտասահման կատարուած պարզ զբօսապտոյտ մը:

— Պատճառ մը եւս՝ կանոնաւոր թուղթերով ճամբայ ելլելու համար, — յարեց պաշտօնեան: — Նախքան ձեր մեկնումը որեւէ ձեւի դիմում ներկայացուցի՞ք մեր Նախարարութեան, կամ ժամանակաւոր վիզայի որեւէ խնդրանք ստորագրեցի՞ք:

— Ի՞նչպէս կրնայինք գիտնալ, որ Նախարարութիւններ ունիք. չէինք գիտեր նոյնիսկ, որ ձեր աշխարհը բնակուած է:

— Կը հասկնամ. բայց եւ այնպէս շատ աւելի խոհեմութեամբ շարժած կ'ըլլայիք դիմում կատարելով մեր Նախարարութեան: Առանց վիզայի օտար ճամբորդ՝ բնաւ տեսնուած չէ. ես ելք մը չեմ տեսներ:

Ճամբորդներէն մէկը անուշութեամբ առաջարկեց, որ թերեւս, տրուած ըլլալով պայմանները, կարելիութիւն մը կար օրէնքէն բացառութիւն մը ընելու...

— Հարցը այն է, որ բացառութիւն չենք ընդունիր որեւէ պարագայի մէջ. — եղաւ պատասխանը: — Մանաւանդ, ձեր պարագան բացառիկ ոչինչ կը ներկայացնէ: Անգամ մը որ բացառութիւն ընելու սկսինք, այլեւս վերջը չի գար: Բայց եւ այնպէս կ'ուզեմ ձեզի համար բան մը ընել...

Պաշտօնատարը պահ մը խորհեցաւ. երկար տատամսումէ մը վերջ ոտքի ելաւ.

— Շատ լաւ. քանի մը վայրկեան բոպասեցէք, պետերուս հետ խօսիմ:

Խնդրեցին որ Երկրացիները հանճին ըսպասման սրահը վերադառնալ: Երկու ժամ վերջ առաջնորդուեցան ուրիշ սրահ մը, ուր ընդունուեցան բոլորովին առանց բազուկի մարդու մը կողմէ:

— Համեցէք նստիլ, — ըսաւ գրասենեակի պետը: — Ձեր պարագան պատմեցին ինծի: Շատ կը ցաւիմ, բայց նոյնիսկ ամէնէն բարեացակամ վերաբերմունքը ցոյց տալով հանդերձ, չեմ տեսներ թէ ինչ կրնամ ընել ձեզի համար:

Ճիշդ այդ պահուն ներս մտաւ մաքսի պաշտօնեան, որ վրասենեակի պետին առջեւը թղթածրար մը դրաւ ու բաներ մը մրմնջաց ականջին. այս վերջինը շատ բարկացաւ ու խիստ երեւոյթ մը առաւ ու չոր ձայնով դարձաւ ճամբորդներուն.

— Հարցը կը բարդանայ, Պարոններ. այս վայրկեանիս յայտնեցին ինծի թէ մաքսի մեր պաշտօնեաները ձեր հրթիռը խուզարկած են: Յայտարարելիք որեւէ բան չունի՞ք մաքսին:

Պատասխան տուող չեղաւ:

— Կը ցաւիմ յայտնելու, որ մաքսէն առանց արտօնութեան ապրանք փախցնելու ակներեւ յանցանքին վրայ բռնուած էք: Ձէ՞ք գիտեր որ ձեր փոխադրած գէնքերը, պաշարը, էլէքթրոնիք գործիքները, հագուստները, շինութեան նիւթերը, ըստ օրէնքի վաթսուն առ հարիւր տուրքի ենթակայ են: Ալ չեմ խօսիր ձեր փոխադրած սննդանիւթերուն մասին, որոնց կարեւոր քանակը ենթադրել կու տայ թէ առեւտրական գործ հաստատելու նըպատակներ ունէիք: Եւ, ի հարկէ, ներածման որեւէ արտօնութիւն չունիք:

Երկրացի մը քաջութիւն գտաւ պատասխանելու՝

— Արդարեւ, չունինք:

Ժ. Ս.

(2 Շար.

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻՑ ՀԱՅՑ. ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ 1956 – 1957 ՇՐՋԱՆԻ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի եւ շրջակայից Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան ներկայացուցիչներու ժողովը տեղի ունեցաւ 20 Դեկտեմբեր 1957-ին, նախագահութեամբ՝ Հայրապետական Պատուիրակ Գերաշնորհ Տէր Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեանի եւ ատենապետութեամբ՝ Պ. Վահէ Ֆրէնկեանի, ներկայ էին 22 անդամներ :

Ժողովը լսեց վարչութեան նիւթական եւ բարոյական համարատուութիւնը եւ անցաւ օրակարգի յաջորդ հարցերուն : Ժողովը գործունէութիւնը գնահատելով ներկայացուցչական ժողովի դիւանին, նոյնութեամբ վերահաստատեց զայն իր պաշտօնին մէջ, դիւանը կը բաղկանայ, Պ. Պ. Վահէ Ֆրէնկեան ատենապետ, Բարսեղ Տամլամեան փոխ ատենապետ, Յովհաննէս Պօղոսեան ատենադպիր, Արամ Տարօնեան փոխ ատենադպիր :

Վարչութեան երկամեայ գործունէութեան շրջանը աւարտած ըլլալով կանոնագիր – ծրագրի 19րդ յօդուածի համաձայն կատարուեցաւ նոր ընտրութիւն եւ ընտրուեցան, Տէր Թովմաս Ա. քահանայ Մինասեան, Պ. Պ. Սեդրակ Քարեան, Յակոբ Տէր Յակոբեան, Կարապետ Յակոբեան, Արտաշէս Բամպուքճեան, Արմէն Բարսեղեան, Պարէտ Բամպուքճեան, Պատրիկ Կէնճեան եւ Գէորգ Պագրճեան :

Այս առիթով կուտանք ամփոփումը վարչութեան նիւթական եւ բարոյական համարատուութեան :

« Շրջաններու եկեղեցիներու հոգաբարձութիւններու հետ ունեցած ենք սերտ յարաբերութիւն, անոնց հետ կատարուեցան խորհրդակցութիւններ եկեղեցիներու մատակարարման խնդիրներու շուրջ, տրուեցան հրահանգներ որ պաշտօնները կատարուին հաւատացեալներու պայմանները հաշուի առնելով եւ դիւրութիւններ տրուին խնդրարկուներու բոլոր փափաքներուն : Մշակուեցաւ Հոգաբարձութեան ներքին կանոնագիրը մասնաւոր ժողովներու մէջ եւ վաւերացուեցաւ. իրենց տարեկան մատակարարութենէն աւելցած գումարները պահուած են դրամատան մէջ իրենց հաշւոյն : Հաւաքները յատկացուցած են իրենց եկեղեցիներու նորոգութեան եւ պայծառացման : Շաւիլի եւ Արնուվիլի հոգեւորական պաշտօնէութեան ամսականներու վճարումները կատարուած են կեդր. վարչութեան կողմէ :

Եւրոպայի միւս շրջաններու, Իտալիոյ, Զուիցերիոյ եւ Պելժիոյ մեր եկեղեցական մարմիններու հետ ունեցանք անմիջական շփում, գոհացում տրուեցաւ անոնց բոլոր խնդրանքներուն, այցելեցան քահանայ հայրեր, որոնք մատուցին պատարագ, մխիթարեցին տեղւոյն հաւատացեալները իրենց պարբերական այցելութիւններով եւ կատարեցին պաշտօններ :

Սրբազան Հայրը հովուական այցելութիւններ տուաւ թէ Ֆրանսայի եւ թէ արտասահմանի բոլոր հայաշատ կեդրոնները. մասնաւորապէս Լիոն, Վալանս, Նիս, Մարսէյլ պատարագեց, քարոզեց, համագէններու նախագահեց, մանաւանդ Լիոնի եւ Շաւիլի եկեղեցիներու շինութեան աշխատանքին ունեցաւ եւ կ'ունենայ գործօն աջակցութիւն :

1957 Փետրուար 24ին տեղի ունեցաւ Փարիզի եւ շրջակայի եկեղեցիներու հոգաբարձութիւններու խառն ժողովը ներկայ էին բոլոր հոգաբարձութիւնները իրենց ամբողջական կազմով : Հաւաքոյթին նպատակն էր համագործակցութիւնը զօրացնել եկեղեցական բոլոր մարմիններու միջեւ եւ ստեղծել գործունէութեան ներդաշնակութիւն եւ միեւնոյն ատեն լսեց թելադրութիւններ եկեղեցիներու բարգաւաճման շուրջ :

«Փարիզի, Ալֆորվիլի, Արնուվիլի եւ Շաւիլի հոգաբարձութիւնները, այս շրջանին լծուեցան աշխատանքի եւ ապահովեցին հասոյթներու արդիւնաբերութիւնը : Ուրախ ենք յայտնելու որ 1956–1957ի տօնական օրերու Փարիզի եկեղեցւոյ պնակներու եւ մոմերու հասոյթը կարեւոր յաւելում մը կը ցուցնէ, շնորհիւ հոգաբարձութեան անդամներու ցոյց տուած եռանդին եւ մեր ժողովուրդի սրտաբուխ նուէրներուն :

Շաւիլի եկեղեցւոյն հողամասին գնման գործողութենէն ետք կազմուեցաւ 9 հոգինոց մարմին մը, բաղկացած Պ. Պ. Աւետիս Պալճեան, Յակոբիկ Փանոսեան, Գրիգոր Փափազեան, Մերուժան Փանոսեան, Մարտիրոս Օհանեան, Արմենակ Սարգիսեան, Օրիորդներ Ժինէթ Նիկողոսեան, Աննիկ Էքպէրեան, Շաքէ Կիւլեանէ, շինութեան աշխատանքները կազմակերպելու համար, վարչութիւնս վաւերացուց այս մարմինը որ անցաւ անմիջապէս գործի, կազմակերպեց գեղարուեստական ցերեկոյթներ եւայլ ձեռնարկներ ի նպաստ եկեղեցւոյ : Ունեցանք յաճախ խառն ժողովներ այս յանձնախումբին հետ. նուիրահաւաքութեան համար պատրաստուեցաւ ժապաւինեալ տոմար մը : Սրբազան Հայրը քարոզներով Փարիզի եւ շրջանի բոլոր եկեղեցիներուն մէջ թելադրութիւններ ըրաւ եւ կատարուեցան հանգանակութիւններ մասնաւոր դիմումներու միջոցով :

Հոգաբարձութեան, երիտասարդներու յանձնախումբին եւ մանաւանդ ճարտարապետին այս օրինակելի եւ անձնուէր վերաբերումը արժանի է մասնաւոր գնահատութեան : Յունուարին սկսան շինել իրենց մատուռը որուն օծման արարողութիւնը կատարուեցաւ 15 Դեկտեմբեր 1957ին, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան, մատուցուեցաւ հանդիսաւոր Ս. պատարագ նախագահութեամբ Սրբազան Հօր : Ներկայ եղան Փարիզի եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան վարչութեան եւ հոգաբարձութեան ներկայացուցիչները եւ պաշտօնական անձնաւորութիւններ : Արարողութենէն ետք Վէրսայլի շքեղ սրահի մը մէջ կազմակերպուեցաւ ընդունելութիւն մը. Սրբազան հայրը խանդավառ խօսքերով կոչ ըրաւ եկեղեցասիրական զգացումներուն բոլոր ներկաներուն որոնցմէ շատերը մանաւանդ Պ. Ա. Համբարձումեան իրենց առատաձեռն նուէրներով մասնակցեցան նուիրատուութեան. խօսք առին նաեւ Պ. Պ. Սեդրակ Քարեան, Յակոբ Տէր Յակոբեան, Ֆէյտի եւ Շաւիլի եկեղեցւոյ ատենապետ Զաւէն Օհաննէսեան :

Ալֆորվիլի հոգաբարձութեան մաս կազմեցին երեք երիտասարդ ուժեր եւ բոլորեցին արդիւնաւոր շրջան մը. տեղւոյն միօրեայ դպրոցին կ'օգնեն նիւթապէս կարեւոր գումարով մը :

Արնուվիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը նորոգած է եկեղեցին, ցանկապատը լրացուցած, ունեցած են նոր եկեղեցական զգեստներ, դպրաց դասու շապիկներ : Պ. Գէորգ Պագրճեան եւ Տիկ. Մարի Յակոբեան նուիրած են գորգեր եւ երկու վարագոյրներ շինած են Տիկիններ Մաղթիկ Ալթունեան եւ Լուսածին Բանիկեան :

Վարագայ Խաչի տօնակատարութիւնը շատ փառաւոր եղաւ այս տարի. Սրբազան Հայրը պատարագեց, հազարէ աւելի հաւատացեալներ ներկայ եղած են մատաղօրհնութեան եւ կոկիկ հասոյթ մը ապահոված են եկեղեցւոյն :

Փարիզի անմիջական արուարձաններէն Իսի լէ Մուլինօ որ իր շրջականերով «Քլամառ, Մէօտօն, Պիյանքուր» մօտ 4500 հայութիւն կը հաշուէ զրկուած է եկեղեցիէ : Գաղութը հաւաքուած եկեղեցիի շինութեան յանձնախումբի մը ծնունդ տուած է : Այս յանձնախումբին կը մասնակցին Պ. Պ. Սեդրակ Ամիրխանեան, Յովհաննէս Գօճապրյըղեան, Զատիկ Զատիկեան, Եդուարդ Ատանալեան, Յարութիւն Պաղտասարեան, Փիլիպպոս Էսայեան, Յովնանէս Սարաֆեան, Յովհաննէս Գրիգորեան, Թորոս Գալիկեան եւ Գալուստ Եափուճեան : Գնուեցաւ 1247 քառակուսի մեթր տարածութիւն ունեցող հողամաս մը, որուն փոխարժէքը վճարած է յանձնախումբը հանգանակութիւնով :

ԴԻՒԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄԵՐ ԱՐԺԷՔՆԵՐԸ՝ ՕՏԱՐ ԱՓԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Պուէնոս Այրէսի մէջ Դեկտ. 27ին գումարուած բժշկական համաժողովին (կաթաղութեան դէմ դարմանումի եղանակներու մասին) պատգամաւոր եկած էր Քորրիէնթէս նահանգէն Տօքթ. Համբարձում Քէօսէեան : Մեր երիտասարդ հայրենակցին մասնակցութիւնը համաշխարհային նման գիտական հաւաքոյթի մը պատուաբեր երեւոյթ մըն էր Արժանթինի հայ գաղութին համար : Համագումարին կը մասնակցէին ոչ միայն սահմանակից երկիրներէ պատգամաւորներ այլեւ աշխարհի առողջապահական զանազան կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներ :

Առիթէն օգտուելով ուզեցինք մեր հայրենակից երիտասարդ բժիշկին քանի մը հարցումներ ուղղել իր եւ իր գրաւած այս պատուաբեր դիրքին մասին մանրամասնութիւններ ունենալու համար :

Այս համեստ եւ համակրելի երիտասարդը, հազիւ երեսուն տարեկան, իր ծնողքին Սահակ եւ Հայկանոյշ Քէօսէեաններու (Զէնկիլէրցի) հետ Արժանթին գաղթած է ուր իր երկրորդական ուսումէն վերջ՝ Գորտոպայի բժշկ. համալսարանը աւարտած է 1954ին :

Երեք տարուան համեմատաբար կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ բժիշկ Պ. Քէօսէեան ոչ միայն կրցած է ունենալ իր սեփական դարմանատունը Քորրիէնթէսի մէջ այլեւ իրեն յանձնուած է զանազան գիտական եւ հանրային պաշտօններ, ինչպէս տեղական նահանգային հիւանդանոցներու ընդհ. քննիչի պաշտօնը եւ տեղւոյն վիրաբուժական Միութեան ու ծովեզերեայ նահանգներու ընդհ. վիրաբուժական միութեան քարտուղարի պաշտօնները, յառաջիկային՝ 1958 Սեպտեմբեր չորսին տեղի ունենալիք համագումարին իր կողմէ հանգամանօրէն պիտի ներկայացուի գիտական կարգ մը նորութիւններ :

Քանի մը տեղեկութիւններ եւս կը քաղենք իրմէ տեղւոյն հայկ. փոքր գաղութին եւ անոնց ազգային կեանքի մասին :

Ութ. ընտանիքներ կան Քորրիէնթէսի մէջ՝ որոնց մէջ դեղագործ Պ. Գիսակ Խօյմէջեան : Թէեւ փոքր թիւով բայց իրենց ազգային գիտակցութեամբ բարձր՝ այդ ափ մը հայրենակիցները՝ ըստ յարգելի բժիշկին — պահած են իրենց հայրենական աւանդութիւնները, իրենց լեզուն եւ մշակոյթը : Հաւաքոյթներ անպակաս են եւ ամէն տարի կը տօնեն Մայիս 28ը, ի ներկայութեան տեղւոյն պետական եւ քաղաքական դէմքերու :

Նոր յաջողութիւններ մաղթելով՝ մեր համակրելի հայրենակիցին, կը բաժնուինք իրմէ, հպարտ եւ գոհ : Հպարտ՝ որ մեր նոր հասած արժէքները արդէն իսկ ծանօթ՝ օտար հասարակութեանց, կարեւոր դեր մը կը կատարեն իրենց գտնուած երկրին գիտական կամ գեղարուեստական կեանքին մէջ, գոհ՝ որ մեզի յաջորդող սերունդը կը պահէ իր հայկական ոգին, լեզուն, այս համայնակուլ քաղաքակրթութիւններուն մէջ :

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (92)

ԿԱՅԾԵՐ

ԻԵ.

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՍԷՐԸ

Գտնւում էին եկեղեցականներից եւ այնպիսիները, որոնք աւելի հեշտութեամբ աւանդում էին իրանց հոգին, քան թէ պահեստի գաղտնիքը :

Վանքերի եւ եկեղեցիների սրբազան սպասները, արդարեւ, ինչպէս Կարօն ասում էր, դարձել էին շահասիրութեան առարկայ : Թողնել այն, որ վարդապետները նրանց շնորհիւ բաւականին արծաթ էին քամում ժողովրդի աղքատ քսակից, թողնել այն, որ ժողովուրդը շատ անգամ ստիպուած էր փրկել իր սրբութիւնները գերութիւնից, պատահում էր, որ երկրի իշխանը — ի հարկէ չնչին պատճառի համար — վանքը, եկեղեցին, կամ ամբողջ Հայոց դիւզօրայքը տուգանքի էր ենթարկում : Պատճառները հնարում էին իրանք իշխանները : Օրինակ, լուր էին տարածում, թէ Հայոց քահանաները մի մահմետական երեխայ գողացել եւ մկրտել են, կամ գտնում էին վանքի գաւիթում մի մահմետականի սպանուած դիակ : Այս բաւական էր դրդելու մահմետականների կատաղութիւնը . նրանք կամ կողոպտում էին քրիստոնեաների գիւղերը, եւ կամ սպանուածի արեան փոխարէն նշանակում էին մի մեծ տուգանք : Ժողովուրդը պատրաստի փող չունէր. նա ստիպուած էր վեր առնել պարտքով : Եւ այնպիսի ծանր տոկոսներով վաշխառուն միշտ պատրաստ էր փող տալ, մանաւանդ որ նա ստանալու էր խիստ ապահով գրաւական, — այսինքն վանքի սրբութիւնները : Հրեայ կամ մահմետական վաշխառուն գիտէր, որ իր պարտականը եթէ կինը, աղջիկը, տղան գրաւ դնէ, եթէ ժամանակին չկարողանայ վճարել, կ'առնէ՝ տիրէ գրաւներին, իսկ իր եկեղեցական սրբութիւնը նա երբեք չի թողնի օտարի ձեռքում :

Երբեմն այսպիսի դժբախտութեանց պատճառ դառնում էին վանահայր աբեղաները, կամ վիճակաւոր առաջնորդները : Նրանցից շատերը կաշառքներով իրանց կողմն էին գցում քուրդ, թուրք կամ պարսիկ իշխաններին եւ նրանց օգնութեամբ խլում էին միմեանցից վանքեր, տիրում էին թեմերի : Այսպիսի յափշտակութիւնները խիստ թանգ էին նստում : Վանահայրը կամ առաջնորդը գրաւ էր դնում վանքի սրբութիւնները, պարտք էր անում իր խոստացած կաշառքը վճարելու համար : Բայց ո՞վ թափում գրաւները :— Դարձեալ ժողովուրդը :

Ես յիշում եմ մի այսպիսի դէպք, որ պատահեց իմ ժամանակում : Վանայ ծովակի կղզիներից մէկում գտնւում էր Աղթամարայ անապատը. այնտեղ նստում էին կաթողիկոսներ, որոց մէկը իր կողմը ձգելով Շատախու, միւսը Սասնոյ կիսավայրենի հայ լեռնականներին, անդադար միմեանց ձեռքից խլում էին հայրապետական աթոռը : Այսպիսով ծագել էր ժողովրդի մէջ երկու կուսակցութիւններ, եւ խռովութիւնը հասաւ մինչեւ արիւնհեղութեան :

Կաթողիկոսներից մէկը տարաւ յաղթութիւնը քուրդ իշխանի օգնութեամբ : Պաշտպանութիւնը արժեց նրան մի քանի տասնեակ «քիսայ» արծաթի, որը նա պարտք առաւ, ի հարկէ, ամենաապահով գրաւականով՝ — վանքի սրբազան սպասներով : Հաստատուելով իր աթոռի վրայ, նորին վեհափառութիւնը ուզեց թափել գրաւականները, եւ այս նպատակով պատրաստեց նա նուիրակների մի խումբ, որ գնացին թեմերից ժողովք անելու : Միաբաններից մի ծերուն աբեղայ առաջարկեց, թէ նա կարող էր նոյն իսկ վանքից գոյացնել ցանկացած գումարը, եթէ նորին վեհափառութիւնը կ'ընդունէր իր տուած խորհուրդը : Կաթողիկոսը մի օր բոլոր աբեղաներին կանչեց իր մօտ ճաշի, հացկերոյթը վերջանալէն յետոյ, հրամայեց փակել նրանց նոյն իսկ սեղանատան մէջ : Յետոյ ինքը վեհափառը, մտնելով աբեղաների խուցերը, բաց անել տուաւ «աշխարհից հրաժարուած» աբեղաների փոքրիկ արկղիկները, եւ յիրաւի, յայտնուեցան աւելի քան կաթողիկոսի ցանկացած գումարը ոսկի եւ արծաթ : Ո՞վ կը կարծէր, որ աշխարհի հաճոյքներից հրաժարուած ճգնաւորները, — որոնք իրանց վանքում կին ուխտաւորներ չէին ընդունում, որոնք հագնում էին կոշտ մազից զգեստներ, որոնք մերկ ոտքերով էին ման գալիս, որոնք աղ ու հացով էին կերակրւում, որոնք արծաթից այնպէս էին վախենում որպէս գեհէից, — ունենային իրանց սնտուկների մէջ այնքան ոսկու եւ արծաթի մթերք :

Ծերունի աբեղայի հնարագիտութիւնը, որ երեւան հանեց այս գաղտնիքը, վարձատրուեցաւ նրանով, որ քանի օրից յետոյ գտան նրա խեղդուած դիակը ծովակի ափում … :

Չնայելով, որ վանքերում այսպիսի իղեռնագործութիւններ էին պատահում, դարձեալ ժողովրդի ջերմեռանդութիւնը դէպի իր սուրբ աթոռները մնում էր տաք եւ իր բոլոր բարեպաշտական ոգեւորութեան մէջ :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

դաշինքները օգտակար չեն եղած մինչեւ այսօր եւ ասկէ վերջ ալ չեն կրնար ըլլալ։

Մոսկուա պաշտօնապէս յայտարարու-թիւն մը չըրաւ այս ուղղութեամբ, սա-կայն «Փրաւտա» Մաքմիլլընի խօսքերուն անդրադառնալով, անոնց մէջ հակախոր-հրդային արտայայտութիւններ կը գտնէ, դոհունակութեամբ աւելցնելով՝ թէ բրի-տանական կառավարութիւնը ներկայիս կը մտածէ Խ. Միութեան հետ համաձայնու-թեան եզր մը գտնել։

Այսուհանդերձ, Կրեմլին Մաքմիլլընի առաջարկները Արեւելք–Արեւմուտք խոր-հրդակցութեան համար բացուած առաջին դուռը չի նկատեր։ Զինաթափութիւնը ի-րականացնելու եւ լարուած կացութիւնը մեղմելու համար՝ Մոսկուա ուրի՛շ տեղ կը նայի։

Սկանտինաւեան երեք երկիրները կը մտածեն թէ Անգլիոյ Վարչապետը Ռուս-ներուն հետ խորհրդակցելու առաջին քայլը առած է արդէն։ Մաքմիլլընի ծրա-գիրը կը բացատրուի գործակցութեան համար սկսած նոր շարժումով մը, որ ե-րեւան եկաւ նախ անցեալ Դեկտեմբերին Փարիզ գումարուած Ատլանտեան Ուխտի ժողովին մէջ։

Արեւմտեան Գերմանիոյ Վարչապետ Ա-տընաուըր յայտարարեց, թէ շատ ազ-դուած էր ոչ–յարձակողական դաշինքի մը գաղափարէն, ինչպէս նաեւ Ռուսերու մասնակցութեամբ «Մեծ»երու ժողով մը գումարելու առաջարկէն։

Արտաքին նախարար Ֆոն Պրենթանօ ա-ւելի վճռական էր.— Այս առաջարկը, ճի՛շդ ու ճիշդ այն է՝ ինչ որ կը փափա-քինք եւ կը համապատասխանէ մեր ըմ-բռնումներուն։

Միւս կողմէ, կը յայտարարուի թէ իր 82րդ տարեդարձին առիթով տրուած ըն-դունելութեան մը ընթացքին, Վարչապետ Ատընաուըր երկարօրէն խօսած է Պոնի ռուս դեսպան Սմիրնովի հետ։

Մինչ այս մինչ այն, Փարիզ լուռ կը մնայ տակաւին։ Ֆրանսայի Արտաքին Նախարարութիւնը Մաքմիլլընի յայտարա-րութեանց նկատմամբ ո՛չ մէկ խօսք ը-սաւ։ Բաներ մը յայտնեց, թէ Անգլիոյ Վարչապետին առաջարկները լուրջ ու-սումնասիրութեան կը կարօտին։ Տեղա-կան մամուլն ալ, իր կարգին, որոշ տե-սակէտ մը չյայտնեց այս ուղղութեամբ։ Այնպէս կը թուի, թէ կառավարութիւնը մինչեւ Դչ. օր սպասէ եւ իր խօսքը ըսէ՝ Ատլանտեան Ուխտի հերթական Խորհուր-դին նիստէն ետք։

<u>*ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ*</u>

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 26ԻՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

×

Ս. ԽԱՉ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը, Փարիզի 18րդ թաղամա-սի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ, 16 Փետրուար 1958։

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայկական ծերանոցներուն համար կը փնտռուի՝

1) Վկայեալ հիւանդապահուհի մը։

2) Լէնճէր մը։

Բնակարան եւ սնունդ ապահովուած են։

Դիմել Ազգասիրականի գրասենեակը 32 Րիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9)։

ՌՈՄԷՆՎԻԼԷՆ Պ. Գարսամեան Մա-նուկներու Օրուան առթիւ Ֆ. Կ. Խաչին կը նուիրէ երկու հազար ֆրանք։ Ստա-նալ «Յառաջ»էն։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Գուլ. Օտտոյի Կապ. Խաչի դպրոցի տօ-նածառը այս կիրակի Ս. Յակոբ եկեղե-ցիին մէջ։

Հաճելի անակնկալներ, կաղանդի նը-ւէրներու բաշխում։

Կը հրաւիրուին ծնողքները։

Այրի Տիկին Արշալոյս Տէր Դատաւոր-եան, Տէր եւ Տիկին Մաքս Տըժան, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Դատաւորեան, Տէր եւ Տիկին Ասատիկ Տէր Դատաւորեան եւ զաւակը, Օր. Անահիտ Տէր Դատաւոր-եան (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Օ. Խար-բութլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարօ Կարապ եւ զաւակները (Նիւ Եորք), Պ. Զարեհ Սէմէրճեան, Տէր եւ Տիկին Շահան Սէմէրճեան, ինչպէս նաեւ բոլոր ընտանեկան պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, քեռայրին եւ ազգականին

ԱՐՏԱՇԷՍ ՏԷՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆԻ

դառնակսկիծ մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 4ին։

Յուղարկաւորութիւնը այս երեքշաբթի ժամը 13·45ին, Փարիզի Ս. Յով-հաննէս Մկրտիչ եկեղեցին։

Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով՝ կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ

7 Յունուար, երեքշաբթի, ճշգրտակ Մեռելոց։ Յետ Ս. պատարագի հոգեհան-գստեան պաշտօն կը կատարուի։ Ակիզբ. ժամերգութեան, ժամը 8·30ին, Ս. պա-տարագ ժամը 10ին։

Տնօրհնէք Բշ. 13 Յունուար Տօն անուա-նակոչութեան, պատարագ ժամը 10ին, յաւարտ պատարագի դպրաց դասը եւ քահանայ հայրերը մասնաւոր թափօրով պիտի առաջնորդուին եկեղեցւոյ խորհր-դարանը եւ պիտի կատարուի Տնօրհնէքի արարողութիւնը, Նախագահութեամբ Հայրապետական Պատուիրակ Գերշ. Տէր Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեանի։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

12 Յունուար, Կիրակի.— Տօն Անուա-նակոչութեան, Ս. պատարագ (երկսեռ երգչախումբով) 10, Հոգեհանգիստ 11·45։

<u>*ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ*</u>

Կարդացէ՛ք Ժառուր Պէրպէրեանի

ԿԱՐՄԻՐ ՓՈԹՈՐԻԿԸ
(Վէպ՝ երկունքի օրերէն)

Որուն հերոսները, իրենց յանդուգն կեցուածքով ձեզ պիտի տպրեցնեն մերթ ուրախ, մերթ տխուր, բայց յաճախ ծա-փահարելի պահ մը։

Այժմէն օրինակ մը ապահովելու համար դիմել հեղինակին՝

Z BERBERIAN
104, Av d'Italie, Paris 13e

կամ հայ գրավաճառներուն։

Գին՝ 500 ֆրանք։ Թղթատարի ծախ-քը գնողին հաշւոյն։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ – ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ա-հարոնեան» խումբը կազմակերպած է պարանցիկ ցերեկոյթ մը, այս Կիրակի, կէս օրէ վերջ ժամը 16ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 Րիւ տը Թրէվիզ։

Կը հրաւիրուին ընկերները եւ համա-կիրները։

ՎԻԷՆ.— Հ.Յ.Դ. Անի կոմիտէի ընկեր-ները, Ֆ. Կ. Խաչի ընկերուհիները ցա-ւակցութիւն կը յայտնեն, ընկեր ու ընկե-րուհի Նաճարեաններուն եւ զաւակներուն Մարկոս և Ալթուն, իրենց սիրելի ազգա-կան, երիտասարդ Մալխաս Մալխասեանի կսկծալի մահուան առթիւ, (23 տարե-կան), Ամերիկա։

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Պատգամաւորական ժողովին առիթով կը խնդրուի բոլոր մասնաճիւղերէն անյա-պաղ կեդրոն ղրկել իրենց հաշուեկշիռ-ները, ամէնէն ուշը մինչեւ Յունվ. 20, նոյնպէս պատրաստել իրենց տեղեկա-գիրները։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական երեկոն, այս չորեքշաբ-թի գիշեր, ժամը 21ին, Քաղէի սրահը։ Թէյասեղան՝ տօնական օրերուն առթիւ։ Մտերմիկ ընտանեկան հաւաքոյթ, երգ, արտասանութիւն, զրոյց, եւայլն։

Ծախքերու մասնակցութիւն։ Կը հրա-ւիրուին անդամներն ու համակիրները։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆԻ Եկեղեցւոյ շինութեան համար շնորհակալութեամբ ստացուած են հե-տեւեալ նուէրները Պոլսոյ եւ շրջանի հայրենակիցներուն կողմէ։

Պ. Պ. Յակոբ Փէլթէքեան, Ալէքսան Ժամկոչեան, Յովհաննէս Զիլինկիրեան, Գրիգոր Սաթրճեան, Սիմոն Ազարեան, Յովհաննէս Զաթըլեան, Տիկին Նոյեմ-դար Տէմիրճեան, Պ. Պ. Գէորգ Գասմա-ճեան հինգ հազարական ֆրանք։

Յակոբ Վարդանեան երեք հազար։

Պ. Պ. Գէորգ Կիրակոսեան, Յարութիւն Գալայճեան, Գրիգոր Գօյաճեան, Տիկին Գերճուհի Մամուռեան, Պ. Գրիգոր Գա-թըրճեան, Պ. Հայկազուն Զիւլէմեան, Տիկին Մենտուհի Քէչիչեան, Պ. Պ. Թէ-ֆարեկ Ղազարեան երկու հազարական։

Պ. Պ. Ալէքսան Տիրատուրեան, Հայ-կազուն Տիրատուրեան, Գէորգ Զանոը-եան, Արշակ Պզտիկեան, Միհրան Մու-րատեան, Արշալոյս Ալէքսանեան, Տիկին Թագուհի Զարգարեան, Տիկիններ Բերու-դիկ Այվազեան, Զարուհի Վարդանեան, Ազնիւ Քէօլէեան, Պ. Պ. Պաղտասար Գա-րակէօզեան, Ծանիկ Գումարճեան, Ոս-կեան Հայրապետեան հազարական ֆր.։

Տիկին Ալիս Տ. Թորոսեան 500, Ոմն 500 ֆրանք։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ըն-կերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փա-րիզի եւ արուարձաններու բոլոր ընկեր-ները Շաբաթ (11 Յունուար) գիշեր ժա-մը 8·30ին, Գարպօթ սրճարանին վերնա-յարկը, մեթրօ Կար տիւ Նոր։ Զեկոյց ըն-կեր Իշխանեանի կողմէ։

ՓԱՐԻԶ Հ. Յ. Դ. Ուս. «Ռուբէն» Մի-ութեան հերթական ժողովը այս չորեք-շաբթի ժամը ճիշդ 9ին, Բեժանի վերնա-յարկը։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտա-ւորիչ։

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Րաֆ-ֆի» եւ «Փոթորիկ» խումբերու, այս հինգշաբթի (Յունուար 9) Քաֆէ Բեժան։

Կը խօսի ընկ. ԽԱԶԻԿ ՌՇՏՈՒՆԻ։

Նիւթ՝ 1. «Հոկտեմբերեան յեղափո-խութի՞ւն թէ պետական հարուած»։

2. «Համայնավարները ի՞նչ չափով կը յարգեն խորհրդարանական օրէնքները»։

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի ըն-կերները։

ԾԱԽՈՒ Է

Սեփականատէրը կը ծախէ ուղղակի անհատին։ Գեղեցիկ գետնայարկ մը քա-ղի վրայ։ Շատ լուսաւոր եւ օդասուն, ամբողջովին վերանորոգուած, երեք սեն-եակ, խոհանոց, բոլոր յարմարութիւն-ներով, ամէն կարելիութիւններով։ Բնա-կութեան, առեւտուրի, ազատ ասպարէզի կամ արհեստի։ Րիւ Սէն Ժորժի եւ Թեթ-պուշի մէջտեղ։ Կը յարմարի մանաւանդ դերձակի, ատամնաբոյժի, քոնֆէքսիոնի եւն։ Կանխիկ երկու միլիոն։ Այցելութեան եւ մանրամասնութեանց համար դիմել Յունուար ութէն սկսեալ՝

Maître BERNARD WAHÉ, 31, Rue St-Lazare, Paris 9e
métro St-Georges, Trinité, Le Pelletier, N. D. Lorete
ժամը 14էն 19։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17 Rue Bleue 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9°
Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
8
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MERCREDI
8 JANVIER
1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8087 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3888

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՉ-ՅԱՐՁԱԿՈՂԱԿԱՆ ԴԱՇԻՆՔ

Ատլանտեան Ուխտի փարիզեան խորհրդաժողովի նախօրեակին Խորհրդային Միութեան վարչապետ Բուլկանին դիւանագիտական ճարպիկ խաղ մը փորձած էր, ներկայանալով իբրեւ ախոյեան խաղաղութեան :

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան 82 անդամներուն ուղղած էր նամակներ՝ հրաւիրելով զանոնք, որ համերաշխութեամբ եւ խաղաղ միջոցներով լուծեն համաշխարհային վէճերը :

Փալէ տը Շայեոյի մէջ օրակարգի գլխաւոր խնդիրն էր խաղաղութեան ամրապնդումը : Տասնեւհինգ երկիրներու վարչապետները, գլխաւոր նախարարներն ու զինուորական մասնագէտները մանրամասնօրէն քննած էին այն բոլոր կարեւոր հարցերը, որոնք հեռուէն կամ մօտէն կրնային սպառնալ խաղաղութեան :

Մէկ կողմէն որոշումներ տրուած էին Ուխտի անդամ երկիրները նորագոյն զէնքերով, մանաւանդ հրթիռներով եւ հիւլէական ռումբերով սպառազինելու մասին, միւս կողմէ փափաք յայտնուած էր ամէն ճիգ թափել աստիճանական զինաթափութեան շուրջ համաձայնութեան մը գալու համար, հակառակ Խորհրդային Միութեան մերժումին :

Գալով Բուլկանինի նամակին, Ատլանտեան Ուխտի գլխաւոր անդամները որոշած էին միատեսակ պատասխան տալ Յունուարի վերջերը :

Խորհրդակցութիւնները չէին վերջացած տակաւին այս կէտին շուրջ, երբ Անգլիոյ վարչապետը շաբաթ գիշերուան իր յայտարարութիւններով՝ անակնկալի առջեւ դրաւ իր դաշնակիցները :

Մաքմիլըն դէպի բրիտանական կայսրութեան զանազան մասերը կատարելիք իր վեց շաբաթուան ճամբորդութեան նախօրէին ա՛յնքան պատասխանատու ճառ մը խօսելով, դժգոհութիւն առաջ բերաւ ո՛չ միայն դաշնակից երկիրներու, այլ նոյնիսկ Խորհրդային Միութեան մէջ :

Անգլիոյ վարչապետը առաջարկելով ոչ-յարձակողական դաշինք մը կնքել Մոսկուայի հետ, նպատակ ունեցած է զինաթափութեան մասին համաձայնութեան եզր մը գտնել եւ մեղմացնել լարուած վիճակը արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ : Այսինքն ամրապնդել խաղաղութիւնը :

Ատլանտեան Ուխտի անդամներէն շատեր, մանաւանդ Միացեալ Նահանգները համաձայն չեն Մաքմիլընի տեսակէտին : Անոնց կարծիքով նման դաշինք մը Ատլանտեան Ուխտի եւ Վարշաւայի խորհրդային խմբակցութեան միջեւ կրնայ վըտանգաւոր հետեւանքներ ունենալ ներկայ միջազգային կացութեան մէջ :

Ատլանտեան Ուխտի անդամները որ այսօր պիտի պատրաստեն Բուլկանինի տալիք իրենց պատասխանները, անշուշտ նկատի պիտի առնեն Մաքմիլընի առաջարկները : Կարեւորը այն է որ Խ. Միութիւնը գիտնայ թէ արեւմտեան երկիրները միշտ ներդաշնակ կը գործեն եւ երկփեղկում չկայ իրենց միջեւ :

Ընդհանուր կարծիքն ա՛յն է, որ Անգլիոյ վարչապետը ուզած է պարզապէս հաճելի ըլլալ Աշխատաւորական երեսփոխաններուն, որոնք ամէն առթիւ կը պահանջեն աւելի մօտիկ շփումներ ունենալ Խորհրդային Միութեան հետ :

Ընկերվարական ընդդիմադիրներու գլխաւոր մտահոգութիւնն է խաղաղութեան պահպանումը : Անոնց կարծիքով բանակցութիւնները Մոսկուայի վարիչներուն հետ՝ կրնան յանգիլ մերձեցումի մը երկու հակամարտ ճակատներու միջեւ :

Ու թուղթի վրայ ստորագրուելիք ոչ-յարձակողական դաշինքի մը շնորհիւ կը փրկուի խաղաղութիւնը :

Շատ պիտի սիրէինք հաւատալ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

300.000 ՌՈՒՍ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ Կ'ԱՐՁԱԿՈՒԻՆ

Մոսկուայի ձայնասփիւռը յայտարարեց, թէ Խ. Միութիւնը որոշած է պակսեցնել իր բանակին թիւը, 300.000 հոգի արձակելով : Կառավարութեան որոշումը յայտարարուեցաւ մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, Արտաքին փոխ–նախարար Քուզնեցովի կողմէ :

1955ի եւ 1956ի ընթացքին մէկ միլիոն 340.000 զինուոր արձակուած էր արդէն :

Ուշագրաւ է այն պարագան, թէ նոր արձակուող զինուորներուն մաս կը կազմեն 41.000 ռուս զինուորներ՝ Արեւելեան Գերմանիայէն եւ 17.000 ուրիշներ՝ Հունգարիայէն, որոնք պիտի մեկնին Ռուսիա :

Խորհրդային մամուլի «Թաս» գործակալութիւնը կը հաղորդէ, թէ այս որոշումը տրուած է Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի նիստին մէջ, որ տեղի ունեցաւ 1957 Դեկտեմբեր 21ին : Խորհրդային կառավարութիւնը այս քայլը կ'առնէ, ժողովուրդներու միջեւ վստահութեան մթնոլորտ մը ստեղծելու եւ յարաբերութիւնները բարելաւելու նպատակով, զինաթափութեան շուրջ ընդհանուր համաձայնութիւն մը գոյացնելէ առաջ :

Խորհրդային գործակալութիւնը յոյս կը յայտնէ նաեւ, որ միւս երկիրներն ալ հետեւին Մոսկուայի օրինակին. մասնաւորապէս՝ Ատլանտեան Ուխտի գլխաւոր անդամները՝ Միացեալ Նահանգներ, Անգլիա եւ Ֆրանսա, որոնք կարեւոր թիւով զինեալ ուժեր ունին : Այս ձեւով գործնական աշխատանք մը տարած պիտի ըլլան՝ սպառազինման արշաւը դադրեցնելու համար :

« Թաս »ի տեղեկագիրը կ'աւելցնէ, թէ նոր զինուորներ արձակելով այդ ծախսերը պիտի օգտագործուին ժողովուրդին ապրուստի միջոցները բարելաւելու եւ զարկ տալու համար մշակոյթին ու ճարտարարուեստին :

Ռուս զինուորները արձակելու այս որոշումը մաս կը կազմէ Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդին կողմէ վերջերս հրապարակ նետուած «խաղաղութեան պաշտպանութեան» ծրագրին : Այս առիթով կը յիշուի, թէ անցեալ Դեկտեմբեր 21ին. իր խօսած ճառին մէջ, Խրուշչեւ հասկցուցած էր, թէ Խ. Միութիւնը դարձեալ զինուորներ պիտի արձակէ, ինչպէս ըրած էր նախապէս՝ երկու անգամ (1955 Մայիս եւ 1956 Մայիս) :

Ուրեմն Գերագոյն Խորհուրդի այս որոշումը ներկայիս գործադրուելու վրայ է՝ կառավարութեան կողմէ : Զինուորներուն թիւը պակսեցնել կարելի եղած է այսօր, քանի որ բանակը մեքենականացած է եւ ունի արդիական հրթիռներ : Այս ձեւով զինուորները գոհացում պիտի տան այլ պահանջքի մը .— աշխատանք : Ծանօթ է, որ ներկայիս երկրին մէջ բանուորներու պահանջք կը զգացուի :

1955ին խորհրդային բանակը ունէր 4 միլիոն զինուոր (200 զօրաբաժին), առկայն ներկայիս թուական համեմատութեամբ աշխարհի կարեւորագոյն բանակը չի նկատուիր այլեւս : Միւս կողմէ «էական» հարց մը նկատուած է Արեւելեան Գերմանիայէն եւ Հունգարիայէն ռուս զինուորները հեռացնել՝ յիշեալ երկիրներու բնակչութեան վրայ ազդելու համար. թէեւ, ամէն միջոց ձեռք առնուած է, հարկ եղած պարագային որեւէ շարժում զսպելու համար :

Խ. Միութեան այս որոշումը բազմաթիւ արձագանգներ գտաւ ազատ աշխարհին մէջ : Լոնտոնի համաձայն՝ ներկայիս կարելի չէ պաշտօնապէս բան մը ըսել խորհրդային զինուորներու արձակման մասին : Ռուսերը պիտի պահեն իրենց ուժը արեւելեան Եւրոպայի մէջ : Զինուորներու թիւը պակսեցնելով՝ ուժ կուտան արդիական զէնքերուն, (հեռաւոր հրթիռներ, ինքնաթիռներ, եւայլն) : Միւս կողմէ, անգլիական կառավարութիւնը այս շարժումին յառաջապահը կարելի է նկատել, քանի որ անցեալ գարնան որոշեց իր զինուորներուն կէսը արձակել : Լոնտոն կը հաստատէ նաեւ, թէ զինուորներուն թիւը պակսեցնելով՝ Խ. Միութիւն կ'աւելցնէ իր սուզանաւերն ու օդային ուժերը :

Ուաշինկթընի բարձրաստիճան շրջանակները կը յայտարարեն թէ խորհրդային նոր որոշումը շատ քիչ անդրադարձումներ կրնայ ունենալ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի ուժերը հաւասարակշռելու տեսակէտէն : Այսուհանդերձ, Ռուսերու առած քայլը ոչ մէկ փոփոխութիւն կրնայ բերել ամերիկեան զինուորական ծրագրին մէջ :

Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ այն տեսակէտը ունին, թէ ռուսական որոշումը մաս կը կազմէ նոր շարժումին. դասական զինուորները կ'արձակուին՝ բայց կարելի չէ մոռնալ, թէ անոնք կը փոխարինուին հիւլէական զէնքերով եւ հրթիռներով :

Ընդհանուր առմամբ, խորհրդային զինուորներու արձակման որոշումը կը բացատրուի այն իմաստով, թէ Ռուսիա ներկայիս բանուորներու պէտք ունի եւ նկատելով որ արդիական զէնքեր պատրաստած է, կրնայ զեղչել իր բանակին թիւը ու զարկ տալ տնտեսական աշխատանքներուն :

ՄՈՍԿՈՒԱ ՆՈՐ ՀՐԹԻՌ ՄԸ ԱՐՁԱԿԵՑ

ՄԱ՞ՐԴ ՄԸ ԿԱՐ ՄԷՋԸ

Մոսկուայի արեւմտեան շրջանակներուն համաձայն, Ռուսերը արձակած են նոր հրթիռ մը որ երեք հարիւր քիլոմեթր բարձրացած է, իրեն հետ տանելով միջերկրային առաջին մարդը. ռուս մը : Այս առիթով կը յիշատակուի թէ խորհրդային թերթերը կը յայտարարէին, որ անհունի երկրորդ ճամբորդը Լայքա շունէն ետք՝ խորհրդային քաղաքացի մը պիտի ըլլար :

Ցարդ պաշտօնական ոչ մէկ յայտարարութիւն եղած է այս ուղղութեամբ : Մոսկուա լուռ կը մնայ : Մինչդեռ, արեւմտեան շրջանակները կը պնդեն, թէ քաղաքացին հրթիռով անհուն սլացած է եւ անկարգելով վերադարձած :

Մինչեւ այսօր, Միացեալ Նահանգները յաջողած էին 80 – 120 քիլոմեթր բարձրութեամբ մթնոլորտին մէջ ղրկել կապիկ մը եւ վերադարձնել. նոյն բանը ըրած էին Ռուսերը՝ շուն մը ղրկելով :

Այս անգամ՝ մարդ մըն է որ կը թափանցէ մթնոլորտը : Այս պարագան կապ չունի արուեստական արբանեակներու հետ : Պարզապէս հրթիռով մը գացած է :

Արդարեւ, Ռուսերը յայտարարած էին թէ կը յուսային արուեստական արբանեակ մը արձակել, մէջը մարդ մը դնելով : Սակայն, չէին ուզեր վտանգել մարդկային էակ մը : Կը սպասէին փորձեր կատարել եւ ապահով ըլլալ անոնց արդիւնքին : Հետեւաբար, կրնայ ըլլալ որ կատարուածը փորձ մըն էր : Մոսկուայի լռութիւնը՝ այս բոլորին շուրջ, այն տպաւորութիւնը կը ձգէ թէ փորձը ամբողջական յաջողութեամբ չէ պսակուած :

Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի մէջ տակաւին յստակ յայտարարութիւն մը չէ եղած այս ուղղութեամբ : Մինչ Ռուսերը կատարեալ լռութիւն կը պահեն, Խ. Միութեան Գիտութեան Ակադեմիայի բանբերներէն մէկը յայտարարեց պարզապէս, թէ առաջին Սպուտնիկը տարանջատուած է եւ մօտ ատենէն պաշտօնական զեկոյց մը պիտի հրատարակուի այս ուղղութեամբ :

Անհունի մարդկային առաջին ուղեւորին մասին Խ. Միութեան պահած լռութիւնը կը բացատրուի երկու ձեւով .—

1) Սուտ է լուրը :

2) Եթէ իրապէս յաջողած են մարդ մը ղրկել երեք հարիւր քիլոմեթր բարձրութեան մը վրայ եւ վերադարձնել երկիր՝ կը սպասեն այս առտուան Ատլանտեան Ուխտի հերթական Խորհուրդի նիստին, որպէս «հոգեբանական վայրկեանին» կատարեն իրենց յայտարարութիւնը «ռումբ»ի մը տպաւորութիւնը ձգելու համար :

Ամէն պարագայի մէջ, կը սպասուի որ Կրեմլինի վարիչները հաստատեն այս լուրը կամ՝ ժխտեն զայն. պարզ է թէ իրականութիւնը իրե՛նք կրնան ըսել միայն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ Նախագահ Սուքարնօ առջի օր հասաւ Կալկաթա ուրկէ անցաւ Նոր Տելհի. Հնդկաստանի վարչապետ Նեհրու անձամբ օդակայան գացած էր դիմաւորելու համար իր հիւրը :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ծերակուտական մէկ պատուիրակութիւնը մեկնեցաւ Մոսկուա՝ Գերագոյն Խորհուրդին հրաւէրով, շաբաթ մը Խ. Միութեան մէջ մնալու համար :

ԹՈՒՐՔԻԱ հերքեց այն լուրերը, որոնց համաձայն Իսրայէլի պիտի ծախէր ամերիկեան զէնքեր : Յորդանանի թուրք դեսպանը այս ուղղութեամբ յայտարարեց, թէ ո՛չ մէկ համաձայնութիւն կար՝ Իսրայէլի զէնք ծախելու համար. իսկ ինչ կը վերաբերի Պաղեստինի, ըսաւ թուրք դեսպանը, կը փափաքինք որ այս հարցը շուտով լուծուի՝ համաձայն արաբական տեսակէտին :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆՆ ու Եւրոպայի իր արբանեակները 15 տարուան ծրագիր մը պատրաստած են՝ համագործակցութեան համար : Ծրագիրը կը նախատեսէ 1960 – 1975ի ժամանակաշրջանը : Առաջին առիթով, իւրաքանչիւր երկիր պիտի ներկայացնէ նաեւ իր տեսակէտն ու ծրագիրը :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ բնակչութեան թիւը 434700 հոգիով աւելցած է 1957ի սկիզբէն ի վեր : Ժողովուրդին ընդհանուր թիւն է՝ 44 միլիոն 288.700 : Համեմատաբար, կիներու թիւը մէկ միլիոն 364 հազար աւելի է այր մարդերէն :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ընկերվարական կուսակցութեան նախագահ Օլլընհաուըր Փարիզ պիտի գայ, մասնակցելու համար Ընկերվար – Միջազգայինի զինաթափութեան աշխատանքին :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ առեւտրական մէկ յանձնախումբը առջի օր հասաւ Թունուզ : Երկու երկիրներու ներկայացուցիչները խորհրդակցութիւններ պիտի ունենան առեւտրական համաձայնագիր մը ստորագրելու համար :

ԺԱՆ ԼՈՒԻ ՊԱՌՕՅԻ եւ Մատլէն Ռընոյի թատերախումբը այս տարի Ճուկոսլաւիա պիտի երթայ, շարք մը ներկայացումներ տալու համար : Ճուկոսլաւիոյ մշակութային յարաբերութիւններ կատարելու կոչուած յանձնախումբը ներկայիս խորհրդակցութիւններ կը կատարէ թատերախումբին հետ, որ կեդրոնական ու արեւելեան Եւրոպայի մէջ շրջապտոյտ մը պիտի կատարէ :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ նախկին վարչապետ Իմրէ Նակի եւ զօրավար Մալէթեր, որ ղեկավարն էր 1956ի Փեշտայի ապստամբութեան, մօտ ատենէն պիտի դատուին :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ վեց երկիրներու Արտաքին նախարարները, որ Փարիզի մէջ ժողով մը կը գումարեն Միացեալ Եւրոպայի մայրաքաղաքին շուրջ տակաւին չեն կարողացած համաձայնիլ : Կրնայ ըլլալ որ Լիւքսէմպուրկը որոշուի առժամեայ մայրաքաղաք :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱԿՆԱՌՈՐ ՀԱՅԱԳԷՏԸ

ԽՄԲ.— Ստ. Մալխասեանցի ծննդեան հարիւրամեակին եւ մահուան տասնամեակին առիթով, Ս. Յարութիւնեան շահեկան յօդուած մը գրած է «Սով. Հայաստան» ամսագրին մէջ. ստորեւ՝ գլխաւոր մասերը:

Հայագէտներու փաղանգին կարկառուն ներկայացուցիչներէն մէկն է Ստ. Մալխասեանց:

Ծնած՝ 1857ին, Ախալցխայի մէջ, տարրական կրթութիւնը ստացած է տեղւոյն ուսումնարաններուն մէջ: Արհեստաւոր ընտանիքի զաւակ էր: 1874ին կ'ընդունուի էջմիածնի ճեմարանը, զոր կ'աւարտէ 1878ին: Բարձրագոյն կրթութիւնը ստացած է Պետերբուրգի համալսարանին մէջ, ուրկէ շրջանաւարտ եղած է 1889ին:

Մեծ ու բազմազան է իր նախասիրութեանց ասպարէզը, սակայն գիտական իր ժառանգութեան մէջ կարեւորը լեզուաբանական աշխատանքներն են եւ բանասիրական ուսումնասիրութիւնները:

Բանասիրական հետազօտութեանց ըսկըսած է 80ական թուականներու կիսուն: Սկիզբէն իսկ ուշադրութիւնը գրաւած են մեր դասական գրողները, յատկապէս պատմիչները, որ յետագային դարձան իր գիտական նախասիրութեանց մշտական առարկան: 1885 – 86ին, Կ. Եզեանի հետ պատրաստած ու հրատարակած է Ստ. Տարօնեցիի (Ասողիկ) «Պատմութիւն տիեզերական» եւ «Պատմութիւն Ղեւոնդա Մեծի վարդապետի Հայոց» գրական – պատմական նշանաւոր գործերը:

1904ին Գ. Տէր Մկրտիչեանի հետ կը կազմէ եւ հրատարակութեան կը յանձնէ Ղազար Փարպեցիի «Թուղթն» ու «Պատմութիւն Հայոցը»:

Իր խորհուրդներով ու ցուցմունքներով մասնակցած է մեր միւս բանասէրներու աշխատանքին:

Ստ. Մալխասեանցի բանասիրական հետաքրքրութեանց նիւթ ծառայած են գիտական այն հարցերը՝ որ լուրջ վիճաբանութիւններու եւ տարակարծութեանց դուռ են բացած: Նման հարցեր են, օրինակ՝ Խորենացի եւ իր ժամանակաշրջանին հարցը. ծանօթ է, որ այս խնդրին շուրջ անցեալ դարու վերջաւորութեան եւրոպացի եւ հայ գիտնականները այն սխալ կարծիքը ունէին, թէ Խորենացի ո'չ թէ Ե. դարուն, այլ՝ աւելի ուշ (Զ. – Թ.) ապրած է եւ իր պատմութիւնը ծաղկաքաղ մըն է նախորդ պատմիչներու գործերէն. հետեւաբար՝ պատմական վաւերականութիւն չունին:

Այս տեսակէտին դէմ եղան մեր բանասէրները, որոնց կարգին՝ Ստ. Մալխասեանց: Տակաւին 1892ին շարք մը համոզիչ յօդուածներու մէջ, փաստերով հերքեց այն տեսակէտը, թէ Խորենացին ապրած է Զ. դարուն: Եօթը տարի վերջ «Սեբէոսի պատմութիւնը եւ Մովսէս Խորենացի» հետազօտութեամբ մը Մալխասեանց կ'ապացուցանէ թէ Խորենացի Ե. դարու պատմիչ է, իսկ Սեբէոս ապրած էր 7րդ դարուն եւ օգտուած՝ Խորենացիէն, իբրեւ «ճշմարիտ եւ հաւաստի մատենագիր»:

1940ին Մալխասեանց հրատարակեց նաեւ «Խորենացու առեղծուածի շուրջ» մենագրութիւնը, ժխտելով Հայր Ակինեանի այն տեսակէտը՝ որ Մովսէս Խորենացի անունով պատմիչ գոյութիւն չունի: Նոյն գործին մէջ կը հերքէ նաեւ Յ. Մանանդեանի այն կարծիքը՝ թէ Խորենացի իններորդ դարու պատմիչ է: Խորենացին ապրած ու ստեղծագործած է Ե. դարուն:

«Ուսումնասիրութիւն Փաւստոս Բիւզանդի պատմութեան» գործին մէջ ալ, նմանապէս կը հերքէ այն կարծիքը՝ թէ Փաւստոս յոյն էր եւ Հայերու հանդէպ ատելութեամբ լեցուած. հիմնուելով Փաւստոսի գրքին վրայ, Ստ. Մալխասեանց փաստեց թէ հայ հեղինակ մըն է ան, եւ այն ալ՝ հայրենասէր, հայասէր հայ:

Մալխասեանց իր արժանաւոր տեղը ունի նաեւ մեր լեզուաբանութեան պատմութեան մէջ: Մասնաւոր կարեւորութիւն մը կը ներկայացնեն գրաբար լեզուին նուիրուած իր աշխատութիւններէն՝ «Գրաբարի համաձայնութիւնը» եւ «Հոլովումը, խոնարհումը եւ նախդիրները գրաբարում» ուսումնասիրութիւնները:

Այսուհանդերձ, Մալխասեանցի գլուխ գործոցն է «Հայերէնի բացատրական բառարան»ը, որ լոյս տեսաւ 1944ին: Բազմահատոր այս սործը 13 տարուան յամառ աշխատանքի արդիւնք է: Ցարդ հրատարակուած բացատրական բառարաններուն մէջ ամէնէն կատարեալը Մալխասեանցին գործն է, որ կ'ընդգրկէ 120 հազար բառ: Այս գործը ունի նաեւ բանասիրական արժէք: Տասը տարուան ընթացքին այս բառարանը արժանացաւ երկու տպագրութեան, առաջինը՝ Երեւան, երկրորդը՝ Պէյրութ (Լիբանան):

Գիտուն մը ըլլալով հանդերձ, Մալխասեանց մանկավարժ էր միաժամանակ եւ մօտ չորս տասնամեակներ անխոնջ կոչումով դասաւանդած է հայկական միջնակարգ դպրոցներու մէջ:

ՆԱԽԱԳԱՀԻ ՄԸ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱԳԱՅԻՆ

Նախագահ Այզընհաուըրի վերջին անհանգստութիւնները պատճառ դարձան, որ ամերիկեան հանրային կարծիքը գործնական գետնի վրայ հետաքրքրուի, թէ ի՞նչ միջոցներ պէտք է ձեռք առնել երբ նախագահ մը այլեւս ի վիճակի չըլլար իրեն վստահուած պաշտօնին գլուխը մնալու: Ամերիկեան թերթերը կը շարունակեն իրաւասու զանազան անձերու կարծիքները հրատարակել այս հարցին շուրջ: Մ. Նահանգներու սահմանադրական օրէնքներու մեծագոյն մասնագէտներէն մին, Արթըր Սըտըրլէնտ, որ Արդարութեան նախարար եղած է եւ 1950էն ի վեր Հարվարտ համալսարանին օրէնսգիտութեան դասախօսն է, հետեւեալ յօդուածը ստորագրած է Նիւ Եորք Հերալտի մէջ:

Մամուլի մէջ հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Նախագահ Այզընհաուըր կը պահանջէ որ Քոնկրէսը որոշ կերպով ճշդէ, թէ ի՞նչ միջոցներ ձեռք պէտք է առնուին, երբ Մ. Նահանգներու Նախագահ մը ֆիզիքապէս անկարող ըլլայ իրեն վստահուած պաշտօնին գլուխը մնալու: Այս հարցը, որ երկար ատենէ ի վեր գոյութիւն ունի, պէտք է ճշդուի աւելի շուտ իր մանրամասնութեանց, քան թէ խորքին մէջ:

Ահա թէ ինչ կ'ըսէ ամերիկեան Սահմանադրութիւնը այս մասին.

«Երբ Նախագահ մը հեռացուի իր պաշտօնէն, կամ երբ մեռնի, հրաժարի, կամ երբ անկարող ըլլայ վերոյիշեալ պաշտօնին պարտադրած պարտականութիւնները կատարելու, պաշտօնը կը փոխանցուի փոխ – նախագահին. իսկ թէ՛ նախագահին եւ թէ՛ փոխ – նախագահին պաշտօնազրկման, մահուան, հրաժարումին կամ անկարողութեան պարագային, Քոնկրէսը, ըստ օրէնքի, կրնայ նախագահութեան պաշտօնին համար նշանակել մէկը, որ այդ պաշտօնին գլուխը կը մընայ մինչեւ որ բուն նախագահը կարենայ կրկին ձեռք առնել իր պարտականութիւնները, կամ մինչեւ որ նոր Նախագահ մը ընտրուի»:

Որեւէ օրէնսգէտ կրնայ տեսնել այս օրէնքին յառաջացուցած դժուարութիւնները: Զարմանալի չէ բնաւ, որ ամերիկեան Սահմանադրութիւնը կերտող մեծ մարդիկը կարգ մը յօդուածներ այսպէս անորոշ վիճակի մէջ ձգած ըլլան: Արդարեւ, այս յօդուածէն այնպէս կարելի է հետեւցնել, որ եթէ փոխ – նախագահը նոյնիսկ մէկ օրուան համար փոխարինէ նախագահը, մինչեւ ընտրական շրջանին վախճանը Նախագահ կը մնայ. մինչդեռ շատ աւելի բնական է մտածել, որ ժողովուրդին կողմէ ընտրուած նախագահը իր պաշտօնին գլուխը պէտք է վերադառնայ անմիջապէս որ կարող ըլլայ իր պարտականութիւնները վերստանձնելու:

Սակայն ի՞նչպէս որոշել նախագահական անկարողութիւնը: Այս հարցը սեղանի վրայ դրուած է 1787էն ի վեր: Երբ Քոնկրէսը Սահմանադրութեան զանազան յօդուածները կը քննէր 1787 Օգոստոս 27ի նիստին մէջ, ծերակուտական մը նշմարել տուաւ, որ հարցը շատ անորոշ կերպով սահմանուած էր. «Ի՞նչ պէտք է հասկնալ անկարողութիւն ըսելով, եւ ո՞վ պիտի որոշէ թէ նախագահը անկարող է իր պաշտօնին գլուխը մնալու»: Այս հարցին պատասխանը մինչեւ այսօր տրուած չէ: Եւ այդ պատասխանին անհրաժեշտութիւնը զօրաւոր կերպով զգացուեցաւ նախագահ Կարֆիլտի մահուան նախօրեակին եւ նախագահ Ուիլսընի երկարատեւ հիւանդութեան ժամանակ:

Կարֆիլտ մահափորձի ենթարկուեցաւ 1881 Յուլիս 2ին. ստացած վէրքերուն հետեւանքով, հոգին աւանդեց նոյն տարուան Սեպտեմբեր 19ին: Այս ամիսներուն ընթացքին միայն մէկ թուղթ կրցած էր ստորագրել: Այդ ժամանակ, Մ. Նահանգներու նախագահի մը պարտականութիւնները նուազ կենսական էին, քան ինչ որ են այսօր. երկիրը մտահոգուած էր իր նախագահին առողջութեան համար, բայց ոչ վտանգուած՝ իրերու կացութեան պատճառով: Կացութիւնը համեմատաբար շատ աւելի լուրջ էր Ուիլսընի երկար հիւանդութեան ժամանակ.— Ուիլսըն կաթուած ունեցաւ 1919 Սեպտեմբեր 26ին. վեց շաբաթ պառկած մնաց եւ մինչեւ 1920 Ապրիլ 13ը կառավարական ոչ մէկ նիստի կրցաւ մասնակցիլ: Արտաքին նախարարը, Լէնսինկ, կառավարական ժողովներ հրաւիրեց իր նախաձեռնութեամբ եւ կ'ըսուի թէ Լէնսինկի հրաժարումին պատճառը Ուիլսընի յայտնած դժգոհութիւնն է ցոյց տրուած այս նախաձեռնութեան համար:

Նախագահ Այզընհաուըրի անհանգստութիւններէն ոչ մէկը այսպիսի լուրջ կացութիւններ ստեղծեց. սակայն, թէ՛ Նախագահը, եւ թէ՛ Քոնկրէսի աչքառու անդամներէն շատերը կ'ընդունին թէ Սահմանադրութեան այս կէտին մանրամասնութիւնները ճշդելու ժամանակը եկած է:

Այս նպատակով ընտրուած մասնաւոր յանձնախումբը բազմաթիւ լուծումներ առաջարկեց 1956 Ապրիլին: Հաւանական բոլոր պարագաները, նոյնիսկ ապագայ նախագահի մը մտային խանգարումի պարագան, մատնանշուած էին: Այս վերջին պարագան ցարդ ներկայացած չէ ըլլալու, բայց՝ անհրաժեշտ է որ այժմ լուծուի, որովհետեւ երբ հարցը ներկայանայ, Սահմանադրութիւնն ու Քոնկրէսը անկարող պիտի ըլլան կացութեան առաջքն առնելու: Արդարեւ, ըստ Սահմանադրութեան, նախագահը պաշտօնանկ կ'ըլլայ միայն այն պարագային, երբ կը փաստուի թէ «Դաւաճանած է, կաշառք ստացած է, եւ այլ ոճիրներ ու ծանր յանցանքներ գործած է»: Ֆիզիքական կամ մտային անկարողութեան մասին որ եւ է յիշատակութիւն չկայ: Սահմանադրութեան այս կէտին ամբողջացումը անհրաժեշտութիւն է:

Առաջարկուած լուծումներէն առաջինը այն է, որ Քոնկրէսը որոշէ թէ Նախագահը, առողջական պատճառներով, անկարող է իր պաշտօնը շարունակելու: Բայց, այս պարագային, Քոնկրէսը կրնայ իր իրաւունքը չարաչար գործածել՝ նախագահին հետ լուրջ անհամաձայնութեան մը պարագային:

Երկրորդ լուծումը այն է, որ կառավարութեան անդամները որոշեն թէ նախագահը այլեւս ի վիճակի չէ իր պաշտօնին գլուխը մնալու: Բայց այս պարագային ալ, իրենց պետին հանդէպ ունեցած հաւատարմութեան զգացումներուն պատճառով, կառավարութեան անդամները կրնան ձգձգել որոշումը:

Ուրիշներ կ'առաջարկեն, որ որոշում տալու պարտականութիւնը վստահուի Մ. Նահանգներու Բարձրագոյն Ատեանին, որ մեծ յարգանք կը վայելէ եւ բոլորովին զերծ է կուսակցական ու քաղաքական ազդեցութիւններէ:

Լաւագոյն լուծումը այն է, որ Քոնկրէսին, կառավարութեան ու Բարձրագոյն Ատեանին ներկայացուցիչներէն կազմուած յանձնախումբի մը վստահուի այս նուրբ պաշտօնը: Յանձնախումբին մաս կրնան կազմել Արտաքին, Ելմտական, Պատերազմական նախարարները, Քոնկրէսին մէջ երկու գլխաւոր կուսակցութեանց պարագլուխները, եւ, որպէս յանձնախումբի նախագահ՝ Բարձրագոյն Ատեանի գլխաւոր դատաւորը, որ ձայներու հաւասարութեան պարագային վճռական ձայնի իրաւունք ունենայ: Նախագահի մը անկարողութեան հարցը քննութեան կը դրուի, երբ այս յանձնախումբին անդամներէն առնուազն երկու հոգի հարցը քննելու առաջարկ բերեն: Հիւանդութեան պատճառով պաշտօնէն հեռացուած նախագահը, կամ յանձնախումբին անդամներէն երկու հոգի կրնան յանձնախումբի ժողով հրաւիրել՝ փաստելու համար, թէ նախագահը վերագտած է իր առողջութիւնը:

Այսպիսի յանձնախումբի մը գոյութիւնը ուրիշ առաւելութիւն մը եւս կը ներկայացնէ. փոխ – նախագահը կ'ազատէ ինքզինքը նախագահ հռչակելու փափուկ կացութենէն:

ՎԱՂՈՒԱՆ ԱՇԽԱՐՀԸ

ԽՆԴՐԵՄ ՁԵՐ ԱՆՑԱԳԻՐՆԵՐԸ

— Այս բոլորը շատ սուղի կրնայ նստիլ ձեզի. իրաւունք ունինք ձեր հրթիռը եւ մէջը գտնուածները գրաւելու, եւ բարձր տուգանք պահանջելու: Եթէ վճարելու կարելիութեան մէջ չգտնուիք՝ ձեզ տարիներով բանտարկութեան կրնանք դատապարտել: Այս սենեակը մտէք ու ինծի սպասեցէք:

Իրիկուան դէմ, բարապան մը, առանց բերանը բանալու, ճամբորդները առաջնորդեց ուրիշ գրասենեակ մը, ուր պաշտօնեաները Երկրացիներուն մատներուն նշանները առին, հասակները չափեցին, կշռեցին, զանազան դիրքով նկարները քաշեցին:

— Ժամանակաւոր ինքնութեան թուղթեր պիտի տանք ձեզի,— բացատրեց պաշտօնեաներէն մէկը:

Երկրացիները շունչ քաշեցին: Հակառակ ամէն բանի, կարելի եղած էր հարցը բարեկամաբար կարգադրել: Սիրալիր կերպով պատասխանեցին իրենց ուղղուած բոլոր հարցումներուն: Հարցարանները շատ երկար էին, իսկ հարցաքննութիւնը, հակառակ անոր որ մեծ քաղաքավարութեամբ կատարուեցաւ, շատ խիստ էր: Հարցուցին թէ ինչ նպատակով եկած են, անցեալին մէջ ինչ ըրած են, ապագայի ինչ ծրագիրներ ունին: Ապա ստորագրել տուին բազմաթիւ յայտարարութիւններ, որոնց մէջ կ'ըսուէր թէ Հրատ գալով թշնամական, առեւտրական, քարոզչական, կրօնական որեւէ նպատակ չունէին, եւ թէ պետական անձնաւորութեանց դէմ մահափորձ կատարելու ծրագիր չունէին:

Առաւօտեան դէմ, պաշտօնական բոլոր գործողութիւնները վերջացած ըլլալով, իւրաքանչիւր Երկրացի ստացաւ ինքնութեան ժամանակաւոր թուղթ մը՝ լուսանկարով ու կնիքներով:

— Այժմ, ձեր թուղթերը կարգին են.— յայտնեց պաշտօնեայ մը:

Երկրացիները դարձեալ առաջնորդուեցան առաջին անգամ գիրենք ընդունող մաքսի պաշտօնեաներուն մօտ:

— Պարոններ, ձեր թուղթե՞րը.— հարցուց առաջինը:

Հպարտութեամբ ցոյց տուին:

— Շատ լաւ. ամէն բան կարգին է. կը տեսնէք, որ ամէն բան կարգադրուեցաւ: Պաշտօնական գործողութիւնները վերջացած են. այժմ, պարոններ, ազատ էք. կրնաք ձեր աշխարհը վերադառնալ:

— Մեր աշխա՞րհը.— կրցաւ հարցնել ճամբորդներէն մէկը:

— Երկիր, կ'ենթադրեմ: Որովհետեւ եթէ Երկրէն չէք եկած, ըսել է թէ սխալ յայտարարութիւններ ըրիք, ու եթէ սխալ յայտարարութիւններ ըրած էք՝ ամէն բան ծայրէն պէտք է սկսիլ, եւ հետեւաբար...

Երկրացիները նախամեծար համարեցին չպնդել: Հրատի վրայ միայն փոշոտ ու ծուխով լեցուած գրասենեակներ տեսնելէ վերջ, մտան իրենց հրթիռին մէջ:

Վերջին պահուն մաքսի պաշտօնեաներէն մէկը մօտեցաւ ճամբորդներէն մէկուն մէկ կողմ քաշեց զայն ու ականջին փըսփըսաց.

— Օր մը եթէ այստեղ վերադառնաք, ինծի համար Հոլանտական պանիր մը բերէք. շատ հազուագիւտ է այստեղ, ու սեղական շինութիւններն ալ՝ նոյն համը չունին: Թէեւ տուրքի ենթակայ է, բայց բան մը կ'ընենք, մաքսէն կը փախցնենք..

Բայց մարդիկ անգամ մըն ալ Հրատի վրայ ոտք չկոխեցին:

(3 եւ վերջ) *Ժ. Ս.*

ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

Տէր եւ Տիկին Պ. լաւ համերաշխ կեանք մը կը վարէին: Օր մը, բարեկամ մը հարցուց պատճառը.

Պ. պատասխանեց.

— Շատ պարզ է. մինչեւ կէսօր կինս կ'ընէ ինչ որ ուզէ, իսկ կէսօրէն վերջ ես կ'ընեմ ինչ որ կինս կ'ուզէ ...

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻՑ ՀԱՅՑ. ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ 1956 – 1957 ՇՐՋԱՆԻ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Կրօնական հովանաւորութեան տակ բացուած դպրոցներու Կրթական Կեդր. Յանձնաժողովը ունեցաւ հետեւեալ կազմը բաղկացած Գ. Գ. Յակոբ Տէր Յակոբեանէ, ատենապետ, Սեդրակ Գարակէօզեանէ ատենադպիր, Արշաւիր Խանէտանեան, գանձապահ, Վահագն Իսգալյացեան, Մկրտիչ Գարսամեան եւ Յովհաննէս Փօղոսեան խորհրդական անդամներ։ Ունինք ութ դպրոցներ եւ երեք հարիւր քսան եւ հինգ աշակերտ կանոնաւորապէս հետեւող։ Բաժնուած քանի մը դասարաններու, ուր կ'ուսուցուին Հայերէն, կրօնք, ազգային պատմութիւն, երգ եւ պար։

Թաղային Կրթական Մարմինները անձնուիրաբար եւ եռանդով լծուած են աշխատանքի եւ միշտ յարաբերութեան մէջ են կեդրոնի քարտուղարին հետ։ Կեդր. Յանձնաժողովը պարբերաբար ժողովի հրաւիրած է Թաղային մարմինները եւ ուսուցչական կազմը լսելու համար անոնց ցանկութիւնները, մշակուած է նախակրթութեան ծրագիր մը Կրթական միօրինակութիւն ստեղծելու համար։ Մէկ միլիոն ֆրանքէն աւելի տարեկան պիւտճէն կարելի եղած է փակել եկեղեցւոյ սրնտուկէն։

1956 *Նոյեմբեր* 4*ին բացուեցաւ կիրակնօրեայ վարժարանը, որ բոլորեց արդիւնաւոր շրջան մը, աշակերտներուն թիւը հետզհետէ ստուարացաւ, անոնք պատրաստուեցան Համբարձման Տօնին հինգշաբթի օրուան հաղորդութեան եւ ունեցան կրօնական եւ եկեղեցական գիտելիքներու ծանօթութիւն եւ կազմուեցաւ դպրաց դասը որ առանձին կատարեց պատարագը։*

Վարչութեան մասնաւոր մտահոգութեան առարկան դարձած է Ազգ. Տան նպատակայարմար լուծումը ապահովելու խնդիրը. այս ցանկութիւնով կազմեց Յանձնախումբը Գ. Գ. Վահէ Ֆրէնկեանէ, Արմէն Բարսեղեանէ եւ Գարէգին Բամպուքճեանէ։

Յանձնախումբը յաջողեցաւ Ազգ. Տան Բյթածրարները որոնք կը գտնուէին հարցաքննիչ դատական իշխանութեան քով, առնել եւ յանձնել Ազգ. Տան Վարչութեան, յարատեւ եւ ներոյժ ջանքերով եւ դիմումներով յաջողեցաւ ստեղծել նպաստաւոր պայմաններ հարցին յաջող եւ արագ կարգադրութեան։

Ազգային Տան բաժնետէրերը, հրաւիրուեցան վարչական խորհուրդին կողմէ ընդհանուր ժողովի 18 *Դեկտեմբեր* 1957 *ժամը վեցին օրակարգ ունենալով.*

« Հաշիւներու վաւերացում,

« Հրաժարում եւ ի հարկին նշանակում վարչութեան անդամներու, հաշուեքննիչի նշանակում եւ զանազան հարցեր »։

Ուրախ ենք յայտնելու որ Ազգ. Տան գործի կարգադրութիւնը յաջողութեան ճամբու մէջ է եւ կը յուսանք որ մօտ ատենէն այս հարցը կը գտնէ իր լաւագոյն լուծումը։

Գրադարանի մէջ մասնաւոր խնամքով պահուած են երեք հազարի մօտ արժէքաւոր գիրքեր եւ թերթերու հաւաքածոներ։ Ունեցանք երկու հարիւրէ աւելի նոր գիրքեր, հեղինակներէ եւ նուիրատուներէ, կը ստանանք տասնէ աւելի պարբերաթերթեր եւ օրաթերթեր։

Լիւքսէմպուրկի եւ Փարիզի Ռատիոյի Արեւելեան բաժնի ներկայացուցիչ Գ. Ժէրար Սթէֆանէսքոյի աջակցութեամբ կազմակերպուեցաւ քառաձայն պատարագ ձայնասփիւռով 1957 Յունուար վեցին, արարողութիւնը լսուեցաւ «Փառի Ինթէռ»ի միջոցով։

Օգոստոս երեքին երկրորդ անգամ կատարուեցաւ պատարագ ձայնասփիւռով. Հայց. եկեղեցւոյ կրօնական արարողութիւններու երաժշտական արժէքը անգամ մը եւս գնահատուեցաւ բոլոր շրջանակներէն։

Ունեցանք պաշտօններ 125 *Մկրտութիւն,* 132 *յուղարկաւորութիւն,* 160 *պսակ, հոգեհանգիստ երեք հարիւր ինըսուն եւ հինգ. կատարուեցան ի հարկին ձրի պաշտօններ։*

Մարդահամար. — Արուարձաններու հայ ընտանիքները մեծ մասամբ արձանագրուած են մասնաւոր տետրակներու մէջ, այբուբենական կարգով եւ ունին իրենց քարթը. Փարիզէն ալ ունինք բաւական արձանագրութիւններ. Դիւանատունը պիտի աշխատի լրացնել զայն, պըսակի եւ մկրտութեան յուշաթերթերէն քաղելով նոր հասցէներ եւ նոր խնդրարկուներու արձանագրութիւններէ։

Հաշուեքննիչ Յանձնախումբի տեղեկագիր. —

« Քննուած են 1956 *տարեշրջանի եւ մէկ Յունուար* 1957*էն – երեսուն եւ մէկ Յուլիս* 1957 *շրջանի հաշիւները, բայց մեր հաշուական տեսութիւնները հիմնուած են միայն* 1956 *տարեշրջանի մատակարարութեան վրայ, նկատի ունենալով այն պարագան, որ նման աշխատանք մը պիտի կատարուի տարեփակի հաշուեկշռի համաձայն, որ յստակ եւ ամբողջական ստուգելը կուտայ հաստատութեան մը գործառնութիւններուն։*

Գոհունակութեամբ կ'արձանագրենք թէ կրօնական ընկերակցութիւնը կը ներկայանայ հաւասարակշռուած պիւտճէով մը։ Հաւասարակշռուած են հասոյթներն ու ծախքերը, որոնք տարուէ տարի կրած են յաւելում մը։

Հասոյթները կը կազմեն կատարուած պաշտօններէ գանձումներ, մոմի վաճառում, պնակ, գանձանակ, նուէր եւ իւղագին եւ կրթական հասոյթներ։

Հաշուեքննիչ Յանձնախումբը հաստատեց 1956 *եւ Յունուար* 1957*էն, երեսուն եւ մէկ Յուլիս* 1957*ի շրջաններու մատակարարական հաշիւներն եւ հաշուեկշիռներու ճշգութիւնը։*

Անշուշտ բնական է որ Հայց. Եկեղեցին բոլորէ խաղաղ եւ արդիւնաւէտ գործունէութիւն մը իր շուրջը համախմբելով անխտիր բոլոր հաւատացեալները եւ եղբայրակցութեան եւ սիրոյ ազդակ մը հանդիսանայ։

Երկու տարիէ ի վեր բարեբախտաբար այդ կացութիւնն է որ կը տիրէ մեր եկեղեցիին շուրջ շնորհիւ մեր ժողովուրդին ինքնաքննադատութեան եւ եկեղեցասիրութեան։

Կը մաղթենք ջերմօրէն որ այս սիրոյ եւ եղբայրակցութեան զգացումը ալ աւելի ամրապնդուի եւ տարածուի եւ մեր բազմադարեան եկեղեցին ունենայ փայլուն եւ բարգաւաճ վիճակ մը։

ԴԻՒԱՆ

ԳԵԼԺԱՀԱՅ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐԺԻՆ

ՊՐԻՒՍԷԼ, (Յատուկ) — Պելժահայ գաղութին համար Նոր տարին կը սկսի ցնցեցիկ հեռանկարով եւ յոյսերով, երիտասարդութիւնը, որ երկար ատենէ ի վեր թմբիրի մէջ էր, յանկարծ կենդանութեան եւ աշխուժութեան նշաններ ցոյց կուտայ։

Գաղութին սիրուած երիտասարդներէն Լատի Էմիրզեան գովելի գաղափարն էր ունեցած տասը տարիներէ ի վեր կազմալուծուած հայ արիներու եւ արենոյշներու միութեան նախկին անդամները մասնաւորապէս, եւ բոլոր երիտասարդերիտասարդուհիները ընդհանրապէս, հրաւիրելու պարանցիկ ցերեկոյթի մը, որ տեղի ունեցաւ Կիրակի, Դեկտեմբեր 29*ին, Պրիւսէլի Թրաքօրիայի չքեղ սրահին մէջ։ Որոշեալ ժամուն հայ տղաքն ու աղջիկները սկսան հասնիլ խումբերով, շուտով, բոլոր սեղանները գրաւուեցան եւ ընդարձակ սրահը լեցուեցաւ։ Հայ երիտասարդութիւնը մէկ տեղ հաւաքելու կոչին բոլորն ալ պատասխանած էին, անակնկալի բերելով նոյնիսկ հանդէսին կազմակերպիչները եւ անուղղակի պատասխան մը տալով այն թերահաւատներուն, որոնք կը կարծեն թէ ազգասիրութեան եւ հայրենասիրութեան կրակը մարած է ընդ միշտ մեր օրերու երիտասարդութեան հոգիին մէջ։*

Շատերը, յաճախ մանկութեան եւ պատանեկութեան ընկերներ, տարիներէ ի վեր զիրար չէին տեսած՝ հայկական ակումբի մը չգոյութեան պատճառաւ. կիրակի օր, հայկական ջերմիկ մթնոլորտի մը մէջ, բոլորին ալ դէմքին վրայ կը կարդացուէր ուրախութիւն, խինդ ու ծիծաղ։

Հանդէսին բացումը կատարելով՝ կազմակերպիչ Լատի Էմիրզեան յայտնեց իր գոհունակութիւնն ու շնորհակալութիւնը բոլոր ներկաներուն, որոնք այդպիսի խուռն բազմութեամբ ընդառաջած էին իր հրաւէրին։ Ցիշեց հայ արիներու եւ արենոյշներու նախկին ընդհ. խմբապետ Պ. Սերժ Քալանթարեանցը, որ տիկնոջը հետ յատկապէս եկած էր Փարիզէն։ Ներկայ էր նաեւ խմբապետուհի Օր. Միրանոյշ Աւագեանը։

Խօսքը տալէ առաջ Ուսանողական Միութեան նախագահ Յակոբ Իսկէնտէրեանին, Լ. Էմիրզեան յայտարարեց, թէ Արեւելքէն եկող մեր ուսանողները գաղութին ազգային եւ մշակութային կեանքին մէջ ցոյց կուտան գովելի գործունէութիւն մը. անոնք խոստացած են ոչ մէկ զոհողութիւն եւ աշխատանք գլանալ՝ զօրավիգ կանգնելու համար իրենց, որպէսզի Պելժահայ գաղութը ունենայ իր երիտասարդական կազմակերպութիւնը։ Նոյն ուղղութեամբ արտայայտուեցաւ նաեւ Յ. Իսկէնտէրեան, շեշտելով սեփական ակումբ մը ունենալու անհրաժեշտութիւնը, տեղ մը՝ ուր կարելի ըլլայ խօսիլ հայերէն, խորհիլ ու զուարճանալ հայօրէն։ Այսպիսի առաջադրութիւն մը կրնան երիտասարդները միայն իրականացնել։ Ապա հրաւիրեց ներկաները բոլորուիլ Լատի Էմիրզեանի շուրջը, որուն ազգասիրութիւնը եւ կազմակերպչական տաղանդը գրաւականն են արդէն գործին յաջողութեան։

Խօսեցաւ նաեւ Սերժ Քալանթարեանց. նախկին Երիտասարդական Միութիւնը ծնունդ առած էր նոյն այս սրահին մէջ, ուր հաւաքուած ենք այսօր. այդ շարժման նախաձեռնութիւնը արդիւնք էր Պելժահայ երիտասարդներու եւ Ուսանողական Միութեան գործակցութեան։ Պարզ զուգադիպութիւն մը չէ ուրեմն, որ նոյն Միութեանց անդամները այսօր ալ, ինչպէս երէկ, ձեռք ձեռքի են տուած՝ ազգապահպանման գործը յառաջ տանելու համար. կը շնորհաւորեմ կազմակերպիչները եւ կը մաղթեմ որ մօտ ատենէն զարձեալ կեանքի կոչուի հայ երիտասարդաց Միութիւնը։

Մինչ հայկական եւ եւրոպական նուագով պարերը կը շարունակուէին, ներկաները հիւրասիրուեցան սուրճով, թէյով եւ կարկանդակով։

Ընդհանուր խանդավառութեան մէջ հանդէսը շարունակուեցաւ մինչեւ երեկոյեան ժամը եօթը, երբ ներկաներու բուռն փափաքին վրայ, Լ. Էմիրզեան խոստացաւ յաճախ կազմակերպել նման հաւաքոյթներ։

Այսպիսի ուրախ երեւոյթ մը կարելի չէ չքաջալերել սրտանց եւ բացականչել. —

Ապրի՛ք տղաք. լաւագոյն կաղանդչէքը տուիք մեզի։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (9:3)

ԿԱՅԾԵՐ

ԻԷ.

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՍԷՐԸ

Նա ինքը, ժողովուրդը, իր տանը ապրել չունէր ուտելու նրա որդիքը նօթի եւ կիսամերկ էին, նա իր աղքատ գրութեան մէջ դարձեալ հագցնում էր եւ կերակրում էր իր հոգեւոր հայրերին, որպէս իր վանքերի պաշտօնեաներին, որպէս Աստուծոյ տան սպասաւորներին, որոնց աղօթքովն էր ապրում ինքը, որոնք հաշտեցուցիչ կապ էին իր եւ երկնքի մէջ....։ Ժողովուրդն իր հունձքից մասն էր հանում սրբազանների համար, իր անասուններին իւղից եւ պանրից նրանց բաժինն էր տալիս, ինքը եւ իր սրօրը ձրի աշխատում էին վանքապատկան կալուածների մէջ, մի խօսքով, նա վճարում էր իր սրբազաններին աւելի քան թէ իր կարողութիւնը ներում էր։

Ահա ինչ էր, որ կապում էր Հայերն իր Հայրենիքի հետ։

Բայց Կարօն ասում էր, թէ վարդապետները նոյնպիսի հարստահարողներ են, որպէս քուրդ եւ թուրք աղաներ։ Ես բարկանում էի ....։

ԻԸ.

ՆՇՈՅԼՆԵՐԸ ԵՐԵՒՈՒՄ ԵՆ

Թէեւ ծերունի որսորդը միշտ ցաւակցական արհամարհանքով էր խօսում Հայերի մասին, ասելով՝ թէ նրանք հոգով եւ մարմնով բոլորովին ընկած եւ սպանուած ժողովուրդ են, բայց ես նրա նկատողութիւնը իրաւացի էի գտնում միայն Պարսկաստանի Հայերի վերաբերութեամբ, այսինքն նրանց, որ բնակւում էին Ատրպատական նահանգում։ Ընդհակառակն, Տաճկաստանի Հայերը — Տարօնի եւ Վասպուրականի մէջ — համեմատելով իրանց ատրպատականցի համազգայինների հետ, բաւականին աշխոյժ եւ կենդանի մարդիկ էին։

Դա ունէր իր տեղական եւ կլիմայական պատճառները։

Ատրպատականի գաւառները, բացի լեռնային եւ անտառապատ Ղարադաղից, մնացածները տափակ երկիրներ էին եւ աւելի տաք կլիմայով։ Երկրագործութիւնը, որ միակ աղբիւրն էր ժողովուրդի ապրուստի, խիստ պինդ կերպով կապել էր բնակիչներին հողի հետ, եւ հետեւաբար շատ նեղ կերպով սեղմել էր նրանց հողատիրոջ՝ — աղաների ճանկերի մէջ։

Աղաների ճնշումն էր յաջորդաբար եւ տեւողական։ Մի այսպիսի կեցութեան մէջ մարդը կորցնում էր իր ազատութիւնը եւ նրա հետ իր մտաւոր եւ հոգեկան կենդանութիւնը։ Նա դառնում է կրաւորական էակ։ Արձակ դաշտը, տափակ երկիրը չինում է նրան աւելի բնտանեկան, աւելի խաղաղասէր, մի եւ նոյն ժամանակ երկչոտ։ Մինչդեռ լեռը, անտառը պահպանում են մարդու մէջ նրա սկզբնական վայրենութիւնը եւ հետեւապէս նրա սրտի ամրութիւնը եւ քաջութիւնը։

Ստրկութիւնը սկսուել է եւ շարունակուել տափակ երկիրների վրայ եւ աւելի տաք կլիմայի մէջ։ Տափակ երկիրը տալիս է մարդուն տափակ բնաւորութիւն, զարգացնում է նրա մէջ թեքուելու ընդունակութիւնը։ Բայց լեռնային երկրի բնակիչը նոյնպէս ուղղաձիգ, նոյնպէս բարձրադիտակ է, որպէս իր շրջապատող սեպաձեւ ժայռերը։ Հարթ – հաւասար անապատը չէ տալիս փախուստի միջոց եւ պատսպարան իր նեղեալներին։ Մինչդեռ սարերը եւ անտառները միշտ ունեն իրանց ծոցի մէջ ապահով ապաստանարան ազատութեան համար։

Ատրպատականի գաւառները, բոլորած լեռների շղթաներով, ընդարձակ հովիտներ էին հարթ – հաւասար մակերեւոյթով։ Ժողովուրդը խիստ խորին կերպով արմատ էր գցել երկրի մէջ, նա ունէր հաստատ տուն եւ բնակութիւն. նա ունէր այգիներ, պարտէզներ եւ կալք։ Որքան եւ քչում էին նրան, որքան եւ հալածում էին, նա դարձեալ չէր բաժանւում իր բընակութեան տեղից։ Նա կանգնած էր մի եւ նոյն կէտի վրայ եւ համբերում էր իր վիճակի թշուառութեանը։ Նա համբերում էր, որովհետեւ նրան դժուար էր բաժանուել մի երկրից, ուր պէտք է թողնէր իր շատ տարիների աշխատութեան պտուղը։ Նա մեխուած էր գետնի հետ, որպէս իր տնկած ծառերը, իր շինած տունը եւ իր ցանած բոյսերը, որովհետեւ նրանց գոյութեան հետ կապուած էր իր կեանքը։ Թէեւ այստեղ ժողովուրդը աշխատում էր մեծ մասամբ աղաների համար, բայց նրանք թողնում էին այնքան, որ մշակը կարողանար շարունակել իր կենդանութիւնը, որ նրա ձեռքերը կարողանային գործել։ Բայց ի սպառ խլել մշակից կեանքը, դա աղայի համար ձեռնտու չէր, որպէս ձեռնտու չէր նրան սպաննել իր աշխատող անասուններին։

Ատրպատականի Հայը միշտ երեւում էր զինուորուած իր երկրագործական գործիքներով. Նրա ձեռքում միշտ տեսնւում էր բահ, բրիչ, մանգաղ եւ անասունները քշելու խարազան։ Արիւն թափող եւ անձնապաշտպանութեան անօթների մասին նա գաղափար անգամ չունէր։ Նա այնքան վախենում էր արիւնից, որքան դեւից եւ սատանայից։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՓԵՇՏԱՅԻ ամերիկեան դեսպանատան մէջ գտնուած է խորհրդային ձայնագիր մեքենայ մը. կը կարծուի թէ մեքենան այնտեղ զետեղուած էր ռուսական բանակը Հունգարիայէն հեռացնելու համար Միկոյեանի եւ Նակիի խօսակցութիւնը արձանագրելու նպատակով։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ նախկին վարչապետ Պէն Կուրիոնկազմեց նոր կառավարութիւնը,— որ շատ քիչ փոփոխութիւն ունի նախորդին վրայ, — եւ ներկայացուց խորհրդարանին։

ՀԱՄՊՈՒՐԿԻ մօտերը Ֆրանսական բեռնատար նաւ մը փոթորիկի բռնուած է եւ ընկղմելու վտանգին ենթարկուած։ Հոլանտական նաւ մը օգնութեան գնաց։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ հովը կը փչէ ժամական 90 քիլոմեթր արագութեամբ։ Փարիզի մէջ փոթորիկը թռցուց տան մը առաստաղը։ Ելեկտրական գիծեր խանգարուեցան՝ Քլէրմոն – Ֆէրրանի մէջ։ Ալպեաններու մէջ կը ձիւնէ – շարունակ։ Նոր անձրեւներ ու փոթորիկ կը նախատեսուի։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Արմենակ Տէր Դաւթեան իրենց եղբօր՝ ԱՐՏԱՇԷՍ ՏԷՐ ԴԱՒԹԵԱՆի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հինգ հազար Ֆր. կը նուիրեն Մշակոյթի Տան՝ Շաւարշ Միսաքեան սրահին, երկու հազար Ֆր. Աղքատախնամին, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Տէր Դաւթեան իրենց հօրեղբօր մահուան առիթով փոխան ծաղկեպսակի երեք հազար Ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի օգափոխութեան կայանին։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Աստղիկ Ֆորթունաթօ եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի, Յունուար 12ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱՐՇԱԿ ՖՈՐԹՈՒՆԱԹՈՅԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ Շիշմանեան ընտանիքին ննջեցելոց յիշատակին։

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մօտ երեք ամիսէ ի վեր Գրէյվանի հիւանդանոցն եմ։ Ֆրանսական Ս. Ծնունդի առթիւ Ալֆորվիլի՝ Կապ. Խաչի յարգելի տիկինները այցի եկան եւ մխիթարեցին զիս, որոնց պարտք կը զգամ յայտնել իմ անկեղծ շնորհակալութիւններս։

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕԶԱՆԵԱՆ
(Շապին – Գարահիսարցի)

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ռուբինեանական Վարժարանը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Ե. Գրիգորեանի իրենց մօր՝ Տիկին Քէօսէեանի մահուան առթիւ։

« ԶԱՐԵՆՑԻ ՕՐ »

Հրապարակային Գրական բանախօսութիւն, կազմակերպութեամբ Լիոնի Նորակազմ «Հայ Մշակութային Միութեան»։

Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Գ. Թաղապետարանի շքեղ սրահին մէջ, (211 րիւ Տիւկէֆլէն)։

Կը բանախօսէ Գ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Նիւթ ունենալով՝ Եղիշէ Զարենցի կեանքն ու գրական գործունէութիւնը։

Պիտի ըլլան նաեւ արտասանութիւններ։ Գեղարուեստական բաժին։

Մուտքը ազատ է։

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայկական ծերանոցներուն համար կը փնտռուի՝

1) Վկայեալ հիւանդապահուհի մը։

2) Լէնժէր մը։

Բնակարան եւ սնունդ ապահովուած են։

Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը 32 Րիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9)։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Գրիգորեան իրենց մօր ՏԻԿԻՆ ՔԷՕՍԷԵԱՆի մահուան առթիւ հետեւեալ նուէրները կ'ընեն — Կապոյտ Խաչի կայանին երկու հազար ֆրանք, «Յառաջ»ի բարգաւաճման 1500, «Հայ – Բոյժ»ին հազար, Մշակոյթի տան հազար։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» եւ «Փոթորիկ» խումբերու, այս հինգշաբթի (Յունուար 9) Քաֆէ Բեժան։

Կը խօսի ընկ. ԽԱԶԻԿ ՌՇՏՈՒՆԻ։

Նիւթ՝ 1. «Հոկտեմբերեան յեղափոխութի՞ւն թէ պետական հարուած»։

2. «Համայնավարները ի՞նչ չափով կը յարգեն խորհրդարանական օրէնքները»։

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի ընկերները։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Գուլ. Օտոյի Կապ. Խաչի դպրոցի տօնածառը այս կիրակի Ս. Յակոբ եկեղեցին մէջ։

Հաճելի անակնկալներ, Կաղանդի նուէրներու բաշխում։

Կը հրաւիրուին ծնողները։

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ

7 Յունուար, երեքշաբթի, յիշատակ Մեռելոց։ Յետ Ս. պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի։ Սկիզբ. ժամերգութեան, ժամը 8.30ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին։

Տնօրհնէք Բշ. 13 Յունուար Տօն անուանակոչութեան, պատարագ ժամը 10ին, յաւարտ պատարագի դպրաց դասը եւ քահանայ հայրերը մասնաւոր թափորով պիտի առաջնորդուին եկեղեցւոյ խորհրդարանը եւ պիտի կատարուի Տնօրհնէքի արարողութիւնը, նախագահութեամբ Հայրապետական Պատուիրակ Գերշ. Տէր Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեանի։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

12 Յունուար, Կիրակի.— Տօն Անուանակոչութեան, Ս. պատարագ (երկսեռ երգչախումբով) 10, Հոգեհանգիստ 11.45։

ՊՈՄՈՆ, Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

12 Յունուար, Կիրակի Տօն Անուանակոչութեան Տեառն, Սկիզբ առաւօտեան արարողութեանց ժամը ութին, Ս. պատարագ ժամը տասնին։

19 Յունուար, Կիրակի, Սկիզբ առաւօտեան ժամերգութեանց ժամը 8.30ին, Ս. Պատարագ ժամը տասնին։

Հանգուցեալ հոգեհանգիստ՝ Զամպաքճեան, Գույումճեան, Օհաննեան եւ Պալթաեան գերդաստանաց հին եւ նոր ննջեցելոց, ըստ կտակի հանգուցեալ Տիկին Վալանթին Կարապետ Զամպաքճեանի ժամը 11.45ին։

ԿՈՒԶՈՒԻ

Հայ կին մը որ օրուան ընթացքին ընկերանայ տիկնոջ մը, ի հարկին, բնակութեան դիւրութեամբ։ Դիմել նամակով կամ անձամբ Տիկին Նորիկեանի, 145 բիւ տէ Մէօնիէ, Պանեէօ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Գ. Արտաւազդ Պօղոսեան կը փնտռէ իր եղբայրը Գնուն Պօղոսեան, հօրը անունը Մուշեղ, մօրը անունը Գառնուշ, ծնած է Լենինականի շրջանը Հաճի Նազար գիւղը 1912ին։ Եղբայրներուն անունը, Սամսոն (որ մեռած է) եւ Արտաւազդ։ Կը կարծուի Ամերիկա ըլլալ։ Տեղեկացնել՝

M. Arakélian, 7 Rue Chaumont, Paris 19,

Կը խնդրուի «Հայրենիք»էն արտատպել։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ – ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ա. Հարոնեան» խումբը կազմակերպած է պարանցիկ ցերեկոյթ մը, այս Կիրակի, կէս օրէ վերջ ժամը 16ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 Րիւ տը Թրէվիզ։

Կը հրաւիրուին ընկերները եւ համակիրները։

ՎԻԷՆ — Հ.Յ.Դ. Անի կոմիտէի ընկերները, Ֆ. Կ. Խաչի ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն, ընկեր ու ընկերուհի Նաճարեաններուն եւ զաւակներուն Մարկոս և Ալթուն, իրենց սիրելի ազգական, երիտասարդ Մալխաս Մալխասեանի կսկծալի մահուան առթիւ, (23 տարեկան), Ամերիկա։

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Պատգամաւորական ժողովին առիթով կը խնդրուի բոլոր մասնաճիւղերէն անյապաղ կեդրոն ղրկել իրենց հաշուեկշիռները, ամէնէն ուշը մինչեւ Յունվ. 20, նոյնպէս պատրաստել իրենց տեղեկագիրները։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական երեկոն, այս չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Քաւէի սրահը։ Թէյասեղան՝ տօնական օրերուն առթիւ։ Մտերմիկ ընտանեկան հաւաքոյթ, երգ, արտասանութիւն, զրոյց, եւայլն։

Ծախքերու մասնակցութիւն։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

ՁԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Եւ մկրտութիւն Ջրոյ ի Սէնթ Էթիէն տիւ Մոն, Ֆրանսական եկեղեցին, Յունուար 12, կիրակի, ժամը 10.30ին։ Պիտի մատուցանէ Գերպ. Հ. Կ. Ծ. Վ. Ամատունի։

Փարիզ (5), Փլաս տը Փանթէոն, մեթրօ՝ Կարդինալ Լըմուան կամ Մոնժ.

Ժողովրդ. Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ

ԾՆՈՒՆԴ

Տէր եւ Տիկին Պօղոս եւ Սօնա Պատարօֆ ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց անդրանիկ մանչուն

ՏԻՐԱՆ – ՔԼՈՏ – ՎԱՆԻԱՅԻ

ծնունդը։

1958, Յունուար 5 — Սէն Պրիս

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.—Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու բոլոր ընկերները Շաբաթ (11 Յունուար) գիշեր ժամը 8.30ին, Պարպօթ սրճարանին վերնայարկը, մեթրօ Կար տիւ Նօր։ Զեկոյց ընկեր Իշխանեանի կողմէ։

ՓԱՐԻԶ Հ. Յ. Դ. Ուս. «Ռուբէն» Միութեան հերթական ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը ճիշդ 9ին, Բեժանի վերնայարկը։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեէօ – Քաշանի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը հինգին, ընկ. Փափազեանի բնակարանը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 փրանք։ Հատը 15 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 9 ՅՈՒՆՈՒԱՐ — JEUDI 9 JANVIER 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8088 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3889

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀՐԹԻՌԵԱՆ ԴԱՐ

Ո՛չ մէկ ատեն գիտութիւնը ա՛յնքան հսկայ նուաճումներ արձանագրած էր, որքան վերջին տարիներու ընթացքին։

Մարդկային միտքը դարուս սկիզբէն ի վեր այլազան գիւտեր բրած էր, մէկը միւսէն զերազանց ու օգտակար, աճագին յեղաշրջում առաջ բերելով գիտութեան եւ ճարտարարուեստի զանազան ճիւղերուն մէջ։

Մարդոց ապրուստի մակարդակը աստիճանաբար բարձրացած էր շնորհիւ այդ գիւտերուն ու կեանքի աւելի հանգստաւէտ պայմաններ ստեղծուած։

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմը նոր գիւտերու պատճառ դարձաւ, ո՛չ թէ մարդս երջանկացնելու համար, այլ քիչ ծախքով շատ մարդ սպաննելու նպատակով։

Հիթլէր Մեծն Բրիտանիան հիմնայատակ քանդելու իր դիւային ծրագիրը չկրցաւ յաջողցնել օդանաւերու միջոցաւ, որոնք վերջին ատենները սկսեր էին ճանճերու պէս վէտին տապալիլ։

Գերման ստեղծագործ միտքը հնարեց ծանօթ հրթիռները, որոնք առանց մարդկային զոհողութեան, հեռուէն կ'արձակուէին Անգլիոյ վրայ՝ անհուասրասփի մտնելով մայրաքաղաքի եւ մեծ քաղաքներու անդէն բնակիչները, քարուքանդ ընելով ամէն բան։

Այդ «դաղտնի զէնքը» չկրցաւ յաղթանակ ապահովել զինուորապաշտ Գերմանիոյ։ Շատ չանցած ամերիկեան հիւլէական ռումբը վերջ պիտի տար ահաւոր սպանդին, որ հինգուկէս տարուան ընթացքին տասնեակ միլիոնաւոր զոհեր պիտի խլէր եւ բազմահազար չէն քաղաքներ ու աւաններ աւերակի պիտի վերածէր։

Բացուած էր նոր դարաշրջան մը, զոր կարելի է անուանել «իրթիռեան դար»։

Հիւլէական ռումբի կատարելագործումէն վերջ ջրածին ռումբը եկաւ սաուերի մէջ ձգել զայն։

Իսկ 1957ի վերջին եռամսեան ալշուքեան մատնեց գիտական աշխարհը յայտնութիւնովը արուեստական արբանեակներու, որոնք կոչուեցան «մանրանկար լուսին», ի վերջոյ նուիրագործուելու համար Սպուտնիկ անունով։

Առաջին Սպուտնիկը՝ 83 քիլօ ծանրութեամբ՝ անջրպետին մէջ նետուած էր Հոկտեմբեր չորսին։ Դեկտեմբեր 31ին անիկա 1348 անգամ աշխարհի շրջանը կատարած էր՝ կտրելով 66.800.000 քիլոմեթր ճամբայ։

Այս առաջին արբանեակը իր պարտականութիւնը վերջացուցած ըլլալով՝ քանի մը օր առաջ տարրալուծուած է եթերին մէջ՝ երկիր չհասած։

Երկրորդ Սպուտնիկը՝ 508 քիլօ ծանրութեամբ, հետը ունենալով լայքա կամ փրիզէք կոչուած շունը, դէպի երկինք սլացաւ առաջինէն ամիս մը վերջ՝ Նոյեմբեր երեքին, ու դեռ կը շարունակէ թաւալիլ երկրագունտիս շուրջ։

Մինչ կը հաստատուէր առաջին ըՍպուտնիկին բնական վախճանը, ուրիչ աւելի դղրդացին լուր մը՝ տպչութեան կը մատնէր դարձեալ գիտական աշխարհը։

Հրթիռ մը յաջողած էր մինչեւ երեք հարիւր քիլոմեթր բարձրութեան հասցնել մարդկային արարած մը եւ զայն կրկին երկիր բերել՝ շնորհիւ մետաղեայ անկարգելներու։

Այս նոր յաջող փորձը կուգայ անգամ մը եւս հաստատել խորհրդային մասնագէտներու կատարած նուաճումները գիտական մարզին մէջ։

Խորհրդային գիտնականները գտեր են ուժի նոր աղբիւր մը, բոլորովին անծանօթ, որ կոչուած է մեծ յեղաշրջում առաջ բերելու ճարտարարուեստի զանազան ճիւղերուն մէջ։

Որքան բաղձալի պիտի ըլլար, որ նոր հրանիւթը օգտագործուէր ո՛չ թէ մարդիկ սպաննելու՝ այլ մարդկային կեանքը աւելի հանգստաւէտ եւ հաճելի դարձնելու։

Այն ատեն ամբողջ աշխարհ օրհնէնքով պիտի ողջունէր հրթիռեան դարուն գալուստը։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒՐՈՊԱ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

Ինչպէս գրած էինք, Միացեալ Եւրոպայի վեց երկիրներուն Արտաքին նախարարները հաւաքուած էին Փարիզի մէջ, զանազան կազմակերպութեանց նախագահները ընտրելու եւ մայրաքաղաք մը որոշելու համար։

Սուր վիճաբանութիւններ ծագեցան նախարարներուն միջեւ՝ մայրաքաղաքին ընտրութեան առիթով։ Ոչ ոք հրաժարեցաւ իր տեսակէտէն։ Վերջապէս, կարելի չեղաւ Եւրոպայի մայրաքաղաքը որոշել եւ այս հարցը յետաձգուեցաւ։

Արտաքին նախարարաց այս ժողովին արդիւնքը, սակայն, մեծ խանդավառութեամբ դիմաւորուեցաւ տեղական մամուլին կողմէ։

Նշանակուեցան եւրոպական կարեւորագոյն կազմակերպութեանց նախագահները։ Գերմանացի մը եւ Ֆրանսացի մը Միացեալ Եւրոպայի գլխաւոր դէմքերը պիտի ըլլան։ Արդարեւ, վեց երկիրներու Արտաքին նախարարները փրոֆ. Հալշթայնը (57 տարեկան) միաձայնութեամբ նախագահ ընտրեցին Հասարակաց Շուկայի գործադիր յանձնախումբին։ Հալշթայն Պոնի կառավարութեան Արտաքին նախարարութեան քարտուղարն է։

Եւրատոմի գործադիր յանձնախումբին նախագահ նշանակուեցաւ Ֆրանսացի մը՝ Լուի Արման (53 տարեկան), որ երկաթուղիի ընդհանուր տնօրէնն է։

Միացեալ Եւրոպայի ծրագրին մաս կը կազմէ նաեւ Եւրոպական դրամատունը, որուն նախագահը Իտալացի մը պիտի ըլլայ՝ Փիէթրօ Քամփինիլի (60 տարեկան)։

Ածուխի եւ Պողպատի գործադիր յանձնախումբին նախագահը պիտի ըլլայ Պելժիացի մը՝ Փօլ Ֆինէ. (60 տարեկան). այս կազմակերպութեան կեդրոնը նշանակուած է Լիւքսէմպուրկ։

Կասկածէ դուրս է, որ Արտաքին նախարարներու այս որոշումները պիտի վաւերացուին նաեւ խնդրոյ առարկայ երկիրներուն կողմէ։

Հրատարակուած է նաեւ երկար զեկոյց մը, որ կը յայտնէ թէ Միացեալ Եւրոպայի Արտաքին նախարարներու ժողովը գումարուած է Իտալիոյ Արտաքին նախարար Փելլայի նախագահութեամբ, կ'աւելցնէ թէ բոլոր անդամներն ալ ներկայ էին ժողովին։

Զեկոյցը կը հշդէ, թէ կարելի չէ եղած կեդրոնատեղի մը որոշել եւ 1958 Յունիս մէկէն առաջ դարձեալ պիտի հաւաքուին՝ մայրաքաղաք մը որոշելու համար։ Առժամեայ տեղ մըն ալ չէ որոշուած։

Վեց երկիրներու Հասարակապետութեան նախարարաց առաջին Խորհուրդը պիտի գումարուի Պրիւքսէլի մէջ, յառաջիկայ Յունուար 25ին, Պելժիոյ Արտաքին նախարար Վիքթոր Լարոքի նախագահութեամբ։

Իտալիոյ Արտաքին նախարար Փելլա ժամուլի ասուլիս մը տուաւ, որու ընթացքին յայտնեց թէ Պելժիոյ մէջ պիտի գումարուէր Նախարարաց Ա. Խորհուրդը, նկատելով որ այբենական կարգով երկիրներու ցանկին վրայ առաջին անունն էր (պէ)։

ՄՈՍԿՈՒԱ ԼՈՒՌ Է

ԱՆՀՈՒՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՐԴԸ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ...

Տակաւին զրոյցներ շրջան կ'ընեն, որոնց համաձայն Խ. Միութիւնը հրթիռի մը մէջ խորհրդային քաղաքացի մը դնելով ղրկած է անհունին մէջ (300 քիլոմեթր) եւ յաջողած՝ անկարգելով երկիր վերադարձնել զայն։ Խորհրդային բանբերները կղպած են իրենց բերանները ու կը խնդան՝ երբ այս ուղղութեամբ հարցում մը տրուի իրենց։ Ո՛չ կը հաստատեն, ոչ ալ կը հերքեն խորհրդային քաղաքացիին «ուղեւորութիւնը»։ Բազմաթիւ լրագրողները փորձած են հարցապնդել Մոսկուայի պաշտօնեաները, սակայն պատասխանը նոյնը եղած է միշտ — այդ ուղղութեամբ՝ ըսելիք չունինք։

Այնպէս կը թուի, թէ խորհրդայիններն ալ անակնկալի եկած են Արեւմտեաններու կողմէ իրենց տրուած արժէքէն։

Այսուհանդերձ, կարգ մը շրջանակներու կարծիքը այն է, թէ անկարելի չէ մարդ մը ղրկել եւ վերադարձնել։ Մինչեւ երկու հարիւր քիլոմեթր բարձրութեամբ հրթիռներ կապիկ, մուկ եւ շուն տարած են, որոնք վերադարձած են։ Ամերիկացիք կապիկ ղրկած են, խորհրդայինները՝ շուն։ Լայքային պարագան տարբեր է, քանի որ անիկա բարձրացաւ հազար քիլոմեթր։

Մինչ այս մինչ այն, եւ Մոսկուայի լռութիւնը նկատի չառնելով, ամերիկեան կարեւորագոյն թերթերէն Նիւզվիք կը գրէ, թէ մէկ տարիէն առաջ անհունի առաջին մարդը պիտի մեկնի երկրէն։

Անջրպետին առաջին ճամբորդը ընտրուած է արդէն. ամերիկացի մըն է անիկա։ Անունը՝ Սքոթ Քրոսֆիլտ։ 36 տարեկան է. 72 քիլօ կը կշռէ։ Հասակը՝ մէկ մեթր 73։ Ամուսնացած է եւ հինգ զաւակի հայր։

Թռիչքը պիտի կատարուի ռմբակոծիչ օդանաւով մը, որ պիտի մեկնի Վանտաուըր զինուորական խարիսխէն։

Ամէն պարագայի մէջ, տակաւին յստակ ոչինչ կայ եւ կը սպասուի, որ այս ծրագիրը իրականութիւն դառնայ 1959էն առաջ, ինչպէս կը գրէ Նիւզվիք։

Միւս կողմէ, Միացեալ Նահանգներու Նախագահ Այզընհաուըր Խորհրդարանին առաջարկեց, որ մէկ միլիառ 260 միլիոն տոլարի յաւելեալ վարկ մը քուէարկէ՝ հրթիռներու պատրաստութեան զարկ տալու եւ օդանաւային պաշտպանութեան միջոցները կատարելագործելու համար։ Նախագահ Այզընհաուըրի առաջարկը լուրջ հետաքրքրութիւն ստեղծած է եւ կը կարծուի թէ ընթացք պիտի տրուի անոր։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԸ

Քանի մը օրէ ի վեր տնտեսական լուրջ տագնապ մը ծայր տուած է Անգլիոյ մէջ։ Ելմտական նախարար Թորնէյքրաֆթ հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն. Լոնտոնի լաւատեղեակ շրջանակներուն համաձայն՝ կառավարութեան մէջ տարակարծութիւն մը ծագած է երկրին տնտեսական քաղաքականութեան շուրջ։

Անգլիոյ ելմտական թերթը լուրը հաղորդելով կը քննադատէ նախարարին քաղաքականութիւնը, եւ խմբագրականի մը մէջ կը յիշէ Վարչապետ Մաքմիլընի խօսած ճառերը, եզրակացնելով թէ Բրիտանիոյ Վարչապետը համաձայն չէր իր նախարարին հետ։ Թորնէյքրաֆթի հրաժարումը աւելիապէս արդիւնք է Մաքմիլընի հետ ունեցած տարակարծութեան։ Այս պարագան զգալի էր Վարչապետին բրած յայտարարութեանց մէջ։

Ելմտական նոր նախարարը՝ Ամորի, որ ցարդ Հողամշակութեան նախարար էր, յայտարարեց թէ Մաքմիլընի կառավարութեան ելմտական ու տնտեսական քաղաքականութիւնը ոչ մէկ փոփոխութիւն պիտի կրէ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՏՐԱՍԻ մէջ (Հնդկաստան) ուր այցելութեան գացած էր Վարչապետ Նեհրու, քան հազար հոգիէ բաղկացած բազմութիւն մը բողոքի ցոյց ըրաւ. ոստիկանութիւնը ստիպուեցաւ արտասուաբեր ռումբեր եւ գաւազանիկներ գործածել՝ ամբոխը ցրուելու համար։ Խռովութեանց հետեւանքով 150 հոգի վիրաւորուեցաւ, որոնց տասնրվեցը՝ ծանր։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ մասնագէտներու համաձայն, Խ. Միութիւնը 300.000 զինուորներ արձակելէ ետք, տակաւին երեք միլիոն 650 հազար զինուոր ունի։

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ մէջ ներքին խռովութիւններ ծագեցան. հիւս. Մոլիւքի շրջանը արգիլեալ գօտի հռչակուեցաւ կառավարութեան կողմէ, մինչ կացութիւնը լարուած վիճակ մը կը ներկայացնէ Սէլէպի մէջ։ Բանակին հրատարակած մէկ զեկոյցէն կ'իմանանք, թէ անցեալ շաբաթ Մոլիւքի մէջ ձերբակալուած են 10 զինուորականներ ու քաղաքացիներ, որոնք կը մտածէին պետական հարուած մը ընել։ Հանրապետութեան Նախագահ Սուքարնօ ներկայիս Հնդկաստան կը գտնուի։

ԱՆԳԼԻՈՅ Վարչապետ Մաքմիլըն Նոր Տելհի գնաց, ուր պիտի աշխատի անգլօ-հնդիկ յարաբերութիւնները բարելաւել։ Հաւանական է, որ տեսակցութիւն ունենայ նաեւ Ինտոնեզիոյ Նախագահ Սուքարնոյի հետ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ անցեալ ամիս անգործներուն թիւը զգալիօրէն բարձրացաւ։ Ներկայիս մէկ միլիոն երկու հարիւր հազար անգործներ կան։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ մերժեցին տնտեսական օժանդակութիւն ընել Հարաւային Ամերիկայի երկիրներուն (Արժանթին, Պրազիլիա, Իւրիւկուէյ), որոնք դիմում կատարեցին Մոսկուայի կառավարութեան։ Խ. Միութիւնը պատրաստակամութիւն յայտնած է օգնելու այդ երկիրներուն։

ԻՍՐԱՅԵԼԻ Խորհրդարանը 33ի դէմ 72 ձայնով վստահութիւն յայտնեց Պէն Կուրիոնի ներկայացուցած դահլիճին։ Հաւանական է, որ Արտաքին նախարարութիւնը դարձեալ յանձնուի տիկին Կոլտա Մէյրի։

ԺԸՆԵՒԻ մէջ այսօր կը վերսկսին Ֆրանքօ-եգիպտական տնտեսական խորհրդակցութիւնները՝ փորձագէտներու մասնակցութեամբ։

ԿԻՊՐՈՍԻ Թրքական համայնքին ղեկավարը, որ ներկայիս Պոլիս կը գտնուի, տեսակցութիւն մը ունեցաւ Վարչապետ Մէնտերէսի հետ, որմէ ետք յայտարարեց.— Կիպրոսի Թուրք եւ յոյն համայնքները այլեւս չեն կրնար միասին ապրիլ ու եթէ Թուրքերու դէմ եղած ահաբեկումները վերջ չգտնեն՝ անոնք ստիպուած պիտի ըլլան ինքնապաշտպանութեան միջոցներ փնտռել։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մամուլի «Թաս» գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ Ռումանիոյ Հանրապետութեան Նախագահ Փեթրիւ Կրոզա մեռած է։ Ծնած էր 1884ին եւ համալսարանական կրթութիւն ստացած Պուքրէշի, Պերլինի եւ Լայփցիկի մէջ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յունուար 7) — Զոյլ ոսկի 548.000, Նափոլէոն 3940, զուից. 3730, անգլ. 4670, քառ տոլարնոց 18.800, Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) սթերլին 1275, տոլար 470, զուից. 111.25, պելժ. 9.25, լիր 0.75։

ՍԱՀԱՐԱՅԻ ՔԱՐԻՒՂԸ

Քարիւղը, ներկայ դարուս, կարեւոր ազդակ մըն է քաղաքակրթութեան յառաջդիմութեան մէջ։ Շատերու համար թերեւս քարիւղը կը ներկայանայ իբրեւ վառելանիւթ, կամ շարժիչ ուժը ինքնաշարժներու, օդանաւներու եւ այլ մեքենաներու։ Իրականութեան մէջ քարիւղին օգտագործման սահմանը կարծուածէն շատ աւելի ընդարձակ է ու կարելի չէ միակ յօդուածով մը ներկայացնել զայն։ Միայն քիմիաբանութեան մարզին մէջ քարիւղը կը ներկայանայ իբրեւ առաջնակարգ հում նիւթ եւ կորիզը՝ բազմահազար նիւթերու պատրաստութեան, որոնք կը ստեղծեն յատուկ ճարտարարուեստներ։ Չափազանցութիւն չըլլար եթէ ըսենք թէ քարիւղի սպառումով կը չափուի երկրի մը յառաջդիմութեան մակարդակը։

Քարիւղին պահանջը տարուէ տարի կ'աւելնայ անհամեմատ չափերով եւ ընկերութիւնները միլիառներ կը ծախսեն քարիւղի նոր ակեր երեւան հանելու համար։ Այս երկիրը տարեկան կը սպառէ մօտ 24 միլիոն թոն չզտուած քարիւղ եւ այս թիւը տարին տասը առ հարիւր աւելնալու հակամէտ է։ Բարեբախտաբար այս վերջին տարիները եկան շրջելու Ֆրանսայի բախտին անիւը։ Արդարեւ, 1954ի Մարտին քարիւղ գտնուեցաւ Լանտի նահանգին Փարանթէ կոչուած անըրջան գիւղին մէջ։ Ցարդ այդ վայրին վրայ փորուած հորերէն ստացուած է մօտ մէկուկէս միլիոն թոն քարիւղ եւ տարեկան արտադրութիւնը այժմ հասած է երկրին ընդհանուր սպառումին վեց առ հարիւրին։ Վերջերս, նոյն շրջանին մէջ գտնուեցաւ նաեւ բնական կազի եւ քարիւղի հարուստ հոր մը։ Իսկ Լաքի բնական կազի հորը այս երկրին կը պարգեւէ իր ածուխի արտադրութեան մէկ եօթներորդին հաւասար ուժ, նաեւ ծծումբի կարեւոր քանակութիւն մը։ Կարեւոր են նաեւ Սէն Մարսէի (Օթ – Կարոնի նահանգ) եւ Պոռթոյի մօտ՝ Ամպէսի բնական կազի հորերը։ Իսկ Սահարայի քարիւղով Ֆրանսան տասնեակ մը տարի ետքը պիտի դառնայ քարիւղ արտադրող չորրորդ երկիրը։

Սահարան, անջրդի անապատը, աւազի եւ քարի անծայրածիր շրջան մըն է, չորս միլիոն քառակուսի քիլոմեթր տարածութեամբ, առանց հաշուելու լիբիական անապատը որ Սահարայի շարունակութիւնը կը կազմէ։ Սահարան կ'երկարի Ատլանտեանի եզերքներէն մինչեւ Լիբիոյ հարաւը եւ Սուտանէն մինչեւ Մարոքի, Ալժերիոյ, Թունուզի հարաւային մասերը։

Տակաւին տասնեակ մը տարիներ առաջ աշխարհագրականօրէն անծանօթ վայր մըն էր, որուն ֆիզիքական քարտէսն իսկ անտեսուած էր ու միայն ուղտերու կարաւաններ կը ճեղքէին յարաշարժ աւազակոյտերը։ Արաբական ցեղեր թշուառօրէն կ'ապրէին անապատին քանի մը ովասիսներուն մէջ, իբրեւ ապրուստի միջոց ունենալով արմաւի մշակութիւնը եւ ուղտաբուծութիւնը։ Անապատին մնացեալ մասերուն վրայ, տեղ տեղ աղքատ բուսականութիւն մը կ'աճի։ Իբրեւ կենդանի, բացի սողուններէ եւ թունաւոր միջատներէ, կ'ապրին ուղտը, յամօյրը (անթիլօփ) վիթը (կազել), ճագարն ու շնագայլը։

Ալժերիական Սահարայի տարածութիւնն է մէկ միլիոն 988 հազար քառ. քիլոմեթր, որուն հարաւային մասին վրայ կը տարածուին Արեւմտ. Ափրիկէի Ֆրանսական գաղթավայրերը։ Ֆրանսան, առանց հաշուելու արքունական արշաւանքները, 1830էն ի վեր գրաւելով Ալժերիան, ոչ միայն քաղաքակրթութիւն ներմուծեց այդ նախնական երկրին մէջ, որ վտանգաւոր ծովահէններու որջ մը դարձած էր, այլ եւ արդիականացուց զայն, ճարտարարուեստ հիմնեց, երկրագործութեան մղում տուաւ, մեծղի շինարարութիւններով զարդարեց երկիրը, բարելաւելով ժողովուրդին ապրուստի մակարդակը։ Այժմ Ֆրանսան կը վարձատրուի Սահարայով։ Մէկդի դնելով անոր ընդերքէն ելած հանքային հարստութիւնը, քարիւղը կուգայ օգնութեան։

Ամերիկացիք տարիներէ ի վեր կը տքնին Եգիպտոսի մէջ քարիւղ գտնել, առանց արդիւնքի։

Ֆրանսացիք կէս դարէ ի վեր հետազօտութիւններ կը կատարէին։ Առաջին առթիւ քարիւղ գտան Օմալի մօտ։ Իրական հետազօտութիւնները, լայն ծաւալով, սկսան երկրորդ աշխարհամարտէն ետքը։ Հաստատուեցաւ որ անապատի կարգ մը շրջաններու ներքնահողին կազմութիւնը նպաստաւոր էր քարիւղ պարունակելու։ Աշխատանքները յաճախ կը դժուարանային մրուրային (սէտիմանտէր) հողին հաստ խաւին պատճառաւ։ Պէտք էր հազարաւոր մեթր խորութեամբ ծակել հողը, քարիւղը գտնելու համար։ Ինչ որ միլիառներու ծախք մը կը պարտադրէր։ Այսուհանդերձ, «քարիւղը ամէն բանէ վեր» նշանաբանով երեք ընկերութիւններ ամէն զոհողութիւն ստանձնելով, իւրաքանչիւրը, ըստ բախտի՝ շրջանի մը արտօնութիւնը առնելով լծուեցաւ աշխատանքի։ Առաջին առթիւ հետազօտութեան վայրերուն օդային լուսանկարները առնուեցան, որոնք յստակօրէն կը պարզեն այդ վայրերուն բնական կառուցուածքը։

1953ին Ին Սալահէն ութսուն քիլոմեթր հեռաւորութեան մը վրայ կատարեցին առաջին պեղումը եւ 1954ին 2579 մեթր խորութենէն դուրս ժայթքեց բնական կազը՝ օրական 650 հազար խորանարդ մեթր քանակութեամբ։ Նոյն շրջանի Ճարէթ կոչուած վայրին մէջ եւ Հօկար լեռան լանջերուն բացուած հորերը եւս զանազան խորութեամբ արդիւնաւոր եղան, որոնց իւրաքանչիւրէն օրական նուազագոյն չորս հազար խորանարդ մեթր բնական կազ ժայթքեց։ Այստեղ անցողակի ըսենք որ կազը քարիւղին նախանշանն է եւ անոր շնորհիւ է որ քարիւղը դուրս կը ժայթքէ հորերէն։

Լիբիական սահմանին վրայ եւս կատարուած պեղումները արդիւնաւորուեցան եւ Էճէլէյի մէջ 1955ին 450 մեթր խորութեան վրայ գտնուեցաւ քարիւղը։ Էճէլէյէն 70 քիլ. դէպի արեւմուտք նոյնպէս քարիւղը ժայթքեց։ Վերջապէս դէպի հիւսիս ելլելով Ուարկլայի մէջ անցեալ տարի գտնուեցաւ քարիւղը 3400 մեթր խորութեան մը մէջ որ բացառիկ է համաշխարհային գետնի վրայ քարիւղի շերտին 137 մեթր խորութեամբ։ Կատարուած նախատեսութեանց համաձայն քարիւղը գրաւած է հինգ հարիւր քառ. քիլոմեթր ներքին տարածութիւն մը որուն պարունակած օգտագործելի քարիւղին քանակը մասնագէտներէն ոմանք մէկ միլիառ թոն կը գնահատեն։ Իսկ ուրիշներ այս թիւը կը բազմապատկեն քանի մը անգամով։ Ուարկլայէն 150 քիլմ. դէպի հիւսիս – արեւմուտք բացուած են ուրիշ հորեր, որոնք խոստմնալից կը համարուին։ Կան տակաւին ուրիշ շրջաններ ուր կը յուսան քարիւղ գտնել։ Արդէն իսկ այդ վայրերուն երկրա – բնագիտական ուսումնասիրութիւններ յառաջ կը տարուին արագօրէն։ Այժմ, գաղափար մը տալու համար կատարուած ծախքերուն վրայ տանք քանի մը թիւեր։

1945էն մինչեւ 1954 հետախուզական աշխատանքներու եւ հորերը բանալու համար ծախսուած է 16 միլիառ 370 միլիոն ֆրանք։ 1955ին ծախսուած է 10 միլիառ։ Իսկ 1956ին՝ 15 միլիառ։ 1955ին, ընկերութիւնները դժուարին պայմաններու տակ աշխատանքի վայրերուն վրայ փոխադրած են 3900 թոն կշռող կազմածներ ու զանազան պիտոյքներ։ Իսկ 1956ին՝ վեց հազար թոնէ աւելի։ Պէտք է նկատի ունենալ որ հոր մը փորելու աշխատանքին համար կը ծախսուի օրական յիսուն խորանարդ մեթր ջուր։ Այժմ շնորհիւ կատարելագործումներու, ջուրին պահանջը իջած է 15 խոր. մեթրի։

Յետոյ կայ նաեւ քարիւղի փոխադրութեան խնդիրը։ Չի բաւեր միայն քարիւղը գտնել։ Պէտք է միջոցներ ստեղծել նաեւ անոր անվտանգ փոխադրութիւնը ապահովելու։ Հասկնալի է թէ ինչ խոչընդոտներու կը բախի այդ հարցը՝ անհորիզոն անապատի մը համար, ուր չկան ճամբաներ։ Նաւթուղիներու զետեղումն ալ, ոչ միայն մեծածախս ձեռնարկ մըն է ու յաճախ բնական արգելքներու պէտք է յաղթահարել, այլ եւ քաղաքական խնդիրներ ալ կը յարուցանէ, եթէ ուզուի խնայողութեան կամ դիւրութեան համար օտար հողերէ անցընել խողովակները։

Յամենայն դէպս, տակաւին տարիներ պիտի անցնին, մինչեւ որ կարելի ըլլայ Սահարայի քարիւղը օգտագործել ակնկալուած քանակութեամբ։ Մինչ այդ, մասնագէտներ ու գործաւորներ, անապատային կիզիչ ու հեղձուցիչ կլիմայի տակ պիտի տքնին անապատի ընդերքէն դուրս բերելու համար զարշահոտ ցեխը՝ սեւ ոսկին, յօգուտ մարդկութեան ու քաղաքակրթութեան յառաջդիմութեան։

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ԱՐՄԵՆԱԿ ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Տխուր քսանամեակի մը սեմին կը գտնուինք։ Արդարեւ, 1938ին, Փարիզի մէջ, իր երիտասարդ տարիքին աչքերը փակեց տաղանդաւոր բեմական գործիչ, փարիզահայ թատրոնին լաւագոյն մէկ զաւակը՝ Արմենակ Սարաֆեան։

Ի տղայ տիոց սերտ բարեկամութիւն մը զիս իրեն կապած ըլլալով, պարտք զգացի իր մահուան քսանամեակին առթիւ գրել իր մասին, այդպէսով մասամբ քաւած ըլլալու համար իմ եւ իմ բազմաթիւ բեմական ընկերներուս այն մեղքը՝ որ այս պատուական ընկերոջ մահէն ետք բոլորս ալ անոր յիշատակին հանդէպ մնացինք լուռ ու անտարբեր։

Արմենակ Սարաֆեան բնիկ Սկիւտարցի էր։ Պոլսոյ այդ գեղածիծաղ ու արուեստի շունչով լեցուն արուարձանին մէջ, շատ պարզ է որ Արմենակն ալ պիտի բոցավառէր այն կայծով, որով վառուած ու նոյնիսկ խանձած էին բազմաթիւ ուրիշ տաղանդաւոր ու արուեստագէտ Սկիւտարցի տղաք։ Նախ Պետրոս Դուրեանը, յետոյ Մատթէոս Զարիֆեանը, յետոյ ուրիշնե՛ր ․․․

Դեռ շատ փոքր տարիքին բեմը կը քաշէ զինքը։ Սարդը շատ կանուխէն կը հիւսէ իր ոստայնը եւ իր վտանգաւոր՝ այլ սակայն յոյզերով ու յոյսերով, ծիծաղով ու լացով, փառքով ու անկումով լեցուն թելերուն մէջ կ'առնէ այս երիտասարդ, գրեթէ պատանի բեմի սիրահարը։

Կարճ ժամանակ մը յաճախելէ ետք Պէրպէրեան վարժարանը, Արմենակ Սարաֆեան կը թողու այդ հաստատութիւնը, եւ հոն յաճախելէ առաջ Թաղին ազգային վարժարանին մէջ ստացած իր համեստ ուսման վրայ աւելցնելով իր ինքնաշխատութեամբ ձեռք բերած գիտելիքները, կը նուիրուի բոլորովին բեմին։

Մինակ չըլլար իր նախնական քայլերուն մէջ։

Իր շուրջը կը բոլորուին իրեն պէս բազմաթիւ արուեստի «խենթեր»՝ Յակոբ Լաթիֆեան, Խորէն Փափազեան, Խաչատուր Մարինեան, Ժիւտէքս եւ տակաւին ուրիշներ ու կը լծուին աշխատանքի։

Իրենց նախնական քայլերուն մէջ մեծապէս օգտակար կը դառնայ երեք ըն—

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՍ, ՓՆՋՈՒԾ ՈՒ ԿԱՄ

Ա՜խ, էս պիոներները հոգիս հանեցին։ Ամէն անգամ որսից վերադառնալիս շրջապատում են ու ձեռ առնում. «Էդ ո՞նց է, պապի, էլի դատա՞րկ ես եկել․․․»։ Ասում եմ, երեխէք ջան, հօ ամէն որսի գնալիս բան չեն սպանի, ախր մեղք են․․․ Ասում են. «Բա որ խղճում ես կենդանիներին, ինչի՞ ես որսի գնում ․․․»։

Հիմի ասեմ, երեխէք ջան, թէ ինչի եմ որսի գնում ։

Կեանքիս մեծ մասը սարերում եմ անցկացրել։ Դէ, ո՞նց հրացանը չվերցնեմ ու սար չբարձրանամ ։

Բարձրանում ես սարը եւ ինչքան բարձրանում ես, օդը դառնում է անապական, շնչում ես ազատ, լիաթոք, զգում ես, որ կայտառանում ես, ուժերդ աւելանում են։ Նստում ես մի ժայռի գլխին, նայում ես, քարերին թառած արծիւներին, նայում ես մեր Արարատեան չքնաղ դաշտին, նայում ես ճերմակ գլուխը հուրհրատին տուող ծեր Արարատին․․․ Մէկ էլ տեսնում ես կաքաւների մի երամ՝ թ՛ռռռ, եկաւ իջաւ դիմացիդ քարին, ու մի համերգ սկսեց, ինչ համերգ։ Կչկչում են հազար ձէնով։ Միայն էն գիտեմ, որ հմայուած – տարուած նրանց երգն եմ լսում ու մոռանում եմ, որ կրակելու պատրաստ հրացանը գոգիս է, մոռանում եմ, որ որսի եմ եկել ։

Արծիւը լայն թեւերը թափահարելով իջնում է ժայռից, թէ՞ ես եմ անզգոյշ հազում, որ կաքաւների ձայնը կտրւում է։ Մէկ էլ տեսար՝ ժայռի ծերպից մի այծեամ դուրս պրծաւ խրտնած, մի բոպէ կանգ առաւ, խլուշ – խլուշ անելով դէսդէն նայեց, որ տեսնի թեւերի ձէնը ո՞րտեղից է գալիս, արծիւը հօ մտքի չունի՞ իր ուլի վրայ յարձակուելու։ Ուլը չի երեւում, բայց ես գիտեմ, որ նա ժայռի փչակում է, մայրը հրամայել է նրան անշարժ մնալ․․․ Մտիկ եմ անում էդ վախեցած – մոլորուած մօրը, գիտեմ, որ նրա տագնապը իր կեանքի համար չի, այլ՝ ժայռում թաքնուած իր ձագի համար։ Դէ, ձեզ եմ ասում, երեխէք ջան, ո՞նց զէնք բարձրացնեմ էդ կենդանու վրայ։ Ու յետոյ էլ ձեռ էք առնում ինձ թէ՝ «պապի, էլի որսից դատա՞րկ ես եկել ․․․»։

Վեր եմ կենում, հեռանում ժայռի գլխից, ինչս ինձանից գոհ, որ արիւն չթափեցի էդ սիրուն օրը։ Հեռանում եմ, որ իմ ներկայութեամբ չպղտորեմ էդ անմեղ կենդանիների կեանքը ։

Անց եմ կենում սարի միւս երեսը, մտնում եմ անտառը, զովը խփում է երեսիս։ Գիտեմ, որ անտառում արջ է պատահում, դէ, արջը գազան է, նրան խփելը մեղք չի։ Վերջապէս, իրիկնադէմին, հեռու մի ձորում առուի մօտ գտնում եմ իմ փնտռած կենդանիներին, արիւնը գլուխս է խփում, հրացանս մեկնում եմ, բայց․․․ Չէ, որսորդ, կաց մի տեսնենք ինչ բանի են էս բրդոտները ․․․ Խաղում են, տես․․․ Էհ, թող խաղան, վերջին խաղերն են իրենց մօր հետ։ Վաղը – միւս օրը կը ջոկուեն մօրից, ամէն մէկը իր համար բնտանիք կը կազմի, թող խաղան վերջին անգամ։ Ու ձեռքերս թուլանում են, հրացանիս փողն ինքն իրեն լքնում է։ Յետոյ էլ ասում էք. «Ինչի՞ ես որսից դատարկ գալիս․․․»։ Էհ, ինչ անեմ, երեխէք ջան, որ բնութիւնն ինձ էսպէս է ստեղծել ։

Մարդ քիչ է մնում հրացան տանի որսորդական խանութ ու ասի. «Ծախեցէք, էլ դա ինձ պէտք չի»։ Վերջին օրերս քիչ էր մնում, որ էդպէս էլ անէի, բայց մի դէպք եկաւ տակնուվրայ արաւ տրամադրութիւնս, ու միտքս փոխեցի ։

Դա անցեալ կիրակի էր, երբ ես որսը չալակիս հանդից տուն եկայ, ու փառաւոր եկայ, հօ յիշո՞ւմ էք․․․ Ես կարծում եմ մենակ էն օրը գլխի ընկաք, թէ ինչ կրակող եմ եղել ես։ Բայց գիտեմ, որ տեսերդ մտածում էք, թէ «էդ ի՞նչպէս է, որ էս անգամ Արշակ պապը որսով տուն եկաւ»։ Հիմի պատմեմ ։

Ծաղկաչէնից ոչ շատ հեռու մի ձորակ կայ։ Իմ սիրած տեղն է դա։ Վերեւից մի գոլոյ առու է քչքչալով իջնում։ Նօսր անտառը առուի երկու ափերից կանաչ ամպի նման գնում է դէպի լեռները։ Բացատներ կան էդ անտառում, ոնց որ երկրային դրախտ. ախր ի զուր չեն մեր պապերը Ծաղկաչէն դրել անունը. գոյն – գոյն ծաղիկները կանաչ խոտի հետ մարդու աչք են ուրախացնում։ Բա դրանց հոտը, դրանց անմահական հոտը․․․ Նստել եմ մի քոթուկի, ու իմ սովորութեան համաձայն, հրացանը գոգիս՝ նայում եմ կանաչի մէջ պսպղող առուին, լսում եմ ծաղկից – ծաղիկ թռչող մեղուների բզզոցն եւ, վայրի համեմների հոտով հարբած, մտքերիս ծովն եմ ընկել։ Ու էդ ժամանակ սիրտս լցուած բարութեամբ ուզում եմ, որ ամէն շունչ արարած էլ ապրի էս սիրուն աշխարհում ։

Մէկ էլ խլրտոց լսեցի ու անտառի շուքից մի եղնիկ դուրս եկաւ՝ ձագն էլ յետեւից։ Որ արեւի շողքն ընկաւ դրա հորթի վրայ, մէջքի գոլերը հուրհրատին տուին. էդքան էլ սիրուն արարա՞ծ․․․

ՎԱԽՏԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

կեր մը՝ Սարիմ Մաքսուտեան, որ արդէն առաջին աշխարհամարտի գինադադարին մաս կը կազմէր Պոլսահայ Տրամաթիքին եւ գրեթէ անոր հիմնադիրներէն մէկն էր:

Սկիւտարի փայտաշէն Թէփէի Թատրոնին մէջ, այս խումբ մը «խենթ»երը կը տանին գեղեցիկ աշխատանք մը:

Անշահախնդիր ոգիով մը կը փարին Հայ Թատրոնին, յանդուգն ձեռնարկներ կ՚ընեն եւ շնորհիւ իրենց յամառ կամքին, եւ անշուշտ իրենց գեղեցիկ ընդունակութիւններուն, շուտով կը դառնան արուեստասէր Սկիւտարին փնտռուած սիրող-դերասանները:

Հայ Թատրոնի խաղացանկը, ինչպէս նաեւ օտար խաղացանկէն բազմաթիւ կտորներ կը դառնան իրենց գործունէութեան առարկան.— Նամուս, Զար-Ոգի, Հին Աստուածներ, Օթելլօ, Տրիլբի, Ուրիէլ Ակօստա եւ տակաւին ուրիշ բազմաթիւ թատերակներ, որոնց մէջէն ամէն անգամ ալ պատւով դուրս կուգան:

Արմենակ Սարաֆեան այս խումբին գլխաւոր ուժը կը հանդիսանայ:

Կը յիշեմ այն երանելի՜ օրերը, երբ ես Պոլիս, Կէտիկ-Փաշայի մէջ, «Օշական» Գրական-Գեղարուեստական Միութեան Թատերական բաժնին «վարիչ»ն էի: Յաճախ Սկիւտարի սիրողներու խումբին հետ փոխանակութիւններ կ՚ընէինք: Անոնք կուգային ու կը մասնակցէին մեր ներկայացումներուն, եւ մենք փոխադարձաբար կ՚երթայինք Սկիւտար ու կը մասնակցէինք անոնց ներկայացումներուն:

Եւ մեր այս երիտասարդական «խենթ»ութիւնները հետզհետէ կը գինովցնէին, կը խանդավառէին մեզ, մինչեւ այն օրը՝ երբ մէկդի թողլով ամէն ինչ, խոյս տալով քաղաքական վերիվայրումներուն առջեւէն, եկանք ու ինկանք Սէնի հիւրընկալ այս ափերը, շարունակելու համար մեր «խենթ»ութիւնները:

1925 թուականէն սկսեալ Արմենակ Սարաֆեան եղաւ փարիզահայ Թատրոնի առաջնակարգ ուժերէն մին:

Տրդատ Նշանեանի հիմնած Փարիզահայ Տրամաթիքին Արմենակ Սարաֆեան երկար տարիներ խաղնեց իր քրտինքը, անշահախնդիր դիրք ունեցաւ առհասարակ բոլոր բեմական երոյթներուն հանդէպ:

Փարիզէն եկող ու անցնող բոլոր ծանօթ դերասանները՝ Զարիֆեան, Վահրամ Փափազեան, Շահխաթունի, Կոստանեան, Ղափարեան, Սուրաբեան, բոլո՜րը, բոլորն ալ սիրեցին ու գնահատեցին Արմենակը, գտնելով անոր մէջ բեմական անժխտելի տաղանդ՝ զատ, զոհողութեան ու նուիրումի վսեմ հոգի մը:

Եւ արդարեւ, Արմենակ Սարաֆեան նուիրեալ մըն էր բառին տառական իմաստով:

Գործին օգտակար ըլլալու ջանադրութեամբ, բազմաթիւ պարագաներու մէջ, Արմենակ Սարաֆեան չէ վարանած վայրկեան մը իսկ զոհելու իր եսը՝ ընդհանուր գործի շահուն համար:

Եւ այսպէս Արմենակը կը տեսնէինք յաճախ բեմին վրայ իր բազմակողմանի պիտանիութեամբ:

Հեզահամբոյր ու բարի էր Արմենակ, խաղացած է բազմաթիւ դերեր, որոնց խղճամիտ ու ճշգրիտ մեկնաբանութեամբ արժանացած է ընդհանուր գնահատանքի: Առնցմէ մէկը մանաւանդ՝ Գրիգոր Վահանի «Կինս Անհաւատարիմ է» գողտրիկ կատակերգութեան մէջ աստուածաբանութեան ուսանող Թովմասի դերը, որ Արմենակ Սարաֆեան առաջին անգամ խաղացած է Փարիզի մէջ, մինչեւ այսօր տակաւին չէ ունեցած իր արժանի դերակատարը, այնքան որ Արմենակ կատարեալ ու անթերի էր այդ դերին մէջ:

Իր ճինկէօզը (Զուհաճեանի «Լէպլէպիճիհօր» մէջ) յայտնութիւն մը եղաւ իր ատենին, վասնզի ողբացեալ մեր ընկերը այդ փոքրիկ դերը, դաեհկութեան ընկալեալ սովորութիւններէն դուրս հանելով, դարձուց գրաւիչ տիպար մը:

Ողբացեալ երգիծաբան Լիլայի Սալօնի Օձը գործը, որ տաղաչափեալ օփէրէթի մը վերածած է Գր. Վահան Մէկ եատկ, չորս պատկ տիտղոսով առոր մէջ Արմենակ Սարաֆեան անմոռանալի տիպար մը ստեղծագործեց Մանկասարի դերով:

Զեմ խորհիր որ գտնուի այսօր ընկեր մը որ ողբացեալէն պահած ըլլայ դառն ու ցաւոտ յիշատակ մը:

Իր ամբողջ կեանքը տարուած էր, կրլանուած Թատրոնով:

Մինչեւ այսօր ալ տակաւին փարիզահայ դերասանական ընտանիքին անդամներուն մէջ չկայ ոեւէ մէկը որ Արմենակ Սարաֆեանին չափ յաճախած ըլլայ Ֆրանսական Թատրոն:

Ֆրանսական արուեստին այդ ճիւղը գաղտնիք չունէր իրեն համար: Բոլոր ծանօթ հեղինակներու գործերուն եւ անոնց մեկնարկու բոլոր անուանի դերասաններուն մասին լրիւ գաղափար ունէր եւ այդ մասին կ՚արտայայտուէր բացարձակ տիրականութեամբ եւ ինքնավստահ հմտութեամբ մը:

Շատ վաղաժամ բաժնուեցաւ մեզմէ Արմենակը: Փարիզահայ հայ Թատրոնը շատ պէտք ունէր իրեն:

«Թատերական հին դէմքեր»ու շարքին գետեղեցի մեր սիրելի ընկերը: Այո՛, որովհետեւ թէեւ հին չէր ան, մահացաւ 1938ին, սակայն իր վարքով ու բարքով, իր գեղեցիկ տաղանդով եւ մանաւանդ իր անշահախնդիր եւ նուիրեալ ոգիով, արժանի է դասուելու մեր բեմական անմոռանալի դէմքերու հոյլին մէջ:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱԶԴԱԿ բացառիկ նուիրուած Հայ Ուսանողութեան: Հրատ. Հ. Յ. Դ. Զաւարեան Ուս. Միութեան (1957): Գին՝ 2ուկէս լիբ. ոսկի:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿՐԹ. ՄԱՐՄՆԻ ԽՆՋՈՅՔԸ ԵՒ «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ» ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՏԷՍԻՆ, (Յառաջ).— Դեկտեմբեր 14ի շաբաթ երեկոյեան Հ. Յ. Դ. Տան սրահը կը յորդէր երիտասարդ-երիտասարդուհիներով: Մեծ մասամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներ՝ եկած մինչին Ֆրանսայի զանազան շրջաններէն: Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի տեղւոյս մասնաճիւղին կազմակերպած պարահանդէսն էր այդ, որ բարոյական ու նիւթական մեծ յաջողութիւն մը եղաւ:

Անշուշտ պարահանդէս մը յանձնարարելի ձեռնարկ մը չէ երիտասարդութեան համար: Մխիթարական է սակայն այն տեսակէտով՝ որ հայ երիտասարդներ կը համախմբուին նոյն յարկին տակ, շարժում ստեղծելով: Այսուհանդերձ նման ձեռնարկներ եւս պէտք է օգտագործել, ազգային շունչ ու ոգի ներշնչելու համար ապազգայնացած տարրերու: Տարակոյս չկայ թէ մեր տղաքը հետզհետէ պիտի վարժուին հայկական յայտագիր մըն ալ կցել պարահանդէսին, արդարացնելու համար իրենց հետապնդած նպատակը:

Յառաջդիմութիւն ու կորով կը մաղթենք մեր տղոց:

×

Ֆր. Կ. Թաչի Ազգային դպրոցի Կրթ. մարմինը այս տարի գեղեցիկ գաղափարը յղացած էր խնջոյք պարահանդէսով մը տօնելու Ծնունդը, որ տեղի ունեցաւ 24 Դեկտեմբեր երեքշաբթի երեկոյեան Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Թէեւ հայկական Ծնունդի օրը չէր եւ առարկութիւններ եղան այդ մասին, սակայն տեղական պայմանները նկատի առնուեցան:

Կոկիկ բազմութիւն մը եկած էր քաջալերելու ձեռնարկը: Կրթ. մարմինը ջանք չէր խնայած անթերի կերուխումի մը պատրաստութեան համար:

Բոլորին փափաքով սեղանապետ նշանակուեցաւ ընկեր Ս. Առաքելեան, որ իրեն յատուկ ճարտարութեամբ կրցաւ շուտով ջուարթ մթնոլորտ մը ստեղծել ու երեկոյթին ներդաշնակութիւնը պահել:

Բարձրախօսէն սփռուող ձայնի ալիքները մերթ կը դղուէին մեր սրտերը իրենց հայրենաշունչ, կախարդական թրթռումներով, մերթ ալ կշռոյթ կուտային երիտասարդ զոյգերուն պարին:

Մէջ ընդ մէջ եղան յաջող արտասանութիւններ, մեներգներ, ու ոգեւորիչ խմբերգներ: Արտասանեցին (Լիոնէն) Գ. Գ. Թուլթեան՝ «Մեռան, չկորանք» եւ Օր. Բրաբիոն Տապադեան՝ Վ. Թէքէեանի «Եկեղեցին հայկական է»ը: Ընկեր Փիլոս Սարգիսեան շեշտեց հայեցի դաստիարակութեան կարեւոր դերը ու թելադրեց օժանդակել դպրոցին: Ցետոյ երգեց «Մենք անկեղծ զինուոր ենք»ը: Տիկին Սարգիսեան կարապետեան իր ձայնով ջերմօրէն գնահատուեցաւ: Խօսք առնուեցաւ Փարիզէն ընկեր Սերոբ Մանուկեանի որ իր լաւատես տպաւորութիւնները յայտնեց տեղւոյս «Նոր Սերունդ»ի ժրաջան գործունէութեան մասին, ապա արագ ակնարկով մը պատմականը ըրաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան գործունէութեան ու փառաբանեց այս մեծ կուսակցութիւնը, որ միշտ արթուն, նոյն եռանդով կը հետապնդէ ազգային դատի իրականացումն ու Նոր Սերունդի փրկութեան գործը: Յայտնութիւն մը եղաւ ուսանող Գ. Յակոբ Գէօրօղլեանը (Լիբանանէն) որ իր պանծոյին ընկերակցութեամբ երգեց հայերէն, արաբերէն եւ ֆրանսերէն երգեր, մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով:

Մեներգեց նաեւ Գ. Տիգրան Տէյիրմէնճեան՝ «Անուշ գարուն»ը:

Ցետոյ խօսք առնուեցաւ Կրթ. Մարմնի ներկայացուցիչ Գ. Նուպար Գօտուրեանի, որ յայտնեց երեկոյթին նպատակը, շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն եւ կարգ մը նուիրատուներուն:

Խօսք առնուեցաւ նաեւ ուսուցիչ Գ. Ազգին Մարտիրոսեանի որ բաւական երկար կանգ առաւ հայ կնոջ ազգային նուիրումին վրայ ու մասնաւորապէս ծանրացաւ Կայոյտ Թաչի գործունէութեան շուրջ, գնահատելով կանացի այս մեծ կազմակերպութեան նախախնամական դերը հայ իրականութեան մէջ, բարեսիրական ու կրթական դետնի վրայ: Գնահատեց նաեւ տեղւոյս մասնաճիւղի վարչութեան եռանդուն ջանքերը:

Մեծ յայտնութիւն մը եղաւ նաեւ Օր. Այտա Գըլըճեանը (Լիբանանէն) որ իր քաղցր ձայնով երգեց քանի մը երգեր: Յաջողութեամբ մեներգեց նաեւ Տիկին Աշխէն Գօյաճեան: Աւելորդ է ըսել թէ բոլոր երգողներն ու արտասանողները գնահատուեցան ըստ արժանւոյն:

Գ. Մկրօ Տէմիրճեան ու իր դուստրը պարեցին հայրենի պարեր, մեզ փոխադրելով Տարօնի չքնաղ աշխարհը:

Այսպէս, ուրախ միջավայրի մը մէջ եւ առատ կերուխումով շարունակուեցաւ խնջոյքը մինչեւ առաւօտեան ժամը 5:

×

Ինչպէս սովորութիւն դարձած է, «Մանուկներու Օրը» եւս պիտի տօնուի առանձին՝ տօնածառ հանդէսով մը Յունուարի ընթացքին, Ֆ. Կ. Թաչի մասնաճիւղի կողմէ, ուր մեր դպրոցին աշակերտները մեզի ցոյց պիտի տան իրենց շնորհներն ու յառաջդիմութիւնները՝ մայրենի լեզուով:

Անշուշտ աւելի մեծ թիւով ծնողներ ներկայ պիտի ըլլան այս օրը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (94)

ԿԱՅԾԵՐ

ԻԸ.

ՆՇՈՅԼՆԵՐԸ ԵՐԵՒՈՒՄ ԵՆ

Տաք կլիման թուլացրել էր նրա ուղեղը, նրա կենսական ուժը: Տափակ երկիրը չինել էր նրան մի անփախչելի որս ագայի ձեռքում: Իսկ հողագործութիւնը պահպանում էր նրա մէջ անսասնական րթմատութիւնը եւ եղի համբերութիւնը:

Տարօնը եւ Վասպուրականը աւելի լեռնոտ եւ սառն երկիրներ էին: Շատ տեղ սարերը ծածկուած էին անտառներով: Երկարատեւ ձմեռը, անդադար անձրեւները, իսկ տարուայ ջերմ եղանակներում երաշտութիւնը՝ կայուցանում էին հողը անյարմար ցանքերի համար: Ի բաց առեալ Վանայ ծովակի շրջակայ ցած երկիրները, եւ Ատրպատանի սահմանակից հարաւային կողմերը, մնացեալ գաւառները լեռնային բարձրաւանդակներ էին, որոնք միայն տալիս էին հոտ մարգեր խաշնարածութեան համար: Այս պատճառով բնակիչների գլխաւոր պարապմունքը անասնապահութիւնն էր:

Հայերը առաւելապէս բռնել էին այն սեզերը, ուր կարելի էր եւ վարուցանքով պարապուել. իսկ այդ չէր կացուցանում նրանց ապրուստի գլխաւոր աղբիւրը, նրանք մի եւ նոյն ժամանակ եւ երկրագործ եւ հովիւներ էին. ձմեռը անցուցանում էին նրանք գետնափոր խրճիթներում, իրանց գիւղերի մէջ, իսկ տարուայ մնացած ամիսները չադրներում, լեռների բարձրաւանդակի վրայ:

Այստեղ Հայերի մի այսպիսի կիսաշուական եւ կիսահաստատաբնակ կեցութիւնը տուել էր նրանց բնաւորութեանը երկակենցաղ կենդանիների յատկութիւններ: Նրանց գետնափոր խրճիթներն, իրանց ստորերկրեայ ոլոր-մոլոր խորշերով, աւելի նման էին սողունների որջին. եւ դա մտցրել էր բնակիչների մէջ օձի նենգութիւնը եւ նրա սխերիմ չարամտութիւնը. նա պատրաստ էր խայթել, եթէ յարմար միջոց գտնէր: Նրանց հովուական չադրները, կպմուած լեռների բարձրաւանդակների վրայ, բազմադոյշ ջրվէժների մօտ, շրջապատած հսկայական ժայռերով, որոտի եւ կայծակի անհեղ սպառնալեաց ներքոյ,— տուել էին նրանց բնաւորութեանը աւելի կիսավայրենի եւ կիսաղազանային յատկութիւններ:

Հովուական կեանքը իր նահապետական պարզութեան հետ ունի եւ իր վայրենի կոպտութիւնը: Մշակական կեանքը իր աշխատասէր հոգու հետ պահպանում է թուլասրտութիւն եւ երկչոտութիւն:

Հայը իր հայրենի լեռների, թէ եւ հարազատ, բայց փչացած որդին էր: Քուրդը նրա մտերիմ որդեգիրն էր: Հայը ոչ կատարեալ երկրագործ էր եւ ոչ կատարեալ հովիւ: Քուրդը հաւատարիմ էր մնացել իր պարապմունքին. նա հոգով եւ սրտով հովիւ էր, այդ բառի բուն նշանակութեամբ: Այս պատճառով նա տիրում էր:

Հովիւները միշտ տիրում են, որպէս իրանց հօտերին, նոյնպէս եւ մերձաւոր ժողովուրդներին: Մարդկութեան առաջին տիրապետողներն եղել են հովիւները: Մեր Հայկ նահապետը նոյնպէս մի քաջ հովիւ էր:

Տարօնի եւ Վասպուրականի Հայը և՛ւ հովիւ էր եւ երկրագործ. նա վարում էր որպէս շուական, նոյնպէս եւ հաստատաբնակ կեանք: Իւր գիւղերում, գետնափոր խրճիթների մէջ, նա ապրում էր որպէս գաղանը իր որջում. իր արտերի մէջ նա զինուորուած էր բահով եւ մանգաղով. իր լեռների արօտներում նա զինուորուած էր հրացանով եւ թրով: Այսպիսի երկակենցաղ ապրուստը տուել էր նրան երկերեսանի բնաւորութիւն,— նա միեւնոյն ժամանակ նուաճեալ ժողովուրդ էր հպատակի բոլոր համբերութեամբ, եւ մի եւ նոյն ժամանակ կատաղի ապըստամբ էր, եթէ միջոցները կը նպաստէին նրան:

Այս էր պատճառը, որ Կուրօն շատ անգամ ասում էր՝ «այս ժողովրդից կարելի է մի բան սպասել. նա բոլորովին մեռած չէ. նա մի օր կը գցէ իր պարանոցէն քրդի լուծը»:

Կարօյի գուշակութիւնը անհիմն չէր: Շատախի, Սասնոյ եւ Մոկաց երկրի Հայերը, որոնք իրանց կենցաղավարութեամբ չէին զանազանւում քրդերից, բոլորովին ազատ էին եւ ինքնակալ: Նրանք շատ անգամ միանալով Քրդերի հետ, թալանում էին այս եւ այն երկիրները. եւ պարմանալին այն է, որ չէին խնայում մինչեւ անգամ իրանց ազգայիններին: Սասնոյ Հայը երբեք իր պատեանը չէ դընում մերկացուցած խէնջարը առանց նրան թաթախելու հակառակորդի արեան մէջ: Նա շատ դժուարութեամբ է դուրս քաշում իր սուրը. իսկ երբ սուրը մերկացաւ պատեանից, գործը վճռուած է. նա պէտք է կոտորէ:

Այս երկրում, որքան ես նկատում էի, իւրաքանչիւր Հայի սիրտը նմանում էր կիսահանգած օջախի, որքան քքքրում ես մոխիրը, նոր եւ նոր կայծեր են յայտնւում. մի փոքր վառելու նիւթ, մի բորբոք — եւ ահա բռնկեց կրակը ....

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Տէր եւ Տիկին Հայկ Սէրէնկիւլեան ի-րենց եղբօր՝ Նիկողոս Նիկողոսեանի յի-շատակին տասը հազար ֆրանք կը նուի-րեն Կապոյտ Խաչի կայանին։ (Ստանալ «Յառաջ»էն) եւ հինգ հազար ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Գէլվիլի Ռոստոմ խումբը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին ընկեր Ե. Գրիգորեանի եւ ըն-տանեկան պարագաներուն, իրենց մօր՝ Տիկին Արմենուհի Քէօսէեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի՝ երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ՝ Մշակոյթի Տան ֆոնտին ։

×

Թոքատի Հայր. Միութիւնը ցաւակցու-թիւն կը յայտնէ Պ. Երուանդ Գրիգոր-եանի եւ Պ. Նուպար Քէօսէեանի իրենց մօր եւ մեծ մօր Տիկին Արմենուհի Քէօ-սէեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն «Շաւարշ Միսաքեան» սրահին ։ (Ստանալ «Յառաջ»էն) ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ոմն Տիկին Ն. երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման, երկու հազար ալ «Հայ – Բոյժ»ին։

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Րաֆ-ֆի» եւ «Փոթորիկ» խումբերու, այս հինգշաբթի (Յունուար 9) Քաֆէ Րեժան։

Կը խօսի ընկ. ԽԱՉԻԿ ՌՇՏՈՒՆԻ։

Նիւթ՝ 1. «Հոկտեմբերեան յեղափո-խութի՞ւն թէ պետական հարուած» ։

2. «Համայնավարները ի՞նչ չափով կը յարգեն խորհրդարանական օրէնքները »։

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի ըն-կերները ։

« ՉԱՐԵՆՑԻ ՕՐ »

Հրապարակային Գրական բանախօսու-թիւն, կազմակերպութեամբ Լիոնի Նո-րակազմ «Հայ Մշակութային Միու-թեան» ։

Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Գ. Թաղապետարանի շքեղ սրահին մէջ, (211 րիւ Տիւկէֆլէն)։

Կը բանախօսէ Գ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Նիւթ ունենալով՝ Եղիշէ Չարենցի կեանքն ու գրական գործունէութիւնը ։

Պիտի ըլլան նաեւ արտասանութիւններ։ Գեղարուեստական բաժին ։

Մուտքը ազատ է ։

Հայախօս ժապաւէն
ՇԱՎԻԼ – ՎԵԼԻԶԻԻ ՄԷՋ
Յունուար 21, Գշ. գիշեր
Ի նպաստ նորաշէն եկեղեցւոյ ։
Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սենեակ մը երիտասարդի մը համար, Փարիզ կամ հիւսիսային արուարձաննե-րը, նախընտրաբար խոհանոցի դիւրու-թեամբ ։ Դիմել Թերթիս վարչութեան ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ կին մը որ օրուան ընթացքին ըն-կերանայ տիկնոջ մը, ի հարկին, բնա-կութեան դիւրութեամբ։ Դիմել Նամակով կամ անձամբ Տիկին Նորիկեանի, 145 բիւ տէ Մէօնիէ, Գանեէօ ։

ՅԱՌԱՋ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տիկին Պեկտեմիրեան նոր տարուան առթիւ մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուի-րէ իր սանին Պ. Վարդապետեանի ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1ԷՆ Ի ՎԵՐ
«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒ-ԹԻՒՆՆ Է՝ 3500 ՖՐԱՆՔ,
ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 1900
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ՝ 4000

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Գուլ. Օտտոյի Կապ. Խաչի դպրոցի տօ-նածառը այս կիրակի Ս. Յակոբ եկեղե-ցիին մէջ։

Հաճելի անակնկալներ, Կաղանդի նը-ւէրներու բաշխում։

Կը հրաւիրուին ծնողքները ։

×

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»

Գորտոյի Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցի տօնա-ծառը այս կիրակի ժամը 15ին, Կղերա-կաններու սրահը ։ 22 րիւ տէ Պանիւքիէ։

Արտասանութիւն, խմբերգ, տրամա-խօսութիւն եւայլն ։

Մուտքը ազատ է ։

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ

7 Յունուար, երեքշաբթի, յիշատակ Մեռելոց։ Յետ Ս. պատարագի հոգեհան-գստեան պաշտօն կը կատարուի։ Սկիզբ. ժամերգութեան, ժամը 8·30ին, Ս. պա-տարագ ժամը 10ին։

Տնօրհնէք Բշ. 13 Յունուար Տօն անուա-նակոչութեան, պատարագ ժամը 10ին, յաւարտ պատարագի դպրաց դասը եւ քահանայ հայրերը մասնաւոր թափօրով պիտի առաջնորդուին եկեղեցւոյ խորհր-դարանը եւ պիտի կատարուի Տնօրհնէքի արարողութիւնը, նախագահութեամբ Հայրապետական Պատուիրակ Գերշ. Տէր Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեանի ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

12 Յունուար, Կիրակի.— Տօն Անուա-նակոչութեան, Ս. պատարագ (երկսեռ երգչախումբով)10, Հոգեհանգիստ 11·45։

ԳՈՄՈՆ, Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

12 Յունուար, Կիրակի Տօն Անուանա-կոչութեան Տեառն, Սկիզբ առաւօտեան արարողութեանց ժամը ութին, Ս. պա-տարագ ժամը տասնին։

19 Յունուար, Կիրակի, Սկիզբ առա-ւօտեան ժամերգութեանց ժամը 8·30ին, Ս. Պատարագ ժամը տասնին։

Հանդիսաւոր հոգեհանգիստ՝ Զամպաք-ճեան, Գույումճեան, Օհանեան եւ Պալ-թաեան գերդաստանաց հին եւ նոր ննջ-ցեցելոց, ըստ կտակի հանգուցեալ Տիկին Վալանթին ԿարապետՋամպաքճեանի ժա-մը 11 45ին։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի մատրան մէջ, այս Կիրակի (Յունուար 12), ժամը 10·30ին հոգեհանգստեան Ս. պատարագ պիտի մատուցուի բազ-մարդիին՝

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ

հոգւոյն ի յիշատակ, իր մահուան տաս-նամեակին առթիւ։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ – ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ա-հարոնեան» խումբը կազմակերպած է պարանցիկ ցերեկոյթ մը, այս Կիրակի, կէս օրէ վերջ ժամը 16ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 Րիւ տը Թրէվիզ։

Կը հրաւիրուին ընկերները եւ համա-կիրները ։

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Պատգամաւորական ժողովին առիթով կը խնդրուի բոլոր մասնաճիւղերէն անյա-պաղ կեդրոն ղրկել իրենց հաշուեկշիռ-ները, ամէնէն ուշը մինչեւ Յունվ. 20, նոյնպէս պատրաստել իրենց տեղեկա-գիրները ։

ՉԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Եւ մկրտութիւն Ջրոյ ի Սէնթ Էթիէն տիւ Մոն, Ֆրանսական եկեղեցին, Յունուար 12, կիրակի, ժամը 10·30ին։ Պիտի մա-տուցանէ Գերպ. Հ. Կ. Ծ. Վ. Ամատունի։

Փարիզ (5), Փլաս տը Փանթէոն, մեթ-րօ՝ Կարդինալ Լըմուան կամ Մոնժ ։

Ժողովրդ. Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ

ԾԱԽՈՒԻ Է

Սեփականատէրը կը ծախէ ուղղակի անհատին։ Գեղեցիկ գետնայարկ մը քա-ղաքի վրայ։ Շատ լուսաւոր եւ օդասուն, ամբողջովին վերանորոգուած, երեք սեն-եակ, խոհանոց, բոլոր յարմարութիւն-ներով, ամէն կարելիութիւններով ։ Բնա-կութեան, առեւտուրի, ազատ ասպարէզի կամ արհեստի։ Րիւ Սէն Ժորժի եւ Թեթ-պուլի մէջտեղ։ Կը յարմարի մանաւանդ դերձակի, տասմնարդի, քոնֆէքսիոնի եւն։ Կանխիկ երկու միլիոն։Այցելութեան եւ մանրամասնութեանց համար դիմել Յունուար ութէն սկսեալ՝

Maitre BERNARD WARÉ, 31, Rue St-Lazare, Paris 9e
métro St-Georges. Trinité, Le Pelletier, N. D. Lorete
ժամը 14էն 19։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ըն-կերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փա-րիզի եւ արուարձաններու բոլոր ընկեր-ները Շաբաթ (11 Յունուար) գիշեր ժա-մը 8·30ին, Գարպօթ սրճարանին վերնա-յարկը, մեթրօ Կար տիւ Նոր։ Զեկոյց ըն-կեր Իշխանեանի կողմէ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Գույվար Օտ-տոյի «Վռամեան» ենթակոմիտէին ժողո-վը այս շաբաթ, ժամը 21ին, սովորա-կան հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայր-եան» կոմիտէին ժողովը այս շաբաթ ժա-մը 20·30ին, դպրոցի սրահին մէջ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւո-րիչ է ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Գանեէօ – Քաշանի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը հինգին, ընկ. Փափազեանի բնակարանը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ
ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մամուլի տակ է Նոյեմբեր – Դեկտեմ-բեր թիւը, 48 էջ, ճոխ բովանդակու-թեամբ։ Այժմէն բաժանորդագրուիլ 1958 տարուան համար։

Տարեկան բաժնեգինը 1000 ֆրանք Ֆը-րանսա, 1200 Ֆր. արտասահման։ Ուշ վճարողները պիտի վճարեն նոր սակով ։

×

Մարսիլիոյ մէջ ՀԱՅ – ԲՈՅԺի բաժա-նորդագրուելու, ինչպէս նաեւ գնելու հա-մար Շ. Նարդունիի հրատարակած գոր-ծերը, դիմել Ֆօթօ–Ռէքս ,2 ռիւ Պէռնար տիւ Պուա ։

×

Մարսիլիոյ մէջ ՀԱՅ – ԲՈՅԺի բաժնե-գինները, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս միրայօժար պիտի գանձէ Պ. Արմենակ Շահպազեան

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայկական ծերանոցներուն համար կը փնտռուի՝

1) Վկայեալ հիւանդապահուհի մը ։

2) Լէնժէր մը ։

Բնակարան եւ սնունդ ապահովուած են։

Դիմել Ազգատախնամի գրասենեակը 32 Րիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9)։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9°

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ,
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ
10
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
1958

VENDREDI
10 JANVIER
1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8089 34EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3890

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

Վերջապէ՛ս հանրութեան սեփականու-թիւն դարձաւ «Փարիզի եւ Շրջակայից Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան Վարչու-թեան 1956 – 1957 շրջանի գործունէու-թեան Տեղեկատուութիւնը» (տե՛ս Յառաջ, 7 եւ 8 Յունուար):

Վարչութիւնը երկու տարի սպասեց իր «նիւթական եւ բարոյական համարա-տուութիւնը» ներկայացնելու համար:

1956ի վերջերը Կրօն. ընկերակցութեան վարչական ժողովին մէջ Բ. ատենապետը առաջարկեր էր, որ բարենպատակ հաստատութիւնները իրենց տարեկան գոր-ծունէութեան տեղեկագրին եւ հաշուե-կշռին մէկ պատճէնը ղրկեն, առ ի գիտութիւն: Եւ ժողովը հաւանութիւն յայտ-ներ էր սկզբունքով:

Այսինքն Փարիզի մեր Կրօնական Ընկե-րակցութիւնը սկզբունքով նման առաջար-կի մը հաւանութիւն տալով, կը ձգտէր եթէ ոչ կեդրոնական մարմնի մը հան-դամանքը տալ իրեն, գոնէ գերակշիռ դեր մը խաղալ մեր գաղութին մէջ:

Այլապէս ինչո՞ւ ուզէր ծանօթանալ ու-րիշ կազմակերպութեանց նիւթական ու բարոյական գործունէութեան:

Այն ատեն զանազան դիտողութիւններ լսուեցան այս առթիւ:

— «Հապա՞ Կրօն. Ընկերակցութիւնը. Ո՞ւր են իր գործունէութեան տեղեկա-գիրներն ու հաշիւները …

Ու մեր ողբացեալ խմբագրապետը յի-շելով այս պարագան, «Լռութիւնը ոսկի չէ», խորագրով խմբագրականի մը մէջ, որ, աւա՜ղ, իր վերջին Խօսքը պիտի ըլ-լար, կը շեշտէր թէ՝ «Տարիներէ ի վեր կը ծեծուի այս խնդիրը. Ազգ. Տան հարցին հետ, առանց եզրակացութեան մը յանգելու»: «Յառաջ, 25 Յունուար 1957): Ու կ'աւելցնէր թէ «միայն Կրթ. Խոր-հուրդն է որ պարբերաբար տեղեկութիւն-ներ կը հաղորդէ մամուլին. իսկ մնաց-եալը կը մնայ գոց գիրք: Օրինակ, մինչեւ այսօր ալ հանրութիւնը լուր չունի թէ որ-քա՞ն է քայլ առնուա՞ծ է թեմական կազ-մակերպութեան համար եւ ի՞նչ առաջա-դրութիւններ ունին»:

Տարի մը վերջ կրնանք նոյն հարցումը կրկնել, առանց որեւէ յուսադրիչ պա-տասխան ակնկալելու:

Շա՛տ տժգոյն է դժբախտաբար Կրօն. Ընկերակցութեան գործունէութեան պատկերը՝ ըստ հրատարակուած «Տեղե-կատուութեան»:

Ի՞նչ է ըրեր Վարչութիւնը:

Սերտ յարաբերութիւն պահեր է շրջանի եկեղեցիներու հոգաբարձութեանց հետ, որոնց հրահանգներ տուեր եւ թելադրու-թիւններ ըրեր է: Մշակեր է Հոգաբար-ձութեան Ներքին կանոնադիր մը: Փարի-զի եկեղեցիին «պնակներու եւ մոմերու հասոյթը կարեւոր յաւելում» ունեցեր է տօնական օրերու առթիւ:

Տեղեկատուութիւնը կարեւոր բաժին մը յատկացուցած է Շաւիլի եկեղեցւոյ շի-նութեան, զայն ներկայացնելով իբրեւ Կրօն. Ընկերակցութեան գործը:

Որքան գիտենք, եկեղեցաշէն յանձնա-խումբի երիտասարդ անդամներն էին գլխաւոր դերակատարները այդ ձեռնար-կին յաջողութեան: Վարչութիւնը բա-րոյական աջակցութեամբ գոհացաւ: Մի-այն Կաթողիկոսական Պատուիրակն էր, որ հրապարակային հաւաքոյթներու մէջ յաջողեցաւ կարեւոր նուիրատուութիւն-ներ ապահովել շինութեան յանձնախում-բին:

Գալով Իսի լէ Մուլինոյի, որուն յի-շատակութիւնը եւս կ'ընէ, Վարչութիւնը ի՞նչ աշխատանք տարած է կառուցանելու համար 4500 հայութիւն հաշուող այդ շրջանի եկեղեցին, որուն 1247 քառ. մե-թրր տարածութեամբ հողը ոչ թէ այսօր, այլ տարիներէ ի վեր գնուած է: Յու-սա՞նք որ ներկայ տարուան ընթացքին Վարչութիւնը պիտի շարժի վերջապէս եւ պիտի կանգնէ այդ եկեղեցին, արդարա-ցնելու համար իր գոյութիւնը:

Վարչութիւնը կ'ըսէ նաեւ թէ պարբե-րաբար քահանաներ ղրկեր է Իտալիա, Զուիցերիա եւ Պելժիքա: Իսկ Սեւրվրէ եպիսկ. «հովուական այցելութիւններ տուած է թէ՛ Ֆրանսայի եւ թէ արտա-սահմանի բոլոր հայաշատ կեդրոններըս»:

Բայց դեռ ուրիշ գործեր ալ տեսեր է Վարչութիւնը:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲՈՒԼԳԱՆԻՆԻ ՆԱՄԱԿԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՆԻՍՏԸ

Ինչպէս ծանօթ է, մարաջախտ Պուլկանին վերջերս նամակներ ղրկած էր արեւմտ-եան երկիրներուն՝ խաղաղութեան նոր առաջարկներով: Պատասխանելու համար խորհրդային նամակներուն՝ Ատլանտեան Ուխտի Հերթական Խորհուրդը գումարուեցաւ Փարիզի մէջ: Ժողովին կը նախագահէր ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Սփաք:

Ֆրանսա, Միացեալ Նահանգներ եւ Պելժիքա իրենց պատասխանին ծրագիրը պատրաստած էին արդէն եւ յանձնեցին Հերթական Խորհուրդին:

Նորվեկիա տակաւին իր պատասխանին նախագիծը չէ պատրաստած:

Արծարծուեցաւ նաեւ Անգլիոյ Վարչա-պետ Մաքմիլընի ոչ – յարձակողական դաշինք մը կնքելու առաջարկը:

Առաջին նիստը տեւեց աւելի քան երեք ժամ, որմէ ետք որոշուեցաւ կրկին հա-ւաքուիլ՝ ուրբաթ օր: Բանբեր մը յայ-տարարեց, թէ աւելի քան մէկուկէս ժամ խօսուեցաւ մարաջախտ Պուլկանինի նամա-կին մասին։ Ան աւելցուց, թէ միայն Անգլիոյ պատասխանը ամբողջութեամբ յանձնուած էր ժողո-վին:

Այնպէս կը թուի թէ ժողովին մէջ քըն-նուած է նաեւ Անգլիոյ Վարչապետ Մաք-միլընի ոչ – յարձակողական դաշինք մը կնքելու առաջարկը, բայց բանբերը ոչ հաստատեց այս պարագան եւ ոչ ալ հերքեց, պարզապէս աւելցնելով՝ թէ ո-չինչ կրնայ ըսել այդ ուղղութեամբ: Միւս կողմէ, բանբերը յայտնեց թէ անգլիական պատասխանը մեկնակէտ չծառայեց միւս պատասխաններուն համար եւ իւրաքան-չիւր պատգամաւոր պարզեց իր երկրին տեսակէտը:

Պատասխանները իրարմէ անջատ պիտի ղրկուին, թէեւ տակաւին թուական մը չէ որոշուած:

Ամերիկեան պատասխանատու շրջա-նակները Ատլանտեան Ուխտի Հերթական Խորհուրդին գումարման մասին արտա-յայտուելով, ըսին թէ ո՛չ մէկ նշանակու-թիւն ունէր անիկա: Մասնաւոր կարեւո-րութիւն ալ չեն ընծայեր այսօրուան գու-մարուելիք ժողովին՝ որու ընթացքին պիտի քննուի իւրաքանչիւր երկրի պա-տասխանը:

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին Նա-խարարութեան բանբերը մամուլի ասու-լիսի ընթացքին յայտարարեց, թէ այդ հարցը մանրամասն քննութեան կը կա-րօտէր: Բանբերը մերժեց պատասխանել այն հարցին, թէ Ատլանտեան Ուխտի Հերթական Խորհուրդը ի վիճակի պիտի ըլլա՞ր ամբողջութեամբ պատրաստել բո-

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

Մ Ր Ք. Մ Ր Թ Ն

« ՀԱՅԵՐԸ ԲԱՐԻ ԵՆ…»

— Պապա, ինչո՞ւ, մեր մանկամսուրը, ինձմէ զատ հայերէն գիտցող չկայ …

— Որովհետեւ, քու դասընկերուհիներդ Հայ չեն, ձագս …

— Ինչո՞ւ Հայ չեն, պապա … Աշխար-հին մէջ ամէն մարդ Հայ չէ՞ …

— Ո՛չ, ձագս … Տեսակ տեսակ ազգեր կան եւ ամէն մէկը իր լեզուն ունի …

— Բայց. ինչո՞ւ անոնք հայերէն չեն սորվիր … Դուն կը սորվեցնե՞ս, պապա ..

— Շատ են, ձագս, ո՞ր մէկուն սորվե-ցրնեմ … Եւ յետոյ, անոնք ալ գեղեցիկ լեզուներ ունին …

— Հապա մաման կ'ըսէ որ հայերէնէն աղուոր լեզու չկա՜յ …

— Իրա՛ւ է, չկայ. բայց սորվիլ չեն ուզեր …

— Ինչո՞ւ …

— Որովհետեւ մենք պզտիկ ազգ ենք ..

— Պզտիկ ա՞զգ ինչ ըսել է …

— Պզտիկ կ'ըսեն այն ազգին, որ ինք – զինքը չի կրնար պաշտպանել եւ չարերը կուգան անոր ունեցածը կ'առնեն կը տա-նին …

— Ուրեմն, Սօնային պէս չար են … Ան ալ իմ պուպրիկներս կ'առնէ կը տանի … Բայց մաման ըսաւ որ մեր ազգը մեծ

— Շիտակ ըսեր է … Բայց մենք հո – գիով մեծ ենք …

— Հոգիով մե՞ծ ինչ ըսել է, պապա … Հոգի՞ն ինչ է … Դուն հոգի ունի՞ս, մա-մա՞ն ունի՞. ես ունի՞մ …

— Այո. ձագս, … Ես ալ ունիմ, մա-ման ալ ունի, դուն ալ ունիս … Հոգին Աստուած պապան կուտայ մեզի … Երբ ազգ մը բարի է. չարութիւն չըներ, ա-նոր համար «մեծ ազգ է» կ'ըսեն …

— Մաման կ'ըսէ որ Աստուած պապան բարիները կը սիրէ … Ուրեմն քեզ ալ կը սիրէ. մաման ալ կը սիրէ, զիս ալ կը սի-րէ, մեր ազգն ալ կը սիրէ …

— Այո՛, այո՛ …

— Դուն ալ զիս կը սիրես, անանկ չէ՞, պապա …

— Շա՛տ, շա՛տ …

— Եւ ի՛նչ որ ուզեմ ինծի կուտաս, անանկ չէ՞ … Շօքոլա, խաղալիկ, պուպ-րիկ …

— Ի հարկէ կուտամ, պայմանաւ որ բարի կենաս …

— Ուրեմն, մեր ազգն ալ բարի է եւ Աստուած պապան անոր ալ աղուոր բա – ներ կուտայ …

— Այո՛: կուտայ …

— Ի՞նչ տուած է, պապա … Մեր ազ – գը շատ պուպրիկ ունի՞, շատ շօքոլա ու-նի՞ …

— Ունէր. ձագս, բայց չարերը եկան գողցան …

— Գողցա՞ն ինչ ըսել է, պապա :

— Ըսեմ … Այս պուպրիկը քուկդ է, այնպէս չէ՞ …

— Այո՛, քեզի չեմ տար …

— Եթէ քու ձեռքէդ առնեմ, գողցած կ'ըլլամ …

— Չեմ տար … կուլամ … Ու եթէ լամ դուն ալ չես առներ, անանկ չէ՞ … Մեր ազգն ալ լացա՞ւ:

— Լացա՛ւ, ձագս, շա՛տ լացաւ, բայց օգուտ չունեցաւ …

— Եթէ Սօնան ձորէն իմ պուպրիկս առնէ, ես ալ իրեն կը զարնեմ … Մեր ազգն ալ չարերուն զարկա՞ւ, պապա …

— Զարկա՛ւ, եւ աղուո՛ր զարկաւ … Բայց, ըսի քիչ առաջ, անոնք շատ էին, մենք՝ քիչ …

— Ո՞վ ըսաւ որ քիչ ենք, պապա … Այստեղ շատ մարդ կայ, անոնք ալ …

— Շատ մարդ կայ, բայց անոնք Հայ չեն … Առտն մը զարկին, բայց վերջը, սկսան չարերուն հետ գնդակ խաղալ …

— Ուրեմն անոնք ալ չար են … Մի – նա՛կ Հայերը բարի են, ես գիտեմ … Իմ պուպրիկս ալ Հայ է, անանկ չէ՞ պապա:

— Այո՛, ան ալ Հայ է …

— Բայց, Սօնան Հայ չէ, որովհետեւ չար է …

— Ան ալ Հայ է …

— Պապա, չեմ հասկնար … Եթէ Հայ է, ինչո՞ւ չար բաներ կ'ընէ …

— Որովհետեւ, շատ պզտիկ է եւ չարին ու բարիին տարբերութիւնը չի գիտեր .. Ա՛լ կը բաւէ, յոգնեցար … Քալէ՛, պա – ռկէ ըրէ :

ԵԻՐՕՊԱՑԻ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀՐԹԻՌԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ՍՈՒՏ ԼՈՒՐ ՄԸ ՇՐՋԵՑԱՒ

Մոսկուա կը շարունակէ լուռ մնալ ի մասին այն հրթիռին՝ որ խորհրդային քաղաքացի մը տարած պիտի ըլլար մթ-նոլորտին մէջ:

Այս առթիւ «Թիկատոս»ի Մոսկուայի թղթակիցը կը գրէ, թէ ի վիճակի է հաս-տատելու թէ հրթիռի այս պատմութեան մէջ ո՛չ մէկ իրականութիւն կայ: Ռուսե-րը հրթիռի մը մէջնցաւ մարդ չեն ղրկած անհունին մէջ: Այս լուրը ծնաւ անցեալ երկուշաբթի կէսօրէ ետք՝ Մոսկուայի լրագրողներու կարգ մը շրջանակներուն մէջ եւ արձագանգ գտաւ շատ մը երկիր-ներէն: Ծանօթ է, որ այս երկրին մէջ լրատու մասնաւոր կամ գաղտնի աղ-բիւրներ չկան. ամէն մարդու համար՝ միայն մէկ կեդրոն գոյութիւն ունի:

Թղթակիցը կը նկարագրէ այն պարա-գան, թէ լրագրողներու խումբը շփոթի մատնուած էր նաեւ թերթերու տնօրէննե-րը՝, որոնք հեռագիրներ կը տեղացնէին Մոսկուա՝ մարդուն լուսանկարը ուզելով կամ տեսակցութիւն մը խնդրելով …:

Խորհրդային մասնագէտները տակաւին ի վիճակի չեն մարդ – հրթիռը արձակե-լու. բաւական փորձեր պէտք է կատա-րեն՝ գործին ձեռնարկելէ առաջ:

Արդարեւ խորհրդային կարգ մը յաջո-ղութիւնները պատճառ դարձած էին, որ մարդիկ մտածեն գիտական նման փորձի մը իրագործման մասին: Մինչդեռ, խոր-հրդային քաղաքացի մը չկայ, որ համոզ-ուած ըլլայ թէ մթնոլորտը ճեղքելու կոչ-ուած առաջին մարդը ռուս մը պիտի ըլ-լայ:

Ամէն պարագայի մէջ, երեւակայական այս «ուղեւորութիւն»ը խորհրդային քա-րոզչութեան մէկ փուլը կը կազմէ, կը գրէ «Թիկատոս»ի թղթակիցը: Այս անգամ սակայն՝ այդ քարոզչութիւնը ոչ մէկ բանի ծառայեց:

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ մէջ խռովութիւնները կը շարունակուին, առջի օր ռումբ մը պայ-թեցաւ Ճաքարթայի մէջ, 13 հոգի վի-րաւորելով: Ոստիկանութիւնը ապա-հովութեան խիստ միջոցներ ձեռք առած է:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ մերժեց ընդունիլ Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ Ճափոնի բողո-քը՝ Վլատիվոսթոքի ծոցին փակման մա-սին: Խորհրդային կառավարութիւնը իր գերիշխանութիւնը կը պահէ այս ծոցին վրայ:

ԱՆԳԼԻՈՅ Վարչապետ Մաքմիլըն Նոր Տելհի հասնելով խօսակցութիւն մը ունե-ցաւ Նեհրուի հետ: Կը սպասուի որ Մաք-միլըն հանդիպում մը ունենայ Ինտոնե-զիոյ Նախագահ Սուքարնոյի հետ:

ՄԵԾ ԾՈՎԱՆԿԱՐԻՉԸ ԱՅՎԱԶՈՎՍԿԻ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 140ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Ծովը իր քմահաճ տարերքի յարատեւ գաղտնիքներով, իր խորհրդաւոր այլազանութիւններով, մերթ յախուռն ու մռայլ, մերթ ժպտուն ու խաղաղ, ծովը իր վայրի կամ մարդաբնակ ափերով, լուսնկայով կամ արեւի շողերով ողողուած,— ծովն է Յովհաննէս Այվազովսկու նախընտրած թեման, որ հանճարեղ վրձինով կտաւի վրայ իրացրել է աշխարհի տարբեր վայրերի ջրային տեսարանների միջոցով։ Սակայն աւելի սիրով, աւելի շատ պատկերել Սեւ Ծովը, որի ափին ընկած գեղատեսիլ Թէոդոսիա քաղաքում 1817 թ. Յուլիսի 29ին հայ ընտանիքում ծնուել է նա,, ապագայի մեծ արուեստագէտը, որը գերազանցեց իր նախորդ ու ժամանակակից բոլոր ծովանկարիչներին։

Այվազովսկու ստեղծագործական ընդունակութիւնները հանդէս են գալիս շատ վաղ։ Փոքրիկ Յովհաննէսը իր ածխանկարներով ու ջութակի նուագով ապշեցնում է մարդկանց։ 1830 թուին նա ընդունւում է Սիմֆերոպոլի գիմնազիան, իսկ 16 տարեկանում արդէն Պետերբուրգի արուեստների ակադեմիայի ուսանող էր։ Գեղանկարչութեան մէջ ձեռք բերած յաջողութիւնների համար Այվազովսկին պարգեւատրւում է ոսկէ մեդալով, իսկ 1840 թուին ուղարկւում է Իտալիա, արուեստի մէջ կատարելագործուելու։ Նա ուսումնասիրում է Իտալիայի հանճարների կտաւները եւ բուռն կերպով նւիրւում ստեղծագործական աշխատանքի։ Շուտով աշխարհով մէկ թնդում է երիտասարդի՝ իբրեւ առաջին ծովանկարիչի փառքը։

Նկարիչը 1884 թուին վերադառնում է հայրենիք եւ բնակութիւն հաստատում Թէոդոսիայում, ուր եւ անց է կացնում կեանքի մեծագոյն մասը։ Այստեղ էլ նա իր տաղանդի վիթխարի ուժով, վառ երեւակայութեամբ կերտում է հազարաւոր ստեղծագործութիւններ, որոնք զարդա- [illegible]

Այվազովսկու ստեղծագործութեան մէջ, կարեւոր տեղ է գրաւում ծովային մարտանկարչութիւնը։ Սեւծովեան ռուսական նաւատորմի սխրագործութիւններին նուիրուած նրա «Նավարինի ճակատամարտը», «Չեսմենի ճակատամարտը», «Մերկուրի» եւ այլ կտաւները, նոր աստիճանի բարձրացրին այդ ժանրի ռուսական եւ համաշխարհային նկարչութիւնը։

1850 թուին, Այվազովսկին ստեղծում է հռչակաւոր «Իններորդ ալիքը»։ Դէպի երկինք են խոյանում ծովի փրփրադէզ ալիքները, ահեղ մռնչիւնով առաջ է սլանում ամէնից մեծ՝ իններորդ ալիքը, որի դիմաց, ջարդուած նաւի կայմին կառչած մարդիկ հայեացքներն ուղղել են երկինք, կարծես փրկութիւն հայցելու։ Դժոխային գիշերն անցել է, նրանց յոյս են ներշնչում– Նրանք կը փրկուեն՝ [illegible]

Արուեստագէտը ամբողջ հոգով կապուած էր իր հարազատ հայ ժողովրդի հետ, ապրում էր նրա վշտերով ու դառնութիւններով, նիւթական օգնութիւն էր ցոյց տալիս Թուրքիայից գաղթած Հայերին։ 1895 – 96 թ. թ. Թուրքիայում կազմակերպուած հայկական կոտորածը ցնցում է նրան եւ դառնում «Հայերի ջարդը Տրապիզոնում», «Թուրքերը Հայերին բարձում են նաւը», «Թուրքերը Հայերին թափում են Մարմարա ծովը» եւ այլ պատկերների ստեղծման պատճառը։ Մեծ նկարիչը կապուած էր հայկական կուլտուրայի գործիչներ՝ հանճարեղ դերասան Պ. Ադամեանի, կոմպոզիտոր Ա. Սպենդիարեանի, նկարիչ Վ. Սուրէնեանցի ու այլոց հետ։ Հայկական բնանկարչութեան զարգացման գործում, [illegible]», «Արարատ [illegible]» եւ էլի ուրիշ կտաւներ։

Մինչեւ իր կեանքին վերջին օրը (1900 թ. Մայիս 2), Այվազովսկին անդադրում աշխատում էր, կատարելագործելով ու աւելի խորացնելով իր հմայիչ արուեստը։ Արդէն պատկառելի տարիքում նա երիտասարդական աւիւնով ու ռոմանտիկ թափով կերտեց մինչեւ այժմ համաշխարհային ծովանկարչութեան մէջ չգերազանցուած «Սեւ Ծովը», «Ալիքների մէջ», «Անդորր» գործերը։ Վերջինս նրա այլ կտաւների հետ միասին գտնւում է Երեւանի պետական պատկերասրահում։

«ՍՈՎ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ»

ՏՈՍԹՈՅԵՒՍՔԻ ԵՒ ԱՇԽԱՐՀԻ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ

1957ի Նոպէլեան գրական մրցանակը տրուեցաւ ֆրանսացի գրագէտ՝ Ալպէր Քամիւի։ Ստորեւ՝ կարճ յօդուած մը տաղանդաւոր գրողէն։

Քանի մը ամիսներ առաջ, Խ. Ռուսաստանէն եկող երիտասարդ ու սիրալիր մարդ մը այցելեց ինծի, ու մեծապէս զարմացուց զիս, երբ դժգոհութիւն յայտնեց թէ ռուս գրողներու գործերը բաւարար չափով չեն թարգմանուիր Ֆրանսերէնի։ Իրեն պատասխանեցի, որ 19րդ դարու բոլոր գրականութիւններէն՝ ռուսականն է, որ ամէնէն աւելի եւ ամէնէն հաւատարիմ կերպով թարգմանուած է մեր երկրին մէջ։ Եւ բոլորովին զարմացուցի զինքը, յայտնելով, որ 20րդ դարու ֆրանսական գրականութիւնը բոլորովին այլ պիտի ըլլար եթէ Տոսթոյեւսքի գոյութիւն ունեցած չըլլար։ Զինքը ամբողջովին համոզելու համար, վերջացուցի խօսքս՝ ըսելով.

«Դուք կը գտնէք ֆրանսացի այնպիսի գրողի մը աշխատասենեակին մէջ, որ շատ մօտէն կը հետեւի իր ժամանակաշրջանի գաղափարներուն ու անոնց հոլովոյթին։ Որո՞նք են այն երկու դիմանկարները, որ կը զարդարեն այս աշխատասենեակին պատերը»։

Նայուածքը ուղղեց իմ ցոյց տուած կողմս եւ դէմքը պայծառացաւ, երբ տեսաւ Թոլսթոյի եւ Տոսթոյեւսքիի նկարները։

Երիտասարդ բարեկամիս դէմքին վրայ ճառագայթող լոյսը, որ ինքնին բաւական էր մոռցնել տալու համար այն բոլոր յիմարութիւններն ու անգթութիւնները, որոնք, մեր օրերուն, իրարմէ կը հեռացնեն մարդիկը, Ֆրանսայի կամ Ռուսիոյ ուղղուած պատիւ մը չէր, այլ՝ սահմանները անտեսող, անոնցմէ շատ աւելի վեր բարձրացող մարդկային ստեղծագործ հանճարին ուղղուած պատիւ մըն էր. ստեղծագործ հանճար, որ կարելի է զգալ Տոսթոյեւսքիի գործերուն ու մարդաբէշունչ գլուխ գործոցներուն մէջ։

×

Քսան տարեկան էի, երբ ծանօթացայ Տոսթոյեւսքիի գրութիւններուն. հոգեկան այնպիսի ցնցում մը առաջացուցին մէջս, որ անոնց ազդեցութիւնը մինչեւ այսօր, քսան տարի վերջն ալ, տակաւին վառ կը մնայ։ Իր «Դիւահարները» տեղաւորեցի քանի մը ուրիշ գլուխ գործոցներու կողքին, ինչպիսին են «Ողիսականը», «Պատերազմ եւ Խաղաղութիւն»ը, «Տոն Քիշոթ»ը եւ Շէյքսփիրի թատերգութիւնները, որոնք մարդկային հոգեկան ստեղծագործութեան թագն ու պսակն են։

Սկիզբը Տոսթոյեւսքիի վրայ կը հիանայի՝ մարդկային բնաւորութեան մասին կատարած իր յայտնաբերութիւններուն համար։ «Յայտնաբերութիւն» ճիշդ բառն է, որովհետեւ մեզի ցոյց կուտայ այն ինչ որ գիտենք, բայց կը մերժենք տեսնել։ Միւս կողմէ, գոհացում կուտար յատակատեսութեան իմ ճաշակիս։ Բայց քանի տարիները կ՚անցնէին ու ես կ՚ապրէի իմ ժամանակաշրջանիս անգութ ողբերգութիւնը, սկսայ Տոսթոյեւսքիի մէջ սիրել այն անձը, որ ամէնէն խորունկ կերպով ապրած ու արտայայտած է մեր պատմական ճակատագիրը։ Ինծի համար Տոսթոյեւսքին բոլոր գրողներու մէջ առաջինն է, որ Նիցչէէն շատ առաջ, գիտցաւ զանազանել մեր օրերու Նիհիլիզմը, տալ անոր սահմանումը, նախատեսել անոր հրէշային հետեւանքները եւ ցոյց տալ փրկութեան ճամբան։ Ուսումնասիրութեան իր գլխաւոր նիւթը,— ինչպէս ինքը կ՚ըսէ,— «ժխտումի եւ մահուան խորոգին» է, որ անկաշկանդ ազատութիւն կը պահանջէ.— («ամէն բան արտօնուած է ընել»),— եւ որ կը յանգի կա՛մ ընդհանուր քայքայման, եւ կա՛մ ընդհանուր ստրկութեան։ Տոսթոյեւսքիի անձնական ողբերգութիւնը կը կայանայ այն բանին մէջ, որ թէ՛ մասնակից կ՚ըլլայ այս Նիհիլիզմին, եւ թէ՛ կ՚ուզէ ժխտել զայն։ Ողբերգական յոյս մը ունի, որ ստորնացումը կարելի է դարմանել համեստութեամբ, իսկ Նիհլիզմը՝ ինքնաժխտումով։

Երբ կը գրէր՝ «Աստուծոյ եւ անմահութեան մասին ծագած հարցերը միեւնոյնն են ինչ որ ընկերվարութեան յառաջացուցած հարցերը, միայն տարբեր անկիւններէ դիտուած», կը գիտակցէր որ մեր քաղաքակրթութիւնը փրկութեան ճամբայ մը պիտի գտնէ բոլորին համար, եւ կամ պիտի յանգի ընդհանուր քայքայման։ Կը գիտակցէր նաեւ, որ ընդհանուր փրկութեան յոյս չի կրնար մնալ, եթէ նոյնիսկ մէկ հոգիի տառապանքը մոռացութեան մատնուի։ Այլ խօսքով, չէր ուզեր, բառին ամէնէն լայն իմաստով, ոչ-ընկերվարական կրօնք մը, բայց բոլորովին անընդունելի կը գտնէր, բառին ամէնէն լայն իմաստով, ապակրօնական ընկերվարութիւն մը։ Այս ձեւով կ՚ուզէր փրկել իսկական կրօնքին ու իրական ընկերվարութեան ապագան, թէեւ մեր օրերու աշխարհը, այս երկու հարցերուն մէջ ալ, բոլորովին հակառակ ընթացք մը բռնած է, Տոսթոյեւսքիի մեծութիւնը, սակայն, օրէ օր պիտի աւելնայ, որովհետեւ մեր աշխարհին համար մահը անխուսափելի է այնքան ատեն, որ չընդունի թէ Տոսթոյեւսքի իրաւունք ունէր։ Յամենայն դէպս, այս աշխարհը մեռնի թէ վերածնի, Տոսթոյեւսքիի վրէժը լուծուած պիտի ըլլայ։ Ահա թէ ինչու ան, որպէս հսկայ, հակառակ իր թերութիւններուն, կամ թերեւս անոնց պատճառով, կը տիրապետէ մեր գրականութիւններուն ու մեր պատմական ճակատագրին վրայ։ Այս իսկ պատճառով, մինչեւ այսօր, կ՚օգնէ մեզի, որ ապրինք ու շարունակենք յուսալ։

ԻՆՉԻ՞ ՀԵՏ

Բարձրահասակ խարտեաշ գեղուհի մը կը մտնէ կօշիկի խանութ մը եւ կ՚ըսէ.

— Կ՚ուզեմ զոյգ մը կարմիր կօշիկ, ցած կրունկով.

— Ինչի՞ հետ պիտի հագնիք, կը հարցնէ վաճառորդը։

— Կարճահասակ տնօրէնի մը հետ, կը պատասխանէ գեղուհին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՍ, ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ ԿԱՄ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ոտները բարակ, տակը ճերմակ, վիզը գեղեցիկ։ Անհանգիստ ու չարաճճի մի կենդանի էր դա, որ մէկ մտնում էր մօր փորի տակ, մէկ վիզն էր նրա դնչին քսում, մէկ ծուլ էր լինում մի թփի գըլխով՝ ուլիկի նման։ Իսկ մայրը անհանգիստ դէս – դէն էր նայում, գիտէր, որ լաւ բան չի սպասում թփերից բաց տեղ դուրս եկողին։ Նա դնչով հրեց – սաստեց ձագին, թէ՝ շուտ արա, ջուր խմիր, ետ դառնանք։ Հորթը վազեց, դունչը մեկնեց առուին, մէկ խմում էր, մէկ սեւուկ դունչը վեր ցցում դէս – դէն նայում։ Իսկ մայրը գլուխը բարձր պահած հսկում էր, մեծ – մեծ ականջները թեքում էր դէս – դէն ու որսում ամէն շըշուկ, ամէն կասկածելի ձայն։

Ես քարացած նայում եմ, չեմ շարժւում որ հալալ ջուր խմի։ Ցանկարծ առուի մօտ մացառները շարժուեցին, ու կանաչ թփի միջից մի դունդ կրակ դուրս պըրծաւ, եղնիկի ձագին յափշտակեց ու սըւիլէի նման չքացաւ… Խեղճ մայրը ողբաց, ճչաց, դէս – դէն վազվզեց, էլ ո՞ւր. մահը կայծակի նման խփեց – տարաւ իր բալին… Սիրտս մղկտաց, ոնց որ մօր դըկից զաւակ խլեն, փախցնեն։ Ման էր գալիս մայր եղնիկը մղկտալով, ման էր գալիս մոլոր, սիրտը փշրուած ու իր կենդանական ձայնով կորած բալին էր կանչում…

Ինչքան որ բարութիւն կար սրտումս, փուլ եկաւ էդ րոպէին։ Փամփուշտները դրի հրացանիս մէջ ու վեր կացայ։ Ոնց թէ դու էն անմեղ զաւակը փախցնե՞ս։ Հրացանի կէսից բռնած վազ տուի, ջուրն անցայ ու գազանի հետքը գտնելով, առաջ գնացի կուզէկուզ։ Մի չարութիւն է եռում սրտումս… երեխէք ջան, մի չարութիւն, որ զգում եմ, եթէ էդ արիւնարբուն պատահի ու ձեռքիս հրացանն չլինի՝ մատներովս կը խեղդեմ նրան ու ատամներովս սիրտը կը ծուատեմ։

Ցովազը իր որսին հեռու չի տանում։ Ցանկարծ թփերի մէջ երեւաց գազանի չալ մէջքը, իսկ երկար պոչը խփում էր խոտերին։ Հասկացայ, որ ոտներիս ձայնը լսել է, ջղայնանում է, որ խանգարում եմ իր ճաշը։ Բայց գլուխը վեր չի բարձրացնում, շարունակում է իր անխիղճ գործը. դա երեւում է նրանից, որ խալուար մարմինը շարժւում է, զալարւում։

Ահ չունի յովազը, ոչ էլ ամօթ։ Աչքիդ առաջ իր զոհին կը պատառոտի ու քո կողմն էլ չի նայի, բանի տեղ չի դնի։

Մատս հրացանիս ձգանին դրած մօտեցայ։ Գլուխը վեր քաշեց, արիւնոտ բեղերը շարժեց, ցոյց տուեց սուր – սուր ժանիքները։ Գազազել է, եւ գիտեմ, որ այդպիսի ժամանակ մօտենալ յովազին, նշանակում է գնալ ուղիղ մահու բերանը։ Բայց դէ իսկի ետ կը դառնա՞մ… Շատ էլ սրտոտ չեմ, բայց ականջիս դեռ հընչում էր բալին կորցրած մօր ձէնը, ու դրանից սիրտս պողպատ էր դառել, ինչպէս էի լցուել վրէժով, որ յովազը չէ, եթէ առիւծ էլ դէմս գար՝ աչք չէի թարթի, ետ չէի դառնայ։

Տեսաւ, որ հրացանը մեկնեցի, մէջքը ուռեցրեց աղեղի նման, կուտապ եկաւ, փորը գետնին կպցրեց ու ծնգծնգացրեց. մի վայրկեան էլ որ ուշացնեմ՝ ճիրանները բաց կը թռչի վրաս։ Էլ ժամանակ չտուի։ Որ կրակեցի, մի զռռոց լսուեց, ծառն ի վեր բոցի նման մի բան վեր թըռաւ ու ցած ընկաւ։

Վիրաւոր յովազից վտանգաւոր բան չկայ աշխարհում, կրակեցիր, թող հեռացիր, թէ չէ վրայ կը հասնի, կը պատառոտի։ Բայց դէ սիրտս դաղուած է, իսկի ե՞տ կը դառնամ։ Թփերը խլըրտում են, իսկ ես՝ ուղիղ դէպի էդ խլըրտոցը։ Մէկ էլ տեսնեմ դուրս սողաց թփերից ու փորը գետնին քսելով, աչքերը արիւնով լիքը գալիս է դէպի ինձ. մէջքը ջարդուել էր, յետեւի ոտքերը քարշ էր տալիս։ Կերա՞ր, հիմի որ թռչել չես կարող, դէ առաջ արի տեսնենք։ Մօտեցաւ ծնգծնգալով, իսկ ես հանգիստ նշան եմ բռնում կլոր գլխին։ Կրակեցի մնաց տեղում, չուռ եկաւ, սպիտակ փորով դէպի երկինք։

Մորթին ուսս գցած առուի ափով իջնում էի ցած, իսկ վերեւում, նօսր կաղնուտում հեռուից ինձ հետեւում ու բառաչում էր մայր եղնիկը. երեւի ուզում էր հարցնի, թէ՝ «Բարի մարդ, շնորհակալ եմ, որ սպանեցիր իմ դուշմանին, բա ո՞ւր մնաց իմ բալէն…»։

Ու էդ դէպքից յետոյ յաճախ մտածել եմ, թէ էն ինչ յիմար միտք էր մտել գըլուխս, ո՞նց թէ հրացանս ծախեմ։

Չէ, երեխէք ջան, քանի աշխարհումս դեռ չարը չի վերացել, ու իմ աչքերում էլ դեռ լոյս կայ, հրացանը միշտ ձեռքիս պատրաստ պիտի լինի, իսկ փամփուշտներս՝ լիքը…

ՎԱԽՏԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

ԱԹՈՄԱԿԱՆ

Աթոմի մասնագէտ մը, գիշեր մը ըսաւ իր կնոջ.

— Սիրելիս, այսօր ինքզինքս լաւ չեմ զգար։ Փորձի մը պահուն մաս մը ուրանիում կլլեցի։

— Հոգ մի ըներ, կ՚անցնի, պատասխանեց կինը։

— Ինչ կ՚ըսես սիրելիս, եկած ատեն անգամ մը հազացի եւ չորս տուն փլաւ…

ՏՕՆԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ

ԽՄԲ.— Կաթ. Պատուիրակ Սերովբէ Եպիսկոպոս հետեւեալ շնորհաւորական նամակը ստացած է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսէն, տօներու առթիւ :

Փրկչի Ինման Սուրբ Ծննդեան առաջ տօնը կը կարդանք առ Աստուած որ փառաւորութեան եւ ի մարդիկ հաճութեան ը Սուրբ Ծննդեան երկնառաք օրհներգը իջնէ առատապէս երկրի վրայ եւ առաջնորդ ու զօրավիգ դառնայ մեր օրերու մարդկութեան եւ ժողովուրդներուն ի փառս Աստուծոյ եւ ի փրկութիւն ազգի մարդկան :

Մեր Տիրոջ Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան մեծ եւ սքանչելի աւետիսով թող բացուին դռները Նոր Տարիի մը, որ բերէ բարի օրեր եւ խաղաղութիւն նաեւ հայ ժողովուրդին եւ Հայաստանեայց եկեղեցիին, հեռաւոր եւ մերձաւոր մեր բոլոր հարազատ զաւակներուն պահելով պահպանելով զանոնք ամբողջ ու անխռով եւ սիրով միաբան, մեր սուրբ հաւատքի վէմին վրայ անշարժ, առաքինի ու եկեղեցանուէր ու ազգաշէն գործոց փառաւոր յաջողութեամբ :

Ձերդ Սրբազնութեան, ձեր տիրախնամ թեմի ազգային – եկեղեցական վարչութիւններուն, հոգեւոր դասուն, կրթական, մշակութային, երիտասարդական, հայրենակցական, բարեսիրական կազմակերպութիւններուն ղեկավարներուն եւ անդամներուն եւ համայն մեր սիրեցեալ հաւատացեալ ժողովուրդին ողջոյն եւ օրհնութիւն Հայրապետական եւ սրտաբուխ մաղթանք վասն ձեր բոլորի քաջառողջութեան, արեւշատութեան եւ բարօրութեան :

Ողջ մնացէք, անսասան մնացէք եւ քաջալերուեցէք Սուրբ Ծննդեան շնորհներովը զօրացած, եւ գործեցէք սուրբ եռանդով զօտեպինդ, խաղաղ ու - լուսաւոր, ձեր հայեացքը սեւեռած դէպի սուրբ Էջմիածին՝ աստուածակառոյց հաւատքի սիւնը ամենայն հայոց :

Շնորհաւոր Նոր Տարի եւ Սուրբ Ծնունդ, եւ սէր ու խաղաղութիւն Փրկչին մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եղիցին ընդ ձեզ, ամէն :

ՎԱԶԳԷՆ Ա.

Ծայրագոյն պատրիարք եւ Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

×

Ս. Ծննդեան տօնին առթիւ Հայրապետական Պատուիրակ Գերաշնորհ Տէր Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեան ընկերակցութեամբ ներկայացուցչական ժողովի ատենապետ Պ. Վահէ Ֆրէնկեանի եւ վարչութեան ատենապետ Պ. Սեդրակ Քարեանի այցելեց 25 Դեկտեմբեր 1957ին Կաթողիկէ համայնքին պետ Գերապայծառ Հայր Կարապետ Ամատունիի :

×

Գեր. Հայր Կարապետ Ամատունի ընկերակցութեամբ հայր Գաֆթանճեանի եւ Պ. Պ. Սիրունեանի եւ Երազեանի այցելեցին Հայոց եկեղեցին Սրբազան հօր եւ եկեղեցական իշխանութիւններուն եւ ներկայացուցին իրենց շնորհաւորութիւններ եւ մաղթանքները Ս. Ծննդեան տօնին առթիւ :

ԼԻՈՆԻ ՆՈՐԱԿԱԶՄ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹԸ

Լիոնի մէջ կազմուած է «Հայ Մշակութային Երիտ. Միութիւն» մը, նպատակ ունենալով ծառայել հայ մշակոյթին, տարածել ու խորացնել անոր արժէքը, մասնաւորաբար՝ նոր սերունդին մէջ :

Առաջին հաւաքոյթը տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 29ին, ընկերական եւ ընտանեկան մտերմիկ մթնոլորտի մը մէջ: Ժամը չորսին, բացումը կատարեց ատենապետ Ժ. Քիրազեան, որմէ ետք Մ. Օֆլազեան ստանձնեց երեկոյթը վարելու պարտականութիւնը :

Երգեցին ու արտասանեցին Պ. Պ. Մ. Բարսեղեան, Սիրանոսեան (դաշնակ՝ Ա. մրցանակ Լիոնի երաժշտանոցէն), Թորիկեան, Օր. Տապաղեան, Օր. Մակէսեան, փոքրիկն Վ. Պողոսասարեան եւ ուրիշներ, որոնք, թէեւ նորահաս, սակայն, կարողացան յստակ առոգանութեամբ երգել ու արտասանել՝ հայերէն լեզուով:

Այս ձեռնարկը այժմէն կուգայ վկայել թէ Երիտ. Միութիւնը պիտի կարենայ օգտակար ծառայութիւն մը մատուցանել հայ մշակոյթի տարածման գործին :

Արդէն պատրաստուած է 1958ի ընթացքին գործադրելի յայտագիր մը: Առաջին առիթով, 11 Յունուարին Լիոնի Գ. Թաղապետարանի մէջ պիտի տան հրապարակային բանախօսութիւն մը, «Զարենցի Օրը»: Պիտի խօսի Կ. Փօլատեան :

Յունուար 26ին՝ հայ երաժշտութեան նուիրուած երեկոյթ մը պիտի սարքեն, անոր հմայքն ու արժէքը տարածելու համար:

Յառաջիկային թատերական ներկայացումներ տալու, հայ գրերու գիտը տօնելու, գրադարան մը հաստատելու ծրագիրը կուգան անգամ մը եւս այն համոզումը ներշնչել՝ թէ այս երիտասարդները կոչուած են փրկարար դեր մը կատարելու, համատարած ուծացման մէջ:

Հաւաքոյթի ընթացքին անուրդէ մը գոյացաւ 46.000 ֆրանք: Ազգ. Միութեան ատենապետ Ա. Կիւլպէնկեան խրախուսական խօսքերով քաջալերեց երիտասարդներու նպատակը եւ մաղթեց որ, անոնք [illegible] չառնեն ու չի յոգնին իրենց ճանապարհին վրայ :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը աւանդութիւն դարձուցած է Փարիզի շրջանի իր տասը մասնաճիւղերով ամէն տարի տօնել ամանորի հանդէսը :

Այս տարի եւս Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ հաւաքուած էին չորս հարիւրի մօտ պզտիկներ եկած Փարիզէն եւ արուարձաններէն :

Ժամը երեքէն առաջ պզտիկները լեցուցին սրահը:

Հանդէսը բացուեցաւ Կապ. Խաչի Իսիի Երիմեան վարժարանի երկսեռ աշակերտութեան երգչախումբով, ղեկավարութեամբ եւ դաշնակի ընկերակցութեամբ իրենց ուսուցիչ Պ. Սարգիս Քաջեանի :

Երեք յաջող խմբերգներէն զատ արտասանեց նոյն խումբէն Պետօ Պարոնեան. նոյնպէս յաջող տրամախօսութիւն մը «Շաքարավաճառը» ճանիկ Մանիսեանի եւ Յովհաննէս Պէնլեանի կողմէ :

Պեռնար Տէտէճեանի ձեռնադաշնակով բեմին վրայ երեւումը ընդունուեցաւ մանուկներու ուրախ ծափերով:

Օր. Թերեզ Քէօշկէրեան չի մերժեր մեր փոքրիկներուն հաճոյք պատճառել իր սիրուն կովկասեան պարերով: Ինչպէս նաեւ Օր. Անի Թարօն :

Փոքրիկն Քէօշկէրեան եւ Արմենուհի Պազրճեան կովկասեան պարերով ուրախացուցին մանուկները: Կովկասեան պարերուն կ՚ընկերանար իր ձեռնադաշնակով Պ. Պ. Տէտէճեան :

Ալֆորվիլի փոքրիկներով ներկայացուած զաւեշտը «Հօփլա Սպուտնիկ», գրըուած եւ պատրաստուած Տիկին Էլէն Բիւզանդի կողմէ մեծ յաջողութեամբ ներկայացուեցաւ: Կը մասնակցէին փոքրիկներ Նուպար Զօլաքեան, Ղազարոս Բապուճեան, Յովհաննէս Գույումճեան եւ Սօնա Տէր Խաչատուրեան :

Մէկ քանի ծնողներու փափաքին ընթացք տալով բեմ ելան փոքրիկներ եւ իրենց թոթով լեզուով հայերէն արտասանութիւններ ըրին :

Միջնարարին Կաղանդ Պապային երեւումը սրահի դուռնէն մինչեւ բեմ ողջունուեցաւ պզտիկներու ուրախութեան կանչերով, որմէ յետոյ առատ նախընթրիք մը բաժնուեցաւ Խաչուհիներու կողմէ :

Իսկ հանդէսի վերջը վերապահուած էր աճպարարին, որ ոչ միայն իր ձեռնահմայութիւններով այլ եւ պզտիկներն ալ կարգով մասնակից ընելով կէս ժամ տեւող իր սրամիտ խաղերով զուարճացուց փոքրիկները :

Հանդէսը փակուեցաւ մանուկներուն խանդավառ տրամադրութեամբ :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ պատերազմի հաշմանդամներուն նկատմամբ ջերմ հոգատարութիւն ցոյց տրուած է այս տարի : 225 հաշմանդամներ ամրան ընթացքին ուղարկուած են հանգստեան տուներ: Աւելի քան 70 բնակարան վերանորոգուած է : Կարիք ունեցողներուն 305 հազար ռուբլիի դրամական օժանդակութիւն եղած է :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Գիտութիւններու Ակադեմիայի անդամ Ն. Յարութիւնեան «Սողքի տեսութեան մի քանի հարցերը» խորագիրով ֆրանսերէն ուսումնասիրութիւն մը գրած է, որ հրատարակուեցաւ Փարիզի մէջ: Գրքին յառաջաբանը գրած է փրոֆ. Ռ. Էրմիթ, շեշտելով որ այս գործը մեծ նշանակութիւն ունի թէՃնիքի զարգացման տեսակէտէն. Ճարտարագէտներու համար նոր հորիզոններ կը բանայ այս գիրքը: Էրմիթի համաձայն՝ հայ գիտնականին գիրքը մաթեմաթիքական նուրբ գործ մըն է :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Գիտութիւններու Ակադեմիան 1958ին Յունուարէն սկսեալ պիտի հրատարակէ գիտական նոր պարբերական մը՝ Պատմա – բանասիրական հանդէս անունով: Պարբերականին առաջադրութիւնն է՝ լուսաբանել հայ ժողովուրդի պատմութիւնը, գրականութիւնը, արուեստն ու մշակոյթը, չօշափել՝ պատմագրութեան, ընդհանուր բանասիրութեան եւ հայագիտական տեսական խնդիրները, հայ ժողովուրդի քաղաքական եւ տնտեսական կապերը՝ միւս ժողովուրդներու հետ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ միջնակարգ դպրոցներուն մէջ այսուհետեւ պիտի դասաւանդուի նորագոյն պատմութիւնը :

ԵՐԵՒԱՆԻ պետական պատկերասրահին մէջ բացուած է ցուցահանդէս մը՝ նկարիչ Գէորգ Բաշինջաղեանի ծննդեան 100-ամեակին առիթով: Ցուցադրուած են 30 կտաւներ եւ բազմաթիւ էթիւտներ: Բաշինջաղեան ունի աւելի քան 2000 կտաւ, զանազան երկիրներու մէջ ցրուած :

ԷՋՄԻԱԾԻՆ շրջանին մշակոյթի տան մէջ հանդիպում մը եղած է գրող Ստ. Զօրեանին հետ: Երեկոյին մասնակցողները [illegible] փառաւորած գրողին գործը :

ԱՐՏԱՇԱՏԻ զանազան շրջաններուն մէջ սկսած են կառուցուիլ բազմաթիւ ակումբներ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մէջ Դեկտեմբեր 15ին տեղի ունեցած են ժողովրդական դատարաններու ընտրութիւնները :

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ տեղի ունեցած է հայ երաժշտագէտներու համագումարը՝ Բացման խօսքը ըրած է Գ. Տիգրանով :

ԵՐԵՒԱՆԻ «Սունդուկեան» թատրոնի բեմադրած Գ. Բորեանի «Նոյն յարկին տակ» թատերգութիւնը Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան քառասնամեակին առիթով բացուած համամիութենական մրցումին առաջնութիւնը շահած է :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (95)

ԿԱՅԾԵՐ

ԻԸ.

ՆՇՈՅԼՆԵՐԸ ԾՐԵՒՈՒՄ ԵՆ

Վէրքն այնքան վտանգաւոր չէ, երբ վիրաւորը զգում է նրա ցաւը — դա կենդանութեան նշան է: Տարօնի եւ Վասպուրականի Հայը ի սպառ թմրած չէր, նա իր սրտի մէջ զգում էր վէրքերը, հասցրած նրան բռնութեան կոպիտ ձեռքից: Այս պատճառով նա միշտ սնուցանում էր իր սրտի մէջ վրէժխնդրութեան դառն թոյնը: Ոչ այնքան հայրենասիրութիւնը, ոչ այնքան անձնասիրութիւնը դրդում էր նրան դէպի մի այսպիսի միտք, որքան իր եկեղեցու, իր սրբութիւնների հալածանքը մահմեդական ազգերից: Հայը ամէն բանի համբերում է, ամէն թշուառութիւն տանում է, բայց նա համբերել չէ կարող, երբ բռնաբարւում է նրա եկեղեցին, նրա միակ սրբարանը: Եկեղեցին հայի կեանքի նպատակն է եւ նրա բարձրագոյն իդէալը :

Կարօն շատ էր հասկացել Հայի սրտի այս ամենազգալի կողմը, եւ նրա տեսութիւնը Բարթուղիմէոս առաքելոյ վանքի վանահօր հետ ունէր մի գաղտնի խորհուրդ, որ կապուած էր իր նպատակների հետ: Ես այս չէի գիտենալ, եթէ մի դէպք առիթ չտար ինձ կիսով չափ տեղեկանալ նրա դիտաւորութեանը :

Կարօն, որպէս յայտնի է մեր ընթերցողին, իր ընկերների հետ գնաց Բարթուղիմէոս առաքելոյ վանքը, խոստանալով, թէ կը վերադառնայ ոչ աւելի քան մի օրից յետոյ: Բայց անցաւ մի շաբաթ անցաւ այն օրից, նրանից ոչինչ լուր չկայ: Ծերունի որսորդը այս մասին խիստ անհանգստութեան մէջ էր, չգիտէր ինչ բան արգելք եղաւ նրանց վերադարձին: Մի գիշեր դեռ նոր էր պատել մութը, յայտնուեցաւ մի գրաբեր, բոլորովին քրդի ձեւով հագնուած, նա տուեց ծերունի որսորդին մի նամակ: Ես այն ժամանակ հասկացայ, թէ նա գիտէր կարդալ: Իմանալով, որ նամակը Կարօից է, նա անհամբեր կերպով սկսեց կարդալ: Ես նստած էի նրա մօտ: Նամակի պարունակութեան մասին նա ինձ ոչինչ չյայտնեց, կարծես, բոլորովին մոռացաւ իմ գոյութեան մասին: Միայն վերջացնելով ընթերցումը, նա իսկոյն հրամայեց Մըհէին իր ձին թամքել, եւ տաաց Մարօյին շուտով իր զէնքերը բերէ: Այսպիսի երեւոյթները ծերունի որսորդի տանսկում սովորական լինելով, Մարօն ամենայն հանդարտութեամբ գնաց հօր զէնքերը բերեց, եւ մինչեւ անգամ չհարցրեց՝ հայր, ո՞ւր ես գնում, երբ նա նստեց ձին եւ բակից դուրս էր գնում: Այդ ժամանակ միայն ծերունին տեսաւ ինձ եւ ասաց.

— Ես կը վերադառնամ մի քանի օրից յետոյ :

Գրաբերը գնաց որսորդի հետ :

Երբ ես մտայ սենեակը, Մարօն սովորական ժպիտը երեսին ինձ ասաց.

— Մենք էլի մնացինք մենակ ...:

Բայց ես այնքան խռովուած էի ծերունու անակնկալ հեռանալով, որ ոչինչ չպատասխանեցի Մարօյի ուրախ ժպիտին: Նա, երեւի, վիրաւորուեցաւ իմ սառնասրտութեամբ, եւ մի գեղեցիկ խոժոռ գործերով իր սիրուն երեսի վրայ, ասաց.

— Դու չար մարդ ես, Ֆարհատ :

Մարօն էլ չնայեց իմ վրայ, ծիծաղելով սենեակից դուրս վազեց : Ես մնացի միայնակ : Իմ խռովութիւնը հետզհետէ սաստկանում էր: Ծերունի որսորդի վարմունքը չափազանց տանջում էր ինձ, որ նա արժան չհամարեց հաղորդել եւ ոչ մի բառ Կարօյի նամակի պարունակութիւնից, լաւ գիտցած լինելով, որ ամենայն տեղեկութիւն նրա մասին որքան իր համար, նոյնքան եւ իմ համար ուրախալի էր: Ինչո՞ւ նա զրկեց ինձ այդ ուրախութիւնից: Ի՞նչու չգիտենալ ինձ թէ ո՞ւր մնաց այն մարդը, որին ոչ միայն յարգում էի ես, այլ եւ սիրում էի :

Մինչ ես այս վրդովմունքի մէջ էի, աչքըս դարձրի դէպի այն կողմը, ուր նըստած էր ծերունի որսորդը. տեսայ մի թուղթ ընկած էր այնտեղ. մօտեցայ եմ, — նոյն նամակը :

Ծերունին սաստիկ շտապելով, մոռացել էր իր հետ վեր առնել նամակը: Իմ ուրախութեանը սահման չկար. ես մի քանի րոպէ միայն երեխայի հրճուանքով շրջում ու շրջում էի ձեռքումս երկծալ թերթը, որի չորս երեսների վրայ սպիտակ տեղ չէր մնացել: Ամբողջապէս գրուած էր :

Կարօն տէր Թօդիկի դպրոցից փախչելու ժամանակ այնքան չէր սովորած, որ գրել գիտենար: Իսկ այնուհետեւ ո՞րտեղ ուսել էր նա: Ես առաջ չէի կարդում նամակը, միայն նայում էի նրա վրայ: Երեւում էր, գրիչը խիստ ճարպիկ եւ համարձակ կերպով վազել էր տողերի վրայ, ուր տառերի իւրաքանչիւր գծերից երեւում էր մի հաստատուն ձեռքի ամրութիւն, որ գիտէ տիրապետել գրչին, որպէս իր սրին:

Որքան կարդում էի նամակը, այնքան աւելի գրգռւում էր իմ հետաքրքրութիւնը :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

լոր երկիրներու պատասխանները՝ ուրբաթ օրուան ժողովին մէջ։ Հաւանական է, որ անգամ մը եւս հաւաքուին պատգամաւորները, ծանօթ չէ սակայն, թէ վերջին խօսքը որո՞ւն կը պատկանի։

Հերթական Խորհուրդի նիստին մէջ Արեւելք – Արեւմուտք յարաբերութեանց շուրջ ընդհանուր վիճաբանութիւն մը եղած է, սակայն մասնաւոր կարեւորութիւն մը չէ ընծայուած Կեդրոնական Եւրոպայի մէջ ապազինեալ գօտի մը ստեղծելու լեհական առաջարկին։ Պէտք չէ մոռնալ թէ Խ. Միութիւնը կը շարունակէ պնդել այս տեսակէտին վրայ։

Մինչ այս մինչ այն Ուաշինկթընէն կը հաղորդեն թէ արտաքին քաղաքականութեան յանձնախումբին մէջ Արտաքին Նախարար Տըլըս յայտարարած է, թէ ներկայ պայմաններու մէջ «Մեծերու Համագումար մը չի կրնար ըլլալ Ռուսերու մասնակցութեամբ։

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին Նախարարը վճռական եղած է իր յայտարարութեան մէջ, ըսելու համար թէ կարելի չէ նոյնիսկ մտածել այդ մասին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՒՍՏՐԻՈՅ Վարչապետ Ռաապ յառաջիկայ գարնան Մոսկուա պիտի երթայ։ Վարչապետը Զատիկը պիտի անցնէ Հռոմի մէջ եւ գարնան վերջաւորութեան պիտի այցելէ Միացեալ Նահանգներ։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդային դեսպանը Մոսկուա պիտի վերադառնայ, նկատելով որ արձակուած է այդ պաշտօնէն. յաջորդ դեսպանը ծանօթ չէ։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ մօտ ատենէն Հունգարիոյ Վարչապետ Քատար Պելկրատ պիտի երթայ. թուականը չէ ճշդուած։

ՎԵՆԵԶՈՒԵԼԱՅԻ խռովութիւններէն ետք, վեց կղերականներ ձերբակալուեցան. կը կարծուի թէ Վատիկանի եւ Վենեզուելայի միջեւ դիւանագիտական յարաբերութիւնները պիտի խզուին։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ անտեսական առաքելութիւնը, որ ներկայիս կը գտնուի Մոսկուա, սկսած է արդէն բանակցութիւններ վարել խորհրդային պատասխանատու շրջանակներուն հետ։

ՄԱԿի տարագիրներու բարձրաստիճան կոմիսար Լինտ Յունուար 3 – 7ին Հունգարիոյ կառավարութեան անդամներուն հետ խորհրդակցութիւններ ունեցած է։ Կոմիսարին Փեշտա այցելութիւնը գաղտնի կը պահուէր։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ կառավարութիւնը Իսրայէլի հարցին առիթով կոչ մը ըրաւ արաբական Լիկայի ինը երկիրներուն՝ որպէսզի հարկ եղած միջոցներու մասին մտածեն. Սուրիացիք կը կարծեն թէ Գերմանիա զէնք պիտի տայ Հրեաներուն։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Արտաքին նախարար Տըլըս Ուաշինկթընի եկեղեցիին մէջ հաղորդութիւն տուած է նախագահ Այզընհաուըրի։ Ամերիկեան եկեղեցիին օրէնքով աշխարհական մը կրնայ հաղորդութիւն տալ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յունուար 8) — Ձոյլ ոսկի 549·000, Նափոլէոն 3950, զուից. 3760, անգլ. 4670, քսան տոլարնոց 18·920, Թղթադրամ (անպաշտօն) ստերլին 1270, տոլար 472, զուից. 112·75, պելժ. 9·35, լիր 0·75։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը իր ջերմ շնորհակալութիւնները կը յայտնէ, «Մանուկներու Օրը»ուան հանդէսին նուիրատուներուն։

Տիկին Աստղիկ Աղնազարեանի որ ինչպէս ամէն տարի այս տարի եւս տասը քիլօ պօնպօն նուիրած էր։

Պ. Բարգէն Գավէզի որուն ազնիւ միջնորդութեամբ «Կոնտոլօ» հաստատութեան կողմէ պիսքիւիի նուիրատուութիւն մը ստացած ենք։

Պ. Թաթուլ Ինճէյեանի որ իր մանիէթօֆօնով ամէն տարի իր գնահատելի մասնակցութիւնը կը բերէ գեղարուեստական բաժնին։

Տիկիններ Ա. Սամուէլեանի, Ս. Զըրուանդեանի եւ Տէր եւ Տիկին Պարսամեանի (Ռոմէնվիլէն) երկու հազարական ֆրանքի իրենց նուիրատուութեան համար։

Ինչպէս նաեւ գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերող պարուհիներուն Օր. Թ. Քէօշկէրեանի եւ Օր. Անի Թառօնի։ Մասնաւորաբար Իսիի Խրիմեան վարժարանի ուսուցիչ Պ. Ս. Քաջեանի եւ Պ. Լ. Մոմճեանի։

ՅԱՌԱՋ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Վիլէօրպանէն Պ. Դ. Մուրատեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր հօրեղբօր Ժ. Մուրատեանի (Տիթրոյիթ) անոր հանգստեան կոչումին առթիւ։

×

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Պոմոնէն Պ. Արամ Գաբրիէլեան հազար ֆրանք կը նուիրէ իր քրոջ հոգեհանգիստին առթիւ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Տէր եւ Տիկ. Ն. Դարբինեան եւ ընտանիքը ցաւակցութիւն կը յայտնեն Նիկողոսեան, Սէրէնկիւլեան եւ Տօլպաշեան ընտանիքներուն, Նիկողոս Նիկողոսեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

×

ՎԱԼԱՆՍԻ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Տիկին Սէրէնկիւլեանի եւ Տիկին Այվազեանի իրենց սիրելիներու դառնակսկիծ կորուստին առթիւ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Աստղիկ Ֆորթունաթօ եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի, Յունուար 12ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱՐՇԱԿ ՖՈՐԹՈՒՆԱԹՈՅԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ Շիշմանեան ընտանիքին ննջեցելոց յիշատակին։

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները։

×

ԼԻՈՆ — Տէր եւ Տիկ. Յովհաննէս Արմենուհի Զիլինկիրեան եւ զաւակները իրենց մօր, մեծ մօր Երպի Եփրաքսի Զիլինկիրեանի (Պոլուցի) մահուան տարելիցին առիթով հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան այս կիրակի Լիոնի եկեղեցին։ Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները։

×

Այրի Տիկին Հերսիլիա Նիկողոսեան եւ զաւակը, ինչպէս նաեւ Սէրէնկիւլեան, Ոսկեան եւ Տօլպաշեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պատարագ պիտի մատուցուի այս կիրակի առաւօտ, Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին ողբացեալ

ՆԻԿՈՂՈՍ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ

յիշատակին, իր մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

ՇԱՎԻԼԻ Եկեղեցիին շինութեան կը նուիրեն —

Պ. Վազգէն Անդրէասեան 25·000, Տիկ. Մաքրուհի Մուժէ (Սուտան) 18·000, Օր. Ալին Էլմաեան տասը հազար, Տիկին Սրբուհի Լօռէնեան (Տրակինեան) տասը հազար, Ալիքսանեան տուն (Մէօտօն) տասը հազար, Պ. Ժ. Շիրակեան, Պ. Վահագն Դուր Սարգսեան, Դանիէլեան, Պ. Օհաննէս Քէօլէեան (Պուա Քոլոմպ) հինգ հազարական ֆրանք, Տիկին Փափազեան (Պ. Քոլոմպ) երկու հազար, Տիկին Փայլուն Պէրպէրեան երկու հազար, Տիկին Վարդուհի Տէր Կարապետեան հազար։

Նախորդ ցանկէն Յակոբ Ալիքսանեան հինգ հազար ֆրանք նուիրած է։ (Յայտարարուած էր 500)։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ԱՄՍԱԹԵՐԹ

(Օրգան՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի)

Հրատարակ եղած է 1957ի 12րդ թիւը (Դեկտեմբեր)։

Ճոխ բովանդակութիւն։

Պատկերազարդ։

Նոր շրջանին համար՝ աւելցած է բաժնեգինը։

Ֆրանսայի համար, տարեկան՝ 600 ֆրանք։ Արտասահման՝ 800 ֆր. (12 թիւ)։

Հատավաճառ՝ 60 ֆրանք։

Ստանալու համար գիմել՝

M. K. PAPAZIAN

25, Rue Martial-Boudet, Chaville - S. et O.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի մատրան մէջ, այս Կիրակի (Յունուար 12), ժամը 10·30ին հոգեհանգստեան Ս. պատարագ պիտի մատուցուի բազմարդիւն՝

ԳՐԻԳՈՐ Մ. ԱՂԷՄԵԱՆԻ

հոգւոյն ի յիշատակ, իր մահուան տասնամեակին առթիւ։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ – ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբը կազմակերպած է պարանցիկ յերեկոյթ մը, այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 16ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 Րիւ տը Թրէվիզ։

Կը հրաւիրուին ընկերները եւ համակիրները։

« ԶԱՐԵՆՑԻ ՕՐ »

Հրապարակային Գրական բանախօսութիւն, կազմակերպութեամբ Լիոնի Նորակազմ «Հայ Մշակութային Միութեան»։

Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Գ. Թաղապետարանի չքեղ սրահին մէջ, (211 րիւ Տիւկէֆլէն)։

Կը բանախօսէ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Նիւթ ունենալով՝ Եղիշէ Չարենցի կեանքն ու գրական գործունէութիւնը։

Պիտի ըլլան նաեւ արտասանութիւններ։ Գեղարուեստական բաժին։

Մուտքը ազատ է։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Պուլ. Օտտոյի Կապ. Խաչի դպրոցի տօնածառը այս կիրակի Ս. Յակոբ եկեղեցիին մէջ։

Հաճելի անակնկալներ, Կաղանդի նուէրներու բաշխում։

Կը հրաւիրուին ծնողքները։

×

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»

Պորտոյի Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցի տօնածառը այս կիրակի ժամը 15ին, Կղերականներու սրահը։ 22 րիւ տէ Պանիւթիէ։

Արտասանութիւն, խմբերգ, տրամախօսութիւն եւայլն։

Մուտքը ազատ է։

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի, կը տօնուի այս կիրակի։

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Պատգամաւորական ժողովին առիթով կը խնդրուի բոլոր մասնաճիւղերէն անյապաղ կեդրոն ղրկել իրենց հաշուեկշիռները, ամէնէն ուշը մինչեւ Յունվ. 20, նոյնպէս պատրաստել իրենց տեղեկագիրները։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու բոլոր ընկերները Շաբաթ (11 Յունուար) գիշեր ժամը 8·30ին, Գարպօթ սրճարանին վերնայարկը, մեթրօ Կար տիւ Նօր։ Զեկոյց ընկեր Իշխանեանի կողմէ։

ՄԱՐՍԷՅԼ — Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի «Վռամեան» ենթակոմիտէին ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ — Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» կոմիտէին ժողովը այս շաբաթ ժամը 20·30ին, դպրոցի սրահին մէջ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեօ — Քաշանի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը հինգին, ընկ. Փափազեանի բնակարանը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՎԱԼԱՆՍ — Կապոյտ Խաչի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, ընկերուհի Տիկին Գասեանի բնակարանը։ Ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Կարեւոր օրակարգ։

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ

Տնօրհնէք Բշ. 13 Յունուար Տօն անուանակոչութեան, պատարագ ժամը 10ին, յաւարտ պատարագի դպրաց դասը եւ քահանայ հայրերը մասնաւոր թափօրով պիտի առաջնորդուին եկեղեցւոյ խորհրդարանը եւ պիտի կատարուի Տնօրհնէքի արարողութիւնը, նախագահութեամբ Հայրապետական Պատուիրակ Գերշ. Տէր Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեանի։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

12 Յունուար, Կիրակի — Տօն Անուանակոչութեան, Ս. պատարագ (երկսեռ երգչախումբով)10, Հոգեհանգիստ 11·45։

ՊՈՄՈՆ, Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

12 Յունուար, Կիրակի Տօն Անուանակոչութեան Տեառն, Սկիզբ առաւօտեան արարողութեանց ժամը ութին, Ս. պատարագ ժամը տասնին։

ՋԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Եւ մկրտութիւն ջրոյ ի Սէնթ Էթիէն տիւ Մոն, Ֆրանսական եկեղեցին, Յունուար 12, կիրակի, ժամը 10·30ին։ Պիտի մատուցանէ Գերպ. Հ. Կ. Ծ. Վ. Ամատունի։

Փարիզ (5), Փլաս տը Փանթէոն, մեթրօ՝ Կարդինալ Լըմուան կամ Մոնժ։

Ժողովրդ. Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 11 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

SAMEDI 11 JANVIER 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8090 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3891

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏՈՒՆ ԵՒ ԱՅԼ ՀԱՐՑԵՐ

Կրօնական Ընկերակցութեան Վարչութիւնը իր Տեղեկագրին մէջ կը խօսի նաեւ Ազգային Տան մասին :

Իր բացատրութիւնները ո՛չ մէկ կերպով կը լուսաբանեն հարցը, հակառակ «նպատակայարմար լուծումը ապահովելու» իր «մասնաւոր մտահոգութեան» :

Տարիներէ ի վեր «Ազգային Տան» հարց մը կայ հրապարակի վրայ : Քանիցս դատական խնդիրներ ծագեցան : Կը կարծէինք թէ ամէն ինչ կարգադրուած է :

Վարչութեան Տեղեկագրէն կ'իմանանք, որ Ազգային Տան Թղթածրարները դատական իշխանութեան մօտ կը գտնուին եղեր, բայց եռանդամ յանձնախումբը յաջողեր է առնել զանոնք եւ յանձնել Ազգային Տան վարչութեան : Վարչութիւնը լաւատես է եւ կը յուսայ որ «մօտ ատենէն այս հարցը կը գտնէ իր լաւագոյն լուծումը» :

Սպասե՛նք եւ յուսա՛նք :

Վերջացող տարուան ընթացքին քառաձայն պատարագը երկու անգամ ձայնասփռուած է Փարիզի Հայոց եկեղեցիէն աջակցութեամբ Պ. Ժէրար Սթէֆանէսքոյի : Ցանկալի էր, որ աւելի յաճախ տեղի ունենային այդ ձայնասփռումները : Ներկայիս Հայերուն — առաքելական եւ կաթողիկէ — յատկացուած է վեց կիրակի միայն :

Վարչութեան գրական գործերէն մէկը պէտք է նկատել մարդահամարը : Այս խիստ կարեւոր ձեռնարկը պէտք չէ սակայն բախտին ձգել : Դիւանատունը կ'արձանագրէ միայն անուններն ու հասցէները անոնց, որոնք պսակի, մկրտութեան կամ հոգեհանգիստի առթիւ կը դիմեն իրեն :

Վարչութիւնը պէտք է թելադրէ քահանաներուն, որ իրենց «ծուխ»երուն ամբողջական ցանկը կազմելով յանձնեն դիւանատան :

Վիճակագրութեան համար չունինք կեդրոնական մարմին մը : Եկեղեցին կրնայ այդ շատ օգտակար պարտականութիւնը ստանձնել :

Հայ գաղթականաց դրասենեակը քանիցս փորձեց Ֆրանսահայերու մարդահամարը կատարել, սակայն կարելի չեղաւ : Դրասենեակ կը դիմեն միայն անոնք, որ «հայ գաղթական» են : Տարիներու ընթացքին անոնց թիւը հետզհետէ կը պակսի : Այսօր մեծ թիւ մը կը կազմեն Ֆրանսահպատակ Հայերը : Կան նաեւ բազմաթիւ օտարահպատակներ :

Եկեղեցին է միայն, որ կրնայ բոլոր Հայերու մարդահամարը կազմել, քանի որ հոն կը դիմեն ամէնքը, ինչ հպատակութեան ալ պատկանին :

Վարչութեան տեղեկագիրը կուտայ միայն մկրտութեան, պսակի, եւ այլ «պաշտօններու» համագումար թիւը : Փափաքելի էր գիտնալ թէ պսակուած ամոլներուն մէջ ի՛նչ համեմատութիւն կը կազմեն օտարները, այր թէ կին :

Տարակոյս չկայ, որ խառն ամուսնութիւնները հետզհետէ կը շատնան : Որքան գիտենք, երկու տարի առաջ Փարիզի եկեղեցիին վիճակագրութիւնը օտար հարսերու կամ փեսաներու առկօսը կը հաշուէր 25 առ հարիւր :

Վարչութիւնը ո՛չ մէկ մանրամասնութիւն կուտայ իր Տեղեկագրին մէջ նիւթական գործառնութեանց մասին : *Կը բաւականանայ ընդհանուր, հողեշահ խօսքերով : «Գոհունակութեամբ» կ'արձանագրէ «թէ Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ներկայանայ հաւասարակշռութեան պիւտճէով մը» : Հասոյթներն ու ծախքերը տարուէ տարի կրած են յաւելում մը :*

Եթէ Վարչութիւնը յարմար չի նկատեր հրապարակային «Տեղեկատուութեան» մը մէջ ելքի ու մուտքի թուանշաններ տալ, պարտաւոր է իր հազարաւոր անդամներուն ծանօթացնել բարոյականին հետ նաեւ իր նիւթական գործունէութեան մանրամասնութիւնները :

Դժուար չէ գրքոյկ մը հրատարակել եւ ղրկել անդամներուն, մանաւանդ որ երկու տարուան հաշիւ կուտայ :

Իր լաւագոյն գործունէութիւնը կը տեսնենք կրթական մարզին մէջ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲՈՒԼԳԱՆԻՆ ՆՈՐ ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԳՐԵՑ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԵՒ ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ ՈՒԽՏԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ ՄԸ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ

Մինչ կը սպասուէր որ Ատլանտեան Ուխտի երկիրները պատասխանէին մառեչալ Բուլգանինի նամակներուն, Կրեմլին դիւանագիտական նոր միջոցներու կը դիմէ ընդդէմ՝ Արեւմուտքի :

Արդարեւ, մառեչալ Բուլգանին նոր նամակներ գրեց Ատլանտեան 15 երկիրներու եւ քանի մը այլ պետութեանց : 19 էջերէ բաղկացած այս նամակը արդէն սկսած է ուսումնասիրուիլ Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի մէջ : Առջի գիշեր սակայն, Մոսկուայէն ձայնասփռուեցաւ անոր բովանդակութիւնը :

Կրեմլին կ'առաջարկէ երկու կամ երեք ամիսէն «Մեծ»երու ժողով մը գումարել Ժընեւի մէջ, 2–3 տարուան պայմանաժամով հիւլէական եւ ջրածին ռումբերու փորձերը դադրեցնելու համար :

Մառեչալ Բուլգանին դարձեալ կը շեշտէ Ռափաքիի ծրագրին վրայ.— Կեդրոնական Եւրոպայի մէջ ապազինեալ գօտի մը ստեղծել եւ քննել Ատլանտեան եւ Վարշաւայի Ուխտերու անդամ երկիրներուն միջեւ ոչ - յարձակողական դաշինք մը կնքելու կարելիութիւններ եւ եղբայրացութեան մը հասնիլ : Այս ձեւով պաղ պատերազմը վերջ կրնայ գտնել :

Հարցին կարեւորութիւնը նկատի առնելով, Մոսկուա կը յայտարարէ թէ Ատլանտեան եւ Վարշաւայի Ուխտերու երկիրներէն զատ՝ վիճարանութեանց կրնան մասնակցիլ Հնդկաստան, Աֆղանիստան, Շուէտ, Եգիպտոս եւ Եուկոսլաւիա :

Արեւմտեան երկիրներու Արտաքին Նախարարներու ժողով մը գումարելու առաջարկը մերժուած է Խ. Միութեան կողմէ, նկատելով որ այդ ձեւով դրական արդիւնքի մը կարելի չէ հասնիլ :

Այն պարագային՝ երբ Արեւմտեանները ընդդիմանան այս տեսակէտին, Խ. Միութիւնը համաձայն է որ աւելի սահմանափակ ժողով մը գումարուի :

Այնուհետեւ մառեչալ Բուլգանին կը յիշէ խորհրդային երեք հարիւր հազար զինուորներու արձակումը, յոյս յայտնելով թէ արեւմտեան երեք մեծ պետութիւններն ալ իրենց կարգին նման քայլ մը կ'առնեն, իրենց զինուորներուն թիւը ջեղչելով : Շեշտուած է նաեւ Արեւմտեան Գերմանիոյ եւ այլ երկիրներու մէջ հաստատուած օտար ուժերու հեռացումը :

Ատլանտեան եւ Վարշաւայի Ուխտերուն, կամ ուղղակի երկու աշխարհներու միջեւ կնքուելիք ոչ - յարձակողական դաշինքը մեծ ազդեցութիւն պիտի գործէ միջազգային լարուած կացութիւնը մեղմելու համար :

Նամակը կ'առաջարկէ նաեւ, որ երկու Գերմանիաներու վրայ հսկողութիւնը աւելնայ, միաժամանակ յիշեցնելով թէ Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի կացութեան քննութիւնը աւելի քան էական է :

«Մեծ»երու այս հանդիպումը թոյլ պիտի տայ, որ համաձայնութիւն մը գոյանայ բոլորին միջեւ՝ իրարու ներքին հարցերուն չմիջամտելու եւ որեւէ երկրի անկախութիւնը չվտանգելու համար . այստեղ ալ կը շեշտուի արեւելեան երկիրներու պարագան : Խորհրդային նամակը կ'եզրակացնէ վերջապէս, թէ Համայնավար Չինաստանը կղզիացած պահելու քաղաքականութիւնը դժուարութիւններ կը ստեղծէ միջազգային հարցերու քննութեան մէջ, յատկապէս՝ ՄԱԿէն ներս :

Միւս կողմէ, մառեչալ Բուլգանին առանձին նամակ մը ղրկելով Անգլիոյ վարչապետ Մաքմիլընի, կը յայտնէ թէ ինք եւ իր պաշտօնակիցները համաձայն են ոչ - յարձակողական դաշինք մը ստորագրելու անգլիական տեսակէտին. այս լուրն ալ հաղորդուեցաւ Մոսկուայի ձայնասփիւռին կողմէ :

Օրէ Օրին

ՔՈՐԷԱՑԻԻ ՄԸ ՆՄԱՆ...

Հայաստանի մէջ սկսած են արտասահմանի հետ «մշակութային կապ» հաստատելու շողշողուն փաստերը տալ : Նոյնիսկ «առաջաւոր» մրցուողներ ալ տարած են Երեւան, մասնաւորապէս՝ Պէյրութէն, ուր ազգային մեր կեանքը աւելի բաց եռուն է : Մեղուաջան աշխատանք՝ բոլոր ճակատներու վրայ, ընկերային, կրթական թէ եկեղեցական : Բնական է, որ նայուածքները այնտեղ կանգ պիտի առնէին :

Ուրեմն, Պէյրութէն հաւաքած են քանի մը պատահական *ոտանաւորճիներ* եւ Հայաստանէն զատ պտտցուցած Մոսկուայի եւ Համայնավար Չինաստանի տեսարժան վայրերը, ինչպէս կը հաղորդեն հայրենակա՛ն մեր թերթերը :

Այսքանը՝ թո՛ղ իրենց իրաւունքին մէջ ըլլայ, քանի որ «պարտիական» կեանքը եւ կապը անանք պիտի պահեն... բոլոր ժողովուրդներու միջեւ :

Ողբերգական է սակայն տեսնել, թէ այս խեղճերու սեւցուցած էջերը կը հրատարակեն Երեւանի մէջ եւ հայ ժողովուրդին կը հրամցնեն իբրեւ ... արտասահմանի գրականութիւն : Ո՞վ լսած է այս տղոց անունը կամ ձայնը՝ արտասահմանի մէջ ...

Ծանօթ է սակայն այս մարդոց մտահոգութիւնը, որ ցայտուն կերպով կը տեսնուի «առաջաւոր» գրողի մը ոտանաւորներուն մասին իրենց շարած տողերէն :

Պետութի՛ւն, որուն պաշտօնաթերթին եւ Գրողներու Միութեան օրգանին էջերէն ոչ մէկ փառաբանանք կը սակարկուի մե՛ծ քերթող ... Գառնիկ Ադդարեանի մը համար (???) :

Անունը որքան անծանօթ՝ գրածներն ալ նոյնքան անճոռնի եւ պաղպաղուկ թխածոյ : Իր «գլուխ - գործոց»ներէն մէկն ալ հրատարակուած է «Գրական թերթ»ին մէջ :

Ծափակեցէ՛ք.—

«Մեռնիլ գիտնալ Զօրայրին, Հուրեանին պէս աննկուն ,
Անոր պէս, որ կը կոչուէր Շերիֆ Ալի Սուլէյման ,
Պերիի պէս, Թելմանին, հերոսներուն աննկուն ,
Ու ժպիտով մահացող քորէացիի մը նման ...» :

Այս ի՛նչ ներշնչում ... *մեռնիլ գիտնալ մահացող քորէացիի մը նման* :

Հայաստանի գրադատները չե՞ն անդրադառնար, թէ այսպիսի թափթփուքներու ուժ տալով ծիծաղելիէն աւելի բան մը կ'ըլլան :

Քանի որ այսպիսի մե՛ծ բանաստեղծութիւն մը գրելով կարելի է արածիլ Երեւանէն մինչեւ Չինաստան, հա՛տ մըն ալ մենք թխենք, կոմունիզմի բացեղէ՛ն շունչով .—

Մեռնիլ գիտնալ չինացի
Ջին չուն չանի մը նման ,
Անոր պէս որ կը կոչուէր
Հաճի Իպն Մուհամէտ ,
Խաղաղութի՛ւնը երգել
Սատկող ճանճի մը նման
Եւ ցնծերգու մը ըլլալ
Սա՛ Գառնիկին նման, խե՛ղճ :

Հայաստանի մէ՞ջ՝ այս տողերուն վրայ պիտի գրէին «առաջաւոր բանաստեղծութիւն»... առանց կատակի :

ԱՐՄԵՆԱԿ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՈՒՇԱԳՐԱՒ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ամերիկեան Խորհրդարանին առջեւ Նախագահ Այզընհաուըր արտասանեց աւանդական իր ճառը, քառասուն վայրկեան տեւողութեամբ : Նախագահը ուշագրաւ յայտարարութիւններ ըրաւ Միացեալ Նահանգներու ներքին կեանքին եւ միջազգային քաղաքականութեան շուրջ : Խօսքը ուղղելով զանազան կազմակերպութեանց, յայտնեց թէ անոնք պէտք է նախ մտածեն երկրին մասին եւ յետոյ՝ զինքերու : Պէտք է հաւասարակշռել երկրին տնտեսութիւնը եւ զեղչել՝ ռազմական երկրորդական ծախքերը :

Նախագահը խօսքը ուղղեց խորհրդային ժողովուրդներուն, յայտարարելով. — Աշխարհ վերջ պէտք է դնէ հետզհետէ աւելի քանդիչ զարգացող սպառազինման արշաւին եւ պէտք է հասնի այն հանգրուանին՝ որմէ վերջ պիտի սկսինք յառաջդիմել մնայուն խաղաղութեան մը հաստատումին մէջ :

Այնուհետեւ, Այզընհաուըր լսաւ Խ. Միութեան կառավարութեան .— Մենք միշտ պատրաստ ենք կէս ճամբան ընել՝ եթէ այդ ձեւով կարելի ըլլայ մօտենալ իրական խաղաղութեան :

Մինչ այդ՝ պիտի մեղմացուի ներկայ լարուած կացութիւնը, բայց ազատ աշխարհի պաշտպանութեան համար՝ պիտի ընդարձակուին օդանաւային խարիսխները, պիտի արագացուին միջերկրային հրթիռներ պատրաստելու աշխատանքները եւ հիւլէական սուզանաւերու կառուցումը՝ ծովերու ազատութիւնը պահելու համար :

Ուժ պիտի տրուի բարեկամ ազգերու զինուորական եւ տնտեսական օժանդակութեան :

Փոխադարձ առեւտուրի համաձայնագիրները պիտի նորոգուին՝ հինգ տարուան համար :

Ամերիկեան հիւլէական գաղտնիքները պիտի յանձնուին դաշնակիցներուն :

Մէկ միլիառ տոլար պիտի յատկացուի չորս տարուան համար, զանազան երկիրներու գիտութեան հետեւող ուսանողները քաջալերելու նպատակով :

Նախագահին ճառը խանդավառութեամբ դիմաւորուեցաւ ամերիկեան Խորհրդարանին կողմէ, հետաքրքրութիւն ստեղծելով բովանդակ աշխարհի մէջ :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ համայնավար կուսակցութեան օրգան «Տէյլի Ուորքըր» օրաթերթը յայտարարեց թէ Յունուար 13էն սկսեալ պիտի դադրի՝ 34 տարի անընդհատ հրատարակուելէ վերջ : Թերթին պատճառաբանութիւնը այն է՝ թէ ծախքերը աւելցած են, կուսակցութեան անդամներուն թիւը պակսած : Ասոր փոխարէն շաբաթաթերթ «Տը Ուորքըր» պիտի շարունակէ հրատարակուիլ :

ՓԱՐԻԶԻ Հիւս. արուարձանին Ազատագր. ճակատի ղեկավարը եւ բազմաթիւ այլ անդամներ ձերբակալուեցան առջի օր :

ԳՐԱԿԱՆ ՏԱՐԻՆ

ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ ԵՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1957ի գրական ժոգոյն պատկերը անմիջօրէն ըմբռնելի կը դառնայ եւ կը վերածուի ընդհանուրին կողմէ հաստատելի փաստական իրականութեան մը, եթէ արձանագրենք՝ թէ Հայկ. Արտասահմանը աղքատացած է նաեւ գրական հանդէսներով։

Գրական հետամտութիւններով հրատարակուող քանի՞ ամսագիր կամ պարբերական ունինք, այսօր, գաղութներու մէջ։

Եթէ նկատի չունենանք Վենետիկեան Մխիթարեաններու [illegible] Վիեննականներու «Հանդէս Ամսօրեայ»ն, որոնք բանասիրական ախորժով մը կը յատկանշուին կամ գրականութենէ ընդհանրապէս դուրս հետաքրքրութիւններով, մասի վրայ համբուող հրատարակութիւններ միայն ունինք հոս ու հոն։

Մխիթարեաններու այս զոյգ հրատարակութիւններուն այլապէս յիշատակելի ճիգն ու արժէքը չենք ստորագնահատեր անշուշտ։ Ձենք ալ ժխտեր, որ մասնաւորաբար «Բազմավէպ» գրական էջեր ալ կուտայ երբեմն։ Միւսը, «Հանդէս Ամսօրեայ», Հայկ. Արտասահմանի միակ օրգանն է, բանասիրական մարզի եւ համապատասխան ծաւալումով։ Եւ, այն պայմաններուն մէջ, ուր կը հրատարակուին անոնք, ... զարմանքէ աւելի բան մը կը պատճառեն մեզի — Հիացում։ Գաղութային մեր իրականութեան ծանօթ ոեւէ մարդ, որ գիտէ թէ ինչ կը նշանակէ ծառայել բանասիրութեան եւ մատենագրական պրպտումներու ճիւղին, չի կրնար չսքանչանալ Մխիթարեան Հայրերու կորովին, յանդգնութեան եւ յամառութեան։

Օշականները փութկոտ էին իրենց վճիռներուն մէջ, մէկ շունչով առ ոչինչ համարելու համար այդ երկու օջախներուն մէջ իրագործուած ճիգը, լեզուական թէ գրական մարզերու վրայ։ Ընդհանուր ամլութեան կամ ամայութեան օրերուն, Վենետիկ եւ Վիեննա առնուազն փաստը տուած են լեզուական եւ մտաւոր մեր կենսունակութեան։ Եթէ անխառն գրականութիւնը կամ քերթողութիւնը պակսեցաւ Մխիթարեաններուն, — եւ ատիկա ըմբռնելի է, երբ նկատի ունենանք սահմանափակ միջավայրը եւ հարկադրական կղզիացումը, — գրականութեան սէրը եւ հայ լեզուի հանդէպ խանդաղատանքը երբեք չպակսեցան սակայն։ Անցնինք։

Վենետիկէն եւ Վիեննայէն դուրս ի՞նչ ունինք այսօր։

Ունինք, նախ, Պոսթընի «Հայրենիք»ը, որ անխափան եւ կանոնաւորաբար կը հրատարակուի, ամէն ամիս։

Դժբախտաբար, սակայն, «Հայրենիք»ը աւելի քան տասը տարիէ ի վեր իր դերին մէջ չէ։ Գրական հանդէս մը ըլլալու կոչումը ունի, այլ ոչ՝ գործնական վաստակը եւ արդիւնքը։

Կ'ենթադրենք, թէ ոչ ոք տարակարծիք կ'ըլլայ մեզի, եթէ արձանագրենք որ «Հայրենիք» ապաստան եւ կայան դարձած է գրասէրներու եւ յուշագիրներու, սակայն՝ ոչ գրագէտներու։

Բարեացակամութիւնը եւ քաջալերելու տրամադրութիւնը չարիքի կը վերածուին, երբ անհակակշիռ եւ անսահման կը դառնան։ Ամսագրի խմբագրութիւնը պէտք է նկատի ունենայ, թէ «Հայրենիք»ը մասնաւորաբար Միացեալ Նահանգներէ դուրս դեր կատարելու կոչուած է, եթէ մասնաւորաբար Միջին Արեւելքի իր ընթերցողներու բծախնդրութիւններն ու արդար վերապահութիւնները նկատի ունենայ, ըստ այնմ հիւրընկալելու կամ մերժելու համար իր դուռը ափ առնող աշխատակիցներ։

Բոլորը մէկ ջուրով չենք լուար։ Հոն կ'երեւին նաեւ մեր ամէնէն ծանօթ գրողները։

Ինչ որ կը մեղադրենք, որակներու եւ ոչինչներու մէկտեղումն է։ Մինչդեռ, «Հայրենիք», իբրեւ միակ հրատարակութիւնը, որ կրնայ կանոնաւոր իր երեւումով գրողներու մէկտեղում մը ստեղծել եւ գրական որոշ գոհացում ընծայել Հայկ. Արտասահմանի մեր գաղութներուն, պէտք է ամէն բանէ առաջ գիծ ունենայ, — գրական դիմագիծ։

Չի բաւեր ունենալ այն մտահոգութիւնը, թէ ի՞նչ կը փնտռէ այսօր հայ մարդը եւ ո՞րքան մշակուած է գրական իր հասկացողութիւնը։

Օրաթերթի մը համար ներելի ու բաւարար ըլլայ, թերեւս, այս մտածումը։

Սակայն ամսագիր մը, որ գրական դեր ունի կատարելիք, պէտք է մանաւանդ ունենայ ընթերցողներու գրական պահանջները գոհացնելու եւ հետաքրքրութիւնները զարգացնելու ձգտումը։

Մենք պիտի չիջնենք ժողովուրդի հասարակ յայտարարին։ — Առանց մասնագիտականօրէն գրական որոնումներու, եւ քերթողական բարձրագոյն սլացքներու մէջ սաւառնելու փոյթի մը, պէտք է ժողովուրդը բարձրացնենք մեզի։ Պէտք է տեղ տանք՝ անոնց, որոնք մեր օրերու գրական մեր կեանքին մէջ կ'իրաւի կուգան իրենց առաւել կամ նուազ գրական արժանիքներով, իրենց քերթողական, արձակ, քննադատական կամ ուսումնասիրական փորձերով. բայց երբեք՝ վարժութիւններով կամ ... սերտողութիւններով։

1930ական եւ 1940ական թուականներու «Հայրենիք»ները բերէք վերջին ինը տասը տարիներու հաւաքածոներուն դիմաց՝ եւ փորձեցէք խորհրդածել։ — Պիտի հաստատէք, որ տարուէ տարի ամսագիրը կը տուժէ իր որակէն։

Ի դէպ՝ հաստատենք, որ այս կացութեան մէջ դեր ունին նաեւ մեր գրողներու ծուլութիւնն ու անտարբերութիւնը։ «Հայրենիք» գրեթէ միակն է մեր այն պարբերականներուն, որոնք կը վճարեն։ Սակայն, հակառակ ասոր, մեր գրողներէն շատեր կը խուսափին մասնաւոր աշխատանքէ։

Խմբագրութեան կողմէ ամսագրին որակը բարձրացնելու մասնաւոր ուշադրութիւն մը, ու միւս կողմէ հայ գրողներու կարգապահ աշխատակցութիւն մը՝ թերթին, վստահօրէն պիտի դարմանէ այս դեղնումը եւ տժգունացումը։

Ունինք, Ֆրանսայի մէջ, Բիւզանդ Թօփալեանի գլխաւորութեամբ հրատարակուող «Անդաստան» պարբերականը։

Գաղթաշխարհի մէջ ամէնէն անխառնօրէն գրական հանդէսը, որ սակայն տարբեր ծայրայեղութեան մը մէջ է։

Փոխանակ քալելու մեր ժողովուրդի մտաւոր եւ հոգեկան անմիջական պարունակներուն ալ հետ, եւ՝ բիւրեղացած ու արդիապաշտ ըմբռնումով մը ձեւի բերուած գրական ստեղծումներու կողքին՝ հասարակաց ճաշակի եւ ըմբռնումներու գրապէս պատասխանող գործեր եւս տալու, այս պարբերականը կը սիրէ մտաւորականութեան յատուկ հանդէս մը մնալ։

Ձենք դարմանար։ Ձենք քննադատեր։ Ձենք ժխտեր «Անդաստան»ի բացարձակ արժէքը։ Ընդհակառակն, կ'ուզենք արձանագրել, թէ գրական մեր վարկը փրկող միակ հրատարակութիւնն է ան, ներկայիս, բովանդակ գաղթաշխարհի մէջ։

Սակայն նաեւ կ'ընդգծենք, թէ մենք տարբեր մտահոգութիւններէ թելադրուած գրական հանդէսներու պէտք ունինք, գոնէ աշխարհագրական այս գօտիներուն մէջ։ Օրինակ, մինչեւ հինգ տարի առաջ խմբագրուող կամ հրատարակուող «Նայիրի»ներու եւ «Անի»ներու, որոնք ոչ միայն ընթերցողներ ունէին, այլեւ որոշ շարժում կը ստեղծէին։ Հիմա երկուքն ալ դադրած են, — մէկը՝ քիչ մը ամէն բանի հետամտութեամբ շաբաթաթերթի հանդերձանք առնելով, ու միւսը՝ խրելով նիւթական դժուարութիւններու մէջ։ Ասոնք ալ իրենց թերութիւններն ու զանցումները ունէին, սակայն ո՞վ պիտի կարենայ ըսել, թէ անթերի գործ կարելի է տալ մեր պայմաններուն մէջ։

Կը գրենք այս տողերը, եւ կ'ընենք այս հաստատումները, առանց երբեք մոռնալու հիմնականը։ Այն, որ գրական ընդհանուր ամայութեան պատճառները չեն գար միայն գրողներու եւ հրատարակիչներու այս ու այն վարանքէն, դեգերումէն եւ ծուլութենէն։ Կուգան՝ մասնաւորաբար՝ մեր օրերու հաւաքական մեր կեանքէն։

Քերթողութեան ընդհանուր տագնապ մը հաստատելի է, նոյն իսկ երբեմնի ոստաններու մէջ։ Օրինակ, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ մէջ։ Գերմանիոյ մէջ։ Հիմա վէպն ու քաղաքական տեսութիւնները միայն ընթերցող կը գտնեն։ Կամ, գիտական ուսումնասիրութիւններն ու զգայացունց յայտնութիւնները ...

Իմացական եւ հոգեկան կեդրոնացում պահանջող գործեր յաճախորդ չունին։

Իսկ մեր կեանքին մէջ, շատերը ... վաճառական եւ դրամատէր դառնալու տենդով կ'այրին, ու մնացեալ քիչերը չեն ուզեր վճարել։ Ընթերցողներու համեմատութիւնը չորսէն ութ առ հարիւրը չանցնիր, կը կարծենք, մեր կեանքին մէջ։

Հարկ է տոկալ հրատարակչական ծախքերու, փարժութիւն դարձնել ընթերցումը մեր բազմութիւններուն համար, տակաւ զարգացնելու համար նաեւ անոնց ճաշակը եւ հասկացողութիւնը։

Հոսկէ, այս կէտէն կը սկսի Գրականութեան եւ գրական հարցերու քննարկումը, մեզի համար։ Եւ՝ ասոր համար՝ առիթոգութիւն է կազմակերպել գրական մեր կեանքը, հաստատել Գրական Միութիւն մը կամ միութիւններ, ու ... մնացեալը։ Երկար է պատմութիւնը։

Լիբանանի մէջ, ունինք «Ակօս»ը։ Եթէ Համազգայինը կամ Ճեմարանի Շրջանաւարտից Միութիւնը կարենան խմբագրական կազմի մը յանձնել անոր բովանդակութիւնը ճշդելու գործը, — պայմանաւ՝ որ այդ շրջանին մէջ ապրող յայտնի գրիչներ մաս կազմեն այդ խմբագրութեան, — ամսագիրը կրնայ իր դերը կատարել հայութեամբ հոծ այս շրջանին մէջ։ Այժմու խմբագրութիւնը իր կարելին կ'ընէ, ու աւելին չենք կրնար ակնկալել, երբ աշխատակցելու ի վիճակի անուններ ձեռնթափ կամ անտարբեր կը մնան։ Կորիզ մըն է «Ակօս»ը, զոր պէտք է զօրացնել, վարչական ճիգերը պտղաբեր դարձնելու եւ ենթահող ստեղծելու համար ընդհանուր հետաքրքրութեան։ Մեր տպաւորութիւնն այն է, որ կազմակերպուած աշխատանքի պակաս կայ եւ նիւթական պայմաններու դժխեմ անդրադարձում։ Ներկայ իր բովանդակութեամբ, այս ամսագիրը շարժում բաստեղծելու ի վիճակի չէ, ոչ ալ գոհացում դառնալու։ Կ'ակնկալենք, որ Համազգային, հրատարակչական իր բեղուն գործունէութեան եւ բարեկարգումներու նախօրեակին, նաեւ «Ակօս»ի գրական դրօշի մը վերածելու լուրջ ճիգեր ընէ։ Հնարաւորութիւններ չեն պակսիր, եթէ ամէն մէկը տէր կանգնի իր պարտաւորութեան եւ պարտականութեան։ Եղածով գոհանալու հոգեբանութիւնը բաւարար չէ, կենդանի շարժում ստեղծելու համար։ Նիւթական եւ մտաւոր նոր ճիգեր անհրաժեշտ են։

ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՆԻՒԹԱԿԱՆ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ամերիկայի Արտաքին Նախարարութիւնը պատրաստած է տեղեկագիր մը՝ Միացեալ Նահանգներու եւ Խ. Միութեան կատարած նիւթական օժանդակութեան շուրջ։ Համաձայն այդ տեղեկագրին՝ Երկուքուկէս տարուան ընթացքին Խ. Միութիւնն ու իր արբանեակները թերաճ երկիրներուն մէկ միլիառ ինը հարիւր միլիոն տոլարի օժանդակութիւն մը խոստացած են։ Այս գումարին 95 առ հարիւրը յատկացուած է Հնդկաստանի, Ինտոնեզիոյ, Եուկոսլաւիոյ, Եգիպտոսի, Սուրիոյ եւ Աֆղանիստանի։

Ամերիկայի Արտաքին Նախարարութիւնը մանրամասնօրէն կը ներկայացնէ բոլոր երկիրներուն տրուած գումարները։ Այսպէս, 1955 – 1957ի շրջանին, Եգիպտոս ստացած է 480 միլիոն տոլարի նպաստ, Հնդկաստան՝ 270, Եուկոսլաւիա՝ 465, Սուրիա՝ 280, Աֆղանիստան՝ 145, Ինտոնեզիա՝ 110, Քամպոճ՝ 22, Ցէյլան՝ 20, Նեփալ՝ 13, Եմէն՝ 10 եւ զանազան այլ երկիրներ՝ 70 միլիոն տոլար։

Այս օժանդակութիւնը պիտի շարունակուի, կը հաստատէ Ամերիկայի Արտաքին Նախարարութիւնը։ Խ. Միութիւնը իր աչքերը ուղղած է այն երկիրներուն, որոնց շնորհիւ համայնավար խմբակը կը յուսայ իրականացնել իր նպատակները, դանդաղ ներթափանցումով։

Միեւնոյն ժամանակաշրջանի ընթացքին թերաճ երկիրներուն եղած ամերիկեան օժանդակութիւնը մէկ միլիառ տոլար եղած է միայն։ Բացի քանի մը միլիոն տոլարէ, այդ գումարները տրամադրուած են իբրեւ տնտեսական օժանդակութիւն, փոխատուութիւն կամ նուէր։

Արտաքին Նախարարութեան բանբերներէն մէկը յայտարարեց, թէ խորհրդային օժանդակութիւնը կատարուած է մասնաւորապէս զինուորական գետնի վրայ։

1900 միլիոն տոլարի իր խոստումը Մոսկուա չի մերժեր եւ մէկ միլիառը արդէն յանձնած է զանազան երկիրներու։ Տրուած գումարին գրեթէ կէսը զինուորական մարզի մէջ եղած է եւ գլխաւոր օգտուողներն են Եգիպտոս եւ Սուրիա։

Համայնավար երկիրները իրենց օժանդակութիւնները ընդհանրապէս փոխատուութեան ձեւով կ'ընեն երկար ժամանակի համար (միջին հաշուով՝ 12 տարի)։ Այս օգնութեան վրայ կ'աւելնայ նաեւ մասնագիտական օժանդակութիւնը։ Միացեալ Նահանգներու Արտաքին Նախարարութիւնը աւելի քան երկու հազար մասնագէտներ ու արհեստագէտներ ղրկած է թերաճ երկիրները՝ 1957ի առաջին վեց ամսուան ընթացքին։

1945էն ի վեր, Խ. Միութիւնը եօթը միլիառ տոլար տուաւ Եւրոպայի իր արբանեակներուն եւ Ասիոյ դաշնակիցներուն։

Հնդկաստանի մէջ Ռուսերը շինած են պողպատի գործարան մը, որ Ամերիկացիներու համաձայն խորհրդային մեծագոյն շինութիւնն է, տնտեսական մարզին մէջ։ Ասկէ դուրս՝ Եուկոսլաւիոյ մէջ շինած են ալիւմինիումի գործարան մը՝ 175 միլիոն տոլար արժողութեամբ, քարիւղի զտարան մը՝ (10 միլիոն տոլար) Սուրիոյ մէջ, շաքարի գործարան մը Ինտոնեզիոյ մէջ եւ հանածոյի զտարան մը՝ Աֆղանիստանի մէջ։

Թ. Ա. Թ.

ՍԻՐԱՆՈՅՇԻ ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ

Անցեալ Դեկտեմբեր ամսուան սկիզբը լրացաւ դերասանուհի Սիրանոյշի ծննդեան հարիւրամեակը։ Այս առթիւ Խորհրդային Հայաստանի մէջ մասնաւոր հանդիսութեամբ կատարուած է յիշատակի հանդէս մը, Դեկտեմբեր իննին Երեւանի Սունդուկեան պետական թատրոնի մէջ։ Մշակոյթի նախարարը Ա. Շահինեան բացատրելով Սիրանոյշի անգնահատելի դերը Հայ թատրոնի պատմութեան մէջ, բացուած յայտարարեց հանդէսը։ Գ. Ռ. Զարդարեան վերլուծեց մեծ դերասանուհիին արուեստը եւ անոր բեղուն գործունէութիւնը ոչ միայն Ռուսաստանի այլ եւ Ռումանիոյ, Եգիպտոսի, Պուլկարիոյ, Թուրքիոյ եւ Յունաստանի մէջ։ Բեմ բարձրացան նաեւ Սիրանոյշի ժամանակակից արուեստագէտներ, որոնց կարգին նաեւ Վահրամ Փափազեան որ հանդէսի վերջաւորութեան արտասանեց Համլէթի մենախօսութիւնը որ Սիրանոյշի լաւագոյն դերերէն մէկը եղած էր։ Բանաստեղծուհի Սիլվա Կապուտիկեան արտասանեց իր մէկ քերթուածը նուիրուած մեծ Սիրանոյշին։

Այս առթիւ Գրական Թերթը էջ մը նուիրած է հարիւրամեակին Սիրանոյշի նկարներով զարդարուած եւ շարք մը մէջբերումներով Սիրանոյշի մասին զանազան մեծ դէմքերէ որոնցմէ քանի մը քաղուածքներ։

Վահան Թէքէեան.— Սիրանոյշ բեմին վրայ իր ֆիզիքական լիաձիր գեղեցկութեամբը եւ ձայնին ու ժեստերուն շնորհալի ազատութիւնովը կը տիրէ բեմին, զայն մէկէն կարծես կը լեցնէ երբ կ'երեւայ։ Ձայնը միշտ նոյն համակրելի նուագահունչ ձայնն է որուն յիշատակը դեռ կը թրթռայ Պոլսեցիներու ականջին։

Գ. Զոհրապ.— Տիկին Սիրանոյշ ամէն յատկութիւն ունի արժանաւոր թարգմանը ըլլալու Տիւմայի այս գեղեցիկ գործին (Գամէլիազարդ Տիկինը)։ Իր արուեստին չափ զգացում ունէր, ինչ որ անհրաժեշտ է Մարկրիթի դերին համար։ Քաջ կը խօսի հայերէնը ...իսկ ինչ որ աւելին է խօսիլ գիտէ Տիկին Սիրանոյշ սիրոյ լեզուն։

Շիրվանզադէ.— Մենք Սիրանոյշը ունինք որ ոչ Ռեժանից ոչ էլ Սառայից ետ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹ. Ի ԾՆՆԴԵԱՆ ՊԱՏԳԱՄԸ

Ս. Ծննդեան եւ Աստուածայայտնու–թեան կրկնակ Տօներուն առթիւ, Մեր հայրական ողջոյնները կ'ուղղենք եւ Մեր սրտագին շնորհաւորութիւնները կը յայտ–նենք Հայց. Եկեղեցւոյ բոլոր զաւակնե–րուն, մաղթելով որ Մեր Փրկչին Հրա–շափառ Ծնունդին խորհուրդը եւ Անոր մարդեղութեան խորունկ իմաստը հաս–կընալի դառնան մեզի համար եւ մեր կեանքը դասաւորենք այնպէս, որ իրա–գործուին այս Տօներուն բարոյական նը–պատակները. «Փառք ի բարձունս Աստու–ծոյ, եւ յերկիր խաղաղութիւն, ի մար–դիկ հաճութիւն»։

Մեր ի սրտէ աղօթքն է առ Աստուած, որ սկսող 1958 տարին աշխարհի իսկական խաղաղութեան սկիզբն ըլլայ։Մեր սրտա–գին մաղթանքն է, նաեւ, որ այլեւս վերջ գտնեն մեր ժողովուրդին անցաւոր ան–համաձայնութիւնները եւ կրկին տիրեն համերաշխութիւնն ու սէրը, որոնք խա–րիսխը կը կազմեն մեր հոգեկան թէ ֆի–զիքական ամրութեան եւ պահպանումին։

«Քրիստոս ծնաւ եւ յայտնեցաւ, Ձեզ եւ Մեզ մեծ աւետիս»։

ԶԱՐԷՀ Ա.
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

չի մնում ...

Կայ մի բան որ Տիկին Սիրանոյշին տա–կաւին, ամբողջ գլխով բարձր է պահում խմբից — Նրա սքանչելի առոգանութիւ–նը — արտասանութիւնը եւ ձայնը ։ Այս մի խոշոր առաւելութիւն է։ Ոչ ոք չգիտէ հայ լեզուն այնքան նուրբ արտասանել եւ մինչեւ անգամ գեղեցկացնել որքան Տիկ. Սիրանոյշ ։

Սիպիլ.— (Համլէթին առիթով) ... Ես որ փիլիսոփայութիւնը անյարկի պեր–ճանք մը նկատած եմ բեմին վրայ, ես որ կը կարծէի թէ մահու չափ ձանձրոյթ մը պիտի ազդէր այդ խորիմաստ մենախօ–սութիւնը՝ Թատրոնի լոյսերու ծաղիկնե–րու եւ արդուզարդերու շրջանակին մէջ, կը վախնայի որ բառ մը կը փախցնեմ ու կը լափէի, կ'ըմպէի մէն մի բառը, որ իր բերնէն կը թռէր ոսկի փետուրներով ։ Իր թափանցողութիւնը իրաւ կ'ապշեցնէր զիս, իր արտայայտութեան եղանակը կը թովէր։ Ապահովաբար կին դերասան մը չէր այդ պահուն։

Դերինիկ Տէրիբեխեան.— ... Ամէն մի խօսքի, վարմունքի, ամէն մի արտա–յայտութեան մէջ Սիրանոյշը չէր կոր–ցրնում կենդանի մարդու այդ ջերմութիւ–նը։Եւ այդքան ջերմ սիրտ ունեցող մարդը բեմի վրայ այդքան զգացմունքներով հա–րուստ, հոգեկան կեանքով ապրող մարդը որքան միաժամանակ ներդաշնակ էր, գե–ղարուեստօրէն ինքնիշխան, հպարտօրէն զուսպ։ Զուսպ, բայց երբեք սառը, եր–բեք անտարբեր։ Սիրանոյշ ապրում էր, այրւում էր երբեմն բոցավառ, երբեմն մեղմ, երբեմն մոխիրների տակին՝ միշտ անմար ։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԸ

Լոնտոնի Հայ Երիտ. Միութիւնը Դեկ–տեմբեր վեցին Չիչիքի քաղաքապետարա–նի սրահին մէջ ներկայացուց Ն. Պէշիկ–թաշլեանի «Հիւանդտես» կատակերգու–թիւնը։ Բեմադրութիւնն ու ղեկավարու–թիւնը ստանձնած էր Տ. Ոզունեան ։ Դե–րակատարները գոհացուցիչ կերպով կա–տարեցին իրենց դերերը ։

Օրիորդներ՝ Ժ. Գանթարեան, Ս. Ալ–մոյեան, Վ. Մալքըմ, Ցասմիկ Ղազար–եան արտասանեցին ու երգեցին, հայերէն լեզուով ։

Գեղարուեստական այս երեկոյթը կազ–մակերպեցին ուսանողները, հայկական տաք մթնոլորտ մը ստեղծելով։ Դժբախ–տութիւնը հոն է, որ Լոնտոնի հայ գա–ղութին մեծամասնութիւնը կը բացակա–յէր։ Շնորհիւ խէֆեան եղբայրներու նը–ւիրատուութեան՝ Միութիւնը նիւթական կորուստ չունեցաւ ։

× Անգլիոյ զանազան քաղաքներուն մէջ կան Իրաքէն, Լիբանանէն, Պարսկաստա–նէն եկած հայ ուսանողներ, որոնք հայ–կական Ծթումի երեկոյեան հաւաքուած էին Լոնտոնի Հայոց եկեղեցին ։ Դժբախ–տաբար, գաղութը հետաքրքրութիւն ցոյց չտուաւ այս ուսանողներուն, որոնք Լոն–տոն հաւաքուած էին՝ հայկական Ծնուն–դը տօնելու համար ։

Կ. ՔԱԼԸԳԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՃՈՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ Մարոքի Թագաւո–րին կողմէ հրաւիրուած էր տեսակցու–թիւն մը ունենալ, այն շրջանին՝ երբ Մուհամմէտ Ե. իր շքախումբին հետ Միացեալ Նահանգներ կը գտնուէր։ Տե–սակցութեան ներկայ եղած են դիւանա–գէտներ եւ նախարարներ։ Սուլթանը գը–նահատած է Ճորճ Մարտիկեանը, արաբ ուսանողներու եւ մանաւանդ արաբ ժողո–վուրդներու հանդէպ ցոյց տուած բարե–կամական վերաբերումին համար ։

Ս. ՎՐԴ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ որ անդամ է Անթիլիասի միաբանութեան, գացած է Աթէնք, տօնական օրերու առիթով պա–տարագելու համար Աթէնքի եւ շրջաննե–րու եկեղեցիներուն մէջ։

ՑՈՒՍԱՐԵՐԻ Թատերասրահին մէջ տե–ղի ունեցած է յիշատակի երեկոյ մը՝ Խր–իմեան Հայրիկի մահուան յիսնամեակին առիթով։ Բացումը կատարած է Արսէն Երկաթ. խօսած է Ս. Զէյթլեան ։

Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ նուիրուած յիշատա–կի երեկոյ մը եղած է Աղատոնի մէջ, Դեկտեմբեր 21ին։ Մշակութային Միու–թեան վարչութեան կողմէ բացումը կա–տարած է Ցարութիւն Բաղումեան։ Խօ–սած է Հրանտ Թադէոսեան։ Ներկայաց–ուած է «Աբու Լալա Մահարի» պատկերը։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՃԱՐՍԱՆՃԱՔՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

ԼԻՈՆ, (Ցատագ).— Նոր տարուան առ–թիւ Համաչարսանճաքի Հայր. Միութեան տեղւոյս վարչութիւնը կազմակերպած էր հանդէս մը, որ տեղի ունեցաւ Յունուար հինգին, կէսօրէ ետք, Ցօյներու սրահին մէջ։

Ժամը 3.30ին հանդէսին բացումը կա–տարուեցաւ «Բամբ որոտանով» եւ «Մար–սէյյէզ»ով, որմէ ետք Տրդատ Զաքոյեան խօսք առնելով Նոր տարուան առթիւ իր մաղթանքները ներկայացուց հանդիսա–կաններուն։ Այնուհետեւ, խօսեցաւ հայ–րենակցական եւ մասնաւորապէս բարեխ–րական բոլոր միութիւններուն կատա–րած դերին մասին, վերապրող Հայու–թիւնը, զուրկ՝ բոլոր միջոցներէ, հայրե–նակցականներու շնորհիւ կը յիշէ իր եր–բեմնի կեանքը, այս հիւրընկալ ափերուն վրայ։ Ջարսանճաքի Հայր. Միութիւնն ալ կը հետեւի այս աւանդութեան, միա–ժամանակ գործնական աշխատանք տանե–լով ։

Զաքոյեան համառօտ կերպով ներկա–յացուց Միութեան 1957ի գործունէու–թիւնը ։ Հրատարակուած է Ջարսանճաքի պատմութիւնը, 800 էջ։ Նիւթական օ–ժանդակութիւններ եղած են Սուրիոյ, Միջագետքի եւ զանազան այլ երկիրներու հայրենակիցներուն, միաժամանակ պիւտ–ճէ մըն ալ յատկացնելով Չարսանճաքցի աշակերտներուն։ Սուրիոյ բարձրագոյն վարժարաններուն եւ ճեմարաններուն մէջ Միութիւնը կը պահէ եօթը սաներ ։

Երախճանքը սկսաւ եւ բոլորին փափա–քին վրայ անդամակտ ընտրուեցաւ Մարտիրոս Մարտիրոսեան, որ յաջողու–թեամբ կատարեց իր պաշտօնը։ Ներկա–ները իրենց մասնակցութիւնը բերին օր–ուան գեղարուեստական յայտագրին ։

Ուշագրաւ էր Մարսէյլի Նոր Սերուն–դէն Մակի Իշխանեանի արտասանութիւ–նը։ Ինքնագիր ոտանաւոր մը կարդաց Բ. Գայայեան ։

Այնուհետեւ սկսան հայկական ու եւրո–պական պարերը, խանդավառ մթնոլորտ մը ստեղծելով։ Մերթ ընդ մերթ կը լը–ւէին նաեւ հայերէն երգեր ։

Խօսք առաւ նաեւ Զոհրապ Գօյաճեան եւ պարզեց հայրենակցական միութիւննե–րու կատարելիք դերը ։

Հետաքրքրական էին կաղանչէքները՝ որ կարդաց Մարտիրոս Մարտիրոսեան ։

Վերջաւորութեան՝ տեղի ունեցաւ պզ–տիկ աճուրդ մը, որ գոհացուցիչ ար–դիւնք տուաւ ։

Հանդէսը նիւթական եւ բարոյական յաջողութիւն մը գտաւ ։

ՀԱՆԴԻՍԱՏԵՍ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՀԱՅԱՍՏԱՆ – ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մէջ տեղի ունեցած են թէնիսի մրցումները, անհատական եւ խմբական։ «Սպարտակ»ը շահած է խըմ–բական առաջնութիւնը։ Ժ. Մարգարեան շահած է անհատական ախոյեանութիւնը ։

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ տեղի ունեցած են թեթեւ մարմնամարզի մանկական մրցումներ, որոնց մասնակցած են 250 երախաներ ։ Կիրովականի մանուկներու խումբը շա–հած է առաջնութիւն։ Վաթսուն մեթր վազքի մրցումներուն մէջ յաղթական դուրս ելած է Ս. Դաւթեան ։ Հարիւր մեթր վազքի առաջնութիւնը շահած է Ս. Գաւուկչեան,իսկ բարձրութիւն ցատկելու մէջ՝ Ս. Անդրէասեան։ Այս մրցումներուն մասնակցողներուն տարիքն է 11–16։

ՏԻՐ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ անունով 19 տա–րեկան ուսանող մը, Խ. Միութեան եր–կայնութիւն ցատկելու ախոյենութիւնը շահած է, 7 մեթր 77. ցատկելով ։

ՎԱՐԴԱՆ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ Խ. Միութեան վազքի ախոյենութիւնը շահած է ։

ԿԻՊՐՈՍԻ ՀԱՐՑԻՆ ԼՈՒԾՈՒՄԸ

Կիպրոսի հարցը վերջերս մեծ աղմուկ բարձրացուց ինչպէս Թրքական եւ յու–նական, այնպէս ալ՝ միջազգային շրջա–նակներուն մէջ։ Հարցը լուրջ կարեւորու–թիւն կ'ընծայէ Անգլիոյ համար։ Լոն–տոնի լաւատեղեակ շրջանակներուն հա–մաձայն, Բրիտանիա ծրագիր մը պատ–րաստած է արդէն, որ բաղկացած է երեք կէտերէ.—

1) Անգլիական կառավարութիւնը Մա–կարիոս Արք.ը կը ճանչնայ միայն, իբ–րեւ իրաւասու. խորհրդակցութիւնները անոր հետ պիտի ըլլան, նախընտրաբար՝ Լոնտոնի մէջ ։

2) Տասը տարուան ժամանակաշրջանի մը համար կղզին ներքին ինքնավարու–թիւն պիտի տրուի. անգլիական կառա–վարութեան կը վերապահուի Կիպրոսի պաշտպանութիւնն ու արտաքին գործերը։

3) Տասը տարուան ընթացքին կղզին բնակիչները պիտի որոշեն իրենց ապա–գան։ Եթէ բնակչութեան մեծամասնու–թիւնը համաձայն ըլլայ Յունաստանի կապուելու՝ Կիպրոսի Թուրքերը իրա–ւունք պիտի ունենան պահանջելու՝ որ Թուրքիոյ միանան ։

Տասը տարուան ընթացքին, Կիպրոսի բնակիչները պիտի ընտրեն իրենց հպա–տակութիւնը՝ անգլիւյունական (Կիպրո–սի), կամ անգլեւթրքական (դարձեալ Կիպրոս)։

Այս ծրագիրը վերջնապէս պիտի վաւե–րացուի՝ Կիպրոսի կառավարիչին եւ անգլիական կառավարութեան միջեւ տե–ղի ունենալիք խորհրդակցութենէ մը ետք։ Արդիւնքը պաշտօնապէս պիտի հրա–պարակուի՝ երբ Յունաստան եւ Թուրքիա իրենց համաձայնութիւնը տան ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (96)

ԿԱՅԾԵՐ

ԻԸ.

ՆՇՈՅԼՆԵՐԸ ԵՐԵՒՈՒՄ ԵՆ

Կարօն նոյն էր մնացել իր գրութեան մէջ, ինչ որ էր իր խօսակցութեան ժա–մանակ։ Նա խօսում էր խիստ պարզ, ա–ռանց գեղարանութեան եւ հասարակ լե–զուով։ Նրա պարբերութիւնները շատ կարճ էին, մի եւ նոյն ժամանակ հասկա–նալի եւ խորախորհուրդ։ Իր նամակի մէջ մնացել էր նա մի եւ նոյն ոճով։ Ինձ առաջին անգամ պատահում էր տեսնել, որ մարդը գրում է այնպէս, որպէս խօ–սում է։ Բայց ինչո՞ւ իմ վարժապետը չէր գրում այնպէս, որպէս մարդիկ խօսում են։ Նրա գրածն ինձ համար մնում էր միշտ հանելուկ, չէր կարելի հասկանալ, կարելի էր միայն գուշակել, թէ ինչ էր ուզում ասել ։

Կարոյի նամակի մէջ եւս մի քանի տե–ղեր մնացին ինձ անբացատրելի. Նրանց մթին այլաբանական ձեւը, որպէս երե–ւում էր, պարունակում էր իր մէջ մի գաղտնիք, որ յայտնի էր միայն այն մարդուն, որի անունով ուղարկուած էր նամակը ։

Ես կը բերեմ մի քանի կտորներ նոյն նամակից, որ մինչեւ այսօր չեմ մոռա–ցել, որ եւ երբեք մոռանալու չեմ ։

« Բարթուղիմէոս առաքելոյ վանահօր հետ տեսնուեցայ։ Ես գտայ նրան այն–պէս, որպէս յոյս ունէի։ Ամէն ինչ պատ–րաստ էր։ Այս աբեղային կարելի է կո–չել մարդ, որ իր խօսքի տէրն է, եւ ոչ վարդապետ ։ Հաղուագիւտ բացառու–թիւն ։ Մի ամիս առաջ նա սկսել էր ծա–խել վանքի ունեւորութիւնը, որպէս պատուիրել էի ես, եւ գոյացած գումարը բաւականացել էր գնելու գործիքները ։ Խեղճ գիւղացիներից շատերը սոխ կտրա–բելու դանակ անգամ չունէին իրանց տա–նում. այժմ նրա վիճակի մէջ ամէն տղա–մարդ զէնքեր ունէ։ Բոլորը վանահօր շնորհիւն է։ Վանքը կը լինի գլխաւոր ամրոցը. Նրա դիրքը եւ ամրութիւնը յարմարութիւն ունեն այդ կոչմանը ։ Ին–քը վանահայրը կ'առաջնորդէ իր վիճակի հաղրակեցիներին։ Հասրխատանու կռի–ւում նա արդէն ցոյց տուեց, թէ ինքը ընդունակ է այս գործին »։

Հասրխատան կոչւում էր Բարթուղի–մէոս առաքելոյ վանքի մօտ մի դաշտ, ուր քանի տարի առաջ պատահեց մի ա–րիւնահեղ կռիւ Հայերի եւ Քրդերի մէջ արօտամարգերի սահմանների պատճա–ռով։ Քրդերի մի նոր ցեղ, որ գաղթել էր այստեղ Մաք – գաւառի կողմերից, չէր թողնում Հայերին արածացնել իրանց հօ–տերը Հասրխատանում, որ սկզբանէ Հա–յերի սեփականութիւն էր։ Վէճը վճռը–ւեցաւ սրով, եւ յաղթութիւնը մնաց Հա–յերի կողմը։

Մի քանի տողերից յետոյ Կարօն շա–րունակում էր.

« Վանահօր հետ — դարձեալ Բարթու–ղիմէոս առաքելոյ — մեր խորհրդակցու–թիւնից երեւցան, որ հակառակ կողմի ու–ժը աւելի զօրաւոր է, քան թէ մենք կար–ծում էինք։ Երկու եղբայրներ՝ Օմար եւ Օսման աղաները, որոնցից իւրաքանչիւրը Ջալալիների ցեղի գլխաւորութիւնը յա–փշտակելու պատճառով թշնամացել էին, կրկին հաշտուել են։ Ջալալիների բա–ժանուած կուսակցութիւնները միացել են։ Շիկակների Մահմուտ աղան, իր ազ–ջիկը հարսնութեան տալով Թավանդների Ղադիր աղայի որդուն, երկու ցեղերի մէջ բարեկամական յարաբերութիւնները նո–րից սկսուել են։ Միւս կողմից, Մուքրի–ների եւ Մամըքանների մէջ հին թշնա–մութիւնը նորոգուել է։ Թաշիդ աղայի կինը, երկար սպասելով, թէ իր սպան–ուած ամուսնի եղբայրները չկամէին առնել նրա արեան վրէժը, քանի օր առաջ ծպտեալ հագուստով հանդիպում է իր ողամարդի սպաննողին, եւ ինքը կինը վրէժխնդիր է լինում։ Դու գիտես, որ այդ երկու ոսոխները յիշեալ երկու ցեղե–րի գլխաւորներն են »։

Ես զարմանում էի, թէ Կարօն ինչու է ուրախանում Քրդերի զանազան ցեղերի միմեանց հետ թշնամական յարաբերու–թիւններ ունենալու մասին, եւ կամ ի՞ն–չու է տխրում, երբ նրանք հաշտւում են։ Բայց վերջին դէպքի մանրամասնութիւն–ներն իմացայ ես յետոյ։ Թաշիդ աղան Մամըքանների ցեղապետի որդին էր։ Նրա իսկական անունն էր Կրպօ. կոչւում–ցաւ Թաշիդ (քաջ) իր զարմանալի քաջա–գործութիւնների համար։ Նա սպան–նուեցաւ Մուքրիների ցեղապետի որդու ձեռքով։ Թաշիդի կինը ուխտել էր չվեր առնել իր երեսից սգաւորի սեւ քօ–ղը, մինչեւ իր ամուսնի դիերգմանը չհան–գստացնէ։ Դա նշանակում է քրդի լեզ–ւում՝ մինչեւ սպաննուածի արեան վրէժը չառնուի։ Այս նպատակով նա անուցա–նում էր իր տասներկու տարեկան որ–դուն, որ առնէ հօր վրէժը եւ կատարէ մօր ուխտը ։ Որդին մեռնում է կարճա–տեւ հիւանդութիւնից յետոյ ։ Մայրը մի քանի օր անհետանում է իր չադրից ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆՈՐ ՏԵԼՀԻԻ մէջ Անգլիոյ Վարչապետ Մաքմիլըն ճառ մը խօսեցաւ, շեշտելով Համաքաղաքակցութեան մէջ – ցեղային համակեցութեան վրայ ։ Հնդկաստանի Վարչապետ Նեհրու եւ Ինտոնեզիոյ Նախագահ Սուքարնօ բազմաթիւ խօսակցութիւններ ունեցան, որմէ ետք Մաքմիլըն, Սուքարնօ եւ Նեհրու միասին ճաշեցին ։

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ շաբաթական իր մամուլի ասուլիսին ընթացքին Պուրկիպա յայտարարեց թէ Ֆրանսայի հետ միացեալ պաշտպանութեան համաձայնութեան մը համար՝ պայման է, որ Թունուզ ամբողջովին պարպուի ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ սկսան խորհրդային եւ եգիպտական տնտեսական խորհրդակցութիւնները, որ պիտի տեւեն մէկ ամիս ։

ՊԵԼԺԻՈՅ խորհրդարանը պիտի ցրուի Ապրիլ քսանին եւ ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան Յունիս մէկին ։ Միւս կողմէ Էլիզապէթ Թագուհին Պրիւքսէլէն մեկնեցաւ Քոնկօ, Ալպէր Ա. Թագաւորի յուշարձանին բացումը կատարելու համար ։

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ Թուղթի գործարաններու աւելի քան 37 հազար բանուորները գործադուլ ըրին. 15 առ հարիւր աշխատավարձքի յաւելում կը պահանջեն ։

ՓԱՐԻԶԻ Առեւտրական Գրասենեակի Նախագահ ընտրուեցաւ Ժան Մարքու 14 փուժատականներու դէմ՝ 34 ձայնով ։ Ոչ մէկ փուժատական կայ գրասենեակին մէջ ։

ԱԼՊԱՆԻՈՅ մէջ վերջերս արգելափակուած ամերիկացի օդաչուն քանի մը օրէն ազատ պիտի արձակուի ։

ԳԱՀԻՐԷԻ Միացեալ Նահանգներու դեսպանը վերջերս խորհրդակցութիւններ ունեցաւ արաբ ղեկավարներու հետ՝ Ամերիկայի Արտաքին Նախարար Տըլըսի Անգարա ճամբորդութեան շուրջ, ուր տեղի պիտի ունենայ Պաղտատի Ուխտին ժողովը ։

ՎԱՏԻԿԱՆԻ եւ Վենեզուելայի կառավարութեան յարաբերութիւնները լարուած բնոյթ մը ստացան. Վատիկան կը պահանջէ որ բանտարկուած կղերականները ազատ արձակուին ։

Այրի Տիկին Աղաւնի Նշանեան, Տէր եւ Տիկին Արէն Նշանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տէր Յակոբեան եւ Տորք Տէր Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Մելքիզ Նշանեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Սիլվի Նշանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մեսրոպ Տէր Յակոբեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Տրէզեան, Գալֆայեան, եւ Ուշագլեան ընտանիքները, եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, մօրեղբօր, հօրեղբօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՆՇԱՆԵԱՆԻ

կսկծալի մահը որ պատահեցաւ Յունուար 9ին, իր բնակարանը, 71 բու. Մօպէօժ ։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս երեքշաբթի ժամը 10·45ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ ընդունիլ ։

ԽՄԲ. — Մեր ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տէր Յակոբեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տէր եւ Տիկին Վարդան եւ Մելինէ Կակոյեան Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին միջոցով հինգ հազար Ֆր. կը նուիրեն Կապ. Խաչի օգափոխութեան կայանին ։

Հանգուցեալ Տիկին Նինա Մինասեանի ընտանեկան բարեկամներէն Գորտոյի ազգային մը հինգ հազար Ֆր. նուիրած է Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութեան ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ — Տէր եւ Տիկ. Յովհաննէս Արմենուհի Զիլինկիրեան եւ զաւակները իրենց մօր, մեծ մօր Նրգի Նփրաքսի Զիլինկիրեանի (Պոլսեցի) մահուան տարելիցին առիթով հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան այս կիրակի Լիոնի եկեղեցին ։ Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները ։

ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ

Վարչութեան անդամները ատիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս Չորեքշաբթի, ժամը 18·30ին, սովորական հաւաքատեղին ։

Օրակարգ.— Ընդհ. ժողովի նախապատրաստական աշխատանքներ ։

Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի ։

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

27ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի, Մարտ 9ին, կէսօրէ վերջ, ժամը 2·30ին

CENTRE MARCELIN BERTHELOT

28 bis, Rue St.-Domiuique, Paris 7e

Métro : Invalides

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Գուլ. Օտտոյի Կապ. Խաչի դպրոցի տօնածառը այս կիրակի Ս. Յակոբ եկեղեցիին մէջ ։

Հաճելի անակնկալներ, Կաղանդի նուէրներու բաշխում ։

Կը հրաւիրուին ծնողքները ։

×

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»

Գորտոյի Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցի տօնածառը այս կիրակի ժամը 15ին, Կղերականներու սրահը ։ 22 բիւ տէ Պաիւքիէ ։

Արտասանութիւն, խմբերգ, տրամախօսութիւն եւայլն ։

Մուտքը ազատ է ։

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի, կը տօնուի այս կիրակի ։

ԾԱՄԱՆԱԳԱՅՑ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ

Տնօրհնէք Բշ. 13 Յունուար Տօն անուանակոչութեան, պատարագ ժամը 10ին, յաւարտ պատարագի դպրաց դասը եւ քահանայ հայրերը մասնաւոր թափորով պիտի առաջնորդուին եկեղեցւոյ խորհրդարանը եւ պիտի կատարուի Տնօրհնէքի արարողութիւնը, Նախագահութեամբ Հայրապետական Պատուիրակ Գերշ. Տէր Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեանի ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

12 Յունուար, Կիրակի.— Տօն Անուանակոչութեան, Ս. պատարագ (երկսեռ երգչախումբով) 10. Հոգեհանգիստ 11·45 ։

ՊՈՄՈՆ, Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

12 Յունուար, Կիրակի Տօն Անուանակոչութեան Տեառն, Սկիզբ առաւօտեան արարողութեանց ժամը ութին, Ս. պատարագ ժամը տասնին ։

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ

Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը յայտարարէ՝ թէ այս կիրակի պիտի կատարուի Ջրօրհնէքի արարողութիւնը եկեղեցւոյս մէջ ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Առնուվիլի հոգաբարձութիւնս շնորհակալութիւն կը յայտնէ այն անծանօթ նուիրատուին, որ եկեղեցւոյ գանձանակին մէջ ձգած էր հինգ հազար Ֆրանք ։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ընկեր Կ. Ճանիկեանէ (Մարսէյլ) իր զաւկին ամուսնութեան առթիւ	5·000
Արտաշէս Զաքարեանէ, (Վիէն)	1·000
Ասատուր Քոլէրեանէ, (Վիէն)	1·000
Տիկին Վարդուհի Զաքարեան (Անկէն)	500
Մանուկ Գըրպաչեան, (Վիլժուիֆ)	500

ՊԱՐԱՆՑԻԿ – ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբը կազմակերպած է պարանցիկ ցերեկոյթ մը, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 16ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 Բիւ տը Թրէվիզ ։

Կը հրաւիրուին ընկերները եւ համակիրները ։

« ՉԱՐԵՆՑԻ ՕՐ »

Հրապարակային Գրական բանախօսութիւն, կազմակերպութեամբ Լիոնի Նորակազմ «Հայ Մշակութային Միութեան» ։

Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Գ. Թաղապետարանի չքեղ սրահին մէջ, (211 բիւ Տիւկէքլէն) ։

Կը բանախօսէ Գ. Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ

Նիւթ ունենալով՝ Եղիշէ Չարենցի կեանքն ու գրական գործունէութիւնը ։

Պիտի ըլլան նաեւ արտասանութիւններ ։ Գեղարուեստական բաժին ։

Մուտքը ազատ է ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու բոլոր ընկերները Շաբաթ (11 Յունուար) գիշեր ժամը 8·30ին, Պարպօթ սրճարանին վերնայարկը, մեթրօ Կար տիւ Նոր ։ Զեկոյց ընկեր Իշխանեանի կողմէ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի «Վռամեան» ենթակոմիտէին ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» կոմիտէին ժողովը այս շաբաթ ժամը 20·30ին, դպրոցի սրահին մէջ ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեէօ – Քաշանի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը հինգին, ընկ. Փափազեանի բնակարանը ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Կապոյտ Խաչի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, ընկերուհի Տիկին Գասեանի բնակարանը ։ Ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղս շնորհակալութեամբ ստացած է 4000 Ֆր. Տիկին Սիրան Մավեանէ, ի յիշատակ իր ողբացեալ ամուսնոյն՝ ՄԿՐՏԻՉ ՄԱՎԵԱՆԻ մահուան 13րդ տարելիցին առթիւ ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 12 ՅՈՒՆՈՒԱՐ — DIMANCHE 12 JANVIER 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 9091 — 34EME ANNÉE — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3892

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐԸ

Մեր ազգային բոլոր կազմակերպութիւններն ալ իրենց ծրագրին մէջ առաւել կամ նուազ չափով որոշ տեղ են յատկացուցած հայապահպանման նուիրական գործին : Նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութիւնը իրենց մտահոգութեան գլխաւոր առարկան են դարձուցած :

Էր ժամանակ, երբ Հայրենակցական Միութիւնները, Չափահաս Որբերու Միութիւնը, Կապոյտ եւ Կարմիր Խաչերը, Համազգայինը, Բարեգործականը, Յառաջդիմասիրաց, Երիտասարդական ու Գաւառնեկան Միութիւններ եւ զանազան Կրթական Մարմիններ հայերէնի լեզուի եւ Հայոց պատմութեան դասընթացքներ հաստատած էին Փարիզի եւ գաւառներու մէջ :

Պատերազմէն ասդին շատեր հրապարակէն քաշուեցան այս կամ այն պատճառով : Ու այսօր շատ քիչ կազմակերպութիւններ միայն պարտականութիւն կը զգան զբաղելու կրթական հարցով :

Շնորհաւորութեան եւ գնահատանքի արժանի են անոնք, որ ամուր կանգնած են պատնէշին վրայ եւ ամէն զոհողութիւն յանձն կ'առնեն մեր մայրենի լեզուն սորվեցնելու համար նորահաս սերունդին :

«Յառաջ» քաջալերած է միշտ նման ձեռնարկները եւ արձագանգ դարձած կատարուած ճիգերուն եւ ձեռք բերուած յաջողութեանց : —

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը փարիզեան շրջանին եւ գաւառներու մէջ կը շարունակէ իր կրթական գործունէութիւնը : Անկէ զատ ամէն տարի Կաղանդին կը կազմակերպէ Մանուկներու Օրը, իսկ ամառուան եղանակին իր Օդափոխութեան կայանը դարձուցած է իսկական հայկական դպրոց մը :

Բարեգործականը, Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդը, Հայ Առաքելական, Կաթողիկէ եւ Բողոքական յարանուանութիւնները եւ զանազան միութիւններ ու անհատներ նոյնպէս իրենց կարելին կ'ընեն՝ Մեսրոպեան այբուբենը եւ ազգային պատմութիւնը աւանդելու համար մեր դեռատի զաւակներուն :

Փարիզի Կրօնական Ընկերակցութեան Վարչութեան Տեղեկագիրը կ'ըսէր թէ իր հովանաւորութեամբ եւ Կրթական Կեդր. Յանձնաժողովի հսկողութեամբ Փարիզի եւ արուարձաններուն մէջ կը պահուին ութ դպրոցներ, 325 աշակերտներով :

Բացի հինգշաբթիէն, կ'օգտագործուի նաեւ կիրակին :

Մեզի հաղորդուած վիճակագրութեան մը համաձայն, Փարիզի եկեղեցւոյ հինգշաբթի օրուան դպրոցն ունի 55 աշակերտ, երեք քառորդը աղջիկ, իսկ կիրակնօրեայ դասընթացքին հետեւողներու թիւն է 40 : Ամէն տարի աշակերտներուն կէսը կը հեռանայ՝ որոշ չափով հայերէն սորվելէ վերջ, տեղը նորեր կուգան :

Պուա Քոլոմպի դպրոցն ունի 45 աշակերտ, Պէլվիլ – Լիլա միացեալ վարժարանը՝ 48, Ժանթիյի՝ 25, Պանեօ – Քաշան՝ 30, Շավիլ՝ 30 աշակերտ :

Այս դպրոցներուն մէջ կը պաշտօնավարեն ձեռնհաս եւ փորձառու ուսուցիչ – ուսուցչուհիներ, որոնք անձնուիրութեամբ լծուած են աշխատանքի՝ գիտակից իրենց պարտականութեան : Մասնաւոր այցելութիւններով հսկողութիւն կը կատարուի բոլոր դպրոցներու դասաւանդութեանց վրայ : Ծրագրի ներդաշնակութիւն հաստատուած է ամէնուրեք :

Այս տարի աշակերտներու թիւը զգալիօրէն աւելցեր է : Կը հաւատանք թէ յառաջդէմ աշակերտներ շատ դիւրութեամբ հայերէնէ ֆրանսերէն եւ փոխադարձ թարգմանութիւններ կ'ընեն, նոյնիսկ գրական դժուար եւ բարձր կտորներ : Կան որ կը պատրաստուին իրենց պասկաւորի քննութիւնը (պաքալորէա) հայերէն լեզուով ալ անցընել :

Աշակերտները կը սորվին նաեւ հայերէն երգեր, Հայոց պատմութիւն եւ Հայաստանի աշխարհագրութիւն :

Ծրագրեր են ութ դպրոցներու միացեալ մեծ հանդէս մը տալ յառաջիկայ Յունիսին :

Փարիզի եկեղեցւոյ սնտուկէն տարեկան աւելի քան մէկ միլիոն ֆրանք կը տրամադրուի այս դպրոցներուն համար :

Քաջալերական են անշուշտ տրուած տեղեկութիւնները : Սակայն ոչ – գոհացուցիչ, երբ նկատի ունենանք, որ փարիզեան շրջանի հայութեան հազարէն մէկը միայն կը ներկայացնեն ութ դպրոցներու աշակերտները :

Վարչութենէն կ'ակնկալենք քիչ մը աւելի ճիգ, իսկ ծնողներէն՝ աւելի գիտակցութիւն :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՌԱՋԱՐԿԸ ԵՒ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ

ԱՅԶԸՆՀԱՒԸՐ Կ'ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԷ ԲՈՒԼԿԱՆԻՆԻ ՆԱՄԱԿԸ

Ինչպէս գրած էինք, մառեշալ Բուլգանին ՄԱԿի բազմաթիւ երկիրներուն նամակ գրած է, առաջարկելով որ Ժընեւի մէջ ժողով մը գումարուի Ատլանտեան եւ Վարշաւայի Ուխտերուն մասնակցութեամբ : Արեւմտեանները ցուրտ վերաբերում մը ունին Բուլգանինի առաջարկներուն նկատմամբ, այսուհանդերձ Նախագահ Այզընհաուըր խոստացաւ լրջօրէն ուսումնասիրել խորհրդային նամակը :

« Մեծերու հանդիպումի մը գաղափարը Գերագոյն Խորհուրդի ժողովին մէջ արծարծուեցաւ Խրուշչեւի եւ Կրոմիքոյի կողմէ :

Փրաւտա երեք էջերու մէջ ներկայացուցած է խորհրդային նոր առաջարկները : Ատլանտեան եւ Վարշաւայի Ուխտերու, ինչպէս նաեւ ՄԱԿի անդամներուն ղրկուած փաստաթուղթը յորջորջուած է «խորհրդային կառավարութեան առաջարկներ՝ միջազգային լարուած կացութիւնը մեղմացնելու համար » :

Նախագահ Այզընհաուըրի եւ Վարչապետ Մաքմիլընի ղրկած նամակներուն մէջ, մառեշալ Բուլգանին «Մեծերու ժողով մը առաջարկելով 9 կէտերէ բաղկացած ծրագրով մը, աւելցնելով թէ իրենք պատրաստ են ուսումնասիրելու որեւէ առաջարկութիւն .

1.— Անմիջապէս արգիլել հիւլէական փորձերը երկու կամ երեք տարուան համար :

2.— Արգիլել այս զէնքերուն գործածութիւնը :

3.— Կեդրոնական Եւրոպայի մէջ ապազինեալ գօտի մը ստեղծել՝ Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ եւ երկու Գերմանիաներու մասնակցութեամբ :

4.— Ոչ – յարձակողական դաշինք մը՝ Ատլանտեան եւ Վարշաւայի Ուխտերու անդամ երկիրներուն միջեւ :

5.— Երկու խմբակցութեանց անդամ երկիրներու հողամասերուն վրայ հաստատուած օտար ուժերը գեղչել, սկսելով Գերմանիայէն :

6.— 800 քիլոմեթր տարածութիւն մը ստեղծել երկու խմբակցութեանց միջեւ եւ հսկողութեան ներքեւ առնել զայն, յանկարծական յարձակումի մը առաջքն առնելու համար :

7.— Միջոցներ՝ միջազգային առեւտուրին զարկ տալու համար :

8.— Կարգ մը երկիրներու մէջ սկսած պատերազմական քարոզչութիւնը դադրեցնել :

9.— Կարծիքներու փոխանակութիւն՝ Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի լարուած կացութեան մասին :

Այս օրակարգը ներկայացնելով, Մոսկուա կը պնդէ թէ ժողովին պէտք է մասնակցին Ուխտերու անդամ չեղող երկիրներ, ինչպէս՝ Հնդկաստան, Աֆղանիստան, Եգիպտոս, Եուկոսլաւիա, Շուէտ եւ Աւստրիա :

Ամէն պարագայի մէջ, եթէ Արեւմուտքը դէմ ըլլայ այս տեսակէտին՝ Խ. Միութիւնը պատրաստ է աւելի նեղ շրջանակի մը մէջ գումարել ժողովը : Նոյնիսկ՝ համաձայն է Ամերիկա, Անգլիա եւ Խ. Միութիւն հանդիպումի մը :

ՎԵՆԵԶՈՒԵԼԱՅԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԿԱԶՄԵՑ ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ

Առջի առաւօտ յայտարարուեցաւ թէ Վենեզուելայի կառավարութիւնը ներկայացուց իր հաւաքական հրաժարականը : Այս քայլը առնուած է երկարատեւ ժողովէ մը ետք, որ տեղի ունեցած է նախագահական պալատին մէջ՝ Նախագահ Ժիմենզի եւ զինուորական ղեկավարներու միջեւ :

Պաշտօնական բացատրութիւնը այն է, թէ Նախագահ Ժիմենզ այս միջոցին դիմած է վերակազմելու համար կառավարութիւնը :

Նախագահը տեղի տուած է զինուորական ղեկավարներու ճնշումին առջեւ . անոնք կը պնդէին որ Ներքին նախարարն ու ոստիկանապետը արձակուին իրենց պաշտօններէն :

Մայրաքաղաքին մէջ հանդարտութիւն կը տիրէ, սակայն զինուորական կարեւոր ուժերու համախմբումը ցոյց կու տայ, թէ կացութիւնը լուրջ է :

Ուաշինկթընէն հասած լուրերու համաձայն, Ժիմենզ նեղ դրութեան մը մատնուած է : Այնպէս կը կարծուի, թէ զինուորական խմբակ մը իշխանութիւնը ձեռք պիտի ձգէ :

Մինչ այս մինչ այն Նախագահ Ժիմենզ [illegible] քաղաքացիներէ : 13 նախարարներուն միայն հինգ հատը մաս կը կազմէին նախկին կառավարութեան . մնացեալները բոլորովին նոր դէմքեր են :

Լաւատեղեակ շրջանակներ կը յայտնեն, թէ նախկին Ներքին նախարարը ու ոստիկանապետը արտասահման փախած են : Ոստիկանապետը Վենեզուելայի ամէնէն ատելի անձն էր . կը դատապարտուէր՝ որ քաղաքական յանցանքներու համար բանտերու մէջ ծանր տանջանքներ կու տար զինուորականներու :

Կը սպասուէր որ նոր դէպքեր պատահին, սակայն այնպէս կը թուի, թէ կառավարութեան վերակազմութիւնը որոշ չափով մթնոլորտը մեղմացուցած է :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԵՐԼԻՆԻ քաղաքապետը առաջին անգամ ըլլալով այցելութիւն մը տուաւ խորհրդային ուժերու հրամանատարին եւ խօսակցութիւն մը ունեցաւ անոր հետ :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ Նախագահը գնաց Պամպէյ, ուրկէ այսօր պիտի մեկնի Գահիրէ : Սուքարնօ խորհրդակցութիւններ ունեցաւ Ներուի հետ եւ կարճատեւ խօսակցութիւն մը՝ Անգլիոյ Վարչապետ Մաքմիլընի հետ :

ՃԱՔԱՐԹԱՅԻ մէջ ոստիկանութիւնն ու բանակը եռուզեռի մէջ են շարունակ : 15 նոր ձերբակալութիւններ եղած են :

Օրէ Օր

« ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ »

Քիչ էր մնացեր *Ամէնուն տարեցոյցը*, ըսէի, այնքան կը նմանի իր թէ՛ արտաքինով թէ՛ բովանդակութեամբ՝ ողբացեալ Թէոդիկի տարեցոյցին :

Կարօ Գէորգեանի այս պիտանի նոր աշխատութիւնը որ չորս տարիէ ի վեր, մեր բեղուն աշխատակիցը կը հրատարակէ Պէյրութի մէջ, կուգայ գրաւել Թէոդիկի հրատարակութեան տեղը, եւ դառնալ նոյնքան ժողովրդական :

Այս տարուան 700 էջերէ բաղկացած հաստափոր հատորը հազիւ թէ ժամանակ ունեցայ ընդհ. ակնարկով մը գնահատել : Եւ սակայն աչքիս զարկաւ տարուէ տարի անոր նոյն բովանդակութիւնը եւ ստացած լուրջ կերպարանքը, որ ինչպէս կ'երեւի հեղինակին առաջին մտահոգութիւնը եղած է :

Գրական – գեղարուեստական բաժին մը իր սկզբնաւորութեան մէջ, որու կը հետեւի «Փոքրիկ Հայաստան մը» : Ընդարձակ ուսումնասիրութիւն մը իրանահայ գաղութի մասին, իր հին ու նոր պատմութեամբ նկարներով, թիւերով որ գրաւած է հատորին 250 լայնածաւալ էջերը : Անշուշտ տարուէ տարի Պ. Գէորգեան կ'ուզէ հաստատուն եւ տեւական կեանքով մը իրար լրացնող տարեգիրքեր տալ մեզի, որպէսզի ընթերցողը աչք մը [illegible] քաղելու հարկին տակ գտնուի :

Հնդկահայ եւ իրանահայ գաղութներն ալ իրենց համեստ բաժինները ունին տարեգիրքին մէջ, ուր պակաս չէ նաեւ ծիծաղի, եւ երգիծանքի ու սրամտութեան էջեր :

Տարեգիրքի մը սահմանուած գլխաւոր բոլոր անհրաժեշտ ծանօթութիւնները չեն մոռցուած անշուշտ դարձնելով գիրքը այժմէական եւ հետաքրքրական ու բովանդակալից : Պ. Կ. Գէորգեան անխոնջ պրպտող մըն է որ մեղուի նման ամբողջ տարին, ծաղկէ ծաղիկ կը հաւաքէ իր նեկտարը տարեգիրք–փեթակին բջիջները լեցնելու համար :

Շնորհաւորութիւններ եւ յաջողութեան մաղթանքներ տարուէ տարի աւելի լաւ տալու մեզի : ՆՈՃԻ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՀՐԹԻՌՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ՓՈՐՁԵՐ

Ուրբաթ օր Քէփ Քանավերալէն արձակուեցաւ ամերիկեան միջերկրային չորրորդ հրթիռը՝ «Աթլաս» շարքէն :

Հրթիռը թռիչք կատարած է ծուխերու ամպի մը եւ լուսաւոր բոցերու մէջ :

Դանդաղօրէն բարձրացած է, իր ետին ձգելով լուսեղէն հետք մը՝ որ երեք վայրկեան շարունակ տեսանելի եղած է :

Փորձը յաջողութեամբ պսակուած է եւ այս առիթով հրատարակուած զեկոյցի մը մէջ կը յայտարարուի թէ այլեւս «Աթլաս»ը մաս կը կազմէ գործածելի միջերկրային հրթիռներու շարքին :

Անցեալ ամառ «Աթլաս»ի երկու առաջին փորձերը ձախողած էին, որմէ ետք կարգ մը փոփոխութիւններ եղան ու երրորդ «Աթլաս»ը՝ Դեկտեմբեր 17ին յաջողեցաւ 800 – 960 քիլոմեթրի թռիչք մը կատարել : Նոր փորձը վաւերացուց նախորդ յաջողութիւնը :

Արձակուեցաւ նաեւ «Նաւահօ» հրթիռ մը, որ միայն պատերազմի կը ծառայէ . «առանց օդաչուի օդանաւ» կոչուած է :

ՔԱՆԴԵՆՔ ՉԻՆԱԿԱՆ ՊԱՐԻՍՊՆԵՐԸ

Դ.

Թէ քրիստոնէութիւնը գոյութիւն ունէր ... նախ քան քրիստոնէութիւնը, — այս տեսութիւնը կապ չունի աստուածաբանական այն տեսութեան հետ, որ կը պաշտպանէ Քրիստոսի գոյութիւնը նախ քան քրիստոսայայտնութիւնը (ֆրիսթօ-ֆանի) կամ Քրիստոսի ծնունդը,

Թէ քրիստոնէութիւնը՝ սեմական վարդապետութիւն մըն է, որուն հէնքին մէջ թել կը նետեն եգիպտական ծիսապիտութիւնը (Մովսէս) եւ պարսկական դիցաբանութիւնը (Բաբելոն),

Նիւթեր են՝ որոնց ուսումնասիրութիւնը կրնայ հատորներ լեցնել։

Աստուածպետութեան եւ աշխարհապետութեան պայքարներէն առաջ, ուրկէ ցնցումն է որ, ափսո՜ս, կը սարսէ տակաւին մեր փոքրիկ ու դժբախտ ժողովուրդին գոյութիւնը, (այժմ՝ երկրէն դուրս եւ ո՛չ թէ ներս, բայց հոսանքով մը ներսէն դուրս), այսօր կ'ուզեմ փորձել սրբագրութիւն մը Պօղոսի ժամանակակից տեսութեանց վրայ, այնքան նոր՝ որքան սրբագրութիւնը, զոր կատարած եմ, տարիներ առաջ, Աստուածաշունչ Մատեանին հայերէն թարգմանութեան պատճառաբանութեան վրայ, այժմ Հայաստանի մէջ եւս ընդունուած։

Փօլեմիսթի խա՞ղ թէ քմայք, գնահատութիւնը կը թողում ընթերցողին, փոյթ չէ թէ մնայ թաքուն։

Քրիստոս բառին կամ անուան մասին է հարցը։

Ահաւասիկ անուն մը, զոր շատ կը սիրէր գործածել Պօղոս, — իր Թուղթերուն մէջ կը գտնենք աւելի քան 400 անգամ, մինչ Յիսուս անունը՝ հազիւ 200 անգամ։ Նոյնիսկ ընդհանրական տարազը, Յիսուս Քրիստոս, զոր մեր մամիկներն անգամ կը գործածեն իրենց աղօթքին մէջ՝ գրաբար ձեւով, (Յիսուսը յատուկ անուն եւ առաջ, իսկ Քրիստոսը՝ ածէլլաթիֆ եւ ետքը), Պօղոս կը շրջէ յաճախ ու կ'ըսէ Քրիստոս Յիսուս (տեսնել Ա. Կոր. Ա. Կող. Ա. 4, Եփ. Գ. 6, Ա. Թես. Բ. 14,— առ այժմ՝ բաւական)։ Դեռ աւելին,— Պօղոս, որ լաւ յունարէն գիտէր, կը նետէ յունական յօդը եւ նոյն տարազին Քրիստոսը կը վերածէ յատուկ անուան։

Ճարտասանական քմայք կամ խաղ չէ որ կը կատարէր Պօղոս, երբ նոյն զամբին կը վարնէր մուրճը, չարունակաբար այսպէս։

Հետաքրքրական դէմք մըն է այս Տարսոնցին, — Փիլիփապէս տկար, ինչպէս կը խոստովանի, հիւանդ գրեթէ միշտ(*), բայց հոգիով անշէջ կրակ, պէտք է ընդունիլ թէ հիմնադիրն է քրիստոնէութեան։ Առանց իր միջամտութեան, կը գրէ ուսումնասիրող մը, միթրականութիւնն էր որ պիտի կատարէր նոյն աշխարհակալութիւնը։

Այժմ տեսնենք թէ ի՛նչ կրնանք գտնել Պօղոսի Թուղթերուն մէջ, իբրեւ վկայութիւն այն տեսակէտին, զոր կը բերեմ, թոյլ տուէք ըսել, խնջոյք խանդարողի տպաւորութիւն թողլով թերեւս, այս երջանիկ օրերուն, երբ հայ ժողովուրդը, հեշտանքո՛վ եւ ախորժակով կը հետեւի եկեղեցական մեր վէճերուն, աշխարհականներու եւ ծայրագոյն վարդապետներու կողմէ ... չորթանը ջուրի մէջ հալեցնելու հմտութեան։

×

Քրիստոնեայ բառը առաջին անգամ կը յիշատակուի Անտիոքի եկեղեցիին պատմութեան մէջ. «Անուանել նախ յԱնտիոք զաշակերտեալսն Քրիստոնեայս» (Գործք, ԺԱ. 26)։

Ուրկէ՞ կուգայ այս բառը եւ ի՞նչ կը նշանակէ։

Աւանդական ստուգաբանութեամբ՝ յունարէն Քրիստոս բառն է որ, յատուկ անունի վերածուելով, տուած է քրիստոնեայ բառը։ Բայց թէ ինչո՛ւ Արիոս անունը կուտայ արիոսականութիւն, իսկ Քրիստոս անունը չի տար քրիստոսականութիւն, Աճառեան (աւելի առաջ՝ Հայկազեան Բառարանը) կը պատճառաբանէ թէ քրիստոս բառին հայցական հոլովն է քրիստոն (= խրիսթօն), որ տուած է քրիստոնեայ բառը։

Այս մասին քննադատութիւնս՝ ետքը։

Հայերէն Հին Կտակարանը մէկ անգամ միայն գործածած է Քրիստոս բառը (Ողբք Երեմիայ, Դ. 20)։ Այլ տեղեր թարգմանուած է Օծեալ (Սաղմ. Բ. 2)։ Բայց ճի՞շդ է այս թարգմանութիւնը։ Եթէ ճիշդ է, ինչո՞ւ նոյն բառը նոյն Սաղմոսին մէջ, վեցերորդ համարուած, կը թարգմանուի այլապէս։ Արդարեւ եբրայերէն բնագիրը կը գործածէ նոյն բառը, թէ երկրորդ եւ թէ վեցերորդ համարուածին մէջ, մինչ հայերէնը՝ նախ օծել, յետոյ կացուցանել բառերը։ Արդար չէ՞ մտածել թէ օծել բառը չի տար եբրայերէն բառին ամբողջական իմաստը։ Եբրայերէն՝ մեշիխա, ծանօթ է չորս նշանակութեամբ —

1. Սկզբնաբար՝ ձեռքը քսել, օծելու կամ իւղով պատելու համար։ Արաբերէն՝ մէսհ, շփել՝ օծելու համար։ Ապա՝ սրբել, որ կը նշանակէ շփել՝ մաքրելու, սուրը զարձնելու համար։ Հին ատեն սովորութիւն էր օծել վահանները, ինչպէս վկայութիւն կուտան Հոմերոս ու Վիրգիլիոս։ Հին Կտակարանը նոյն բառը կը գործածէ՝ օծելու համար հացերը. «Եւ քաքարս բաղարջս օծեալ իւղով» (Ել. ԻԹ. 2)։ Նաեւ քահանայապետին գլուխը. «Եւ առցես յիւղոյ անտի օծման եւ արկցես ի գլուխ նորա եւ օծցես զնա» (Ել. ԻԹ. 7)։ Քանի մը ծանօթութիւն այս վերջին օծման արարողութեան մասին, որու նշանակութիւնը պիտի բացատրենք ետքը՝ հակադրաբար քրիստոնէական օծման.— Նախ կը գրուի կաթիլ մը՝ գլխուն գագաթը, ուրիշ մը երկու արտեւանունքներուն վերեւ աստնձին աստնձին, յետոյ մատով կը միացուին այդ կաթիլները՝ կազմելով յունական Ю տառը, բստ այլոց՝ ասորական Ն տառը կամ յունական Քափփա տառը պառկած։

2. Փոխաբերաբար՝ ձեռնադրել, օծել բառին իմաստի զարգացումով։ «Ձեռքին» նուիրուած իմ մէկ ուսումնասիրութեանս մէջ, որ տպուեցաւ այստեղ մասամբ, երկար քննութեան ենթարկած եմ ձեռնադրութեան նշանակութիւնը, — օծման քրիստոնէական բացատրութիւնը տալու ժամանակ՝ պիտի անդրադառնամ։

3. Փոխաբերաբար՝ գծագրել, նկարել (ձեռքին աշխատանքը պաստառին վրայ՝ հանդիտութեամբ այն շարժումին, որ կը կատարուի գլուխին վրայ, օծման ժամանակ)։

4. Թագաւորութեան կարգ տալ, գերագոյն իշխանութեան աստիճանին բարձրացնել, մինչեւ փրկագործութիւն. «Զիք ոք բաց յինէն որ փրկիցէ» կամ «ոչ ոք իցէ որ ձեռաց իմոց հանիցէ» (Ես. ԽԳ. 11 կամ 13,— այստեղ գործածուած մաշիախ բառը, նոյն արմատէն, կը վերաբերի Եհովային, իբրեւ փրկիչ ժողովուրդներու)։

Յունարէն լեզուն, առնելով մաշիախ բառը, նախ կը վերածէ մեսիա ձեւին։ Միւս կողմէ՝ օծման ոչ թէ ձեւական, այլ նիւթական թելադրութեամբ, կուտայ խրիսթոս բառը իբրեւ համազօր։

Թէ ո՛րքան սխալած են, ցոյց կուտանք յաջորդով, ճշդելով քրիստոս բառին նշանակութիւնը Պօղոսի ժամանակ, բոլորովին նորութիւն։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Պօղոսի հիւանդութեանց ախտաճանաչութեան համար՝ կատարուած են բազմաթիւ պրպտումներ, — ոմանք կը խօսին Մալթայի ջերմին մասին, ուրիշներ յօդացաւի մասին, նոյնիսկ թութքի մասին. բայց շատ հաւանական է որ աչքի հիւանդութիւն ունէր, որովհետեւ ինք ... րենց աչքը հանել եւ նուիրել իրեն» (Գաղ. Դ. 15)։

Նկարագրով՝ բարձրաթռիչ խոյանքներու ընդունակ, այլ սակայն յանկարծ թեւաբեկ խորտակումներու անձնատուր, այլ խօսքով՝ մակընթացութեան եւ տեղատուութեան խաղալիկ, բուռն հակադեցութիւններու գերի, խառնուածքով ալեկոծ, կ'աւանդուի թէ Յո՛ն էր ծագումով (ճիշդ չէ), ու սիրահարելով մեծ քահանայապետին աղջկան՝ դաւանափոխ կ'ըլլայ, կը թլփատուի, բայց աղջկան մերժումէն յուսահատած՝ վրէժխնդրաբար եւ անզօրէն կը հալածէ Հրեաները, իսկ յետոյ Ստեփաննոս նախավկային սպանութենէն խղճահար՝ կը յարի քրիստոնէութեան։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԾԵՐԵՆՑԻ ԴԻՒԱՆԸ

Հայկական Գիտութիւններու Ակադեմիայի գրականութեան եւ արուեստի թանգարանին մէջ պահուած են վիպասան Ծերենցի (Յովսէփ Շիշմանեան) ձեռագիրները։

Մինչեւ 1953 թանգարանին մէջ կար նախկին Ազգագրական ընկերութենէն բաւացուած թղթապանակ մը միայն։ Թանգարանին ղեկավարութեան ջանքերով կարելի եղաւ նոր նիւթեր ձեռք բերել։ Նոր ձեռագիրները կը գտնուէին Ծերենցի թոռան՝ Քալանթարովի մօտ, Թիֆլիս։ 1953ին այդ նիւթերը դիւանին յանձնեց Ա. Էլչուճեան։

Ծերենցի դիւանը բաղկացած է ինքնագիր եւ թարգմանական նիւթերէ, գրուած՝ 1843 – 1888ին։ Ձեռագիրներուն մէջ կը գտնուին «Թորոս Լեւոնի» վէպին ֆրանսերէն թարգմանութենէն հատուած մը, «Ալիշան եւ Գարպա Սր. Ղազարէ» աշխատութեան տետրակը, որուն մէջ կենսագրական տեղեկութիւններ կան Ղ. Ալիշանի եւ հեղինակին՝ Ծերենցի մասին։ Ուշագրաւ են Ծերենցի 1878 – 1887ին գրած օրագիրները, որոնց մէջ վիպասանը դրած է իր մտորումներն ու յոյզերը։ Դիւանին մէջ կը գտնուին նմանապէս ոճի եւ հռետորութեան վերաբերեալ ուսումնասիրութիւն մը, գրաբարի, աշխարհաբարի, հրապարակախօսութեան մասին գրի առած մատնանշումներ եւ խոհեր։

Ծերենցի դիւանին հետ կը պահուին նաեւ իր աղջկան՝ Թագուհի Շիշմանեան — Մելիք — Ազարեանի ձեռագիրներն ու նամակները։ Թագուհին իր ազգականներուն գրած նամակներուն մէջ մանրամասնօրէն կը պատմէ իր հօր կեանքն ու գործը։ Անոնցմէ շատեր ուղղուած են «Արեւելեան մամուլ»ի խմբագիր Մ. Մամուրեանին, շօշափելով քաղաքական հարցեր եւ Ծերենցի ըմբռնումները՝ այդ ուղղութեամբ։

1878ին հայր ու աղջիկ մեկնած են Կիպրոս, ուր ջերմ ընդունելութիւն մը վերապահուած էր իրենց՝ ընթերցող հայ հասարակութեան կողմէ։ 1887ին մեռած է Թագուհի։ Իր միակ աղջկան կորուստէն ետք Ծերենց գրած է 17 տարեկանին Թագուհիի թարգմանած Լէնդ Լեղուվէի «բարոյախօսութիւն զկանանց» գործին յառաջաբանը։

Թանգարանին մէջ մշակուած է Ծերենցի գրական դիւանը եւ խնամքով կը պահուի։

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ։

ՔԱՐԱԿՈՓԸ

(ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ ՀԷՔԵԱԹ)

Ատենօք, Ճափոնի մէջ կար խեղճ Գուլի(*) մը՝ Մոկօ անունով։

Մոկօ արհեստով քարակոփ էր, այսինքն՝ իր կեանքը շահելու համար, արշալոյսէն սկսած մինչեւ արեւամուտ, բռնփլուած էր, ամառ թէ ձմեռ, անձրեւի տակ եւ հովերուն դիմաց, ժխնամբրիկի մէջ թէ կիզիչ արեւուն ճառագայթներուն ներքեւ, չարաչար աշխատիլ եւ քար կոտրել։

Արդարեւ, Մոկոյի արհեստը դժուար էր, այսուհանդերձ Մոկօ այնքան ալ չէր տրտնջար իր ճակատագրին հանդէպ։

Հօրենական եւ պապենական ժառանգութեամբ քարակոփ էր եղած եւ երբեք ալ կեանքին մէջ չէր ճանչցած անդորր ու հանգիստ կեանք մը։

Երիտասարդ ու քաջառողջ, միշտ կը յաջողէր գործ ճարել եւ իրեն համար օտար էին անգործութիւնն ու հիւանդութիւնը։

Ճափոնցիներուն անհրաժեշտ եղող սնունդը՝ բրինձը, ամէն օր առատութեամբ ունէր եւ, գրեթէ միշտ, իր ճաշը աւելի փարթամ զարձնելու համար հնարաւորութիւնը ունէր իր սեղանը ճոխացնելու ձուկով եւ եղանակի պտուղներով։

Իր ընկերներէն շատերը, որոնց հանդէպ բնութիւնը նուազ առատաձեռն էր եղած, կը նախանձէին իր վիճակէն։ Իր առողջութիւնը, իր բախտաւորութիւնը՝ որով ամէն ատեն ալ գործ կը գտնէր, աւելի կը գրգռէին իր չքնաղ ծանօթներուն նախանձը, մանաւանդ որ Մոկօ հօրենական բաւական հաստատուն խրճիթ մըն ալ տէր էր, ուր ամէն երեկոյ կ'առանձնանար ու հանգիստ գիշեր մը կ'անցընէր, պատսպարուած ամէն եղանակի անյարմարութիւններէն, կատաղի մարդոց եւ մանաւանդ վայրենի գազաններու յարձակումներէն։

Եւ սակայն, Մոկօ անոնցմէ չէր որոնք կը գոհանան իրենց ունեցածով։

Ամբողջովին կլանուած փառքի ու հարստութեան տենչանքներով, կ'ուզէր ծնած ըլլալ տայմիօ (*), եւ ինքզինքը դժբախտ կը զգար քանի կը մտաբերէր իր խոնարհ ծագումը։

Ամէն առաւօտ եւ ամէն գիշեր, իր աչքերն առաջ եւ ետքը, ինչպէս եւ ցերեկուան դադարին, շարունակ կը յոգնեցնէր իր մաթին, անոր ուղղելով աղերսանքներու եւ աղերսանքներու տարափ մը։

Մաթիները պահապան հրեշտակներն էին Ճափոնի, բարի ոգիներ, որոնց Ամենակարողը վստահած էր իւրաքանչիւր աշխարհ եկող ճափոնցիի հոգին, որպէսզի զանոնք պահեն, պահպանեն, օրօրոցէն սկսեալ մինչեւ գերեզման, առաջնորդեն զանոնք դէպի բարին, եւ զգուշացնեն բոլոր տեսակի փորձութիւններէն։

Մոկոյի մաթին շատ կը սիրէր զինքը։ Եւ կը վախնար որ գար ատեն մը, ուր Մոկօ բոլորովին ինքզինքը կորսնցնելով իր տրտունջներուն եւ բողոքներուն պատճառաւ, անիծէր իր բախտը եւ այդպէսով ծառանալով Արարչին կարգադրութիւններուն դէմ, կորսնցնէր նաեւ իր հոգին։

Այս մտավախութիւններէն տարուած, ուզեց իրականացնել իր պաշտպանեալին տենչանքները եւ զայն տայմիոյի վերածել, եւ սակայն ատիկա կարենալ ընելու համար անհրաժեշտ էր հրաշք մը, եւ դժբախտաբար մաթիները հրաշք գործելու կարողութենէն բոլորովին զուրկ էին։

Եւ օր մը, երբ Մոկօ երկու անգամ իրարու վրայ, յաջորդական բողոքներու տարափ մը տեղացուց եւ հասաւ գրեթէ Ամենակարողին դէմ մեղանչելու դուռները, բարի ոգին այլեւս չկրցաւ համբերել։

Իր հսկայ ու սպիտակ թեւերը թափահարեց, խոյացաւ եթերին մէջ, կարեց անհունը մէկ շունչով եւ եկաւ ու գետնաքարշ ինկաւ Տիրոջ գահուն առջեւ ու սկսաւ իր ամբողջ հոգիով թախանձել Արարչին, որ իր խնամքին յանձնուած հոգիին փրկութեանը համար, անոր իղձը հաճի կատարել եւ զայն վերածէ տղանուական տայմիօի մը։

— Կ'ընդունիմ աղերսանքդ, ըսաւ Ամենակարողը, անհուն խանդաղատանքով մը դիտելով իր հաւատարիմ ծառան, կ'ընդունիմ՝ վասնզի համոզուած եմ որ քեզ առաջնորդող զգացումը գթութիւնն է եւ ոչ թէ ամբարտաւան մեծամտութիւնը։ Կը շնորհեմ քեզի նոյնիսկ աւելին՝ քան այն որ կը պահանջես։ Ոչ միայն քեզի կարողութիւնը կը շնորհեմ Մոկօն վերածելու տայմիօի մը, այլեւ կուտամ քեզի իշխանութիւն կատարելու անոր բոլոր պահանջները՝ իր գոյութեան փոփոխութենէն վերջն ալ։ Ես կը խորհիմ թէ բնաւ պիտի չկրնաս գոհացնել զայն։ Մոկօն անոնցմէ է որոնք երբեք իրենց վիճակէն գոհ չեն ըլլար եւ շարունակ կը պահանջեն իրենց ունեցածէն աւելին։

Իր հոգիին խորքէն, բարի մաթին կը մտածէր թէ մի գուցէ Տիրոջ կասկածները արդարացի էին։

(1 Շար.)

(*) Գուլի կը կոչուին աղքատ դասակարգի պատկանող ճափոնացիները։

(*) Տայմիօ, մեծատուն, ազնուական։

ԹԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԹԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

Խելայեղ չարժումով մը յանկարծ ծանօթանալու համար անոր հետ, զայն ներկայացնելու անվստահ փորձ մըն է առիկա: Ահաւասիկ գաղտնիքը՝ կեանքը եւ աշխարհը խորհրդանշաններով բացատրելու: Բայց յայտնութեան մը յորդառատ լոյսը չինկաւ անոր կերպարանքին վրայ, եւ մենք աւելի կախարդուած ենք միշտ՝ քան հաղորդուած: Ան չի դադրիր երբեք բլլալէ գաղտնիք մը՝ զոր գիտութիւնը անզօր է լուծելու:

Ի՞նչ է ոգին՝ որ կը բաբախէ անտեսանելի սրտի մը պէս եւ որուն ջերմութիւնը կը թափանցէ բառերուն, ինչպէս նաեւ արտայայտութեան բոլոր միջոցներուն: Ծովային եւ երկրային խորութիւնները կ'իջնէ երկինքին կամարներէն: Ո՞վ երբեք բսած է մեզի թէ սրտի՞ն կամ մտքի՞ն խորհուրդն է անիկա առաւելապէս: Ո՞վ անոր սարսռագին մերկութեան մէջ գտած է մահուան եւ կեանքի սիրատոչոր հաղորդութիւնը: Մերկութի՞ւն. երբ ամէնէն թանձրածալ ծիրանին կը զգենու ան՝ հրապուրելու համար մեր անձկագին սպասումը. եւ հրեղէն դիպակներով ծածկուած՝ կը հսկէ գերեզմաններուն վրայ, երբ պահ մը առաջ իր անհուն եւ գորովագութ ներկայութիւնը կը տեսնէինք օրօրոցի մը առընթեր, շուշաններով եւ վարդերով զարդարուած:

Սրտին եւ մտքին միջեւ կնքուած հաշտութենէն կը ծնի միայն այն խաղաղութիւնը՝ որուն մէջ երազին կախարդական ծաղիկները կը բացուին: Չափաւորութեան մը սահմաններուն մէջ կ'իրականանայ տեսիլքը՝ որ մեզ կը հրապուրէ գեղեցկութեամբ: Ոչ մէկ բացտրութիւն կրնանք տալ այն յղացումին մասին՝ որ բառերուն ինքնայատուկ շարադրութեան շնորհիւ՝ ներդաշնակութեան եւ խորհուրդին գաղտնիքը կը մրմնջէ մեզի:

Բանաստեղծը այն էակն է՝ որ չէ խզած իր հոգեկան ամենանուրբ կապերը մանկութեան հետ. սեղծագործութեան առաջին առաւօտին հետ: Եւ մանուկը գերազանցօրէն տեսանողն է տիեզերքի պատկերներուն՝ որոնք մեր նայուածքին տեսանելի կը դարձնեն անդուշակելի գիծերը՝ որոնց մէջ ճշմարիտ կեանքը կը յայտնուի:

Տաղաչափութիւնը չէ անոր հիմնական պայմանը: Արձակ էջեր կան՝ որոնց մէջ կը ծաղկին անոր ամենախնկաբոյր ծաղիկները: Ոչ մէկ կերպով կարելի է գիտական վերլուծման ենթարկել այն հրաշալի գաղտնիքը՝ որ Աղօթքի եւ երգի լուսեղէն մրմունջներով կը պարզուի:

Բանաստեղծին միջնորդութեան շնորհիւ մենք կը յաջողինք ունենալ զգլխանքը բիւրեղային բաժակներու՝ որոնց մէջ լեցուած գինին երկնային ողկոյզներն են տրւած: Ինչ որ կը տեսնենք ամէն օր մեր շուրջը պարզ աչքերով, կը պարունակէ իր մէջ անսահման խորհուրդը բանաստեղծութեան՝ որուն ոգին համաւփիւռ բնոյթ մը ունի: Մենք ենք որ անտարբեր կը մնանք. որովհետեւ չէ իրականացած հաղորդական մտերմութիւնը՝ որ մեզ պիտի միացնէ բանաստեղծին:

Դէմ յանդիման տիեզերքին հետ, անոր անհունութեան ամենախորունկ կչռոյթին ունկնդիր, բանաստեղծը իր սրտին զարկերը կը չափէ, յաւիտենական ներդաշնակութիւնը լսելի ընելու համար մեզի:

Այս հանդրուանը հասած է ան ոչ թէ առաջին օրէն, այլ ուխտադնաց սուրբի մը երկարատեւ տառապանքով:

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՍՐՄՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՈՉԻՆՉ ՃԱՄԲՈՒ ՄԸ ԾԱՅՐԸ.— Սպանիոյ մէջ կայ ճամբայ մը, որ Արանխուէզէն Մատրիտ կը տանի: Այս ճամբէն կը զատուի արահետ մը, որ կը յանգի վանդակորմի մը: Այս վանդակորմին ետեւը՝ բակ մը, այս բակին խորքը՝ դղեակ մը. այս դղեակին մէջ՝ սենեակ մը, այս սենեակին մէջ՝ կին մը, այս կնոջ մէջ՝ սիրտ մը, եւ այս սրտին մէջ... ոչինչ:

×

ՅԱՋՈՐԴ ԱՆԳԱՄ Ֆրանսայի արտաքին Նախկին Նախարար Անթուան Փինէ, Գոնի մէջ, Ատրնաուըրի հետ ունեցած տեսակցութեանց ընթացքին, դժայլած է դիտելով վարչապետարանին առջեւը պահակ կեցող սազաւարտակիր զինուորները, մանաւանդ անոնց պատերազմական համազգեստը եւ Քառւչուէ կրունկներով կօշիկները: Եւ դառնալով Ֆրանսական դեսպան փոխէի բսած է.— «Յաջորդ անգամ իրենց գալն իսկ պիտի չլսենք»...

×

ԽՏԱՑԱԾ ԼՈՒՐ.— Թերթի մը խմբագրապետը միշտ կը կրկնէր իր մէկ խմբագրին, թէ կրցածին չափ պէտք է խտացնէ իր տուած լուրերը: Եւ խմբագիրը, անգամ մը լուր մը կուտայ սա խտացումով.— «Ժ. Ա. լուցկի մը վառեց ստուգելու համար թէ պէնզին կա՞ր տակառին կառքին մէջ: Հաստատեց որ կար: Տարիքն էր 58»:

×

ՅԱՋՈՂ ԱՌԵՒՏՈՒՐ Է...

Զհարմահալցին Սպահանի մէջ մտնեկած մէկ օրը, կը տեսնէ խանութ մը, ուր միայն մէկ հոգի կար: Ուրիշ ոչ մէկը, ոչ մէկ ապրանք, այլ գրասեղան մը եւ քանի մը աթոռներ (իրականին մէջ տեսածը գրասենեակ մըն էր):

Ներս կը մտնէ եւ կը հարցնէ.

— Ի՞նչ էք ծախում էստեղ, պարո՛ն:

— Էշ ենք ծախում, աղա՛ կ'ըլլայ պատասխանը:

— Էշ, հա՞, կը յարէ Զհարմարալցին չորս կողմը նայելով, լաւ, յաջո՛ղ առեւտուր է... տեսնում եմ, որ բոլորը ծախուել են եւ միայն մէկ հատ է մնացել...

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

« ՄԻ ԳԼՈՒԽ ՎԷՊԻՑ »

«Իմ նոր վէպից մի գլուխ եմ կարդալու ձեզ »—
Ասաց ծանօթ մի վիպասան անցեալ ամառ...
— Մի գլուխը՝ այդ դեռ ոչի՛նչ — խորհեցի ես,—
Տանելի է՝ ինչքան էլ որ լինի յիմար:

«Խնդրե՛մ, խնդրե՛մ»— ասացի ես մի քիչ տխուր,
Նա սկսեց կարդալ, կարդա՜լ, անվե՛րջ կարդալ...
Ե՛ւ ինձ վէպով տարա՛ւ, Աստուած գիտէ՝ թէ ուր,
Հին գրքերում պատմած, զուցէ դժոխքն էր դա...

Իսկ ժամանակն... օ՜, ինձ թուաց՝ էլ ի՞նչ ամառ,
Արդէն անցել է աշունն էլ, եկել ձմեռ...
Անսահման էր այդ «գլուխը»՝ անհուն յիմար,
Եւ լսելով՝ դարձել էի ես կիսամեռ:

Երբ ես ուշքի եկայ՝ ան մեծ փառքի մէջ էր,
Դէմքի բոլոր գծերն ասես փոխուած էին.
Գլխին կարծես հանճարափայլ լոյս էր իջել,
Եւ ապրում էր վայելքի մէջ աստուածային:

Յետոյ հարցրեց զմայլանքով, — «Ինչպէ՞ս գտաք...»
Նրա հարցին՝ հարց տուեցի ես քրտնաթոր,
«Քանի՞ գլուխ ունի ձեր վէպն այս արտակարգ»:
—« Հինգ հատոր է, քսան գլուխ ամէն հատոր...»

Մտքովս անցաւ՝ «մի գլուխն էր հրէշային..
Հարիւր գլխով հրէշն, ուրեմն, էլ հէքեաթ չէ.
Օ՜, զարհուրա՛նք, այդ պատիժը դժոխային
Մեր ո՞ր մեղքի համար է այս աշխարհին իջել »:

Այդ մտքերից ահաբեկուած՝ կապուեց լեզուս,
Եւ նրա հարցն անպատասխան այդպէս մնաց.
Կմկմացի համրի նման խեղճ ու անյոյս,
Եւ փրկուեցի, երբ... սարսափից ուշքս գնաց:

Վ. ՆՈՐԵՆՑ

ՕՏԱՐ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԿԱՐԵՒՈՐԱԳՈՅՆ ՈՍՏԱՆՆԵՐԸ

Աշխարհի մէջ օտար ուսանողներու կարեւորագոյն ոստաններն են՝ Միացեալ Նահանգները, ուր կը գտնուին 36.000 օտար ուսանողներ, Ֆրանսա 16.000, որուն ութ հազարը՝ Անդրծովեան Ֆրանսայէն, Խ. Միութիւնը՝ 12.000, Արժանթին՝ տասը հազար, Անգլիա՝ ինը հազար եւ Արեւմտեան Գերմանիա՝ 7000: ԻՒՆԷՍՔՕյի կատարած տարեկան քննութեանց համաձայն, բարձրագոյն կրթարաններու մէջ արձանագրուած եւ նոյն երկրին մէջ չապրող 150.000 ուսանող կար 1955 – 1956 տարեշրջանին, 74 տարբեր երկիրներու մէջ: 74 երկիրներու ուսանողներու ընդհանուր թիւին (ութ միլիոն երեք հարիւր հազար) երկու առ հարիւրը կը ներկայացնեն անոնք: Այս համեմատութիւնը մեծ է, մանաւորաբար Զուիցերիոյ մէջ, ուր օտարները կը ներկայացնեն երկրին ուսանողութեան 37 առ հարիւրը եւ Աւստրիոյ մէջ, ուր արձանագրուած ուսանողներուն 15 առ հարիւրը օտար է:

Ընդհանուր առմամբ, ուսանողներու 25 առ հարիւրը կը հետեւի ճարտարագիտութեան, 17 առ հարիւրը՝ բժշկութեան, 15 առ հարիւրը իրաւաբանութեան եւ 11 առ հարիւրն ալ բնագիտութեան:

Վերջին տարիներու ընթացքին կարգ մը երկիրներու օտար ուսանողներուն թիւը զգալապէս բարձրացաւ: 1950էն 1956ի ընթացքին Արեւմտեան Գերմանիոյ օտար ուսանողներուն թիւը եռապատկուեցաւ, իսկ Խ. Միութեան, Իտալիոյ եւ Աւստրիոյ մէջ՝ կրկնապատկուեցաւ: Միացեալ Նահանգներու մէջ 122 առ հարիւր համեմատութեամբ աւելցաւ: Ընդհակառակն, Ֆրանսայի օտար ուսանողներուն թիւր վերջերս պակսեցաւ՝ 11 առ հարիւր համեմատութեամբ:

Ամերիկայի եւ Եւրոպայի 150.000 ուսանողներուն մեծ մասը իր ուսումը կը կատարէ դրացի երկրի մը մէջ: Երեսուն հազարի մօտ Ասիացիներ կան, որ իրենց ուսումը կը կատարելագործեն Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ: Ասոր փոխարէն, Ասիոյ մէջ ուսանող եւրոպացի եւ ամերիկացի ուսանողներու թիւը հազարի կը հասնի:

Ասիացիները տարբեր երկիրներ կը փնտռեն արդի կեանքին ու գիտութեանց իրենց պապակը յագեցնելու համար: Իսկ Ասիոյ մէջ ուսանող Արեւմուտքցիները առաւելապէս փնտռտուքներու համար գացած են:

ԻՒՆԷՍՔՕՅԻ կատարած չահեկան այս քննութիւնը ամփոփուած է հատորի մը մէջ: Նկատի առնուած են 83 երկիրներ: Ընդարձակ տեղեկութիւններ ալ տրուած են զանազան համալսարաններու եւ բարձրագոյն կրթարաններու մէջ պաշտօնավարող օտար դասախօսներու մասին:

Թ. Ա. Թ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (97)

ԿԱՅԾԵՐ

ԻԸ.

ՆՇՈՅԼՆԵՐԸ ԵՐԵՒՈՒՄ ԵՆ

Նրան գտնում են իր սզամարդի գերեզմանի մօտ այն ժամանակ, երբ իջնում է իր ձիուց, եւ ոսոխի կտրած գլուխը դնելով ամուսնի շիրիմի վրայ. ասում է՝ «այժմ թող հանգստանան քո ոսկորքը...»:

«Վերջին օրերումս Մուշի մէջ պատահած անցքը բաւականին երաշխաւորում է ասորոց կաթողիկոսի դաշնադրութիւնը մեզ հետ, — շարունակում էր նամակագիրը:— Այնտեղի չէյխը քանդել է տալ մի հին ասորոց վանք, նրա քարերը իր բաղնիքի շինուածքի համար գործ ածելու: Այդ այն վանքն է, ուր նեստորականները վաղեմի ժամանակներից սովորութիւն ունէին իրանց եպիսկոպոսների մարմինները թաղելու: Կաթողիկոսը, որպէս լսում եմ, բոլորովին կատաղած է այս բարբարոսութեան պատճառով: Այսօր նրա սուրհանդակը ինձ մօտ եկաւ: Կաթողիկոսը կանչում է ինձ: Առաւօտեան ճանապարհ կ'ընկնեմ դէպի Ճուլամէրկ: Յարմար առիթ... պէտք է օգուտ քաղել դրանից...»:

Ասորոց Կաթողիկոսը նստում էր Ճուլամէրկի Կոճանիս կոչուած գիւղում, որ սահմանակից էր Հաքքարին: Ասորոց մի ցեղ, որ կոչւում էր Ջուլօ, անյիշելի ժամանակներից, պատսպարուելով Ճուլամէրկի լեռների մէջ, պահպանել էր իր անկախութիւնը, որպէս լազգիները Դաղստանում: Կաթողիկոսը, որ կոչւում էր Մար – Շիմօն, էր իր ցեղի քահանայապետը, մի եւ նոյն ժամանակ նրա մարմնաւոր իշխանը: Նա ունէր մինչեւ երեսուն հազար զէնք բռնող տղամարդիկ, մի խումբ, նրա ժողովուրդը բոլորը պատերազմողներ էին: Կաթողիկոսը ինքը սուր էր կրում:

Ճուլամէրկը, զետեղուած Կորդուաց լեռների մէջ, մի փոքրիկ, փակեալ Զինաստան էր, որի մուտքը կապուած էր օտարների համար: Այնտեղ բնակւում էին միայն Ջուլօներ եւ Հայեր: Եթէ ուրիշ մարդ այնտեղ մտնէր, առանց Կաթողիկոսից թուղթ ունենալու իր ձեռքում, ամէն պատահող Ջուլօն պատրաստ էր նրան սպանելու: Բոլոր ժողովուրդը անասնապահներ էին. Նրանց կեանքի պէտքերը գոյանում էին իրանց հօտերից: Ջուլօներն ամենեւին յարաբերութիւններ չունէին դրսի հետ. Նրանք կենտրոնացած էին իրանց երկրի մէջ: Ջուլօն յայտնի է իր դիւրազրգիռ, բարկացոտ եւ յանդուգն բնաւորութեամբ. Նա միեւնոյն ժամանակ քաջ եւ բարի մարդ է: Բայց Կարօն ի՞նչ գործ ունէր միանալու այդ վայրենիների հետ, ի՞նչ դաշնադրութիւն էր, որ նա կապում էր ասորոց պատրիարքի հետ..:

« Այստեղ (Բարթուղիմէոս առաքելոյ վանքում) ես ստացայ մի քանի նամակներ: Ն. Կ. Վ. գրում է Վարագայ վանքից, թէ գործերը այստեղ վատ են. Քրդերի մի նոր արշաւանք թալանեց Հայոց – Ձորը: Արտամէտ գիւղը իր ընդդիմադրութեան համար մոխիր դարձաւ: Հրձիգութիւնը թշնամիների կողմից պատահել է գիշերով: Աւելի քան հարիւր հոգի — ծերունիներ, երեխաներ, փախչելու կարողութիւն չունեցող մարդիկ,— այրուել են կրակի մէջ: Այս թէեւ խիստ տխուր, լուրը ինձ ուրախութիւն պատճառեց: Հայոցձորը գոնեա այժմ կը զգայ իր սխալը.... Նա երկար չէր ուզում ժամանակից լինել ընդհանուր գործին...: Բժշկութեան մասին մտածում են այն ժամանակ, երբ հիւանդն ընկած է ...»:

Վերջին տողերը կարդալու ժամանակ ես սարսափեցայ: Կարօյի խստասրտութիւնն անցնում էր չափից: Աւելի քան հարիւր ծերեր, երեխաներ այրւում են հրդեհի բոցերի մէջ, նա ուրախանում է, որովհետեւ այս դէպքից կարող էր նա օգուտ քաղել իր դիւական նպատակների համար: Իսկ նպատա՞կը — դեռ ինձ յայտնի չէր:

« Մուշի եւ Բաղէշի կողմերից ոչինչ լուր չկայ: Դաւթանի տայիսը (տանուտէրը) գրում է՝ «այստեղ ամէն ինչ պատրաստ է»: Շատախում նոր վրդովմունք է ծագել ժողովրդի մէջ: Հոգւոց վանքի վարդապետը չէ դադարում իր վաղեմի նենգութիւններից: Ի՞նչ պէտք է անել այդ Վասակի հետ. ուղարկեցէք այնտեղ Մրհէին, իմ կարծիքով նրա գործն է հանգստացնել սեւագլուխ սատանային...»:

Մրհէն, ծերունի որսորդի գնացած գիշերի միւս առաւօտ, էլ չերեւցաւ: Քանի օրից յետոյ մենք լսեցինք՝ Հոգւոց վանքի վարդապետին իր խուցի մէջ սպաննել են: Երկու օր չանցաւ, այս լուրը մեզ հասնելէն, կրկին յայտնուեցաւ Մրհէն:

«Ասլանին ուղարկեցի Բաղէշի եւ Մուշի կողմերը այնտեղի դրութիւնը իմանալու համար: Սաղօն կ'անցնի Խնուսից դէպի Երզրում, Բայազէտ եւ կը վերադառնայ Խոյի ճանապարհով: Ջալլադը եւ Մուրատը գնացին Մակաց եւ Սասնոյ կողմերը:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ Թերթ մը մօտ ատենէն պիտի հրատարակէ Ջրածին ռումբ արգիլելու անբերութեան համար գործածելու զաղտնիքը :

ԻՍՐԱՅԷԼԷՆ կարեւոր պատուիրակութիւն մը պիտի երթայ Միացեալ Նահանգներ՝ դաշինք մը կնքելու համար :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Պատժական Ատեանը համայնավարական եւ հակակառավարական գործունէութիւն ունեցողներու դէմ ամէնէն ծանր դատապարտութիւնը յայտարարեց առջի օր՝ ձայնասփիւռի կայանին մէջ աշխատող հինգ պաշտօնեաներու նկատմամբ, ցկեանս տաժանակիր աշխատանքի դատապարտելով զանոնք :

ՄԱՏՐԻՏ հասաւ միջազգային համագործակցութեան կազմակերպութեան ամերիկացի տնօրէնը՝ Սպանացիներու հետ քննելու համար Ամերիկա — Սպանիա տնտեսական գործակցութեան ծրագիրը :

ԹՈՒՔՐԻԷՆ հասան համայնավար բոլոր երկիրներու պատուիրակութիւնները՝ մասնակցելու համար Ռումանիոյ Նախագահ Կրոզայի յուղարկաւորութեան : Խորհրդարանը շուտով պիտի որոշէ Կրոզայի յաջորդը :

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ աւելի քան չորս ժամ տեւող տողանցք մը բրաւ իրաքեան բանակը՝ իր կազմութեան 37րդ տարեդարձին առիթով : Երիտասարդ Թագաւորը, որ ներկայ էր զօրահանդէսին, յայտարարեց թէ իր անձնական հողերուն մէկ մասը պիտի բաժնէ բարձրաստիճան զինուորականներուն : Առաջին անգամ է, որ Իրաքի վեհապետ մը իր անձնական հողերը կը բաժնէ :

ՍԱՀԱՐԱՅԻ քարիւղը փոխադրող նաւթատար առաջին չորս կառքերը ճամբայ ելած են եւ շուտով կը հասնին Ֆիլիփվիլ :

ՊԱՅՈՆԻ մէջ Պրէկէ գործարանին 600 բանուորները՝ 1200ի վրայ, գործադուլ ըրին. երեսուն առ հարիւր աշխատավարձի յաւելում կը պահանջեն :

ԱՐԺԱՆԹԻՆ կը պահանջէ Զաւոտոսկի կղզին՝ ուր հաստատուած են խորհրդային դիտանականներ :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ համաձայնեցան տնտեսական նոր օժանդակութիւն մը ընել Հնդկաստանի, անոր հնգամեայ ծրագրին գործադրութեան համար :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ համայնավար կուսակցութենէն հրաժարեցաւ Ճոն Կէյթս, որ կուսակցութեան պաշտօնաթերթ «Տէյլի Ուորքըր»ի խմբագրապետն էր : Ինչպէս գրած էինք «Տէյլի Ուորքըր»ի վերջին թիւը լոյս պիտի տեսնէ վաղը, Բշ. օր :

ՀԵԼՍԻՆՔԻ — ՄՈՍԿՈՒԱ գիծին վրայ զբօսաշրջիկներու համար երկու ճամբաներ բացուեցան, որ կ'անցնին Լենինկրատ Ռումանիա — Քիեւի վրայէն :

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ սկսած է կառուցուիլ ճամբորդատար օդանաւներու շարք մը՝ Թիւրպինլաճ :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ Օրանի շրջանին մէջ ապստամբները յարձակում գործելով սպաննեցին երկու կառավարներ եւ վիրաւորեցին ուրիշ մը :

ՖՐԱՆՔԵԻՒՏԱԼԱԿԱՆ մշակութային յարաբերութիւնները պահելու կոչուած յանձնախումբը առջի օր իր ժողովը վերջացուց Հռոմի մէջ, յայտարարելով թէ այսուհետեւ աւելի ուժ պիտի տրուի այդ յարաբերութեանց :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սեւրանի Ց. Կ. Խաչի մասնաճիւղին բոլոր ընկերուհիները եւ ընկերները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Արմենակ Տէր Դատաւորեանի եւ Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Տէր Դատաւորեանի իրենց եղբօր եւ հօրեղբօր Գ. Արտաշէս Տէր Դատաւորեանի մահուան առթիւ :

×

Մարսէյլի Ամասիոյ Հայր. Միութեան վարչութիւնը, յանուն բոլոր հայրենակիցներու, իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ հայրենակից Սէֆէրեան ընտանիքին, ինչպէս նաեւ Գլոյեան, Ա. Տէր-Տէրեան (Քան) եւ բոլոր պարագաներուն, իրենց ծանր կորուստին առթիւ, ողբացեալ Տիկին Ժանն Սէֆէրեանի (27 տարեկան) արկածալի մահուան առթիւ :

Տէր եւ Տիկին Տիրան Սէֆէրեան եւ զաւակը ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԿԱՐԱՊԵՏ ՍԷՖԷՐԵԱՆԻ
(Ծնեալ Հայկանուշ Մուրատեան)

մահը, որ պատահեցաւ 1958 Յունուար 2ին, Գահիրէ :

Այրի Տիկին Աղապի Նշանեան, Տէր եւ Տիկին Արէն Նշանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տէր Յակոբեան եւ Տորք Տէր Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Մելքիզ Նշանեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Սիլվի Նշանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մեսրոպ Տէր Յակոբեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Տրէզեան, Գալֆայեան, եւ Ուշագլեան ընտանիքները, եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, մօրեղբօր, հօրեղբօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՆՇԱՆԵԱՆԻ

կսկծալի մահը որ պատահեցաւ Յունուար 9ին, իր բնակարանը, 71 բիւ Մօպէօժ :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս երեքշաբթի ժամը 10.45ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ ընդունիլ :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9ᵉ)

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանթէօ - Քաշանի մասնաճիւղը կը յայտարարէ թէ պարախումբը պատրաստութեան մէջ ըլլալով, որեւէ հանդէսի չի կրնար մասնակցիլ, մինչեւ յառաջիկայ Մարտ : Պարախումբը վերակազմուելու վրայ է, անոնք որ կ'ուզեն մաս կազմել, դասերուն կրնան հետեւիլ ամէն երեքշաբթի, ժամը 20.30էն 22.30, Էկլիզ Ս. Ռընէի դպրոցին մէջ, 20, Րիւ Արքէօյ (Պանթէօ), Նախօնալ 20 պողոտային քով : Օթօպիւս՝ 188, իջնել՝ Մարսէլ Պոննէ, մեթրօ՝ Պանթէօ (լինեը տը Սօ) :

×

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հերթական ժողովները տեղի կ'ունենան նոյն սրահին մէջ, ամէն չորեքշաբթի :

ՆՈՒԷՐ

ՆՈՒԷՐ — Գ. Մանուկ Մելեան, իր երկու զաւակները ծանր արկածէ ազատուելուն առթիւ, Գոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյն կը նուիրեն հինգ հազար ֆրանք, Թաղականութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ եւ արագ ապաքինում կը մաղթէ :

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Տէր եւ Տիկին Երուանդ Սեղրակեան Մանուշակ Մայրիկ Կարապետեանի տխուր մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն Մոնմորանսիի ծերանոցին :

Ստացայ «Յառաջ»էն :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Վարչութեան անդամները սովորական ժողովի կը հրաւիրուին այս Զորեքշաբթի, ժամը 18.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

Օրակարգ — Ընդհ. ժողովի նախապատրաստական աշխատանքներ :

Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի :

ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համախարբերդ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը Նոր տարուան առթիւ իր Նըպաստակներուն համար կազմակերպած է ընտանեկան մեծ խնջոյք-երեկոյթ մը :

19 Յունուար, Կիրակի ժամը 15էն 22, Յոյներու սրահին մէջ : Մուտքը ազատ է :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice . ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. · PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք։ Հատը 15 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 14 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

MARDI 14 JANVIER 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8092 — 34EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3893

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԵՒԵԼՔ ԵՒ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ ԴԷՄ ԴԷՄԻ

Պուլկանինի նոր նամակները՝ ուղղուած մէկ կողմէ տասնեւինը պետութեանց, միւս կողմէ ՄԱԿի 83 անդամներուն՝ կու գան անգամ մը եւս ապացուցանելու, որ Մոսկուա դիւանագիտական ի՛նչ ճարպիկ խաղերու ընդունակ է։

Դեկտեմբերի վերջերը երբ Փալէ տը Շայեօյի մէջ խորհրդաժողով կը գումարէին Ատլանտեան Ուխտի տասնեւհինգ վարչապետները, նախարարները ու զինուորական մասնագէտները, Խորհրդային Միութեան վարչապետը իր «խաղաղասիրական» նամակով կ'ուզէր բարոյական ազդեցութիւն գործել ժողովականներուն վրայ։

Իսկապէս ալ որոշ յաջողութիւն ունեցաւ։

Շատ լաւ ընտրած էր հոգեբանական վայրկեանը։ Մինչ արեւմտեանները իրենց օրակարգին առաջին խնդիրը դարձուցած էին Ատլանտեանի ուխտակից երկիրներու սպառազինումը, մանաւանդ հիւլէական եւ ջրածին ռումբերու եւ հեռաձիգ հրթիռներու զետեղումը Եւրոպայի ռազմագիտական կէտերուն վրայ, բոլշեւիկեան հաւանական յարձակումի մը դէմ պաշտպանելու համար մարդկութիւնը, մառեշալ Պուլկանին խաղաղութենէ կը ճառէր։

Չէզոք երկիրներու վրայ կ'ուզէր այն տպաւորութիւնը թողուլ, որ արեւմուտքն պատերազմի կը պատրաստուի, մինչ Մոսկուա խաղաղութեան աւետաբեր հրեշտակն է։

Արեւելք եւ արեւմուտք կանգնած են դէմ դէմի։

Կրեմլինի վարիչները շունչ առնել չեն տար արեւմուտքի Մեծերուն։ Այս վերջինները ժողով ժողովի վրայ կը գումարեն՝ որոշելու համար Պուլկանինի Դեկտեմբերեան նամակին տրուելիք պատասխանը։ Ու տակաւին եզրակացութեան մը չյանգած ահա՛ երկրորդ նամակ մը՝ նոյն խաղաղասիրական ոճով եւ որոշ առաջարկներով։

Այս անգամ եւս Պուլկանին օգտուեցաւ հոգեբանական յարմար վայրկեանէն։ Իր նոր նամակները հասցուց ճիշդ այն պահուն, երբ Այզընհաուըր Ուաշինկթընի մէջ կ'արտասանէր օրերէ ի վեր սպասուող իր ճառը։

Այս ճարպիկ խաղը ո՛չ մէկ ազդեցութիւն ունեցաւ։ Ատլանտեան Ուխտի անդամները մտադիր չեն որեւէ փոփոխութիւն մտցնելու Պուլկանինի տրուելիք իրենց պատասխանին մէջ։

Արեւմուտքցիները համաձայն են, որ հանդիպում մը ունենան արեւելքցիներուն հետ՝ աշխարհի ճակատագրին հետ կապ ունեցող խնդիրներուն շուրջ համաձայնութեան մը գալու, մանաւանդ վէճի առարկայ խնդիրները խաղաղօրէն կարգադրելու համար։

Սակայն որպէսզի նման հանդիպում մը արդիւնաւոր ըլլայ, կ'առաջարկեն, որ օրակարգի նիւթ դառնալիք հարցերը նախապէս մանրակրկիտ քննութեան ենթարկուին դեսպաններուն, յետոյ ալ արտաքին նախարարներուն կողմէ։

Նախապատրաստական այս աշխատանքներէն վերջ է միայն, որ կառավարութեանց պետերը կրնան խորհրդաժողով մը գումարել, վաւերացնելու եւ դաշնագրերով նուիրագործելու համար համաձայնութեան կէտերը։

Արեւելքն ու արեւմուտքը իրենց նամակներով ու ճառերով խաղաղութիւն կը քարոզեն։ Խաղաղութիւն կ'ուզեն մանաւանդ հինգ ցամաքամասերու ժողովուրդները։ Սակայն ո՛չ թէ խօսքով ու գիրով, այլ գործով։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՑ ՊՈՒԼԿԱՆԻՆԻ

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՊԱՏՐԱՍՏ Է ԺՈՂՈՎ ՄԸ ԳՈՒՄԱՐԵԼՈՒ

Նախագահ Այզընհաուըր առջի օր պատասխանեց մառեշալ Պուլկանինի այն նամակներուն, որոնց մէջ կը յուզէր Արեւելք – Արեւմուտք «Մեծերու հանդիպումի մը հարցը։

Իր պատասխանին մէջ Այզընհաուըր մանաւորապէս ըսած է.— Պատրաստ եմ հանդիպելու խորհրդային ղեկավարներուն՝ միաժամանակ վիճելու համար Պուլկանինի նամակին մէջ արծարծուած հարցերուն շուրջ եւ քննելու այն բոլորը՝ որ ես պիտի ըսեմ, ի ներկայութեան բոլոր երկիրներու Վարչապետներուն։ Այսուհանդերձ, աւելցուցած է Նախագահը, այս ձեւի հանդիպումէ մը առաջ, Արտաքին նախարարներուն պէտք է դիմել, դիւանագիտական ճամբով, որպէսզի կատարեն նախապատրաստական աշխատանք մը՝ այս բարդ խնդիրները համադրելու համար։

Ինչպէս կը տեսնուի, «Մեծերու հանդիպում մը կ'ընդունի, պայմանաւ որ նախապատրաստական աշխատանքներ տարուին. անկախ անկէ՝ ըրած է նաեւ կարգ մը այլ առաջարկներ, զանազան հարցերու շուրջ։

Նախագահին համաձայն, հետեւեալ վեց կէտերը հիմնաքարը կը կազմեն առաջարկուած ժողովին.

1.— Ամերիկա եւ Խ. Միութիւն վեթոյի իրենց իրաւունքները ետ առնելով՝ ՄԱԿը ամրապնդել։

2.— Ազատ ընտրութիւններով Գերմանիոյ վերամիացման շուրջ հիմնական վիճաբանութիւններ ընել։

3.— 1945ին «Երեք Մեծերու կողմէ Եալթայի մէջ տրուած որոշումը վերստին քննել (Արեւելեան Եւրոպայի ժողովուրդներուն իրաւունք տալ՝ որպէսզի յարին իրենց ընտրած վարչաձեւին)։

4.— Համաձայնութիւն մը՝ որ անդրմթնոլորտային անջրպետը խաղաղասիրական նպատակներ համար օգտագործուի։

5.— Ջրածին զէնքերու արտադրութիւնը սահմանափակել եւ ուժ տալ խաղաղասիրական նպատակներու համար օգտագործուելիք պահեստներուն. Միացեալ Նահանգները այս տեսակէտէն պատրաստ են դեզչելու իրենց սպահեստի զէնքերը՝ շատ աւելի մեծ չափով քան Խ. Միութիւնը։

6.— Անորոշ ժամանակով դադրեցնել ջրածին ռումբերու վերաբերեալ փորձերը եւ հսկողութեան պայմանով պակսեցնել դասական զէնքերը։

Հիմնական այս առաջարկներու կողքին Նախագահ Այզընհաուըր յիշած է նաեւ կարգ մը այլ հարցեր, ինչպէս՝ առաջադրուած հարցերուն գործադրութեան վրայ ապահով ըլլալու համար՝ հսկողութիւն կատարել, Ատլանտեան Ուխտի երկիրները պիտի քննեն Եւրոպայի մէջ զինաթափուած գօտի մը ստեղծելու խորհրդային առաջարկը, Միացեալ Նահանգները յարձակողական պատերազմի մը պիտի չձեռնարկեն, եւայլն։

Այզընհաուըրի պատասխանը մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծեց դիւանագիտական բոլոր շրջանակներուն մէջ։ Ներկայիս կը սպասուի Կրեմլինի վարիչներուն պատասխանին։

Կարգ մը շրջանակներու համաձայն՝ իր պատասխանին մէջ Այզընհաուըր իւրացուցած է Արեւմուտքի տեսակէտը։

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՃԱՌԸ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔԻ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄ

Վարչապետ Ֆելիքս Կայեար Քոնֆլանի մէջ ճառ մը խօսեցաւ ծանրանալով երեք կէտերու վրայ.— տնտեսական ու ելմտական հարցեր, Սահմանադրութեան բարեփոխում, Ալժերիա։

1.— 1959 Յունուար մէկին, ըսաւ Վարչապետը, Հասարակաց Շուկայի ծրագիրը գործադրութեան պիտի դրուի։ Ի՞նչ պիտի ըլլայ՝ եթէ առաջին առիթով Ֆրանսա յայտարարէ թէ ի վիճակի չէ կատարելու իր յանձնառութիւնները։ Անկեղծօրէն կ'ըսեմ, թէ ո՛չ այս կառավարութիւնը եւ ոչ ալ ուրիշ կառավարութիւն մը պիտի ընդունի յանձն առնել այս վտանգը՝ իր ունեցած վարկն ու իշխանութիւնը կորսնցնելու վախով։

Այս բոլորը մեզ կ'առաջնորդեն միայն մէկ եզրակացութեան. զարկ տալ մեր արտածումներուն՝ հաւասարակշռելու համար ներածումները։

Նոյնիսկ, շեշտեց Կայեար, հարկ է երթալ աւելի հեռու եւ այժմէն պատրաստել 1959ի պիւտճէն։ Հարցին նախնական քննութեանց ձեռնարկուած է արդէն եւ գարնան՝ կառավարութիւնը պիտի ճշդէ յառաջիկայ տարուան ծախքերը։ Հարկ է կայուն վիճակ մը ստեղծել դրամին համար եւ վերջնական ճշդում մը ընել՝ գիներու վրայ։

2.— Կառավարութեան վարկն ու իշխանութիւնը կարելի չէ կանգուն պահել՝ եթէ Խորհրդարանը չհամաձայնի բարեփոխել Սահմանադրութիւնն ու ընտրական օրէնքը։

Ազգ. Ժողովը այսօր կը վերսկսի իր աշխատանքներուն։ Սահմանափակ է այս շաբթուան Ազգ. Ժողովին օրակարգը, նկատելով որ պիտի քննուի Սահմանադրութեան բարեփոխումը։ Այս տեսակէտէն՝ երեք հարցեր վիճաբանութեանց հիմ պիտի ծառայեն. հարցեր՝ որոնց շուրջ անցեալ ամիս խօսուեցաւ «Կլոր սեղանի» ժողովի ընթացքին եւ նախնական համաձայնութիւն գոյացաւ կազմակերպութեանց մեծամասնութեան կողմէ։ Առաջին՝ ծախքերու որոշումը երեսփոխաններու իրաւասութենէն դուրս պէտք է մնայ։

Երկրորդ հարցը կը վերաբերի կառավարութեան. երեսփոխաններու մեծամասնութեամբ ընտրուած դահլիճ մը կրնայ տապալիլ միայն երեսփոխաններու ձայներուն մեծամասնութեամբ։

Վերջապէս, երրորդ կէտը, Վարչապետին իրաւասութիւնները ընդարձակել եւ Հանրապետութեան Նախագահին իրաւունք տալ՝ տագնապի մը առեն ձեռք առնելու միջոցներ, որոնց համար Ազգ. Ժողովը լուծում մը չի կրնար գտնել։ Մէկ խօսքով՝ Հանրապետութեան Նախագահն ու Վարչապետը իրաւունք պիտի ունենան, առանց երեսփոխաններու համաձայնութիւնը առնելու, իրենց որոշումով անելի մատնուած հարցերը լուծել։

3.— Ալժերիա. այս հարցին մասին խօսելով, Վարչապետը յայտարարեց, թէ անոնք որ կը մտածեն թէ Ֆրանսա զէնքի միջոցաւ պիտի կարենայ Ալժերիոյ մէջ խաղաղութիւնը վերահաստատել՝ կը պատրաստեն Ալժերիոյ կորուստը։

Կառավարութիւնը ուշի ուշով մտիկ պիտի ընէ Հանրապետութեան Խորհուրդին (Ծերակոյտ) տեսակէտը՝ Ալժերիոյ Հիմնական Օրէնքին մասին, սակայն չի կրնար ընդունիլ այն փոփոխութիւնները՝ որոնք պատճառ պիտի ըլլան ալժերիական քաղաքականութեան ներկայ սկզբունքներուն անտեսման։ Ալժերիոյ Հիմնական Օրէնքին վերջնական քուէարկութիւնը, եզրակացուց Վարչապետը, խոր նշանակութիւն մը պիտի ունենայ, եւ այս նշանակութիւնը այնքան աւելի պիտի ըլլայ՝ որքան որ քուէարկութիւնը արագ ըլլայ։

ՕՐԷ ՕՐԻՆ

ՓՐԿԱՐԱՐ ԱՊՏԱԿԸ

Պէյրութի «Զաւարեան» Ուսանողական Միութեան հրատարակած հայ ուսանողներու նուիրուած հաւաքածոյին մէջ Եդ. Տարօնեան ուշագրաւ վկայութիւն մը ըրած է Դաշնակցութեան հիմնադիրներէն՝ Սիմոն Զաւարեանի մասին։

Բարձրագոյն ուսումը աւարտելէ ետք՝ Զաւարեան երբ Կովկաս կը վերադառնայ, շատ մը բարեկամներ կ'երթան շնորհաւորել զինք։ Այցելուները հիացումով կը լսեն համալսարանական երիտասարդին խանդավառ վերլուծումները՝ համաշխարհային հռչակի տիրացած դէմքերու մասին։ Ներկաներէն տարեց մը կը փափաքի Զաւարեանին կարծիքը իմանալ հայ մշակոյթի մասին.

— Ի՞նչ հայ մշակոյթ կայ որ արժէ անոր մասին խօսիլ, մի՞թէ մարդկային մշակոյթի ճանապարհին վրայ Հայութիւնը կարո՞ղ է նետուիլ քաղաքակիրթ ազգերու թափօրին...

Այդ միջոցին, Զաւարեան կը հարկադրուի ընդհատել իր արհամարհանքի ճառը, որովհետեւ մեծ եղբայրը տեղէն ցատկելով ուժգին ապտակով մը գետին տապալած էր զինք.

— Ա՛յ հարամ ըլնի էն զոհողութիւնը որ մենք քեզ համար արինք. դու գացիր ուսումնական դարձար որ այդպէս քո ա՞զգն ուրանաս։

— Երբ ես ինկած տեղէս վերականգնեցայ, արդէն Հայ էի,— ըսած է Զաւարեան, օրհնելով եղբօրը փրկարար ապտակը։

Օրինակելի դրուագ մը՝ որ գրի առած է Տարօնեան առանց մեկնաբանութեան։

ԱՐՄԵՆԱԿ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

14 ԲԱՆԱԿԱՑԻՆՆԵՐ ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱՆ

Վերջերս Ալժերիոյ մէջ կռիւները յաճախակի դարձան, յատկապէս Կոստանդինի շրջանին մէջ։ Կատաղի բախումներ պատահեցան Ճէյպէլ Թարֆի մէջ։

Առաջին կռիւը եղաւ ըմբոստներու խմբակի մը հետ՝ որ Քապիլիէն Թունուզ կ'երթար, այնտեղ զինուելու համար։

Երկրորդ բախումը եղաւ Թունուզէն Ալժերիա մտնող զինեալ խումբի մը հետ, իսկ երրորդ խմբակ մը ամբողջութեամբ բնաջնջուեցաւ։

Ապստամբները շրջապատուած էին բանակայիններէ եւ կը փորձէին զինուորական շղթան կտրելով ազատիլ։ Զախողեցան։ Կռիւը շարունակուեցաւ. Թռչուն օդանաւներ (Հելիքոփթեր) օգնութեան հասան՝ վայրաշուներով, մինչեւ իսկ զօրավար Վանիւքսեմ կռիւին վայրը գնաց։

Առաջին հաշուեկշիռին համաձայն, 116 անապատցիներ (ֆելլակա) սպաննուեցան, 31 ուրիշներ ձերբակալուեցան. 30 գնդացիրներ եւ 37 պատերազմական զէնքեր գրաւուեցան, ինչպէս նաեւ՝ 20.000 փամփուշտ։

Այս կռիւներուն ընթացքին երկու զինուորականներ սպաննուեցան եւ վեց ուրիշներ վիրաւորուեցան։

Ամէնէն ծանր բախումը պատահեցաւ շաբաթ առտու, Թունուզեան սահմանին

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿՐԹ. ՀԱՐՑԸ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Վայմարի սահմանադրութիւնը կը պարտադրէր «զարգացնել ժողովուրդներու հաշտութեան եւ գերման ազգային գիտակցութեան ոգիին մէջ բարոյական դաստիարակութիւնը»: Ուսուցման բոլոր հաստատութիւնները զօրացնելու էին տղուն քաղաքացիական զգացումները, երեւան բերելու էին անհատական եւ արհեստագիտական արժէքը: (Յօդ. 148):

1933ին բովանդակ Գերմանիոյ մէջ 17 տեսակ երկրորդական վարժարաններ կային: Գերման տղան մասնագիտական դպրոցներու մէջ կը պատրաստուէր գործնական կեանքի: Ֆրանսացի տնտեսագէտ Ժորժ Պլոնտէլ «Գերման ժողովուրդին տնտեսական դաստիարակութիւնը» գործին մէջ կը թուէր երկրորդական մասնագիտական դպրոցները, ուր տղաք գործնական, փորձառական մեթոտներով կը պատրաստուէին տնտեսական մրցակցութեան: Ուէլլինկթըն ըսած էր. «Իթընի դպրոցին կը պարտինք Ուաթերլոյի յաղթանակը»: 70ի գերման յաղթանակը վերագրուեցաւ աշխարհագրութեան ուսուցման: Պլոնտէլ Գերմանիոյ տնտեսական յառաջդիմութիւնն ու աշխարհի շուկաներուն գրաւումը կը վերագրէր գերման տնտեսագիտական դաստիարակութեան:

Դպրոցը աւարտելէ յետոյ, երիտասարդը կամաւոր աշխատող կ'երթար Գերմանիոյ կամ օտար երկրի մը աշխատանոցներուն մէջ, պաշտօնեայ կ'ըլլար առեւտրական հաստատութեան մը մէջ եւ վերադառնալով բնակավայրը կը մտնէր ասպարէզ: Կը պակսէր ընդհանուր զարգացումը, բայց խորապէս իւրացուցած էր մասնագիտութիւն մը, ուր պիտի պարփակուէր իր կեանքի ամբողջ ընթացքին:

Գերմանիա միշտ կարեւորութիւն տուած է մանկավարժական հարցին, հաւատալով դաստիարակութեան կարելիութեան: Ամէն տագնապի առեն, ուրիշ երկիրներու նման, կրթական բարենորոգումներ կատարած է: Ֆիխթէ իմաստասէրը այդ բարենորոգումը կը հնչէր, երբ Նափոլէոնի բանակները Պերլին էին: Կը պահանջէր օգտաշատ զարգացում մը տալէ աւելի նպաստել հոգեկան կարողութեանց զարգացման, ազատ մթնոլորտի մը մէջ: Պետութիւնը հրաժարելու էր ծառաներ պատրաստելէ, կամաւոր կարգապահութեան սկզբունքը ընդունելու էր պարտադրուած կարգապահութեան տեղ:

Կայսերական Գերմանիան կարգապահ բանակներու պէտք ունէր եւ կարգապահութիւնը սկսելու էր դպրոցէն: Պարտութիւնը պարտադրեց բարեփոխելու դպրոցը: 1918 Նոյեմբերին, ընկերվարական եւ կաթոլիկ կուսակցութիւններ համաձայնեցան սահմանադրութեան մէջ ներմուծել բարենորոգման ծրագիրը, այնպէս որ Քերշէնշթայների, Կաուտիկի, Պէքըրի «Կրթական նոր իտէալը» դարձաւ պաշտօնական: Դպրոցը կը նկատուէր կենդանի գործարանաւորութիւն մը, հետեւաբար յարմարելու էր կեանքի շարժման եւ ոգեւորուելու էր անով: Թոմաս Ման կը նկարագրէր բանտ-դպրոցները, ուր պատմաբան Հանս Պլիւխերի բացատրութեան համաձայն, «սրտերն անգամ միասին բաբախելու էին զինուորական քայլերու նման»: Երիտասարդական շարժումի ղեկավար Քարլ Ֆիշեր, մանկավարժ Ֆէօրսթեր, Պերլինի Համալսարանին իմաստասիրութեան ուսուցիչ Փաուլսէն քննադատեցին աւանդական դպրոցներու մեթոտներն ու ուղղութիւնը:

Ընկերվարական նախարար Շուլց հրաւիրեց դաստիարակչական երեսփ. ժողով մը (11 – 19 Յունիս, 1920), ուր եօթ հարիւր ուսուցիչներ, ամէն տարիքի, արտայայտուեցան մանկավարժական հարցերու շուրջ: Վեցը լրացուցած մանուկներ կը մտնեն Հիմնական դպրոց, որ պիտի ունենայ չորս տարուան շրջան մը եւ պիտի պատրաստէ միջին վարժարաններու: Ուսուցումը պիտի ըլլայ փորձառական: 1923ի նախարարական հրահանգները կը գրեն. «Զարգացնել տղոց ընդունակութիւնները աստիճանաբար այնպէս որ ծանօթութիւնները մեքենական կրկնութիւններ չըլլան, այլ ստացական: Շարժման մէջ դնելու է տղոց անձնական գործունէութիւնը»: Հրահանգները կ'արգիլեն գրաւոր պատիժներ եւ պարտականութիւններ:

Սահմանադրութեան 145րդ յօդուածը կը պարտադրէր չորս տարուան արհեստագիտական ուսուցում: Աշակերտութեան տասը առ հարիւրը կը հետեւէր երկրորդական վարժարաններու, 90 առ հարիւրը ժողովրդական վարժարաններու դասընթացքներուն, որոնք կը տեւէին չորս տարի:

Ուսուցիչը պիտի ըլլար գործակից մը աշակերտին, աշխատանքը պիտի ըլլար խմբական: Տղան պիտի ջանար ինքնավար դառնալու, կրաւորական հնազանդութեան տեղ, գիտակից կարգապահութիւն պիտի ունենար: Գերման դպրոցէն կ'անհետանար հսկողը: Աւանդական դպրոցը պաշտօնեաներ եւ հլու քաղաքացիներ կը պատրաստէր, սահմանադրական դպրոցը պիտի պատրաստէր ինքնավար քաղաքացիներ, խորհրդածող, հասկցող թէ ինչպէս կը կառավարուի, ինչպէս պէտք է կառավարուի:

Դաստիարակութեան պիտի աշխատակցէր ընտանիքը: 1 Հոկտեմբեր 1918ի հրամանագրով կազմուեցան Ծնողական Խորհուրդներ: Սահմանադրական ըմբռնումով դպրոցներ ունենալու համար, ուսուցիչներն ալ պատրաստուելու էին իրենց ապագայ դերին: Աւելցաւ վարժապետանոցներու թիւը: Երկրորդական ուսումը աւարտողը, երկու տարի յաճախելու էր վարժապետանոց մը, ուսուցիչ պատրաստելու համար: Դպրոցին մէջ կար նախակրթարան մը, ուր կը դասաւանդէին ապագայ ուսուցիչները, իրենց ուսուցիչներու ղեկավարութեան տակ: Կէսօրէ յետոյ ուսանողը ազատ էր ինքնաշխատութեամբ, մասնագիտական ճիւղի մը հետեւելու:

Վարչաձեւի փոփոխութեամբ կրթական դրութիւնն ալ փոփոխութեան ենթարկուեցաւ: Նոր վարչաձեւը ազգայնական-ընկերվարական քաղաքացին կ'ուզէր պատրաստել: Ուսուցիչներ պաշտօնանկ եղան, որովհետեւ կասկածելի էր իրենց արիական ըլլալը: 1937 Յունուար 26ի հրամանագրով ապագայ ուսուցիչը քննութիւն մըն ալ անցընելու էր, ապացուցանելու համար, թէ իւրացուցած է կուսակցութեան վարդապետութիւնը, ամբողջովին նուիրուած է պետութեան եւ կը խոստանայ պատրաստել նուիրուող անհատներ:

Երկրորդական վարժարանէն յետոյ, պատանին պիտի մտնէր Աշխատանքի ծառայութեան մէջ, որ կը տեւէր վեց ամիս, յետոյ զինուորական ծառայութեան, որ կը տեւէր երկու տարի: Հիմնուեցան «Նասիոնալ Փոլիթիշէ Էրծիունկ» դպրոցները, կուսակցութեան ընտրանին պատրաստելու համար:

Մարմնակրթանքը կը գրաւէր առաջին տեղը, երիտասարդը պիտի ըլլար «պողպատի նման տոկուն, կաշիի նման ճըկուն, նապաստակի նման արագավազ»: Դաստիարակութիւնը կ'աւարտէր զինուորական կրթութեամբ: Գերման զինուորը ծառայութեան ընթացքին պիտի համոզուէր, որ իր ժողովուրդը անպարտելի է: Պիտի ստանար երկու վկայական. քաղաքացիութեան՝ հանրային պաշտօններու մէջ մտնելու համար, առողջական՝ որով կը հաստատուէր, թէ որեւէ արգելք չունի ամուսնութեան:

Դպրոցէն ելած ատեն, գերման երիտասարդը ամբողջական Գերման մը ըլլալու էր: Կուսակցական դաստիարակութիւնը կը պատրաստէր մարդամեքենան, սպարտական դաստիարակութեամբ: Իմացական կրթութենէն աւելի, դպրոցը հլու եւ առողջ զինուորներ պիտի պատրաստէր:

Սահմանադրական Գերմանիան կը վերադառնայ Վայմարի, դաստիարակութիւնը պիտի ըլլայ աւելի ազատական, դպրոցներու տեսակները կը պահուին, փորձառական մեթոտը կը ներմուծուի ամէն աստիճանի վրայ: Գերմանիա պէտք ունի ճարտարագէտներու, գիտուններու, ուժ պիտի տրուի գիտական ուսումներու, դասարաններ — Աշակերտներուն թիւը պիտի չափաւորուի: Այս ամէնը ծրագիր է, լաւագոյն ծրագիր բայց դպրոցական շէնքերը բաւարար չեն, ուսուցիչներու թիւը զգալիօրէն նուազած է պատերազմի հետեւանքով, աշակերտներու թիւը յաւելում կրած է աճումով եւ տարագիրներու բազմութեամբ: Քաղաքական մտահոգութիւններու վրայ կ'աւելնայ վաղուան սերունդին պատրաստութեան մտահոգութիւնը անհատներու համար, Գերմանիոյ ապագային համար:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ-Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԳԼՈՒԽ-ԳԼԽԻ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՐԵԼԻ՞ Է

«Նիւ Եորք Հերալտ»էն կը քաղենք Ճօզէֆ Օլսոփի այս խիստ այժմէական յօդուածը.

Կրեմլին սկսած է առաջարկել բոլորովին նոր տեսակի բանակցութիւններ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ.— Կ'ուզէ որ բանակցութեան սեղանին շուրջ բոլորուած ըլլան միայն երկու հսկաները — Մ. Նահանգներ եւ Խ. Միութիւն — անհրաժեշտ չդտնելով միւս պետութեանց մասնակցութիւնը:

Այս ձեւի գլուխ – գլխի խօսակցութեանց սկսելու կամ չսկսելու հարցը Մ. Նահանգներու առջեւ կը դնէ դիւանագիտական շատ դժուարին խնդիր մը: Այնքան փափուկ է կացութիւնը, որ նոյնիսկ կը վարանին դեռ եւս իրենց միւս դաշնակիցներուն կարծիքը հարցնել այս ուղղութեամբ: Սակայն կասկածէ վեր է, որ այս կամ այն ձեւի որոշում մը պէտք է տրուի շուտով, եթէ ոչ զանազան այլ նկատումներու պատճառով, բայց առնուազն այն պատճառով, որ Կրեմլինի առաջարկը շատ որոշ ու յստակ ձեւով դըրուած է:

Ընդհանուր միտում մը կայ այս շափազանց յատկանշական առաջարկը լուրջի չառնելու. բայց բաւական ատենէ ի վեր Կրեմլին չի դադրիր պնդելէ, որ երկու հսկաներու գլուխ – գլխի խորհըրդակցութիւնը անհրաժեշտութիւն դարձած է: Խրուշչեւ առաջին անգամ այս ուղղութեամբ արտայայտուեցաւ Անգլիոյ Աշխատաւորական կուսակցութեան պարագլուխ Գէյթսքէլի Մոսկուա այցելութեան ժամանակ, եւ որոշապէս յայտնեց թէ միջազգային կացութեան արգի անելէն դուրս գալու միակ ճարը Մ. Նահանգներ — Խ. Միութիւն բանակցութիւնները կը մնան:

Խրուշչեւ միեւնոյն գաղափարը կը յայտնէր անգլիական «Նիւ Սթէյթմըն ընտ Նէյշըն» թերթին ուղղուած նամակի մը մէջ, առ ի պատասխան հիւլէական ապառինման մասին Լորտ Ռըսէլի հրատարակած մէկ գրութեան: Անգլիոյ մէջ, Մ. Նահանգներ — Խ. Միութիւն գլուխ-գլխի բանակցութեան մը գաղափարը անընդունելի գտնող անձերէն առաջին հերթին կուգան, անկասկած, Պեվան եւ «Նիւ Սթէյթմըն»ի խմբագիրները: Աւելի ալ կարելի է հետեւցնել, որ Խրուշչեւ, իր գաղափարին ամէնէն զօրաւոր հակառակորդներուն առաջին անգամ իր սիրտը բանալով, կը յուսայ սիրաշահիլ զանոնք:

Այս բոլորին մէջ, սակայն, պաշտօնական ոչինչ կար: Բայց վերջերս, առաջարկին տրուեցաւ շատ աւելի պաշտօնական բնոյթ մը: Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի վերջին նիստերէն մէկուն ըն-

ՔԱՐԱԿՈՓԸ

(ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ ՀԷՔԻԱԹ)

Սակայն շուտով հեռացուց այդ սեւ միտքերը իր գլուխէն, անհուն հրճուանք մը զգաց իր պաշտպանեալին իղձերը կատարուած տեսնելով, եւ անգամ մը եւս գետնամած խոնարհներով իր տիրոջ առջեւ եւ շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք, սուրաց դէպի երկեր:

Հետեւեալ օրը, օդը չափազանց տաք եւ արեւը կիզիչ էր՝ հրավառ խարոյկի մը նման:

Մոկօ, որ Նակասաքիէն Եէտօ տանող ճամբուն վրայ կ'աշխատէր, վայրկեան մը ընդհատելով իր աշխատանքը, սրբեց ճակտէն հոսող քրտինքը:

Երբ, իր այդ րոպէական դադարի ընթացքին կը դիտէր իր առջեւ փռուած ընդարձակ տարածութիւնը, յենած մուրճին, յանկարծ նշմարեց փոշիի ամպ մը որ կը բարձրանար եւ զգաց որ հողը կը դղրդար իր ոտքերուն ներքեւ:

Տակաւ ցրուեցաւ բարձրացած փոշիի ամպը եւ յանկարծ Մոկօ որոշակի տեսաւ փառաշուք կերպով զգեստաւորուած ձիաւորներու խումբ մը, հեծած հարուստ զարդարանքներով պճնուած երիվարներու վրայ. եւ որոնք շրջապատած էին ոսկեզօծ վարագոյրներով պատգարակ մը՝ ուրտեղ բազմած էր տայմիօ մը, նոյնպէս պաճուճուած ոսկեճամուկ զգեստներու մէջ:

Անոր զգեստներուն վրայ գտնուող թանկագին ակնեղէնները, արեւու ճառագայթներուն ներքեւ կ'արձակէին շլացուցիչ շողեր:

Տեսնելով այս բոլորը, ակնարկ մը նետելէ ետք իր խեղճ ու կրակ ցնցոտիներուն վրայ, Մոկոյին պատեց ահաւոր տրտմութիւն մը եւ յանկարծ, սրտին բովանդակ զայրոյթը դուրս թափելով, աղաղակեց.

— Ո՜վ իմ Մաթիս, ինչո՞ւ համար ես եւս տայմիօ մը չեմ, ինչո՞ւ համար:

— Կ'ուզես տայմիօ՞ մը ըլլալ: Լաւ, եղիր, մրմնջեց քաղցր ձայն մը իր ականջներուն:

Եւ նախքան որ Մոկօ, զարմացած, կրցաւ հասկնալ թէ ինչ էր ըսած իր ականջին քաղցր ձայնը, ինքզինքը գտաւ տայմիօի մը տարազին մէջ:

Եւ աւելին... հիմա նստած էր հոյակապ պալատի մը մէջ, բազում ձիաւորներ շրջապատած էին իր հարուստ պատգարակը: Հագած էր ոսկեճամուկ զգեստներ, որոնց վրայ կը շողային թանկագին շափիւղաներ, յակինթներ, փերուզաներ, մարգարիտներ ...

Բազմաթիւ ծառաներ կը սպասէին իր հրամաններուն, եւ այդ հրամանները՝ հազիւ արձակուած, արդէն կատարուած էին ...

Եւ սակայն, ամէնէն աւելի իր ինքնասիրութիւնը կը շոյէր այն պարագան, երբ կը տեսնէր իր նախկին ընկերները, մուրացիկներու, թշուառներու, աշխատաւորներու այն մեծազանգուած բազմութիւնը, որ յարգանքով կը խոնարհէին իր անցքին առջեւ եւ ակնածանքով կը բարեւէին զինքը:

Այս հեշտալի տեսարանը շարունակ վայելելու համար, Մոկօ ամէն օր դուրս կ'ելլէր պալատէն:

Տօթակէզ օր մը, ցերեկէ մը ետք, երբ Մոկօ իր ձիաւորներով կը շրջագայէր դաշտերուն մէջ, նկատեց որ արեւուն կիզիչ ճառագայթներուն ներքեւ տայմիօ մը՝ որքան ալ հարուստ ըլլայ ան, տարբերութիւն չունի հասարակ աշխատաւորէ մը որ կ'աշխատի ճամբաներուն վրայ:

Իր ոսկի երիզներով եզերուած պատգարակին ամպհովանիին տակ, իր թանկագին քարերով ծանրաբեռնուած գլխարկին ներքեւ իսկ, ճակատը ողողուած էր քրտինքով, ճիշդ այնպէս, ինչպէս պիտի ողողուէր խեղճ ու թշուառ քարակոփի մը ճակատը:

Իր աստիճանին եւ իր հարստութեան հանդէպ յարգանքի պակաս մը նկատելով այս պարագան, Մոկոյի հոգին խռովեցաւ նախ, եւ ապա սկսաւ խորհրդածել:

Եւ քանի առաջ տարաւ իր խորհրդածութիւնները, այնքան եզրակացուց որ՝ տայմիօները առաջնակարգ անձերը չեն աշխարհի վրայ, թէ անոնց վրայ իշխող ու տիրապետող կան տակաւին իշխաններ, թագաւորներ եւ Միքատօն, եւ քանի խորացաւ իր խորհրդածութիւններուն մէջ, ստորադասութեան սեւ զգացում մը պատեց իր ամբողջ էութիւնը:

Եւ ահա՛, Մոկոյի հպարտութեան բովանդակ թափը ցնդեցաւ օդին մէջ՝ ծուխի մը պէս:

Բարեբախտաբար անմիջապէս մտածելով եկաւ նոր եզրակացութեան մը:

Ստուգեց որ արեւը աւելի բարձր է ու վեր քան իշխանները, թագաւորները, նոյնիսկ Միքատօն եւ թէ արեւէն անդին չկայ այլեւս ուրիշ իշխող ուժ մը:

Թառած իր բարձրաբերձ կատարին, արեւը կը հրամայէ բոլոր աստղերուն՝ միահեծան արքայի մը նման եւ իր ճառագայթները ի զօրու են խաւարեցնելու ամէն շողարձակում:

Սկսաւ նախանձիլ արեւէն, եւ հուսկ ուրեմն ցանկաց դառնալ նոյն ինքն արեւ:

(2 Շար.)

թացքին, կը խօսուէր Փարիզի մէջ գումարուած Ատլանտեան Ուխտի ժողովներուն մասին. Խրուշչեւ եւ Կրոմիքօ, իրարու բերնէ խօսք խլելով, նշմարել տուին որ Խ. Միութիւնը բաղձալի անդամներ առաջարկած է դրամատիրական եւ ընկերվարական պետութիւններու միջեւ խորհրդակցութիւն մը՝ «մարդկութեան առջեւ ներկայացող ծանրակշիռ հարցերը լուծելու» առաջադրութեամբ: Բայց, այս ձեւի յայտարարութիւններէն մէկուն վերջաւորութեան, Խրուշչեւ առանց այլեւայլի աւելցուց.

«Համաշխարհային խաղաղութեան ի նպաստ շատ աւելի շօշափելի արդիւնքներ կարելի է ձեռք ձգել, եթէ, առանց մնաս հասցնելու միւս պետութեանց շահերուն, կարելի ըլլայ համաձայնութեան եզր մը գտնել Մ. Նահանգներու եւ Խ. Միութեան միջեւ»:

Հրաւէրը չէր կրնար աւելի աւելի բացորոշ ըլլալ: Եթէ որեւէ պատասխանի չարժանանայ, կը նշանակէ թէ կը մերժուի: Այս պարագային, Կրեմլինի քաղաքականութիւնը կրնայ ճակատագրական փոփոխութիւններու ենթարկուիլ:

Ցամենայն դէպս, առաջարկը պէտք է լուրջ եւ մանրակրկիտ քննութեան ենթարկուի գրական կամ ժխտական պատասխանի մը արժանանալէ առաջ, բայց ոչ թէ անտեսուի, ինչպէս դէպքերը ցոյց կուտան այժմ:

Հետաքրքրական է նշել, թէ նոյնիսկ Մ. Նահանգներու Արտաքին Նախարար Տըլըս երկմտութեան մէջ է այս հարցին առնչութեամբ: Բնաւ չէր փափաքեր որ Ատլանտեան Ուխտի վերջին ժողովներուն պաշտօնական զեկոյցին մէջ Արեւելք – Արեւմուտք բանակցութեանց հրաւէրը վերջնապէս բանաձեւուի: Ժողովներուն առաջին երկու օրը լուռ եւ գժգոհ դիրք մը որդեգրած, կարծիք չէր յայտներ, մինչ Անգլիոյ վարչապետը՝ Մաքմիլըն եւ Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը՝ Փինօ կը պնդէին որ եզրափակիչ զեկոյցին մէջ բանակցութեան հրաւէրը պէտք է տեղ գտնէ: Ի վերջոյ տեսաւ, թէ պէտք է համաձայնութիւն յայտնէր Արեւելք՝ – Արեւմուտք բանակցութեանց հրաւէրի առաջարկին, այլապէս օրակարգին վրայ գտնուող ռազմական խնդիրները ձախողութեան կրնային մատնուիլ:

Սակայն՝ երբ կը խօսուէր բանաձեւը խմբագրելու հարցին շուրջ, Տըլըս կըտրուկ կերպով նշել տուաւ թէ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ համաձայնութեան եզր գտնելու յոյս կարելի է ունենալ միայն երկու պարագայի մէջ, կա՛մ ՄԱԿէն ներս, եւ կամ Խ. Միութիւն — Մ. Նահանգներ գլուխ – գլուխ բանակցութիւններով: Ուրեմն, նոյնիսկ Տըլըս կը խորհի թէ երկու հսկաներու միջեւ խօսակցութիւն մը կրնայ արդիւնաւոր հետեւանքներ ունենալ:

Թէ ի՛նչ հետեւանքներ կրնայ ունենալ երկու հսկաներու խօսակցութիւնը — Կարելի չէ նախատեսել, մինչեւ որ այդ փորձը չկատարուի: Ռուսերը այժմ երկու տարբեր դիրք բռնած են. թէ՛ չափազանց ինքնավստահ են իրենց ուժին մասին, ու յարձակողական մտումներ ցոյց կուտան, եւ թէ՛ աշխարհի երեսէն մարդկութիւնը բնաջնջելու կարող նոր զէնքերու մասին մտահոգուած ըլլալ կը թուին:

Այս պայմաններու մէջ, եթէ առիթ տրուի իրենց, որ առանց վկաներու ներկայութեան համաձայնութիւն գոյացնեն Ամերիկացիներուն հետ, խաղաղ գոյակեցութեան հարցը կարելի կ'ըլլա՞յ լուծուած նկատել: Ձենք գիտեր:

Մէկ բան որոշ ու յստակ է սակայն. երկու հսկաներու միջեւ բանակցութիւններ չեն կրնար սկսիլ այնքան ատեն որ Տըլըս Արտաքին Նախարար ըլլայ: Այնքան ատեն որ Տըլըս նախագահ Այզընհաուըրի գլխաւոր խորհրդականն ու Մ. Նահանգներու խօսնակը ըլլայ, այս ձեւի բանակցութիւն մը Խ. Միութեան հետ, առանց այլեւայլի կը քայքայէ Ատլանտեան Ուխտը, որովհետեւ Մ. Նահանգներու դաշնակիցները ոչ մէկ վստահութիւն ու համակրանք ունին Տըլըսի հանդէպ: Եթէ Մ. Նահանգներու անունով բանակցութիւններ վարելու պաշտօնը Տըլըսի վրստահուի, Ամերիկայի դաշնակիցները ծախուած ըլլալու զգացումը պիտի ունենան եւ իւրաքանչիւրը իր կողմէն պիտի փութայ անջատ համաձայնութիւն կնքել Կրեմլինի հետ: Այդ պարագային՝ Ատլանտեան Ուխտը իր հոգին պիտի աւանդէ առ Աստուած:

ՀԱՅՈՑ ՀԵՏՔԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

Երեքշաբթի, 24 Դեկտեմբեր, երեկոյեան ժամը 10էն մինչեւ լոյս, Պոմոնի Ազգ. սրահին մէջ, տեղի ունեցաւ Նոր Սերունդի կազմակերպած գեղարուեստական եւ պարահանդէս երեկոն:

Նախագահ Անդրէ Պաղտասարեանի բարի գալուստի ու շնորհաւորական խօսքէն ետք, գործադրուեցաւ գեղարուեստական կոկիկ յայտագիր մը:

Ցուցադրուեցաւ գունաւոր ժապաւէն մը: Նկարուած Վենետիկի վերջին ուխտագնացութեան ընթացքին:

Պ. Արա Պեպիրեանի տուած լուսաբանութիւններէն ետք, Պ. Ֆէրտի Ապանեան, պատմականը բրաւ Իտալիոյ հայ գաղութի անցեալին:

Շահեկանութեանը համար, կը ներկայացնենք դասախօսութեան հիմնական մասերը:

×

ՎԵՆԵՏԻԿ.— Վենետիկի ժողովուրդը գաղթած է Պատաւիոն եւ Ակուիլէա քաղաքներէն, երբ Թագադոս, Ալարիկոս եւ Ատտիլաս, օգտուելով հռոմէական կայսրութեան հոգեվարքէն, կ'ասպատակէին ամբողջ Իտալիան:

Առաջին Հայը՝ 1250 թուականին է որ եկած է Վենետիկ, իսկ փոքրիկ հայ գաղութը՝ առաւելապէս բաղկացած վաճառականներէ, ապրած է 1400էն մինչեւ 1715: Կը յիշուին նաեւ նաւատէրեր, մեքենագործներ, տպագրիչներ, «ըռմսար»ներ եւ դեսպաններ: Անցողակի յիշենք Միրատ կամ Միրաք հայ դեսպանն ի Վենետիկ 1470ին, Տէր Ցակոբ Մարգարեան Ամլեցի 1593ին, Կարնեցի Խաչատուր վրդ., Առաջնորդ գաղութին եւ մանաւանդ, բարեկամ Մխիթար Աբբահօր:

Հայերը կ'ունենան նախ ազգային տուն մը, ուր կուգային բնակիլ բոլոր հայ պանդուխտները — նուիրուած իրենց Վենետկոյ դուքս Պետրոսի տղան Մարկոս Ծիանիէ: Ցետոյ մատուռ մը՝ 1450ին, իսկ ներկայ փոքրիկ Ս. Խաչ եկեղեցին՝ 1650 թուականին:

Կ'արժէ յիշել որ, Կիւթէնպէրկի տպագրութեան գիւտէն անմիջապէս վերջ, Հայերը կ'ունենան հոս իրենց առաջին հրատարակութիւնը՝ 1512ին, (պարզատումար):

Ֆիրենձէ – Սուրբ Մինասի տաճարը — Ֆլորանս՝ իտալերէն՝ Ֆիրենձէ, հինթոսքանայի կեդրոնը՝ Արնոյ գետին վրայ, օրրանը՝ իտալեւիտրուսկ մշակոյթներու: Միջին դարուն, Մէտիչիներու օրով, հանդիսացաւ ամէնէն ծաղկեալ հանրապետութիւնը: Երբ Ֆիրենձէ հեթանոս էր դեռ, քաղաքին պարիսպներէն դուրս, ագատ բնութեան մէջ կաղնիներու եւ ձիթենիներու անտառներուն մէջ կ'ապրէին քրիստոնեաները, Փլորենտինոյ լերան կողերուն վրան: Սակայն, 250 թուականին Տէչիոս կայսրը, Հռոմի ներքին քաղաքական խառնակ վիճակը վերագրելով քրիստոնեաներուն, հրամայեց անխնայ բնաջնջել զանոնք:

Աւանդութիւնը կ'ըսէ որ նոյն շրջանին հոս կ'ապրէր հայազգի Մինասը, ազնուական ցեղէ, քաջարար կը յայտնէր իր քրիստոնէութիւնը: Կայսեր հրամանին վրայ, զինքը կը բանտարկեն, եւ ապա զանազան չարչարանքներէ վերջ կը գըլխատեն: Անոր ինկած տեղը, կը կառուցուի մատուռ մը՝ Դ. դարուն եւ յետոյ 1018 թուին՝ ներկայ եկեղեցին, առաջնորդ Ցովհաննէսին եւ Սրբոյն Բ. քրիստոնեայ կայսեր հրամանով:

Սուրբ Մինասի տաճարը կը գտնուի ճիշդ Միքէլ Անճէլոյի հրապարակին հարաւը, բլրան մը գագաթին, ուր կ'աճին դեռ ձիթենիներն երբեմնի, նշան սիրոյ եւ խաղաղութեան, մինչ անդին ալեւոր Արնոն կը թաւալի յամրօրէն, հպարտ հանճարովը իր զաւակներուն «Տանթէ, Վինչի, Տոնադէլլոյ, Պրունէլէսքի եւ Միքէլ Անճէլոյ»:

ԼԻՎՈՌՆՕ.— Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին կը գտնուի Վէնթիմիլէն 37 եւ Հռոմէն 315 քիլոմ. հեռու: Հոս երբ հայ գաղութ մը կար, մեծահարուստ Պ. Ադայտի Մաթթէոս, Կոզիմօ Գ.ի օրով, կ'օժտէ եւ կը կանգնէ իր անհատական նուիրատուութեամբ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, օծուած 1717ին: Վերջին պատերազմի ընթացքին ամերիկեան ռմբակոծումով դրեթէ աւերակ կը դառնայ: Ճակատը՝ որ հին Լիվորնեան տիպար ոճը կը խորհրդանշէ, կ'աշխատին փրկել փլուզումէ, տեսանք՝ մեր Գրիգոր Լուսաւորիչը, ձեռքը աւետարանը, եւ քովն ալ մերՄեսրոպեան Ա. Բ. Գ.ը մարմար քարի վրայ: Հանդիպեցանք հոն՝ Տոքթ. Սթէֆանինիին, որ նոր կառուցուող փոքրիկ հայ եկեղեցիին ճարտարապետն է: Կար եկեղեցին եւ նոր շինուելիքը, կը պատկանին հայ. համայնքին, կառուցումը կ'աւարտի 1959ին: Լիվոռնօ հայրենիքն է Պետրոս Մասքանիի երգահանին:

ՓԻԶԱ.— Արնօ գետին վրայ, հին յունական գաղութ, Իտալիոյ ամէնէն հին համալսարանը հոս կը գտնուի: Ծննդավայրն է հռչակաւոր աստղագէտ Կալիլէի: Հոս է աշխարհահռչակ ծուռ աշտարակը, գործն է Պօնանօին: Սկսած 1174ին եւ վերջացած՝ Թովմաս Փիզանոյէն՝ 14րդ դարուն երկրորդ կիսուն: Բարձրութիւնը հիւսիսէն 55 մեթր. 22, իսկ հարաւէն՝ 54 մ. 52, 7 յարկանի, 783 տարուան ընթացքին հակիլ ծռած է 4 մ. 26: Ցիշատակութեան արժանի է նոյնպէս մկրտարանը, ճեռակերտ Տիոթիսալվի քանդակագործին, սկսած1153ին եւ վերջացած 1400ի սկիզբները:

Թանգարանները լեցուն են Թուրքերու դէմ մղուած պատերազմներու ընթացքին գրաւուած աւարներով:

ԼՈՒԳԳԱ.— Հոս կը տեսնուին անհետացած էտրուսկեան քաղաքակրթութեան՝ հետքերը: Լուգգացիներ կռուած են Բիւզանդացիներու դէմ 533ին եւ զինուորներ տուած առաջին խաչակրութեան: Կը պատմուի որ Դաւիթ անունով Հայ մը, ծնած՝ հազար թուականին, Երուսաղէմէն մեկնելով կուգայ Հռոմ, ուսկից կ'անցնի Լուգգա՝ Սպանիա երթալու նպատակով, 1050 թուականին: Լուգգայի մէջ կը բնակի Ադա անունով բարեպաշտ կնոջ մը տունը: Կը հիւանդանայ եւ կը մեռնի 3 Ցունիս 1050ին: Կը թաղուի Ս. Միքայէլ եկեղեցիին մէջ: Տարիներու ընթացքին, անոր գերեզմանին վրայ տեղի կ'ունենան զանազան հրաշքներ, այս պատճառաւ, զինքը՝ Սուրբ կը հռչակեն: Երբ 1547ին անոր մարմինը կը փոխադրեն մեր տեսած աւագ խորանին մասնաւոր տապանին մէջ, կը տեսնեն որ սուրբին մարմինը անապական մնացած է, հինգ դար վերջ: 1646ին Լիվորնոյի հայ գաղութին ներկայացուցիչները տանի մը առթիւ կուգան հոս մեծ թափօրով եւ այս պատմական օրուան առթիւ կը թողուն հայերէն գրըուած յիշատակարան մը, եւ փոխարէն կը ստանան՝ Սուրբին կողերէն ոսկոր մը: Խորանին վրայ փորագրուած է խոբան Լուսաւորչական:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՑԱՌԱՋ»Ը

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (98)

ԿԱՅԾԵՐ

ԻԸ.

ՆՇՈՑԼՆԵՐԸ ԵՐԵՒՈՒՄ ԵՆ

Իւրաքանչիւրի համար նշանակուել է մի ամիս ժամանակ, իրանց ճանապարհորդութիւնը, հետազօտութիւնները եւ կարգադրութիւնները վերջացնելու համար: Ամէն մէկին ես տուել եմ հարկաւոր հրահանգները: Այսօր Ցուլիսի քսանն է, կը նշանակէ, մինչեւ Օգոստոսի քսանը բոլորը կրկին կը հաւաքուեն Բարթուղի-մէոս առաքելոյ վանքումը, իրանց գործունէութեան համարը տալու»:

Ջալլադը եւ Մուրատը այն երկու քըրդստանցի տղամարդիկն էին, որոնց ես առաջին անգամ տեսայ արաբական մինարէթում: Դրանք այն օրից անյայտացած էին, իսկ այժմ երեւում էր, որ դարձեալ խառն էին Կարոյի գործերի մէջ:

«Իսկ դու, ծերունի ընկեր, այս նամակը քեզ հասածին պէս, կը գնաս Եգիպտներ ցեղապետ Միր – Մասումի մօտ, դա քո հին բարեկամն է, այս պատճառով ուրախացայ, որ դու կապես նրա հետ հարկաւորած պայմանները: «Անտառը կտրող կացինի կոթը փայտից են շինում»: Քուրդը քրդի դէմ — մի լաւ գործիք է մեր ձեռքում ...»:

Եզիդիները, եթէ ընթերցողը յիշում է, Քրդերի այն ցեղն էին, որ կրօնքով տարբեր էին իրանց մահմետական ազգայիններից, եւ միշտ հալածուած նրանցից: Այդ միակ ցեղն էր, որ հաշտ էր Հայերի հետ եւ աւելի բարեկամ, թէեւ նա ունէր իր ազգի բոլոր աւազակային յատկութիւնները: Մահմետական Քրդերը համարում էին եզիդիներին հեթանոսներ եւ խիստ ատելութեամբ էին վարւում նրանց հետ: Եզիդիները ներկայացնում էին մարական ցեղի սկզբնական տիպը, մնացած իր մոգական սովորութիւններով: Կարդալով Կարոյի գրածները եզիդիների մասին, ես այժմ գիտէի ծերունի որսորդի ճանապարհորդութեան նպատակը:

Մի քանի տողեր նամակի մէջ վերաբերում էին ինձ:

«Ֆարհատի մասին անհանգիստ եմ. ես նրան թողեցի հիւանդ, չգիտեմ ի՞նչպէս է այժմ նրա առողջութիւնը: Ի հարկէ, նրա մասին ինձ տեղեկութիւն կը տաք: Խնամեցէք այդ մանուկ վագրին, նրա մէջ շատ հարուստ, բայց դեռ չմըշակուած ուժեր կան ...»:

Վերջին տողերը կարդալու ժամանակ արտասուքը սկսեց թափուել իմ աչքերից, ես չկարողացայ շարունակել ընթերցումը:

ԻԹ.

ՄԸՀԷԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԸ

Կարոյի իսկական նպատակը դարձեալ մնում էր ինձ համար մթութեան մէջ: Ես չգիտէի՝ ի՞նչ էր կամենում անել նա. ինձ հասկանալի չէր՝ ի՞նչու համար նա իր ընկերներին այս կողմ եւ այն կողմ էր ուղարկում: Եւ իր՝ Կարոյի առրոց կաթողիկոսի — այն կիսավայրենի զինուորի եւ քահանայապետի — մօտ գնալը արդեօք ի՞նչ խորհուրդ ունէր: Կարօն այն մարդկերից չէր, որ օդի մէջ ամրոց կառուցանէ, կամ դատարկ ցնորքների ետեւից ընկնէ: Նա կը ցանէր այնտեղ, որտեղից հաստատ գիտէր, թէ հնձել կարող է: Իսկ այդ բոլոր զգուշաւոր եւ գաղտնածածուկ նախապատրաստութիւններից ի՞նչ օգուտ պէտք է քաղէր նա:

Ահա մտքեր, որոնք ինձ պաշարեցին նամակի ընթերցումից յետոյ:

Կարոյին ես ճանաչում էի այն ժամանակ, երբ նա մի լուռ, մտախոհ, մի եւ նոյն ժամանակ դէպի ամէն վատութիւն ոխերիմ պատանի էր: Երբ նա մեր դըպրոցից անյայտացաւ, այնուհետեւ նրա մասին ոչինչ չգիտէի, թէ ո՞ւր գնաց նա, ի՞նչով էր պարապում այնքան ժամանակ եւ ի՞նչ առիթով կրկին վերադարձաւ: Միայն հասարակական կարծիքը նրա մասին լաւ չէր խօսում. նրան համարում էին մի համարձակ սրիկայ եւ աւելի ոչինչ:

Բայց մի մարդ, որ միշտ անբախտի եւ թշուառի բարօրութեան համար էր մտածում, մի մարդ, որ աշխատում էր նեղեալի հանգստութեան համար, կարո՞ղ էր սրիկայ լինել:

Ներքին ձայնը պատասխանում էր՝ — ոչ:

Իսկ միեւնոյն ժամանակ Կարոյի անսահման բարեմտութեան հետ խառն նըկատւում էին արարմունքներ, որոնք բարի մարդու գործեր չէին: Մարոյի յայտնած գաղտնիքը՝ «քանդուած մատուռի» մօտ, Ղանլի – Դարայի մէջ, այն նուիրական ծառերի հովանու տակ, — թէ որպէս Կարօն սպանել էր իր ընկերներից մէկին, մի հնդկացի երիտասարդի, ամենափոքր կասկածանքի պատճառով, — այս սարսափելի եղեռնագործութիւնը ես տակաւին մոռացել չէի: Իսկ այժմ իր նամակի մէջ նա ծերունի որսորդին առաջարկում էր մի ուրիշ չարագործութիւն՝ — «հանգստացնել» Հողւոց վանքի վարդապետին, կարել մի օծեալ գլուխ, եւ կիսախելագար Մըհէն պէտք է կատարէր դահիճի պաշտօնը:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

մօտ, Սաքիէն – Սիտի – Եուսէֆ շրջանին մէջ։ Երեք հարիւր հոգիէ բաղկացած ապստամբներու զինեալ խումբ մը, որ Թունուզէն կուգար, յարձակում գործեց յիսուն զինուորներէ բաղկացած ջոկատի մը վրայ։ Կռիւներու ընթացքին 14 բանակայիններ սպաննուեցան եւ հինգ ուրիշներ ինկան ըմբոստներու ձեռքը։ Օգնական ուժեր երբ հասան՝ անապատցիները փախուստի դիմեցին, իրենց հետ Թունուզ տանելով հինգ զինուորականները։ Թունուզեան սահմանագլուխին վրայ տեսնուած են զինուորական կառքեր, որոնք փախցուցած են ապստամբները եւ հիւանդանոցի կառք մը՝ հիւանդները փոխադրելու համար։

Գուֆարիքի շրջանին մէջ ալ ապստամբական խմբակ մը զինուոր մը սպաննեց, երեք ուրիշներ վիրաւորելով։ Երեք ըմբոստներ սպաննուեցան։

Պեռուագիայի մօտերը բեռնատար շոգեկառք մը օդը ելաւ, նախապէս զետեղուած ռազմանիւթերու պայթիւնով։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ Նախագահ ընտրուեցաւ Մօրէ, որ ցարդ Արտաքին Նախարար էր։

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ Արտաքին Նախարարը հրաժարականը ներկայացուց, իր անձնական գործերուն նուիրուելու համար։

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ Նախագահ Սուքարնօ Կիրակի օր Գահիրէ հասաւ, ուր խորհրդակցութիւններ պիտի ունենայ Նախագահ Նասըրի հետ։ Այնուհետեւ Սուքարնօ պիտի երթայ Եուկոսլաւիա։

ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Համըրշոլտ Եշ. օր Լոնտոն պիտի երթայ՝ ՄԱԿի ընդհանուր կացութեան շուրջ Արտաքին Նախարար Լոյտի հետ խորհրդակցելու համար։ Մասնաւորապէս պիտի արծարծուին Սուէզի եւ Միջին Արեւելքի հարցերը։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ 1958ի ընթացքին 45 միլիոն տոլար պիտի տան Յունաստանի, որուն 15 միլիոնը՝ զինուորական ծախքերու համար։ 1957ի վրայ, ամերիկեան օժանդակութիւնը քառասուն առ հարիւր պակսած է այս տարի, ինչ որ մեծ յուզում պատճառած է յունական շրջանակներու մէջ։

ԼԻԶՊՈՆԱՅԻ սպանական դեսպան Նիքոլա Ֆրանքօ, Նախագահ Ֆրանքոյի եղբայրը, արձակուած է իր պաշտօնէն, որուն գլուխը կը գտնուէր 1938էն ի վեր։ Նոր դեսպան նշանակուած է Մարթէն, որ Ազգ. Կրթութեան նախարար էր։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէին եւ երիտասարդներու պաշտօնաթերթին խմբագրական կազմին միջեւ տարակարծութիւն մը ծագած է։ Կեդր. Կոմիտէն առաջարկած է, որ թերթը Ընկերվարական Երիտասարդութեան կազմակերպութեան հսկողութեան ենթակայ ըլլայ, որուն հետեւանքով վեց խմբագիրներ ներկայացուցած են իրենց հրաժարականը։ Թերթին տպաքանակը օրական հարիւր հազար էր։

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ 24 հոգի դատարան ներկայացան, բախտախաղի դաղտնի հաստատութեան մը մէջ ձերբակալուելով։ Յանցաւորներուն մէջ կը գտնուէին Լորտ Էրըրզի եւ իր քոյրը, Լեհաստանի անգլիական նախկին դեսպանին տղան եւ այլ բազմաթիւ ծանօթ դէմքեր։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ եւ Վատիկանի միջեւ ներկայիս յարաբերութիւնները կարելի է վերահաստատել, յայտարարեց Խ. Միութեան Արտաքին նախարար Կրոմիքօ։

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ – ՄԿՐՏԻՉ

Փարիզի Եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան նորընտիր վարչութեան ժողովը գումարուեցաւ Յունուար եօթին, Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեանի նախագահութեամբ։

Վարչութիւնը իր դիւանը կազմեց հետեւեալ կերպով, ատենապետ Պ. Սեդրակ Քարեան, Բ. ատենապետ Պ. Յակոբ Տէր Յակոբեան, ատենադպիր Պ. Գառնիկ Կէնճեան, գանձապահ Պ. Գարէտ Բամպուքճեան։

Վերահաստատեց իր պաշտօնին մէջ կրթական յանձնախումբը որ կը բաղկանայ Պ. Պ. Յակոբ Տէր Յակոբեան, Մկրտիչ Գարսամեան, Վահագն Իչգալացեան, Յովհաննէս Գօզոսեան, Արշաւիր Խանէտանեան, Սեդրակ Գարակէօզեանէ։

ԴԻՒԱՆ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Խաչիկ Կարապետեան (Գրիւսէլ) հազար պելժիական։

Տէր եւ Տիկին Սեպուհ Նորհատեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Փօլ Նորհատեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ադամեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Գարաարթինեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Մարիցա Թայեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արամ Քիւլհանճեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Սիրանուշ Գէորգեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Գուլումեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Թաթուլ Մալէզեան (Մարսէյլ) եւ բոլոր ազգականները եւ բարեկամները, կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց զաւկին, եղբօր, քրոջ զաւկին, զարմիկին, սանին եւ ազգականին՝

ՓԻԷՐ ՆՈՐՀԱՏԵԱՆԻ

դառնակսկիծ մահը, որ պատահեցաւ Դեկտեմբեր 24ին, Ալժերիոյ ճակատը, 21 տարեկանին։

Թաղումը այսօր երեքշաբթի (Յունուար 14), առաւօտեան ժամը 10ին, 12 Րիւ Շարլ Քալմիւս (Ժանթիյի)։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Դատաւորեանի, իրենց ծնողաց եւ պարագաներուն, Արտաշէս Տէր Դատաւորեանի մահուան տխուր առթիւ։

Տէր եւ Տիկին Երուանդ Գրիգորեանի, իրենց մօր Արմենուհի Քէօսէեանի մահուան տխուր առթիւ։

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումը տեղի պիտի ունենայ, Կիրակի, Փետրուար 23ին, ժամը 15·30ին, դպրոցին թատերասրահին մէջ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Վարչութիւնը կը յիշեցնէ թէ՝ Մեծ Պահքէն առաջ պսակի համար արտօնուած վերջին թուականն է 9 Փետրուար, որմէ ետք արգելք կայ մինչեւ Ապրիլ 11։ Ծահայրգուողներ պէտք է կանխաւ արձանագրուին, դիմելով եկեղեցիի քարտուղարութեան։

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մամուլի տակ է Նոյեմբեր – Դեկտեմբեր թիւը, 48 էջ, ճոխ բովանդակութեամբ։ Այժմէն բաժանորդագրուիլ 1958 տարուան համար։

Տարեկան բաժնեգինը 1000 Ֆրանք Ֆրանսա, 1200 Ֆր. արտասահման։ Աւշ վճարողները պիտի վճարեն նոր սակով։

×

Մարսէյլոյ մէջ ՀԱՅ – ԲՈՅԺի բաժանորդագրուելու, ինչպէս նաեւ գնելու համար Շ. Նարդունիի հրատարակած գործերը, դիմել Ֆօթօ–Թէքս, 2 ռիւ Պէռնար տիւ Պուա։

×

Մարսէյլոյ մէջ ՀԱՅ – ԲՈՅԺի բաժնեգինները, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս սիրայօժար պիտի գանձէ Պ. Արմենակ Շահպազեան։

Օր. ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՏՕԼՊԱՇԵԱՆ
Պ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԴԱՒԻԹԵԱՆ
Նշանուած

5 Յունուար, 1958 Գոմոն–Մարսէյլ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Վարչութեան անդամները արտակարգ ժողովի կը հրաւիրուին այս Չորեքշաբթի, ժամը 18·30ին, սովորական հաւաքատեղին։

Օրակարգ.— Ընդհ. ժողովի նախապատրաստական աշխատանքներ։

Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին, Քասէ սրահին մեծ նախասրահը։ Կը խօսի Պ. ԾԱՏՈՒՐ ԳԻՐԳԻՐԵԱՆ, նիւթ՝ «Վաղամեռիկ բանաստեղծ Գարնիկ Պէշիկթաշլեանին կեանքն ու գրականութիւնը»։ Կը հրաւիրուին գրասէրները։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Պ. Գէորգ Գասպարեան քսան հազար ֆրանք, Տիկին Սօֆի Տէր Դաւթեան, Պ. Ն. Ներսէսեան (Վալանս), եւ Տէր եւ Տիկին Թումասեան (Լիոն) հինգ հազարական ֆրանք, Տիկին Ք. Խօրասանճեան 2500 ֆրանք, Տիկին Սահաթճեան եւ Պ. Զարեհ Սաքայեան հազարական ֆրանք, Տիկին Սերվիչէն հինգ հարիւր ֆրանք, բարեսէր տիկին մը 12 քիլօ չոր պտուղ, Պ. Հրաչեանէ կաղին, նուշ, ընկոյզ, չամիչ եւ պիստակ, Պ. Մարգարեանէ մէկ քիլօ շաքար, Տիկին Քիւպիւչեանէ իւղանկար նկար մը։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն քաղաքիկ ընդհ. ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Յոյներու սրահը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԳԱՆԷՕ – ՔԱՇԱՆԻ Նոր Սերունդի ժողովը այս Չորեքշաբթի, ժամը 9էն 11, ծանօթ հաւաքատեղին։

ՎԻԷՆ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Օհանջանեան ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ԳԱՆԷՕ – ՔԱՇԱՆԻ պարերու դասը այս ուրբաթ, ժամը 8·30էն մինչեւ 10·30. Քաշանի թաղապետարանին մէջ։ Օթօպիւս 187 Մէրի տը Քաշան (մինչեւ ժամը 12) եւ մէթրօ Լինեը տը Սօ, Սթասիոն Արքէօյ – Քաշան։

ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համախորհրդ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը Նոր տարուան առթիւ իր նըպաստակներուն համար կազմակերպած է ընտանեկան մեծ խնջոյք–երեկոյթ մը։

19 Յունուար, Կիրակի ժամը 15էն 22, Յոյներու սրահին մէջ։ Մուտքը ազատ է։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սենեակ մը երիտասարդի մը համար, Փարիզ կամ հիւսիսային արուարձաններ, նախընտրաբար խոհանոցի դիւրութեամբ։ Դիմել թերթիս վարչութեան։

ՓՆՏՌԵՑԷՔ ...

Եօզկատի եւ շրջանի 1958ի օրացոյցը, (Պէյրութէն)։ Դիմել Պ. Ե. Ատանալեանի՝

48, Rue de la Défense, Issy-les-Moulineaux - Seine

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

MERCREDI 15 JANVIER 1958

ԼԴՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8693 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3894

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՅՈՒՆԱՑՄԱՆ ՃԻԳԵՐ

Ֆելիքս Կայեարի կառավարութիւնը ձգտած է միանգամ ընդ միշտ վերջ տալ անկայունութեան այն վիճակին, որ ըսկիզբէն ի վեր յատկանիշն է եղած հանրապետական Ֆրանսայի դահլիճներուն :

Այդպէս էր երէկ՝ երրորդ Հանրապետութեան օրով, այդպէս է նաեւ այսօր՝ երբ ազատագրութենէն ի վեր կ'ապրինք Չորրորդ Հանրապետութեան մէջ :

Ժամանակին «դահլիճ տապալող»ի համբաւ կը վայելէր Ֆրանսայի քաղաքական մեծ դէմքերէն Ժորժ Քլէմանսօ, որուն «Վագր» մականունը տուեր էին, յատկանշելու համար իր յարձակողական խառնուածքը : Դահլիճ տապալելը Ֆրանսայի ազգային աւանդութեանց մաս կը կազմէ կրեթէ :

Նախարարութեանց անկայունութեան գլխաւոր պատճառն այն է, որ քաղաքական շատ կուսակցութիւններ եւ խմբակցութիւններ կան Ֆրանսայի մէջ: Ո՛չ մէկ կուսակցութիւն Խորհրդարանին մէջ բացարձակ մեծամասնութիւն կը ներկայացնէ՝ առանձին կազմելու համար կառավարութիւնը եւ իր ձեռքին մէջ պահելու իշխանութիւնը՝ ընտրութենէ ընտրութիւն, այսինքն առնուազն չորս տարի :

Ֆրանսայի մեծ դաշնակիցները — Միացեալ Նահանգներն ու Անգլիան — ունին երկու գլխաւոր կուսակցութիւններ, որոնցմէ մէկը կամ միւսը կը կառավարէ երկիրը, համաձայն ընտրութեանց արդիւնքին : Անկայունութեան վտանգ չունին անոնք: Իշխանութեան գլուխ գըտնուող կուսակցութիւնը առանց դժուարութեան կը գործադրէ իր ծրագիրը ներքին թէ արտաքին քաղաքականութեան մարզերուն մէջ :

Գերմանիոյ, սկանտինաւեան երկիրներուն, նոյնիսկ Թուրքիոյ մէջ կառավարական կայունութիւն կայ: Ա՛լ խօսք չենք ըներ Խորհրդային Միութեան, ուր միակ կուսակցութիւն մը իր իշխանութիւնը քառասուն տարիէ ի վեր պարտադրած է հարիւր միլիոնաւոր մարդոց :

Ինչպէս չեշտեց կիրակի օր Վարչապետ Կայեառ Քոնֆիւլանի իր ճառին մէջ, ազատագրութենէն ի վեր Միացեալ Նահանգները երկու Նախագահ ունեցած են միայն, (Թրումըն եւ Այզընհաուըր), Անգլիա՝ երեք վարչապետ (Չըրչիլ, Իտըն եւ Մաքմիլըն): Իսկ Քոնրատ Ատընաուըր ութ տարիէ ի վեր կը վարէ Գերմանիոյ ճակատագիրը: Մինչ Ֆրանսա նոյն ժամանակաշրջանին 25 անգամ վարչապետ փոխած է: Այսինքն միջին հաշուով վեց ամիսը անգամ մը:

Այս կացութեան վերջ տալու համար է, որ անհրաժեշտ կը նկատեն սրբագրել Սահմանադրութեան այն յօդուածները, որոնք կը վերաբերին գործադիր եւ օրէնսդիր իշխանութեանց փոխ-յարաբերութեանց :

Դ. Հանրապետութեան Սահմանադրութիւնը որոշ փոփոխութիւններ մտցուցած էր նախկին դրութեան մէջ: Սակայն տարիներու փորձը ցոյց տուաւ, որ ցաւին հիմնական դարման մը չէր գտնուած :

Այդ դարմանին մասին է, որ կարծիքի փոխանակութիւններ տեղի պիտի ունենան շաբթուս՝ Ազգային Ժողովին մէջ :

Կառավարութիւնը պատրաստած է ծրագիր մը, մասնաւորաբար «վստահութեան» խնդրին շուրջ, նեղ դրութեան մէջ դնելու համար այն ընդդիմադիր խմբակցութիւնը — կամ խմբակցութիւնները — որոնք անվստահութեան քուէ պիտի տան՝ կառավարութիւնը տապալելու նպատակով :

Բուռն վիճաբանութիւններ կը նախատեսուին :

Սահմանադրութեան վերաքննութեան հետ միաժամանակ խորհրդարանի օրակարգին վրայ պիտի դրուի ընտրական օրէնքի բարեփոխումը :

Քառասուն տարիէ ի վեր վէճի առարկայ է այս վերջինը: Քանիցս փոփոխութեան ենթարկուած է: Սակայն ո՛չ մէկ ատեն ընտրական օրէնքը գոհացում տըւած է բոլոր կողմերուն :

Ընտրական այս կամ այն դրութեան շնորհիւ կարգ մը կուսակցութիւններ նըպաստաւորուած են, ուրիշներ կորսնցուցած: Ու խորհրդարանական ամէն ընտրութենէ վերջ, դժգոհները օրակարգի վրայ ուզած են դնել հարցը :

Կառավարութիւնը այս մասին ալ ծրագիր մը պատրաստած է՝ Պուրժէս - Մոնուրիի խմբագրութեամբ :

Նոր օրէնքը պիտի կրնա՞յ գոհացնել աջերն ու ձախը :

Սահմանադրութեան սրբագրութիւնը պիտի կրնա՞յ ապահովել կառավարութեան կայունութիւնը :

Ֆրանսայի բոլոր անկեղծ բարեկամները սրտանց յաջողութիւն կը մաղթեն դահլիճի ծրագիրներուն :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԱՐԻԶ ԱԼ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՑ ԲՈՒԼԳԱՆԻՆԻ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՆԱՄԱԿԻՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐԸ

Մառեշալ Բուլղանինի նամակին (Դեկտեմբեր 10) պատասխանեց նաեւ Ֆըրանսա: Այզընհաուըրի նամակէն ետք, երէկ Կրեմլին յանձնուեցաւ Փարիզի պատասխանը :

Այս փաստաթուղթը, որ անցեալ ուրբաթ օր Ատլանտեան Ուխտի հերթական Խորհուրդին յանձնուած էր ուսումնասիրուելու համար, աղջի օր վերջնապէս վաւերացուեցաւ նաեւ Վարչապետ Կայեառի եւ Արտաքին նախարար Փինոյի կողմէ :

Թէեւ ցարդ նամակին պաշտօնական պատճէնը չէ հրատարակուած, բայց կը կարծուի թէ մօտաւորապէս ամերիկեան պատասխանին մօտերը կը շօշափէ, համեմատաբար աւելի կարճ եւ չանդրադառնար Եալթայի ժողովին, որուն մաս չէր կազմեր Ֆրանսա :

Ինչպէս գրած էինք, Միացեալ Նահանգները հրատարակեցին իրենց պատասխանին պատճէնը, որ նպաստաւոր ընդունելութիւն գտաւ Արեւմտեան երկիրներու կողմէ :

Փարիզ գոհունակութիւն յայտնեց Այզընհաուըրի պատասխանին շօշափած մօտերուն համար: Ֆրանսա կատարելապէս համաձայն է Միացեալ Նահանգներուն հետ, «Մեծ»երու յանպատրաստից ժողովի մը վտանգին նկատմամբ :

Անգլիոյ Արտաքին Նախարարութեան բանբերը իր կարգին յայտարարեց. — Ջերմօրէն կ'ողջունենք Նախագահին նամակը, որ կը պարունակէ բազմաթիւ շինարար առաջարկներ. եթէ ընդունուին անոնք՝ կրնանք բաւական յառաջանալ խաղաղութեան ճամբուն վրայ :

Միւս կողմէ, կը հաղորդուի թէ այսօր-վաղը պիտի հրապարակուի անգլիական պատասխանին պատճէնը, հաւանաբար՝ Ֆրանսականին հետ միաժամանակ: Լոնտոնի կարգ մը շրջանակներն ալ Այզընհաուըրի պատասխանին մէջ քիչ մը շատ պայմաններ կը գտնեն՝ կառավարութեանց ղեկավարներու հանդիպումի մը համար :

Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ ամերիկեան նամակը ջերմ ընդունելութիւն գտաւ եւ կը յայտարարուի թէ գերմանական

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Սէբ Սրթն

ՄԻՏՔ ԿԸ ՊՂՏՈՐԵՆ

Պոլսոյ *Միլլիէթ* թերթին աշխատակիցը կը գանգատի թէ Թուրքիոյ Հայերը, Յոյները եւ Հրեաները «ինքզինքնին Թուրք չեն զգար», թուրքերէն չեն սորվիր, թրքական մշակոյթին եւ պատմութեան ծանօթ չեն եւ շատ գէշ թուրքերէն կը խօսին :

Հաւանաբար այս գանգատները բանաձեւողը նորելուկ Թուրքերէն մէկն է : Այսինքն երիտասարդ մը, որուն սորվեցուցած չեն իր *վաթանին* պատմութիւնը եւ սորվեցուցած չեն թէ Օսմանեան բարեխնա՛մ կառավարութիւնը ինչպէս կը վարուէր իր փոքրամասնութեանց հետ :

Մուսթաֆա Քեմալ թանգարան նետել տուաւ 1923էն նախորդող հարիւրամեակին պատմութիւնը, որպէսզի «նոր»երուն միտքը չպղտորի :

Այսօր, Թուրքիոյ բարձրագոյն վարժարաններուն մէջ, «վրայէն կ'անցնին» 1915ի կոտորածին: Շա՛տ, շա՛տ փրոֆէսոր մը ոտքի կը բարձրանայ եւ կը յայտարարէ.

— Պատերազմ կար... Մոսկովը մեր հայրենիքը պիտի գրաւէր... Հայերը Մոսկովին կողմը անցան... Մենք ալ որոշեցինք պատժել զիրենք... Բայց, մեզմէ առաջ, Ալլահը պատժեց... Փոթորիկ մը պայթեցաւ եւ այդ փոթորիկին մէջ, Հայերը կորսուեցան: Ի՞նչպէս եղաւ, չիտակը մենք ալ չենք գիտեր... Աստուած վկայ, մենք Հայերուն մազին մէկ թելին անգամ ձեռք չդպցուցինք...

Թուրք ուսանողին հո՛գն է հատեր որ պրպտումներ կատարէ եւ ստուգէ այս *մասին* մանրամասնութիւնները ու երեւան հանէ պոչաւոր սուտը: Եւ այդ սուտին վարինցութիւնը :

— Հայերը, Յոյները եւ Հրեաները ինքզինքնին Թուրք չեն զգար...

Հրեաներուն փաստարանը չենք կրնար ըլլալ այս պարագային, որովհետեւ, դառնութեամբ կը յիշենք որ արհաւիրքի տարիներուն, միայն անոնք էին որ Քայզերին բանակներուն յաղթութեան համար կ'աղօթէին ու չտեսնելու կը զարնէին մեր ոդիսականը :

Բայց, կարելի՞ է հարցնել *Միլլիէթի* յօդուածագրին թէ Հայերն ու Յոյները ինչո՞ւ համար «ինքզինքնին Թուրք պիտի զգային»:

Այդ երկու փոքրամասնութեանց գըլխուն չէ՞ր որ իջաւ հարուածը, անասելի սաստկութեամբ, 1915ին եւ 1922ին: Ի՞նչ տուաւ Օսմանեան *վաթանը* այդ երկու ժողովուրդներուն: Եւ ուրիշ ժողովուրդներու, որոնց վրայ կ'իշխէր, ատեն մը, Օսմանեան մականը՝ Պալքաններէն մինչեւ Քիւրտիստան, մինչեւ Լիբանան ու Սուրիա:

Ջարդ, առեւանգում, կողոպուտ, բանտ, աքսոր, աւեր ու աւերակ: Եւ ուրիշ ոչինչ: Նոյնիսկ դեմոկրա՛տ հանրապետութեան շրջանին: Մինչեւ 1943 կատարուած «քաջագործութիւնները» չէին բաւեր, այդ տարին ալ սկսան ներմակ բնաջնջումը — Ունեւորութեան Տուրք: Երկու տարի առաջ ալ ուրիշ բարբարոսութիւն մը — այս անգամ, մասնաւորաբար Յոյներուն դէմ — օրուան կառավարութեան օրհնութեամբ: Կարդացէք Իսմէթի ամբաստանագիրը՝ Պայարի դէմ:

Ո՞վ ըսաւ որ Հայերն ու Յոյները ծանօթ չեն Թուրքիոյ պատմութեան եւ մըշակոյթին: Թուրքիոյ պատմութիւնը Հայէն ու Յոյնէն աւելի լաւ գիտցող չկայ:

Մշակո՞յթ: Ի՞նչ մշակոյթ: Եաթաղանը ձեռքին պտտող ազգը մշակո՞յթ կ'ունենայ :

×

Թուրքիոյ մամուլը ամբոխին միտքը կը պղտորէ՝ վաղուան համար: Կը գրգռէ Մէհմէտներն ու Հասանները, որպէս զի երբ ամբոխը նորէն պայթի, վաղը, միւս օր, այդ փոքրամասնութեանց մնացորդացին հաշիւն ալ մաքրել տայ՝ մէկ գիշերուան մէջ :

Բայց, վախնամ, այս անգամ իրենց մուրատին պիտի չհասնին: Որովհետեւ, օրը իրիկուն չեղած, ուրիշ «թոհաֆ» բաներ պիտի պատահին եւ ժամանակ պիտի չունենան՝ 1915ի եղեռնապատումին երկրորդ տպագրութիւնը հրապարակ հանելու համար :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՆՈՐ ՏԱԳՆԱՊ

ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՄԻՋԵՒ

Ինչպէս գրած էինք, անցեալ շաբաթ Թունուզեան-ալժերիական սահմանին վրայ ապստամբներու զինեալ խումբ մը յարձակում գործելով ֆրանսական ջոկատի մը վրայ 14 զինուորներ սպաննեց եւ հինգ ուրիշներ ձերբակալելով փախցուց Թունուզ :

Առաջին անգամ չէ, որ ապստամբները նման յարձակումներ կը գործեն, որմէ ետք կ'ապաստանին Թունուզ :

Այս անգամ աւելի յստակ էր այն պարագան, թէ ապստամբները կ'օգտագործեն Թունուզեան հողամասը: Հետեւաբար, Թունուզի ֆրանսական դեսպան Ժորժ Կորս Պուրկիպայի կառավարութենէն բացատրութիւն պահանջեց շաբաթ օր: Կիրակի՝ նորոգելով իր բողոքը, ֆրանսացի դեսպանը պահանջեց, որ անմիջապէս ազատ արձակուին հինգ զինուորները՝ որ ձերբակալուելով Թունուզ տարուած էին:

Այս ուղղութեամբ Փարիզի Թունուզեան դեսպան Մասմուտի հրաւիրուեցաւ Արտաքին նախարար Փինոյի մօտ :

Տեղական մամուլին համաձայն այս միջադէպը նոր տարակարծութեանց դուռ կրնայ բանալ Փարիզի եւ Թունուզի կառավարութեանց միջեւ: Նոր տագնապ մը կը նախատեսուի եւ յարաբերութիւնները կրնան լարուած բնոյթ առնել՝ եթէ Պուրկիպա ընթացք չտայ ֆրանսական պահանջին :

Մինչ այս մինչ այն նոր միջադէպեր պատահեցան Ալժերիոյ մէջ: Պալարի շրջանին մէջ պատահած բախումի մը ընթացքին 35 ապստամբներ սպաննուեցան. այս խմբակը Թունուզէն Ալժերիա կ'անցնէր՝ կռիւները ղեկավարելու առաքելութեամբ: Քապիլիի շրջանին մէջ ալ պատահած կռիւներու ընթացքին 45 ըմբոստներ սպաննուեցան եւ համապատասխան զէնքեր գրաւուեցան : Շոմփլէնի մէջ ալ ութ ապստամբներ եւս սպաննուեցան. գնդացիր մը եւ պատերազմական երեք զէնքեր գրաւուեցան :

Միւս կողմէ ապստամբները բազմաթիւ յարձակումներ գործեցին. Պոռ Թելեփա գիւղին մէջ սպաննուեցաւ աղջնակ մը, որուն եղբայրն ու երկու Եւրոպացիներ վիրաւորուեցան: Ուրիշ ահաբեկիչ մը Կոստանդինէի շրջանին մէջ ժողովուրդին վրայ գնդացիր բացաւ՝ հինգ հոգի վիրաւորելով: Կարգ մը աննշան բախումներ ալ պատահած են, առանց զոհ խլելու :

—o—

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ ջրածին ռումբ փոխադրող ամերիկեան օդանաւ մը ջախջախուած է՝ կրակ առնելէ վերջ, կը գրէ «Նիւ Եորք Թայմզ»: Սակայն ռումբը չէ պայթած, նկատելով որ ան տեղաւորուած է այնպիսի գործիքներու մէջ՝ որոնք կը դիմանան շատ աւելի զօրաւոր ջերմութեանց : Ռումբը կրնայ արձակուիլ միայն օդաչուներու կողմէ՝ պայթելու համար:

ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԷՆ

Թուրքերը 1915 Օգոստոս 16ին Հրկիզեցին Տիգրանակերտի հակայ չուկան եւ մոխիրի վերածեցին։ Նախ, Հայոց խանութներուն ապրանքները աւարի տուին անչուչտ։ Զրաւեց Հայոց կալուածները, չարժուն գոյքերը ու հարստութիւնը կողոպտելը, կուսակցական եւ ազգային ղեկավարները ծեծով ու տանջանքով սպաննեցին, զինուորական տարիք ունեցողները հանրային ճամբաներ ու խճուղիներ շինելու, քար կոտրելու պատրուակին տակ հաւաքեցին ու տանջանքներով մեռցուցին։ Մանօթ մտաւորականները, ունեւորները — մօտ 700 հոգի — լաստերով Տիգրիս գետի յորձանքներուն յանձնեցին, չատերը մօտակայ ձորերուն մէջ ջարդեցին։ Կիներ, երեխաներ ու ծերեր աքսորի ճամբաներուն վրայ փճացուցին։ Ֆրանսացի Գթութեան Քոյրեր ալ առեւանգեցին։ Տարագրութենէն զերծ մնացած քանի մը արհեստաւորներն ալ Թրքացուցին, (Թուրք արհեստաւոր չունէին)։ Ի վերջոյ Ներքին Նախարարութեան տեղեկացուցին թէ կեավուր չմնաց։ Այսպէս 1915ի Հոկտեմբերի վերջերը տեղահանութիւնները վերջ գտած էին արդէն։

Ազատեալ արհեստաւորներէն Յովհաննէս Թիւֆէնկճեան, միակ դերձակը, որ կուսակալին եւ բարձրաստիճան զինուորականներուն հագուստները կը կարէր ոստիկան զօրաց հաստատութեան մէկ սրահին մէջ, Սէրայի բակը, ամէն առաւօտ ոստիկանի մը հսկողութեամբ կը տարուէր աշխատանոց, երեկոներն ալ կ'առաջնորդուէր բանտ։ Խարբերդի մէջ կախաղան բարձրացած 12 Դաշնակցականները եւ ուրիշ ընկերներ տակաւին կը գտնուէին միեւնոյն բանտը։ Այս առիթով յաճախ զիրենք տեսնելու հնարաւորութիւն եւ իրենց մասին տեղեկութիւն ըստանալու կարելիութիւնը չէր պակսեր, մինչեւ այն չարաչուք օրը՝ երբ բոլորն ալ քալելով դէպի ճամբայ հանեցին Խարբերդ տանելու համար, զինուորական դատարան։ Քանի մը ընկերներ բանտին մէջ, քանիներ ալ ճամբան մեռան։ Այս նահատակուած ընկերներու մասին — իրենց անուններով երկար եւ մանրամասն գրուած է այս էջերուն մէջ ուրիշ առթիւ։

Ասորի, քաղդէացի, յոյն եւ հայ կաթողիկէներուն ալ մտաւորական ու աչքի զարնող դասակարգը եւս աքսորեցին, եւ մնացեալներուն ալ ներում չնորհուած է ըսին։

Տարագրութենէն առաջ՝ Տիգրանակերտի նահանգին մէջ մօտաւորապէս 130.000 Լուսաւորչականներուն կողքին ունէինք այլադաւան քրիստոնեաներ, մօտ երկու հազար հայ բողոքական, երկու հազար հայ կաթողիկէ, 2 հազար Ասորի, երկու հազար Քաղդէացի կաթոլիկ, երկու հազար ալ Յոյն, Ասորի կաթոլիկ, Ասորի բողոքական, տասնեակ մըն ալ Հրեայ։ Այս քրիստոնեաներուն մայրենի լեզուն առհասարակ հայերէնն էր, տուներու մէջ հայերէն կը խօսէին։ Տիգրանակերտի իգական սեռը բացարձակապէս Թուրքերէն չէր գիտեր։ Իսկ տղաքը դպրոցական տարիքէն վերջ, երբ չուկայ կը նետուէին՝ իբր արհեստաւոր կամ առեւտրական, այն ժամանակ միայն Թուրքերէն կը սորվէին։

Վերապրողները իրենց օրապահիկը ապահովելու համար վերսկսան աշխատիլ։ Ոմանք իրենց արհեստն ի գործ դրին, ուրիշներ առեւտուրով կը պարապէին։ Պատերազմ էր, ուտելիք, վառելիք, հագնելիք գրեթէ չկար։ Քաղաքը աւերակի վերածուած էր։ Ամէն ինչ սուղ։ Հակառակ այս բոլոր դժուարութեանց, Հայերը իրենց բնածին աշխատասիրութեամբ քիչ ատենէն վերանորոգեցին իրենց խախտուած տուները եւ ինքնարաւ դարձան՝ իսկ Թուրքե՞րը, որ Հայերէն կողոպտուած ապրանքներովը պարարտացած ու յղփացած էին, իրենց ծոյլ եւ աշխատելու անընդունակ բնաւորութեամբ նորէն մնացին տկլոր եւ անօթի, եւ դարձան մուրացկան։

Հազար ինը հարիւր տասնըվեցին՝ քաղաքը բանակավայր ու կեդրոն դարձած էր Ալի Իհսան փաշայի, Մուսթաֆա Քեմալի, Վանի կուսակալ յայտնի ջարդարար Ճէվտէթ պէյի եւ իրեն հետ Էրզրումէն, Վանէն, Պիթլիսէն, Մուշէն եկած տասնեակ հազար Թուրք գաղթականներուն։

Արտերը, այգիները ու պարտէզները փճացած էին։ Ցանող, վարող, հերկող ձեռքեր չկային։ Չափ մը (Էօլչէկ)ցորենը մէկ դեղին ոսկի կ'արժէր։ Փուռերուն առջեւ առաւօտեան ժամը մէկէն սպաները կազմուած էին՝ ցեխի պէս սեւ կտոր մը հաց ունենալու համար։ Խանութներուն մէջ ապրանք չկար։ Այլ միայն չոր պտուղներ ու մրգեղէններ, որոնք չատ սուղ էին, կրակի գին՝ ինչպէս կ'ըսեն։ Եւ սակայն զգուշութեան համար բոլոր խանութներուն առաջամասերը երկաթ թելերով պատած էին, Թուրք մուհաճիրներուն յաճախակի յարձակումներէն ու յափշտակութիւններէն պաշտպանուելու համար։

Եթէ մէկը սեւ չուկայէն ցորեն կամ ալիւր գտնէր, կը մտածէր թէ ինչպէս փուռը տանէր, հաց եփել տար, այդ ալ ուրիշ փորձանք էր։ Բոլոր փողոցներուն անկիւնները՝ Թուրք անօթի գաղթականները դարանակալ կը սպասէին ուտելիք յափշտակելու համար։ Առ նուազն երկու երեք հոգի պէտք էր՝ չաղուած խմորը փուռը տանիլ եփել տալու եւ տուն բերելու համար։ Մէկը հացը պէտք էր չալակն առնէր, իսկ միւսները պահապան ոստիկանի պէս եռեւէն կամ կողքէն քալէին։

Փողոցները հիւանդոտ էշ մը, ձի մը կամ ջորի մը սատկելու պարագային՝ խումբերով յարձակում կը գործէին կտոր մը միս կամ ոսկոր ունենալու համար։ Շատերն ալ սատկած արիւնը կը հաւաքէին եւ ժանգոտած թիթեղներու վրայ կը տաքցնէին ու կ'ուտէին

Թուրք մուհաճիրները տարագրուած Հայերուն տուները լեցուած էին։ Ածուխ փայտ չկար։ Կենդանիներուն աղբերը կը հաւաքէին կը չորցնէին ու կը վառէին։ Առաջին ձմեռն էր, յուսալով որ շուտով պիտի վերադառնան իրենց տեղերը սկըսան առաստաղները, դուռները եւ պատուհանները հանել ու վառել։ Բայց վըրայ եկաւ երկրորդ ձմեռը, ոչ հագուստ, ոչ ուտելիք եւ ոչ ալ վառելիք, մնացին անօթի ծարաւ մերկ ու անպատսպար։ Թէյ չկար, չաքար չկար, քիչ մը ջուր կը տաքցնէին երկու հատ չամիչ կը նետէին իրենց բերանը եւ այսպէս կը պարպէին իրենց գաւաթը։

Գիշերները, հարուստ թէ աղքատ, ամառ ու ձմեռ, մերկ կը պառկէին մէկ սենեակի մէջ՝ հանդերձ ընտանեօք։ Ամառը տաքին տանիքները կը պառկէին։ Թուրք մուհաճիրները այսպէս մնացին մինչեւ զինադադար։ Շատ քիչերը ողջ վերադարձան իրենց տեղերը, այսպէս գտան իրենց պատիժը։

Մաս մը Ռուս գերիներ ալ Տիգրանակերտ բերին 1917ին՝ մերկ, անօթի եւ ծարաւ։ Բոլորն ալ երիտասարդ։ Թուրք ժանտարմաներու եւ ոստիկաններու թըրքարարոյ եւ լիրբ վերաբերմունքին ենթակայ։ Ասոնցմէ չատ քիչերը վերադարձան։

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏՑԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՁԻՆԱԹԱՓՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼՔ-ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

Զինաթափութեան հարցը վերջերս մեծ աղմուկ ստեղծեց Արեւմուտքի եւ համայնավար աշխարհին մէջ միաժամանակ։ Այն պահուն, երբ Խ. Միութիւն կ'առաջարկէ նոր ժողով մը՝ բոլոր ազգերու մասնակցութեամբ, տեղական մամուլը չահեկան նկատած է ներկայացնել Արեւելքի եւ Արեւմուտքի տեսակէտները՝ զինաթափութեան մասին — Երկու ճակատներու մտահոգութիւնը կազմող կարեւորագոյն հարցը։

Խորհրդային գլխաւոր առաջարկներն ու արեւմտեան տեսակէտը՝ այս մասին, կարելի է ամփոփել հետեւեալ ձեւով․

1 — Ջրածին զէնքերու փորձերը անմիջապէս դադրեցնել՝ երկու կամ երեք տարուան համար։ Մոսկուա բազմաթիւ անգամներ ըրած էր այս առաջարկը, անցեալ ամառ, Լոնտոնի զինաթափութեան ժողովին մէջ։

Արեւմտեանները ժխտական դիրք մը չեն բռներ այս առաջարկին դէմ, բայց կ'ուզեն որ միաժամանակ արգիլուի կորիզային արտադրութիւնը՝ ռազմական նպատակներու համար։

2 — Կեդր. Եւրոպայի մէջ չրջան մը՝ առանց ջրածին զէնքի։ Զինաթափուելիք այս գօտիին մաս պիտի կազմեն երկու Գերմանիաները, Լեհաստանն ու Չեխոսլովաքիան։ Անգլիոյ կարծիքը այն է, թէ կ'արժէ ուսումնասիրել այս հարցը, սակայն գործնական դժուարութիւններու կը բախի՝ հսկողութեան տեսակէտէն։

3 — Ատլանտեան Ուխտի եւ Վարչաւայի դաշնագիրը ստորագրող երկիրներուն միջեւ ոչ-յարձակողական դաշինք մը։ Ասոր փոխարէն Անգլիա կ'առաջարկէ ոչ-յարձակողական դաշինք մը՝ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, աւելի ընդարձակ տարողութեամբ։

4 — Հսկողութիւն մը՝ ռազմական կեդրոններու վրայ. օդակայանները դուրս կը մնան այս գօտիէն, յանկարծական յարձակումի մը առաջքն առնելու համար։ Արեւելքն ու Արեւմուտքը բաժնող գիծերուն միջեւ ազատ չրջան մը՝ որ կարելի ըլլայ օդանաւներով լուսանկարել։ Այս տեսակէտէն Ատլանտեան Ուխտի երկիրները աւելի յառաջ գացին, անցեալ Օգոստոսին առաջարկելով օդանաւային հսկողութեան ընդարձակ չրջան մը՝ որուն ենթակայ պիտի ըլլայ Եւրոպայի, Հիւս. Ամերիկայի եւ Խ. Միութեան մեծ մասը։ Այս ծրագրին մէջ կը գտնուի նաեւ ռազմական խարիսխներու եւ օդակայաններու հսկողութիւնը։

5 — Դադրեցնել ուժի գործածութիւնը՝ Միջին Արեւելքի մէջ։ Ռուսիա այս առա—

ՔԱՐԱԿՈՓԸ

(ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ ՀԷՔԵԱԹ)

— Ա՛հ, մաթի, իմ բարի Մաթիս, մրմնջեց խոր ու թախծոտ հծծիւնով մը, ինչո՞ւ փոխանակ արեւի, տայմիօ դարձուցիր զիս ...

— Արե՞ւ կ'ուզես ըլլալ։ Լա՛ւ, եղիր, ըսաւ նոյն քաղցր ձայնը, որուն մէջ սակայն այս անգամ կարծես խառնուած ըլլար թախիծի ծանր չեշտ մը։

Եւ Մոկօ դարձաւ արեւ։

Երկնից ճակատին վրայ սկսաւ գինովնալ իր նոր փառքով։

Տեսաւ որ ինքն էր բաշխողը բոլոր բարիքները աշխարհի վրայ, ուր իր կամքով կը հասուննային ու կ'աճէին ամէն տեսակի բերքերը։

Հրճուանքով կը տեսնէր կարգ մը ժողովուրդներ, որոնք երկրպագելով իր առջեւ կը պաշտէին զինքը։

Այսպէս, օրերը կ'անցնէին եւ Մոկոյի գինովութիւնը օրըստօրէ կ'աճէր փառքին ծոցը, երբ յանկարծ, հեռաւոր հորիզոնին վրայ երեւցաւ սեւ կէտ մը, որ ըսպառնալից թափով մը կը յառաջանար դէպի արեւը։

Քանի կը յառաջանար, սեւ կէտը այնքան կը մեծնար, կը թանձրանար ու կը տարածուէր։

Զայրացաւ Մոկօ — Արեւը եւ հաւաքելով իր ամբողջ ուժը, արձակեց իր ճառագայթները ամբարտաւան սեւ կէտին վրայ, զայն հրոյ ճարակ ընելու մտադրութեամբ։

Բայց սեւ կէտը, որ հիմա այլեւս մեծատարած խաւարի մըն էր վերածուած, երբեք չազդուեցաւ արեւուն յարձակողանէն, եւ շարունակելով իր խելայեղ վազքը, եկաւ ու չրջապատեց արեւուն խոշոր սկաւառակը։

Արեւ-արքան, յուսահատական վերջին զրոհով մը ուզեց դիմադրել, սակայն ի զուր, քիչ ետքը արդէն անիկա կորսուած ու անհետացած էր թանձր խաւարի մը կլափին տակ ...

Խաւարը պատեց երկրի վրայ եւ ահեղ փոթորիկը որոտաց ...

— Մաթի, աղաղակեց Մոկօ, բարկութենէն կատղած, Մաթի, ամպերը աւելի զօրաւոր են քան արեւը։ Կ'ուզեմ արեւին յաղթող ամպը ըլլալ ...

— Լաւ, ըսաւ ոգին դառն չեշտով մը։

Եւ Մոկօ դարձաւ ամպ․ յառաջացնելու համար փոթորիկ եւ ուրական ...

Այն մտածումը թէ՝ արեւէն աւելի զօւոր ըլլալով․ հիմա այլեւս արեւէ ուժ պիտի չկրնար դլել ու անցնիլ իր ունեցած ուժը, նոր գինովութիւն մը տուաւ իրեն։

Հաստատելու համար այս ուժը, որ կը լեցնէր իր հոգին ունայնութեան հըրճուանքով, Մոկօ-ամպը սկսաւ հալածել արեւը՝ երկնքի անհունին մէջ, խաւարեցնելու եւ սեւ թախիծով աղօտելու համար անոր լուսաճաճանչ դէմքը։

Երբեք Ճափոնի մէջ այդքան փոթորիկ, ուրական, թայֆուն պատահած չէր, քանի տակաւին գոյութիւն չունէր Մոկօ-ամպը...

Այսուհանդերձ Մոկօ կը հպարտանար իր ձեռք բերած յաղթանակներով ...

Օր մը, սակայն, երբ բարձունքէն Մոկօ-ամպը երբ կը խոյանար ծովեզերքներուն վրայ, յանկարծ նշմարեց ովկիանոսի ափին ցցուած հսկայ պահակ մը, լայնածաւալ ժայռ մը, բարձր ու հաստատուն ամեհի լերան մը հանգոյն, որուն անյողդողդ դիրքը պահ մը խորհիլ տուաւ Մոկօ-ամպին թէ այդ կրանիթեայ հսկան, որուն գլխուն վրայէն անցեր էին երկրագունդին բոլոր յեղափոխութիւնները, կրցեր էր տակաւին մնալ կանգուն, առանց բան մը կորսնցնելու իր վեհութենէն։

Ժամանակի աւերումին դիմաց անխոցելի եւ բնութեան տարերքներուն դէմ անընկճելի, անիկա ցցած էր իրգլուխը դէպի կապոյտ ցեղունը եւ կ'իշխէր իր դիմացը տարածուած կապտորակ ջուրերուն վրայ, վեհաշուք հանդարտութեամբ մը, նման այն հսկաներուն, որոնք իրենց ուժին վրայ ունին անյողդողդ վստահութիւն մը։

Այս ամբարտաւան կեցուածքը զայրացուց Մոկօն, որ իսկոյն իր հասցէին ուղղուած մարտահրաւէր մը նկատեց կրանիթեայ ժայռին հանդարտ ու վեհաշուք նիստը։

Ու որոշեց պատժել, հիմնայատակ կործանել ժայռակոյտը։

Զարհուրելի փոթորիկ մը յառաջացուց։

Ովկիանոսին ալիքները կատաղի յորձանքով մը յարձակեցան ժայռին վրայ եւ սկսան ծեծել անոր կողերը։ Որոտալից չանթեր թափեցան կրանիթեայ զանգուածին վրայ, երկիրն ու երկինքը դղրդացին ահաւոր ճարճատիւններով։

Երեք օր ու երեք գիշեր տեւեց տարերային այս պատուհասը։

Բազմաթիւ նաւեր ընկղմեցան, հարիւրաւոր տուներ հիմնայատակ կործանեցան, հազարաւոր մարդիկ զոհ գացին աղէտին։

Եւ երբ երեք օր ետք խաղաղութիւնը տիրեց, համատարած աւերակոյտին մէջ միայն ժայռն էր որ կանգուն ու միշտ հաստատուն, կեցած էր ովկիանոսի ափին, առանց նոյնիսկ դոյզն սիրդուք մը կրած ըլլալու։

— Մաթի՛, մռնչեց Մոկօ, ինքզինքէն ելած, Մաթի՛, ժայռը աւելի ուժեղ է քան ամպը, կ'ուզեմ ժայռ դառնալ։

— Լա՛ւ, գոռաց ոգին։

Եւ Մոկօ, ժայռ դառնալով, սկսաւ յոխորտալ, խորհելով որ ո՛վ պիտի կրնայ յաղթահարել իրեն, քանի որ ինք կրցած էր նոյնիսկ նուաճել ահաւոր ու անսանձելի տարերքը։

Առաւօտ մը, երբ տակաւին խոր քունի մէջ էր, իրեն այնպէս թուեցաւ որ մարմինը կ'աղուէին։

Արթնցաւ, եւ տակաւ զգաց որ իր մարմնոյն վրայ ծանր հարուածներ կը տեղային, եւ թէ իր կրանիթեայ զանգուածէն մաս մը կ'անջատուէր իրմէ։

Հարուածները հետզհետէ կը չատնային։ Անոնք չափուած ու ձեւուած, համաչափ զարկով մը կը տեղային իր վրայ։

Յանկարծ ինքզինք զգաց նուազ հաստատուն եւ իրեն թուեցաւ որ իր կրանիթեայ զանգուածը կը տատանէր։

Անհուն վախ մը տիրեց իր բովանդակ էութեան վրայ։

Զայրացած եւ սարսափահար, աղաղակեց․

— Մաթի՛, իմ Մաթի՛ս... մէկը, կամ բան մը՝ աւելի ուժեղ ու հզօր քան ժայռը, այս միջոցիս յարձակում կը գործէ․․ Կ'ուզեմ այդ մէկը ըլլալ։

— Թող այդպէս ըլլայ, ըսաւ ոգին, որուն ձայնին մէջ կար հեգնանքի չեշտ մը...

Եւ Մոկօ ինքզինքը գտաւ իր քարակոփի նախկին դիրքին մէջ ....։

(3 եւ վերջ)

ջարկը ներկայացուցած է Արեւմուտքին, բազմաթիւ նամակներով: Ազատ աշխարհը կը պատասխանէ թէ ՄԱԿի անդամները համաձայնութիւն գոյացուցած են արդէն, թէ Արեւելքի մէջ ուժ պիտի չգործածուի, բացի այն պարագային՝ երբ պաշտպանութեան հարց կայ: Արեւմուտքի կարծիքը այն է, թէ Միջին Արեւելքի անկայուն վիճակին մեծագոյն պատասխանատուն Խ. Միութիւնն է.

Ց.— Զինաթափութեան մասին խորհրդակցական ժողով մը՝ ՄԱԿի 83 անդամներուն մասնակցութեամբ:

Արեւմտեանները տրամադրական կը նկատեն որ այդ խորհրդակցութիւնը կատարուի ՄԱԿի զինաթափութեան յանձնախումբին մէջ, որ բաղկացած է 25 անդամ երկիրներու ներկայացուցիչներէն: Խ. Միութիւնը դէմ է այս յանձնախումբին եւ կ'աշխատի չարունակ ձախողութեան մատնել անոր գործերը:

Արեւմտեաններու համաձայն, անցեալ ամրան հինգ երկիրներէ բաղկացած զինաթափութեան ենթայանձնախումբին վիճաբանութիւնները բաւական դժուարութիւններ ցացին, հետեւաբար՝ 83 ազգերու մասնակցութեամբ նման վիճաբանութիւն մը քարոզչական նպատակներու պիտի ծառայէ միայն եւ կարելի պիտի չըլլայ լուրջ յաջողութիւններ արձանագրել:

Թ. Ա. Թ.

ՓԱՐԻԶԻ ՕԴԱԿԱՅԱՆՆԵՐԸ 1957Ի ԸՆԹԱՑՔԻՆ

1957ի ընթացքին Օրլիի եւ Պուրժէի օդակայանէն երկու միլիոն 685.044 ճամբորդ անցաւ, 1956ի երկու միլիոն 416.876ի փոխարէն: 11 առ հարիւր յաւելում, մէկ տարուան ընթացքին: 1949ի վրայ՝ երեքուկէս անգամ աւելի: 1957ի առաջին կիսուն նախորդ տարուան վրայ 16.5 առ հարիւր աւելի էր ճամբորդներու թիւը. վերջին վեց ամիսներու ընթացքին ճամբորդներու համեմատական նուազումը կը վերագրուի տնտեսական ու ելմտական դժուարութեանց:

Նոյն շրջանին 111.621 օդանաւեր անցան՝ նախորդ տարուան 103.909ի փոխարէն: Փոխադրուեցաւ 42512 թոն ապրանք՝ անցեալ տարուան 42.160ին դիմաց եւ 13.648 թոն նամակ, գիրք ու թերթ, 12.669ի փոխարէն:

Օրլին եւ Պուրժէն լրջօրէն կը հետաքրքրեն նաեւ զբօսաշրջիկները, քանի որ 1957ի ընթացքին 974.936 հոգի այցելած է զոյգ օդակայանները. 19.25 առ հարիւր աւելի՝ քան 1956ին: Այցելուներու ուշադրութիւնը գրաւած է մանաւանդ երկու օդակայաններու պատշգամները:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

«ԽՐԻՄԵԱՆ» ԴՊՐՈՑԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Յունուար հինգին, Կիրակի, տեղի ունեցաւ Իսիի «Խրիմեան» դպրոցի աշակերտութեան տօնածառ–հանդէսը՝ վարժարանի սրահին մէջ: Նախորդ տարիներու նման այս անգամ ալ հանդէսը փայլուն անցաւ:

Ժամանակէն առաջ սրահը լեցուած էր բազմութեամբ մը, որ եկած էր լսելու համար իր հոգեհատորներուն շրթունքներէն մայրենի բարբառը, հայրենի հմայիչ երգերն ու արտասանութիւնները:

Հոգաբարձութեան եւ Ֆ.Կ. Խաչի կողմէ բացման խօսքը րրաւ Եղօ Սերոբեան, շեշտելով ուսուցիչներուն կրած դժուարութիւններն ու զոհողութիւնները՝ մայրենի լեզուի ուսուցման համար: Թելադրանքներ րրաւ ծնողքներուն՝ մայրենի լեզուին եւ հայեցի դաստիարակութեան անհրաժեշտութիւնը Նոր Սերունդի գոյութեան եւ յարատեւման հիմնական ազդակը նկատելով:

Յետոյ խօսք առաւ ուսուցիչ Սարգիս Բաչեան եւ խնդրեց ծնողքներէն որ ամէն բանէ առաջ իրենց երախաներուն իսկական դաստիարակները իրենք դառնան, որպէսզի անոնց մէջ դրոշմուին յարգանքի, երախտագիտութեան զգացումները:

Սկսաւ յայտագրին գործադրութիւնը, աշակերտներու կողմէ ամանորի գեղեցիկ երգով մը՝ ղեկավարութեամբ դպրոցի ուսուցիչին: Յաջորդաբար տեղի ունեցան արտասանութիւններ, պարեր, եւ մանկական նոր երգեր: Բոլորն ալ յաջող եւ ներդաշնակ: Կ'արժէ յիշատակել Տիկին Շաքէ Գալայճեանի սիրայօժար մասնակցութիւնը՝ ուսուցիչին աշխատանքներուն: «Կաղանդ Պապան» մանկական տրամախօսութենէն ետք, հոգաբարձութեան կողմէ բոլոր աշակերտներուն նուէր տրուեցաւ տետրակ եւ մատիտ մը, իսկ փոքրիկներուն՝ նարինջ եւ նախընթրիք:

Հանդէսի վերջաւորութեան Տիկին Շաքէ Գալայճեան ծնողքներու փափաքին վրայ երգեց Կոմիտաս Վ.ի «Ծիրանի ծառը» եւ Ա. Ղեւոնդեանի «Արօրեանք»ը, դաշնակի ընկերակցութեամբ՝ Գ. Ծ. Ֆոճեանի, Ե. Սերոբեան արտասանեց Ս. Կապուտիկեանի «Խօսք իմ որդուն»ը: Խանդավառ այս մթնոլորտին մէջ դպրոցին յարատեւման համար եղան նուիրատուութիւններ՝ որմէ գոյացաւ 64 հազար ֆրանք Ահաւասիկ ցանկը—

Բէշիշեան Նահապետ, Տէր եւ Տիկին Ի. Գալիկեան, Գոճամբրլեքեան Յովսէփ, Տէր եւ Տիկին Ալէքսանեան հինգ հազարական ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Կ. Միսաքեան՝ չորս հազար, Տէր եւ Տիկին Առաքել Սերոբեան, Գասպար Մանիսեան, Գարգեն Սարեան, Զպուգճիրեան եւ Սարխօշեան երկու հազարական ֆրանք:

Աւետիս Սերոբեան, Պարսամեան, Զատրրճեան, Գ. Միքայէլեան, Ա. Ժամկոչեան, Տիկին Խերոյեան, Տիկին Նուարդ Դարբինեան, Պապիկեան Ժիրայր, Տիկին Կաղճեան, Գօյաճեան, Յ. Արթինեան, Ասլանեան, Գ. Եափուճեան, Ա. Թորիկեան, Բերկրուհի Գանայեան, Մ. Իշխանեան, Գ. Եղիազարեան, Ֆէրմանճեան, Մ. Ջամուշեան, Գրիգորեան, Աստանայեան, Զրպուքճեան, Ա. Թորիկեան, Լուսիկ Գէլէյեան, Մանուկեան, Ա. Սերոբեան, Քէչքէկեան եւ Մ. Բալուեան, հազարական ֆրանք: Ներկայ մը հանգուցեալ Քյատ Սերոբեանի յիշատակին հազար ֆրանք, Գ. Նիկողոսեան, փոքրիկն Զրպուքճեան 500ական ֆրանք: Զատիկ Զատիկեան փոքրիկներու բաժնեւ լիք հացը նուիրեց: Գ. Սիմոն Տէր Ազարեան յանձն առած էր բեմին կարգադրութիւնը: Հոգաբարձութիւնը իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլորին:

ՀԱՄԱԶԱՍՊ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Հ. Յ. Դ. 67րդ տարեդարձը տօնուած է Գոմոնի Ս. Ստեփանոս եկեղեցիին ներքնասրահին մէջ: Նախագահած է ընկ. Մ. Օզանեան: Խօսած են ընկերներ՝ Բ. Նաւասարդեան եւ Գ. Մխիթարեան:

ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ. այցելած է Սիրաքուզ (Մ. Նահանգներ) ուր կատարած է նորաշէն եկեղեցիի մը օծումը. այս առիթով հանգանակուած է հինգ հազար տոլար՝ ի նպաստ եկեղեցիին:

ՂԵՒՈՆԴ ԱՐՔ. Բերիոյ Թեմի Առաջնորդը, Դեկտեմբեր 27ին գացած է Դամասկոս եւ փաստաբան Ֆրէտ Արսլանեանի ընկերակցութեամբ այցելութիւն մը տուած Սուրիոյ Հանր. Նախագահ Քուաթլիի, ինչպէս նաեւ կարգ մը Նախարարներու եւ պետական այլ անձնաւորութեանց: Հանրապետութեան Նախագահը շնորհաւորած է Առաջնորդը՝ Հալէպի մէջ ունեցած խաղաղասիրական իր աշխատանքներուն համար, աւելցնելով թէ միշտ պատրաստ է իրեն օգնելու:

ԱՐԱՐԱՏ Մշակութային Միութիւնը (Պարսկաստան) կազմակերպած է գրական դատավարութիւն մը՝ Դեկտեմբեր 27ին: Դատուած է Լ. Շանթի «Ինկած բերդի իշխանուհին», մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով հասարակութեան մէջ: Ներկայ եղած է աւելի քան 250 հոգի: Դատավարութենէն ետք տեղի ունեցած է ընդհանուր քուէարկութիւնը եւ ամբողջ սրահը միաձայնութեամբ դատապարտած է Աննա Իշխանուհին: Հազիւ քանի մը հոգի ձեռք բարձրացուցած է ի նպաստ Ինկած բերդի իշխանուհիին, որ անխղճօրէն սպաննած է երկու երիտասարդներ՝ անոնց հօրմէն լուծելու համար իր վրէժը:

ԸՆԿԵՐ Գ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ (Ամերիկայէն) հարիւր տոլար նուիրած է Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանին, իր զաւկին ամուսնութեան առթիւ:

Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն

ՄԱՄԻԿՈՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Լրացաւ հայկական մշակոյթի, արուեստի եւ գրականութեան քրտնաջան մշակներէն Մամիկոն Գէորգեանի ծնընդեան 80ամեակը:

Բեղմնաւոր գործունէութիւն ունեցած է ան: Աշխատած է իբրեւ իրաւաբան, հրապարակիչ, թատրոններու եւ գրադարաններու տնօրէն, հմուտ թարգմանիչ, եւայլն: Գէորգեան եղած է հայ ազգագրական ընկերութեան անդամ: Հեղինակն է շարք մը թատերգութեանց եւ շարժանկարի ժապաւէններու:

Ծնած է 1877ին, Նախիջեւանի մէջ: Նախնական կրթութիւնը ստացած է Ագուլիսի դպրոցը: 10 տարեկան էր, երբ Մոսկուա փոխադրուեցաւ, ուր յաճախեց Լազարեան ճեմարանը. 1897ին աւարտելով ճեմարանը՝ մտաւ Մոսկուայի պետական համալսարանը, որուն իրաւաբանական ճիւղէն շրջանաւարտ ելաւ 1901ին.

Այնուհետեւ, 15 տարի շարունակ աշխատեցաւ իբրեւ իրաւաբան՝ Մոսկուայի, Թիֆլիսի եւ Թաշկենդի մէջ: Միաժամանակ զբաղած է գրականութեամբ: Գրած է թատերգութիւններ, կատարած է թարգմանութիւններ, մասնակցած է հրապարակչական կազմակերպութիւններու աշխատանքներուն:

Յետագային Հայաստան երթալով հաստատուած է Երեւան եւ ձեռնարկած «Սունդուկեան» թատրոնի կազմակերպման աշխատանքներուն: Գրած է խաղանիւթեր շարժանկարի համար:

Կատարած է նաեւ գրական ու պատմական հետազօտութիւններ, որոնցմէ ծանօթ է «Արտաւազդ երկրորդը եւ Նրա դարաշրջանը»:

Ռուսերէնէ հայերէն եւ հայերէնէ ռուսերէն աւելի քան քսան թատերգութիւններ թարգմանած է:

Գիտութիւններու ակադեմիային Լեզուական հաստատութեան մէջ 1943էն ի վեր կ'աշխատի: 1950ին, երբ 73 տարեկան էր իր թէզը պաշտպանելով ստացաւ «Լեզուաբանական Գիտութեանց Թեկնածու»ի կոչում:

Գէորգեանի հեղինակութեամբ եւ խմբագրութեամբ լոյս տեսած են ռուս–հայերէն եւ հայ–ռուսերէն դպրոցական եւ ակադեմական քառահատոր բառարանները: Ներկայիս կ'աշխատի Հայ–ռուսերէն մեծ բառարանի մը եւ Առաքել Դաւրիժեցիի «Պատմութեան» ռուսերէն թարգմանութեան վրայ:

Ան յաջողութեամբ թարգմանած է արդէն Խ. Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի»ն, Գ. Սունդուկեանի, Ե. Չարենցի եւ Դ. Վարուժանի ստեղծագործութիւնները:

«Ս. Հ.»

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (99)

ԿԱՅԾԵՐ

ԻԹ.

ՄԸՀԷԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԸ

Բայց կը մասնակցէ՞ ծերունի որսորդը մի այսպիսի արիւնոտ գործին, մտածում էի ես:

Ներս մտաւ Մարօն ծիծաղելով, Նա ձեռքը սեղմել էր իր կուրծքի վրայ, կարծես, աշխատում էր պահել իր ծիծաղը, թքթքում էր, ուզում էր խօսել, բայց դարձեալ զսպել իր ծիծաղը չէր կարողանում, այնպէս ծիծաղելով ընկաւ օթոցի վրայ, համարեա թէ մարեցաւ:

— Ի՞նչ է պատահել, հարցրի ես:

Նա չկարողացաւ պատասխանել:

Յանկարծ դռները շտապով յետ գնացին, լսելի եղաւ Մըհէի ձայնը.

— Ո՞ր սատանան տարաւ իմ տրեխները:

Վիթխարի կերպարանքը յայտնուեցաւ սենեակի մէջ, որպէս մարմնացած կատաղութիւն: Նա իր ձեռքում բռնած ունէր մի ահագին լախտ, որի գնդաձեւ գլխի վրայ մեխել էր, իր կեանքի մէջ գտած, բոլոր բեւեռները:

Մարօն սկսեց հաւատացնել Մըհէին, թէ ինքը նրա տրեխների կորուստի մէջ յանցաւոր չէ, թէ նա շատ ցաւում է, որ այսպէս էր պատահել: Եւ աւելացրուց, տրեխները բոլորովին հում կաշուց շինուած լինելով, եւ որովհետեւ ինքը Մըհէն չէր հագնում նրանց, այլ քաշ տալով ախոռի պատից, պահում էր պատիկ օրուայ համար, տրեխները բոլորովին չորացել եւ կծկուել էին: Երբ Մըհէն դրեց նրանց ջրի մէջ, որ փափկեն, լայնանան, որ կարողանայ հագնել, անիծուած շունը օգուտ քաղելով Մըհէի բացակայութիւնից, գողացաւ տրեխները, եւ ինքը Մարօն այս րոպէիս տեսաւ, որ նա բակի մէկ անկիւնում նստած, դեռ վայելում էր իր անուշ ընթրիքը:

Մարօն այս բոլորը պատմեց մի այնպիսի հեգնական ոճով, որ աւելի շարժեց Մըհէի կատաղութիւնը, եւ աւելացրուց.

— Դու խո գիտես, Մըհէ, որքան ես սիրում եմ քեզ: Ես այնպէս բա՞ն կ'անեմ քո տրեխների հետ:

— Ես գիտեմ... քրթմնջաց վիթխարին, եւ իր վայրենի աչքերը ուղղելով սիրուն օրիորդի երեսին, դուրս գնաց սենեակից:

— Իմանում ես, Ֆարհատ, ախար այդ յիմարը սիրահարուած է իմ վրայ, դարձաւ Մարօն դէպի ինձ:

— Չէ կարելի քեզ տեսնել ու չսիրահարուել:

Նա որպէս թէ չլսեց իմ խօսքը:

— Խեղճ տղայ, նա մինչեւ այսօր պահում է իր ծոցի մէջ իմ հին գուլպաների մի հատը: Քանի տարի է: Շատ անգամ տեսել եմ, ինչպէս հանում է նա ծոցէն, մտիկ է անում, ուրախանում է ու սեղմում է շրթունքի վրայ: Մի անգամ հիւանդ էի ես. ձմեռ էր, խեղճը նստում էր իմ սենեակի դրանը, ամբողջ գիշերը չէր քնում. դրան ճեղքից ականջ էր դնում, թէ ինչպէս շունչ եմ քաշում ես, որպէս հոգւոց եմ հանում: Շատ անգամ ես լսում էի, նա լաց էր լինում. մի այնպիսի գազանը լաց էր լինում: Դու գիտես, Ֆարհատ, իմ սենեակի դուռը բացւում է ուղիղ բակի մէջ. նա նստում էր ձիւնի եւ սառի տակ:

— Երեւի, նա երբեմն քաղցրիկ խօսքեր է ասում քեզ:

— Ոչ, չէ ասում: Նա միայն մտիկ է անում իմ երեսին, խորին կերպով մտիկ է անում, ուրախանում է, երբ ես նրան ուշունց եմ տալիս:

— Երեւի, դա նրան զուարճութիւն է պատճառում:

— Հա, մի այդպիսի բան: Լսիր, մի անգամ նա ինձ ասաց՝ «Մարօ, քեր, ձեռքս քաշեմ քո մազերին»:

— Դու բարկացա՞ր:

— Չբարկացայ: Եթէ մի այսպիսի խօսք Սաղօն ասէր, ես կը բարկանայի: Բայց Մըհէն ինչ որ ասէ, ես չեմ բարկանայ. Նրա սիրտը խտակ է, նա չէ հասկանում ինչ բան է սէրը:

— Դու հասկանում ե՞ս:

Մարօն ոչինչ չպատասխանեց, որովհետեւ նոյն րոպէում լսելի եղաւ շան խորին կնձկնձոցը եւ իսկոյն լռեց գիշերային մթութեան մէջ:

— Վահ, այս ի՞նչ արեց, երեւի, այն յիմարը շանը սպաննեց, ձայն տուեց Մարօն եւ ճրագը խլեց, դուրս թռաւ:

Ես էլ գնացի նրա հետ: Եւ իրաւ, շունը անմռունչ կերպով ընկած էր բակի մէջ. ճրագի լոյսով մենք տեսանք՝ նրա գլուխը Մըհէի լախտի մի հարուածից բոլորովին փշրուել էր եւ ուղեղը դուրս թափել:

— Թաղեմ քո սարսաղ գլուխը, ինչո՞ւ սպաննեցիր շանը, ասաց Մարօն ցաւալի կերպով:

Մըհէն, որ դեռ կանգնած էր իր դռան մօտ, ոչինչ չպատասխանեց, մօտեցաւ բակի դրանը, ոտքով մի կողմ գլորեց ահագին քարը, որ դրած էր դրան ետեւը փականքի տեղ, եւ լախտը իր ուսին դնելով, լուռ ու մունջ դուրս գնաց:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ոտեսակէտը լիովին համաձայն է ամերիկեաններուն հետ։ Գոնէ պաշտ. շրջանակներ – ըը գոհունակութիւն կը յայտնեն մաս – նաւորապէս անոր համար՝ որ Նախագահ Այզընհաուըր կոչ կ՚ընէ Գերմանիան վե – րամիացնելու։ Միւս կողմէ Սոցիալ – Դե– մոկրատները կը քննադատեն ազատ ընտ– րութեանց գաղափարը։ Գերմանական մամուլի գործակալութեան բանբեր մըն ալ յայտարարեց, թէ գերման ժողովուր– դին համար յոյսի դանդերը սկսած են զօղանջել ։

Վիէննայի մէջ ընդհանուր առմամբ գոհ են ամերիկեան պատասխանէն, նկատե – լով որ ան կարելիութիւններ ցոյց կու – տայ համաձայնութեան մը համար ։

Մատրիտի մէջ կ՚ողջունեն Նախագահ Այզընհաուըրի կողմէ անմիջական ժողո– վի մը մերժումը, քանի որ Խ. Միու – թիւնը խօսքէն առաջ գործի փաստեր պէտք է տայ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՏԻԿԱՆԷՆ կը հաղորդեն, թէ ներ – կայիս կարելի չէ Մոսկուայի հետ յարա– բերութեանց վերսկսիլ, քանի որ հա – մայնավար Ռուսիոյ հետ նոյն լեզուն չեն խօսիր՝ գաղափարական տեսակէտէն։ Այ– սուհանդերձ, Վատիկան պաշտօնական ոչ մէկ բացատրութիւն տուաւ Խ. Միութեան Արտաքին նախարար Կրոմիքոյի յայտա – րարութեանց շուրջ ։

ԱՆԳԼԻՈՅ Վարչապետ Մաքմիլըն Փա – քիստան երթալով սկսած է արդէն խոր– հրդակցութիւններ ունենալ. ի պատիւ Վարչապետին տրուած ճաշի մը ընթաց – քին Մաքմիլըն ճառ մը խօսելով շեշտած է, թէ ոչ մէկ երկիր առանձին կրնայ պաշտպանել իր անկախութիւնը ։

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ Նախագահ Նասր եւ Սո– քարնօ իրենց Արտաքին նախարարներուն մասնակցութեամբ խորհրդակցութիւն – ներ ունեցան, որմէ ետք գացին Լուքսոր։

ԱՆԳԼԻԱ կը սպառնայ Գերմանիայէն ետ կանչել իր զինեալ ուժերը, եթէ մինչեւ Յունուար 15 անոնց ծախքերուն վերա – բերեալ որոշում մը չառնուի ։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Արտաքին նախարար Տը– լըս Թայփէ պիտի երթայ, նախագահելու համար Ծայրագոյն Արեւելքի ամերիկա– ցի դեսպաններու ժողովին։

ՎԻԷՆՆԱՅԷՆ հասած լուրերու համա – ձայն Հունգարիոյ մէջ զանգուածային տեղափոխութիւններ սկսած են կատար – ուիլ։ Փեշտայէն հինգ հարիւր հոգի բռնի տեղափոխուած է՝ ապստամբու – թեան մասնակցած ըլլալու մեղադրան – քով ։

ՄԱԿի 44 երկիրներու աւելի քան 9000 գիտուններու կողմէ ստորագրուած խնդ – րագիր մը ներկայացուեցաւ ՄԱԿին՝ ջրա– ծին ռումբերու փորձերը դադրեցնելու միջազգային համաձայնութեան մը առա– ջարկով ։

ԱՏԱՆԱՅԻ մէջ անդադար տեղացող անձրեւներու հետեւանքով Սիհան եւ Ճի– հան գետերը յորդելով ողողած են 14 գիւղեր։ Մարդկային կորուստ չկայ ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը կը մեր– ժէ չէզոք իրաւարարութեան մը սկըզ – բունքը՝ ճշդելու համար բրիտանական «ազգայնացուած» կալուածներուն արժէ – քը, յայտարարեց Եգիպտոսի Ելմտական Նախարարութեան պաշտօնական բանբե – րը ։

ՎԵՆԵԶՈՒԷԼԱՅԻ մէջ զօրավար Ժիմե – նեզի կազմած կառավարութեան պաշտօ – նական զեկոյցէն ետք, հանրային կար – ծիքը որոշ չափով հանդարտած է. ինչ – պէս ծանօթ է, կը կարծուէր թէ միայն զինուորականներէ կազմուած կառավա – րութիւն մը պիտի հաստատուէր։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ համայնա – վար կուսակցութեան պաշտօնաթերթ «Տէյլի Ուորքըր»ի վերջին թիւը լոյս տեսած է Բշ. օր, թերթին տնօրէնը խմ– բագրականին մէջ գրած է. «վերջին թի– ւը, որ կը հրատարակենք այսօր, ժամա– նակաշրջանի մը վախճանը ցոյց կու տայ»։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայախօս Ժապաւէն
ՇԱՎԻԼ – ՎԸԼԻԶԻԻ ՄԷՋ
Յունուար 21, Գշ. գիշեր
ի նպաստ Նորաշէն եկեղեցւոյ ։
Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

×

ԼԻՈՆ.— Համաչարաննաղի Հայր. Միութեան մասնաճիւղի ընտանեկան խնջոյքը Յունուար հինգին, Ցոյներուն սրահը։

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Միասնեան բնտանիքը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի կիրակի, Յունուար 26ին, յետ պատարագի Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցին՝

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

յիշատակին, իր մահուան տարելիցին առթիւ։

Այրի Տիկին Մաքրուհի Փօյաճեան, Տէր եւ Տիկին Սահակ Փօյաճեան, Պ. Մու – րատ Փօյաճեան, Օր. Լիւսի Փօյաճեան, Տէր եւ Տիկին Քէլոյեան, Տէր եւ Տիկին Փօյաճեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Քէօրօղլեան, Տէր եւ Տիկին Սիմոնեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Քէօրքէօղլեան, Տէր եւ Տիկին Ասատուր Հայրապետեան, Օր. Հայկանուշ Ֆուրունճեան կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, հօրեղբօր, եւ ազգականին՝

ՓԱՓՈՒՇ ՓՕՅԱՃԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ 56 տարեկանին ։ Թաղումը այսօր Չորեքշաբթի, ժամը 15–ին, Սէն Մարթէն գերեզմանատան մէջ, (Սէն Մորիս տը Պէյնօ)։

Կը խնդրուի ներկայս իբրեւ մահազդ ընդունիլ ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Պէաթրիս Յ. Քէչէճեան եւ իր զաւակները Ժիրայր Յ. Քէչէճեան, Տէր եւ Տիկին Գ. Քիւրքճեան, Տէր եւ Տիկին Գ. Քօլանճեան կը ծանուցանեն որ իրենց ամուսնոյն եւ հօր

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՔԷՉԷՃԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ հո– գեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Սուրբ Յովհ. եկեղեցին, 19 Յունուար, Կիրակի օր։ Իր յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Պուլվար Օտոյի շրջանի մեր ընթեր – ցողներէն կը խնդրուի իրենց բաժանոր– դագրութեան համար դիմել՝ ամէն կիրա– կի առաւօտ ժամը 9էն 12 եկեղեցին։

ՆՈՒԷՐ

Պ. Զարեհ Ջուհաճեան երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի կայա – նին, Պ. Յովհաննէսեանի յիշատակին։

Ստանալ «Յառաջ»էն ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Արշալոյս Տէր Դատաւոր – եան, Տէր եւ Տիկին Մաքս Տըժան, ինչ – պէս նաեւ Ա. Ա. Տէր Դատաւորեան, Օ. Խարբութլեան, Սէմէրճեան ընտանիքները եւ բոլոր ընտանեկան պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք իրենց ցաւակցութեան բաժինը բերին հեռագրով, նամակով, ծաղկեպսակներով եւ զանազան բարենը – պատակ կազմակերպութիւններու յատ – կացուած նուիրատուութիւններով, իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգա– կանին՝ յաւէտ սլրացեալ՝

ԱՐՏԱՇԷՍ ՏԷՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ ։

Լիոնի Ազգ. Տիկնանց Մարմինը շնոր – հակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նը – ւէրները աղքատներու բաժնուելու հա – մար ։ Պ. Պ. Ճ. Պահատուրեանէ 25·000 ֆրանք, Պ.Պ. Հաւկուդեան եղբայրներէ 10·000, ոմն 10·000, Պ. Վահրամ Քիւրտ– եան հինգ հազար ֆրանք ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Չո – րեքշաբթի, ժամը 21ին, Քաւէ սրահին վերնայարկը ։ Կը խօսի Պ. ՄԱՏՈՒՐ ՊԸՐՊԸՐԵԱՆ, նիւթ՝ «Վաղամեռիկ բա – նաստեղծ Գարեգին Պէշկէօթիւրեանին կեանքն ու գրականութիւնը»։ Կը հրաւիր– ուին գրասէրները ։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
—— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) ——

ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ ՅԻՇ

Վարչութեան անդամները ստիպողա – բար ժողովի կը հրաւիրուին այս Չորեք– շաբթի, ժամը 18·30ին, սովորական հա – ւաքատեղին ։

Օրակարգ.— Ընդհ. ժողովի նախա – պատրաստական աշխատանքներ ։

Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի ։

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԽՆՋՈՅՔԸ

(Surprise - Party)

26 Յունուարին, կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր ։

Brasserie Zimmer

PLACE DU CHATELET

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. Շաւարշ Միսաքեան խումբի (Անիէռ – Պուա Քոլոմպ) բացման հան– դէսը Մարտ 30ին ։

×

ԿՐԸՆՈԲԼԸ.— Կապոյտ Խաչի մասնա – ճիւղի Մանուկներու Օրուայ տօնածառ հանդէսը մեծ պատրաստութեամբ Յուն – ուար 19ին, Րիւ ժէի սրահին մէջ ։

×

Ս. ԽԱՉ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը, Փարիզի 18րդ թաղամա– սի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ, 16 Փետրուար 1958 ։

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մամուլի տակ է Նոյեմբեր – Դեկտեմ – բեր թիւը, 48 էջ, ճոխ բովանդակու – թեամբ։ Այժմէն բաժանորդագրուիլ 1958 տարուան համար։

Տարեկան բաժնեգինը 1000 ֆրանք Ֆը– րանսա, 1200 Ֆր. արտասահման ։ Ուշ վճարողները պիտի վճարեն նոր սակով ։

×

Մարսիլիոյ մէջ ՀԱՅ – ԲՈՅԺի բաժա – նորդագրուելու, ինչպէս նաեւ գնելու հա– մար Շ. Նարդունիի հրատարակած գըր – քերը, դիմել Ֆօթօ–Ռէքս ,2 ռիւ Պէռնար տիւ Պուա ։

×

Մարսիլիոյ մէջ ՀԱՅ – ԲՈՅԺի բաժնե– գինները, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս սիրայօժար պիտի գանձէ Պ. Արմենակ Շահպազեան։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կո – միտէն բացառիկ ընդհ. ընկերական ժո– ղովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Յոյներու սրա– հը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները, այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, «Համօ Օ – հանջանեան» սրահին մէջ։ Կարեւոր օրա– կարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւ – նը պարտաւորիչ է ։

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆի Նոր Սերունդի ժո– ղովը այս Չորեքշաբթի, ժամը 9էն 11, ծանօթ հաւաքատեղին ։

ՎԻԷՆ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, այս կիրակի կէս– օրէ վերջ ժամը երեքին, Օհանջանեան ա– կումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԿՐԸՆՈԲԼԸ.— Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, ժամը 15ին, դպրո– ցի սրահին մէջ։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումը տեղի պի– տի ունենայ, Կիրակի, Փետրուար 23ին, ժամը 15·30ին, դպրոցին թատերասրահին մէջ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆԻ պարերու դա– սը այս ուրբաթ, ժամը 8·30էն մինչեւ 10·30, Քաշանի թաղապետարանին մէջ ։ Օթօպիւս 187 Մէրի տը Քաշան (մինչեւ ժամը 12) եւ մէթրօ Լինեը տը Սօ, Սթա – սիօն Արքէօյ – Քաշան ։

ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համախմբերդ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը նոր տարուան առթիւ իր նը– պաստակներուն համար կազմակերպած է ընտանեկան մեծ խնջոյք–երեկոյթ մը ։

19 Յունուար, Կիրակի ժամը 15էն 22, Յոյներու սրահին մէջ։ Մուտքը ազատ է։

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Փարիզահայ Թանգարանի բարեկամնե – րու ընկերացութիւնը (Լէ զ'Ամի տիւ Միւ– զէ Արմէնիէն) ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները Բշ. օր Յունուար 27ին, ժամը 19ին, իր կեդրոնատեղին 15 րիւ Ժան Կուժօն, եկեղեցւոյ խորհրդարանը ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 15 ՅՈՒՆՈՒԱՐ — JEUDI 16 JANVIER 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8094 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3895

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՂԹ ԱՌ ԲՈՒԼԳԱՆԻՆ

Մարեչալ Բուլղանինի Դեկտ. 10ի ծանօթ նամակին առաջին պատասխանողն եղաւ Նախագահ Այզընհաուըր :

Ատլանտեան Ուխտի միւս անդամներն ալ հետզհետէ կը գրեն իրենց պատասխանները :

Մոսկուայի դէմ միացեալ ճակատ կազմելու եւ համախմբ պատասխան տալու համար խորհրդակցութիւններ տեղի ունեցած էին ուխտակիցներուն միջեւ։

Այզընհաուըր կէտ առ կէտ կը պատասխանէ Կրեմլինի իշխանաւորին առաջարկութեանց :

Ամէնէն առաջ կը շեշտէ թէ Միացեալ Նահանգները խաղաղութիւն կ'ուզեն։ Չեն ալ կրնար պատերազմի նախայարձակ ըլլալ, քանի որ ժողովուրդը Ամերիկայի մէջ հակակշիռի իրաւունք ունի կառավարութեան վրայ։

Դարուս սկիզբէն ի վեր երեք պատերազմներու առաջքը կարելի կ'ըլլար առնել՝ եթէ Միացեալ Նահանգները ուժով ըլլային եւ նախապէս յանձնառութիւն ստանձնէին օգնելու յարձակումի զոհ երկիրներուն, կ'ըսէ Նախագահը :

Ազատ աշխարհը պէտք է հաւաքականօրէն զօրաւոր ուժ մը ներկայացնէ, այլապէս չինական եւ խորհրդային երկիրները՝ իրենց մէկ միլիառ բնակչութեամբ կը տիրապետեն աշխարհի :

Նախագահ Այզընհաուըր մասնաւորապէս շեշտը կը դնէ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան վրայ, որ կոչուած էր ապահովելու աշխարհի հաւաքական պաշտպանութիւնը :

Սակայն Խորհրդային Միութիւնն է, որ 82 անգամ վեթօ դնելով՝ արգելք հանդիսացաւ համաշխարհային ապահովութեան դրութիւն մը ստեղծուելուն :

Բուլղանին կ'առաջարկէր, որ արեւմտեան պետութիւնները յարգեն Միջին Արեւելքի անկախութիւնը եւ հրաժարին զինեալ միջամտութենէ աշխարհի այդ մասին մէջ :

Այզընհաուըր կը պատասխանէ, որ ՄԱԿի սահմանադրութիւնը արդէն պարտադրած է իր անդամներուն զէնքի չդիմել որեւէ երկրի դէմ։ Հարկ չկայ նոր համաձայնագիր մը կնքելու այդ մասին, ինչպէս աւելորդ է նաեւ ոչ-յարձակողական դաշինք մը ստորագրել Ատլանտեան եւ Վարշաւայի Ուխտերուն միջեւ, քանի որ ՄԱԿի ծրագիրը իր բոլոր անդամներուն կ'արգիլէ զէնքի դիմել :

Մէկ խօսքով, եթէ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ծրագիրը յարգուի 83 անդամ պետութեանց կողմէ, այլեւս հարկ չի մնար առանձին դաշնագիրներ կնքելու զանազան երկիրներու միջեւ։ Եթէ ամէն պետութիւն յարգէ իր ստորագրութիւնն ու խօսքը, այն ատեն ո՛չ մէկ պատճառ կը մնայ աշխարհի խաղաղութիւնը խանգարելու :

Այս առթիւ Այզընհաուըր Բուլղանինի կը յիշեցնէ Եալթայի մէջ 1945ին կնքուած համաձայնագիրը, որուն համաձայն արեւելեան Եւրոպայի երկիրները — Լեհաստան, Պալթեան երկիրները, Ռումանիա, Հունգարիա եւ Պուլկարիա — իրաւունք պիտի ունենային ընտրելու իրենց ուզած վարչաձեւը։ Դաշնագիր երեք պետութիւնները — Մ. Նահանգներ, Խ. Միութիւն եւ Անգլիա — երաշխաւոր կ'ըլլային այս իրաւունքին :

Անկէ տասը տարի վերջ, 1955ին, երբ Ժընեւի մէջ յիշեալ երկիրներու հարցը դրուեցաւ օրակարգի վրայ, Խորհրդային Միութիւնը մերժեց քննութեան ենթարկել զայն, առարկելով որ ատիկա պիտի նշանակէր միջամուխ ըլլալ արեւելեան Եւրոպայի երկիրներու ներքին գործերուն։

«Արդ, Հունգարիոյ դէպքերը ցոյց տուին թէ այդ երկիրներու վիճակը միջազգային մեծ կարեւորութիւն կը ներկայացնէ» :

Ու Նախագահ Այզընհաուըր կ'եզրակացնէ.

«Կ'առաջարկեմ որ այժմ կրկին քննենք այս խնդիրը։ Նման քննութիւն մը բացարձակ անհրաժեշտութիւն է՝ յանուն խաղաղութեան եւ արդարութեան»։

Որպէսզի աշխարհի վրայ խաղաղութիւն եւ արդարութիւն տիրէ, Բուլղանին եւ ընկերները լաւ կ'ընեն, որ ամէն բանէ առաջ ազատութիւն շնորհեն արեւելեան Եւրոպայի քաղաքակիրթ ազգերուն, համաձայն ո՛չ միայն իրենց խոստումին, այլ ժողովրդավարութեան ու ընկերվարութեան ամէնէն տարրական սկզբունքներուն :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՄԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷ ՈՒԶԵՑ

—o—

Առջի օր Ազգ. Ժողովը գումարեց Նոր տարուան առաջին նիստը։ Երեսփոխանները իրենց աշխատանքին վերսկսան աւելի քան հանդարտ երեւոյթով։ Կարգ մը ծրագիրներու ընթերցումը կատարուեցաւ եւ կառավարութիւնը պահանջեց որ անմիջապէս սկսի անոնց քննութիւնը։ Ծրագիրներուն մաս կը կազմէր նախկին ռազմիկներու եւ գերիներու կատարուելիք վճարումը յետաձգելու հարցը։ Արդարեւ, պետութիւնը իր հատուցումները ընելէ ետք, տակաւին 7500 ֆր. պարտական է իւրաքանչիւր գերիի։

Այս վճարումները յետաձգելու համար առաջարկուած միճարանութիւնը դժգոհութիւն յառաջացուց Ազգ. Ժողովին մէջ եւ կարգ մը երեսփոխաններ միջամտեցին։ Աւելի կամ նուազ ուժգնութեամբ հռետորները պահանջեցին, որ այս ուղղութեամբ անցեալ տարուան վերջ. վերջնականապէս ընդունուած ելմտական օրէնքին տրամադրութիւնները յետաձգուին։

Ինչպէս կը տեսնուի, առաջին առիթով իսկ փոթորիկը ծագած էր կառավարութեան եւ Ազգ. Ժողովին միջեւ։

Մինչ այս Վարչապետ Կայեար կը խօսակցէր իր պաշտօնակիցներուն հետ. հանդարտ երեւոյթ մը ունէր եւ անհամբերութեան ոչ մէկ նշան ցոյց կուտար, ինչպէս կը շեշտեն տեղական գրեթէ բոլոր թերթերը։ Երեսփոխաններէն ետք խօսք առնելով Վարչապետը ըսաւ.— Նախագահաց Ժողովին կողմէ որոշուած բոլոր հարցերու քննութիւնները կառավարութեան հաւանութիւնը ունին, բացի Նախկին Ռազմիկներու խնդիրէն։ Այս կը նշանակէ թէ Ազգ. Ժողովը կ'ուզէ վերադառնալ այն որոշումներուն՝ որոնք տրուեցան այն պահուն, երբ անհրաժեշտ է ձեռք առնել ելմտական խիստ միջոցներ՝ երկրին փրկութեան համար։ Ահա թէ ինչու, երբ Ազգ. Ժողովը հաւաքուած է առաջին քուէն տալու համար, կը փափաքիմ վստահութեան խնդիր արծարծել։

Վարչապետին խօսքերը անակնկալի բերին երեսփոխանները։ Փուժատականները ծափահարեցին, ուրիշներ իրենց ձեռքերը բարձրացուցին օդին մէջ, համայնավարները արձակեցին սովորական իրենց կանչերը։ Կայեար սպասեց որ հանդարտութիւնը վերահաստատուի ու եզրակացուց.— Սահմանադրութիւնը թոյլ չի տար որ ես վստահութեան քուէ պահանջեմ՝ առանց առնելու Հանրապետութեան Նախագահին հաւանութիւնը. միաժամանակ պէտք է իրեն յայտնեմ որ նախարարաց ժողով մը պիտի գումարեմ։ Կը խնդրեմ որ Ազգ. Ժողովին նիստը յետաձգուի։

Վարչապետին խօսքերէն ետք ժողովը առկախուեցաւ։ Անմիջապէս նախարարներու բացառիկ ժողով մը գումարուեցաւ Էլիզէի մէջ եւ միաձայնութեամբ որոշուեցաւ որ Կայեար վստահութեան քուէ ուզէ։

Ժողովէն վերջ Տեղեկատուութեան Դիւանին ներկայացուցիչը յայտարարեց, թէ գերիներու հատուցումները յետաձգելու համար Խորհրդարանը օրէնք մը քուէարկած է արդէն։ Եթէ այս որոշումը չյարգուի՝ տնտեսութիւնը լրջօրէն կրնայ վտանգուիլ եւ նոր պահանջներ կրնան ըլլալ։ Այսուհանդերձ, կառավարութիւնը կը յայտնէ՝ թէ նախկին ռազմիկները իրենց իրաւունքը չեն կորսնցուցած։

Դահլիճին հաւանութիւնը առնելէ ետք, Վարչապետը գնաց Փալէ Պուրպոն, ուր խօսակցեցաւ, ընկերվարական, անկախ եւ արմատական երեսփոխաններու հետ։ Ընկերվարականները որոշած էին պատուիրակութիւն մը ղրկել իր մօտ՝ պաշտպանելու համար նախկին ռազմիկներու բռնած դիրքը։

Վերջապէս Կայեար յայտարարեց երեսփոխաններուն.— կառավարութիւնը վստահութեան քուէ կ'ուզէ՝ Նախագահաց Ժողովին տուած բոլոր որոշումներուն համար։

Այսօր, Եշ. կէսօրէ ետք տեղի պիտի ունենայ քուէարկութիւնը։

Այս առիթով կարգ մը թերթեր հա[illegible] կուտան թէ կառավարութիւնը վտանգի մէջ չէ։

Շատ քիչ հաւանականութիւն կայ սակայն, որ Կայեար վստահութիւն չստանայ. իր արագ որոշումը մեծապէս ազդած է Ազգ. Ժողովին վրայ ու երեսփոխաններու մեծամասնութեան համակրանքը շահած է։

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԺՈՂՈՎԸ

Հանրապետութեան Խորհուրդը (Ծերակոյտ) քննեց Ալժերիոյ հարցն ու Սահմանադրութեան բարեփոխութիւնը։

Առաջին խօսք առնողը եղաւ Անտրէ Քորնիւ, յանուն Ներքին յանձնախումբին եւ ընտրական օրէնքի բարեփոխման ծրագիրը քննադատեց.— Ծրագրին պատճէնը չէ խանգարուած Ներքին յանձնախումբը։ Յստակ չէ այդ ծրագիրը. կարգ մը կարեւոր կէտեր ալ լռութեան դատապարտուած են անոր մէջ։

Ինչ կը վերաբերի Տեղական Խորհուրդներու հարցին (Ալժերիա) Քորնիւ ըսաւ թէ յանձնախումբը կ'առաջարկէ նոր ծրագիր մը. Խորհուրդներու անդամները ընտրովի պէտք է ըլլան եւ ոչ թէ նշանակուին, ինչպէս կ'առաջարկէ Ազգ. Ժողովը։

Ալժերիոյ Հիմնական օրէնքին մասին խօսելով ծերակուտական Վալանթէնն ալ քննադատեց ընտրական օրէնքը, յայտնելով թէ ան կը հակասէ Հիմնական Օրէնքին երկրորդ յօդուածին, քանի որ այդ ձեւով համայնքները իրենց ներկայացուցիչները պիտի չկարենան ունենալ։ Երկու ծրագիրներէն մէկը կամ միւսը փոփոխութեան պէտք է ենթարկել՝ որպէսզի հակասութեան մէջ չըլլանք։

—o—

ՍՊԱՆԻՈՅ քաղաքացիական պատերազմի ընթացքին հանրապետական ուժերը ղեկավարող զօր. Ժոզէ Միաժա մեռաւ Մեքսիկոյի մէջ, աքսորեալ։ 80 տարեկան էր։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ փոխ-վարչապետը յայտարարեց թէ ծանր ճարտարարուեստի բանուորներուն թիւը պիտի պակսի 1958ի ընթացքին։

ԳԵՐՄԱՆ նշանաւոր լրագրող Ակսել Շփրինկըր Մոսկուա գնաց, Բուլղանինի եւ Խրուշչեւի հետ հանդիպում մը ունենալու համար։

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ԲՈՒԼԳԱՆԻՆԻ

ԿԱՅԵԱՌԻ ՆԱՄԱԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԵՑԱՒ

Արեւմուտքը սկսած է արդէն պատասխանել մարեչալ Բուլղանինի նամակին։ Ատընաուըրի պատասխանը այլեւս ծանօթ է. վարչապետ Կայեարի նամակը հրատարակուեցաւ։

Ֆրանսական պատասխանը նախ կը ժխտէ խորհրդային մեղադրանքը՝ Ատլանտեան Ուխտի նկատմամբ, աւելցնելով թէ այս կազմակերպութիւնը միայն պաշտպանողական բնոյթ ունի եւ ինը տարուան իր գոյութիւնը ուրիշ բան չէ փաստեր։

Վարչապետը յայտնելէ ետք թէ մարեչալ Բուլղանին Արեւմտեանները կը դատապարտէ զինաթափութեան հարցին մէջ, կ'աւելցնէ.— Զինաթափութեան շուրջ համաձայնութիւն մը չգոյանալուն բո՛ւն պատճառը այն է, որ Խ. Միութիւնը շարունակ ժխտական դիրք մը բռնեց բոլոր առաջարկներուն հանդէպ։

Պատերազմի մասին խօսելով, Կայեար կը յայտնէ թէ Ֆրանսայի մէջ ամէն մարդ ծանօթ է թէ ի՛նչ հետեւանք կրնայ ունենալ նոր աշխարհամարտ մը։ Ատլանտեան Ուխտի բոլոր անդամներն ալ նոյն տեսակէտը ունին։ Եւ Խ. Միութիւնը մինչ խաղաղասիրական յայտարարութիւններ կ'ընէ Արեւմուտքին, անդին, Գահիրէի մէջ զինուորական օժանդակութիւն կ'առաջարկէ կարգ մը երկիրներու։

Իսկ գալով «Մեծերու հանդիպումի» մը, Ֆրանսա կ'առաջարկէ որ Արտաքին Նախարարներու ժողով մը գումարուի, այդ հանդիպումին նախապատրաստական աշխատանքները տանելու համար։

Այսօր – վաղը Կրեմլին կը յանձնուի նաեւ Արեւմտեան Գերմանիոյ պատասխանը։ Վարչապետ Ատընաուըր իր նամակին մէջ պիտի շեշտէ գերմանական հարցը լուծելու անհրաժեշտութիւնը։ Պոնի ներկայ քաղաքականութիւնը հիմնուած է Գերմանիոյ վերամիացման հարցին վրայ։

Իսկ գալով վերազինման՝ անիկա էական է Գերմանիոյ համար, աշխարհի հաւասարակշռութիւնը պահելու տեսակէտէն։ Հրթիռներու արձակարաններու կառուցման մասին տակաւին որոշում մը չէ տուած Պոնի կառավարութիւնը, թէեւ իր դիրքը չէ փոխուած միջազգային հարցերու նկատմամբ։ Խ. Միութեան դիրքը մեծապէս կրնայ ազդել այս ուղղութեամբ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ բանակին քաղաքական ղեկավարութիւնը յանձնուեցաւ զօր. Կոլիքովի։ Զօր. Ժելթով, որ կարեւոր դեր մը խաղացած է մարեչալ Ժուկովի պաշտօնազրկման մէջ, ուրիշ գործի մը գլուխ կանչուած է։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Տնտեսական նախարար Էրհարտ յայտարարեց, թէ երկրին յառաջդիմութիւնը կը պահանջէ, որ աշխատանքի ժամերը փոխանակ պակսեցնելու՝ մէկ ժամով աւելնան։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ մարեչալ Բուլկանին Թուրքիոյ Վարչապետ Մէնտերէսի նամակ մը գրած է, խստօրէն քննադատելով Անգարայի կառավարութեան սպառազինման արշաւը։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ կառավարութիւնը ներկայիս կը քննէ երկրին մէջ գտնուող արաբ տարագիրներու երկու միլիառ ֆրանքի օժանդակութիւն մը ընելու առաջարկը։

ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒՐՈՊԱՅԻ երեք համայնքներու նախագահները ժողով մը գումարեցին Լիւքսէմպուրկի մէջ։ Այսուհետեւ ամիսը երկու հանդիպում պիտի ունենան։

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. Էջ)

ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԷՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այդ օրերուն՝ Թրքական բանակին հետ Տիգրանակերտէն եկան ու անցան բազմաթիւ հայ սպաներ, զինուորական բժիշկներ՝ ԽուրէնՍտեփանեան, Արմենակ Թէօլէօլեան, Կարապետ Գապատայեան, Եդուարդ Շահպազ, Ցարութիւն Արմէզեան, Արմենակ Փօյաճեան, Հայրապետ Հայրապետեան, Յովհաննէս Թաշճեան, Արմենակ Ապուհայաթեան, Ալահայոսեան, Պէնոն Պէկյաղեան, Ճէպէճեան, Միսաք, Մոլխաս, Սարգիս, Մաքսուտ (դժբախտաբար ասոնց մականուններըչեմ յիշեր), ասոնց կարգին գեղագործ Սարգիս Թիւթիւնճեան (Շարասան), յայտնի երաժշտագէտ Բարսեղ Կանաչեան, Ուշագլեան եղբայրներ Գէորգ եւ Արտաշէս, դեղագործ Քլլիկեան եւ ուրիշներ: Նաեւ վաթսունի մօտ հայ կիներ եւ աղջիկներ, որոնք հիւանդանոցներուն մէջ կը պատրաստուէին հիւանդապահութեան:

Սարգիս Թիւթիւնճեան մեզի դրացի էր: Անուշ նայուածքով, շատ սրամիտ եւ կատակախօս՝ բայց լուրջ անձնաւորութիւն մըն էր: Տիգրանակերտի կիներուն աշխատասիրութեան, մաքրութեան ու աշխատանքի հաղուստներուն ձօնուած ոտանաւոր մը գրած էր, դժբախտաբար կորսուած:

Օր մը գացած էր Տիգրանակերտին մօտ հարիւր քիլոմեթր հեռու ջերմուկ կոչուած հանքային ջուրերու գիւղաքաղաքը: Վերադարձին՝ խնդալով կը պատմէր — Հանդիպեցայ Հրեաներու եւ հարցուցի թէ ի՞նչ է ձեր ազգային երգը: Անմիջապէս սկսան երգել Թրքական գռեհիկ երգ մը. Գրզըմ սանա գաֆգատ ալայըմ: Այսպէս ուրիշ հաճելի բազմաթիւ պատմութիւններ ունէր: Տարի մը Տիգրանակերտ մընալէն ետքը, ինքն ալ ուրիշներուն կարգին գնաց դէպի Էրզրում: Անկէ Վան, երեք տարի առաջ մահկանացուն կնքեց Եգիպտոսի մէջ:

Զինադադարէն ետքը շատեր մեկնելու մերատին լքեցին իրենց տուները եւ գաղթեցին Հալէպ, բայց դաս մը միամիտներ գաղթելու տրամադիր չէին: Թուրքերը կորսընցուցած էին պատերազմը, Ջարդարար զեկավարներէն շատերը պահուըտած էին Զարդերը կազմակերպելու համար մասնաւորաբար բերուած չէրքէզ կուսակալ Րէշիտ պէյը եւ հետեւորդները փախած էին, (Րէշիտ պէյ անձնասպան եղաւ Պոլսոյ մօտերը): Թուրքերը դարձած էին բարեկիրթ, մարդասէր, Աստուծոյ դառը: Կ'անիծէին Հայերու տարագրութեանց ու ջարդերուն պատասխանատուները: Կ'ըսէին.— Քանի մը անաստուածներ էին, որ գործեցին այս մեղքը, մոռնանք այդ բոլորը, մենք իրարու հետ հաց ու աղ կերած ենք, ասկէ վերջը եղբօր նման մէկ բնտանիքի պէս կ'ապրինք ...

Գաղթել չուզող Հայերը դեռ կը հաւատային այս ջարդարար ցեղին մեղրածորուն ու շողոքորթիչ խօսքերուն ու խոստումներուն: Առաւօտ մը լուր տարածուեցաւ թէ գիւղերը նաղաշ Մնճօն (Մկրտիչ) սպաննուած է: Այս դէպքը պատճառ դարձաւ որ ամէն ոք պատրաստուի ու հեռանալ կարելի եղածին չափ շուտ:

Մինչեւ այսօր ալ ունինք մեր մէջ մարդիկ, որոնք օրն ի բուն կը կրկնեն միեւնոյն յանկերգը, թէ չկրցանք Թուրքերուն հետ ապրիլ: 1956 Սեպտեմբեր վեցը եւս օրինակ չեղաւ այդ ոյլասերածներուն: Թուրքիայէն Թուրք մը եկա՞ւ, անմիջապէս բարեկամութիւն կը հաստատեն եւ տուն կը հրաւիրեն:

Օրինակով մը փակենք այս տխուր բաժինը: Աչխարհաքաղաքացի հայ ուսանող մը իր նմաններուն կողմէ չքեղ սրահի մը մէջ սարքած պարահանդէսի մը կը հրաւիրէ երեք Թուրք ուսանողներ, որոնք բաւական ուտել խմելէ ետքը, կ'իմանան որ պարող հայ աղջիկներէն մէկուն հայրը բաւական հարուստ է: Կատակով կ'ըսեն իրենց սեղանակիցներուն.«Համոզենք այս աղջիկը՝ հօրմէն դրամ քաշենք»: Քառասուն տարի յետոյ դեռ Թուրքին աչքը Հայուն դրամին վրայ:

× Քանի մը ճշգումներ ու լուսաբանութիւններ ողբացեալ ընկեր Յովհ. Երէցեանի յուշերուն առթիւ, որ վերջերս հրատարակուեցան «Հայրենիք» ամսագրին մէջ:

Ա.— Տիգրանակերտի զինուորական փախստականները (կառավարութեան կողմէ յորջորջուած՝ քաչաք քաչուրի), չէին որ երդիքներէն վար իջան եւ թաքնուեցան Հ. Յ. Դ. Ցառաջդիմական բարձրագոյն երկրորդական վարժարանին մէջ, այլ Թրքական բանակին հետ նոր հասած հայ զինուորներ (Երեքր Թուրք), իրենց զինուորական հագուստներովն ու զէնքերովը:

Յունուար ամսուան առաջին օրերուն Երկուշաբթի առաւօտ մը հազիւ դպրոցին դուռը հասած՝ ոստիկանները մեզ կեցուցին եւ ետ վերադարձուցին: Ամբողջ թաղամասը պաշարուած էր: Կ'ուզէին չէնքէն ներս մտնել: Հրացանաձգութիւնները բական տեւելով մինչեւ կէսօր: Մեռեալներ ու վիրաւորներ եղան, մնացեալներն ալ ձերբակալուեցան: Երեք զինուորներ կը ցած էին խոյս տալ եւ ապաստանիլ Քաղցիւրցի ծեր կնոջ մը տունը: Կինը երկրորդ օրը լուր կուտայ իրենց առաջնորդ Մուէթրան Սուլէյմանին: Այս շատ բարի քրիստոնեայ կրօնաւորը խորհուրդ կուտայ եւ կը յորդորէ զաղտնի պահել զանոնք՝ խոստանալով իր բարոյական ու նիւթական աջակցութիւնը:

Բ.— Մեր ընկերներէն Մարտիրոս Իսպիրեանը (Մարտիկը) այն օրը չէր որ նահատակուեցաւ, ոչ ալ վարժարանին մէջ թաղնուած էր: Այլ ամիս մը վերջ, Փետրուարին, ոստիկանները հայկական թաղամասէ մը հազիւ տանիք բարձրացած՝ կը նշմարեն զինքը, կը յետապնդեն, Մարտիկ կը դիմադրէ երկու ժամ եւ իր վերջին փամփուշտովն ալ անձնասպան կ'ըլլայ Բանձր Ցուրնի Թաղը:

Գ.— Տեղական կառավարութիւնը Տիգրանակերտի առաջնորդական փոխանորդ Մկրտիչ վարդապետ Չլղատեանէն կը պահանջէր որ զինուորական փախստականները թաքստոցներէն վար իջնեն ու յանձնուին, իրենց քաղաքացիական պարտականութիւնը կատարեն որպէս զինուոր: Առաջնորդին շուրջ գտնուած եկեղեցական եւ ազգային մարմիններուն մէջ կային պահպանողական ու միամիտ տարրեր, որոնք կը հաւատային Թուրքերուն կեղծաւորական խօսքերուն, ոմանք նոյնիսկ կը սպառնային առաջնորդին՝ որ իրենց հանգիստը կը խանգարէ զօրավոր կանգնելով փախստականներուն:

Այս դէպքերը եւ սպառնալիքները շատ դէշ կ'ազդէին հայրենասէր առաջնորդին վրայ, որ հոգիով ու սրտով փախստականներուն հետ էր, կը քաջալերէր զանոնք, կ'ըսէր.— Հաւատք մի ընծայէք Թուրքերու ստապատիր խօսքերուն, մի յանձնուիք:

Օր մը ջարդարար չէրքէզ Րիւշտի պէկ քանի մը հետեւորդներով կուգայ առաջնորդարան, կ'առաջարկէ առաջնորդին ընկերանալ իրեն, երթալ հայկական թաղերը, խրատելու համար փախստականները որ յանձնուին, ներում խոստանալով բոլորին: Ճամբայ կ'ելլեն կը հասնին Խանչափաքի (Խաչ Ճամբայ) հայկական թաղամասը: Առաջնորդը երկու անգամ աչքով նշան կ'ընէ.— Զարկէք: Բայց չեն նշմարեր: Ինքը միայն դիմադրութեան մէջ կը կտնէր ժողովուրդին փրկութիւնը:

Դ.— Երբ Զաւէն եպիսկոպոս Պոլսոյ պատրիարք ընտրուեցաւ, Տիգրանակերտի մէջ ողջերթի առթիւ կազմուած թափօրին առջեւ՝ խոշոր ծաղկեփունջը բռնող երկու փոքր աղջիկներն էին ողբացեալ Վիքթորիա Նալպանտեան եւ քրոջը աղջիկը Անիւ Թիւֆէնկճեան, այժմ Տիկ. Սմսարեան, որ կը բնակի Գալիֆօրնիա: Իսկ իրենց հետեւող ուսուցչուհին՝ գրագիտուհի Տիգրանուհին երեց քոյրը, Տիկին Գայծառ Խանտանեան – Դանիէլեան:

Ե.— 1913ին Հ. Յ. Դաշնակցութեան Թատերախումբին կողմէ բեմադրուած Շէքսփիրի Օթելլօ թատերգութեան մէջ Տէզտէմոնիայի դերը կատարողը Օր. Սիրանուշ Առուեանն էր, (Տիկին Թիւֆէնկճեան, որ վերջերս մահացաւ Ամերիկայի մէջ): Մինչ այդ՝ իգական սեռի պատկանող դերերը Ցառաջդիմական վարժարանի աշակերտներն էին կատարողները:

Զ.— Ամերիկեան Պորտ ընկերութիւնը ուզած է Տիգրանակերտի մէջ ալ Գոլէժ մը բանալ, բայց այն օրուան մեր վարիչները միակամ հակառակած են, ըսելով.— Ոչ ձեր ուսումը, ոչ ալ ձեր քարոզը:

Երիտասարդները առ հասարակ կ'երթային Սանասարեանի, Այնթապի եւ Խարբերդի գոլէժները:

Է.— 1913ին Տիգրանակերտ ալ եկած էին չարաթապահներ՝ քարոզելու համար: Ընտանիք մը իր տունը տրամադրած էր իրենց: Կիրակի առաւօտ մը հազիւ քիչ մը բազմութիւն հաւաքած էին եւ քարոզի պիտի սկսէին, յանկարծ տեղացի երիտասարդներ տանիքներէն լողիթը (լողքար) գլորեցին այդ բակին մէջ: Բազմութիւնը խուճապահար փախաւ: Քարոզիչներն ալ կծիկը դրին հազիւ երկու օր մնալով Տիգրանակերտ: Չկրցան մեզ վերստին քրիստոնեայ դարձնել եւ երգել ... ուղտին երգը:

Ը.— Առաջին համաշխարհային պատերազմին Գերմանացիները չէին որ գրաւեցին Հայոց Ս. Կիրակոս մայր եկեղեցին, այլ՝ Թրքական կառավարութիւնը, որ Հայերէն կողոպտուած ապրանքներուն մթերանոց դարձուցած էր, ապա զինուորական հիւանդանոց:

Զինադադարին Հայերուն վերադարձուցին աւերակ վիճակի մէջ: Անմիջապէս Խնամատարական մարմին մը կազմեցին, նախագահ՝ Տագրեան, քարտուղար՝ Միհրան Տէր Պօղոսեան: Եւ սկսան շրջաններէն Թուրքերուն ու Քիւրտերուն մօտ գտնուած երախաներն ու մանուկները հաւաքել: Նախ եկեղեցիի շրջափակին ու յարակից սրահներուն մէջ տեղաւորեցին զանոնք, վերնատունն ալ դպրոցի վերածեցին, մինչեւ վերջին արտագաղթը:

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏՑԻ

ՃՇԳՐՈՒՄ.— Երէկուան յօդուածին Աստղը Թուրքերը 1915ին պիտի ըլլայ 1913ին:

ՄԱՐԻԱ ՔԱԼԼԱՍ

Մեր ընթերցողները կը յիշեն թերեւս թէ անցեալ շաբաթ որքան աղմուկ բարձրացաւ Օփերայի երգչուհի Մարիա Քալլասի անուան շուրջ: Երաժշտական քննադատներու կարծիքով աշխարհի ամէնէն կատարեալ սոփրանօ Յունուար 2ի գիշերը Հռոմի մէջ առիթը տուաւ աննախընթաց պայթակցութեան մը. Հռոմի ընկերութեան ընտրանին, որ Հանրապետութեան նախագահ Կրոնքիի ղեկավարութեամբ, «Նորմա»ն լսելու համար փութացած էր Օփերա, յուսախաբ եւ ջղայնացած ստիպուեցաւ հեռանալ սրահէն՝ առաջին արարէն վերջ աւելի քան ժամ մը տեւող անըմնական միջնարարէ մը ետքը: Ի՞նչ պատահած էր: Գլխաւոր երգչուհին, Մարիա Քալլաս, կը մերժէր բեմ վերադառնալ, պատրուակելով թէ յանկարծ ձայնը քաշուած է: Բայց անոնք որ կը ճանչնան երգչուհիին քմայքոտ բնաւորութիւնը, կը պնդեն թէ բուն պատճառը այլ է.— առաջին արարին ընթացքին քանի մը սուլոցներ ականջին հասած են

ԱՐՈՒՍ ՈՍԿԱՆԵԱՆ

Արեւմտահայութիւնը բազմաթիւ անուանի բեմական գործիչներ է ծնած, որոնք անգնահատելի աշխատանք են տարած Արեւմտահայ Թատրոնի ծաղման եւ զարգացման գործին մէջ: Այդ աշխատանքը գնահատելի է եղած մանաւանդ անոր համար, որ այդ բուռ մը նուիրեալները հայ թատրոնին համար պայքարած են հալածանքի, բռնութեան, արիւն ու արցունքի կրկէս հանդիսացող միջավայրի մը մէջ:

Աւելորդ չենք նկատեր, յիշողութիւնները թարմացնելու համար անգամ մը եւս յիշել խնկելի անուններ.— Պետրոս Ադամեան, Մարտիրոս Մնակեան, Թովմաս Ֆասուլեաճեան, Պետրոս Մաղաքեան եւ մինչեւ մեր օրերն ալ տակաւին քըրտինք թափող՝ Վահրամ Փափազեան, Հրաչեայ Ներսէսեան եւ տակաւին բազում ուրիշներ:

Վերեւ յիշուած բռնութեան ու հալածանքի դաժան շրջաններուն շատ դժուար էր դերասանուհի ճարելը: Հակառակ այս հանգամանքին, սակայն, Պոլիսը տուած է նաեւ տաղանդաւոր դերասանուհիներ, որոնք իրենց ոգամարդ արուեստակիցներու կողքին անոնց չափ ու չափ են կրկնապատկած.— Արուսեակ Փափազեան, Հրաչեայ, Սիրանոյշ, Գաբայաչեան քոյրեր, Մարի – Նուարդ ...

Անհատնում է շարքը հայ արուեստի տաճարին այս քրմուհիներուն, որոնք իրենց ամբողջ կեանքը նուիրած են հայ բեմին եւ օր մըն ալ կրակին շուրջ դարձող թիթեռնիկներու նման զոհած են իրենց կեանքը, տառելով կամ նուազ ճակատագրական պայմաններու մէջ:

Այդ քրմուհիներէն մէկն էր նաեւ Արուս Ոսկանեան:

Ծնած է Պոլիս՝ 1889ին: Իր հայրը՝ Տիգրան Դարպասեան մտաւորական պաշարով լեցուն անձ մըն է եղած, Կարինի Սանասարեան վարժարանէն շրջանաւարտ եւ որ երկար տարիներ վարած է ուսուցչական պաշտօններ: Բացի իր մայրենի լեզուէն, Տիգրան Դարպասեան ծանօթ էր եւ կը տիրապետէր նաեւ Ֆրանսերէնին եւ Թուրքերէնին:

Արուսեակ Դարպասեան մինչեւ տասներեօթը տարեկան կանոնաւորապէս հետեւած է ուսման, յաճախելով Բերայի Եսայեան վարժարանը, որուն բարձրագոյն դասընթացքը կ'աւարտէ 1904ին: Այնուհետեւ երկու տարի ալ կը յաճախէ Ֆրանսական քոլէժ մը:

Եսայեան վարժարանի իր ուսանողութեան շրջանին, Արուս առիթ ունեցած է նոյն վարժարանին մէջ յաճախադէպ կերպով կազմակերպուող գեղարուեստական երեկոյթներու մասնակցելու:

Այդ երեկոյթներուն մէջ, Արուս միշտ ալ աչքի է զարկած իր գեղեցիկ առոգանութեան եւ գեղարուեստական բազմաթիւ շնորհներուն համար:

Իր մատաղ տարիքէն մեծ հետաքրքրութիւն ցոյց է տուած գրականութեան, պատմութեան եւ աշխարհագրութեան, որոնց մէջ միշտ ալ առաջնութիւն է շահած իր ուսանողութեան շրջանին:

Արուսեակ Դարպասեան գեղատեսիլ օրիորդ մըն է եղած, եւ անպակաս են եղած իր շուրջը պտտող երիտասարդները՝ ղարպասելու համար Օր. Դարպասեանը ...

Սակայն պարմանուհին միշտ ալ խուսափած է սէր մէկուն հետ կապ հաստատելու եւ իր կեանքը մէկուն կապելու գաղափարէն, վասն զի իր մէջ խորապէս արմատացած էր զինքը ծնող ժողովուրդին ծառայելու եւ անոր նուիրուելու ազնիւ մտածումը:

Առիթը է եղած պատճառը որ դպրոցը աւարտելէն ետք, Արուս Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցի որբանոցին մէջ ուսուցչական պաշտօն ստանձնած է:

Արուսի մտաւոր եւ գեղարուեստական կազմաւորման մեծ զարկ տուած է անդրման մանկավարժ – ուսուցչուհի մը, որ միեւնոյն ատեն խոր ազդեցութիւն է ունեցած Արուսի հոգեկան աշխարհի կազմաւորման համար:

Բանաստեղծուհի Սիպիլն էր ատիկա:

Մեծանուն գրագիտուհին շատ կ սիրած Արուսը անոր ուշիմութեան, աշխոյժութեան եւ խելացիութեան համար, եւ երբեք չէ զլացած իր բարի խորհուրդները չափազանց ընդունակ իր աշակերտուհիին:

×

Արուս ուսուցչական պաշտօնը կը շարունակէր երբ 1908ին Թուրքիոյ մէջ հաստատուեցաւ սահմանադրական կարգերը:

Ճնշուած հայութեան լեզուին կապերը արձակուեցան: Թեւ առին ծուարած արուեստները եւ ուզեցին խոյանալ դէպի վեր:

Պոլսահայ երիտասարդութեան մէջ ուժեղ ձգտում մը վերերեւաց դէպի բեմը:

Այս շարժումին մասնակից եղաւ նաեւ Արուս: Այդ շրջանին Միլանոյէն նոր վերադարձած Վահրամ Փափազեան սկսաւ շարքը իր հայերէն ներկայացումներուն, որոնց, ապագայ տաղանդաւոր դերասանուհին, կը մասնակցէր փոքրիկ դերերով:

Սակայն Արուսի մայրը շատ ալ հաճոյ աչքով չէր դիտեր իր աղջկան դէպի բեմ խոյանքը:

Կասեցնելու համար այս «ցնորամիտ» արշաւին թափը, Արուսի մայրը կը հեռացնէ իր աղջիկը Պոլսէն եւ կը տանի զայն Պուլկարիա, ուր ունէին ազգականներ:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

(1 Շար.)

ու այդ պատճառաւ ալ որոշած է դաս մը տալ սուլոցներու հեղինակներուն ․

Յաջորդ առտուան բոլոր թերթերը մեծ վերնագիրներով կը հաղորդէին լուրը, դաւաճան գանազան բացատրութիւններ աւելցնելով Մարիա Քալլասի անտանելի բնաւորութեան մասին ։ Կասկածէ դուրս է, որ երգչուհիին ստեղծած գայթակղութեան այսքան աղմուկ բարձրացնելուն պատճառներէն մէկն ալ նախագահ Կրոնքիի ներկայութիւնն էր ։ Մարիա Քալլաս թէեւ ներողութեան նամակ մը գրած է նախագահին, բայց եւ այնպէս Հռոմի ժողովուրդը չափազանց գրգռուած է քըմայքոտ երգչուհիին դէմ ․ Հռոմի Օփերային տնօրէնը յայտարարած է նոյնիսկ, թէ անհնախատեսելի միջադէպեր կրնան ծագիլ, եթէ Մարիա Քալլաս Հռոմի մէջ անգամ մըն ալ երգել փորձէ ։

Այսպէսով կը փաստուի թէ Քալլաս պատժած կ'ըլլայ ո՛չ թէ սուլոցներուն հեղինակները, այլ՝ ինքզինքը եւ ․․․ նախագահ Կրոնքիի չարժավարը, որ առանց մտքէն իսկ անցընելու թէ ներկայացումը կրնայ ընդհատուիլ, հանդիսա սրտով կ'ելլէ սենեակ կ'երթայ ։ Առաջին արարէն վերջ երբ յայտնի կ'ըլլայ որ ներկայացումը պիտի չշարունակուի, նախագահ Կրոնքի, միւս բոլոր ներկաներուն նման, դուրս կ'ելլէ սրահէն ․ չարժավարը գտնելու համար կատարուած բոլոր փնտռտուքները ապարդիւն անցնելով, նախագահը իր պալատը կը վերադառնայ ստախկանական կառքի մը մէջ ։ Իսկ չարժավարը, երբ հանդէսին վերջաւորութեան համար նախատեսուած ժամէն քանի մը վայրկեան առաջ Օփերայի շէնքին առջեւ կը հասնի, դռները գոցուած եւ լոյսերը մարած կը գտնէ ։ Կ'ըսուի որ իր պաշտօնէն արձակուած է ։

Ո՞վ է սակայն այս բոլոր դէպքերուն պատճառ դարձած Մարիա Քալլասը ։

Ըստ երաժշտական քննադատներու կարծիքին, եթէ ոչ ցարդ գոյութիւն ունեցած երգչուհիներէն լաւագոյնը, գոնէ մեր օրերու ամէնէն մեծ « Սոփրանօ Գոլորաթուրան » է Մարիա Մենեկինի Քալլաս, որ աստուածատուր իր ձայնին հետ սատանայէն ալ պարգեւ առացած է անտանելի բնաւորութիւն մը ։

Ծնողքը, Յունաստանէն Մ․ Նահանգներ գաղթած աղքատ մարդիկ էին, որոնք ծայրի աստիճան դարձուցած էին իրենց այս աղջկան արտասովոր գիրութիւնը․ (20 տարեկանին 105 քիլօ կը կշռէր) ։ Բայց երբ կը տեսնեն թէ Մարիայի այս ծիծաղելի մարմնին մէջ պահուած է ոսկի ձայն մը, կ'որոշեն ամէն գնով չահագործել աստուածատուր այդ շնորհքը ։

Երբ Մարիա 19 տարեկան կ'ըլլայ, մայրը զինք կը տանի Աթէնք ու կը յանձնէ երգի լաւագոյն ուսուցիչներու խնամքին ։ 22 տարեկանին արդէն իսկ «կատարեալ սոփրանօ» մըն էր, որ կրնար առանց դժուարութեան երգել կնոջական ձայնի համար գրուած բոլոր կտորները՝ առանց բացառութեան ։ Մութ կէտ մը սակայն․ միշտ կը շարունակէր գիրնալ ։ Օր մը, հազար դժուարութեամբ կը համոզեն զինք, որ Աթէնքի մէջ «Թոսքան» երգէ․ նուագախումբին երաժիշտներէն մէկը, այս հսկայական կինը տեսնելով, քթին տակէն կ'ըսէ քովի ընկերոջը ․

— Այս փի՞ղն է Թոսքան ։

Մարիա Քալլաս առանց այլեւայլի կը նետուի անփափկանկատ երաժիշտին վըրայ ։ Դժուարաւ կ'ազատեն այս վերջինը Քալլասի հուժկու բազուկներուն վրէժխնդրութենէն ։

Ասոր վրայ, կ'որոշէ Մ․ Նահանգներ վերադառնալ ։ Օփերաներու տնօրէնները, սակայն, կը մերժեն այս հսկայամարմին կնոջ գլխաւոր դերեր յանձնելու ։

Յուսահատ, միշտ աւելի ու աւելի գէր, Մարիա Քալլաս Եւրոպա կուգայ բախտը փորձելու ։ Միշտ անյաջող ։

Վերջին անգամ ըլլալով Իտալիոյ Վերոնա քաղաքին մէջ կը ներկայանայ հանրութեան․ իր ձայնին մէջ այնքան յուզում եւ տխրութիւն կը գնէ, որ ներկայ երաժշտասէրներէն տարիքոտ պարոն մը, Մենեկինի, Վերոնայի ամէնէն հարուստ գործատէրերէն մէկը, չի կրնար զսպել իր յուզումը ։ Երեք ամիս վերջ կ'ամուսնանան ։ Մարիա 25 տարեկան է․ ամուսինը՝ վաթսուն ։

Եւ ահա, քանի ամուսինը անուշութեամբ կը վարուի Մարիայի հետ, այս վերջինը կը սկսի նիհարնալ ։ Գեղեցկանալ ու ի վերջոյ բարեձեւ կին մը դառնալ ։ Հոգեբանական հրաշքի մը շնորհիւ, Մարիա Քալլաս, նուրբ մարմնի մը տիրանալով, կը սկսի կեանքէն համ առնել ։ Միեւնոյն ժամանակ, աշխարհի բոլոր մեծագոյն Օփերայի շէնքերուն դռները լայն կը բացուին իր առջեւ․ տնօրէնները ձեռքէ ձեռք կը խլեն զինք ։

Նիւ Եորքի Մեթրոփոլիթըն օփերային տնօրէնը իւրաքանչիւր ներկայացման համար հազար տոլար կ'առաջարկէ իրեն․ Մարիա կը պահանջէ տասը հազար տոլար ։ Ի վերջոյ կը համաձայնին․ պաշտօնապէս՝ հազար տոլար, իսկ ձեռքէ՝ տակէ ալ՝ չորս հազար տոլար եւս, պայմանաւ որ մարդ լուր չունենայ այս համաձայնութենէն ։ Նիւ Եորք ոտք կոխած վայրկեանին, Մարիա Քալլասի առաջին գործը կ'ըլլայ մամուլի ասուլիս մը հրաւիրել, եւ պատմել գաղտնի համաձայնութեան բոլոր մանրամասնութիւնները ․․․․ Լրագրող մը հարց կուտայ թէ տարօրինակ չի՞ գտներ մէկ գիշերուան մէջ Մ․ Նահանգներու նախագահին մէկ ամսականէն աւելի շահելու պարագան ․

— Նախագահը երգել տուէք— եթէ ինձմէ աւելի լաւ երգէ՝ այն ատեն տարօրինակ կը գտնեմ․ կ'ըլլայ պատասխանը ։

Օրերով կարելի է գրել Մարիա Քալլասի անհաճոյ խօսքերուն, բուռն պոռթկումներուն, ասոր – անոր առատօրէն բաժնած ապտակներուն մասին ։ Մինչեւ հիմա իր դէմ բարձրանալ ուզող ձայները կը մարէին՝ նկատի առնելով իր բացառիկ տաղանդը ։ Բայց, ինչպէս դիտել կուտայ մամուլը կ'երեւի, մարդկային համբերութիւնը սահման մը ունի ։ Հռոմի ժողովուրդին պոռթկումը առաջին ազդանշան մըն է ։ Անդին սակայն, Միլանոյի ժողովուրդը բացառիկ ընդունելութիւն մը բրած է երգչուհիին երբ ան Հռոմէն Միլանօ եկաւ առջի շաբթու, ձեւով մը պատասխանելով Հռոմէացիներու անհանդուրժողութեան ։

Ք․

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՀՐԹԻՌՆԵՐՈՒ ԱՐՁԱԿԱՐԱՆՆԵՐԸ ԵՒ ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ

Աթէնքի հունգար ներկայացուցիչը այցելութիւն մը տուած է Յունաստանի Արտաքին նախարարութեան փոխ – քարտուղար Սքեժերիսի եւ պարզած Փեշտայի կառավարութեան տեսակէտը՝ Պալքանեան երկիրներու ներկայ կացութեան շուրջ ։ Հունգարիոյ կառավարութիւնը գոհունակութեամբ կը հաստատէ, թէ 1957ի ընթացքին քաղաքական մթնոլորտը բարելաւուած է այդ շրջանին մէջ եւ ներկայիս կարելի է մտածել խաղաղ գործակցութեան մասին ։

Փեշտայի համաձայն, Պալքանեան երկիրներու ժողով մը գումարելու ռումանական առաջարկը դրական արդիւնքներ կրնայ տալ ։ Հունգարիոյ կառավարութիւնը պատրաստ է Կիպրոսի հարցին մէջ Յունաստանը պաշտպանելու, բայց Յունաստանի մէջ հրթիռներու արձակարաններ կառուցանելու Ատլանտեան Ուխտի ծրագիրը անհանգիստ կը թուի իրեն ։ Փեշտա գոհունակութեամբ կ'արձանագրէ այն իրողութիւնը՝ թէ Վարչապետ Գարամանլիս նման խարխուլներու վերաբերմամբ տակաւին որեւէ համաձայնութիւն չէ կնքած ։ Ապահովութեան եւ խաղաղութեան մտահոգութեամբ՝ հունգար կառավարութիւնը յոյս կը յայտնէ թէ Աթէնք դէմ պիտի կենայ հրթիռներու արձակարաններուն հաստատման ։

Այս առիթով կը նկատուի, թէ հունգարական միջամտութիւնը կը զուգադիպի Ատլանտեան Ուխտի Թուրքիոյ եւ Յունաստանի օդային ուժերու ընդհանուր հրամանատար զօր․ Ալէնի տուած մամուլի ասուլիսին, արդարեւ, զօրավար Ալէն օտար լրագրողներուն յայտարարեց, թէ Ատլանտեան Ուխտը ներկայիս կը գտնուի այն կացութեան մէջ՝ ինչպէս որ էր 1949-ին եւ հարկ էր աւելցնել զինեալ ուժերը՝ որեւէ յարձակումի մը առաջքն առնելու համար ։

Ատլանտեան Ուխտը, բաւ զօրավարը, իր պատմութեան ամէնէն տաղնապալի շրջանը կ'անցընէ ներկայիս եւ ընդունելով որ իւրաքանչիւր երկիր իրեն յատուկ տնտեսական ու քաղաքական հարցեր ունի, չեշտեց ապագան պատրաստելու կարեւորութեան վրայ ։

Երրորդ աշխարհամարտը կանխելու միակ միջոցը, աւելցուց զօրավար Ալէն, կր. կայանայ զինեալ ուժերը աւելցնելու եւ ուխտին անդամ երկիրներու միաբանութիւնը պահելու մէջ, մինչեւ որ կարելի ըլլայ ընդհանուր զինաթափութիւնը իրականացնել ։ Այս տեսակէտէն, կարելի չէ միաժամանակ Ատլանտեան Ուխտի անդամ ըլլալ եւ ինքնագլուխ որոշումներ տալ․ այստեղ՝ ուղղակի մատնանշում մը բրաւ Կիպրոսի հարցին շուրջ Աթէնքի եւ Անգարայի կառավարութեանց միջեւ գոյութիւն ունեցող տարակարծութեան ։

Արդարեւ, Միացեալ Նահանգները ամէն ճիգ կը թափեն այս տարակարծութիւնը լուծելու համար, նկատելով որ ան լըջօրէն կը տկարացնէ Ատլանտեան Ուխտի հարաւ – արեւելեան թեւը ։ Աթէնքի քաղաքական շրջանակներուն համաձայն, ասիկա Ուաշինկթընի նոր ազդարարութիւնն է՝ Անգարայի հետ յարաբերութիւնները բարելաւելու համար ։

Միւս կողմէ, Յունաստանի եղած նիւթական եւ զինուորական օժանդակութիւնը պակսեցնելով՝ Ուաշինկթըն դժգոհութեան առաջին նշանները ցոյց կուտայ ։ Այսուհանդերձ, ճիշդ հոգեբանական վայրկեանին կատարուած հունգարական միջամտութիւնը ո՛չ մէկ ազդեցութիւն պիտի կարենայ գործել Աթէնքի կառավարութեան վրայ, որ իր որոշումները պիտի տայ նկատի առնելով միայն Յունաստանի շահերը ։

Թ․ Ա․ Թ․

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ Գիտութիւններու ակադեմիայի գրականութեան եւ արուեստի թանգարանին մէջ հայ թատրոնի պատմութեան մնայուն ցուցահանդէս մը բացուած է ։

ԵՐԵՒԱՆ – ԱԽՏԱ գծին վրայ վաթսուն քիլոմեթր երկայնութեամբ երկաթուղի մը շինուած է մեծապէս դիւրացնելով միջ – քաղաքային երթեւեկը ։ Երեւանէն մեկնող [illegible]ները կ'անցնին Իւրակլի, Արմենան[illegible]ր, Լուսաւան եւ Ռիտա կայարաններէն ։

ԽՏՍՅԱՆՔ

ԸՆԴՐԱՆԻԿ մարդը եւ տաղմիկը ։ Գրեց Մարդոլէս Աճարոնեան․ Հրատարակութիւն Հայրենիք տպարանի, 1957․ Պոսթըն ։

ԱՆԱՐԳԱՆՔ

Փաստաբանը․— Կ'ըսէք թէ այս մարդը տասը ամիս առաջ «քոսոտ ոնդեղջիւր» կոչած էր ձեզ եւ սակայն հիմա կ'ուզէք դատ բանալ, ինչո՞ւ այսքան ուշացաք ։

Ցանախորդը․— Որովհետեւ երէկ կենդանաբանական պարտէզ գացի եւ տեսայ թէ ինչ է եղեր «քոսոտ ռնգեղջիւրը» ․․․

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (100)

ԿԱՅԾԵՐ

ԻԹ․

ՄՐՀԷԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԸ

— Ո՞ւր է գնում նա, հարցրի ես Մարոյից ։

— Աստուած ոչ գիտէ նրա գլուխը ։ Նա երբ որ իր մահակը վեր առաւ, արեխները հագաւ, կը նշանակէ, հեռու տեղ ունէ գնալու ։ Թէ չէ, ողջ տարին նա բոլիկ ոտքերով է ման գալիս․ ոտնամանը մի ծանրութիւն է նրա համար ։

— Նա հիմա էլ ոտնաման չունէր ։

— Նրա համար որ, չունը կերաւ ։ Փակիր դուռը Ֆարհատ ։

Ես մօտեցայ դրանը․ այն քարը, որ Մըրհէն մէկ ոտքով հեռու գլորեց ոըպէս թեթեւ տաշեղ, ես հազիւ կարողացայ երկու ձեռքով իր տեղը դնել ։ Մարօն տեսնելով այդ սկսեց ծիծաղել ։

— Այնպէս խօ ես էլ կարող էի մօտ մղել քարը ։

— Դէ, փորձիր ։

Եւ իրաւ, Մարօն աւելի թեթեւ կերպով քան թէ ես, վեր առաւ ահագին քարը եւ բարձրացուց գետնից ։

— Դու ուժեղ ես, Մարօ, դրա համար էլ Մրհէն քեզ սիրում է, որ իր պէս ուժեղ ես ։

— Սատկի Մըհէն, ես նրան էլ պէտք չէ սիրեմ, պատասխանեց նա, երբ կրկին տեսաւ սպաննուած շանը, որի ահագին դիակը պառկած էր բակի մէջ ։

Միւս շները հաւաքուել էին եւ լիզում էին իրանց բարեկամի վէրքը ։ Կարծես, ուզում էին բժշկել նրան ։

Մենք գնացինք սենեակը ։

— Ես գիտեմ Մրհէն ուր գնաց, Մարօ ։

— Ո՞ւր գնաց ։

— Չեմ ասի, վախում եմ ուրիշին ասես ։

— Ես խօ երեխայ չեմ ։

Ես յայտնեցի Մարոյին, ինչ որ գիտէի Մըհէի ճանապարհորդութեան նպատակի մասին ։ Նրա դէմքն ընդունեց խիստ աղօտ արտայայտութիւն եւ խօսեց բարկացոտ, դողդոջուն ձայնով ․

— Ես հաւատում եմ, նա կ'անէ, նա պատրաստ է ամէն բան անել, երբ հայրս հրամայում է նրան ։ Ա՛խ, հայրս ․․․ ։

Նա խեղդեց իր ձայնը եւ չշարունակեց խօսքը ։

Բոպէական լռութիւնից յետոյ նա ասաց ․

— Դու գիտե՞ս, Ֆարհատ, Մրհէն մարդասպան է ։

— Որպէ՞ս ։

Մարօն պատմեց, թէ Մըհէն հայրակեցի չէ, ինչ որ երկրից է, որի անունը մոռացել է, բայց այն երկիրը շատ հեռու է ։ Թէ նա, Մըհէն, ունեցել է մի քոյր, որպէս ինքն է ասում, գեղեցիկ աղջիկ ։ Նրանց գիւղի ազայի տղան աչք է ունեցել Մրհէի քրոջ վրայ ։ Քոյրը յայտնել է եղբօրը ։ Աղայի տղան հայ չէ լինում, «անօրէն» պարսիկ է լինում ։ Մի օր քոյրը մենակ գնում է դաշտից խոտ քաղելու, աղայի տղան իրան բռնում է, չարչարում է ․․․ ։ Մըհէն վրայ է հասնում եւ իր դանակով նրա վիզը կտրում է, ու յետոյ թողնում է այն երկիրը, փախչում է ։

Ես Մարոյին պատասխանեցի, թէ այս գործի մէջ Մրհէն շատ յանցաւոր չէ, թէ ես ինքս այնպէս կը վարուէի, եթէ մէկը համարձակուէր անպատուել իմ քրոջը ։

— Ես ինքս կը սպաննէի մի այնպիսի տղին, եւ չէի թողնիլ, որ եղբայրս մէջ մտնէր, պատասխանեց Մարօն ։— Բայց Մրհէն այստեղ էլ շատ բաներ է արել․․․ ։

— Ի՞նչ բաներ ։

— Չեմ կարող ասել, մի հարցրու ։ Մայրս պատուիրել է, որ ոչ մի մարդու չասեմ ։

— Ի՞նձ էլ ։

— Քեզ էլ ։

Ես տեսայ, որ անկարելի էր Մարոյից խօսք դուրս քաշել այս գաղտնիքի մասին, որովհետեւ Մարօն միամիտ աղջիկներից չէր ։ Ես հարցրի ․

— Ի՞նչու հայրդ պահում է իր մօտ մի այսպիսի մարդասպանին ։

— Նրա համար որ, նա մարդասպան է ։

— Լա՞ւ է մարդը սպաննելը ։

— Վատ մարդուն, ի հարկէ ։

— Ուրեմն դու ի՞նչու Մըհէի վրայ բարկանում ես ։

— Նրա համար, որ նա սպաննեց շանը ։

— Շունը մարդից լա՞ւ է ։

— Շատ մարդերից, որոնք վատ են, ինչպէս Քրդերը ։ Շունը մեր տունը պահում էր, բայց Քրդերը մեր տունը քանդում են ։

« Իսկ եւ իսկ հօր կտորն է․․․» ասեցի ես իմ մտքում ։

— Գիտես, Ֆարհատ, որքան գող են Քրդերը․ նրանց երեխաներն էլ գող են ․ հենց որ օրօրոցից դուրս են թռչում, գողութիւն են անում ։ Անցեալ տարի մեր հաւերի ճուտերից օր մէկը պակսում էր․ էնպէս որ, տասներկու ճուտից մնաց երեքը ։ Ո՞վ է տանում, տէր Աստուած ։ Հայրս ասում էր՝ քօրքօրան (ուրուրը) է տանում ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար․)

ԻԳԻՊՏԱԿԱՆ մամուլին համաձայն Նախագահ Նասր եւ Ծոքարնօ կարեւոր խօսակցութիւններ ունեցած են եւ չէզոք երկիրներու ժողով մը կը պատրաստեն: Միւս կողմէ Նասր ընդունած է Սոքարնոյի հրաւէրը՝ Ինտոնեզիա երթալու համար:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ կառավարութիւնը զեկոյց մը հրապարակեց, ուր կ'ըսուի թէ Ֆրանսական բողոքը անհիմն է՝ իր հողամասին վրայ փոխադրուած հինգ զինուորներու նկատմամբ: Միջադէպերը պատահած են ալժերիական հողամասին վրայ եւ Թունուզ ոչ մէկ կապ ունի այդ հարցին հետ:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յունուար 14)·— Զոյլ ոսկի 540·000, Նափոլէոն 3840, զուից· 3650, անգլ· 4560, քսան տոլարնոց 18·400, Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) սթերլին 1235, տոլար 466, զուից· 111·25, պելժ· 9·40, մարք 112, լիր 0·77:

ՏԱՐՕՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Տարօն – Տուրուբերանի Հայր· Միութեան Կեդր· վարչութիւնը (Ամերիկա) Նոր Տարուան եւ Ծնունդի առթիւ կոչ մը հրատարակած է ամերիկահայ մամուլին մէջ, ուր կը յիշէ «Պատմութիւն Տարօն աշխարհի» գիրքի կարեւորութիւնը: Կեդր· վարչութիւնը կը շեշտէ թէ այս տօնական օրերուն մանաւանդ «Պատմութիւն Տարօն Աշխարհի»ն արժէքաւոր նուէր մըն է եւ անհրաժեշտ հրատարակութիւն մը որ պէտք է գտնուի ամէնուն գրադարանին մէջ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ց· Կ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը իր ջերմ շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր այն ընկերուհիներուն, ընկերներուն եւ բարեկամներուն, որոնք օժանդակեցին իր վերջին պարահանդէսին յաջողութեան, նոյն երեկոյին իրենց անխոնջ աշխատանքով: Շնորհակալութիւն դեղարուեստական բաժնին բոլոր մասնակցողներուն, որոնք փայլ տուին հանդէսին եւ ամէն անոնց որոնք իրենց նուէրներով զիւրացուցին թէ վիճակահանութեան եւ թէ պիւֆէին կազմութիւնը:

×

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ 25·000 Ֆրանքի գումարը ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան:

Սոյն գումարը հաւաքուած է հանգուցեալ Պ· Թադեւոս Այվազեանի մահուան տխուր առիթով, իր մօտիկ հայրենակիցներու եւ ծանօթ բարեկամներու կողմէ փոխան ծաղկեպսակի:

Պ· Պ· Ռուբէն Յակոբեան, Միհրան Սէփէթճեան, Պօղոս Թորիկեան, Համբար Մանուէլեան, Օննիկ Ուզունեան, Միքայէլ Տէր Յակոբեան, Մելիք Գէորգեան, Յակոբ Սօֆեան, Բարթող Ամիրաեան հազարական ֆրանք:

Պ· Պ· Հրանդ Թաղէոսեան, Սուրէն Ֆէյլլահեան, Կարապետ Պօղոսեան, Խաչիկ Կարապետեան, Կարապետ Գապասայեան, Դաւիթ Պալեան, Ծնունդ Սէփէթճեան, Յակոբ Պէրպէրեան, Գառնիկ Պապիկեան, Վահէ Զավուշեան, Կիւրեղ Ալաճաճեան, Անդրանիկ Մինասեան, Հայկ Տէստէրէճեան, Նշան Փորթուգալեան, Գաբրիէլ Աղաճանեան, Աւետիս Գափտանեան, Անդրանիկ Թումիկեան, Յակոբ Խաչատուրեան, Արմենակ Աւետեան, Միքայէլ Պասմաճեան, Յակոբ Մանուէլեան, Նազարէթ Ստեփանեան հինգ հարիւրական ֆրանք:

Պ· Պ· Յարութիւն Գասպարեան, Վարդան Եսայեան, Ոմն 300ական ֆրանք:

Պ· Պ· Գաբրիէլ Պետիկեան, Վահրամ Գալուստեան, Կարապետ Քէօքլիւեան, Մարտիրոս Միքայէլեան, Մկրտիչ Քէրփէթէլեան, Նիկողոս Փորթուգալեան, Ասատուր Գալայճեան, Արամ Տէմիրճեան, Մաթիկեան, Զատիկ Համբարձումեան, Մարգեր Տեառյեան, Կարապետ Համբարձումեան, Ոմն 200ական:

Պ· Պ· Սարգիս Իսկիճեան, Անդրանիկ Վէզիրեան, Բենիամին Պէնէէեան, Մինաս, Ոմն հարիւրական ֆրանք:

Պ· Պ· Մարտիկ Պետանեան, Վաղարշ Պետանեան, Կարապետ Զէօմլէքճեան հազարական ֆրանք:

Պ· Կարապետ Սօֆեան Փարիզէն 2000:

Վերի՝ գումարին չորս հազար ֆրանքը յատկացուած է ծաղկեպսակի:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Հաճի Նոտարեան եղբ· Արտաշէս Տէր Դաւթուրեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆր· կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տէր եւ Տիկին Քիւփէլեան՝ իրենց անդրանիկ զաւկին՝ Աւետիսի ամուսնութեան ուրախ առթիւ Ալֆորվիլի Ց· Կ· Խաչի մասնաճիւղի միջոցաւ հինգ հազար Ֆր· կը նուիրեն օգնութեան կայանին:

×

ՇԱՒԻԼԷՆ Այրի Տիկին Սաթենիկ Կիւլեան իր ողբացեալ եղբօր Յովհաննէսի, կնոջը Խոնարիկի եւ անոնց զաւկին Նուպար Դուդայեաններու յիշատակին հինգ հազար ֆրանք կը նուիրէ Ալֆորվիլի եկեղեցիին:

NOTRE DAME DE PARISԻ

Մայր Տաճարին մէջ այս Կիրակի (Յունուար 19) ժամը 17ին,

ԳԵՐՊ· Հ· Կ· Ծ· Վ· ԱՄԱՏՈՒՆԻ պիտի մատուցանէ ծայնաւոր պատարագ, Եկեղեցիներու Միութեան Ուխտօրեակին բացման առիթով:

Երգչախումբը կը ղեկավարէ Պ· Վ· Տէվէճեան:

ՊԱՆԵԼՕ – ՔԱՇԱՆԻ պարերու դասը այս ուրբաթ, ժամը 8·30էն մինչեւ 10·30, Քաշանի Թաղապետարանին մէջ: Օթօպիւս 187 Մէրի տը Քաշան (մինչեւ ժամը 12) եւ մէթրօ Լիննէր տը Սօ, Սթասիօն Արքէօյ – Քաշան:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Շաւիլի Ռորաշէն սրահին մէջ
4 բիւ տէ Թրուա Շանթիէ

Կազմակերպուած Հ· Յ· Դ· Նոր Սեբունդի Շաւիլի մասնաճիւղին կողմէ:

Այս Կիրակի ժամը չորսին:

Կը հրաւիրուին փարիզեան շրջանի բոլոր ընկեր – ընկերուհիները եւ համակիր երիտասարդութիւնը:

ԱԶԴ

Շաւիլի հայ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը յայտնէ ի գիտութիւն թէ, յետ այսու եկեղեցւոյ կից դպրոց – սրահը պիտի տրամադրուի ազգային եւ ընտանեկան հաւաքոյթներու: Պայմաններուն համար դիմել՝ պատասխանատու Պ· Սիմէօն Պարոնեանի,

էրնէսթ Ռընան Շաւիլ, հեռ· 926 67–91

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՍամսոնՄիքինեան կը փնտռէ իր եղբայրը Գարեգին Միքինեան զոր 1942ին Բ· աշխարհամարտին կորսնցուցած է, Հայաստանի Կիրովականի շրջանի Համիրաս գիւղէն: Տեղեկացնել եղբօրը՝ Ս· Միքինեանի, 9րիւ տէ Պրիւէռ, Պլէյ լէ Մին, Թարն:

Օր· ԱՆԱՀԻՏ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Պ· ՅԱԿՈԲ ՊԱԼՃԵԱՆ

Նշանուած

Փարիզ 5 Յունուար, 1958

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ» ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ց· Կ· Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին եւ մասնակցութեամբ Կրթ· Մարմնին ու դպրոցին աշակերտութեան:

26 Յունուար, կիրակի կէսօրէ ետքը ժամը 3ին, Հ· Յ· Դ· Տան սրահը:

Ծոխ ու այլազան յայտագիր, ներկայացում, արտասանութիւն, պար եւ այլ անակնկալներ:

Կը հրաւիրուի Տէսինահայութիւնը անխտիր: Մուտքը ազատ է

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Պուլվար Օտտոյի շրջանի մեր ընթերցողներէն կը խնդրուի իրենց բաժանորդագրութեան համար դիմել՝ ամէն կիրակի առաւօտ ժամը 9էն 12 եկեղեցին:

ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համախոհբերդ· Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը Նոր տարուան առթիւ իր նըպատակներուն համար կազմակերպած է ընտանեկան մեծ խնջոյք–երեկոյթ մը:

19 Յունուար, Կիրակի ժամը 15էն 22, Յոյներու սրահին մէջ: Մուտքը ազատ է:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԵՐԵԿՈՅ

Կազմակերպուած Շաւիլի Կրօն· ընկերակցութեան կողմէ: Ի նպաստ Շաւիլի Նորակառոյց եկեղեցիին եւ դպրոցին:

Այս երեքշաբթի, ժամը 20·45ին Սինեմա Լա Սիկալի մէջ 9 Ավընիւ Կասթօն Պուասօն, Շաւիլ Վէլիզիի կայարանին մօտ (Լիննէր էնվալիտ):

Պիտի ցուցադրուի՝

Ա) Այց մը գիւղատնտեսական ցուցահանդէսի հայկական փավիյոնին:

Բ) Լեռնային լճին գաղտնիքը (գունաւոր):

Հաղորդակցութեան միջոցներ·— Կառ տէ զ'Էնվալիտ, իջնել Շաւիլ Վէլիզի:

Երեկոյթը պիտի սկսի ժամը ճիշդ 20·45ին եւ պիտի աւարտի ժամը 23ին, որպէսզի հեռուէն եկողները կարենան տուներնին վերադառնալ:

Մուտք 300 ֆրանք:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ·— Հ· Յ· Դ· «Վարանդեան» կոմիտէն բացառիկ ընդհ· ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Յոյներու սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՎԻԷՆ·— Հ· Յ· Դ· «Անի» կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները, այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, «Համօ Օհանջանեան» սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՎԱԼԱՆՍ·— Հ· Յ· Դ· Շրջ· կոմիտէին ընդհ· ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՎԻԷՆ·— Կապ· Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Օհանջանեան ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ·— Կապոյտ Խաչլ՝ ընդհ· ժողովը այս կիրակի, ժամը 15ին, դպրոցի սրահին մէջ: Շատ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Ց· Կ· ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 16ին, Պուա Քոլոմպի կայարանին դիմացի սրճարանը (Օ Տէփառ): Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՏԷՍԻՆԻ Ց· Կ· Խաչի մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը այս կիրակի ժամը 15ին, դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները: Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ· Հայր· Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը այս կիրակի առաւօտուն ժամը 9ին, Պար տը Կլոպի մէջ, 7 Պուլվ· տ'Աթէն: Կարեւոր օրակարգ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ· Յ· Դ· Շաւարշ Միսաքեան խումբի (Անիէռ – Պուա Քոլոմպ) բացման հանդէսը Մարտ 30ին:

×

Ս· ԽԱՉ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը, Փարիզի 18րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ, 16 Փետրուար 1958:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
—— 17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e) ——

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 17 ՑՈՒՆՈՒԱՐ — VENDREDI 17 JANVIER 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8093 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3896

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍՊԱՌՆԱԼԻՔԷՆ ՎԵՐՋ ՓԱՂԱՔՇԱՆՔ

Վերջին օրերս յարաբերական խաղաղութիւն կը տիրէ Միջին Արեւելքի մէջ, որուն վրայ դարձուցած էր միջազգային դիւանագիտութիւնն իր ուշադրութիւնը 1956ի աշունէն ի վեր :

Ներկայ հանդարտ վիճակը չի նշանակեր սակայն թէ վերջնապէս լուծուած են այն բազմատեսակ բարդ հարցերը, որոնք խռովայոյզ վիճակի մէջ կը պահէին այդ շրջանը :

Իրականին մէջ ո՛չ մէկ հարց լուծուած է դեռ :

Խորհրդային Միութիւնը, որ Սուէզի տագնապէն ի վեր գերագոյն ճիգեր կը թափէր խռովայոյզ վիճակի մէջ պահելու համար արաբական երկիրները՝ Եգիպտոսէն մինչեւ Պարսից ծոց՝ որոշ չափով մեղմացուցած է իր գործունէութիւնը այդ փոքրիկ շրջանին մէջ եւ «Չինգերու պատերազմ»ը փոխադրած դէպի արեւմուտք, շատ ընդարձակ չափանիշով :

Երկու ամիսէ ի վեր Կրեմլին «խաղաղասիրական» գործաշարժ յայտարարած է : Բուլղանին իր նամակներով կը ռմբակոծէ մեծ ու փոքր բոլոր պետութիւնները : Կռթնած «Սպուտնիկ»ներու բացառիկ յաջողութեան վրայ, առիթը կ'օգտագործէ իր գաղափարախօսական քարոզութեններով ողողելու համար աշխարհը :

Ասիոյ եւ Ափրիկէի ժողովուրդներու անպաշտօն համաժողովը Գահիրէի մէջ, քանի մը շաբաթ առաջ նոր պատեհութիւն մը ընծայեց իրեն՝ ամէն գոյնի դժգոհներն ու ազատատենչ ժողովուրդները գրգռելու համար եւրոպական եւ ամերիկեան «աշխարհակալութեան» եւ «գաղթատիրութեան» դէմ : Ներկայ պատգամաւորներէն ո՛չ մէկը համարձակեցաւ բողոքել բոլշեւիկեան աշխարհակալութեան եւ բռնատիրութեան դէմ :

Արեւմտեան դաշնակիցները արժանի պատասխանը կուտան արդէն Բուլղանինի նամակներուն : Անոնք իբրեւ նախապայման կը պահանջեն, որ Խորհրդային Միութիւնը յարգէ Եալթայի մէջ իր կատարած հանդիսաւոր խոստումը եւ ազատութիւն շնորհէ արեւելեան Եւրոպայի քաղաքակիրթ ազգերուն : Կը պահանջեն, որ վստահութիւն ներշնչէ թէ այսուհետեւ պիտի յարգէ իր ստորագրութիւնը : Որ այլեւս չարաչար պիտի չգործածէ իր մեթոյի իրաւունքը՝ անելի մատնելով Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը :

Միջին Արեւելքի մէջ պաղ պատերազմի թուլացման յայտարար նշան մըն է նաեւ Խորհրդ. Միութեան բռնած դիրքը հանդէպ Թուրքիոյ :

Բուլղանին սպառնական նամակ մը ղրկած էր Ատնան Մէնտերէսի՝ Սուրիոյ սահմանագլուխին վրայ թրքական բանակի համախմբումին առթիւ : Ռուսաց իր կողմէ ամերիկեան թղթակիցի մը ըրած յայտարարութիւնով կը յոխորտար, որ Թուրքիա մէկ օր իսկ պիտի չկրնայ դիմանալ՝ եթէ փորձէ պատերազմ յայտարարել :

Թուրքիոյ վարչապետը շատ յանձնապաստան պատասխան մը ղրկած էր այս առաջին նամակին :

Բուլղանինի երկրորդ նամակը շատ փաղաքշական էր : Մէնտերէսի պատասխանը չհասած, Ռուսաց Թուրքիոյ Հանրապետութեան տարեդարձին առթիւ Մոսկուայի թրքական դեսպանատան մէջ բաժակ կը պարպէր Թուրքիոյ կենաց ...

Այս անգամ Բուլղանին ուրիշներու կարգին նամակ մըն ալ գրած է Մէնտերէսի, ցաւ յայտնելով, որ Թուրքիա կը պատկանի այն երկիրներուն, որոնք կը մասնակցին զինարշաւին :

Ու պարզապէս անհասկնալի կը գտնէ թէ ի՞նչպէս Թուրքիա, որ դրացի է Խորհրդ. Միութեան, Ատլանտեան Ուխտի անդամներուն մէջ ամէնէն առաջինն ըլլալով պատրաստակամութիւն է յայտնած հիւլէական ռումբեր եւ հրթիռներ արձակելու յատուկ օդար խարիսխներ հաստատելու իր հողամասին վրայ : Ըստ Մոսկուայի, ընել վերջ թէ Թուրքիա կ'առնէ «վտանգաւոր քայլ մը, որուն բուն իմաստը չի հասկնար», կը հրաւիրէ Մէնտերէսը «Բարեկամական կապեր հաստատել երկու երկիրներուն միջեւ» :

Կրեմլինի վարիչները սպառնալիքի քաղաքականութիւնը մէկ կողմ դնելով, այժմ փաղաքշանքով կ'ուզեն սիրաշահիլ Թուրքիան :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՅԵԱՐԻ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐԸ ԹՈՒՆՈՒԶ ԳԱՑԻՆ

ՑԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԽԶՈՒԻ՞Ն

Առջի օրուան Նախարարաց բացառիկ ժողովի ընթացքին կարգ մը կարեւոր որոշումներ տրուած են :

Արտաքին նախարար Փինօ բացատրութիւններ տուած է «Վեցեր»ու վերջին հանդիպումին շուրջ : Խօսած են նաեւ մառնչող Բուլղանինի նամակին ֆրանսական պատասխանին մասին : Այնուհետեւ, Արտաքին նախարարը տեղեկութիւններ տուաւ Թունուզի եւ Ալժերիոյ սահմանին վրայ պատահած վերջին միջադէպերուն մասին, որմէ ետք Նախարարաց Խորհուրդը որոշեց Թունուզի կառավարութեան հետ բանակցութիւնները ընդհատել :

Երէկ առաւօտ Վարչապետ Կայեարի երկու պատուիրակները մեկնեցան Թունուզ, անձնական նամակ մը տանելով Պուրկիպայի : Նամակին մէջ, Վարչապետ Պուրկիպայի ուշադրութեան կը յանձնէ հարցին ծանրութիւնը, աւելցնել թէ նամակին պիտի յաջորդէ դիւանագիտական յուշագիր մը :

Ինչպէս ծանօթ է, անցեալ շաբաթ Թունուզեան-ալժերիական սահմանին վրայ պատահած կռիւէն ետք ապստամբները ֆրանսացի չորս զինուորներ ձերբակալելով փախած էին Թունուզ : Փարիզ պահանջեց զանոնք Պուրկիպայի կառավարութենէն, սակայն պատասխանուեցաւ թէ ֆրանսացի զինուորներ չկան Թունուզեան հողամասին վրայ : Եթէ Պուրկիպա չպատասխանէ իրեն յանձնուած անձնական նամակին, Ֆրանսական կառավարութիւնը յուշագիր մը պիտի ներկայացնէ վճռապէս պահանջելով չորս զինուորները :

Ֆրանսա մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ Թունուզեան-ալժերիական սահմանի կացութեան. այս է պատճառը, որ վերջնական որոշում մը տալէ առաջ կառավարութիւնը նախընտրեց նամակով մը խնդրել լրջութիւնը յանձնել Պուրկիպայի ուշադրութեան, որուն պատասխանէն կախում պիտի ունենայ Ֆրանսայի հակազդեցութիւնը :

Մինչ այս մինչ այն, Թունուզէն կը հաղորդեն թէ Պուրկիպա խորհրդակցութիւն մը ունեցած է Ազատագր. Ճակատի ղեկավարներուն հետ :

Թունուզի Նախագահը երկարօրէն վիճած է ապստամբներու պարագլուխներուն հետ՝ որ ազատ արձակեն չորս զինուորները, սակայն ըրոստները ընթացք չեն տուած Պուրկիպայի առաջարկին : Ուշ ատեն Ազատագր. Ճակատը զեկոյց մը հրատարակեց, յայտարարելով թէ չորս զինուորները Ալժերիոյ մէջ կը գտնուին :

Այսուհանդերձ տեղական թերթերու Թունուզի թղթակիցներն ալ կը հաղորդեն. թէ Ալժերիոյ սահմանակից գիւղերուն բնակիչները անցեալ շաբաթ օր տեսած են բեռնատար կառքեր՝ որոնք ապստամբները կը փոխադրէին, ինչպէս նաեւ՝ Ֆրանսայի զինուորները :

Մեր Մերին

ՀԵՐԻՍԱՆ

Տեղական թերթի մը մնայուն աշխատակիցներէն մէկը, քանի մը շահեկան տեղեկութիւններ կուտար՝ կարգ մը ժողովուրդներու Ծնունդի աւանդութեանց եւ սովորութեանց մասին : Իրմէ կը լսեմ որ Գոհեմիոյ մէջ աղջիկները, Ծնունդին առտուն, զոյգ մը կօշիկ սանդուխներէն վար կը գլորեն եղեր : Կօշիկները քանի աստիճանի զարնուին, այնքան տարի ետք իրենք հարս կ'ըլլան եղեր ...

Լիթուանիոյ մէջ, Ծնունդի սեղանին վրայ յարդ կը փռեն եղեր՝ Աստուածորդիին Մսուրին պատրանքը տալու համար :

Հաւուայեան կղզիներուն մէջ, ծառերը կը ներմկցնեն եղեր, որովհետեւ ձիւնը այդ երանելի կղզեխումբը չի հանդիպիր :

Փոքրօ Րիքօյի մէջ, երախաները կը հաւատան եղեր թէ Կաղանդ Պապային ձուէրները կը բերեն երեք թագաւորներ, որոնք մրգիւնի մը չափ կը պզտիկնան, որպէս զի կարենան տունէն ներս մտնել :

Աշխատակիցը քանի մը ուրիշ բաներ ալ կը պատմէ ուրիշ ժողովուրդներու սովորութեանց մասին ու երբ կարգը կուգայ մեզի, կը գրէ .

— Հայերը Ծնունդի խթումին բաղնիք կ'առնեն եւ շոմին կ'ուտեն, որովհետեւ կը հաւատան թէ Սուրբ Կոյսն Մարիամն ալ շոմին կերած էր այդ իրիկունը . . Իսկ Ծնունդի առտուան իրենց ամենէն յարգի ուտելիքն է զգզուած հաւով եփուած ցորենը, որուն վրայ դարիճենիկ եւ ձէթ կը դնեն ... Հայերը Ծնունդը կը տօնեն Յունուար վեցին :

Անելորդ է ըսել որ ակնարկուած «յարգի ուտելիքը» մեր հանրածանօթ հերիսան է . որուն համն անգամ չկրցաւ առնել մեր Խրիմեան Հայրիկը ... Գերլիքի վեհաժողովին ... Թուղթէ դգալով հերիսա՞յ կ'ուտուի ...

Խոհարարական արուեստին մասին ունեցած ծանօթութիւնս բաժակ մը թէյ եփելու արարողութենէն անդին չանցնիր. բայց իմացած եմ մեր տանտիկիններէն — եւ աչքերովս ալ տեսած եմ — որ այդ ցորենին վրայ, Հայերը ձէթ չեն դներ, այլ հալած կարագ : Բայց, երդում չեմ ըներ : Եթէ Հայաստանի մէջ եղած են շրջաններ, ուր հերիսան ձէթով ալ կ'օծէին, խօսքս ետ կ'առնեմ :

×

Աշխատակիցը մոռցեր է ուրիշ «շահեկան»ներ, մեր մասին :

Հայերը, Ծնունդի ամբողջ շաբթուն պահք, իսկ Ծնունդին նախորդ օրն ալ ծոմ եր բռնեն եւ իրիկունը Հաղորդութիւն կ'առնեն :

Ծնունդին առտուն, արեւը իր աչքերը չբացած, եկեղեցի կ'երթան եւ «Փա՛ռք ի բարձունս» կ'երգեն :

×

Բայց, ո՞վ կը զբաղի այս մանրամասնութիւններով : Եղածը, չեղածը պզտիկ ազգ մը, որ կառչած է իր աւանդութեանց ու հազար տարի ալ օտարին դրացի ըլլայ, նորէն չի փոխուիր :

Խօսքը մէջերնիս, իրա՞ւ կառչած ենք մեր աւանդութեանց :

Երբեմն, այո՛, երբեմն, ոչ :

Բայց, կայ բան մը, որ երբեք պիտի չմոռցուի — հերիսան : Երբ հերիսան ալ «քաղաքակրթուի», ա՛լ կորսուած ենք :

Եւ սակայն, պիտի չկորսուինք, որովհետեւ, որքան ալ «քաղաքկնանք», նորէն հերիսան պիտի փնտռենք ...

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ՍՊԱՆԱԿԱՆ ՍԱՀԱՐԱՅԻ ԿՌԻՒՆԵՐԸ

Սպանիոյ Պատերազմական Նախարարութիւնը կը հաղորդէ թէ անցեալ երկուշաբթի կատաղի կռիւներ եղած են Սահարայի մէջ, պատճառ դառնալով 51 զինուորներու սպանութեան եւ վիրաւորման : Հակառակորդները տուած են 241 զոհ :

Յունուար 12ի գիշերը ապստամբները յարձակում գործած են Էլ Այունի զօրակայանին վրայ : Յաջորդ առտու, բանակայինները գործի ձեռնարկած են շրջանը մաքրագործելու համար, որպէսզի առաջքն առնուի նոր յարձակումներու :

Բանակը Էչորայի մօտերը բախեցաւ ապստամբական մեծ խումբի մը : Կռիւը շարունակուեցաւ մինչեւ գիշեր, երբ վերջին ըմբոստները փախուստի դիմեցին, 241 դիակ ձգելով կռուի դաշտին վրայ :

Միւս կողմէ Պատերազմական Նախարարութիւնը կը հաղորդէ թէ Դեկտեմբեր 24էն մինչեւ Յունուար 12ի նկատի առնելիք ոչ մէկ միջադէպ պատահած էր Իֆնիի եւ Սահարայի մէջ, բացի Յունուար երեքին Վիլլա Սիզներոսի կռիւէն, որու ընթացքին ապստամբները հինգ զոհ տուին, երբ կ'ուզէին յարձակում գործել Էլ Արկէպի զօրակայանին վրայ :

Գրաւուած են բազմաթիւ զէնքեր եւ ռազմանիւթ :

---o---

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ հանքահանքի եւ օթօպիւսի երեք հազար պաշտօնեաները գործադուլի մէջ էին : Միւս կողմէ չորս հազար հանքագործներ, Հեսէն, որոշեցին գործադուլ ընել : Աշխատավարձքի յաւելում կը պահանջեն :

ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Համըրշոլտ երէկ Լոնտոն գնաց, Արտաքին Նախարար Լոյտի հետ խորհրդակցելու համար :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ինչպէս գրած էինք Արեւմուտքը սկսաւ պատասխանել մառնչող Բուլղանինի նամակներուն : Երէկ, հինգշաբթի Մոսկուա յանձնուեցաւ նաեւ բրիտանական պատասխանը :

Մինչ Բուլղանինի նամակներուն պարունակութիւնը ծանօթ է արեւմտեան երկիրներու ժողովուրդին, Կրեմլին իր դիւանին մէջ կը պահէ ստացած պատասխանները : Այս ուղղութեամբ լրագրողի մը հարցումին պատասխանելով Միացեալ Նահանգներու Նախագահ Այզընհաուըր յայտարարեց .— Կը մաղթեմ, որ մառնչող Բուլղանինի նամակին տուած պատասխանս խորհրդային ժողովուրդին սեփականութիւնը դառնայ : Նոյնիսկ՝ պատասխանիս մէջ գրած եմ . «Կը յուսամ որ նամակս Խ. Միութեան մէջ պիտի ծառայէ նոյն քարոզչութեան՝ ինչպէս եղաւ ձեր նամակին պարագան Միացեալ Նահանգներու մէջ» :

Արդարեւ, Արեւմուտքի մէջ նկատելի դարձաւ խորհրդային մամուլին լռութիւնը՝ Միացեալ Նահանգներու եւ Ֆրանսայի պատասխաններուն նկատմամբ, մինչ անոնց պատճէնը հրատարակուած էր ազատ աշխարհի բոլոր թերթերուն կողմէ : Համայնավար վարչակարգին տակ ապրող ժողովուրդը ծանօթ չէ Արեւմուտքի առաջարկներու խաղաղասիրական բաղձանքներուն :

Վերջին վայրկեանին միայն Մոսկուայի՝ ձայնասփիւռը յայտարարեց թէ Նախագահ Այզընհաուըր պատասխանած է Բուլղանինի նամակին, մերժելով խորհրդային առաջարկները ... :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿՐԹ. ՀԱՐՑԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

(ՎԵՐՋԻՆ ՄԱՍ)

Եւրոպական չորս մեծ պետութիւնները քաղաքական, տնտեսական տագնապներու մէջ կը մտածեն բարեփոխել կրթական դրութիւնը, կը պատրաստուին մրցակցութեան գիտական կալուածի մէջ։

Մանրաբեռնուած պիտաձևներով անկարող են չէնքեր կառուցանելու նորահաս սերունդին համար, դասարաններու աշակերտութեան թիւը նուազեցնելու համար, ուսուցման ծրագիրը բազմաթիւ ճիւղաւորումներու բաժնելու համար, որակեալ ուսուցիչներ պատրաստելու համար։

Մեր դաստիարակութիւնը յառաջդիմելու համար անհրաժեշտ է հոգեբանական գիտութեանց յառաջդիմութիւնը, կ՚ըսէր մանկավարժ Կոմբէյրէ։ Հոյլ մը հոգեբաններ այնուհետեւ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ մէջ, Գերմանիոյ եւ Զուիցերիոյ մէջ ուսումնասիրութիւններ կատարեցին, տղոց ընդունակութիւնները, իմացականութեան տարիքը յայտնաբերելու չափեր հնարեցին։ Կրթ. արդի դրութիւնը չափերու վրայ հիմնուած ընտրողութիւններ պիտի կատարէ, աշակերտները ուղղելու համար բնութեան ուղղիին համաձայն դասական, գիտական, արհեստագիտական ճիւղերու։ Ուսումնասիրելու համար տղուն ընդունակութիւնները, մասնաւոր հակումները, որովհետեւ դասարան մը նուազ թիւ ունենալու է, ուստի աւելցնելու է դասարաններու բաժանումները, հետեւաբար ուսուցիչներու թիւը։

Երեսփ. ժողովներու ներկայացուելիք ծրագիրներն են, համայնագիտական ուսուցման տեղ աւելի մասնագիտական ուսուցում, որքան կարելի է կանուխ տարիքէն։ Ամէն ապարէզի համար անհրաժեշտ է ընտրանի մը, ծրագիրներու լուրջ եւ խնամեալ պատրաստութեամբ, լաւագոյններու ընտրողութեամբ, ընկերութիւնը պիտի ունենայ կազմակերպուած ընկերային եւ տնտեսական դրութիւն մը։ Կ՚առաջարկուի վերջ տալ մագաղաթի պաշտամունքին, մրցումներու։ Ցիշողութիւնը բեռնաւորելէ աւելի, տղուն տալու է հիմնական ծանօթութիւններ, վարժեցնելու է աշխատութեան եւ ճիգի, խորհրդածութեան եւ ինքնաշխատութեան։

Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ մէջ կ՚առաջարկուի ապակեդրոնացում կրթական գործի, ուստի տնօրէնները ազատ ըլլալու են ուսուցիչներու ընտրութեան մէջ, դպրոցներու պիտոյքները կախում ունենալու են դպրոցին պէտքերէն։ Տնօրէնները պատրաստելու են տեղւոյն համաձայն ժամանակացոյցները։ Գուրժէ կը գրէր, թէ կրթական նախարարը ժամացոյցը ձեռք առնելով կրնար ըսել, թէ այդ պահուն Մարսէյլիոյ մէջ լատիներէն կը դասաւանդուի։ Առաջարկողներ կան, ոչ թէ ձրի, այլ վճարովի դարձնել բոլոր դըպրոցները, բայց մինչեւ կրթական տուրքը։

Նոր բարենորոգիչները կը վերադառնան հիներուն, երբ ուսուցումը գործնական, փորձառական ըլլալու է կ՚ըսեն։ Չեխ մանկավարժ Կոմենիուս (1592–1671) կը յանձնարարէր ձեռական աշխատանքներ, իսկ անգլիացի Լօք՝ երկրագործական աշխատանքներ, առողջապահական եւ օգտապաշտական տեսակէտով։

Նորագոյն վարժարանները, որոնք բազմաթիւ են այսօր, թէեւ անհատական կամ ընկերակցական, կը կիրարկեն այս մեթոտները։

Նոր դպրոցներու մէջ կը կիրարկուի գործնական մեթոտը։ Լեզուն կը սորվին խօսելով եւ խօսքը միշտ կապուած է գործի մը եւ կամ անոր արտայայտութեան հետ պատկերի մը։ Տղան կը պատմէ ներկայ ժամանակով, յետոյ կատարելով, պատմելով։ Երբեմն աղօթքներն ալ օտար լեզուով կ՚ըլլան, օտար լեզուով երգեր կ՚երգուին, ուսուցիչը այդ լեզուն կը խօսի տղոց հետ։

Իւրաքանչիւր դաս կը տեւէ 45 վայրկեան։

«Ֆրանսական դասարան»ի մէջ կը սորվին Ֆրանսերէն, 11–12 տարեկան տղաք։ Պատկերի վրայ կայ Ֆրանսական գիւղը, Ֆրանսայի քարտէսը։ Տղան կը պատմէ պատկերին վրայ տեսածը, դըժուար խօսքերը կը գրուին գրատախտակին վրայ, յետոյ կ՚արտագրուին տետրակին մէջ։ Քարտէսի վրայ կը ճամբորդեն Փարիզէն Թուլոն, կը ծանօթանան Ֆրանսայի աշխարհագրութեան, պատմութեան։ Քերականութիւնը կը սկսին, երբ տղան գործնականապէս ծանօթ է լեզուին եւ ծանօթ նախադասութիւններէ կը քաղուին կանոնները։ Ցաճախ ցոյց կուտան երկու լեզուներու տարբերութիւնները, ծագումը։

Լատիներէնի առեն կը սորվեցնեն լատին պատմութիւնը, քաղաքակրթութիւնը։ Լատիներէնով կը կատարեն դասարանին ներկայացութիւնը շատ պարզ կտորներով։ Գրական գործերը կը ձգեն վերի դասարաններուն։

Արհեստանոցը, պարտէզը, խաւաքարտի զանազան ձեւեր կը կազմեն դասագիրքերը։ Ասոնց միջոցով կը ծանօթանան երկրաչափական ձեւերու, գործնական երկրաչափութեան։ Բուսաբանութիւն կը սորվին բուսաբանական զբօսանքներով դաշտին մէջ։ Բնագիտութիւն եւ տարրաբանութիւն կը սորվին գիտելով, փորձով։ Ձեռական աշխատանք եւ գծագրութիւն միասին կը կատարուին։ Զափազանցութիւնը մնացած է բնագիտութեան հետ, ինչպէս լեզուները՝ կապը պատմութեան եւ աշխարհագրութեան հետ։ Տըղան կը սորվի մկաններով։ Կորած ծառմ կը չափեն, կը գրեն ծաւալը։

Առաւօտները կը յատկացուին դասերու, կէսօրէ յետոյ աշխատանք, խաղ, երեկոները գեղարուեստական ուսումներ։

Աշակերտները կը մշակեն հողը, ծաղիկներ կը մշակեն, հաւ կը պահեն, գետնախնձոր կը տնկեն։ Ասոնք ընտանիքներու զաւակներ են, բայց կը կատարեն նախնական աշխատանքներ, որոնք կը միացնեն դասակարգերը։ Կը չինեն վեղակ, թռչնարան։

Կը սարքեն խաղեր։ Ցաղթողները չեն խրախուսուիր, պարտուողները չեն յուսահատիր, վէճ չկայ։ Խաղերու նպատակն է տալ արիութիւն, կարգապահութիւն, վստահութիւն, ընկերային համերաշխութիւն։

Իւրաքանչիւր տղայ կը հետեւի երաժշտութեան, կը սորվի գործիքով նուագել, երկիրներու դասական եւ ժողովրդական երգերը։ Երեք ամիսը անգամ մը տեղի կ՚ունենայ նուագահանդէս մը։ Շաբաթը անգամ մը երաժշտութեան պատմութիւն, կտորի մը վերլուծում, երաժիշտի մը կենսագրութիւն։ Սերտողութիւնները սահմանափակ են, աւանդուած ամէն նիւթ հիմնապէս կը մշակուի դասի առեն։

Վերատեսուչը կ՚ընդունի աշակերտները ելեկոյին, ոմանց խորհուրդներ կուտայ, ուրիշներ կը խրատէ, կը զգուշացնէ։ Ուսուցիչներ ամէն իրիկուն կը խորհրդակցին, թէ ինչ է պատահած օրուան ընթացքին։

Ամիսը անգամ մը տեղի կ՚ունենան աշակերտական հաւաքոյթներ եւ վիճաբանութիւններ։

Մեծ կարեւորութիւն կը տրուի մարմնական դաստիարակութեան։ Բժշկական քննութիւն յաճախակի, ամէն առաւօտ պաղ ջուրով շփում եւ լոգանք։

Դաստիարակութիւնը սակայն դասակարգային է, հարուստներու զաւակներ միայն կրնան յաճախել այս դպրոցները։ Հանրային դպրոցները կը ջանան որդեգրել մեթոտները, դժուար է կիրարկել ծրագիր ու կազմակերպութիւն, պիտանի պէտք է՝, ուսուցիչը պէտք է պատրաստուած եւ նուիրուած ըլլայ ասպարէզին։ Փոխելու է նաեւ ընտանիքներու մտայնութիւնը։

Կ՚ընդունուի, թէ անհատը իր հետ կը բերէ ընդունակութիւններ, յայտնի է թէ իւրաքանչիւրն ունի իմացական մակարդակի որոշ աստիճան մը, ուրկէ վեր չի կրնար բարձրանալ։ Ծրագիրները կ՚ուզուի թեթեւցնել, մատչելի ընելու համար ուսուցումը ներկայ սերունդին։ Հոս է դժուարութիւնը։ Կարելի է բարւոքել ամէն միջոց, բայց դժուար պիտի ըլլայ բարւոքել առաջնը, այժմու սերունդը հին սերունդը չէ, թէեւ գիտութիւնը աւելի բարդ։

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՄԵԾ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ ԱՒ. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

(ՅՈՒՇԵՐ)

Մենք ապրում էինք Գիւմրում (Ալեքսանդրապոլ – Լենինական) Գեներալեան փողոցում։

Նիկողոս Աղոնց տանը ճիշդ մեր տան դիմացն էր։

«Նիկողոս Աղոնք» — մի մեծ ընտանիք էր, երկու եղբայրների՝ կանայք, տղաները, աղջիկները, հարսները, թոռները։ Երկու եղբայրներին ես չեմ տեսել, երկու մայրիկներից մէկը, Ալմաստ խանումը, Աւետիք Իսահակեանի մայրն էր։ Նա ունէր չորս որդի եւ երկու աղջիկ, զաւակներից փոքրը Աւօն էր։

Ալմաստ Խանումը կատարեալ խանում էր իր կեցուածքով, նիստ ու կացով եւ շատ գեղեցիկ էր։ Կրում էր հայկական տարազ։ Նրա թոռների հետ ես եւ եղբայրներս խաղում էինք մերթ մեր պարտէզում, մերթ իրանց։ Տղերքս գրեթէ չեմ կարող չյիշել թոռներից մէկին, մեծ տղայի որդուն, Իսահակին, որը դեռ պատանի ապանուեց 14 թուի պատերազմին տաճկական ճակատում եւ որի յիշատակին Իսահակեանը գրել է հետեւեալ դըպրոյն բանաստեղծութիւնը.—

Ծառիս վրայ մի գորշ թռչուն '
Կտուցն առած թեւի տակ՝
Կուչ է եկել ու հառաչում,
Ա՜յնպէս տխուր ու անյոյս,
Ասես, առել բերել է ինձ
Վերջին խօսքը սիրելույս ...

Այդ ի՞նչքան ես մեծացել,
Պարթեւական ի՞նչ հասակ,
Ի՞նչ շքեղ ես, գեղեցիկ,
Գարնան կանաչ արեգակ ...

Յաղթանակից ես եկել,
Ոսկեզրահ, քաջաձի.
Ա՜խ, քեզ շատ եմ կարօտել,
Մօտս կեցի՛, մի դարձի ...

Ճակտիս վրայ, աստղի պէս,
Պստի՛կ. պստի՛կ մի վէրք կայ,
Թո՛ղ համբուրեմ՝ լաւանայ,
Դուն իմ կտրիճ երեխա՜յ ...

Փոքր էի բայց գիտէի, որ Ալմաստ խանումի Աւօն մի հեռու տեղ սովորում է, եւ որ բացի սովորելը՝ բանաստեղծ է։ Սովորելը ինձ համար, նոյնիսկ հեռու երկրում, այնքան մեծ բան չէր, որքան բանաստեղծ լինելը։ Այդ րոպէներուց յետոյ ես Նիկողոս Աղոնց չէմքը հպարտութեամբ էի անցնում, իսկ Ալմաստ Խանումը իմ աչքում մի արտասովոր կին էր. նա բանաստեղծ որդի ունէր, որը պանդուխտ էր, մօր կարօտն էր քաշում ու գրում՝

Հայրենիքէս հեռացել եմ,
Խեղճ պանդուխտ եմ, տուն չունիմ,

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ԱՐՈՒՍ ՈՍԿԱՆԵԱՆ

Կը համակերպի Արուս մօրը կարգադրութիւններուն, ժողված ըլլալ կը ձեւացնէ բեմը, սակայն իրականին մէջ անոր սրտին խորը անթեղուած կը մնայ այդ կայծը։ Կը սպասէ յարմար առիթի մը, պոռթկալու եւ բոլորովին նուիրուելու համար բեմին։

Եւ այդ առիթը չուշանար ներկայանալու։

Արդարեւ, Աբէլեան – Արմէնեան խումբը կը հասնէր Պոլիս. ընդհանուր ոգեւորութիւն մը ծայր կուտայ Պոլսոյ մէջ։

Արուս որ նոր վերադարձած էր Պոլկարիայէն այդ թատերախումբին գրեթէ ոչ մէկ ներկայացումը կը փախցնէ եւ այս անգամ արդէն անդարձ կերպով կը վճռէ բոլորովին նուիրուիլ բեմին։

Եւ բարեբախտ դէպք մը կուգայ իրականացնել իր բաղձանքը։ Այդ դէպքը հետեւեալ կերպով կը նկարագրէ նոյնինքն Արուսը.—

«Ազգային հիւանդանոցում կայանալիք ինչ որ տօնակատարութեան առթիւ հրաւիրուած էի եւ ես, ու կրտսեր եղբօրս հետ գնացքով գնում էի Եոտ – Գուլէ։ Շանկարծ նկատեցի որ մեր կուպէում է Աբէլեանը՝ մի քանի դերասանների հետ։ Ես նրան դեռ մօտիկից չէի տեսել։ Մեծ հրճուանքով դիտում էի նրան։ Դերասաններն իմ մասին իրար հետ խօսելիս այն կարծիքն էին յայտնում, թէ ես հայ չեմ։ Դրա վրայ հանեցի գրպանումս եղած հայերէն թերթերը եւ սկսեցի կարդալ։ Նրանք իրենց մէջ ծիծաղեցին եւ քիչ անց մենք արդէն ծանօթներ էինք։ Ես, չափազանց ուրախացած այդ ծանօթութիւններից, Աբէլեանին յայտնեցի որ մեծ ցանկութիւն ունեմ բեմ մտնելու, արդեօք ի՞նչ խորհուրդ կտայ ....։ Նա խոստացաւ ինձ քննել։ Մի երկու օր յետոյ ես դերասանների ներկայութեան քննութիւն տուի եւ Աբէլեանը գտաւ որ ես ընդունակ եմ ու խոստացաւ ինձ իր հետ Կովկաս տանել»։ («Թատերական դիմանկարներ», Թորէն Զարեան, Երեւան, 1956)։

Աղջկան մօտ վերադարձած հին սէրը խոտոր կը համեմատէր Արուսի մօր զաղափարներուն։ Կը փորձէ դարձեալ արգելք ըլլալ եւ նոյնիսկ անձամբ դիմելով Արմէնեանին կը զանգատի ու կ՚ըսէ.— «Աղջիկս խենթեցեր է, խելքը ու միտքը թատրոնին է տուեր, առտու իրիկուն ձեր խումբին վրայ կը խօսի եւ կ՚ուզէ ինքն ալ դերասանուհի ըլլալ։ Շատ կ՚աղաչեմ, Պ. Արմէնեան, իբրեւ հայր խրատ տուէք իրեն, եա կեցուցէք այդ միտքէն, մեղք է աղջիկը ...»։

Ազգականներն ալ, միացած Արուսի մօր, կը սկսին խեղճ աղջկան գլուխը դարձնելու համար ամէն՛անգամ ալ կըշտամբել ու յանդիմանել զինքը, այնպէս որ Արուս, յուսահատ, երկընտրանքի մատնուած, կ՚որոշէ դիմել իր սիրելի ուսուցչուհիին՝ Սիպիլին եւ անկէ խորհուրդ հարցնել։

Սիպիլ մտիկ կ՚ընէ Արուսի տրտունջները, կը տեղեկանայ անոր իղձերուն, անոր դէպի բեմը ունեցած սիրոյն, եւ ահա թէ ինչ կը պատասխանէ անոր.—

«Աղջիկս, ի հարկէ գրաւիչ ու բարձր է թատերական արուեստը, ինձ թւում է որ դու ունիս նաեւ ընդունակութիւն եւ եթէ աշխատիս՝ զուցէ հասնիս լաւ արդիւնքի։ Սակայն դու գիտես թէ ինչ սոսկալի պայմանների մէջ է քեզ վիճակուած աշխատել։ Քո մէջ կա՞յ արդեօք այնքան ուժ՝ յաղթահարելու այն բոլոր խոչընդոտները, որոնք ծառանալու են քո առաջ, կարո՞ղ ես արդեօք տոկալ անպահով եւ թափառական կեանքին, անյաջողութիւններին, քաղցին եւ, որ ամենից սարսափելին է, անարժան, բայց բարձր դիրքերի հասած զռոռդ մարդկանց արհամարհանքին ու վիրաւորանքներին։ Ես ինքս իմ գրական եւ մանկավարժական գործունէութեան ընթացքում քիչ դառնձութիւնների չեմ ենթարկուել։ Կնոջ համար հասարակական ասպարէզ մտնելը չափազանց դժուարին է։ Պէտք է օժտըւած լինել կամքի մեծ ուժով։ Տիկին Հըրաչեան ու Սիրանոյշը խոշոր տաղանդի տէր լինելով հանդերձ, այսպէս ասած «պատուաւոր» տներում մուտք չունէին։ Եթէ այս բոլորն ի նկատի ունենալով զգում ես քո մէջ այնպիսի ուժ, որով կարող ես մաքառել կեանքի դժնդակ պայքարում, ապա գնա՜յ բեմ, քեզ յաջողութիւն»։ («Թատերական Դիմանկարներ» Ստեփան Զարեան)։

Սիպիլի այս խօսքերը իրենց ճակատագրական ազդեցութիւնը կը գործեն Արուսի վրայ։ Արդարեւ, անիկա վստահ էր իր ընդունակութիւններուն, գիտէր որ իրեն պիտի չպակսէր խոչընդոտներու դէմ պայքարելու համար անհրաժեշտ կամքի ուժը, սակայն պէտք ունէր վճռական խօսքի մը, անյողդողդ ձեռքի մը որ զինքը ուժգին թափով մը մղէր դէպի իր երազներու աշխարհը՝ բեմը։ Գիտէր նաեւ ինքը թէ Սիպիլի ակնարկած դժուարութիւնները կային բեմական կեանքին մէջ, գիտէր ու համոզուած էր որ այն ճամբան ուրկէ կ՚ուզէր քալել, փշոտ էր, սակայն որոշած էր իբրեւ նուիրեալ հերոսուհի՝ զոհուիլ իր նախասիրած ասպարէզին համար։

Անդիմադրելի պահանջ մըն էր այլեւս այն սէրը որ Արուս կը տածէր դէպի բեմը։ Անհնարին էր այլեւս կանգ առնել։

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

(2 Շար.)

Ազիզ մօրէս բաժանուել եմ,
Տխուր – տրտում, քուն չունիմ:

Ա՛խ. քո տեսքին, անուշ լեզուին
Կարօտցել եմ, մայրի՛կ ջան,
Երնէ՛կ. երնէ՛կ. երազ լինիմ,
Թռնիմ մօտդ, մայրի՛կ ջան:

Գիտէի ինչ ասել է բանաստեղծ, ո՞ր երեխան էր որ Թումանեանի «Շունն ու կատուն» անգիր չգիտէր: Բացի այդ՝ մեր Գիւմրին արդէն ունել էր մի շարք մասուորականներ՝ բանաստեղծ, բանաստեղծուհի, դրագէտ, աշուղներ, ինչպէս Միջիանի:

Բանաստեղծ Աւոյով ես հպարտ էի, նա մեր հարեւանն էր: Իսկ երբ հասկացայ որ նրա բանաստեղծութիւնները երգւում էին, էլ աւելի հպարտ զգացի ինձ: Մայրիկս լաւ ձայն ունէր, երգելուց առաջ ոչ պակաս հպարտութեամբ յայտարարում էր. «Մեր Աւոյի գրածն է»: Բայց միայն մայրիկս չէր որ երգում էր Աւոյի գրածները: Կարծեմ, կայծակի արագութեամբ Աւոյի գրածները եղանակաւորուել էին ու մտել գոներից, լուսամուտներից, երդիքներից ներս: Աւօն բոլորինն էր: Երգում էին բոլորը մեծ ու փոքր, ուսուցիչ – աշակերտ, շինական, բանուոր: Նրա երգը ամէն տեղ էր՝ փողոցում, տներում: Կա՞ր մի հարսանիք, քէֆ – ուրախութիւն, ուր չերգուէին:

Ինչո՞ւ էին Իսահակեանենց «Նիկողոս աղանք» ասում երեւի նրա համար որ նրանք աղքատ չէին: Ունէին մի շարք կալուածների կողքին մի գիւղ Ղազարապատը, գիւղում ջրաղաց, ուր անցընում էին ամառը: Ի հարկէ Աւօն, փոքր հասակից, ապրել է անհամար օրեր այդ գիւղում: Այնտեղ ճաշակել է «քաշած կաթի սեր, հովին դրած», մանկալի հետ արտ է գնացել, սարուորի հետ սար, կալուորի հետ կալն է քշել, դալար արտերում խաղացել պզտիկ հօտաղների հետ, ու փոքր հասակից եւ իր բնութեան գրկում գիւղացու կողքին կերտուել է Աւոյի բանաստեղծ հոգին: Այնտեղ Ալագեազի փէշերում նա հիացել ու ծծել է գոյն պերճ – պերճ ծաղիկների, խմել ջուրն սառը աղբիւրների, ու հիւսել գովքն իր սիրելի Ալագեազի:

Ծիրանավառ դուն թագուհի,
Բուրումների դա՛ւն ազբիւր,
Ծաղիկներդ հազար գոյնի,
Հազար անո՛ւն, հազար բոյր:

Իր բանաստեղծութիւններն գրել է նա պարզ, գեղեցիկ լեզուով հասկանալի մեծին – փոքրին, դրագէտին – անգրագէտին, աղքատին, հարուստին, գրել է նրանց հարազատ բարբառով, նրանց բառերով. սիրականին եար է ասել, վշտին դարտ, սիրելիին – ազիզ, քարին – քառ, քարաբլուրին – քիրծ, ոսկան – զուռ, սուտերին – շուաք, կակծին – մաժու եւ հմայել բոլորին:

Լարել են մեր աշուղները իրենց սազն ու քեամանչէն, Թառն ու ջութակը տուել լարերին, հնչեցրել երգն Աւոյի ու անմիջապէս անմահացրել նրան:

Մ. ՔՈՋԱՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ
ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

1957ին Ֆրանսա սկսաւ աշխուժութիւն ցոյց տալ տնտեսական բոլոր ճիւղերուն վրայ: Արդիւնաբերութիւնը զգալիօրէն աւելցաւ եւ պակսեցաւ գործազուրկներու թիւը: 1958 Յունուար մէկին 87·272 հոգի աշխատանքի խնդրագիր ունէր, 1956 Դեկտեմբեր 31ի 97·399ի փոխարէն: Ուրեմն, մէկ տարուան ընթացքին անգործներու թիւը տասը առ հարիւր պակսած է: Յաւելում կրած է նաեւ Ֆրանսայի մէջ աշխատող օտարականներու թիւը: 1955ին մինչ 18·932 օտարականներ կ՚աշխատէին, 1957 Յունուար մէկին այդ թիւը բարձրացած էր 65·356ի եւ նոյն տարուան Նոյեմբերին՝ 103·722ի:

Այնպէս կը թուի, թէ անգործութիւնը հետզհետէ աւելի պիտի պակսի եւ Ֆրանսա պիտի կարենայ հաւասարակշռել իր տնտեսութիւնը՝ վճարումներու փոխարէն արտածումներ ընելով: Ներկայիս տեղի ունեցող խորհրդակցութիւններէն կարելի է նախատեսել, թէ երկիրը անելէն դուրս պիտի ելլէ: Նոր թափով սկսած այս աշխատանքները առիթ պիտի տան որ նոր գործաւորներ պահանջուին: Նկատի առնուած է բանակին թիւը պակսեցնել հարիւր հազար հոգիով, հետեւաբար՝ աշխատաւորներու պահանջը ինքնին հարթուած կ՚ըլլայ:

Մինչ այս է կացութիւնը Ֆրանսայի մէջ, Գերմանիոյ եւ Անգլիոյ անգործներուն թիւը հետզհետէ կ՚աւելնայ:

Անգլիոյ Աշխատանքի նախարարութեան վերջին տեղեկատուութեանց համաձայն 1957 Դեկտեմբեր 9ին արձանագրուած գործազուրկներու թիւն էր 335·469, 19 հազար աւելի նախորդ ամսուան վրայ: Այս տրտակարդ յաւելման պատճառն են հողամշակութիւնն ու ձուկի արդիւնաբերութիւնը: Արդարեւ, Նոյեմբերի ընթացքին հողամշակներու եւ ձկնորսներու թիւը պակսած է 16·000 հոգիով, նոյնքան մըն ալ պակսած է արդիւնաբերութեան մէջ աշխատող բանուորներու թիւը:

Արեւմտեան Գերմանիոյ աշխատանքի եւ անգործութեան հաստատութիւնը կը հաղորդէ թէ Դաշնակցային Հանրապետութեան մէջ Նոյեմբերէն Դեկտեմբերի ընթացքին գործազուրկներու թիւը 733·550էն բարձրացաւ մէկ միլիոն 212·866ի (930·126 այր եւ 282·737 կին):

Գերմանիոյ անգործութեան յանկարծական յաւելումին պատճառը ծանօթ է: Շինութեանց մէջ աշխատող բանուորները Դեկտեմբերի ընթացքին աշխատավարձի յաւելում պահանջեցին, որուն հետեւանքով գործատէրները ճամբու դրին զիրենք (700·000 հոգի): Պէտք է ըսել նաեւ, որ Գերմանիոյ մէջ շինութեան աշխատանքները կը դադրին ձմրան: Այսուհանդերձ, նախորդ տարուան վրայ անգործներու կրկնապատկուած թիւը փափուկ կացութեան կը մատնէ գործազրկութեան ապահովութեան ընկերութիւնը, որ ամսական 140 միլիոն մարք աւելի պիտի վճարէ (մէկ միլիառ 400 միլիոն ֆրանք):

Վերջապէս, անգործներու թիւը սկսած է զգալի յաւելում մը կրել Ամերիկայի մէջ: Աշխատանքի նախարարութիւնը կը հաղորդէ, թէ Դեկտեմբերի ընթացքին գործազուրկներու թիւը 406·200էն բարձրացած է երկու միլիոն 360·400ի:

Գանատայի Աշխատանքի Նախարարն ալ յայտարարեց, թէ երկրին մէջ 1957 Դեկտեմբեր 26ին 698·153 անգործներ կային:

Թ. Ա. Թ.

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փարիզի մասնաճիւղը իր տարեկան մեծ ձեռնարկը ունեցաւ Լիւթէթեայի գեղեցիկ սրահներուն մէջ տրուած պարահանդէսով մը, որուն բացառիկ յաջողութիւնը, նիւթական թէ բարոյական ջերմ գնահատանքին արժանացաւ թէ հանդիսականներուն թէ վարչութեան կողմէ:

Իւրաքանչիւր անդամուհի եւ վարչութեան հրաւէրով մասնակցող բոլոր օժանդակող տիկինները եւ օրիորդները ամբողջ գիշերը իրենց ժրաջան սպասարկութեամբ մեծապէս սատարեցին երեկոյթին յաջողութեան: Վարչութիւնը գեղեցիկ գաղափարը ունեցած էր. գեղարուեստական բաժինը կազմելու ամբողջապէս հայ արուեստագէտ – արուեստագիտուհիներէ եւ սիրողներէ, որոնք ճշմարիտ վայելք պատճառեցին հանդիսականներուն, արժանանալով անոնց ջերմ ծափերուն:

Երաժշտագէտ Պ. Ափրիկեանի կողմէ պատրաստուած երգի եռեակը Պ. Պ. Սեբոբեան, Պօղոսեան եւ Մոմճեան, հաճելի անակնկալ մըն է իր մեներգներով ու խմբերգներով: Օրիորդներ Ա. Թարոնի, Թ. Քէօշկէրեանի, Լ. Պարսամեանի հայկական պարերը միշտ ալ խանդավառութիւն կը ստեղծեն եւ կը ջերմացնեն մթնոլորտը: Փոքրիկ Պաքրճեանի եւ Քէօշկէրեանի շնորհալի շարժուձեւերը նոյնպէս հաճելի էին բոլորին:

Խուռներամ բազմութիւնը եկած էր իր համակրութիւնը յայտնել Ֆ. Կ. Խաչին, քաջալերելով անոր ազգօգուտ ձեռնարկները, որոնք տարիներէ ի վեր գաղութին հանրային կեանքին մէջ կարեւոր տեղ մը գրաւած են միշտ:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԶԱՐԵՀ Ա. ընդունած է այցելութիւնը Սուրիոյ Մեծ Միւֆթի Տոքթ. Ապտինի, որուն հետ սիրալիր խօսակցութիւն մը ունեցած է այժմէական խնդիրներու շուրջ:

ԼՈՒԹՖԻ ՄԻՆԱՍ, որ ամիսներէ ի վեր հիւանդ էր, մեռած է Ուոթըրթաուընի իր բնակարանին մէջ: Նշանակելի անուն մըն էր Ամերիկահայ մտաւորականներու մէջ: Ունի բերթուածներու մէկէ աւելի հատորներ: Ջերմ մասնակցութիւն ունեցած էր Լ. Շանթի կատարած Ճեմարանի հանգանակութեան աշխատանքներուն:

Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ յիշատակի հանդէս մը տեղի ունեցած է Տէր Զօրի մէջ: Նախագահած է Տոքթ. Ճ. Երանոսեան: Պ. Հաճեան կարդացած է վարպետին կոչը՝ ուղղուած արտասահմանի Հայութեան: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը՝ ընտրուած Ա. Իսահակեանի գործերէն (երգ եւ արտասանութիւն): Իսկ Քեսապի մէջ (Սուրիա) հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է բանաստեղծի յիշատակին. Վ. քհնյ. Թօնթեան սեղմ գիծերու մէջ ներկայացուցած է Ա. Իսահակեանի կեանքն ու գործը:

Հ. Օ. Մ.ի Ուէսթ Ֆիլատելֆիոյ մասնաճիւղին եռանդուն անդամուհիներէն Տիկին Լուսաբեր Կիրակոսեան մեռած է: Ողբացեալը տարիներ շարունակ ծառայած է Միացեալ Նահանգներու կանացի այս մեծ կազմակերպութեան:

Հ. Յ. Դ. Օրը տօնուած է Մեքսիքօ Սիթիի մէջ, ուր հայկական փոքր գաղութ մը կայ: Տեղւոյն ազգայինները բոլորուած են Հ. Յ. Դաշնակցութեան շուրջ, կը գործէ նաեւ Հ. Օ. Միութիւնը: Հ. Բ. Ը. Միութիւնն ալ ունի իր հետեւորդները: Ոչ եկեղեցի ունին եւ ոչ ալ կազմակերպուած դպրոց:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Յունաստանի մայր խումբը, որ կազմուած է Աթէնքի, Փիրէսի, Գոքինոյի եւ Կեսարիանիի մասնաճիւղերուն մարզիկներով, 1958ի գարնան Պէյրութ եւ Հալէպ պիտի երթայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մէջ – մասնաճիւղային մրցումներուն մասնակցելու եւ կարգ մը [illegible] մրցումներ կատարելու համար:

ՖՐԵՏ ՅՈՍԼԱՆԵԱՆ որ յայտնի փաստաբան է եւ Սուրիոյ նախկին երեսփոխան, վերջերս ընտրուած է Սուրիոյ խորհրդարանական կաճառի անդամ

ՋՈՒԿԵՐ ԵՒ ՄԱՐԴԻԿ

— Սիրելիս, ըսաւ, նոր փեսան մեղրալուսնէն վերջ, կարծեմ այս հաշուեցոյցները կը պատկանին այն հագուստներուն, զոր գնած էիր մեր ամուսնութենէն առաջ:

— Այո, հոգիս, պատասխանեց նոր հարսը:

— Ծի՞շդ է ձուկէն պահանջել փոխարժէքը այն կարթին, որով բռնուած էր...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (101)

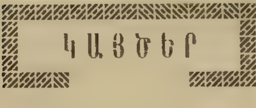

ԻԹ.

ՄԸՀԷԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԸ

Մրհէն ասում էր՝ աղուէսն է գողանում: Ես բակի բոլոր ծակերը բռնեցի, որ աղուէսը ներս չմտնէ. մի ծակ միայն բաց թողի, որ գալու ժամանակ բռնեմ նրան: Գիշերը նստում եմ, մտիկ եմ անում, աղուէսը չկայ: Ցերեկով մտիկ եմ անում, ագռաւն էլ չէ թռչում բեր կտուրի վրայով: Բա ո՞վ է տանում ճուտերը: Մի օր տեսնեմ, մեր հարեւան քրդի աղջիկը Գիւլին, մեր տան դռնից անց կացաւ, մտաւ մարագը, կանչեց՝ ճու, ճու: Ճուտերը նրա ձայնին սովորած էին, խոկոյն դուրս վազեցին: Նա կուտ գցելով, ճուտերին հեռացրուց, տարաւ մինչեւ մեր տան մօտի խրամը, իջաւ փոսի մէջ: Ի՞նչ սատանայ է: Ես վրայ հասայ, տեսնեմ՝ ճուտերից մէկը բռնել է, ուզում է տանել: «Տօ, սատկած Գիւլի, ո՞ւր ես տանում մեր ճուտը», ասում եմ ես ու բռնում նրա ծամերից: Նա մազերը գլցեց ուզում էր իմ երեսը ճանկռտել: Ես բռնեցի բօղազից (շնչափողից), դրի տակս, խեղդում եմ, խեղդում, մինչեւ աչքերը դուրս թռան: Ափսոս, որ, Հասօն եկաւ, ձեռքիցս առեց:

— Մե՞ծ էր այն աղջիկը:

— Տես, այսքան բարձր էր ինձանից: — Նա ձեռքը տարաւ դէպի գլուխը եւ կէս արշնի չափ վեր բռնեց: — Մինչեւ այսօր էլ Գիւլին ինձ հետ ոխ ունի, ասում է՝ քեզ մի օր պէտք է սպաննեմ: Հողեմ նրա սարսափ գլուխը, լաւ մարդու է սպանում...: Ինչ նրա ատամների խարըն եմ:

Վերջին խօսքերը Մարօն արտասանեց մի առանձին հպարտութեամբ: Նա շարունակեց.

— Ախպար, Քրդերը ամէնն այսպէս են, հէնց որ նրանցից վախենում ես, գլխիդ նստում են: Մի անգամ ձեռքիդ ուժը ցոյց տուեցիր, էլ մօտ չեն գայ: Այն օրից մեր հաւերից եւ ոչ մէկը չի կորել: — Էհ, ինչքան խօսեցի ես... Հիմա դու կ՚ասես՝ կատարած ջաղացի պէս չըխչըխկում է...:

— Չէ, ես այսպէս չեմ ասի, ես կ՚ասեմ՝ դու շատ լաւ աղջիկ ես:

— Դրո՞ւստ:

— Քո արեւը գիտենայ:

— Բաս բեր, ականջիդ մի բան ասեմ:

Ես ականջս մօտ տարայ նրա բերնին, նա ինչ որ փսփսաց, եւ ես զգացի, որ նրա ջերմ շրթունքները կպան իմ երեսին....

Լ.

ՔՐԴՈՒՀԻՆ ԵՒ ՀԱՅՈՒՀԻՆ

Առաւօտեան ես զարթեցայ խիստ վաղ: Իմ սենեակի պատուհանից տեսայ, կովերը բակումը կանգնած էին, Մարօն կթում էր նրանց: Նրա շապիկի թեւքերը ծալած էին, եւ ձեռքերի բազուկները մինչեւ արմուկը մերկ էին: Ինչ գեղեցիկ էին այն լիքը, գլորիկ բազուկները: Ես ագահ աչքերով մտիկ էի անում: Գոգնոցը կապած չէր, եւ շապիկի օձիքի ճեղքից երբեմն դուրս էր նայում սիրուն կուրծքը: Նա վարսակալի նման մի սեւ բան կապել էր բաց գլխին եւ նրա տակից խիտ ծամերը փոփռում էին առաւօտեան հովի հետ: Մարօն երբեք չէր երեւացել ինձ այնքան հրապուրիչ, որպէս այն առաւօտ: Նա իր կարմիր շապիկի մէջ, որ իջնում էր մինչեւ ոտքերը, ներկայացնում էր հովուական կեանքի մարմնացած անմեղութիւնը:

Նա վերջացրեց իր գործը սկսեց կովերը քշել դէպի նախիրը:

Խաթունը — ծերունի սրսորդի տնակալուչ պառաւը, — դրաղած էր թոնրի վառելով: Հասոյի կինը, սրսորդի հարսը, ծածկեալ ուրուականի նման, լուռ եւ մունջ, պտտում էր թոնրի շուրջը, պառաւի զանազան պատուէրները կատարելով: Այնքան ժամանակ ես չկարողացայ տեսնել այս կնոջ երեսը, կամ լսել նրա բերանից մի խօսք: Նա ոչ ոքի հետ չէր խօսում, բացի Մարոյից եւ բացի իր ամուսնից, այն եւս այն ժամանակ, երբ երկուքը միասին էին, եւ երրորդ անձն չկար նրանց մօտ:

Տանեցիներից ուրիշ մարդ չէր երեւում:

Միայն Հասոյի երեխաները քաշ ընկած մօր փէշերից, ճչվչում էին, պահանջում էին մի բան ուտելու: Մայրը խփում էր նրանց գլխին, պատուիրում էր, որ սուս կենան եւ համբերեն:

Ես նկատեցի, Մարոյի խօսքը բոլորովին ուղիղ էր, որ նա ասաց ինձ իր հօրը ճանապարհ գնելէն յետոյ՝ «մենք էլի մնացինք մենակ ...»:

Եւ իրաւ, ծերունի սրսորդը գնաց Եզիդիների ցեղապետի մօտ: Մըհէն սատանայի պէս անյայտացաւ: Հասօն իր ագարակից տուն չէր գառնում. Նա պարապուած էր իր դաշտային գործերով: Պառաւ Խաթունը թոնիրը վառելէն եւ կերակուրները եփելէն յետոյ, նստում էր չարդախի տակ, այն հով տեղում բուրդ էր մանում:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ հասան տասնըմէկ Ամերիկացիներ, — լրագրող եւ ձայնասփիւռի կայաններու վարիչ — երեք օրուան պըտոյտ մը կատարելու համար երկրին մէջ։ 1956ի ապստամբութենէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով ամերիկեան քաղաքացիներ մուտք կը գործեն Հունգարիա։

ԻՐԼԱՆՏԱՅԻ ազգայնականները վերսկսան իրենց ահաբեկչական գործունէութեան, առջի օր զինեալ յարձակում մը գործելով Հիւս. Իրլանտայի անգլիական ոստիկանատան վրայ։ Միաժամանակ օդը հանած են երկու կամուրջներ։

ՎԵՆԵԶՈՒԵԼԱՅԻ մէջ Յունուար մէկէն սկսեալ աւելի քան երեք հազար հոգի ձերբակալուած է։ Թէեւ զօրավար Ժիմենեզ զօրացուցած է իր դիրքը, բայց վարչակարգը մինչ կը մնայ վտանգի մէջ։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ երկու բաժիններուն միջեւ երթեւեկող ամերիկեան չորս չոգեկառքերը Արեւելեան Գերմանիոյ սահմանին վրայ Խորհրդային Իշխանութեանց կողմէ մանրակրկիտ խուզարկութեան ենթարկուած են, որ տեւած է աւելի քան տասը ժամ։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ միջազգային գործակցութեան կազմակերպութեան տնօրէն Ճէյմս Սմիթ Թուրքիա գնաց, Թուրք քաղաքական եւ տնտեսական դէմքերուն հետ խորհրդակցութիւններ ունենալու համար։ Կարգ մը զրոյցներու համաձայն Միացեալ Նահանգները տնտեսական կարեւոր օժանդակութիւն մը պիտի ընեն Թուրքիոյ։

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ կառավարութիւնը յայտարարեց թէ Ելմտական նախարարութիւնը լիազօրուած է Խ. Միութենէն հարիւր միլիոն տոլար առնելու համար։ Կառավարութիւնը բանակցութեան մէջ է նաեւ ամերիկեան Էքսփորթ – Իմփորթ դրամատան հետ՝ հարիւր միլիոն տոլար առնելու համար։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ օդակայանները Յունուար 15էն սկսեալ վերջնականապէս արգիլեալ խարիսխներ են իր Ֆրանսի օդանաւներուն համար, յայտարարեց Լիբանանի Շինութեանց նախարարը։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ վերջին ամիսներու ընթացքին բազմաթիւ առիթներով Մոլոթով եւ Շեպիլով տեսնուած են ժողովուրդին կողմէ։

ԱՆԳԱՐԱՅԻ մէջ գումարուելիք Պաղտատի Ուխտի ժողովին բրիտանական պատուիրակութիւնը պիտի ղեկավարէ Արտաքին նախարար Սելվին Լոյտ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Վարչապետ Ատենաուըր ձայնասփիւռէն յայտարարեց թէ Կեդրոնական Եւրոպայի մէջ զինաթափ գօտի մը ստեղծելու ծրագիրը խորհրդային քարոզչութեան ռազմավարութիւններէն մէկն է, հետեւաբար՝ անընդունելի։

ՓԵՐՈՒԻ մէջ երկրաշարժ մը պատահեցաւ Եչ. օր, երեք վայրկեան տեւողութեամբ։ Բազմաթիւ զոհեր կան, ինչպէս նաեւ նիւթական մեծ վնաս. Արքիփա քաղաքի շէնքերուն մեծ մասը փլած է։

ԿՈՐՏԻՆԱԼ ՍՓԷԼՄԸՆ Ֆրանքֆորտ գընաց, այցելութիւն մը տալու համար Գերմանիոյ ամերիկացի զինուորներուն։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Վիէնի Կապ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր եւ ընկերուհի Ղուկոյեանի իրենց մօրը մահուան առթիւ (Ամերիկա)։

ՊԱՏԱՐԱԳ

Ալֆորվիլի եւ Շավիլի հոգաբարձութիւններու համաձայնութեամբ եւ Առաջնորդ Սրբազանին արտօնութեամբ, յառաջիկայ Կիրակի, 19 Յունուար Շավիլի մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Ալֆորվիլի հոգեւոր հովիւը Տ. Գարեգին քհնյ. Մերճանեան, իսկ Ալֆորվիլի մէջ Տ. Եսայի Խաչակիր քհնյ. Ալթունեան։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութիւնը իր խորին վշտակցութիւնը կը յայտնէ Սէֆէրեան եւ Գիւլոյեան ընտանիքներուն եւ պարագաներուն երիտասարդ Տիկին Արաքսի Սէֆէրեանի (Ծնեալ Գիւլոյեան) կսկծալի մահուան առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Աղասի Նշանեան, Տէր եւ Տիկին Արէն Նշանեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Տէր Յովսէփեան, Նշանեան, Գալֆայեան, Ուշագլեան եւ Տրէզեան ընտանիքները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ եղբօր՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՆՇԱՆԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

×

Այս առթիւ Այրի Տիկին Նշանեան եւ Տէր եւ Տիկին Արէն Նշանեան երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարեգաւաճման, չորս հազար «Հայ-Բոյժ»ին, եւ երկու հազար Մշակոյթի Տան «Շ. Միսաքեան» սրահին։

(Ստանալ «Յառաջ»էն)։

NOTRE DAME DE PARISի

Մայր Տաճարին մէջ այս կիրակի (Յունուար 19) ժամը 17ին,

ԳԵՐՊ. Հ. Կ. Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

պիտի մատուցանէ ձայնաւոր պատարագ, Եկեղեցիներու Միութեան Ութօրեակին բացման առիթով։

Երգչախումբը կը ղեկավարէ Պ. Վ. Տէվէճեան։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Շաւիլի նորաշէն սրահին մէջ
4 րիւ տէ Թրուա Շանթիէ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիայի Շաւիլի մասնաճիւղին կողմէ։

Այս Կիրակի ժամը չորսին։

Կը հրաւիրուին փարիզեան շրջանի բոլոր ընկեր – ընկերուհիները եւ համակիր երիտասարդութիւնը։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՍամսոնՄիքինեան կը փնտռէ իր եղբայրը Գարեգին Միքինեան զոր 1942ին Բ. աշխարհամարտին կորսնցուցած է, Հայաստանի Կիրովականի շրջանի Համիզարա գիւղէն։ Տեղեկացնել եղբօրը՝ Ս. Միքինեանի, 9րիւ տէ Պրիւէռ, Պլէյ լէ Մին, Թարն։

ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համախարբերդ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը Նոր տարուան առթիւ իր նըպատակներուն համար կազմակերպած է ընտանեկան մեծ խնջոյք–երեկոյթ մը։

19 Յունուար, Կիրակի ժամը 15էն 22, Յոյներու՝ սրահին մէջ։ Մուտքը ազատ է։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պ. Արտաւազդ Պօղոսեան կը փնտռէ իր եղբայրը Գնուն Պօղոսեան, հօրը անունը Մուշեղ, մօրը անունը Գառուշ, ծնած է Լենինականի շրջանի Հաճի Նազար գիւղը 1912ին։ Եղբայրներուն անունը, Սամսոն (որ մեռած է) եւ Արտաւազդ։ Կը կարծուի Ամերիկա ըլլալ։ Տեղեկացնել՝

M. Arakélian, 7 Rue Chaumont, Paris 19,

Կը խնդրուի «Հայրենիք»էն արտատպել։

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Փարիզի շրջանի տասը մասնաճիւղերու ներկայացուցիչները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս Շաբաթ (18 Յունուար), ժամը 15ին, Քաֆէ Ռեժան։

Պատգամաւորական ժողովի առիթով նոյն օրը տեղի ունենալիք յաջորդական երեք ժողովներու պատճառաւ կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ ճիշդ որոշեալ ժամուն։

×

Գաւառի մասնաճիւղերէն անոնք որոնք դեռ չեն ղրկած իրենց հաշուեկշիռները, կը խնդրուի աճապարել եւ իմաց տալ Շրջ. վարչութեան իրենց պատգամաւորներու մասնակցութեան մասին։

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Ֆրանս – Օրիանը Եկեղեցիներու Միութեան ութօրեակին առթիւ կազմակերպած է շարք մը դասախօսութիւններ, Արեւելքի ժողովուրդներուն մասին։ Անոնց շարքին Հայերու մասին՝

LES ARMENIENS, PEUPLE MARTYR

Դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի ժամը 20·45ին Իսիի Սէն Պրիւնօա եկեղեցին, Նախագահութեամբ յոյն կաթողիկէ եպիսկոպոս Րէմոնտոսի։ Կը խօսի գերապայծառ Ամատունի.— «Հայ Քրիստոնէութիւնը», եւ ժեռար Սթեֆանէսքու «Հայ ժողովուրդը եւ Ֆրանսան»։

Կը ներկայացուի գունաւոր ժապաւէն մը՝ Սուրբ Երկիր։

Հաւցէ.— Րիւ տը լ'Էկալիթէ։

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մամուլի տակ է Նոյեմբեր – Դեկտեմբեր թիւը, 48 էջ, ճոխ բովանդակութեամբ։ Այժմէն բաժանորդագրուիլ 1958 տարուան համար։

Տարեկան բաժնեգինը 1000 Ֆրանք Ֆրանսա, 1200 Ֆր. արտասահման։ Ուշ վճարողները պիտի վճարեն նոր սակով։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն բացառիկ ընդհ. ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Յոյներու սրահը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները, այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, «Համօ Օհանջանեան» սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՎԻԷՆ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Օհանջանեան ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ԿՐԸՆՈԲԼԸ.— Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, ժամը 15ին, դպրոցի սրահին մէջ։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 16ին, Պուա Քոլոմպի կայարանին դիմացի սրճարանը (Օ Տէփառ)։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՏԷՍԻՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 15ին, դպրոցին սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները։ Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտուն ժամը 9ին, Պար տը Կլօպի մէջ, 7 Պուլվ. տ'Աթէն։ Կարեւոր օրակարգ։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e) —

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9°

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 18 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

SAMEDI 18 JANVIER 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8096 34EME ANNÉE

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3897

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՏԱԳՆԱՊԸ

Տօնական օրերու արձակուրդէն վերջ Ազգային Ժողովի վերաբացումը բախտաւոր չեղաւ Ֆելիքս Կայեարի կառավարութեան համար :

Վարչապետը կիրակի օրուան իր ճառին մէջ մատը բուն վէրքին վրայ դնելով, կը յայտարարէր թէ վերջ պէտք է տալ կառավարութեան անկայունութեան, որ «այրիքն է ամենայն չարեաց» :

Ժողովրդավար վարչաձեւի տակ կառավարութիւնները կը կռթնին ժողովրդական զանգուածներու վրայ եւ անոնց կամքը կը ներկայացնեն : Որպէսզի անոնք կարենան օգտակար գործ կատարել, որոշ ատեն իշխանութեան գլուխ պէտք է մնան : Ցաճախակի նախարարական տագնապներ պէտք չէ խանգարեն կառավարութեան գործը ներքին թէ արտաքին ճակատներուն վրայ :

Մասնաւորաբար արտաքին ճակատին վրայ շատ տաժանելի տպաւորութիւն կը ձգեն Ֆրանսայի նախարարական պարբերական տագնապները :

Այս վիճակին վերջ տալու համար էր, որ Ֆելիքս Կայեարի կառավարութիւնը նախաձեռնարկ եղաւ վերաքննելու Սահմանադրութիւնը եւ փոփոխութեան ենթարկելու ընտրական օրէնքը :

Ազգային Ժողովի զանազան խմբակցութեանց ներկայացուցիչները կլոր սեղանի մը շուրջ քննած էին այս հարցերը, առանց վերջնական համաձայնութիւն մը գոյացնելու :

Կառավարութիւնը կը յուսար իր խմբագրած ծրագիրները առաջին առթիւ ներկայացնել Խորհրդարանին եւ վաւերացնել տալ զանոնք՝ առանց մեծ դժուարութեան :

Սակայն հաշիւը սխալ դուրս եկաւ :

Ազգային Ժողովի վերաբացման օրն իսկ յայտնի եղաւ, որ բազմաթիւ կէտերու շուրջ անհամաձայնութիւն կը տիրէ կառավարութեան, երեսփոխաններուն եւ ծերակուտականներուն միջեւ :

Այժերիոյ հիմնական օրէնքին մասին համաձայն չեն երեսփոխաններն ու ծերակուտականները :

Սահմանադրութեան վերաքննութեան շուրջ անհամաձայնութիւն կայ կուսակցութեանց միջեւ :

Ընտրական օրէնքի փոփոխութեան մասին տարակարծութիւն կը տիրէ Ժողովրդական Շարժման եւ Խորհրդարանի միւս խմբակցութեանց միջեւ :

Իսկ ամէնէն կարեւորը՝ բոլոր խմբակցութիւններն ալ հակառակ են կառավարութեան՝ Նախկին ռազմիկներու խնդրին շուրջ :

Այս վերջին հարցն է, որ տագնապալի կացութիւն ստեղծեց Ազգային Ժողովին մէջ, երբ վարչապետը վստահութեան խնդիր յարոյց :

Նախկին ռազմիկները, որոնք 56 Միութիւններ եւ շուրջ հինգ միլիոն անդամներ ունին, կը վայելեն բոլոր կուսակցութեանց համակրանքը : Կառավարութիւնը որոշած էր խնայողութեան համար 1959 Յունուար 1էն ջնջել գերիներու, հաշմանդամներու, կայրերու, որբերու եւ զաւկի տէր այրիներու, Նախկին ռազմիկներու, տարագիրներու, դիմադրականներու եւ Թոշակաւորներու Թոշակներուն վճարումը :

Ֆելիքս Կայեար իբրեւ ելմտագէտ՝ ամէն բանէ առաջ կ'ուզէ հաւասարակշռուած ելմտացոյցով կառավարել երկիրը. Այն պահուն, երբ Ֆրանսա տնտեսական – ելմտական ծանր տագնապի մը ենթարկուած է, երբ կառավարութիւնը իր մեքենան կանոնաւոր բանեցնելու համար արտաքին փոխառութեան կը դիմէ, դժուար պիտի ըլլար նոր ծաղքերով ծանրաբեռնել ելքի բաժինը, որ արդէն ընթացիկ

տարուան համար վեց հարիւր միլիառի բաց մը կը ներկայացնէ :

Երեսփոխանները՝ ընտրական հաշիւներէ տարուած՝ կ'ուզեն ամէն կերպ գոհացում տալ հինգ միլիոն քուէ ներկայացնող այդ զանգուածին :

Երիտասարդ վարչապետը ազգին շահը գերադաս կը նկատէ ամբոխավարական մարզանքներէ : Այդ պատճառաւ ալ վստահութեան հարց յարոյց անակնկալ կերպով :

Ֆելիքս Կայեար կ'ուզէր, որ բան մը փոխուի վերջապէս Ֆրանսայի ներքին քաղաքականութեան մէջ :

Երեսփոխանները, վերջին վայրկեանին, չուզեցին տագնապը ծանրացնել, եւ վստահութիւն տուին Վարչապետին :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՆ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ՝ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ

•

ՊՈՒՐԿԻՊԱ ՄԵՐԺԵՑ ԸՆԴՈՒՆԻԼ ԿԱՅԵԱՐԻ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԸ

Ինչպէս գրած էինք, Վարչապետը վստահութեան քուէ ուզած էր Եշ. օր : Վիճաբանութիւնները ծայր տուած էին նախկին ռազմիկներու ըլլալիք հատուցումին շուրջ. կառավարութիւնը կ'ուզէ ջնջել այդ վճարումները՝ երկրին ելեւմտին չխախտելու մտահոգութեամբ :

Եշ. առաւօտ, Ազգ. Ժողովին մէջ այս ուղղութեամբ առաջին խօսքը առաւ Լիւսիանի, փուժատական երեսփոխանը, պահանջելով որ արդարութիւն ըլլայ նախկին ռազմիկներուն, որոնք գործ կ'ուզեն եւ ոչ թէ խօսք :

Ընկերվարական Տարու պատմականը ըրաւ Խորհրդարանին կողմէ տրուած որոշումին եւ անոր գործադրութեան՝ յաջորդական կառավարութիւններու կողմէ : Նկատելով որ Ազգ. Ժողովը քուէարկած էր նման օրէնք մը, Տարու ըսաւ թէ Ընկերվարականները ընդունեցան ծախքերու սահմանափակում մը, բայց ո՛չ թէ անարդարութիւն՝ նախկին ռազմիկներու նկատմամբ : Ընկերվարական երեսփոխանը առաջարկեց որ գերիները ստանան իրենց իրաւունքը : Փոխանակ մէկ տարուան՝ կարելի է վեց ամիս միայն յետաձգել այս վճարումը : Ցառաջդիմական Ֆեռան եւ անկախ Միւթէր պահանջեցին որ վճարումը անմիջապէս ըլլայ :

Կարգ մը վիճաբանութիւններէ ետք, որոնց կը մասնակցի նաեւ Վարչապետը, Տիւքլօ (համայնավար) ձայն կ'առնէ . — Ազգ. Ժողովը թեր կամ դէմ պիտի քուէարկէ ոչ թէ կառավարութեան, այլ՝ նախկին ռազմիկներուն : Ինչ որ ազիտալի է՝ կառավարութեան տապալումը չէ, այլ հետապնդումը քաղաքականութեան մը, որ թշուառութեան կը տանի եւ ամերիկեան աշխարհակալութեան ենթարկութեան :

Ցառաջդիմական երեսփոխան Քոթ, որ անհանգիստ կ'ըլլար եւ կ'աշխատէր զբաղուիլ, վերջապէս յայտարարեց թէ իր խմբակը տուրքերու դէմ քուէարկեց, որովհետեւ դէմ էր ընդհանուր քաղաքականութեան :

Ֆելիքս Կայեար.— *Ընդդիմադրութեան չեմ զլանար իր զգացումները արտայայտելու իրաւունքը, բայց ձեզի, պարոն Քոթ, կրնամ ըսել, որ 12 տարիէ ի վեր տուրքերու դէմ քուէարկելով ներկայիս դժուար կացութեան մը մատնուած էք. եթէ 1914 – 1918ի պատերազմին չմասնակցեցայ, պատճառը պարզ է. չէի ծնած : Գալով 1939 – 1945ի պատերազ –*

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՀԱՄԸՐՇՈԼՏ ՄՈՍԿՈՒԱ՞ ՊԻՏԻ ԵՐԹԱՅ

———o———

Անգլիոյ Արտաքին նախարար Սելվին Լոյտ հարցիերոյթ մը տուաւ ի պատիւ ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Համըրշոլտի : Ճաշին կը մասնակցէին զինաթափութեան հարցին անգլիացի մասնագէտները : Նոյն օրը, իրիկուան դէմ Արտաքին նախարարին բնակարանին մէջ տեղի ունեցաւ Համըրշոլտ – Լոյտ խօսակցութիւնը :

Լոնտոնէն կը հաղորդեն թէ Սելվին Լոյտ ՄԱԿի քարտուղարին խորհուրդ տուաւ, որ Խ. Միութիւն երթայ եւ Կրեմլինի ղեկավարներուն կարծիքը շօշափէ «Մեծերու Ժողովի մը» ուղղութեամբ : Համըրշոլտ Մոսկուայի մէջ պիտի շեշտէ կրկին, որ նախ Արտաքին նախարարներու ժողով մը գումարուի, զինաթափութեան մասին ըլլալիք բանակցութեանց նախապատրաստական աշխատանքները կատարելու համար :

Այսուհանդերձ, հաւանական չէ որ Համըրշոլտ անմիջապէս Մոսկուա երթայ : ՄԱԿի ժողովէն վերջ, ընդհանուր քարտուղարը սովորութիւն ունի այցելելու կազմակերպութեան գլխաւոր անդամները : Հետեւաբար, եթէ նոյնիսկ Մոսկուա երթայ մօտ ատենէն, արտակարգ երեւոյթ մը պէտք չէ նկատել : Կրնայ ըլլալ սակայն, որ կարճատեւ այցելութեամբ մը պատրաստէ առաջիկայ – թիւն մը՝ Կրեմլինի վարիչներուն մօտ :

ՄԱԿը ուղղակի հետաքրքրութիւն ցոյց կուտայ զինաթափութեան հարցին, քանի որ անոր քննութեան կոչուած յանձնախումբը իր կազմէն մէկն է :

Հակառակ զրոյցներուն, տակաւին ծանօթ չէ թէ Համըրշոլտ ի՛նչ որոշում պիտի տայ Անգլիոյ Արտաքին նախարարին հետ խորհրդակցելէ վերջ : Իրողութիւն է սակայն, որ ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարը մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ զինաթափութեան հարցին եւ ամէն ճիգ պիտի թափէ՝ այս ծրագրին յաջողութեան համար :

Միւս կողմէ Լոնտոն գնաց Ֆրանսայի Արտաքին նախարար Փինօ, խօսակցութիւններ ունենալու համար Լոյտի հետ : Հանդիպումը տեղի պիտի ունենայ Բրիտանիոյ Արտաքին նախարարին բնակարանին մէջ : Փինօ տեսակցութիւն պիտի չկարենայ ունենալ Համըրշոլտի հետ, որ ճամբայ ելած է դէպի Նիւ Եորք :

Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի Արտաքին նախարարները պիտի խօսին Արեւելք – Արեւմուտք յարաբերութեանց մասին՝ մառեշալ Բուլգանինի նամակներուն լոյսին տակ, պիտի քննեն զինաթափութեան հարցը, Կեդրոնական Եւրոպայի չէզոքութիւնը, Միջին Արեւելքի վերջին անցուդարձերը եւ անգլեւզերման վէճը :

———o———

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԷՆ առեւտրական առաքելութիւն մը մեկնեցաւ Արեւելեան Եւրոպա, ուր բանակցութիւններ պիտի վարէ կարգ մը գործիքներ գնելու համար :

ՄԱԿի երեք հոգինոց յանձնախումբը որոշեց այրել Հունգարիոյ մասին յայտարարութիւններ ըրած վկաներու ցանկը :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ 225 միլիոն տոլար կուտան Հնդկաստանի, որպէսզի կարենայ գործադրել իր հնգամեայ ծրագիրը : Ֆրանսա պիտի տայ քսան միլիառ ֆրանք :

ՍՈՒՐԻՈՅ Արտաքին նախարար Սալահ Պիթար Գահիրէ հասաւ, ուր խորհրդակցութիւններ պիտի ունենայ Նասրի հետ, երկու երկիրները հետաքրքրող « կենսական » հարցերու շուրջ :

Օրէ Օրին

ԵՐԿՈՒ ՉԱՓ – ԵՐԿՈՒ ԿՇԻՌ

«Շինարար» մը անցաւ ձեռքս (օրգան Հ. Բ. Ը. Մ. Եւրոպայի շրջանի կեդր. յանձնաժողովին) : Տեղեկատու ամսաթերթ մըն է այս հրատարակութիւնը, մէկ երկու անգամ առաջ ալ, ուր մանաւանդ թիւեր կը գրաւեն ուշադրութիւնը : Ես ալ քիչ մը երկար կանգ առի այդ խօսուն թիւերուն վրայ, որոնք հակառակ մեր բոլոր բարեացակամութեան խորհրդածութեան կը մղեն մեզ :

Կլորիկ գումարներ կան կրթական կըտակներէ, այս կամ այն հաստատութեան յատկացուած, ինչպէս եւ համալսարանական ուսանողներու տարբերոշակներ, Միութեան Կրթ. յանձնախումբին կողմէ ընտրուած սաներու համար : Այսպէս՝ 75 ներկայացող թեկնածուներու մէջէն 31ը միայն ընտրուած են, որոնց 11ը նախկին թոշակընկալներ : Այս կրթաթոշակներու ընդհ. գումարն է 11.000 տոլար, մօտ 5 միլիոն ֆրանս. ֆրանք, մեծ մասով նոր ստացուած զանազան կտակներէ :

Չէք կրնար շատ խորանալ այս տրուած թիւերուն մէջ, որովհետեւ ընդհանուր խօսքեր են եղածները եւ մանրամասնութիւններ չունիք ընդհանրապէս ստացողներուն շուրջ :

Հատ մը սակայն որոշ էր, անունով, տեղով եւ քանակով : «Բացառիկ Օգնութիւն Երուսաղէմի Պատրիարքարանին 10.000 տոլար՝ անոր ելեւթական ծանր դժուարութիւններուն» մեղմացնելու մտահոգութեամբ :

Ըսելիք պիտի չըլլար անշուշտ նման օգնութեան մը համար Երուսաղէմի վանքին, եթէ... Հ. Բ. Ը. Մ. քրիստոնեայի, հեթանոսի խտրութիւն չդնէր, իր աւանդական սովորութեամբ, մէկին ու միւսին միջեւ :

Լսած էինք որ Հ.Բ.Ը.Մ.ը տարեկան գումար մը կը վճարէր Անթիլիասի վանքին մինչեւ 1955, իսկ այն օրէն երբ Կիլիկիոյ աթոռին գահակալը իր եւ իրեններուն ուզած եկեղեցականը չէ, դադրած է այդ նպաստի յատկացումը :

«Անշուշտ մատս մէջն է պիտի ըսէր բազմավաստակ, բազմաթոշակ եւ բազմախառնիչ ծանօթ բանաստեղծը...» :

ՆՈՃԻ

ՊԵԼԿՐԱՏԻ մէջ Ինտոնեզիոյ Նախագահը խօսակցութիւններ կ'ունենայ Թիթոյի հետ : Ինտոնեզիական զինուորական առաքելութիւն մը որ Եուկոսլաւիա գացած բանակցութիւններ կը վարէր զէնքեր գնելու համար, աոջի օր մեկնեցաւ, համաձայնութիւն գոյացնելէ վերջ :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մէջ «քաղաքենի ազգայնականութեան» նոր տագնապ մը ծայր տուած է, որուն հետեւանքով կոմիսարներու խորհուրդին փոխ – Նախագահը Սեպեսթա հրաժարեցաւ : Այնպէս կը թուի թէ Սեպեսթա ոչ միայն չնորհազրկուած, այլ եւ արտաքսուած է համայնավար կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէէն :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ եւ Լեհաստանի միջեւ Բ. աշխարհամարտէն վերջ առաջին անգամ ըլլալով մշակութային յարաբերութիւններ պիտի սկսին 1958ի ընթացքին : Առաջին առիթով Վարշաւայի պետական օփերային երաժիշտները նուագահանդէս մը պիտի տան Արեւմտ. Պերլինի մէջ :

ԻՏԱԼԻՈՅ ընկերվարական կուսակցութեան պարագլուխ Նեննի հերքեց այն զրոյցները, որոնց համաձայն ընտրական գործակցութեան համաձայնութիւն մը կնքած է Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան հետ : Նեննի յայտարարեց թէ իր կուսակցութիւնը առանձին պիտի ներկայանայ ընտրութեանց :

ՆՈՐ ՊԱՅՔԱՐ ՀԱՅԿ. ԴԱՏԻՆ ԴԷՄ

Ա.

Անցեալ տարուան վերջին ամիսներուն, Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան քառասնամեակին եւ Հայաստանի խորհրդայնացման 37րդ տարեդարձին առթիւ՝ Երեւանի թերթերուն մէջ լոյս տեսան բազմաթիւ յօդուածներ, ստորագրուած՝ մեր երկրի վարիչ դէմքերու կողմէ ։

Մարքսիզմ – Լենինիզմի վարդապետութիւնը պանծացնող այդ յօդուածներուն մէջ, անոնք, արտակարգ ոգեւորութեամբ եւ լաւատեսութեամբ կը ծանրանան Խ. Հայաստանի իրականութեան վրայ, չմոռնալով նաեւ մեր անցեալ պատմութիւնը եւ ապագայի հեռանկարները ։

Հաւատարիմ եւ հետեւողական, Հայաստանի եւ Հայկ. Դատի հանդէպ Մոսկուայի որդեգրած քաղաքականութեան, անոնք՝ Հայաստանի խորհրդայնացումով լուծուած կը նկատեն «Այսպէս կոչուած հայկական կնճիռը» (Ստալին, 1920, Դեկտեմբեր 4)։

Ոչ մէկ խօսք ուրեմն, մեր բռնագրաւուած հողերու, յափշտակուած հողերու, անհաշուելի կորուստներու, տարագիր բազմութիւններու եւ մէկ խօսքով, այն բոլոր առկախ մնացած խնդիրներու ու պահանջներու մասին, որոնք գետեղուած կը մնան մեր ազգային դատի թղթածրարին մէջ։

Անկարեւոր եւ հեչտութեամբ մոռցուելիք խնդիրներ չեն ասոնք եւ ոչ ալ անծանօթ՝ մեր բոլշեւիկ վարիչներուն ։ Անոնք, մեզմէ ոչ նուազ իրազեկ են այդ թղթածրարի մանրամասնութիւններուն. ծանօթ են մանաւանդ, հայութեան ձգտումներու եւ նպատակներու լրիւ եւ յստակ գաղափարին — Հայ հայրենիքի ամբողջացման, ազատութեան եւ անկախութեան ։

Բայց խօսիլ այս բոլորի մասին, պիտի նշանակէր դիրք բռնել Մոսկուայի հակահայաստանեան քաղաքականութեան դէմ. ժխտել ազգութեան եւ հայրենիքի մասին Լենինեան տեսութիւնը, եւ ի վերջոյ, արդարացնել հայ ազատատենչ ժողովրդի եւ մասնաւորապէս Դաշնակցութեան յամառ ու հետեւողական պայքարը՝ ի խնդիր Հայկ. Դատի վերջնական յաղթանակին ։

Բնինք արդէն որ տարբեր մտահոգութիւններ ունին անոնք։ Անհրաժեշտ է ամէն բանէ առաջ Հայութիւնը ձերբազատել «արտաքս»ին վտանգաւոր ազդեցութիւններէ ։ Խորտակել «հակահայաստանեան» ճակատը եւ զայն առաջնորդող Դաշնակցութիւնը ։ Եւ այս բոլորին հակադրել «Ս. Հայաստանի փայլուն իրականութիւն»ը եւ... բոլշեւիկեան գաղափարաբանութիւնը ։

Այս առաջադրութիւններու իրականացումը կը թելադրէ հոգեբանական արմատական յեղաշրջում մը յառաջացնել, առաւելապէս «աշխատաւոր» զանգուածներու մէջ ։

Ցարձակողականը սկսած է արդէն ։ Այս պայքարին մէջ բոլոր տեսակի զէնքերու գործածութիւնը ընդունելի է մեր հայ բոլշեւիկներու համար ։ Մանաւանդ սուտն ու կեղծիքը ։

« 1920 թ. Նոյեմբեր 29ը... հայ ժողովրդի բազմադարեան պատմութեան ամենապայծառ ու լուսաւոր տարեթիւն է այս ։ Այդ օրէն սկսած հայ ժողովուրդը մէկընդմիշտ բաժանուեց իր տխուր ու արիւնոտ անցեալին եւ բռնեց նոր, սոցիալիստական կեանքի լուսաւոր ուղին» ։ («Գ. Թ.») 20 Նոյեմբեր ։ Ընդգծումները մերն են. Ս. Տ. Թ.)։

Ինչո՞ւ Նոյեմբեր 29 եւ ոչ՝ Դեկտեմբեր 2. Հայաստանի խորհրդայնացման ճիշդ օրը ։ Եւ ինչո՞ւ ոչ մէկ յիշատակութիւն Դեկտեմբեր 2ին, Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութեան եւ Խորհրդային Ռուսաստանի ներկայացուցիչներու կողմէ ստորագրուած համաձայնագրին ։

Բոլշեւիկ քաղաքագէտներու համար ձեռնտու չէ զէպքերու եւ թուականներու ճիշդ արժանագրութիւնները. այլապէս անոնք հարկադրուած պիտի ըլլային արձանագրել թէ՝ ի՛նչ անթոյլատրելի եւ ստոր միջոցներով Խ. Ռուսաստանը վերջ տուաւ «Բազմաչարչար հայ ժողովրդի» անկախութեան ։

Անպարտկելի կեղծիք է Նոյ. 29ը մեր պատմութեան«պայծառ եւ լուսաւոր տարեթիւ»ը նկատել ։ Փետր. 18ի համաժողովրդական հոյակապ ընդվզումը բոլշեւիկեան տիրապետութեան եւ գործած վայրագութիւններու դէմ. անկէ ետք, ժողովրդական դժգոհութիւնը արտայայտող զանազան ցոյցերը եւ մեր ժողովուրդի լաւագոյն զաւակներէն հազարաւորներու ոչնչացումը, — որոնց մէջ կարեւոր թիւով համայնավարներ — աւելի ճշգօրէն կը բնորոշեն «պայծառ եւ լուսաւոր տարեթիւ»ի իմաստն ու հայ ժողովրդի իրական վերաբերմունքը ։

Մեծ կեղծիք մըն է, գրպարտութիւն եւ չարաչահութիւն՝ յայտարարել թէ՝ «Նոյեմբեր 29ին հայ ժողովուրդը բաժանուեց իր արիւնոտ անցեալից եւ բռնեց սոցիալիստական կեանքի լուսաւոր ուղին » ։

Եւ կամ Շ. Առուշանեանի, «Հ. Գեբարգոյն Խորհրդի նախագահութեան նախագահ»ի արտայայտութեամբ «Անցեալում բազմաչարչար հայ ժողովրդի համար բացուեցաւ նոր երջանիկ դարաշրջան՝ սոցիալիզմի եւ կոմունիզմի կառուցման դարաշրջանը »։ («Ս. Հայաստան», ամսագիր, թիւ 10 – 11)։

Ճիշդ է թէ հայ ժողովուրդը, հարկադրաբար համակերպեցաւ խորհրդային կարգերուն եւ լծուեցաւ շինարար ու բարեգործարար աշխատանքի ։ Սակայն մէկտեղ ան ոչ նուազ ուժգնութեամբ ընդդիմացաւ «սոցիալիզմի եւ կոմունիզմի կառուցման » աշխատանքներուն ։ Մեր երկրի գիւղացիութեան, գործարանային աշխատաւորութեան եւ մեր մտաւորականութեան ջախջախիչ մեծամասնութիւններ երբեք չողեւորուեցան կոմունիզմով եւ իր առաջնորդած նպատակներով ։ Այս ուղղութեամբ փաստերը՝ աւելի շատ ծանօթ են իրենց, բոլշեւիկ վարիչներուն ։ Անոնք կրնան թիւերով հաստատել թէ այդ ժողովուրդին ո՞ր տոկոսն է, որ իրաւապէս կը հաւատայ կոմունիզմին եւ իր վարդապետութեան ։

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՄԵԾ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ ԱՒ. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

(ՅՈՒՇԵՐ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

1904 – 1905 թուականներն էին ։ Արտասահմանից վերադարձել էր ։ Յիշում եմ իր լայն եզրով սեւ գլխարկը, ուսերին երկար ուսնոցը (պելերին), արդէն մեծ հռչակի, յարգանքի տիրացած ։ Ապացոյց հետեւեալ դէպքը։–յեղափոխական տարիներ էին, մեր Գիւմրեցիք թունդ յեղափոխականներ էին, կային եւ Դաշնակներ եւ Հնչակներ ։ Մի օր մեր փողոցում երկու մարդ վէճի էին բռնուել. նրանք այն զաստակարգից էին, որոնց մենք ասում էինք լօթի (ուտող – խմող, բանից չվախեցող)։ Կռիւը քանի գնում տաքանում էր ։ Երեւի մէկը Դաշնակ էր, միւսը Հնչակ ։ Մէկ էլ նրանցից մէկը քաշեց մաուզէրը ։ Յանկարծ որտեղից որտեղ Աւ. Իսահակեանը ։ Դեռ մի բառ չէր ասել, «մաուզերիստը» շշմեց ու՝ «վա՜յ, Աւօ ջան, դո՛ւ ես, ես քո՛ւ հոգուդ ղուրբան, ներողութիւն» ասելն ու ծլկելը մէկ եղաւ ։ Այսպիսի համակրանք, էն էլ մի լօթիից երեւի քչերն էին վայելում ։

Վ. Տէրեանը ասում էր՝ «պօէտը ամէն մի բանաստեղծութիւն գրելիս մի այլ կնոջ վրայ պիտի սիրահարուած լինի » ։

Արդեօք Իսահակեանի կարծիքը նո՞յնն էր. չգիտեմ ։ Գիտեմ, որ պատանի տարիքում սիրահարուել է իր մօրաքրոջ աղջկայ, սեւաչեայ, գեղեցիկ Շուշիկ Մատակեանի վրայ ։ Գիւմրի՛ եւ այդ տեսակ բան ։ Շուշիկի ծնողները ափալ – թափալ ամուսնացնում են նրան Յովհաննէս Տէր Միրաքեանի հետ (մայրիկիս հօրեղբօր) Գերմանիայից նոր վերադարձած, մանկավարժ, վերին աստիճանի կիրթ ու գեղեցիկ մարդ, բայց Շուշիկից տարիքով բաւական մեծ ։ Ի միջի այլոց նրանց հարսանիքում ներկայ է լինում Լինչը, նկարում է իր «Հայաստան»ի Ա. հատորում երես 65, գետեղում է խմբանկարը ։ Իսկ հարսի մասին ասում է՝ «Որքա՜ն քաղցր ու սիրուն դէմք մը ունէր այս հարսը» ։

Խորն է աղդում Աւոյին կորցրած սէրը ու գրում է նա վիրաւոր սրտով՝

Սեւ աչերէն շա՛տ վախեցի՛ր, —
Էն մութ, անծեր գիշեր է.
Մութն ա՛հ է, չարքեր շա՛տ կան, —
Սեւ աչերը մի՛ սիրէ ։

Տե՛ս իմ սիրտս — արան — ծով է,
Էդ չարքերը զարկեցին.
Էն օրուանից դադար չունիմ, —
Սեւ աչերը մի՛ սիրէ ...

Մի այլ տեղ.—

Ու սրտով սիրած Շուշանս լինի
Օջախիս կողքին զուրգուրանք իրար,
Արազի ափին բոստանս լինի
Ծով – քրտինք թափեմ — Շուշիկիս համար ։

Մի ուրիշ տեղ.—

Շուշան եարս ինձի թողեր
Էն տղի հետ ո՞ւր կերթաս

Շուշան եարս ձեռին արնոտ
Էն տղի հետ եարս կ'երթայ ։

Իսահակեանի «Սիրոյ Երգեր»ի մէջ քիչ տեղ չի բռնում նրա մի այլ սէրը, Զարօ եարը ։

1932 – 36 Փարիզ ։ Իսահակեանը վերադարձել էր հայրենիքից ։ Թախիծ կար աչքերում՝ երբ հարց ու փորձ էի անում հարազատներից, մեր փողոցից, հարեւաններից, քարից, հողից, ջրից ։ Հարազատներից քչերին էր կենդանի գտել ։ Այնտեղ վերապրել էր իր պատանեկան « ցնորքներն ու մորմոքները» ու նոր յուշերը ուսերին մի անգամ եւս հեռացել սիրած հայրենիքից ։

Անմոռաց են ինձ համար այն մի քանի տարիները որ ապրեցի Իսահակեանների հետ մի տան մէջ, կողք կողքի ։ Ձեմ մոռանայ երբեք տիկին Իսահակեանի հիւրասէր, բարեացակամ վերաբերմունքը ։ Ֆրանսահայ գաղութը իր հերթին նոյնպէս տուեց իր տուրքը մեծ բանաստեղծին, մեծ Հային ։ Սիրեց ու յարգեց Իսահակեանին ։

Համով մարդ էր, հետաքրքիր խօսակից, կատակախօս, սրախօս ...

1936ի ամառը ։

Գնում էր տուն ։ 17, բիւ Տանփէր Ռօշրրօ, իրերը դասաւորուած են կարգաւորում, իջնում է յամրաքայլ սանդուղներից, ու մէկ էլ լսում ենք.—

Իջէք երազներ, իջէք,
Անուշ, շոյող երազներ ։

Ինքն էր, յստակ, բարձր ձայնով արտասանում էր Շանթը ։

Իր հետ կար նստեցինք, ես եւ Գ. Կոստանեանը ։

«Գեղամ ջան, էդ շոֆէրին ասա ինձ Շան գ'էլիզէով կայարան տանի» ասեց ։ Համարեայ լուռ էր ։ Շան գ'էլիզէում ասեց.—

« Ուրեմն էս բոլորը ես էլ պիտի չտեսնեմ» ։

Գնաց տուն, հոչակուեց վարպետ ։ Եղաւ սեմպոլ ։ 21 տարի չարունակ ապրեց մի

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ԱՐՈՒՍ ՈՍԿԱՆԵԱՆ

Այս հարցը լուծելու մէջ բարենպաստ դեր մը կը խաղայ նաեւ այն պարագան որ Արեւեան – Արմենեան թատերախումբէն երիտասարդ դերասան Յովսէփ Ոսկանեան կը սիրէ Արուսը, եւ փոխադարձաբար կ'արժանանայ այս վերջինին սիրոյն ։

Շուտով կ'ամուսնանան եւ Արուսեակ Դարպասեանը դառնալով Արուսեակ Ոսկանեան, նորապսակ ամոլը կը մեկնի Կովկաս ։

×

Առաջին առթիւ Ոսկանեան ամուսիններր կը հաստատուին Պաքու ։

Դերասան Ոսկանեան այդ քաղաքի արուարձաններուն մէջ ներկայացումներ կը սարքէր, որոնց մէջ Արուս առաջին անգամ հանդէս կուգայ ։ Աւելի ուշ՝ կը փոխադրուին քաղաք ուր երիտասարդ դերասանուհին կ'ընդունուի Պաքուի Կուլ–...րական Միութեան թատերախումբին ...ի մէջ, այդ շրջանին, բեմէն քաշուած վիճակի մէջ կ'ապրէր Արեւմըտահայ Թատրոնի մեծանուն դերասանուհին՝ Ազնիւ – Հրաչեայ, որ իր հոյակապ տաղանդով իր ատենին մեծ համբաւի էր տիրացած ։

Դերասան Ոսկանեան իր կինը կը ներկայացնէ Հրաչեային եւ այս վերջինը իր խուզարկու ու խորազնին աչքերով խակոյն կը տեսնէ Արուսի մէջ ապագայ տաղանդաւոր դերասանուհին, կը հետաքրքրուի իրմով, խորհուրդներ կուտայ, եւ միով բանիւ կը դառնայ Արուսի ուսուցչուհին ։

Սփիւռքէն յետոյ, Ազնիւ – Հրաչեայ երկրորդ կինը կ'ըլլայ որ Արուսի վրայ խոր ազդեցութիւն կը գործէ ։

Ստեփան Զարեանի հատորին մէջ, Արուս հետեւեալ կերպով կը նկարագրէ Ազնիւ Հրաչեան —

« ... Իմ վրայ շատ մեծ տպաւորութիւն է գործել նրա «լայնարիր» աչքերը որ արտայայտում էին ամբողջ մի տեսլիք ։ Սեւ, փայլուն ու խոշոր աչքեր, որոնք կարծես խօսում էին, այնքան գեղեցիկ, այնքան արտայայտիչ, որ իսկոյն մտածեցի՝ ի՛նչ պիտի լինէր այդ աչքերի հմայքը մի քանի տարի սրանից առաջ » ։

Երկար ժամանակ Ազնիւ – Հրաչեայ կը դրսողի Արուսով, ցուցմունքներ կ'ընէ խորհուրդներ կուտայ, որով կը նպաստէ տաղանդաւոր դերասանուհիին արագաջայլ վերելքին ։

Առաջին մեծ դերը Արուս Ոսկանեան կը խաղայ Թիֆլիզ, հանդէս գալով Շիրվանզադէի «Զար Ոգի»ին Սոնայի կերպարով ։

Այս դերի կատարման պահուն Արուս Ոսկանեան մեծ սրտադողի մը կը մատնուի ։ Ահա՛ թէ ինչպէս կը նկարագրէ ինքը այդ օրը —

« Թիֆլիզի խստապահանջ հասարակութեան առաջ հանդէս գալը ինձ միանգամայն յուզել էր ։ Թէեւ բուռն ծափահարութիւնների էի արժանանում, իւրաքանչիւր գործողութիւնից յետոյ ծաղկեփունջներ էի ստանում, սակայն անհանգիստ էի, չգիտէի թէ առաջաւոր եւ կուլտուրական խաւը, այդ թւում եւՇիրվանզադէն, որ դիտում էր ներկայացումը, ինչպէս են վերաբերւում իմ խաղին »։

Սակայն, հակառակ դերասանուհիին մտավախութիւններուն, այս առաջին փորձէն յաղթական դուրս կուգայ ինք, եւ ներկայացումէն ետք հասարակութիւնը եւ նոյնինքն հեղինակը, մեծ հիացումով ու խանդավառութեամբ կը շնորհաւորեն զինքը ։ Շիրվանզադէն իր հիացումը այնքան առաջ կը տանի որ կը յայտարարէ թէ Արուս Ոսկանեանի Սոնայէն լաւը չի կրնար երեւակայել ինք ։

« Ուրախութիւնն ու յուզմունքը ալեկոծում էին կուրծքս — կը շարունակէ պատմել դերասանուհին — սրտագին սեղմեցի Շիրվանզադէի ձեռքը եւ ասացի, որ շրջապատուած լինելով այդպիսի խոշոր արուեստագէտների ու թատերագէտների հսկողութեամբ եւ ուշադիր վերաբերմունքով, անպայման ես պիտի առաջդիմեմ եւ դառնամ լաւ դերասանուհի »։

Բացի Շիրվանզադէէն, Արուսի արուեստակից ընկերներէն երկուքը, անոր բեմական կեանքի ընթացքին իր վերելքին անուղղակիօրէն մեծ դեր են կատարած ։ Մէկը՝ մեծանուն դերասան Իսահակ Ալիխանեանն է, միւսը՝ ողբացեալ դերուսոյց Յովհաննէս Սեւումեանը ։ Առաջինը, ջանք չէ խնայած որ Արուսը կարողանայ իր բոլոր ընդունակութիւնները երեւան հանելու լայն ասպարէզ ունենալ, իսկ Սեւումեանը, որ այդ թատերաշրջանին խումբին դերուսոյցն էր, սկիզբները թէեւ անտարբեր կը գտնուի Արուսի վերաբերմամբ, սակայն մէկ քանի ներկայացումներէ յետոյ ջերմ վերաբերմունք ցոյց կուտայ, հնարաւորութիւններ կը ստեղծէ Արուսին մեծ ու կարեւոր դերերով հրապարակ գալու, վասն զի ողբացեալ դերուսոյցին խուզարկու աչքերը տեսած էին ու ճանչցած Արուսի մէջ ճշմարիտ տաղանդը ։

Եւ կարճ ժամանակի մը մէջ Արուս Ոսկանեան կը դառնայ Թատրոն յաճախող հասարակութեան պաշտամունքին առարկան ։

ԱՐՏԱՇԷՍ ԴՄԲԷԹԵԱՆ

(3 Տար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Ե. ՉԱՐԵՆՑԻ «ՕՐ»Ը

ԼԻՈՆ, (Յառաջ).— Յունուար 11, Շաբաթ երեկոյ Գ. Թաղապետարանի շքեղ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Ե. Չարենցի նուիրուած երեկոյթը: Մայր երկրէն մինչեւ արտասահման, այս օրերուն, արդար հպարտութեամբ կը փառաբանուի հայ մեծ քերթողին ծննդեան 60ամեակը:

Ձեռնարկութեան նախաձեռնած էր «Հայ Մշակութային Միութիւն»ը, որ կազմուած է խումբ մը երիտասարդներէ, իրենց նպատակը,— համաձայն ծրագրին,— պիտի ըլլայ ծառայել հայ մշակոյթին, զանազան ձեռնարկներով ծանօթացնել հայ գիրն ու գրականութիւնը օտարներու, ինչպէս նաեւ բոլորովին չէզոք եւ անկողմնակալ գետնի վրայ հայ նորահաս սերունդը մօտեցնել հայ արժէքներու եւ հայ գրականութեան: Մէկ խօսքով պայքարիլ ուծացման եւ այլասերման դէմ կարելի բոլոր զէնքերով:

Անդրանիկ այս ձեռնարկը յաջող էր:

Հրապարակային դասախօսութեան բացումը կատարեց Գ. Մ. Օֆլազ դրաւոր ճառով մը: Բանախօսը լայն գիծերով պարզեց նորակազմ միութեան յառաջադրած նպատակները եւ ապագայ գործունէութեան ուղեգիծը: Կոչ ըրաւ երիտասարդութեան, որպէս զի հաւաքարար տանին աշխատանքը:

Պատրաստուած էր գեղարուեստական բաժին մը: Օր. Բ. Տապապեան զգայուն կերպով արտասանեց Չարենցի ծանօթ «Գովք Հայաստանին», Մ. Բարսեղեան՝ «Գալել մօրս համար», Օֆլազ երգեց նախ

փառահեղ կեանք: Փակեց աչքերը սիրուած ու յարգուած բոլորից ինչպէս մի կուռք: Մի փառք որին չի արժանացել ոչ մի այլ հայ գրող.: «Իմ ընկերներից ես ամենաերջանիկը եղայ» ասել է ինքն իր մասին, եւ իսկապէս: . . .

Վերջացնելուց առաջ՝ այս առակը, որ կարծում եմ անտեղի է: Իր ձեռքով դրած կցուած է «Բանաստեղծութիւններ» գըրքոյկին որ ինձ նուիրեց մեկնելուց առաջ:

ԲԱԼԶԱՄ ՀԱՒԸ
(Առակ)

Մի Բողցած հաւ երազ տեսաւ,
Երազի մէջ — կորեկ անբաւ,
Եւ կտուցը՝ ոգեւորուած,
Ո՛ւրախ — ո՛ւրախ,
Զարկեց ուժգին
Մեծ կորեկին:
Բայց բերկրանքից զարթնեց յանկարծ,
Տեսաւ փոխան կորեկ հատին,
Կտուցն, աւա՜ղ,
Առել է չոր քարի փայտին:

Մ. ԲՈԶԱՐԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԻ ՎՐԱՅ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Ցիշատակելի օր մը, Յունուար 5, Կիրակի, յատկապէս Վիէնի հայ գաղութին համար: Քանի որ, քաղաքիս Սէն Մարթէնի եկեղեցիին մէջ բազմաձայն Ս. Պատարագ կը մատուցուէր ղեկավարութեամբ Յ. Վ. Լեւոնեանի, պատարագիչն էր Մոմճեան վարդապետ, Լիոնէն:

Ժ. Սթէֆանէսքու, վարիչն ու խօսնակը այս սփռումներուն, տուաւ հարկ եղած լուսաբանութիւնները եւ մեկնութիւններ ներկայ բազմութեան, ինչպէս նաեւ հեռաւոր ունկընդիրներուն:

Անկեղծ ըլլալու համար, չեշտեց որ տեղացիք աւելի հետաքրքրութիւն ցոյց տուած էին քան թէ մեր հայրենակիցները:

Աւետարանէն վերջ, շատ գեղեցիկ քարոզ մը խօսեցաւ Ս. Մարթէնի աւագ երէցը (Ապպէ Փէրէն): Ժամը ճիշդ 10ին, ամէն ինչ վերջացած էր, եւ հաւատացեալները, հայ թէ օտար, մեկնեցան լաւագոյն տրամադրութեամբ, ինչպէս նաեւ հոգեկան գոհունակութեամբ: Գար-

Կոմիտասի «Ալագեազ»ը, ապա «Բարձր սարեր»ը:

Օրուան դասախօսն էր ծանօթ գրագէտ Կ. Փօլատեան: Յարգելի դասախօսը խորախուզիչ եւ զգայուն ներածականով մը բացումը կատարեց իր դասախօսութեան:

Այնուհետեւ, մէկուկէս ժամ շարունակ ներկայացուց բանաստեղծին կեանքն ու գործը՝ հետաքրքրական կերպով: Տրամաբանական տուեալներով թուեց «Չարենցին աններելի մեղքերը» եւ եզրակացուց թէ այս բոլորէն վերջ Չարենցը կրնա՞ր ապրիլ...

Չարենց միջազգայնականը եւ Չարենց Հայը մենամարտի բռնուած էին, որոնցմէ կը կամ միւսը պիտի յաղթէր, եւ Հայ Չարենցն էր որ յաղթեց:

Արդէն շաբաթներ առաջ «Յառաջ» ամբողջութեամբ հրատարակեց Փօլատեանի դասախօսութիւնը Չարենցի մասին, այնպէս որ զանց կ'ընեմ մնացածը:

Ամէն պարագայի մէջ գովելի ձեռնարկ մը նորակազմ Մշակութային Միութեան համար: Յառաջիկայ 26 Յունուարին նոյն սրահին մէջ պիտի տան իրենց Բ. ձեռնարկը՝ նուիրուած Հայ երաժշտութեան: Դասախօսելու եւ երգելու համար հրաւիրուած են Լիւք Անտրէ Մարսէլ, Իվ Թէսիէ, ինչպէս նաեւ Կ. Փօլատեանը

Համոզուած ենք որ այս ձեռնարկն ալ պիտի պսակուի յաջողութեամբ:

Սրտանց յաջողութիւն մաղթելով իրենց յառաջիկայ ձեռնարկներուն, կը յուսանք որ, անսայթաք պիտի շարունակեն ըսկըսուած գեղեցիկ գործը:

«Պարասիրաց» կամ «Զուարճասիրաց» Միութիւններ շատ ունինք, թող այս մէկը բացառութիւն կազմէ մեր մէջ:

ԳԱՅԼԷ

բերական նման ձայնասփռումները մեծ ազդեցութիւն կը գործեն տարագիր հայութեան վրայ.

×

«Մանուկներու Օրը».— Կ. Խաչի «Մանուկներու Օր»ը տօնուեցաւ Յունուար հինգին, կիրակի, կէսօրէ վերջ, Սէրքըլ Կաթոլիքի ընդարձակ սրահին մէջ:

Նկատի առնելով ներկայ օրերու մըտայնութիւնը եւ շատ, շատերուն անտարբերութիւնը՝ ազգային նման ձեռնարկներուն հանդէպ, կարելի է ըսել որ բազմութիւնը գոհացուցիչ էր:

Հանդէսին բացումը կատարեց ընկերուհի Վերժին Երեմեան, որուն յաջորդեց ուսուցիչը՝ Կ. Տէրմոյեան, որ կարգ մը հակիրճ տեղեկութիւններ տալէ ետք, ծանրացաւ մայրենի լեզուի ուսուցման կարեւորութեան եւ հայ ծնողքներու պարտականութեանց վրայ:

Ուսուցիչը թելադրեց ներկաներուն թեւ ու թիկունք հանդիսանալ Կապ. Խաչին, որպէսզի հայապահպանման եւ մարդասիրական իր ճիգերուն մէջ՝ ինքզինքը միշտ տոկուն եւ անվհատ զգայ:

Բեմին վրայ խմբուած աշակերտները, մօտաւորապէս 32 հոգի, սկսան կարգով արտասանել:

Անուղղակի մրցում մը՝ աւելի լաւ, անսայթաք արտասանելու դիտումով: Ունկընդիրները ջերմագին ծափերով կը վարձատրէին մեր փոքրիկ արտասանողները:

Եւ ահա, գեղեցիկ անակնկալ մը ունեցանք, սրահին մէջ կը գտնուէր Ժ. Սթէֆանէսքու, ծագումով ռումանացի, «Եկեղեցի եւ Արեւելեան Հարց» բաժնին ձայնասփիւռի վարիչը, որ ինքզինքը ներկայացնելէ վերջ չեշտակիօրէն ձաղկեց մեր նորահաս սերունդի ստորակայութեան զգացումները: Կարծէք թէ խորապէս ընդվզած՝ գոչեց, «ոչ մէկ բանով, եւ ոչ մէկ ասպարէզի մէջ ուրիշ ազգերէ, մեծ թէ պզտիկ, վար կը մնաք դուք: Անցեալի մէջ ունեցեր էք մեծագործ թագաւորներ, տուած էք Բիւզանդիոնի գահին 12է աւելի կայսրեր»:

Սթէֆանէսքու, շարունակելով իր ամբաստանածառը, ըսաւ. «Ձեր ծէսերուն եւ արարողութեանց հանդէպ գուրգուրանք եւ հետաքրքրութիւն ցոյց տուէք, ձեր գլուխները միշտ բարձր՝ խօսեցէք հըպարտօրէն ձեր մայրենի ճոխ լեզուն»: Այս հաստ եւ անկեղծ խօսքերէն վերջ, կարգը եկած էր մեր Կաղանդի ծառին, որուն կնքահայր մը հարկաւոր էր:

Հինգ հազար Ֆրանքի նուէրով, պատանի Դանիէլ Զօպոյեան,— աշակերտ Ս. Մուրատեան վարժարանի— կնքահայր յայտարարուեցաւ զարդարուած ծառին:

Ապա, ծայր տուաւ սրտաբուխ նուիրատուութեանց արշաւ մը, որմէ գոյացաւ 41 հազար ֆրանքի գումար մը:

Այնուհետեւ բեմ եկան մեր պարիկները, եւ պարեցին գեղջկական երկու պարերով, առաջնորդութեամբ Օր. Ա. Ուզունեանի:

Վերջապէս կարգը հասած էր Կաղանդ Հայրիկին — Մկրտիչ Մարգարեան, բեռնաւորուած, հասաւ վերջապէս բեմին վըրայ: Ընդունուեցաւ գեղեցիկ խօսքերով եւ մանկական երգերով: Կաղանդ Հայրիկը, երեւութապէս յուզուած սկսաւ պարպել իր տոպրակը, ամէնուն բաշխելով խնամքով պատրաստուած ծրարիկներ, անուշ ժպիտով եւ սիրուն մաղթանքով մը:

Բոլոր մանուկները, առանց խտրութեան, ստացան իրենց բաժինները, ժպտերես եւ գոհունակ:

Չմոռնամ այս տեղ յիշելու, որ երկու աշակերտներ, Օր. Անժէլ Գութուճեան եւ Ժ. Պէրպէրեան իրենց յաջող արտասանութեանց համար վարձատրուեցան Կիւլպէնկ Սուքիասեանի կողմէ՝ ստանալով մէկ մէկ օրինակ Շ. Նարդունիի «Ո՞ւր ես մայր իմ» գրքէն:

Հ. Մ. Ը. Մ.— Մեր մարզիկները, իրենց յաջող պարահանդէսէն վերջ, Դեկտեմբեր 29ին, կիրակի, գեղեցիկ մրցում մը կատարեցին Կրինոբլի համապատասխան խումբին դէմ եւ յաղթանակը տարին 1ի դէմ չորսով: Մրցումը տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի դաշտին վրայ:

Կ. Տ.

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»

ԿՐԸՆՈԲԼԸ, (Յառաջ).— Այս տարի եւս մեր գաղութը խանդավառութեամբ տօնեց մանուկներուն համար կազմակերպած տօնածառը: Մանուկներու Օրը աւանդական և սրբազան տօն մը դարձած է մեր հանրային կեանքին մէջ:

Հանդէսը, զոր կազմակերպած էր Կրընոպլի Կապոյտ Խաչը, տեղի ունեցաւ Յունուար հինգին Բիւ Ժէյի սրահին մէջ, ներկայութեամբ կոկիկ բազմութեան մը: Ներկայ էին ամէն անոնք, որ տարիներէ ի վեր նիւթապէս թէ բարոյապէս զօրավիգ կանգնած են կանացի այս մեծ կազմակերպութեան:

Այս աշխատանքին եւ զոհողութեան կոգքին սակայն գտնուեցան մարդիկ, որ իրենց տուներէն եւ սրճարաններէն ծուլօրէն չբաժանուեցան՝ քաջալերելու համար հայ փոքրիկներն ու մեծաւորներ, վաղուան մեր յոյսն ու ապաւէնը:

Հանդէսը բացուեցաւ «Բարով եկաք»ով, զոր աշակերտները երգեցին ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Մարի Միքայէլեանի. Յետոյ, ուսուցչուհին քանի մը խօսքով բացատրեց օրուան նշանակութիւնը, աւելցնելով — սիրելի հայրենակիցներ, շնորհիւ ձեզի 29 տարիներէ ի վեր մեր դպրոցը կանոնաւորապէս կը շարունակուի: Ինչպէս գիտէք, Կապոյտ Խաչը սեփական կտակներ չունի, ձեր տուած լումաներով կը գործէ ան, օգնութեան հասնելով բազմաթիւ հիւանդներուն եւ աղքատներուն, որոնք հիւանդանոցներու մէջ կը տառապին: Ամէն տարի հարիւրաւոր մանուկներ կը ղրկէ կազդուրման կայաններ»:

Բոլոր աշակերտ աշակերտուհիներն ալ յատակ առոգանութեամբ, արտասանեցին, երգեցին եւ զաւեշտով մըն ալ կուշտ ու կուռ խնդացուցին հանդիսականները:

Մխիթարեան Հայրերու վարժարանէն Ս. Խաչատուրեան արտասանեց Մասիսը:

Տիկին Անտոնեան վարագոյր մը նուիրած էր Կապոյտ Խաչին: Աճուրդի դրուելով՝ քսանըհինգ հազար Ֆրանքի գնուեցաւ, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի տեղւոյս մասնաճիւղին կողմէ:

Ուրախ ենք յայտնելու որ շնորհիւ Տիկին Սիսլեանի, մեր պարի խումբն ալ կազմուած է: Յարգելի տիկինը քանի մը օրուան ընթացքին դպրոցի աշակերտուհիներէն կազմեց պարի խումբ մը, որ իր ճկուն եւ գեղեցիկ պարերով մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց: Երկար ժամանակէ ի վեր մեր գաղութը տեսած չէր հայկական պարեր:

Բոլոր փոքրիկները բեմին վրայ հաւաքուած անհամբեր կը սպասէին Կաղանդ պապային... Ահա ներս մտաւ ան բեռնաւորուած եւ ողջունուեցաւ պզտիկներու ուրախութեան կանչերով:

Հանդէսը փակուեցաւ մանուկներու ստեղծած խանդավառ մթնոլորտին մէջ:

Վ. Խ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (102)

ԿԱՅԾԵՐ

Ա.

ՔՐԴՈՒՀԻՆ ԵՒ ՀԱՅՈՒՀԻՆ

Հասոյի կինը հանգստութիւն չունէր իր երեխաների ձեռքից: Էլ ո՞վ էր մնում,— ես ու Մարօն, որ բաւականին ազատ ժամեր ունէինք, խօսիր, ծիծաղիր, որքան քէֆդ է: Մարօն շուտ դարձաւ նախիրից: Նա մօտեցաւ, իմ սենեակի պատուհանից նայեց, որ իմանայ, ես զարթնե՞լ եմ, թէ ոչ: Երբ տեսաւ ինձ հագնուած, ներս մտաւ: Նրա դէմքը բաւականին տխուր էր:

— Գիտե՞ս, Ֆարհատ, ասաց նա,— երբ կովերը հասցրի նախիրին, յետ դառնալու ժամանակ անցայ գիւղի միջով: Ամէն տներից ցալիս էր գաթայի ու նապուքի հոտը, ամէն տեղ հալուայ էին շինում: Բոլորը պատրաստւում են ուխտ գնալու:

— Ո՞րտեղ:

— Չե՞ս իմանում: Այսօր հինգշաբթի է, էգուց ուրբաթ, միւս օրը ...:

— Շաբաթ:

— Հա: Շաբաթ օր սուրբ Աստուածածնի ուխտի օրն է: Ողջ Հաղբակը այնտեղ կը լինի:

— Սալմաստն էլ այնտեղ կը լինի, պատասխանեցի ես:

Իրաւ որ, նրա տօնին այնտեղ հաւաքւում էր մեծ բազմութիւն սալմաստեցի եւ հաղբակեցի ուխտաւորների: Ձգկուեմ ի՞նչու Աստուածածնի անունը յիշեցրեց իմ մանկութիւնը: Այն տեղ ամէն տարի տանում էր ինձ մայրս, քոյրերիս հետ, տօնական հանդէսների ժամանակ:

— Բա, ամէնը գնան, ես մնա՞մ, հարցրուց Մարօն:

— Դու էլ գնա:

— Ո՞ւմ հետ: Հայրս տանը չէ: Մըհէն կորաւ: Եղբայրս այսպիսի բաների գլուխ չունի: Ո՞վ կը տանէ ինձ:

— Ես:

— Դու հանաք ես անում, Ֆարհատ:

Ես հաւատացրի Մարօյին, որ իմ խոստմունքը կատակ չէր, թէ ես բոլորովին մոռացել էի, որ այս շաբաթ Աստուածածնի տօնն է, հիմա որ իմացայ, ես ինքս մեծ ցանկութիւն ունեմ այնտեղ գնալու, որովհետեւ գիտեմ, ուխտաւորների թւում կը լինեն մեր քաղաքացիներից շատերը, գուցէ նրանց մէջ կը գտնեմ իմ բարեկամներին, որոնցից այնքան ժամանակ բաժանուած էի:

— Կարելի է, տեսնես մօրդ եւ քոյրերիդ:

— Շատ կարելի է:

— Լաւ: Հիմա ինչ եմ ուզում անել, Ֆարհատ, շարունակեց Մարօն ծանր կերպով:— Առանց եղբօրս կամքին ես չեմ կարող գնալ, դու պէտք է խնդրես Հասոյից, որ ինձ թող տայ քեզ հետ գալու: Դու ասա նրան, թէ ինքդ ուզում ես ուխտ գնալ, ինձ էլ տանում ես քեզ հետ: Հասօն քո խաթրը շատ ունի, քո խօսքը չի կոտրի:— Այսպէս կ'ասես, հա՞:

— Հա, այդպէս: Ես այս րոպէիս կ'երթամ Հասոյի մօտ, քեզ համար հրաման կ'առնեմ:

Մարօն փաթաթուեցաւ ինձ որպէս երեխայ, որին խոստանում են բազարից քիշմիշ բերելու: Նա թողեց ինձ եւ դուրս վազեց, ասելով.

— Սպասիր, մի քիչ կաթ բերեմ խըմիր, քաղցած մի գնա:

Նա շուտով բերեց մի մեծ թասով կաթ եւ մի կտոր հաց: Նախաճաշիկս անելէն յետոյ, ես դիմեցի դէպի Հասոյի արտը:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

մին, մասնակցեցայ անոր, Ֆրանսայի մէջ. միայն թէ կը ցաւիմ, որ ձեզի չհանդիպեցայ այնտեղ։

Քոբ.— Ես միայն ուզեցի ընդդիմադիր չարժումին իրաւունքը պաշտպանել. երբ հարցը նախկին ռազմիկներու շուրջ կը դառնայ, այլեւս քաղաքական նկարագիր չունի ան, այլ՝ բարոյական։

Դադար մը տրուեցաւ Ազգ. ժողովին եւ Վարչապետը խմբակցութեանց ներկայացուցիչներու հետ խորհրդակցեցաւ։ Կէսօրէ ետք ժամը չորսին երեսփոխանները կրկին հաւաքուեցան, քուէարկութեան համար։ Ֆելիքս Կայեառ բացատրութիւններ տուաւ երկրին տնտեսական կացութեան մասին, եզրակացնելով թէ ընդհանուր ծրագրին մէջ կարելի չէ փոփոխութիւն մտցնել եւ սխալ քայլ մը՝ մահացու հարուածը պիտի տար դրամին արժեզրկման դէմ կատարուող աշխատանքին։

Այնուհետեւ խմբակցութիւնները խորհրդակցեցան, բայց ընդհանուր համաձայնութիւն մը կարելի չեղաւ գոյացնել։ Միայն քսան ձայնի առաւելութեամբ Ազգ. ժողովը վստահութիւն յայտնեց կայեառի. (253 թեր, 233 դէմ)։

ՓԱՐԻԶ – ԹՈՒՆՈՒԶ ԽՐԱՄԱՏԸ

Եչ. օր, կէսօրուան մօտ Թունուզ հասան Վարչապետ Կայեառի պատուիրակները։ Նախապէս Պուրկիպայի հաղորդուած էր, թէ անձնական նամակ մը պիտի ղրկուի իրեն։

Թունուզի Հանրապետութեան Նախագահը մերժեց սակայն ընդունիլ Կայեառի պատուիրակները, ինչպէս նաեւ նամակը։ Թունուզի Ֆրանսական դեսպանը միայն կարողացաւ տեսնուիլ Պուրկիպայի հետ եւ քառորդ ժամ տեւող խօսակցութիւն մը ունեցաւ անոր հետ։ Հակառակ եղած կարգ մը հարցումներուն՝ դեսպան Ժորժ Կորս մերժեց որեւէ յայտարարութիւն ընել։

Միւս կողմէ Ազատագր. Ճակատը կը կրկնէ, թէ չորս զինուորները Ալժերիա կը գտնուին։

Թունուզի տեղեկատուութեան նախարարը մամուլի ասուլիս մը տուաւ Ֆրանքօ-Թունուզեան տագնապին մասին, եւ յայտարարեց թէ Ֆրանսական կառավարութեան պատուիրակները ճամբայ չելած Նախագահ Պուրկիպա իմացուցած էր որ զինուորական ներկայացուցիչ մը չի կրնար ընդունիլ։

Ամէն պարագայի մէջ այս միջադէպը պատճառ դարձաւ որ կացութիւնը աւելի բարդանայ, երկու երկիրներու միջեւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Երուանդ Գրիգորեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նուպար Քէօսէեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց ողբացեալ մօր՝

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ՔԷՕՍԷԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին տարեկան պարահանդէսը, Կիրակի 9 Մարտ, Ե. Թաղամասի քաղաքապետարանի սրահին մէջ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Պէատրիս Յ. Քէչէճեան եւ իր զաւակները Ժիրայր Յ. Քէչէճեան, Տէր եւ Տիկին Գ. Քիւրքճեան, Տէր եւ Տիկին Գ. Քօլանճեան կը ծանուցանեն որ իրենց ամուսնոյն եւ հօր

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՔԷՉԷՃԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Սուրբ Յովհ. եկեղեցին, 19 Յունուար, Կիրակի օր։ Իր յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ։

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Միսաքեան ընտանիքը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի կիրակի, Յունուար 26ին, յետ պատարագի Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցին՝

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

յիշատակին, իր մահուան տարելիցին առթիւ։

×

ՇԱՒԻԼԻ ՆՈՐԱՇԷՆ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՄԷՋ

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

Մահուան տարելիցին առթիւ, Փետրուար 2ին, կիրակի առաւօտ. հոգեհանգստեան պաշտօնէն ետք հայկական աւանդական սովորութեան համաձայն հոգեհաց՝ եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ խումբին եւ հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. կոմիտէին։

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մամուլի տակ է Նոյեմբեր – Դեկտեմբեր թիւը, 48 էջ, ճոխ բովանդակութեամբ։ Այժմէն բաժանորդագրուիլ 1958 տարուան համար։

Տարեկան բաժնեգինը 1000 ֆրանք Ֆրանսա, 1200 ֆր. արտասահման։ Ուշ վճարողները պիտի վճարեն նոր սակով։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Կապոյտ Խաչի Կրընօպլի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկին Քըլճեանէ հինգ հազար ֆր. տեղւոյս դպրոցի ֆոնտին, Տէր եւ Տիկին Ղարիպեան երկու հազար, իրենց զաւկին Աշոտի զինուորութենէ վերադարձին առթիւ, (հազար ֆր. տեղւոյս դպրոցի ֆոնտին, հազար ֆր. Մշակոյթի Տան, Փարիզ)։

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ Ֆէօանվիլիէի օ-դափոխութեան կայանին կը նուիրեն.— Գ. Շ. Միքայէլեան (Բուաթիէ) փոխան հոգեհանգիստի հազար ֆր.։

Գ. Գէորգեան Նոր Տարուան առթիւ հինգ հազար ֆրանք։

Հայ Կարմիր Խաչի Փարիզի դարմանատան կը նուիրեն.—

Գ. Գիմպիւլեան հինգ հարիւր ֆր., Օր. Ա. Արապեան հազար, Գ. Սաչաքլեան հազար, Գ. Խանճեան հինգ հարիւր ֆրանք։

NOTRE DAME DE PARISԻ

Մայր Տաճարին մէջ այս կիրակի (Յունուար 19) ժամը 17ին,

ԳԵՐԳ. Հ. Կ. Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

պիտի մատուցանէ ձայնաւոր պատարագ, Եկեղեցիներու Միութեան Ութօրեակին բացման առիթով։

Երգչախումբը կը ղեկավարէ Գ. Վ. Տէվէճեան։

ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համախարբերդ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը Նոր տարուան առթիւ իր նըպաստակներուն համար կազմակերպած է ընտանեկան մեծ խնջոյք-երեկոյթ մը։

19 Յունուար, Կիրակի ժամը 15էն 22, Յոյներու սրահին մէջ։ Մուտքը ազատ է։

ՊԱՏԱՐԱԳ

Ալֆորվիլի եւ Շաւիլի հոգաբարձութիւններու համաձայնութեամբ եւ Առաջնորդ Սրբազանին արտօնութեամբ, յառաջիկայ կիրակի, 19 Յունուար Շաւիլի մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Ալֆորվիլի հոգեւոր հովիւը .Տ. Գարեգին քհնյ. Մերճանեան, իսկ Ալֆորվիլի մէջ՝ Տ. Եսայի Խաչակիր քհնյ. Ալթունեան։

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Փարիզի շրջանի տասը մասնաճիւղերու ներկայացուցիչները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս Շաբաթ (18 Յունուար), ժամը 15ին, Քաֆէ Ռեժան։

Պատգամաւորական ժողովի առիթով նոյն օրը տեղի ունենալիք յաջորդական երեք ժողովներու պատճառաւ կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ ճիշդ որոշեալ ժամուն։

×

Գաւառի մասնաճիւղերէն անոնք որոնք դեռ չեն ղրկած իրենց հաշուեկշիռները, կը խնդրուի աճապարել եւ իմաց տալ Շրջ. վարչութեան իրենց պատգամաւորներու մասնակցութեան մասին։

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Ֆրանս – Օրիանը Եկեղեցիներու Միութեան ութօրեակին առթիւ կազմակերպած է շարք մը դասախօսութիւններ, Արեւելքի ժողովուրդներուն մասին։ Անոնց շարքին Հայերու մասին՝

LES ARMENIENS, PEUPLE MARTYR

Դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի ժամը 20·45ին Իսիի Սէն Պրիւնոյ եկեղեցին, նախագահութեամբ յոյն կաթողիկէ եպիսկոպոս Ռէմոնտոսի։ Կը խօսի գերապայծառ Ամատունի.— «Հայ Քրիստոնէութիւնը», եւ Ժերար Սթեֆանէսքու «Հայ ժողովուրդը եւ Ֆրանսան»։

Կը ներկայացուի գունաւոր ժապաւէն մը՝ Սուրբ Երկիր։

Հացէ.— Ըիւ տը Լ'Էկալիթէ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԵՐԵԿՈՅ

Կազմակերպուած Շաւիլի Կրօն. ընկերակցութեան կողմէ։ Ի նպաստ Շաւիլի նորակառոյց եկեղեցիին եւ դպրոցին։

Այս երեքշաբթի, ժամը 20·45ին Սինեմա Լա Սիկալի մէջ 9 Ավընիւ Կասթօն Պուասօն, Շաւիլ Վէլիզիի կայարանին մօտ (Լինեը էնվալիտ)։

Պիտի ցուցադրուի՝

Ա) Այց մը գիւղատնտեսական ցուցահանդէսի հայկական փավիյոնին։

Բ) Լեռնային լճին գաղտնիքը (գունաւոր)։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Կառ տէ զ'Էնվալիտ, իջնել Շաւիլ Վէլիզի։

Երեկոյթը պիտի սկսի ժամը ճիշդ 20·45ին եւ պիտի աւարտի ժամը 23ին, որպէսզի հեռուէն եկողները կարենան տեղին վերադառնալ։

Մուտք 300 ֆրանք։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն բացառիկ ընդհ. ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Յոյներու սրահը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները, այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, «Համօ Օհանջանեան» սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՎԻԷՆ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Օհանջանեան ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ԿՐԸՆՕՊԼԸ — Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, ժամը 15ին, դպրոցի սրահին մէջ։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 16ին, Պուա Քոլոմպի կայարանին դիմացի սրճարանը (O Sէփատ)։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՏԷՍԻՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 15ին, դպրոցին սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները։ Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտուն ժամը 9ին, Գար տը Կլոպի մէջ, 7 Գուրվ. տ'Աթէն։ Կարեւոր օրակարգ։

ԳԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Շաւիլի Նորաշէն սրահին մէջ

4 րիւ տէ Թրուա Շանթիէ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շաւիլի մասնաճիւղին կողմէ։

Այս Կիրակի ժամը չորսին

Կը հրաւիրուին փարիզեան շրջանի բոլոր ընկեր – ընկերուհիները եւ համակիր երիտասարդութիւնը։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

—— 17. Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) ——

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 19 ՅՈՒՆՈՒԱՐ — DIMANCHE 19 JANVIER 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8097 — 34EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3898

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՐՈԶՆ ՈՒ ԳՈՐԾԸ

Ծննդեան տօնին առթիւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը պատարագած եւ քարոզած է Էջմիածնի տաճարին մէջ :

Երեւանի ձայնասփիւռէն առնելով, արեւելքի թերթերը հրատարակած են Վազգէն Ա.ի երկար քարոզը, որ շահեկան տեղեկութիւններ կուտայ Մայր Աթոռին մասին :

Միաբանութիւնը իր երիտասարդ շարքերով եւ հոգեւոր ճեմարանը հինգ դասարաններու մէջ բաժնուած յիսուն աշակերտներով «անսահման ուրախութեամբ կը լեցնէ մեր սիրտը», կ'ըսէ Հայրապետը :

Յետոյ մեծ յուզումով կը յիշէ 1957ի ընթացքին իր կատարած հովուապետական այցելութիւնները, — Շիրակի, Թոռամի, Նոր Նախիջեւանի, Վրաստանի եւ Ազրբէջանի թեմերուն ու վերջերս ալ Արարատեան թեմին: Յատկանշական են իր խօսքերը այս այցելութեանց մասին .

« Դժուար է խօսքերով նկարագրել, յացատրել այն սուրբ հրճուանքի ալիքը, որ ամէն տեղ փոթորկեց մեր ժողովուրդի հոգին: Հաւատքի ծարաւով այրած Հայոց սիրտերը լեցուեցան յանկարծ եւ յորդառատ յորդել սկսան սրբազան յոյսեր եւ արդար իղձեր: ... Ուրախութենէ խենդեցած ձեռքեր, հազար հազարներ երկինքը ցոյց տալով՝ հայ հաւատքին փառքը կ'երգէին, Ս. Էջմիածնի տեսիլքով կախարդուած» :

Սփիւռքի մէջ չկայ մէկը, որ սրտանց չուրախանայ այս տողերը կարդալով : Ուրեմն բոլշեւիկեան տիրապետութենէն քառասուն տարի վերջ ալ, հակառակ ամէն կարգի անաստուածեան քարոզութեանց, հայ ժողովուրդը խորհրդային երկիրներուն մէջ ամուր կերպով կապուած է իր հաւատքին, իր ազգային սրբութեանց եւ Մայր Աթոռին, «Հայ հոգիի տաճար, սրբութիւն սրբոց Էջմիածնին» :

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին երեւումը տարիներով հոգեւոր մխիթարութենէ զրկուած այդ բազմութեանց մէջ՝ ալեկոծած է անոնց հոգիները :

Վազգէն Ա. բոլորովին վերացած իր տեսած աննախընթաց եւ անսպասելի ընդունելութեան ոգեկոչումով, կը գոչէ Էջմիածնի տաճարին մէջ.

« Յարգա՛նք եւ օրհնութիւն այս ժողովուրդին, յարգա՛նք եւ օրհնութիւն անոր հաւատքին, անոր իղձերուն, անոր գալիքին» :

Էջմիածնի գահակալը իր ընտրութենէն վերջ ամբողջ երկու տարի սպասեց՝ այցելելու համար «ներքին թեմերու» հաւատացեալ ժողովուրդին : Մինչդեռ իր առաջին գործը պիտի ըլլար այդ :

Դժբախտաբար բոլոր փաստերը կուգան հաստատելու թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ընտրուած է ո՛չ թէ Հայաստանի եւ դրացի խորհրդային երկիրներու հայութեան, այլ արտասահմանի համար :

Այդ պատճառաւ ալ խորհրդային իշխանութեանց կարգադրութեամբ հարկադրուեցաւ իր այցելութիւնը սկսիլ Լիբանանէն, որ իր թեմը չէր, երեսի վրայ ձգելով Արարատեան թեմը, Վրաստանի, Ազրբէջանի եւ հիւսիսային շրջանի թեմերու ժողովուրդը :

Այդ այցելութիւնը ո՛չ թէ «հովուապետական», այլ քաղաքական հանգամանք կը կրէր :

Վազգէն Ա. ի զուր կը ճգնի Ծննդեան իր նոյն քարոզին մէջ պնդելու թէ «Ս. Էջմիածինը է ու կը մնայ սուրբ կեանքի կեդրոնը՝ ազատ ու անկաշկանդ» :

« Քաղաքական բնոյթ պէտք չէ վերագրել Մայր Աթոռին եւ անոր սուրբ գործին», կ'ըսէ ու կ'աւելցնէ .

« Մենք գործ չունինք եւ չենք ալ ուզեր ունենալ քաղաքական, ընկերային վարդապետութեանց հակամարտութեան մէջ: Ու կը սպասենք նաեւ, որ մեր հոգեւորականները եւ արտասահմանի մեր եկեղեցական իշխանութիւնները չներանան իրենց սուրբ հոգեւոր կոչումէն եւ նպատակներէն» :

Շատ գեղեցիկ են Վեհ. Հայրապետին այս խօսքերը, որոնք կը յուսանք թէ լսելի պիտի ըլլան «արտասահմանի մեր եկեղեցական իշխանութիւններէն » :

« Հայ ժողովուրդը արտասահմանի մէջ պէտք է ըլլայ պարկեշտ ու շինարար եւ օրինաւոր քաղաքացին իր բնակած երկրին», *կ'աւելցնէ Վազգէն Ա., որ «սիրոյ ջերմութիւն եւ խաղաղութեան ոգի» կը մաղթէ բոլորին՝ «իր սիրելի զաւակներուն» :*

Ո՛րքան պիտի ուզէինք, որ տօնական օրուան մը առթիւ արտասանուած այս հոգեշահ քարոզին մէջ յայտնուած գեղեցիկ մտքերը խօսքի սահմանէն դուրս ելլելով կեանքի մէջ իրականանային գործով :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՀԱՐՑԸ

•

ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐԸ ՓԱՐԻԶ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՆ ՁԵՌՆՈՒՆԱՅՆ

Կառավարութիւնը կարճ զեկոյց մը հրատարակեց, յայտնելով թէ Նախագահ Պուրկիպա մերժած է ընդունիլ Վարչապետ Կայեարի երկու պատուիրակներէն մէկը. ծանօթ է, որ անոնք անձնական նամակ մը պիտի յանձնէին Թունուզի Նախագահին, որուն վրայ ձգելով անբարեկամական այս երեւոյթին պատասխանատուութիւնը Ֆրանսական կառավարութիւնը որոշեց երկու պատուիրակներուն վերադարձը: Միւս կողմէ, Փարիզ կանչուեցաւ նաեւ Թունուզի դեսպան Ժորժ Կորս :

Երկու պատուիրակները որ Պուրկիպայի նամակ մը յանձնելով եւ խորհրդակցելով անոր հետ Ֆրանսայի չորս զինուորները ազատելու նպատակ ունէին, առջի գիշեր ձեռնունայն վերադարձան :

Յառաջիկայ երեքշաբթի Ազգ. Ժողովին մէջ պիտի քննուի Ֆրանքօ-Թունուզեան տագնապը: Նախարարաց Խորհուրդի բացառիկ նիստ մը պիտի գումարուի շուտով եւ լուրջ հաւանականութիւններ կան որ Փարիզ – Թունուզ դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզուին :

Ընդհանուր առմամբ խորհրդարանական շրջանակներուն կարծիքը այս է Թունուզի նկատմամբ, մանաւանդ՝ պատուիրակներու առաքելութեան ձախողութենէն ետք: Թունուզի Ֆրանսական դեսպանը, որ կ'ընկերանար երկու պատուիրակներուն, Նախագահ Պուրկիպային յայտարարեց — կառավարութիւնը զիս կանչեց՝ խորհրդակցութեան համար :

Տեղական մամուլին կարծիքն ալ այն է, թէ Թունուզի առաքելութիւնը ձախողութեան մատնուած էր, քանի որ Պուրկիպա իմացուցած էր թէ պիտի մերժէր ընդունիլ զինուորական մը՝ իբրեւ Փարիզի ներկայացուցիչ : Վարչապետ Կայեար պնդեց իր որոշումին վրայ՝ զօրավար Պիւշալէն Թունուզ ղրկելու համար: Իր կողմէ, Պուրկիպան ալ պնդեց զայն չընդունելու իր նպատակին վրայ: Իսկ դիւանագիտական ներկայացուցիչ Ժագ Լարչէ առանձին տեսակցութիւն ունենալ չուզեց, հետեւաբար՝ նամակն ալ մնաց

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԲՈՒԼԳԱՆԻՆ ԵՒ ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի ձայնասփիւռը հաղորդեց, թէ Խրուշչեւ գաղտնի կերպով գացած էր Լեհաստան, ուր մնաց երեք օր: Խօսակցութիւններ ունեցած է այնտեղ, Լեհաստանի բանուորական միացեալ կուսակցութեան (համայնավար) ղեկավարներուն եւ կառավարութեան հետ :

Միւս կողմէ, լաւատեղեակ շրջանակները կը հաստատեն, թէ Խրուշչեւ իրեն հետ Լեհաստան տարած էր նաեւ մարաջախտ Բուլգանինն ու խորհրդային կարգ մը այլ ղեկավարներ:

Լեհաստանի կառավարութեան եւ համայնավար կուսակցութեան հրաւէրին ընդառաջելով, Խրուշչեւ եւ Բուլգանին անցեալ շաբաթ այցելութիւն մը տուած են ու երեք օր յաջորդաբար որսորդութիւն ըրած՝ Պիալովիէցայի անտառին մէջ, որ կը գտնուի լեհեւխորհրդային սահմանին վրայ :

Կրեմլինի վարիչներուն այցելութենէն տասը օր առաջ անմարդաբնակ այս անտառը զարդարուած է ծաղիկներով. ամէն միջոց ձեռք առնուած էր նախապէս «որսորդները» ընդունելու համար: Զինուորականութիւնը խիստ հսկողութիւն կը կատարէր եւ շրջանը ամբողջութեամբ վերապահուած էր որսորդութեան :

Վարշաւայի պաշտօնական շրջանակները կը մերժեն որեւէ բացատրութիւն տալ իրենց հիւրերուն այցելութեան մասին, աւելցնելով թէ համբերութիւն պէտք է ունենալ. եթէ կարեւոր յայտարարութիւն մը ըլլայ՝ լեհական մամուլի գործակալութիւնը կը հաղորդագրէ : Սակայն այդ գործակալութիւնը ցարդ ոչինչ գրած է, բաւարարուելով կարճ բացատրութեամբ մը.— Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան քարտուղարը խօսակցութիւններ ունեցաւ Լեհաստանի համայնավար կուսակցութեան եւ կառավարութեան ներկայացուցիչներուն հետ : Խօսակցութիւնները տեղի ունեցան բարեկամական մթնոլորտի մը մէջ :

ՆՈՐ ՑՈՅՑԵՐ ՎԵՆԵԶՈՒԷԼԱՅԻ ՄԷՋ

Դիւանագիտական շրջանակները այն տպաւորութիւնը ունին, թէ Նախագահ Ժիմենեզ իշխանութեան գլուխ մնալով հանդերձ վտանգաւոր կացութեան մը մէջ կը գտնուի: Ժողովուրդին մեծ մասը դէմ է ներկայ կառավարութեան եւ կը մտածէ տապալել Ժիմենեզի վարչակարգը :

Առջի օր Քարաքասի փողոցներուն մէջ ուսանողական նոր ցոյցեր եղան, երկու երիտասարդներու սպանութեան պատճառ ըլլալով: Խռովութիւնները յաջորդեցին Կրթական նոր նախարարին ձայնասփիւռ ճառին, որ ուսանողներու խորհուրդ կուտար հանդարտ մնալ եւ չխառնել քաղաքական նպատակներ հետապնդող շարժումներու :

Խռովութիւնները պատճառ դարձան, որ կառավարութիւնը փակէ «Անտրէ Պելլօ » լիսէն, անկարգութեանց առաջքն առնելու համար: Արդարեւ այս լիսէին աշակերտները կը ղեկավարէին ուսանողական ցոյցը՝ Նախագահ Փերեզ Ժիմենեզի վարչակարգին դէմ: Լիսէն փակելու հրամանը հրատարակուած է պաշտօնաթերթին մէջ, որ կը գրէ թէ որոշումը տրուած է Նախագահին կողմէ, անձնապէս :

Մինչ այս մինչ այն Ժիմենեզ կը շարունակէ նոր մաքրագործումներ ընել : Զիւլիայի կառավարիչ զօրավար Վիմաս երկրէն մեկնեցաւ, հաւանաբար դէպի Թրիւժիլօ, ուր կը գտնուի նաեւ զօրավար Ֆերնանտեզ: Օդային ուժերու ընդհանուր հրամանատարն ու Հաղորդագրութեան նախարարն ալ աքսորի ճամբան բռնած են :

Միւս կողմէ շրջան ընող զրոյցներու համաձայն, Նախագահը նոր փոփոխութիւններ պիտի ընէ կառավարութեան մէջ: Հաւանական է որ պաշտօնէ արձակէ Պատերազմական, Աշխատանքի եւ Տնտեսական նախարարները :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Պատերազմական նախարարութիւնը կը հաղորդէ թէ ինը զինուորականներ ձերբակալուած ու յանձնուած են զինուորական ատեանին :

×

Անհանգիստ է հոգիս տրտում ...
Ես տեսնում եմ աղէտ ու արիւն,
Խելագար ու խաւար խլրտում ,
Աղաղակ , աղերսանք, զալարում :
Ես տեսնում եմ աւերն ամէնի,
Ահաւոր վհատում ու անկում ,
Եւ խնջոյքն արիւնոտ լրբենի ,
Եւ անզօր զայրոյթի բռնկում . .
Ես տեսնում եմ գիւղեր հրկիզուած ,
Քաղաքներ,
Դիակներ, դիակներ գզգզուած ...
Անհանգիստ է հոգիս ու տրտում...

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻ ՃԱՇԸ

•

Փարիզեան Մամուլի Ընկերակցութիւնը (Սենտիքա տը լա Փրես Փարիզիէն), *ուրբաթ օր ճաշ մը կազմակերպած էր, ի պատիւ Տեղեկատուութեան Նոր Նախարար Պ. Քլաւփարետի, Ժորժ Ե.ի շքեղ ճաշարաններէն մէկուն մէջ: Ներկայ էին փարիզեան օրաթերթերու բոլոր տնօրէնները («Յառաջ»ի կողմէ՝ Արփիկ Միսաքեան) եւ մամուլի կարեւորագոյն ընկերակցութեանց պատասխանատուները : Փարիզեան Մամուլի Ընկերակցութեան նախագահ եւ «Փարի – Փրեսի» ընդհ. տնօրէն Անրի Մասօ խօսք առնելով շեշտեց Ֆրանսական մամուլի տնտեսական տագնապը, թուղթի գինին յաւելման հետեւանքով: Պ. Մասօ բարի գալուստ մաղթեց նաեւ նոր նախարարին եւ բացատրեց թէ ներկայ կացութեան մէջ մամուլը առաջին առթիւ մտահոգ էր տեղեկատուութեան նախարարութեան գլուխը տեսնելով մէկը, որ ցարդ անծանօթ էր մամուլի ընկերակցութեանց դժուարութիւններուն. բայց, աւելցուց Պ. Մասօ, նոր նախարարը շուտով հասկցաւ կացութիւնը եւ երկու ամիսէ ի վեր կարելին կ'ընէ ապահովելու համար մամուլի տնտեսական ապագան: Դժբախտաբար սակայն կառավարութիւնը տակաւին ի վիճակի չեղաւ վերջնական որոշում մը տալու թուղթի գինին նկատմամբ :*

Նախարարը երկար ճառով մը բացատրեց կառավարութեան տեսակէտը, հաւաստիք տալով թէ ինք եւ իր գործակիցները ծանօթ են մամուլի կարեւորութեան, եւ թէ գործակցաբար տնտեսական նախարարին հետ (Պ. Էմիլ Իւկ որ ներկայ էր ճաշին), ամէն ջանք պիտի թափեն ապահովելու համար փարիզեան օրաթերթերու տնտեսական կայունութիւնը, քանի որ մամուլը կարեւորագոյն ազդակն է ժողովրդավար երկիրներու յառաջդիմութեան : Նախարարը մաղթեց որ կառավարութիւնը եւ մամուլը, այսինքն հասարակաց կարծիքը, ձեռք ձեռքի ճիգ չխնայեն վերահաստատելու համար Ֆրանսան իր դիրքին վրայ, մեծ պետութեանց կողքին, որպէսզի ան կարենայ ծառայել Ազատութեան գաղափարին, որ ծնաւ իր հողին վրայ :

ՔԱՆԴԵՆՔ ՉԻՆԱԿԱՆ ՊԱՐԻՍՊՆԵՐԸ

Ե․

Հնգամատեանին մէջ՝ օծումը, որ կը կատարուէր մարդոց եւ առարկաներու վրայ, սկզբնաբար նշան էր միայն քաւութի։ Այդ իմաստը պահպանուած է մինչեւ Դաւիթ, ինչպէս կը վկայէ Սաղմոս մը (ԾԴ․ 15)․ «Մի՛ մերձենայք յօծեալս իմ»։

Երկրորդ իմաստը, զոր բառը հագաւ առաջինին վրայ՝ թագաւորութեան հաստատումով, նշան էր ընտրութեան․—

Իսրայելացիները, դժգոհ իրենց ծերունի կրօնապետին տղոց կառավարութենէն, կը պահանջէին քաղաքական առաջնորդ մը, որ «թագաւորեսցէ նոցա թագաւոր»։ Սամուէլ կը ներկայացնէ այն պարտաւորութիւնները, յայտնապէս ծանրացնելով, որոնց պիտի ենթարկուէր ժողովուրդը՝ թագաւորի մը իշխանութեան տակ։ Փոյթ չէ, թագաւոր կ'ուզենք, կը պոռայ ժողովուրդը, «եղիցուք եւ մեք իբրեւ զայլ ազգս»։ Սամուէլ կը համակերպի, կը խորհրդակցի, կ'ընտրէ Սաւուղը, — «այր զօրաւոր, ոչ գոյր յորդիսն Իսրայելի այր լաւ քան զնա, ուսովք չափ ի վեր բարձր էր քան զամենայն ժողովուրդն» (Ա․ Թագ․ Թ․ 2)։

Սամուէլին կը մնար իր ընտրութիւնը կատարել ծէսով մը, բայց ծէսով, արգելք դնելու համար ընտրութիւնը բեկանելու կամ հաւանական իշխանափառներու մը կողմէ իշխանութիւնը յափշտակելու որեւէ փորձի դէմ։ «Եւ առ Սամուէլ զսրուակն իւղոյ եւ եհեղ ի գլուխ նորա» (Ա․ Թագ․ Ժ․ 1)։ Ըստ Սամուէլի, բաւական չէ սակայն օծումը,— թագաւորելու համար՝ կը պահանջուի նաեւ այլ կարողութիւն։ Ահա թէ ինչո՛ւ օծումէն ետքը՝ օծեալը կամ ընտրեալը կը ղրկէ հոն ուր․

«Դիպեսցիս պարու մարգարէից, եւ առաջի նոցա սրինգ եւ թմբուկ եւ փող եւ քնար, եւ ինքեանք մարգարէացեալք»։

Սաւուղ կ'երթայ կը գտնէ այս մարդիկը։ Այդ պահուն Տէրն «խաղաց ի վերայ նորա Հոգի Աստուծոյ» եւ Սաւուղ ինքն ալ «մարգարէացաւ ի միջի նոցա»։

Ժողովուրդը կը դիտէ բոլորովին ապշահար․ «Զի՞նչ է այդ որ եղեւ որդւոյ Կիսեայ»։ Եւ զարմացած՝ մէկը կը հարցնէ միւսին․ «Սաւո՞ւղ ի մարգարէս»։

Երկար պիտի ըլլար նկարագրել միջավայրը, — բլուրներու վրայ՝ զոհարաններ, բարձունքներու վրայ՝ աստուածներ, մենաւոր ծառերու տակ՝ ճգնակեաց աստուածախօսներ, որոնք կը կարդային մարդոց ճակատագիրը եւ բախտը։

Իմ նպատակս է ցոյց տալ թէ օծումը քրիստոնէական օծում չէ տակաւին, մանաւանդ փնէօմաթիմզէն անջատ է եւ ազատ։

Արդարեւ, օծեալն Սաւուղ թագաւոր չէ տակաւին, ոչ իր ժողովուրդին, ոչ իսկ իր հօրը համար։ Հարկ է վիճակ ձգել,— ժողովուրդին եւս կամքը առնալ։ Սաւուղ պահուըտած է կարասիներուն մէջ։ Սամուէլ յետ վիճակահանութեան՝ դուրս կը հանէ զայն թաքստոցէն, կը ներկայացնէ ժողովուրդին, որ կը դժգոհի․ «Ո՞ է սա որ փրկիցէ զմեզ»։ Ամիս մը ետքը՝ կը յարձակի թշնամին, կը պաշարէ Իսրայելացւոց դռները եւ կը սպառնայ։ Այն ատեն դարձեալ «Հոգի Աստուծոյ խաղաց ի վերայ Սաւուղայ», այս անգամ ոչ թէ որպէսզի «մարգարէանայ ի մէջ մարգարէից», այլ իշխէ, հրամայէ, պատերազմի, յաղթէ եւ տէր կանգնի իր ժողովուրդին։

Այժմ բացատրենք թէ ի՛նչ կը նշանակէ մարգարէանալ․—

Ցափշտակութեան (էքսթազ) կամ ոգեհարութեան վիճակ մը, որ «յայր յայլ» կը դարձնէ ենթական՝ մատնելով հոգեկան արտակարգ այլայլութեան մը, երբ կը սկսի այլեւս աստուածախօսութիւն ընել,— տեսակ մը տէլֆիում։

Այսպէս, ուրեմն, — կը կրկնեմ, — սկզբնաբար օծումը պարզ արգելք մը միայն կը ստեղծէր՝ անձ մը, ինչպէս առարկայ մը, անջատելու համար հասարակաց չփումէն, նուիրական դարձնելով զայն։ Ցետագային՝ օծումը անձին կուտար ընտրութեան մը նշանը կամ հաստատումը(*), իսկ ծիսակատարութեան զարգացումով՝ գերբնական կարողութիւն, որ կը տրուէր երբեմն օծումով, երբեմն մկրտութեամբ, նոյնիսկ պարզ ձեռնադրութեամբ կամ առանց նման միջամտութեանց, «հեղմամբ» Աստուծոյ Հոգիին։

Պարզելու համար քրիստոնեայ բառին բուն նշանակութիւնը, յատկապէս այն ստուգաբանութեամբ որ կապ չունի մեսիայ բառին հետ՝ հակառակ մեր եւ օտար մեկնիչներուն կամ Ս․ Գրքի վերծանութեան մասնագէտներուն, առանձնապէս պիտի քննեմ Հոգիին միջամտութիւնը, թէ ըստ Հին Կտակարանին եւ թէ ըստ Նոր Կտակարանին, ինչպէս եւ պայքարը ընդ մէջ հրէական Օրէնքին (Մովսէս) եւ քրիստոնէական Օրէնքին (Պօղոս), վերջապէս եւ մեր Նարեկացիին չեղումները աստուածաբանութեան մէջ՝ օծման գաղափարին շուրջ։

×

Շունչ առնենք պահ մը։

Գրավէտի շապիկը, զոր հագած եմ, կը տարբերի ոչ միայն իր կերպասով, այլ եւ կարուձեւով,— ահա թէ ինչո՛ւ պայքարի մէջ անգամ յանկարծ կը կենամ, աջ ձախ կը տնտնամ, ծանօթութիւն մը աւելի ցանելու համար ճամբուս վրայ, իրրեւ ուղենիշ կամ ի պէտս հասկահասակներուն։ Ես համաձայն եմ առակին հետ, որ նպատակին եւ կրիային վէճին մէջ՝ յարատեւութեան վարձատրութենէն աւելի ոստումներուն ծա՛ղրն է միայն, կամ ունայնութիւնը, որ կը կատարէ ․

Ուստի թող զարմանալի չթուի՝ եթէ, պայքարի այս յոգնածաչարքիս մէջ, ձեռքէս կը ձգեմ բրիչը, պահ մը կը վերցնեմ գրիչը, հմտութիւն ծախելու, (ինչո՛ւ չէ, ինծի համար չէ ինչ որ սորվեր եմ եւ ինչ որ կը սորվիմ), ի շահ ժողովուրդին՝ որու զաւակն եմ, փոյթ չէ թէ բոպիկ տղոց ոտքերն արիւնեմ նախանձի փուշերուն վրայ ։

Երբ տեսակէտ մը կը պարզեմ, երբեք չեմ խորհիր համոզել ընդդիմադիրը, — քննադատութեան կամ քանդումի ժամանակ՝ իմ դերս է միայն հորիզոն բանալ։ Աստոր համար է որ կը խորշիմ գրել բաներ, զորս Մարկոսն ալ գիտէ, Կիրակոսն ալ գիտէ։ Իսկ թէ Մարկոսը կամ Կիրակոսը պանիր կը փաթթէ ամէն թերթով որ իր չգիտցած ու չհասկցած բանին մասին կը խօսի, փոյթս չէ, — գրողը կը խորհի բոլոր այդ նորութիւնները ի վերջոյ ներկայացնել գիրքով, առանձին հատորով։

Խօ՛, գրողը էյլէնճէ – փըստըխ ծախող չէ, բաի չէ՞։

Ցաջորդով, ուրեմն, Հոգիին տեսութիւնը եբրայական մատենագրութեան մէջ, յարաբերաբար օծման գաղափարին եւ պարզելու համար քրիստոնեայ բառին իմաստը ։

Շ․ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Ապացոյց որ մեր գրաբարը, փոխանակ գործածելու օծել բայը, կը նախընտրէ կացուցանել բայը․ «Կացո՛ ի վերայ մեր թագաւոր»։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Նոր տարին… Երազներու, յոյսերու, գուշակութիւններու, բարեմաղթութիւններու եղանակն է։ Հաշուեկշիռին ատենն ալ է։ Գրասեղանիս մէկ անկիւնը դիզուած են Վենետիկի Մխիթարեան Վարդապետներու քանի մը թանկագին գործերը, որոնք լոյս տեսած են այս վերջին ամիսներուն ընթացքին։ Վենետիկեան Միաբանութեան բանասիրական գործունէութեան 1956 – 1957 տարիներուն հաշուեկշիռը մեծապէս գոհացուցիչ է ։

Հ․ Աւետիք Վ․ Թալաթինեան Մեր Երգարանը վերնագիրը կրող գիրքի մը մէջ հաւաքած է հայկական լաւագոյն երգերը իւրաքանչիւր սեռին՝ «Ազգային, հայրենասիրական, ժողովրդական, աշուղային, հայաստանեան, կոմիտասեան եւ արդիական»։ Թէեւ այսպիսի ճոխ հաւաքածոյի մը համար եւ ոչ իսկ խնդիր կրնայ ըլլալ եղանակներուն ձայնագրութիւնը աւելցնելու, սակայն հեղինակը իւրաքանչիւր համբաւաւոր երաժշտագէտ ներկայացուցած է պատշաճ կենսագրութեամբ մը եւ կարելի եղածին չափ՝ դիմանկարով։ Գործը արժանի ընդունելութիւն գտաւ հասարակութեան կողմէ, քանի որ երկու տարի չանցած՝ արդէն սպառած է։

Հ․ Ներսէս Տէր Ներսէսեան հրատարակած է Առաքել Սիւնեցիի Դրախտագիրքը։ Անհրաժեշտ գործ մըն էր ասիկա ։ Ս․ Գիրքի այս յարասութեամբ՝ «խրատական» տաղերու սեռին մէջ կը փայլի Սիւնեցին։ Ամէն դարաշրջան ունի իր յատուկ հոգերը, գաղափարները, ճաշակները, եւ այսպէս մարդկութեան մտաւոր արտադրութիւնը դարէ դար կը փոխուի։ Առաքել Սիւնեցի ներկայացուցիչն է հայ միջնադարեան խրատական բանաստեղծութեան եւ փափաքելի էր որ իր Երկերը ամբողջութեամբ հրատարակուէին որպէսզի կարելի ըլլար քով քովի դնել միւս ժողովուրդներուն ժամանակակից բանաստեղծական արտադրութեանց հետ։ Քննական խնամուած հրատարակութիւն մըն է զոր մեզի կ'ընծայէ Հ․ Ներսէս Տէր Ներսէսեան։ Ցառաջաբանին մէջ կը գտնուին, բացի ձեռագիրներուն սովորական լուսաբանութիւններէն, հեղինակին, բովանդակութեան, գործին գրական արժէքին եւ այլ մասերուն, ուսումնասիրութիւն մը հեղինակին գործածած միջին հայերէնին եւ վերլուծութիւն մը անոր գաւառանքին ։ Այսպէս այս անհրաժեշտ ձեռնարկը վարպետօրէն եւ գովելի խնամքով կատարուեցաւ ։

Նոյն ժամանակ, Հ․ Սերոբէ Վ․ Ագըլեան կը հրատարակէ Սմբատ Սպարապետի Տարեգիրքը։ Այս տարեգիրքը արդէն տպուած էր քանի մը անգամ (առաջին տպագրութիւնը, Մոսկուա 1856)․ բայց բոլոր հրատարակութիւնները հիմնուած էին բաւական ուշ ընդօրինակուած ձեռագիրներու վրայ, որոնց լեզուն գոհացուցիչ հարազատութիւն մը չէր ներկայացներ։ Ս․ Ղազարի մատենադարանին մէջ կը գտնուէր, ընդհակառակն, պակասաւոր բայց հնագոյն օրինակ մը որ կը թուի «յելս ԺԳ․ դարու» գրչագրուած։ Այս ձեռագիրն է որ Հ․ Սերոբէ Վ․ մեծ խնամքով հրատարակած է, բնագրին սակաւաթիւ պակասները լրացնելով Շահնազարեանի տպագրութեան վրայէն։ Բացի յառաջաբանէն, որուն մէջ կը գտնենք հեղինակին կենսագրութիւնը, հրատարակութիւններուն պատմութիւնը եւ ձեռագիրներուն ճիւղագրութիւնը, կան նաեւ յատուկ անուններու ցանկ մը եւ Ռուբինեան ու Հեթումեան հարստութեանց մանրակրկիտ ազգաբանութիւն մը։ Այս քննական հրատարակութիւնը մեզի հնարաւորութիւնը կուտայ Սմբատի գործին ամէնէն հարազատ օրինակը գործածելու նոր լուսաբանութիւններով ։

Գերպ․ Հ․ Կարապետ Ծ․ Վ․ Ամատունի

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԻՄՔԵՐ

ԱՐՈՒՍ ՈՍԿԱՆԵԱՆ

Արուս Ոսկանեանի մեծագոյն առաւելութիւններէն մէկն ալ այն էր՝ որ ողբացեալ դերասանուհին հայերէն լեզուին ըմբռնելի ու անաղարտ արտասանութեան վարպետ մըն էր։

Այդ առթիւ աւելորդ չեմ նկատեր հոս մէջ բերել դարձեալ Ստեփան Զարեանի «Թատերական Դիմանկարներ» հատորէն հետեւեալ հատուածը, որ լրիւ կը հաստատէ մեր վարկածը․—

«… Արուս Ոսկանեանը բեմական խօսքի փայլուն վարպետներից մէկն էր ։ Դեռ շատ տարիներ առաջ Շիրվանզադէն եւ ուրիշներ նշել են նրա հայերէնի սքանչելի արտասանութիւնը, գեղեցիկ առոգանութիւնը, այնպիսի մաքուր հայկական արտասանութիւն, որ հանդիսականը դիւթւում է այդ գեղեցիկ հայերէնից ։ Իսկապէս, նրա խօսքն անպաճոյճ պարզութեամբ էր պարուրած, չեշտի կողմից՝ ճշգրիտ ու յստակ, միտքը, իմաստը առաջ քաշող, միաժամանակ բնաւ չծանրաբեռնուած, միշտ թեթեւ, սահուն եւ հաճելի»։

Այս բոլոր տուեալներով եւ իր յարատեւ ու յամառ աշխատանքին շնորհիւ հետզհետէ կ'անէ Արուս Ոսկանեանի համբաւը։ Յաջորդաբար կը խաղայ կարեւոր դերեր, որոնցմէ յիշենք հետեւեալները․— Մարգարիտ (Պատուի համար), Ցիլա (Ովկիանոսից դէնը), Դեզտեմոնա (Օթէլլօ), Մոնա — Վաննա (Մոննա — Վաննա), Նաստիա (Ցատակում), Ռուզայա (Դաւաճանութիւն), Նորա (Տիկնիկային Տուն), Անուշ (Պաղտասար Աղբար) եւն․։

×

Հայաստանի խորհրդայնացումէն ետք, Արուս Ոսկանեան շարունակած է իր հսկայաքայլ վերելքը եւ բազմաթիւ նորանոր դերերու ստեղծագործումով դարձած է Սունդուկեան պետական թատրոնի սիրելի դերասանուհին, արժանանալով վաստակաւոր դերասանի կոչումին.

Այս նոր շրջանին Արուս Ոսկանեան իր մարմնաւորած դերերուն մէջ անմրցելի է եղած, մանաւանդ ռուս մեծանուն թատերագիր Օստրովսկիի «Անմեղ մեղաւորներ»ու Կրուչինինայի եւ «Ամպրոպ»ի Կատերինայի դերերը ։

Արուս Ոսկանեան, վերջապէս, եղած է հայ բեմի այն հազուագիւտ դերասանուհիներէն որոնք մեծատաղանդօրէն պատկերացուցած են մարդկային մեծ կիրքեր, տաղնապալի աշխարհներ, խորունկ հոգեբանութիւններ եւ խանդավառած են դիտող հասարակութիւններ ։

Մտաւորական շրջանակները, նոյնպէս, միշտ հիացում ունեցած են Արուս Ոսկանեանի արուեստին հանդէպ։ Այս տեսակէտով շատ ճիշդ ու նուրբ կերպով դիտած է դերասանուհիին բեմական բարձր արուեստը՝ անմահ Ե․ Չարենցը, Արուս Ոսկանեանին նուիրած իր մէկ բանաստեղծութեան մէջ զետեղելով հետեւեալ տողը՝

Արուեստդ քեզնով է հարուստ …

×

Վաղաժամ է եղած Արուս Ոսկանեանի մահը ։

Իր կեանքին թելը կտրուած է այն բոպէին, երբ տաղանդաւոր դերասանուհին կը գտնուէր իր գործելու եւ աշխատելու բովանդակ կարելիութիւններուն մէջ ։

1943 Ցուլիս 22ին Երեւանը կը թաղէ Արուս Ոսկանեանը ։

Բազմահազար ժողովուրդը կը հետեւի անոր դագաղին՝ ծանրաբեռնուած բուռբուռ ծաղիկներով ։

Բանաստեղծ Գէորգ Էմին հետեւեալ բանաստեղծութիւնը կը կարդայ Արուսի դագաղին վրայ ․—

Կարծես թէ ժպտում ես դեռ ուրախ
Կամ բեմում գեղիրան նազում ես ,
Ամէն դեր քեզ համա՛ր էր գրուած ,
Ամէն դեր՝ քեզ այնպէ՛ս սազո՛ւմ էր։
Եւ այնպէս լա՛ւ էիր դու խաղում ,
Այնպէս ջե՛րմ, անզուսպ ու կանացի՛ ,
Ո՞վ տուեց քեզ այս դերը մահու ,
Եւ ինչո՞ւ, դու ինչո՞ւ խաղացիր ։
Դու՝ կեանքի՛ց էլ զուարթ ու թեթեւ,
Մեռնելի դերո՞ւմ ու դագաղո՞ւմ ․
Թո՛ղ Արո՛ւս, դերն այս չի՛ սազում քեզ՝
Առաջի՛ն անգամ վա՛տ ես խաղում …։

×

Արեւելահայ Թատրոնը կանացի ուժերու քառանիւ շքեղ կառք մը ունէր ․—

Օլգա Մայսուրեան, Ցասմիկ, Արուս Ոսկանեան եւ Օլգա Գուլազեան ։

Այս շքեղ կառքին երեք անիւները ջախջախուեցան ։

Օլգա Մայսուրեան, անմիջապէս ետքը Ցասմիկ, եւ յետոյ՝ Արուս Ոսկանեան մինակ թողուցին իրենց սիրելի ընկերուհին՝ Օլգա Գուլազեանը, որ այսօր Հայաստանի մէջ կը գործէ ու կը ջանայ լրացնել պակասը իրմէ յաւէտ հեռացած իր ընկերուհիներուն ։

Նորահաս սերունդ, քու վրադ ալ սակայն պարտք մը կը ծանրանայ ։

Ցիշէ՛ միշտ Արուսները, պահէ անոնց յիշատակը յարգանքով, վասնզի վստահ եղիր որ քու փոքր ժողովուրդիդ ծոցէն ծնած այս մեծութիւնները, ոչինչով պակաս էին աշխարհահռչակ Սառաներէն, Տուզէներէն, Ռէժաններէն, բոլորէ՛ն, բոլորէ՛ն․․․։

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

(4 եւ վերջ)

Ֆրանսերէնի թարգմանած է հայածէս ձայնաւոր պատարագը։ Պատշաճօրէն հակիրճ ներածութեամբ, թարգմանիչը կը բացատրէ հայկական ծէսին կրկնակի ծագումը եւ պատմութեան ընթացքին կրած թեթեւ փոփոխութիւնները, տաճարին բաժանումը եւ մանաւանդ բեմին կարգաւորումը։ Ցետոյ կուգայ ձայնաւոր պատարագին անփոփոխ մասերուն ամբողջական թարգմանութիւնը եւ վերջապէս, իբրեւ յաւելուած, իւրաքանչիւր տօնին յատուկ ժամամուտները, ճաշու շարականները եւ հոգեհանգիստի պաշտօնը։ Այս ոճով, ներկայ թարգմանութիւնը կ'ըլլայ ցարդ երեւցած ամէնէն լիակատար թարգմանութիւնը եւրոպական լեզուով հայկական պատարագին։

Ցիշատակենք նաեւ Գ. տպագրութիւնը Հ. Աւետիք Վ. Թալաթինեանի Համառօտ Աղօթագիրքին։

Հ. Եփրեմ Տէր Ղազարեան կազմած է առձեռն բառարան մը ֆրանսերէնէ հայերէն։ Փոխանակ, բառարաններու սովորական հեղինակներուն նման, գոհանալու աւելի կամ պակաս խնամուած ընդօրինակութեամբ մը, Հ. Եփրեմ հին բառարաններուն աւելցուցած է ֆրանսերէնի արդի բառերը, տալով երբեմն հայերէն նորաստեղծ համապատասխան բառը, երբեմն ալ լոկ բացատրութիւնը, այս վերջին պարագային՝ գովելի ճիգով մը աւելորդ բարդ բաղադրութիւններէ խուսափելով։Նոյնքան յանդուգն որքան անհրաժեշտ ձեռնարկ մըն էր ասիկա եւ որուչ չափով ռահվիրայի գործ։ Անկէ առաջ նման փորձեր եղած են, անշուշտ, եւ նոյնիսկ աւելի ընդարձակ ծաւալով. բայց Նորայրի ժամանակ, աշխարհաբարը տակաւին հասուն չէր. իսկ Լուսինեան հայերէն շատ մը նոր բառեր առաջարկած է որոնք երբեք չկիրարկուեցան։Անկէ զատ, այս վերջին տարիներուն ընթացքին՝ քաղաքակրթութեան արագաքայլ յառաջդիմութիւնը ծնունդ տուած է բազմաթիւ նոր բառերու։

Հ. Մեսրոպ Վ. Ճանաշեան ճաշակով յօրինած է մէկ «Ծաղկաքաղ արդի հայ գրականութեան», որուն առաջին հատորը լոյս տեսած է 1957ին։ Իր «Պատմութիւն արդի հայ գրականութեան» գրքին մէջ արդէն ցոյց տուած էր գիտական խիստ մեթոտին իր ճշգրիտ ըմբռնումը։ Նոյն առաւելութիւնը կը գտնուի «Ծաղկաքաղ»ին մէջ թէ նիւթերուն ընտրութեան թէ ներկայացնելու ձեւին տեսակէտով։ 550 բաւական մեծադիր էջերով մեզի կ'ընծայէ 1700էն ի վեր գրական զանազան սեռերուն մէջ փայլած հեղինակներուն գործերէն ոչ թէ քանի մը տողնոց չոր ու ցամաք փշրանքներ այլ բաւական ընդարձակ հատածներ որոնցմով կարելի կ'ըլլայ մօտենալ «հեղինակներու մտքին, արուեստին ու ոճին»։ Այս մերձեցումը կը դիւրացնեն ոչ միայն ծանօթութիւններ, այլ նաեւ համառօտ կենսագրութիւններ եւ մանաւանդ ներկայացուած կտորներուն վերաբերեալ՝ դիտողութիւններ ոճին եւ պարագաներուն մասին եւ վերլուծումներ գաղափարներուն։ Գրական ուսմանց անհրաժեշտ եւ բաւարար առաջնորդ։

(Շար.) ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Պելժիոյ Հայ Ուս. Միութիւնը, որ ամիսներէ ի վեր կ'աշխատէր արտօնութիւն ստանալ պրոնզեայ յուշատախտակի մը վրայ Դանիէլ Վարուժանի դիմաքանդակը զետեղելու համար Կանի համալսարանին մէջ, մեզի կը հաղորդէ թէ արտօնութիւնը տրուած է արդէն, եւ յուշատախտակին զետեղման առթիւ կազմակերպուած են պաշտօնական եւ բացառիկ հանդիսութիւններ։

Կազմուած է Պատուոյ Յանձնախումբ

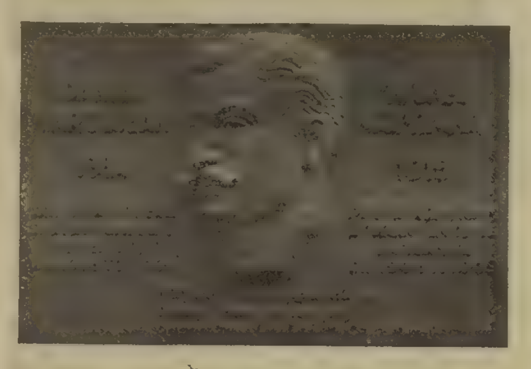

մը, նախագահութեամբ Գ. Լէօ Քոլարի, կրթական նախարար, որու մօտ կը կազմեն Փրոֆ. Ժան Տասէն, նախագահ պելժ արքայական գիտութեանց ակադեմիային, կոմս Ժաք Փիրէն, փրոֆ. Գրիւսէլի եւ Ժընեւի համալսարաններուն, Զօր. Թրոմ, հրամանատար պելժիական բանակին՝ Գերմանիոյ մէջ, փրոֆ. Լամպրիխթ, վերատեսուչ Կանի համալսարանին, փրոֆ. Էչըվէն, դասախօս Կանի դեղագործութեան վարժարանին, փրոֆ. Միշէլ, նախագահ «Լէ դ'Անֆան տը լա Փաթրի» ընկերակցութեան, Գ. Մէրշէռ, քաղաքապետ Կանի, Գ. Մխիթարեան, Ընդհ. քարտուղար եգիպտագիտութեան թագուհի Էլիզապէթ հիմնարկութեան, Գ. Եդուարդ Էմիրզեան, ներկայացուցիչ Գրիւսէլի Հայ Երիտասարդաց Միութեան։

Դանիէլ Վարուժանի յուշատախտակին զետեղումը պիտի կատարուի մասնաւոր հանդիսութեամբ մը, որ տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 9ին, Կիրակի, ժամը ճիշդ երեքին, Կան քաղաքի համալսարանին Կեդր. Մատենադարանին մէջ, 9 բիւ Ռօզիէ, ի ներկայութեան պատուոյ յանձնախումբի անդամներուն, որոնց ցանկը տրուեցաւ վերը, ինչպէս նաեւ պելժ պետական անձնաւորութեանց, Պելժիոյ, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հայ գաղութին ներկայացուցիչներուն։

Նոյն օրը, երեկոյեան ժամը ճիշդ 8.30ին, Գրիւսէլի համալսարանական Ոստանին մէջ (22 Ավընիւ Փօլ Հէժէ), տեղի պիտի ունենայ Հայ Մշակոյթի Փառատօն մը, նուիրուած անմահ Դանիէլ Վարուժանի։ Այս հանդէսին մէջ խօսք պիտի առնեն Տիկին Հուրի Իփէքեան, Լիւք-Անտրէ Մարսէլ, Շ. Նարդունի եւ Կ. Փօլատեան։ Հանդէսը ունի նաեւ գեղարուեստական ճոխ բաժին մը, մասնակցութեամբ Օր. Իրիս Գիւլպիւլեանի (երգ), Օր. Ժիւլիէթ Աւետիսեանի (արտասանութիւն).

Դիւրացնելու համար Ֆրանսայի հայ գաղութին մասնակցութիւնը այս հանդիսութեանց, մեզի կը հաղորդուին հետեւեալ կարգադրութիւնները։

Ուխտագնացութեան համար պիտի կազմուին երկու խումբեր.—

Ա. Խումբ.— Փետրուար 9ին, առաւօտեան ժամը ութին կը մեկնի Փարիզէն (Կար տիւ Նոռ), կէսօրին կը հասնի Գրիւսէլ, ուր կը տրուի իրենց կէսօրուան ճաշը, յետոյ կը մեկնի Կան, ուր ներկայ կ'ըլլայ պաշտօնական հանդիսութեան, վերադարձ Գրիւսէլ, ճաշ եւ վերադարձ Փարիզ, ուր կը հասնի գիշերուան ժամը 11ին։

Այս խումբին մասնակցողները ծախքերուն համար (երկու ճաշ եւ ճամբորդութիւն երթուդարձ) կը վճարեն 7000 Ֆր.։

Բ. Խումբ.— Այս խումբը գիշերը կը մնայ Գրիւսէլ, ներկայ գտնուելու համար փառատօնին, եւ յաջորդ օրը, երկուշաբթի, կէսօրին ճաշ, պտոյտ քաղաքին մէջ, վերադարձ գիշերը ժամը 11ին։

Այս խումբին մասնակցողները ծախքերուն համար, կիրակի եւ երկուշաբթի օրուան ճաշերուն, երթուդարձ ճամբորդութեան եւ պանդոկի համար, կը վճարեն տասը հազար ֆրանք։

Արձանագրուիլ մինչեւ Ցունուար 31 Գ. Նուպար Ցովհաննէսեանի մօտ։ Շոգեկառքի տոմսակները գնելու համար, իւրաքանչիւր արձանագրուող պարտաւոր է հինգ հազար ֆրանք կանխավճար մը ղրկել։

HOVHANNESSIAN NOUBAR
14, Rue du Soleil, Paris 20e
C. C. P, 7065-15

կամ չէք պանքերով։

Անոնք որ կ'ուզեն իրենց միջոցներով ճամբորդել (կառքով կամ շոգեկառքով), Գրիւսէլի մէջ ժամադրուելու համար յանձնարարելի է տեղեկութիւն ուզել Գ. Նուպար Ցովհաննէսեանէ։ Այլ երկիրներէ մասնակցիլ ուզողները կրնան տեղեկութիւն ուզել գրելով ուղղակի Գրիւսէլ, Ուս. Ոստան, Գ. Ցակոբ Իսքէնտէրեանի։ Լիոնէն մասնակցիլ ուզողները կրնան դիմել Գ. Գրիգոր Թովմասեանի։ Մարսէյլէն մասնակցիլ ուզողները՝ Գ. Կ. Փօլատեանի։

Ֆրանսահպատակները կը ճամբորդեն առանց վիզայի, Նանսէնեանները վիզայով։

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

ՀՈՂ ԵՒ ՔԵՐԹՈՂ

Այսօր ինձ ասաց մի ծախորդ քերթող՝
—« Կարդացի ես քո գովքը «Մայր հողին».
Հերիք է, եղբայր, հողին տալ ներբող,
Հողերը թողէք հողը հերկողին»։

Եւ ես ասացի ծախորդ քերթողին,—
«Արդեօք գրե՞լ ես դու գէթ երկու տող՝
Արժանի այս մեր սրբազան հողին,
Ով դո՛ւ, հողի տակ անցնելիք քերթող»։

Վ. ՆՈՐԵՆՑ

ՏԵՍԱԾՈՒ

HISTOIRE DE L'ARMÉNIE ET DU PEUPLE ARMÉNIEN

(Ամէնէն հին ժամանակներէն մինչեւ մեր օրերը) պատմական ընթերցումներով, երեք աշխարհագրական քարտէսներով եւ բազմաթիւ « Օր – բէնսը » պատկերներով։ Գրեց Հրանդ Թորոսեան, (դասախօս Արեւելեան լեզուներու վարժարանին, հրապարակագիր եւ անդամ փարիզեան Լրագրողներու ընկերութեան)։

Ցառաջաբան՝ Լուի Մարէն (նախկին նախարար), տպարան Ալեքսանտր, Փարիզ։ Գին հազար ֆրանք։ Դիմել հեղինակին.— Թղթատարի ծախքով 1070 Ֆր։

5, RUE FRANÇOIS PINTON, PARIS 19
Tél. BOT. 57-41

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (103)

ԿԱՅԾԵՐ

Լ.

ՔՐԴՈՒՀԻՆ ԵՒ ՀԱՅՈՒՀԻՆ

Հասօն սկզբում շատ դժուարացաւ մեր ուխտ գնալու մասին, ասելով, թէ տունը բոլորովին կը մնայ անտէր, թէ տունը առանց տղամարդի հսկողութեան թողնել չէ կարելի, որովհետեւ ամէն գիշեր գողութիւններ են պատահում. թէ նա, Հասօն, պէտք է ստիպուած լինի թողնել գաշտը եւ գնալ տանը պահելու. այն ժամանակ նրա ցանքերը կը մնան առանց հսկողութեան։ Նա աւելացրուց, թէ անիծած Քրդերն իսկակ բարբարոսներ են, որքան կարողանում են վեր առնել՝ գողանում են, իսկ մնացածը փչացնում են եւ այնպէս հեռանում։ Եւ նա այս պատճառով ամբողջ գիշերը չէ քնում, հէնց հրացանը կողին դրած, նստում է եւ բաց աչքերով հսկում է. աչքդ խփեցիր, բոլորը կը տանեն։ Եւ վերջացրուց, թէ իր հայրը — ծերունի որսորդը — կամ Մըհէն եթէ հեռացան, նրանք յոյս ունէին իմ վրայ, հիմա որ ես էլ գնամ, գիշերները տանը ո՞վ պէտք է նայէ եւն.։

Ես պատասխանեցի, թէ մեր գնալ եւ գալը կը տեւէ ոչ աւելի քան թէ մի շաբաթ, եւ այս միջոցում դժուար չէր լինի մի մարդ վարձել եւ դնել տանը որպէս պահապան։

Այնուհետեւ Հասօն շատ խուլ կերպով ակնարկեց, թէ հասարակութեան կարծիքը վատ բացատրութիւն կը տար մի այսպիսի նոր, եւ իրանց երկրում դեռ օրինակը չտեսնուած, երեւոյթի մասին, երբ մի չափահաս աղջիկ մի քանի օրով ուխտ է գնում, իր մօտ ազգականը չեղող, օտար տղամարդի հետ։

Հասօյի ակնարկութիւնը թէեւ բոլորովին ճիշդ էր, բայց ես կամեցայ հերքել, ասելով՝ թէ Մարօն ինձ համար նոյն նշանակութիւն ունի, որպէս իրան, Հասօյի համար, նա մեր երկուսիս քոյրն է։Մենք ամէնքս երեխայութիւնից մեծացել ենք միասին, որպէս մի եւ նոյն դերդաստանի զաւակներ։

— Դրուստ է քո ասածը, Ֆարհատ, պատասխանեց նա։— Բայց դու տեսե՞լ ես, որ մեր երկրում մի քոյր իր եղբօր հետ հեռու տեղ ուխտ գնայ։

— Չեմ տեսել։

— Էլ ի՞նչ ես խօսում։ Կովը կովի մօտ են կապում, հորթը հորթի մօտ, եզը՝ եզան մօտ։ Այսպէս էլ են մարդիկը։

Հասօն սովորութիւն ունէր իր խօսակցութեան մէջ ամէն օրինակները վերառնել անասուններից. Դասաւորել տեսակը տեսակի հետ — դա նրա համար օրէնք էր։

— Ես կը գնամ մենակ, առանց Մարօյին իմ հետ տանելու։

Նա ոչինչ չպատասխանեց, մտածութեան մէջ ընկաւ։

— Ես գուցէ կրկին չեմ վերադառնայ, աւելացրի ես։

Հասօն նկատեց, թէ որպիսի վիրաւորական յանգով յայտնեցի իմ վերջին եւ վճռական խօսքը, որ գրեց նրան խիստ դժուար դրութեան մէջ։ Նա գիտէր, որ իր հայրը ցանկանում էր ինձ իր մօտ պահել. այժմ հօր բացակայութեան ժամանակ առիթ տալ ինձ հեռանալու, դա գցում էր Հասօյին պատասխանատուութեան ներքոյ։

Հասօն անկեղծ էր. նա չունէր խորամանկ մարդու ձեւերը։ Նա յայտնեց, թէ կարօն ինձ յանձնել էր նրա հօրը, իսկ հայրը գնալու ժամանակ պատուիրեց Հասօյին, որ վարուէր իմ հետ եղբայրաբար, որպէս զի որսորդի տունը ինձ ձանձրալի չլինէր, եւ աւելացրուց, մի փոքր հանաքի ձեւ տալով իր խօսքերին.

— Դու երեխայութիւնից իրասածի (յամառ) տղայ էիր, Ֆարհատ։ Ես գիտեմ, եթէ քեզ կարողանամ համոզել, Մարօյին ամենեւին չեմ կարող, նա աւելի կապը կտրած է։ Գնացէք, ինչպէս ուզում էք, այնպէս արեցէք, ես էս դործից ձեռքերս լուանում եմ...։

— Մարօն ուզում է, որ քո կամքովն լինի։

— Ուրեմն, թող Խաթունին էլ իր հետ վերառնէ։

— Դարձեա՞լ «կովը կովի հետ...»։

Հասօն ծիծաղեց։ Ծիծաղը նրա բարի երեսի վրայ փոխուեցաւ ժպիտի, եւ նա ասաց.

— Քոյրս քեզ շատ է սիրում, Ֆարհատ։

— Ի՞նչ գիտես։

— Նա ինքն ասաց ինձ։

— Թող սիրէ, աւելի լաւ։

— Բայց դո՞ւ։

— Ե՞ս...։ Մենք սիրում էինք մէկ մէկու, երբ դեռ երեխայ էինք։

— Այն սէրն ուրիշ էր։

— Սէրը միշտ սէր է. նա չէ փոխւում։

— Դու կարդացողի գլուխ ունես, Ֆարհատ, քեզ հետ դժուար է խօսելը, ասաց Հասօն, եւ բարձրացրուց իր խարազանը, սկսեց քշել արօրին լծած եզները։

Ես հեռացայ։

Զարմանալին այն էր, որ մի քանի շաբաթներ սովորած լինելով, այն ժամանակ ես ուսումնական էի համարւում։ Ի հարկէ Հասօյի աչքում ամէն տիրացու կշիռ ունէր. թէեւ ես ինքս այժմ ծիծաղում եմ իմ այն ժամանակուայ գիտութեան վրայ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

իր մօտ եւ Ֆրանսայի չորս զինուորներուն հարցը մնաց առկախ :

Այս պարագաներուն մէջ վարչապետ Կայեառ դժուար կացութեան մը մատնուած է. ապահովաբար Գչ. օրէն առաջ որոշում մը պիտի տայ՝ Ազգ. ժողովին ձեռնունայն չներկայանալու համար :

Միւս կողմէ, դժուար է նաեւ Թունուզի Նախագահին համար՝ որոշում մը տալ. երկրին մէջ իրեն դէմ վտանգաւոր հոսանք մը կրնայ բարձրանալ, եթէ ամբողջութեամբ Ֆրանսայի կողմը հակի եւ անտեսէ իր հողամասին վրայ գտնուող Ալժերիացիները :

Ցամենայն դէպս կը սպասուի Ազգ. Ժողովին տալիք որոշումին : Թունուզի քաղաքական շրջանակներն ալ կը յայտնեն թէ Փարիզի հետ դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզելու ոչ մէկ պատճառ կայ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԱՐԱՅԻ մէջ Պաղտատի Ուխտին տնտեսական յանձնախումբը սկսաւ իր ժողովները գումարել : 6 երկիրներ յանձնախումբին մաս կը կազմեն.— Թուրքիա, Իրաք, Պարսկաստան, Փաքիստան, Անգլիա եւ Միացեալ Նահանգները, որ միաժամանակ նախապատրաստական աշխատանքներ կը տանին Յունուար 31ի ժողովին համար :

ԱՆԳԼԻՈՅ Արտաքին նախարարութեան բանբերը յայտարարեց թէ Գերմանիոյ բրիտանական ուժերը առ այժմ պիտի չպակսին. ծանօթ է թէ Անգլիա կը մտածէ մինչեւ 1959 Մարտ 50.000 զինուոր պակսեցնել Գերմանիոյ իր բանակէն :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ Ազատագր. Ճակատը մօտ ատենէն ժողով մը պիտի գումարէ Թունուզի մէջ :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ ահաբեկիչները դարձեալ սկսած են խռովութիւններ սերմանել. օդը հանած են կամուրջ մը, որուն պատճառով կառավարութիւնը երկիրը հսկողութեան տակ առած է, կամաւորներ ալ արձանագրելով ոստիկանութեան մէջ :

ՓԵՇՏԱՅԻ մէջ ամերիկացի լրագրող[illegible] ներէ [illegible] Հունգարիոյ փոխնախագահը յայտարարեց թէ կարտինալ Մինծէնթի ներկայիս կը գտնուի ամերիկեան դեսպանատան մէջ եւ կրնայ մնալ այնտեղ՝ մինչեւ որ երկինք երթայ :

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ հրատարակուած տեղեկագիր մը կ'իմանանք թէ ներկայիս երկրին մէջ 17.994 բանտարկեալներ կան, որոնց 1425ը՝ քաղաքական նպատակներով ձերբակալուած են : 1935ին, հանրապետական կառավարութեան շրջանին 34.526 բանտարկեալներ կային, որոնց 6292ը՝ քաղաքական :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ մամուլը կը զգուշացնէ Ճափոնի կառավարութիւնը՝ ամերիկեան հրթիռներու արձակարաններուն կառուցման դէմ. այդ պարագային՝ Ճափոն պատերազմի դոհ մը պիտի ըլլայ, կը գրեն կարմիր թերթերը :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Կրընոպլէն ընկեր Պետրոս Մանուկեան հազար ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի տըպարանին :

×

Տէր եւ Տիկին Մեսրոպ Մարդանեան իրենց զաւկին ողբացեալ Ալիս Միքայէլեանի յիշատակին փոխան հոգեհանգիստի երկու հազար ֆր. կը նուիրեն Սեր. Մուրատ Ռաֆայէլեան վարժարանին : Ստանալ Ն. Դարբինեանէ :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՄՍՕՐԵԱԿ ամսաթերթ Դպրութեանց եւ Արուեստի, խմբագրական կազմ՝ Հրաչ Զարդարեան, Գրիգոր Ճիզմէճեան եւ Զ. Մ. Որբունի : Հասցէ՝ Զ. Եօքմիւզեան, 8 Րիւ Նօթրը Տամ տը Լօրէթ, Փարիզ(9) : Բաժանորդագրութիւն՝ տարեկան 600 ֆրանք :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին տարեկան պարահանդէսը, Կիրակի 9 Մարտ, Ե. Թաղամասի քաղաքապետարանի սրահին մէջ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Այրի Տիկին Մաքրուհի Գօյաճեան, Տէր եւ Տիկին Սահակ Գօյաճեան, Պ. Մուրատ Գօյաճեան, Օր. Լիւսի Գօյաճեան, Տէր եւ Տիկին Ճելոյեան, Տէր եւ Տիկին Գօյաճեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Քէօսէեան, Տէր եւ Տիկին Սիմոնեան (Ամերիկա), Գառնիկ Քիլարճեան ընտանիք Տէր եւ Տիկին Աստուր Հայրապետեան, Օր. Հայկանոյշ Ֆուրունճեան սրտի խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, հօրեղբօր եւ ազգականին՝

ԳԱԳՈՒՇ ԳՕՅԱՃԵԱՆԻ

մահը՝ 56 տարեկանին : Թաղումը կատարուած է Չորեքշաբթի 15 Յունուարին, Սէն Մորիս տը Պէյնօի մէջ, Սէն Մարթէնի գերեզմանատունը :

Տէր եւ Տիկին Տեֆոնթընէլ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տէրվիշեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կիւլպէնկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նիւզպաշեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Ժագ Կիւլպէնկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժօզէֆ Կիւլպէնկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Շիշմանեան եւ զաւակը, ինչպէս նաեւ Տեֆոնթընել, Տէրվիշեան, Կիւլպէնկեան եւ Պարիք ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՀԱՅԿՈՒՀԻ ՈՒՂՈՒՐԼԵԱՆԻ
(Ծնեալ Նիւզպաշեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 16ին, 75 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս երկուշաբթի ժամը 13.45ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Լա Կարէնի գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ ընդունիլ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

19 Յունուար, Կիրակի, Սկիզբ առաւօտեան ժամերգութեանց ժամը 8.30ին, Ս. Պատարագ ժամը տասնին :

Հանդիսաւոր հոգեհանգիստ՝ Զամպաքճեան, Գույումճեան, Օհանեան եւ Պալթաեան գերդաստանաց հին եւ նոր ննջեցելոց, ըստ կտակի հանգուցեալ Տիկին Վալանթին Կարապետ Զամպաքճեանի ժամը 11.45ին :

> **ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ**
> ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1ԷՆ Ի ՎԵՐ
> «ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆ Է՝ 3500 ՖՐԱՆՔ,
> ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 1900
> ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ՝ 4000

NOTRE DAME DE PARISԻ

Մայր Տաճարին մէջ այս կիրակի (Յունուար 19) ժամը 17ին,

ԳԵՐՊ. Հ. Կ. Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

պիտի մատուցանէ ձայնաւոր պատարագ, Եկեղեցիներու Միութեան Ութօրեակին բացման առիթով :

Երգչախումբը կը ղեկավարէ Պ. Վ. Տէվէնեան :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ կին մը որ օրուան ընթացքին ընկերանայ տիկնոջ մը, ի հարկին, բնակութեան դիւրութեամբ : Դիմել նամակով կամ անձամբ Տիկին Նորիկեանի, 145 րիւ տէ Մէօնիէ, Պանեէօ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Լաւ կտրող մը «կրան սէրի» աշխատանքի համար : Դիմել՝

PARIS-CALIFORNIE
16, Rue St. Cécile, Paris 9e

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

> ## ՎԻԷՆԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
> ## ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
> Ի նպաստ «Հայաստան» ամսաթերթին
> Յունուար 25ին, Շաբաթ իրիկուն
> Սալ տէ Ֆէթի շէնք սրահներուն մէջ
> Առաջնակարգ նուագախումբ
> **Compangons de Rythmes**
> Սիրով կը հրաւիրուին կեդր. Ֆրանսայի Նոր Սերունդի ընկերները :
> Մուտք 300 ֆրանք :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Աղքատախնամ — Որբախնամ վարչութիւնս խորին շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Յակոբ Փափազեանէ հինգ հազար ֆրանքի նուէրը, իր զաւկին մահուան արկածէ մը ողջամբ ազատուելուն առիթով :

Ինչպէս նաեւ Պ. Իսքէնտէր Թոքաթլեանէ երեք հարիւր ֆրանքի նուէրը Մըննըղեան տօնի առիթով :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԵՐԵԿՈՅ

Կազմակերպուած Շաւիլի Կրօն. ընկերակցութեան կողմէ : Ի նպաստ Շաւիլի նորակառոյց եկեղեցիին եւ դպրոցին :

Այս երեքշաբթի, ժամը 20.45ին Սինեմա Լա Սիկալի մէջ 9 Ավընիւ Կասթօն Պուասոն, Շաւիլ Վէլիզիի կայարանին մօտ (Լինեը Էնվալիտ) :

Պիտի ցուցադրուի՝

Ա) Այց մը գիւղատնտեսական ցուցահանդէսի եւ հայկական փավիյոնին :

Բ) Լենինային լճին գաղտնիքը (գունաւոր) :

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Կառ տէ զ'Էնվալիտ. իջնել Շաւիլ Վէլիզի :

Երեկոյթը պիտի սկսի ժամը ճիշդ 20.45ին եւ պիտի աւարտի ժամը 23ին, որպէսզի Ճեռուէն եկողները կարենան առնին վերադառնալ :

Մուտք 300 ֆրանք :

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Յ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 16ին, Պուա Քոլոմպի կայարանին դիմացի սրճարանը (O Stéphane) : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Վալանսի Հայ Ազգ. Միութեան կողմէ, ի նպաստ զաղութիս Աղքատախնամի : Կը ներկայացուի

«ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ»

Կը խաղայ յայտնի դերասան ԹՐԱԳԵՇ, Մարսէյլէն իր ամբողջ խումբով :

25 Յունուար, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Թաղապետական Թատրոնը :

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ
ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մամուլի տակ է Նոյեմբեր — Դեկտեմբեր թիւը, 48 էջ, ճոխ բովանդակութեամբ : Այժմէն բաժանորդագրուիլ 1958 տարուան համար :

Տարեկան բաժնեգինը 1000 ֆրանք Ֆրանսա, 1200 ֆր. արտասահման : Ուշ վճարողները պիտի վճարեն նոր սակով :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Եուկոսլաւիայէն Սարգիս Յովհաննէս Բաթէեան (Շարքըշլա Ղազմազարա գիւղէն) որ Պալքանեան պատերազմին Սերպիա գերի իյնալով վիրաւոր եւ հիւանդ կը հաստատուի Սերպիա : Ներկայիս կը կոչուի Սարգիս Եուվանովիչ, կը փնտռէ իր ազգականները Գօզոս, Սարգիս, Դանիէլ Ղարիպեանները, եւ մօրեղբօր կողմէ ազգական Խորէն եւ Զաքարիա Արմաղանեանները : Տեղեկացնել Սարգիս Եուվանովիչ, Փանսիոնէր Բոէչասու, Եուկոսլաւիա :

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԷՍ
ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅ ԵՐԳԻՆ

Հայերէն կ'երգէ YVES TESSIER

(Տաղանդաւոր երգիչ, մասնագէտ ամենադժի տոհմիկ երգերու)

ԿԸ ԽՕՍԻՆ LUC-ANDRÉ MARCEL ԵՒ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ուրբաթ, 24 Յունուար իրիկուան ժամը 21ին, Սալ Մազընոյի մէջ
Կազմակերպութեամբ Համազգայինի Կը նախագահէ՝ Պ. Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Շաբաթ, 25 Յունուար, իրիկուան ժամը 21ին, Ժարտէն տը Վիլ — «Սալ տը Քոնսէր»ի մէջ :
Կազմակերպութեամբ Ազգային Միութեան :

ԼԻՈՆ.— Կիրակի, 26 Յունուար, կէս օրէ ետք ժամը 16ին, Գ. քաղաքապետարանի շէնք սրահին մէջ :
Կազմակերպութեամբ՝ Նորակազմ Հայ Մշակութային Միութեան :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին, ի նպաստ կայանին եւ իր կրթական նպատակներուն :

Յունուար 26ին, Կիրակի, ժամը 16էն 24

SALLE VOLTAIRE

Orchestre JACQUES MORENO իր երգերով

Գեղարուեստական բաժին՝ Թատերական ներկայացում՝ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ եւ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ կողմէ :

արտասանութիւն, երգ, եւ անակնկալներ : Պիւֆէ մատչելի գիներով :

Հաղորդակցութիւն.— Էքօլ Շարանթօնէն 103 թիւը առնել եւ իջնել րիւ տը լ'Իւնիօն :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R C Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 21 ՅՈՒՆՈՒԱՐ — MARDI 21 JANVIER 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 80[illegible] — 34EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3899

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐ

●

Շաբաթը վերջացաւ՝ առանց որեւէ լուծում բերելու Ֆրանսան եւ քաղաքական աշխարհը մտահոգող խնդիրներուն :

Ֆելիքս Կայեառ ծայրը ծայրին վստահութեան քուէ ստացաւ Ազգային Ժողովէն՝ նախկին ռազմիկներու խնդրին առթիւ :

Երեսփոխանները չհամարձակեցան նախարարական նոր տագնապ մը ստեղծել այն պահուն, երբ բազմաթիւ կնճռոտ հարցեր դրուած էին կառավարութեան օրակարգին վրայ :

Ամէնէն աւելի մտահոգիչն է Ալժերիոյ հարցը, որ 1954ի Նոյեմբերէն ի վեր ահաւոր զոհողութիւններ կը պարտադրէ Ֆրանսայի :

Տնտեսական — ելմտական տագնապը անոր անմիջական հետեւանքներէն մէկն է :

Քաղաքական գետնի վրայ՝ արաբական երկիրներու հետ Ֆրանսայի յարաբերութեանց ներկայ լարուած վիճակը նոյնպէս Ալժերիոյ խնդրին հետ կապուած է :

Ամէնէն վերջին օրինակն է Թունուզի պարագան :

Ֆրանսական խնամատարութեան ենթակայ այս երկիրը իր ազատագրութենէն ի վեր չէ դադրած օգնելէ իրեն դրացի ու ցեղակից Ալժերիոյ ապստամբներուն, դժուարացնելով կառավարութեան խաղաղեցման ձեռնարկները :

Թունուզի Հանրապետութեան Նախագահ Հապիպ Պուրկիպա՝ ազգայնական տարրերու ճնշումին տակ շատ յանձնապաստան դիրք մը բռնած է Ֆրանսական կառավարութեան հանդէպ, մերժելով ընդունիլ այս վերջինին պաշտօնական ներկայացուցիչները :

Խորհրդարանին մէջ մեծ արձագանգ գտաւ այս դէպքը, ընդհանուր զայրոյթ առաջ բերելով : Մանաւանդ որ տակաւին մտքերու մէջ թարմ է Ֆրանսայի մեծ դաշնակիցներուն՝ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի կողմէ Թունուզի զէնք հայթայթուելու պարագան :

Ալժերիոյ հարցը շատոնց կարգադրուած կ'ըլլար անշուշտ, եթէ օտար պետութիւններ եւս արաբական երկիրներու օրինակին հետեւելով՝ օժանդակած չըլլային ապստամբներուն՝ զէնքով ու ռազմանիւթով :

Խորհրդարանը անցեալ շաբաթ չուզեց դահլիճը տապալել նաեւ անոր համար, որ Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ ներկայիս Ամերիկայի մէջ Ժան Մոնէ բանակցութիւններ կը վարէ՝ կարեւոր փոխառութիւն մը կնքելու համար :

Փոխատուները դրամ տալէ առաջ ապահովութիւններ կ'ուզեն Ֆրանսայի տնտեսական վերականգնումի ծրագրին մասին : Ու ամէնէն առաջ կը պահանջեն գործ ունենալ դահլիճի մը հետ, որ քիչ-չատ հաւասարակշռուած ելմտացոյցով մը պիտի ջանայ կառավարել երկիրը :

Եթէ Ֆելիքս Կայեառ տեղի տար նախկին ռազմիկներու պահանջներուն առջեւ, ելմտացոյցին բացը վեց միլիառի ծայրագոյն սահմանը պիտի անցնէր եւ տնտեսական տագնապը աւելի ծանրակշիռ դառնար :

Փոխառութիւնն ալ կրնար ջուրը իյնալ : Մինչ Ֆրանսական կառավարութիւնը իր անմիջական վճարումներուն համար պէտք ունի 450 – 500 միլիոն տոլարի (շուրջ երկու հարիւր միլիառ Ֆրանք) :

Նախարարական նոր տագնապի մը համար ուրիշ պատճառներ չեն պակսիր :

Սահմանադրութեան վերաքննութիւնը եւ ընտրական օրէնքի բարեփոխումը դիւրաւ լուծուելիք խնդիրներ չեն : Իւրաքանչիւր կուսակցութիւն կամ խմբակցութիւն տարբեր անկիւնէ պիտի քննեն այս հարցերը՝ համաձայն իրենց շահերուն :

Վերջին դէպքերը ցոյց տուին, որ Ֆելիքս Կայեառ հաստատուն եւ ապահով մեծամասնութիւն մը չունի Ազգային Ժողովին մէջ :

Երեսփոխաններու հայրենասիրական զգացումն է միայն, որ կրնայ երկար ատեն իշխանութեան գլուխ պահել ներկայ դահլիճը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ 28 ԶԻՆՈՒՈՐ ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱՒ

ՅՈՒԿՈՍԼԱՒ ՆԱՒ ՄԸ 148 ԹՈՆ ՌԱԶՄԱՄԹԵՐՔ ԿԸ ՏԱՆԷՐ ԱԼԺԵՐԻԱ

Վերջին բազմաթիւ դէպքեր պատահեցան Ալժերիոյ մէջ : Օրլէանվիլի մօտերը 28 զինուորներ զոհ գացին ապստամբներու դաւադրութեան եւ հինգ ուրիշներ անյայտացան :

Ցաւալի այս միջադէպը պատահեցաւ Ուարսենիի լեռներուն մէջ, Ուետ Ֆոտտայէն քանի մը քիլոմեթր անդին :

Մշուշն ու անձրեւը օգնեցին դաւադիրներուն : Խումբ մը բանակայիններ շրջանին մէջ հսկողութիւն կը կատարէին, նկատելով որ զինեալ Ֆելլաղաններ տեսնուած էին լեռներու մէջ :

Կէսօրուան մօտ, զինուորները ճաշի նստան. այդ պահուն խումբ մը համազգեստաւոր մարդոց ստուերներ մօտեցան զինուորներուն, վարժ բանակայիններու նման :

Յանկարծ, ձայն մը Ֆրանսերէն ըսաւ .

— Տեղակալ Ք.-ի խումբն է . . . մի կրակէք :

Զայնը տուած էր ծանօթ հրամանատարի մը անունը, հետեւաբար՝ զինուորականները վար առին իրենց զէնքերը : Ճիշդ այդ պահուն, Ֆելլաղանները գնդացիրով կրակ բացին : Անակնկալի եկած 28 զինուորներ սպաննուեցան : Ապստամբները իրենց հետ տարած են հինգ զինուորներ :

Ներկայիս հազարաւոր զինուորներ փնտռտուք կը կատարեն այդ շրջանին մէջ, ուր կը կարծուի թէ մեծ թիւով խռովարարներ կան :

Միւս կողմէ Սիտի Պել Ապէսի «Քաֆէ Ֆրանսիա»ն առջեւ ռումբ մը պայթեցաւ, պատճառ դառնալով երեք Եւրոպացի կիներու սպանութեան : 47 վիրաւորներ փոխադրուեցան Պել Ապէսի հիւանդանոցը : Վիրաւորներուն մէջ կան փոքրիկ մը, երեք զինուորականներ եւ հինգ մահմետականներ : Ռումբը դրուած էր հեծիկի մը ետեւը, ծրարի մը մէջ :

Կէլմայի մէջ ալ կրակ բացուեցաւ զինուորականի մը կառքին վրայ. երեք հոգի սպաննուեցաւ, որոնց մէկը՝ վեց տարեկան երախայ մը :

Զինուորական եւ քաղաքական շրջանակներու ուշադրութիւնը կեդրոնացաւ Եուկոսլաւիական նաւու մը վրայ, որ 148 թոն զէնք եւ ռազմանիւթ կը փոխադրէր Ալժերիոյ ապստամբներուն համար : Ցարդ երեւան հանուած ռազմամթերքներուն մէջ կարեւորագոյնն է այս վերջինը. երեք անգամ աւելի՝ քան «Աթոս» նաւուն փոխադրած զէնքերը :

Սլովենիա բեռնատար նաւը Թիժեկա նաւահանգիստէն ճամբայ ելած էր Նիւ Եորք երթալու համար, Քազապլանքա հանդիպելէ վերջ : Ֆրանսացիները կասկածելով հսկողութիւն կը կատարէին անոր վրայ. փոթորիկը պատճառ դարձաւ, որ այս աշխատանքը դժուարանայ : Օդանաւ մը յաջողեցաւ երեւան հանել Սլովենիան, որ արգիլուած ծովափի մը ուղղութիւնը կ'առնէր : Անմիջապէս նաւը առաջնորդուեցաւ դէպի Օրան եւ լուրջ խուզարկութեան մը ենթարկուեցաւ : 1200 սնտուկներ երեւան ելան, որոնք 148 թոն զէնք եւ ռազմանիւթ կը պարունակէին : Զինուորական իշխանութիւններու կողմէ ռազմամթերքը ամբողջութեամբ գրաւուեցաւ :

Պելկրատի մէջ տակաւին պաշտօնական յայտարարութիւն մը չեղաւ այս ուղղութեամբ : Ծանօթ ալ չէ, թէ գրաւուած զէնքերը ո՞ւր պատրաստուած էին :

Պելկրատի Ֆրանսական դեսպանը այս հարցին առնչութեամբ խօսակցութիւն մը պիտի ունենար Եուկոսլաւիոյ Արտաքին նախարարին հետ :

Թունուզի Խորհրդարանին մէջ Նախագահ Պուրկիպա խօսած է Ֆրանքօ-թունուզեան նոր տագնապին մասին, յայտարարելով թէ ո՛չ Ֆրանսացիները եւ ո՛չ ալ Ալժերիացիները մուտք գործած էին իրենց սահմանէն : Պուրկիպա ճիգ պիտի չխնայէ որ նոր տագնապ մը ծայր չտայ երկու երկիրներու միջեւ :

ԱՂԻՏԱԼԻ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ

Մինչ այս մինչ այն, ողողումները մեծ աւերներ գործեցին Ալժերիոյ մէջ : Առաջին տեղեկութեանց համաձայն, 40 հոգի խեղդամահ եղած է, երեք հարիւր հոգի անյայտացած եւ 2500 հոգի անապաստան կը մնայ : Կացութիւնը ծանր է մանաւանդ Պոնի հարաւային շրջանին մէջ, ուր գետերը յորդեցան : Ֆիլիփվիլ – Քոլոյի մէջ ելեկտրականութիւնը կտրուած է, փակուած են ճամբաները. երեք հարիւր հոգի անյայտացաւ՝ յանկարծակի ողողումէ մը ետք : 2500 հոգի անապաստան մնացած է Կոստանդինի շրջանին մէջ :

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՍՊԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Սպանիոյ մէջ աւելի քան քառասուն հոգի ձերբակալուեցաւ, մեծ մասով ուսանող : Մեղադրեալները կը փորձէին համայնավար կուսակցութիւնը վերահաստատել երկրին մէջ :

Ոստիկանութեան հարցաքննութիւններէն երեւան ելաւ, որ մեղադրեալները խորհրդային կեդրոններէ քաղաքական հրահանգներ ստանալով կը գործադրէին, մանաւանդ ուսանողական շրջանակներու մէջ : Կը պատրաստէր զանգուածային ապստամբութիւն մը՝ երկրին մէջ խռովութիւններ հանելու համար :

Զօրավար Ֆրանքոյի իշխանութեան գլուխ գալէն ի վեր ամէնէն խիստ խուզարկութիւններ կատարուեցան երկրին մէջ : Ձերբակալուած անձերուն մէջ կը գտնուի Դամասկոսի սպանացի դեսպանին զարմիկը, որ մաս կը կազմէր Սպանիոյ համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէին : Ձերբակալուողներուն մէջ կը գտնուի նաեւ կին մը : Սպանական բոլոր թերթերը լուրը կը հաղորդեն մեծ խորագիրներով, բայց ոչ մէկ մեկնաբանութիւն կուտան :

Սրբ Սրբին

«ՍՊՈՒՏՆԻԿ»Ը Ի ՊԱՏՈՒՈՅ

Ռ. կուայի «Սպուտնիկ»ը բրիտանական հպատակութեան կամ ամերիկեան քաղաքացիութեան վկայագիր ստացաւ : Այսինքն անգլերէն լեզուի բառարանէն ներս մտաւ : Կը լսեմ որ Ուէպսթըրի եւ ուրիշ բառարաններու յաջորդ տպագրութեանց մէջ, գրաւած պիտի ըլլայ իր տեղը : Անշուշտ, ֆրանսական «Լառուս»ն ալ պիտի հիւրընկալէ զինքը, Մարիուսի տառերը հագցնելով անոր — *Սպուտնիկ* :

Բնականաբար, մենք ալ պիտի հետեւինք անոնց օրինակին : Այսուհետեւ, *Սպուտնիկ*, մեզի համար ալ, պիտի նշանակէ «արբանեակ», «ուղեկից» :

Առաջին անգամը չէ որ օտար բառ մը մեր աշխարհաբարէն ներս մուտք կը գործէ : Չեմ համրած, բայց, կարծեմ, մէկ, երկու հարիւր օտար բառեր, երբեմն իրենց եղածին պէս, որդեգրած ենք — ալքոլ, բէյ, բոն, խարտա, լեմոն, բրոֆիլ, մեթր, վակոն, մեթոտ, սիսթեմ, ժեսթ, շիֆ, կոմիտէ, զենիթ, զեփիւռ, կլիմայ, մեքենայ, կաղանդ, հորիզոն, արշիւ, վեթօ եւ բազմաթիւ ուրիշներ :

Ի սէր Աստուծոյ, այս ցանկին մէջ չմտցնէք Երեւանի շօշորթաբանութիւնները — պրէզիդենտ, րէսպուբլիկա, պարտիա, տերիտորիա, օկուպացիա, կոլեկտիվացիա, օբիէկտիւ, սուպիէկտիւ եւ հազա՜ր մէկ ուրիշ բարբարոսութիւններ, որոնք կը լլկեն մեր մեծասքանչ լեզուն :

Կան օտար բառեր, որոնց օտարութիւնը, այլեւս, մեր աչքին չի զարներ : Այսօր, *կաղանդ*, *զեփիւռ*, *կլիմայ*, *հորիզոն* բառերը մեզի համար զտարիւն հայերէն են :

Կան բառեր, որոնք օտարի կերպարանք ունին, բայց մեր բառարանէն ներս մըտած են՝ համաձայն տառադարձութեան կանոններուն : «Կոմիտէ»ն ֆրանսացիին *քոմիթէն* է, «կլիմա»ն, անոր *քլիմա*ն :

Բայց, կան ուրիշ բառեր, որոնց պարագային, Արեւմտահայերս յարգած չենք այդ կանոնները — մեթոտ, սիսթեմ, վեթօ, ժեսթ, փոխանակ գրելու մեթոդ, սիստեմ, վետօ, ժեստ, ինչպէս պիտի գրէին Արեւելահայերը : Այս վերջինները միշտ հաւատարիմ մնացած են տառադարձութեան պատուէրներուն, թէեւ, գրաբարագէտ Գարագաշեան կը գրէր թէ Սուրբ Մեսրոպի համար տառադարձական կանոն ըսուած բան չկար : (Տե՛ս Արեւելք, 17 Ապրիլ, 1888) :

Արեւմտահայերս չենք բողոքեր տառադարձական ուղղագրութեան դէմ : Բայց, կը շուարինք, երբ նոր օտար բառեր ու անուններ հայերէն տառերով գրենք կամ լատիներէն տառերով ներկայացնենք հայերէն անուն մը : Մեզի համար, Պերլինը Պերլին է, Պոսթոնն ալ Պոսթոն, ո՛չ թէ Բերլին եւ Բոստոն :

Ինչո՞ւ : Որովհետեւ, մենք կորսնցուցած ենք կարգ մը տառերու հնչական արժէքը : Պոլսեցիին համար Բ եւ Փ, Գ եւ Ք, Դ եւ Թ, Ձ եւ Ց, Ջ եւ Չ միեւնոյն բաներն են : Երեւանցիին համար, իրարմէ տարբեր : Վենետիկն ալ այս հարցին մէջ, Պոլսեցիին դաշնակից է եւ վէճ ունի Վիեննայի հետ :

Այս վէճը ամէն տեղ է, սակայն : Արեւմտահայը կ'ըսէ.

— Եղբա՛յր, այո՛, իրաւունք ունիք, բայց մենք ձեզի պէս չենք կրնար արտասանել . . .

Արեւելահայը կը պատասխանէ .

— Գործերնի՞դ ինչ է, սորվեցէք . . .

×

Իբրեւ նուազագոյն դարման, գէշ պիտի չըլլար եթէ Արեւմտահայերս խոստանայինք, որդեգրուած օտար բառը — որուն հայերէնին համարժէքը չկայ — այսուհետեւ գրել տառադարձական կանոններու առաջնորդութեամբ — մեթոդ, սիստեմ եւ . . Սպուտնիկ :

Պայմանաւ որ բացառութիւնները յարգուին . . . եւ Արեւելահայը չպահանջէ Արեւմտահայէն որ Փարքը գրէ «պարկ», Փարիզը «Պարիս» եւ Ճորճը «Ջորջ» . . .

Արեւմտահայուն քաշածները իրեն կը բաւեն : Նոր փորձանքներ չբանանք իր գլխուն եւ չխենթեցնենք զինքը . . .

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԿԻՊՐՈՍԻ ԽՆԴԻՐԸ

Քոնպայի մէջ, Հրանդ Թորոսեան, ը–սելէ վերջ թէ՝ Կիպրոսի խնդիրը նոր փուլի մը մէջ մտած է, բայց լուծումի մը հեռանկարը աւելի նպաստաւոր հանգամանք չի ներկայացներ, եւ թէ՝ նոր կառավարիչ Սըր Հիւ Ֆութի առաջարկները բրիտա–նական նախարարներէ ոմանց ընդդիմու–թեան կը բախին, կը գրէ.—

Հակառակ Անգլիոյ բարի կամեցողու–թեան, մտահոգութիւնը կը շարունակէ տիրել թէ՝ Կիպրոսի եւ թէ Թուրքիոյ մէջ: «Խօջա» կասկածոտ է միշտ: Իր ղեկավարին բերնով չյայտարարե՞ց մի–թէ որ այս յեղափոխական կազմակեր–պութիւնը պիտի վերսկսի իր զինեալ պայքարը եթէ գոհացում չտրուի իր ար–դար պահանջներուն. ոչ մէկ իրաւախո–հութիւն պիտի չընդունի ։

Միւս կողմէ, Թուրքերը տեսակ մը դառնութիւն ցոյց կուտան բրիտանական դիտաւորութիւններուն հանդէպ: Կը ցա–ւին որ վստահութիւն ունեցած են Լոնտո–նի վրայ որ, իր նախապէսուած պաշտօ–նութիւնները մոռնալով, կը ջանայ հի–մա դուրս ձգել Թուրքիան կատարուած բանակցութիւններէն, եւ հող պատրաս–տել այն իրաւունքին համար՝ զոր Կիպ–րոսցի ժողովուրդը ունի իր բախտորոշ–ման մէջ ։

Թուրքերը նոյն իրաւունքը կը պահան–ջեն նաեւ կղզիի իրենց հարիւր հազար կրօնակիցներուն համար, ու եթէ այդ կարելի չէ, կը պնդեն որ հողը բաժնուի երկու հակամարտ ժողովուրդներուն մի–ջեւ, որոնք այլեւս չեն կրնար քով քովի ապրիլ ։

... Կը մեղադրեն Անգլիան իր ցոյց տը–ւած չափազանցեալ ներողամտութեանը վրայ հանդէպ Յոյներուն, եւ այս՝ ի վը–նաս Թուրք ժողովուրդին որ սակայն հաստատապէս որոշած է զինու զօրու–թեամբ պայքարիլ յոյն հաւանական տի–րապետութեան մը դէմ ...

Այն յայտարարութիւնները՝ զորս Մա–կարիոս եպիսկոպոսը ըրաւ Աթէնք իր վերադարձին, Թուրքերը հանդարտեցնե–լու բնոյթ չունին ։ Թուելով այն պայ–մանները՝ որոնցմով միայն կրնայ վեր–սկսիլ Լոնտոնի հետ բանակցութիւննե–րուն, յեղափոխական շարժումին այս պետը անդրդուելիօրէն կը պնդէ որ այս բանակցութիւնները տեղի ունենան միայն Կիպրոսցի ներկայացուցիչներուն եւ բրի–տանական կառավարութեան միջեւ, ա–ռանց երրորդ անձերու մասնակցութեան, այսինքն՝ առանց Թուրքերուն: Այս բար–ձրաստիճան եկեղեցականը բաւականա–ցած է միայն յանձնարարելու իր հայրե–նակիցներուն որ բարեկամական զգա–ցումներ տածեն Թուրք հասարակութեան նկատմամբ ։

Մակարիոսի դրած պայմաններէն մէկն ալ սա է որ իր աքսորման վերաբերեալ տրուած հրամանագիրը յետս կոչուի, ինչ որ իրեն համար անհրաժեշտ է, որպէսզի կարենայ հաշտարար ոգի ցոյց տալ ա–պագայ բանակցութիւններուն մէջ Լոն–տոնի հետ, առանց իր հակառակորդներէն ամբաստանուելու որ եթէ երբեք տեղի տայ Անգլիոյ, ատիկա ըրած է ապահո–վելու համար Կիպրոս իր վերադարձը ։

Ինչպէս նախընթաց րոպէներէն կը հետեւի, Թայմզի կամուրջներուն տակէն շատ ջուր պիտի հոսի դեռ եւ շատ արիւն՝ Կիպրոսի մէջ, մինչեւ որ կարելի ըլլայ անելէն դուրս ելլել: Շատ ցաւալի է այս արեւմտեան պետութեանց շահերուն հա–մար: Յունաստան եւ Թուրքիա, երկուքն ալ ըլլալով անդամ Ատլանտեան Ուխտին, ռազմավարական շատ մեծ կարեւորու–թիւն ունին այս Ուխտին համար, եւ ա–նոնց միջեւ մղուելիք որեւէ սուր պայքար կրնայ վտանգաւոր խրամատ մը բանալ պաշտպանողական այն կազմակերպու–թեան մէջ՝ զոր Արեւմուտք սանդղած է Արեւելքի դէմ:

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՆՈՒԻՐԱԿ ԽՈՐԷՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԱՆ ՖՐԱՆՍԻՍՔՈՅԻ ՄԷՋ

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ 250 ՀԱՅԵՐ ԿԸ ԴԻՄԱՒՈՐԵՆ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏ ՔՐԻՍՏՈՖԸՐ ԱՆՈՐ ԿԸ ՅԱՆՁՆԷ ՔԱՂԱՔԻՆ ԲԱՆԱԼԻՆ

ՍԱՆ ՖՐԱՆՋԻՍՔՕ (Քալիֆորնիա).— Խորէն Արք. Բարոյեան, Նուիրակը Ն. Ս. Օծութեան Կաթողիկոս Զարեհ Ա.ի, Յունուար ութի չորեքշաբթի գիշեր ժամը տասնին օդանաւով Շիքակոյէն հասաւ Սան Ֆրանսիսքօ: Օդակայան հաւաքուած 250է աւելի Հայեր մեծ խանդավառու–թեամբ ընդունեցան Սրբազանը, երբ ան մասնաւոր կարգադրութեամբ մը ամէնէն առաջ դուրս ելաւ օդանաւէն ընկերակ–ցութեամբ երիտասարդ Աբեղայ Հայր Հրանդ Խաչատուրեանի, որ կ՚ընկերանայ Նուիրակին իբրեւ անոր քարտուղարը ։

Կաթողիկոսական Նուիրակը դիմաւո–րողները եկած էին ամէն խաւէ ։ Անոնց մէջ կային նոյնիսկ հաշման–դամներ եւ հիւանդներ: Ամերիկեան բա–նակի հայ վեթերաններ եւ այլ ուշագրաւ անձեր: Շատեր եկած էին հեռաւոր քա–ղաքներէ ։Ֆրէզնոյէն եկած էին Ս. Եր–րորդութիւն Մայր Եկեղեցւոյ հովիւ Տէր Եղիշէ քհնյ. Մխիթարեան եւ Հոգաբար–ձութեան ատենապետ Պ. Վահրամ Վար–դանեան, Տիկին Արմենուհի (Թաշճեան) Լէմարն, որ աւելի քան յիսուն տարի հա–յանպաստ կարեւոր աշխատանք կատարած է ամերիկեան շրջանակներու մէջ, նմա–նապէս եկած էր օդակայան այդ ուշ ժա–մուն պատուելու Կաթողիկոսական Նուի–րակը ։

Օդանաւէն դուրս ելլելու ժամանակ Սրբազան Նուիրակը ընդունուեցաւ Պ. Ճորճ Մարտիկեանի գլխաւորութեամբ կազմուած յանձնախումբի մը կողմէ՝ բաղկացած փաստաբան Պ. Սուրէն Սա–րոյեանէ, Ֆրէզնոյի Ս. Երրորդութիւն Մայր Եկեղեցւոյ հովիւ Տէր Եղիշէ Մխի–թարեանէ, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկե–ղեցւոյ հովիւ Տէր Վահրիճ քհնյ. Շիրին–եանէ, Հոգաբարձութեան ատենապետ Պ. Գրիգոր Գուլեանէ եւ Եկեղեցասէր Տիկ–նանց Միութեան ատենապետուհի Տիկին Հէլըն Նիչկեանէ, Պ. Մարտիկեան Արքեպիսկոպոսին Աջը առնելէ յետոյ՝ ներկայացուց Յանձնախումբի անդամնե–րը: Խորէն Արք. կարճ բայց կուռ ուղեր–ձով մը իր ուրախութիւնը յայտնեց եւ տուաւ իր օրհնութիւնները յանձնախում–բին եւ անոր միջոցով զինք յարգող մեծ բազմութեան, իսկ յանձնախումբի ան–դամները Պ.Պ. Մարտիկեան, փաստա–բան Սուրէն Սարոյեան, Տէր Եղիշէ քա–հանայ Մխիթարեան, Տէր Վահրիճ քհնյ. Շիրինեան, Պ. Գրիգոր Գուլեան եւ Տի–կին Հէլըն Նչիկեան կարճ ուղերձներով ի–րենց եւ իրենց ներկայացուցած հա–մայնքներուն եւ մարմիններուն կողմէ բարի գալուստ մաղթեցին Սրբազանին ։ Այս ուղերձները յաջորդ գիշեր ռատիօ–յով հաղորդուեցան ։

Ուղերձներէն յետոյ երբ ընդունելու–թեան յանձնախումբի առաջնորդութեամբ Սրբազան Նուիրակը քալեց դէպի ընդու–նարանի բազմութիւնը, բոլորը խուժեցին համբուրելու անոր Աջը: Շատեր իրենց ուրախութենէն կ՚արտասուէին: Անկարելի էր որ ամէնը կարենային այդտեղ իրենց յարգանքը ընծայել Նուիրակին: Նախա–պէս կատարուած կարգադրութեամբ մը երկու ոստիկաններու պաշտպանութեան ներքեւ այդ ամբողջ բազմութիւնը օթօ–մոպիլներով հետեւեցաւ Բարձրաշնորհ Նուիրակին դէպի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, ուր Սրբազանը աղօթելէ ետք հաղորդեց Նորին Սուրբ Օծութիւն Կա–թողիկոս Զարեհ Ա.ի օրհնութիւնները Քալիֆորնիոյ հայութեան ։

Ապա՝ պատեհութիւն տրուեցաւ դիմա–ւորողներուն Եկեղեցւոյ սրահին մէջ համբուրելու Սրբազանին Աջը, որմէ յետոյ Նուիրակին գլխաւորութեամբ բոլորուե–ցան Եկեղեցասէր Տիկնանց Միութեան կողմէ պատրաստուած ճոխ սեղանի մը շուրջ: Խորէն Սրբազան կոչ ըրաւ ներ–կաներուն եւ անոնց միջոցով Քալիֆոր–նիոյ հայութեան որ հաւատարիմ մնան Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ սուրբ ա–ւանդութիւններուն եւ պաշտպանեն անոր իրաւունքները ամէն կարգի թշնամիներու դէմ եւ անոր ժողովրդապետական կար–գերը, որոնք հիմը կազմած են Հայաս–տանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյն՝ իր աւելի քան 1600ամեայ գոյութեան ըն–թացքին ։

Բարի գալուստի ուղերձներ եղան այս–տեղ եւ ընդունելութեան յանձնախումբի անդամները՝ Տէր Եղիշէ քհնյ. Մխիթար–եան, Տէր Վահրիճ քհնյ. Շիրինեան, Պ. Պ. Սուրէն Սարոյեան, Գր. Գուլեան եւ Տիկին Հէլըն Նչիկեան, Պ. Մարտիկեանի գլխաւորութեամբ: Հայր Հրանդ Աբեղայ Խաչատուրեան գեղեցիկ ուղերձով մը շը–նորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն Սրբազանին հանդէպ ցոյց տրուած յար–գանքին համար: Եւ իր ուրախութիւնը յայտնեց ի տես այս համայնքի խանդա–վառ հետաքրքրութեան ։

Կարդացուեցան Ֆրէզնոյի Ս. Երրոր–դութիւն Մայր Եկեղեցւոյ եւ Լոս Անճե–լըսի Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ Հոգաբարձու–թեանց հեռագիրները, որոնցմով անոնք իրենց ուրախութիւնը կը յայտնէին Սր–բազան Նուիրակին Քալիֆորնիոյ Հայու–թեան տուած այցելութեան համար եւ կը մաղթէին յաջողութիւն անոր առաքելու–թեան ։

Մինչեւ առաւօտեան ժամը մէկը ներ–կաները մնացին Եկեղեցւոյ սրահը լսելու Բարձր. Նուիրակին խօսքերն ու բա–ցատրութիւնները զիրենք հետաքրքրող հարցերուն մասին ։

— Յաջորդ օրը Սան Ֆրանսիսքոյի քա–ղաքապետ Քրիստոֆըր ընդունեցաւ Կաթո–ղիկոսական Նուիրակը քաղաքապետարա–նին մէջ: Քաղաքապետ Քրիստոֆըր, անդամ Յոյն Օրթոտոքս Եկեղեցիին ըն–դունեցաւ Խորէն Արք.ը համբուրելով անոր Աջը, ողջունեց անոր այցելութիւնը Սան Ֆրանսիսքոյի եւ անոր տուաւ Սան Ֆը–րանսիսքօ քաղաքի բանալին իբրեւ քա–ղաքի պատուոյ հիւր ։ Խորէն Արք. եւ քաղաքապետ Քրիստոֆըր իրենց խօսակ–ցութիւնը կատարեցին յունարէն լեզուով: Այս տեսակցութեան ժամանակ Նուիրա–կին կ՚ընկերանային Պ.Պ. Մարտիկեան, Սարոյեան, Գուլեան, Հայր Հրանդ Ա–բեղայ Խաչատուրեան եւ Տէր Վահրիճ քահանայ ։

— Քաղաքիս չորս օրաթերթերն ալ ի–րենց թղթակիցներն ու լուսանկարիչները ղրկած էին օդակայան եւ իրենց Յուն–ուար 9ի եւ 10ի թիւերուն մէջ ընդարձակ տեղ տուին Սրբազան Նուիրակի հետ ու–նեցած իրենց տեսակցութեան եւ անոր բացատրութիւններուն իր այցելութեան նպատակին ու Հայ եկեղեցւոյ ընդհանուր վիճակին եւ անոր Նուիրապետութեանց միջեւ ծագած անհամաձայնութեան մա–սին ։

Խորէն Արք. Կիրակի, Յունուար 12ին, պատարագեց ։ Իսկ Չորեքշաբթի կէսօրէն ետք մեկնեցաւ Ֆրէզնօ, ուր եւս կարճ ժամանակ մը մնալէ յետոյ պիտի անցնի Լոս Անճելըս ։

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ ։

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԿՈՎԿԱՍԻ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐԸ

Ազնուական մը կը ծառայէր Կովկաս–եան բանակին մէջ՝ իբրեւ սպայ ։

Զայն կը կոչէին Ժիլին ։

Օր մը, իր ընտանիքէն նամակ մը ստա–ցաւ ։

Մայրը կը գրէր իրեն. «Պառաւած եմ այլեւս, եւ կ՚ուզեմ՝ մեռնելէ առաջ, ան–գամ մըն ալ տեսնել իմ սիրասուն զա–ւակս: Եկուր ,քու ճեռքովդ զիս գերեզ–ման դիր, եւ անգամ մը որ Աստուծոյ հետ ըլլամ վերադարձիր պաշտօնիդ գը–լուխը: Խօսեցեալ մըն ալ գտած եմ քեզի համար: Խելացի է, բարի եւ հարուստ ։ Կը խորհիմ թէ հաճելի թուի քեզի, կ՚ա–մուսնանաս եւ վերջնականապէս հոս կը մնաս...»։

Ժիլին պահ մը վարանեցաւ: Ի՞նչ ընէր: Արդարեւ, իր ծերունի մայրը սկսած էր տակաւ նուաղիլ եւ կրնար պատահիլ որ այլեւս զայն չի տեսնէր: Պէտք էր մեկ–նիլ, եւ եթէ խօսեցեալը իր ճաշակին յար–մար էր, հաւանական էր որ ամուսնա–նար ։

Գնաց ու գտաւ հրամանատարը, ար–ձակուրդ մը ճեռք բերաւ, հրաժեշտ տը–ւաւ իր ընկերներուն, իր զինուորներուն համար գնեց չորս դոյլ օղի՝ իր մեկնու–մին առթիւ իրր նուէր եւ պատրաստուե–ցաւ մեկնելու ։

Պատերազմ էր Կովկասի շրջանին մէջ: Մեծ ճամբաներուն վրայ ճամբորդու–թիւնները դադրած էին, գիշեր թէ ցե–րեկ ։

Անմիջապէս որ Ռուս մը դուրս կ՚ելլէր ու կը հեռանար զօրանոցներէն, Թաթար–ները կը սպաննէին կամ լեռ կը տանէին զայն ։

Ճիշդ այդ պատճառով ալ, սովորու–թիւն դարձած էր այլեւս եւ շաբաթը եր–կու անգամ ,զինուորական պահակախում–բեր կայանէ կայան կ՚առաջնորդէին ճամ–բորդները ։

Ամառնային առաւօտ մըն էր: Արշալոյ–սին, կարաւանը հաւաքուեցաւ զօրանոցէն դուրս ։ Ընկերացող պահակ զինուորները դուրս ելան եւ սկսան յառաջանալ մեծ ճանապարհին վրայ ։

Ժիլին ձիով կը ճամբորդէր, եւ իր ե–տեւէն կուգար սայլ մը՝ բեռնաւորուած իր իրեղէններով ։

Քսան վերստ ճամբայ ունէր կտրելիք ։ Կարաւանը դանդաղօրէն կը յառաջանար: Երբեմն զինուորները կը կենային, երբեմն ալ կարաւանին մէջ կառքի մը անիւին խորտակումը կամ ուրիշ որեւէ անպատե–հութիւն, պատճառ կ՚ըլլար որ բոլորը կանգ առնէին եւ սպասէին ։

Ժիլին մտածեց. «Ինչու համար միայ–նակ եւ առանց զինուորներու ընկերակ–ցութեան չեմ ճամբորդեր: Ձիս լաւ է, այնպէս որ եթէ նոյնիսկ պատահի որ Թաթարներու հանդիպիմ, կրնամ քառա–սմբակ խուսափիլ անոնցմէ »։

Այս խորհրդածութիւններուն անձնա–տուր, պահ մը կանգ առաւ, տատամսոտ վիճակով մը։

Ճիշդ այդ պահուն, իրեն մօտեցաւ ձիաւոր ուրիշ սպայ մը՝ Քօսթիլին, որ լսաւ.

— Միասին երթանք, Ժիլին, այլեւս ուժ չունիմ, կրակներու մէջ կ՚այրիմ եւ սաստիկ անօթի՛ եմ: Քրտնած ալ եմ եւ շապիկս քամուելու աստիճան թրջած է ։

Քօսթիլին, հաստ ու կլորիկ, կար–միր երեսներով մարդ մը, գրեթէ աքալով սպասեց Ժիլինի պատասխանին ։

Այս վերջինը, րոպէ մը մտածելէ ետք, հարցուց.

— Հրացանդ լեցո՞ւն է։

— Այո՛։

— Այդ պարագային, մեկնինք, պայ–մանաւ սակայն որ այլեւս իրարմէ պիտի չբաժնուինք ։

Եւ իրենց ետին թողլով կարաւանն ու անոնց ընկերակցող զինուորները, երկու ձիաւորները խթանեցին իրենց նժոյգները եւ արագչաւ յառաջացան ։

Հիմա այլեւս բաց տափաստաններու մէ–ջէն կը յառաջանային, կը խօսէին իրարու հետ եւ մէկ կողմէն ալ կը զննէին իրենց շուրջը ։

Բաւական մը յառաջանալէ ետք, հասան վայր մը, ուր ճամբան երկուքի կը բաժ–նուէր եւ կ՚առաջնորդէր դէպի լեռները ։

— Պէտք է որ երթամ մինչեւ լեռը եւ քննութիւն մը կատարեմ, ըսաւ Ժիլին ։

Իր նժոյգը որսի յատուկ հրաշալի կեն–դանի մըն էր, որ զինքը մէկ ոստումով հասցուց լերան վրայ ։

Հոն, հազիւ ոտքը դետին էր դրած, երբ յանկարծ նշմարեց որ իրմէ տեսիլադին մը հեռաւորութեամբ, կանգնած էին Թա–թարներ, երեսուն հոգիի չափ ։

Ուզեց արագ վազքով մը ետ դառնալ, ցատկեց իր ձիուն վրայ, բայց Թաթար–ները զինքը նշմարած էին արդէն ։

Անոնք եւս, կայծակի արագութեամբ մը եւ իրենց հրացաններն ու սուրերը ճօճելով, խուժեցին Ժիլինի վրայ ։

Այս վերջինը մտրակի հարուածներ տա–լով իր ձիուն, ձգեց որ կենդանին խոլար–շաւ վազքով մը փախչի, ինքն ալ միա–սին, եւ դառնալով դէպի Քօսթիլինը, պոռաց. «Հրացանդ պատրաստ ...»։

ԼԵՒՈՆ ԹՈԼՍԹՈՅ

(1 Շար.)

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ՈՍՏԱՆ ՄԸ ՍԻՊԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Խ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան 20րդ համագումարը հրահանգ տուած էր հնգամեայ ծրագրին պատասխանատու մարմիններուն, որ շատ աւելի մեծ կարեւորութիւն տրուի Սիպերիոյ անծայրածիր շրջաններու շահագործման: 1956 Փետրուարէն ի վեր, հնգամեայ ծրագիրը մեծ փոփոխութիւններու ենթարկուեցաւ երկու անգամ. վաւերացուելէն հազիւ տարի մը վերջ, վեցերորդ հնգամեայ ծրագիրը կարեւոր սրբագրութիւններ կրեց, իսկ ինը ամիս վերջ պարզապէս ջնջուեցաւ՝ փոխարինուելու համար եօթնամեայ ծրագրով մը: Սակայն խորհրդային իշխանութիւնները չեն հրաժարած սիպերիական հողամասերու արժէքաւորման խնդրէն. ընդհակառակն: Այս ընդհանուր նպատակակէտին մաս կազմող վերջին ծրագիրն է Սիպերիոյ մէջ ստեղծել գիտական մեծ ոստան մը, որ, ըստ ծրագիրը յղացողներու կարծիքին, քիչ ատենէն պիտի դառնայ աշխարհի ամէնէն կարեւոր գիտական կեդրոն – կայաններէն մէկը: Գերագոյն Խորհուրդի Դեկտեմբեր ամսուան նստաշրջանին, Գոսպլանի նախագահը՝ Կուզմին, յայտարարեց թէ 290 միլիոն ռուբլիի վարկ մը նախատեսուած է 1958ի համար, գիտական այս ոստանին շինութիւնն ու կազմութիւնը գլուխ բերելու նկատումով:

Ի՞նչ ձեւով կը նախատեսուի, սակայն, այս կեդրոնը:

«Լիտերատուրնայա Կազետա»յի Դեկտեմբեր 26ի թիւին մէջ, Գիտութեանց Ակադեմիայի սիպերիական բաժանմունքի անդամներէն Պոպելով, ընդարձակ նկարագրութիւն կուտայ գիտական այս քաղաքին, որ, ըստ իրեն, ամբողջացած պիտի ըլլայ երեք – չորս տարիէն: Գիտական ոստանը պիտի ստեղծուի Նովոսիպիրսք քաղաքին (մէկ միլիոն բնակչութիւն ունեցող) մէկ արուարձանին մէջ՝ Օպսք անուն ջրհեռատական ծովուն բարձրադիր ափին:

Գիտական քաղաքին հաստատութիւններու շէնքերը պիտի բարձրանան ջուրէն քիչ մը աւելի հեռու, մինչ համալսարանը, իր գրադարանով (4 – 6 միլիոն հատոր) եւ յարակից շէնքերով, պիտի կառուցուի «ծովուն շատ աւելի մօտիկ»: Ամէնէն արդիական լաբորատուարներ պիտի դրուին ուսանողներու եւ գիտական հետազօտութիւններ կատարող գիտնականներու տրամադրութեան ներքեւ: Բնականաբար, համալսարանը պիտի ունենայ գիտական եւ ԹԷՔՆԻՔ այն բոլոր բաժանմունքները, որոնք կրնան նպաստել Խ. Միութեան արեւելեան հողամասերու շահագործման ծրագրին: Կարելի է այժմէն իսկ նախատեսել, որ այս բաժանմունքները շատ մեծ պիտի ըլլան թիւով, որովհետեւ Խ. Միութեան մէջ բարձրագոյն գիտութեան ուսուցման գլխաւոր յատկանիշներէն մէկը ծայրայեղ մասնագիտացումն է: Համալսարանը պիտի ունենայ նաեւ գրականութեան, քաղաքական, ընկերային եւ տնտեսական գիտութեանց բաժիններ:

Այս ծրագրին հեղինակները կը ձգտին ոչ միայն գիտական այս քաղաքը արդիական գիտական ոստան մը դարձնել, այլ, ըստ Պոպելովի յայտարարութեան, կ'ուզեն ստեղծել քաղաք մը, որ պիտի դառնայ «ընկերվարական կազմակերպութեան հանապազօրեայ կեանքի փորձառական մեծ լաբորատուար մը»:

Գիտական այս ոստանին բնակիչները պիտի ապրին երեք կամ չորս յարկանի շէնքերու մէջ, եւ իրենց անմիջական շրջապատին մէջ պիտի ունենան իրենց մշակութային, մարզական կամ այլ ճաշակները գոհացնող դիւրութիւններ: Լայն խճուղի մը գիտական այս կեդրոնը պիտի կապէ Նովոսիպիրսք քաղաքին:

Այս ծրագրին իրագործման համար արդէն իսկ կ'աշխատին ամէնէն անուանի գիտունները: Սակայն Պոպելով չի ծածկեր, թէ մեծագոյն դժուարութիւնը պիտի կայանայ համոզելու մէջ գիտական աշխատաւորները, որ մնայուն կերպով Սիպերիոյ կեդրոնը հաստատուին: Անձնականօրէն մէկ մասը կարելի է, ի հարկէ, տեղւոյն վրայ ճարել. սակայն գըլխաւոր եւ կարեւորագոյն մասը անհրաժեշտ պիտի ըլլայ փոխադրել Մոսկուայէն, ինչպէս ըրին շատ մը այլ նախարարութիւններէ ներս: Արդարեւ, գոհացում տալու համար Խրուշչեւի ապակեդրոնացման քաղաքականութեան, շատ մը նախարարութիւններ փակուեցան Մոսկուայի մէջ, եւ փոխադրուեցան արդիւնաբերական կեդրոններուն մօտիկ, յաճախ առանց նիւթական անհրաժեշտ նախապատրաստութեանց:

Նովոսիպիրսքի մօտ գիտական այս նոր ոստանը փոխադրուող գիտնականները գոնէ այն մխիթարութիւնը պիտի ունենան, որ պիտի ապրին լաւ պայմաններու մէջ: Կասկած չկայ որ է, որ խորհրդային կեանքին մէջ, Սպուտնիկի հմայքը պատճառ դարձաւ, որ նախապատուութիւնը տրուի գիտնականներուն, ի հեճուկս պետական պաշտօնեաներուն, որոնք տակաւին տարի մը առաջ կը կազմէին առանձնաշնորհեալներու դասակարգը:

Թ. Ա. Թ.

ԱՖՐԻԿԷԻ ՀԱՄԱՐ

Ութ երկիրներ՝ Պելճիա, Կեդր. Աֆրիկէի Դաշնակցութիւնը, Ֆրանսա, Ղանա, Լիպերիա, Փորթուկալ, Հիւս. Աֆրիկէ եւ Անգլիա որոշեցին Սահարայի Հիւս. կողմը իրերօգնութեան հաստատութիւն մը հիմնել, որուն բացումը պիտի կատարուի Փետրուար 19–20ին:

ՊԵԼՃԱՀԱՅ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՇԱԲԱԹ ՄԸ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔ

ՊՐԻՒՍԷԼ, (Յառաջ) — Կիրակի Յունուար հինգին, Բարեգործականի տեղական մասնաճիւղին կազմակերպութեամբ, տեղի ունեցաւ գրական հանդէս մը, մասնակցութեամբ ծանօթ արտասանող Սարգիս Գօղոսեանի: Ամբողջ երկու ժամ, հանդիսականները ըմբոշխնեցին պէսպիսեան բուրմունքը հայ գրականութեան պարտէզէն, որուն «վարդերը» հանդիսացան այդ օր Վարուժան, Հայրիկ, Ահարոնեան: Պարոնեան, Սունդուկեանց, Իսահակեան, Շիրազ, եւայլն, այս արուեստը գրեթէ անտեսուած ճիւղ մըն է մեր մէջ եւ շնորհաւորելի է Ս. Գօղոսեանը, որ արդէն բաւական ճամբայ կտրած է:

Նոյն հանդէսին, Օր. Սոնա Պէյլէրեան (Դաշնակ) եւ Պ. Ղուկասեան (ջութակ), յաջողութեամբ նուագեցին դասական քանի մը կտորներ:

× Նոյն օրը, երեկոյեան ժամը 9ին, Անկլիքան եկեղեցիին մէջ պատարագեց եւ քարոզեց հիւրաբար քաղաքս գտնուող Հոգշ. Գարեգին վրդ. Սարգիսեան, Անթիլիասի դպրեվանքին նախկին տեսուչը, որ այժմ կը հետեւի Օքսֆորտի համալսարանի աստուածաբանութեան դասընթացքներուն: Բազմութիւն մը լեցուցած էր եկեղեցին, ուր տեղի ունեցան Ս. Ծննդեան եւ Ջրօրհնէքի արարողութիւնները:

Յաջորդ կիրակի Գարեգին վարդապետ. պատարագ մատուցանեց նաեւ Անվերսի մէջ:

× Երիտասարդ վարդապետին քաղաքին մէջ ներկայութենէն օգտուելով, Հայ Ուսանողներու Միութիւնը կազմակերպած էր Լսարանական երեկոյ մը, որ տեղի ունեցաւ Զորեքշաբթի Յունուար ութին, Օլըծի սրահին մէջ: Ամբողջ ժամ մը տեւող դասախօսութեամբ, Գարեգին վարդապետ յստակօրէն կերպով ցոյց տուաւ մեր մշակութային կեանքին մէջ հայց. եկեղեցւոյ խաղցած նախախնամական դերը, անցեալին մէջ: Հինգերորդ դարէն սկսեալ գրականութեան եւ արուեստի մարզերուն մէջ մեր հոգեւորականութեան վիճակուած է առաջին դերը, բանաստեղծութիւն, պատմագրութիւն, գրչագրութիւն, ճարտարապետութիւն եւ երաժշտութիւն, հիմնական կնիքը կը կրեն եկեղեցիին եւ անոր սպասարկուներու մըտայնութեան: Մշակութային մեր ամբողջ վաստակը ծլած, ծաղկած ու պահպանուած է մեր եկեղեցիներուն եւ վանքերուն մէջ: Հարկ է որ այսօր եւս հայց. եկեղեցին գիտակցի իր պարտականութեան, նուիրուի իր հոգեւոր կեանքի կոչքին, մշակոյթի եւ կրթութեան զարգացման գործին եւ, վերջապէս խաղայ այն դերը, որ վիճակուած է իրեն մեր պատմութեան մէջ:

Հանդէսին սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էր Ս. Գօղոսեան, որ փոքրիկ պտոյտ մը կատարեց մեր գրականութեան պարտէզին մէջ:

Երեկոյթը փակելով, Ուսանողներու Միութեան նախագահը՝ Յ. Իսկէնտէրեան, ուրախութիւն յայտնեց որ հետզհետէ աւելի մեծ բազմութեամբ ժողովուրդը ներկայ կ'ըլլայ իրենց ձեռնարկներուն եւ այդ կերպով կը քաջալերէ ուսանողները, որոնց միակ մտահոգութիւնն է՝ գաղութին մէջ վառ պահել հայկական ոգին:

× Ինչպէս գրած էինք, Պրիւսէլի մէջ հայ երիտասարդական միութիւն մը հիմնելու գաղափարը հետզհետէ մարմին կ'առնէ: Հինգշաբթի երեկոյեան (Յունուար 9), դարձեալ Խաչի Խմիրլեանի հրաւէրով, 20 – 25 երիտասարդներ հաւաքուած էին իր բնակարանը, որպէսզի հիմը դնեն նորաստեղծ կազմակերպութեան: Երկարատեւ վիճաբանութիւններէ եւ կարծիքի փոխանակութենէ ետք, որոշուեցաւ ընտրել հինգ հոգիէ բաղկացած աժամեայ վարչութիւն մը, որուն պարտականութիւնը պիտի ըլլայ կազմակերպել հանդէսներ, պատրաստել նոր ծրագիր – կանոնագիր մը օրինագիծը եւ, մօտիկ ապագային, գաղութին բոլոր երիտասարդներն ու երիտասարդուհիները հրաւիրել ընդհանուր ժողովի մը:

Աժամեայ վարչութեան անդամ ընտրուեցան՝ Տիկին Մ. Մահմուրեան, Է. Խմիրզեան, Է. Ժախեան, Վ. Քորսաք, իսկ հինգերորդ անդամը, որ պիտի ըլլայ ուսանող մը, պիտի նշանակուի ուսանողներու միութեան կողմէ:

Նորընտիր վարչութեան յաջողութիւն եւ բեղուն գործունէութիւն կը մաղթենք:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ «ՕՐԸ»

ԼԻՈՆ, (Յառաջ) — Կապոյտ Խաչուհիներու համար տարիներէ ի վեր սովորութիւն դարձած է այլեւս կազմակերպել «Մանուկներու Օրը», անոնց շրթներէն լսել մայրենի բարբառը եւ ուրախացնել զանոնք՝ որքան կարելի է:

Յունուար 12ին, Կապոյտ Խաչի տեղւոյս մասնաճիւղը կազմակերպած էր այս տօնը: Ժամը 4.30ին փոքրիկները գրաւած էին իրենց համար պատրաստուած սեղանները, մինչ Խաչուհիները կը սպասարկէին օրուան մանուկ հիւրերուն:

Ցայտագրի գործադրութեան անցնելէ առաջ, օրուան նախագահը ներկաները հրաւիրեց վայրկեան մը յոտնկայս յարգել յիշատակը Թադէոս Այվազեանի, որ Կապոյտ Խաչի շնորհիւ սերտօրէն կապուած էր փոքրիկներուն:

Կարելի չէ յիշել անունները բոլոր այն մանուկներուն՝ որոնք երգեցին ու արտասանեցին մաքուր առոգանութեամբ:

Նախորդ տարիներուն նման այս անգամ ալ մեր սիրելի Ղազօն ներկայացուց շարժանկարի զուարճալի ժապաւէն մը՝ ուրախացնելով ներկաները:

Շնորհաւորելի են բոլորն ալ:

ՀԻՒՍԷՅՆԻԿՑԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (104)

ԿԱՅԾԵՐ

Լ.

ՔՐԴՈՒՀԻՆ ԵՒ ՀԱՅՈՒՀԻՆ

Հասոյի արտը բաւականին հեռու էր գիւղից: Ես շտապում էի շուտ տուն հասնել, յայտնել Մարոյին եղբօր համաձայնութիւնը. այդ պատճառով ընտրեցի թէեւ դժուարին, բայց աւելի կտրուկ եւ կարճ ճանապարհը: Հարկաւոր էր միայն իջնել ձորը, անցնել մի քանի բլուրներ, վերջին բլուրի վրայ արդէն կանգնած էր ծերունի որսորդի տունը:

Արեգակը թէեւ մի ժամ առաջ ծագել էր, բայց չէր երեւում: Օրը մառախլապատ էր, եւ մայլոտ ձորի խլութիւնը տալիս էր նրան գերեզմանի նմանութիւն: Այստեղ մի հազիւ նշմարելի շաւիղ ոլորմոլոր գնում էր ձորի միջով, տեղ-տեղ թաղնւում էր խոտերի մէջ, իսկ երբեմն ծածկւում էր փուլ եկած ժայռերի բեկորներով: Այս զառիվայր եւ զառիվեր ճանապարհով կարող էին չրջել միայն եղջերուները:

Խորասուզուած մտածութիւնների մէջ, համարեա աննկատելի էր ինձ ճանապարհի դժուարութիւնը: Ինձ պաշարել էր Աստուածածնի ուխտագնացութեան ուրախութիւնը: Մտածում էի, այնտեղ ուխտաւորների թւում կը տեսնեմ մեր քաղաքացիներից շատերին. գուցէ մայրս, Մարիամը եւ Մագթաղը նոյնպէս նրանց հետ կը լինեն: Մայրս ամէն տարի կատարում էր Աստուածածնայ ուխտը: Որքան կ'ուրախանայ նա, որքան կ'ուրախանան քոյրերս, երբ որ ինձ կը տեսնեն: Երեւի, նրանք իմ մասին շատ տխուր են, ինձ բոլորովին կորած են համարում ...:

Եւ վերջ ի վերջոյ ես մտածում էի, գուցէ կը տեսնեմ եւ Սօնային. Նրա հայրն որպէս քահանայ կը գայ գիւղացիների հետ (նրա հունձի օրն է) Սօնային եւս կը բերէ իր հետ: Ի՞նչ կ'ասէ Սօնան, երբ կը տեսնէ ինձ:

Ծերունի որսորդի տունը գալէն յետոյ, առաջին անգամ ջերմ կարօտով ես յիշեցի մեր խրճիթը, հայրենական երկիրը եւ այն մարդիկներին, որոնց ճանաչում էի, որոնց հետ սնուել ու մեծացել էի:

Երեւցաւ մի բարակ վտակ, որ խաչաձեւ կտրելով իմ ուղին, թափւում էր փոքր ինչ հեռու ձորի խորութեան մէջ: Նա այնքան յստակ էր, որպէս բիւրեղ: Երբ թեքուեցայ ջրից խմելու, տեսնում եմ, վտակը բերում էր իր հետ խիստ մանր աւազներ, որ անկարելի էր խմել: Ես դիմեցի դէպի ջրի աղբիւրը, որ երեւում էր շատ հեռու պէտք չէ լինի:

Մի աղօտ բան անորոշ կերպով խլրտւում էր, թէեւ մօտ էր նա, բայց վազորդեան մառախուղը թոյլ չէր տալիս պարզ տեսնել: Երբեմն կծկւում էր նա, երբեմն բաժանւում էր, եւ ամէն մի մասը տնկուելով գետնի վրայ, մարդու մըռայլ կերպարանք էր ընդունում: Նրանք դարձեալ միացան եւ կազմեցին մի սեւ չարժուն զանգ: Ի՞նչ պէտք է լինի: Մօտենում եմ: Երկու արարած, միմեանց փաթաթուած, աշխատում էին մինը միւսին տակով անել: Նրանք կանայք էին: Մէկի ձեռքում փայլեց դանակը: Ես մօտ հասայ: Մարօն տարածել է գետնի վրայ մի աղջկայ, եւ նրա բազուկը պինդ բռնած, աշխատում էր ձեռքից խլել դանակը: Սարսափելի մի տեսարան էր այդ: Երկու կատաղած առիւծուհիք մենամարտում էին: Մարոյի հակառակորդը քրդուհի էր: Ես վրայ հասայ եւ բաժանեցի նրանց:

— Ես քեզ դարձեալ կը սատկեցնեմ, դու իմ ձեռքից չես պրծնի, ասաց քրդուհին, որի գեղեցիկ, սեւորակ աչքերը նոյն բոպէում ընդունել էին գազանի աչքերի նմանութիւն:

Մարօն ոչինչ չասաց, նա այնքան վըրդովուած էր, որ խօսել չէր կարողանում: Նա պատասխանեց իր արհամարհական նայուածքով:

Քրդուհին աւելի գեղեցիկ է իր կատաղութեան բոպէում. Նրա հոգին եւ արտաքին կերպարանքը կազմակերպում են այն ժամանակ մի ամբողջ պատկեր, որի մէջ նա երեւում է իր բոլոր քաջազնական բնաւորութեամբ:

Ես չէի կարող առանց համակրութեան նայել լեռների այն աղատ դստեր վրայ, թէեւ մի բոպէ առաջ նա ուզում էր ըսպաննել Մարոյին:

— Ի՞նչու՝ էիր սպաննում այս աղջըկան, հարցրի ես քրդուհից:

— Դու չգիտես, աղա — նա ինձ համարում էր թուրք, — ինչպէս սատանայ է այս աղջիկը, կ'ասես թէ ֆըլայ (հայի նախատական կոչումը քրդի լեզւում) չլինի. Նա համարձակւում է ձեռքը բարձրացնել իմ վրայ. մի օր ուզում էր խեղդել ինձ: Ո՞ր Հայը այսպէս կ'անէ:

— Հայը ի՞նչ է, որ չկարողանայ այսպէս անել:

— Հայը շուն է, հենց որ հաչէ, գլխին խփիր, ձէնը կը կտրէ ....:

Արիւնը վազեց դէպի իմ գլուխը, ձեռքերս դողացին:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ Նախագահ մարէշալ Թիթօ ի՛աշխատի չէզոք երկիրներու համագումար մը պատրաստել, Միացեալ Նահանգները եւ Խ. Միութիւնը ստիպելու համար՝ որ բանակցութիւններ ընեն։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ շրջան ընող զրոյց — ներու համաձայն մարէշալ Ժուկով Տոլթովի զինուորական հրամանատար պիտի նշանակուի։

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Զինուորական Ատեանը մահուան դատապարտեց երիտասարդ զինուորական մը, որ լրտեսութիւն կ'ընէր Իսրայէլի հաշւոյն։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Պատերազմական նախարարը իր հրաժարականը ներկայացուց, որ ընդունուեցաւ. Նոր նախարար նշանակ — ուեցաւ Էթեմ Մենտերէս, Աշխատանքի նախարարը։

ՓՈՆԻ մէջ, Գերմանիոյ, Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ Պատերազմական նախարարները այսօր ժողով մը կը գումարեն, մասնա — գիտական մարզին մէջ երեք երկիրներու գործակցութեան մասին խօսելու համար։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Վարչապետ Սամի Սոլհ իր հրաժարականը ներկայացուց Հանր. Նախագահին։ Սակայն կարգ մը նախարարներու եւ Նախագահին խնդրանքին վրայ յետաձգեց իր որոշումը։

ՑՈՒՆՍՏԱՆԻ մէջ ձերբակալուած են ուսանողական միութեան մը նախագահն ու չորս անդամները, որոնք ահաբեկչական գործունէութիւն ունէին եւ ռումբեր կ'արձակէին ամերիկեան հաստատութեանց վրայ։

ԿՈՒԱԹԵՄԱԼԱՅԻ մէջ տեղի ունեցան Նախագահական ընտրութիւնները, անցեալ Յուլիսին սպաննուած Նախագահ Արմասին յաջորդը ընտրելու համար։ Արդիւնքը ցարդ յայտնի չէ։

ՆՈՒԷՐ

Իթալիէն ընկեր Գարեգին Վարդանեան իր զաւկին Վարդանի զինուորութենէն վերադարձին առթիւ կը նուիրէ 2000 Ֆր. Մշակոյթի Տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին, հազար Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման եւ հազար Ֆր. «Հայ-Բոյժ»ին։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

× Նորհատեան ընտանիքը երկու հազար Ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման եւ հազար Ֆր. Մոնմորանսիի ծերանոցին, իրենց վաղամեռիկ զաւկին յիշատակին։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՓԱՐԻԶԻ Ազգ. Ընկերակցութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, զանազան առիթներով, հետեւեալ նուէրները։

Գ. ՑԱՆԿ

Պ. Յարութիւն Սարաճեան 1000 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Գամէր Գարամաճեան հազար, Պ. Գրիգոր Հիւրմիւզեան երկու հազար, Գալուստ Կիւլպէնկեան Օգն. կոմիտէ տասը հազար, Պ. Շահպազեան հինգ հազար, Պ. Բաթուզեան Գրիգոր 5 հազար, Պ. Թիւհտարեան Բիւզանդ հազար, Տիկին Ազատնի Հաճի Պօղոսեան հինգ հազար, Պ. Մկրտիչ Գազանճեան երեք հազար, Պ. Արմենակ Աճէմեան 5 հազար, Պ. Սուրէն Զիլինկիրեան յիսուն հազար (իր հօրը մահուան առթիւ), Տիկ. Գալայճեան եւ ընտանիք վեց հազար, Պ. Աստուածատուր Հարէնց երեք հազար, Տէր եւ Տիկին Աթալլահ երկու հազար, Պ. Գերճ Զագըճեան հինգ հազար, Պ. Մկրեան հինգ հարիւր, Տէր եւ Տիկին Գէորգեան (Փավիյօն սու Պուայէն) հազար, Տէր եւ Տիկին Ա. Յակոբեան երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Կառէր երկու հազար, Տիկ. Եագըճեան Թագուհի երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Մենծիկեան հազար, Տօքթ. Վ. Զիլինկիրեան հազար, Տէր եւ Տիկին Մինասեան երկու հազար, Մազլըմեան եւ Պետրոսեան ընտանիքներ տասը հազար, Պ. Բիւզանդ Քէօթահեալեան հազար, Տէր եւ Տիկին Արա Պարթեւեան երկու հազար, Պ. Պ. Լեւոն եւ Սիմոն Գապաքճեան երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Գեղամ Պէտիկեան երկու հազար, Օր. Պալթազար, Պ. Միհրան Խաչատուրեան, Տէր եւ Տիկին Մարիօթ Օհաննէսեան հազարական, Պ. Օննիկ Թիւթիւնճեան հինգ հազար, Պ. Հայկազուն Տէր Յարութիւնեան հինգ հազար, Պ. Ապաճեան Յովհաննէս քսան հազար ֆրանք։

(Շար.)

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Միսաքեան ընտանիքը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի կիրակի, Յունուար 26ին, յետ պատարագի Փարիզի Ս. Յովհաննէս — Մկրտիչ եկեղեցին՝

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

յիշատակին, իր մահուան տարելիցին առթիւ։

×

ՇԱՒԻԼԻ ՆՈՐԱՇԷՆ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՄԷՋ

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

Մահուան տարելիցին առթիւ, Փետրուար 2ին, Կիրակի առաւօտ. հոգեհանգստեան պաշտօնէն ետք հայկական աւանդական սովորութեան համաձայն հոգեճաշ՝ եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ խումբին եւ հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. կոմիտէին։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1ԷՆ Ի ՎԵՐ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆ Է՝ 3500 ՖՐԱՆՔ,

ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 1900

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ՝ 4000

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Սեպուհ Նորհատեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն, բոլոր անոնց որոնք՝ անձամբ, նամակով, հեռագրով ու ծաղկեպսակներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի զաւկին Փիէր Նորհատեանի եղերական մահուան առթիւ (սպաննուած Ալժերիոյ կռիւներուն մէջ)։

Մասնաւոր շնորհակալութիւն Հայ Ռազմիկներու եւ Կամաւորներու Մ.թեան որոնք մասնակցեցան յուղարկաւորութեան իրենց դրօշով ու ծաղկեպսակով, ինչպէս նաեւ Վարդանեան ընտանիքին որ ջանք չխնայեց մեր կսկիծը մեղմացնելու։

×

Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան.—

Տէսինի Կրթ. Մարմնէն հազար ֆրանք, Տիկին Վերգին Զաֆրաճեան հազար, Տէր եւ Տիկին Սէֆեան հանգ. Թ. Այվազեանի մահուան քառասունքին առթիւ հազար, Պ. Մելիքեան հանգ. Թ. Այվազեանի մահուան քառ. առթիւ հազար, Տիկին Մարգուա Մանիկեան հինգ հազար, Վիէնէն Տէր եւ Տիկին Յովհ. Ուզունեան իրենց զաւկին Ալժերիայէ վերադարձին առթիւ երկու հազար, Տիկին Հայկանուշ Սիմոնեան հազար, Պ. Պօղոս Պօղոսեան հինգ հարիւր, Կարտանէն Պ. Աբրահամ Մարտիրոսեան 2150, Տիկին Սանդուկեան հազար, Պ. Յովհ. Կիրակոսեան իր անուան տօնախմբութեան առթիւ հազար, Տիկին Շահպազեան իր ամուսնոյն անուան տօնին առթիւ երկու հազար Ֆր.։

Պոլսոյ եւ Շրջ. հայրենակիցներու Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան համար նուիրահաւաքումը կը շարունակուի.—

ՑԱՆԿ Գ.

Օր. Ժագլին Քիւչիւկեան 10.000 Ֆր., Պ. Գուրգէն Քիւչիւկեան, Պ. Դաւիթ Իպլեան, Պ. Գէորգ Քէչիշեան 5000ական, Պ. Առաքել Թուֆանեան երկու հազար, Պ. Մկրտիչ Թէրզիպաշեան երկու հազար, Տիկին Սրբուհի Պարտազճեան 1200, Տիկին Թագուհի Գրիգորեան հազար, Պ. Յակոբ Զանտըեան հազար Ֆրանք։

(Շար.)

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ կին մը որ օրուան ընթացքին ընկերանայ տիկնոջ մը, ի հարկին, բնակութեան դիւրութեամբ։ Դիմել Նամակով կամ անձամբ Տիկին Նոքիկեանի, 145 բիւ տէ Մէօնիէ, Պանթէօ։

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԵՐԵԿՈՅ

Կազմակերպուած Շաւիլի Կրօն. ընկերակցութեան կողմէ։ Ի նպաստ Շաւիլի նորակառոյց եկեղեցիին եւ դպրոցին։

Այս երեքշաբթի, ժամը 20.45ին Սինեմա Լա Սիկալի մէջ 9 Ավընիւ Կասթօն Պուասօն, Շաւիլ Վէլիզիի կայարանին մօտ (Լինէը Էնվալիտ)։

Պիտի ցուցադրուի՝

Ա) Այց մը գիւղատնտեսական ցուցահանդէսի հայկական փավիյոնին։

Բ) Լեռնային լճին գաղտնիքը (գունաւոր)։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Կառ տէ զ'Էնվալիտ, իջնել Շաւիլ Վէլիզի։

Երեկոյթը պիտի սկսի ժամը ճիշդ 20.45ին եւ պիտի աւարտի ժամը 23ին, որպէսզի հեռուէն եկողները կարենան տուննին վերադառնալ։

Մուտք 300 ֆրանք։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուսանողական Ռուբէն միութեան հերթական ժողովը այս Չորեքշաբթի (22 Յունուար) կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ 9ին, րիւ Պլէօյի հաւաքավայրը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԻԹԱԼԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս Ուրբաթ ժամը 15ին, Ժանթիյիի հայկական դպրոցին մէջ։ Պատգամաւորի ընտրութիւն։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

MERCREDI 22 JANVIER 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8099 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3900

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՂՏԱՏԻ ՈՒԽՏԻՆ ՇՈՒՐՋ

Արեւելք – Արեւմուտք մրցակցութիւնը կը շարունակուի առանց ընդհատումի :

Մինչ մէկ կողմէ նամակներ կը փոխանակուին Խորհրդային Միութեան եւ ազատ աշխարհի վարիչներուն միջեւ, յանուն խաղաղութեան, փոխադարձ առաջարկներ կը ներկայացուին եւ ծրագիրներ կը մշակուին, միւս կողմէ իրարու կը յաջորդեն խորհրդաժողովները :

Ատլանտեան Ուխտի փարիզեան խորհրդաժողովին յաջորդեց Գահիրէի ափրիկեւասիական համագումարը: Արեւմուտքի նախաձեռնութեան պատասխանեց արեւելքը, հովանաւորութեամբ Մոսկուայի:

Ու մինչ Լեհաստանի մէկ անկիւնը ռուս եւ լեհ քաղաքական դէմքեր ու բարձրաստիճան զինուորականներ որսորդութեան պատրուակին տակ խորհրդաւոր խօսակցութիւններ ունենալէ վերջ իրենց տեղերը կը վերադառնան, անդին Անգարայի մէջ կը պատրաստուին գումարել Պաղտատի Ուխտին հերթական ժողովը :

Թուրքերը չարաթներէ ի վեր բացառիկ պատրաստութիւններ կը տեսնեն իրենց մայրաքաղաքին մէջ ընդունելու համար Իրանի, Իրաքի, Փաքիստանի եւ Անգլիոյ պատուիրակները: Ու մանաւանդ Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարար Ֆոսթըր Տըլըսը, որ առաջին անգամ ըլլալով ներկայ պիտի գտնուի Պաղտատի Ուխտի խորհրդաժողովին :

Ծնունդ երեք տարի պիտի ըլլայ ճարտարապետ կնքումը, Անգլիոյ նախաձեռնութեամբ :

Միջնաւոր Արեւելքի մէջ իր աւանդական ղեկավարի դիրքը կորսնցնելէ վերջ, Մեծն Բրիտանիա յղացած էր Պաղտատի Ուխտը, նախ իր ազդեցութիւնը վերականգնելու, յետոյ ալ՝ Թումբ կանգնելու համար խորհրդային թափանցումին դէմ դէպի Իրանի եւ Իրաքի քարիւղատար հողամասերը, ուր անգլիական դրամատիրութիւնը ահագին շահեր ապահոված է:

Պաղտատի Ուխտը կոչուած էր փոխարինելու Սաատապատի ծանօթ դաշինքը՝ Թուրքիոյ, Իրանի, Աֆղանիստանի եւ Իրաքի միջեւ :

Սաատապատը չատոնց պատմութեան կը պատկանի: Համաշխարհային երկրորդ պատերազմի թոհուբոհին մէջ անհետ կորսուեցաւ անիկա, առանց կատարելու իրեն սահմանուած դերը, այսինքն Խորհրդային Միութեան պաշարումը հարաւէն ու արեւելքէն :

Նոյն բախտին արժանացած էին Գերմանիան պաշարելու նպատակով կազմուած երկու Ուխտերը, — Փոքր Համաձայնութիւնն ու Պալքանեան Ուխտը: 1939ի Սեպտեմբերի սկիզբը թնդանօթի առաջին պայթումին հետ յօդս ցնդեցան անոնք : Մեծ դաշնակիցները տարիներով նիւթական ահագին զոհողութիւններ ըրած էին Չեխոսլովաքիոյ, Եուկոսլաւիոյ, Ռումանիոյ, Լեհաստանի, Յունաստանի Ռումանիոյ, Լեհաստանի, Յունաստանի ու Պուլկարիոյ համար: Իսկ Սանճաքը նուէր տուած էին Թուրքիոյ :

Սակայն երբ հնչեց գերագոյն ժամը, փոշիացան բոլոր այդ փոքրիկ երկիրները, բացի վերջինէն, որ իրեն յատուկ խարդախ դիւանագիտութեամբ յաջողեցաւ ջուրին երեսն ելլել :

Պաղտատի Ուխտը իր ներկայ կազմով մեծ ուժ մը չի ներկայացներ եւ աղէտի մը պարագային, կրնայ իր նախորդներու բախտին ենթարկուիլ :

Այդ է պատճառը, որ Միացեալ Նահանգներու գործնական մասնակցութիւնը անհրաժեշտ կը նկատուի: Անցած տարի Ամերիկա Պաղտատի Ուխտի պատուհանէն ներս մտաւ՝ տնտեսական ու զինուորական որոշ յանձնառութիւններ ստանձնելով :

Այժմ կ'ուզեն, որ դուռնէն ներս մտնէ եւ տուն – տեղ ըլլայ անոր մէջ, որպէսզի կարենայ գլուխ հանել այն գործը, որուն սահմանուած է անիկա :

Թուրքիա իբրեւ անմիջական սահմանակից Խորհրդային Միութեան, ամէնէն աւելի շահագրգռուած է Պաղտատի Ուխտին զօրացումով, մանաւանդ որ Պալքանեան Ուխտը տարիներէ ի վեր մեռած կարելի է համարել: Յունաստան եւ Թուրքիա իրարու հակոտնեայ, չըսելու համար թշնամական դիրք բռնած են Կիպրոսի խնդրին սաթիւ: Իսկ Եուկոսլաւիա հետզհետէ կը մօտենայ Մոսկուայի :

Անգարայի խորհրդաժողովը պիտի վճռէ Պաղտատի Ուխտին ճակատագիրը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ

ԻՒ ԳՐԱՒՈՒԱԾ ԶԷՆՔԵՐՆ ԱԼ ԵՏ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ

Ինչպէս գրած էինք առջի օր Միջերկրականի բացերը եուկոսլաւ Սլովենիա նաւը դէպի Օրան առաջնորդուեցաւ ֆրանսական նաւատորմին կողմէ եւ վար առնուեցաւ նաեւ ամբողջ ռազմամթերքը:

Այդ ռազմամթերքը պիտի յանձնուէր Քազապլանքա, ուրկէ պիտի փոխանցուէր Ալժերիոյ Ազատագրական Ճակատի ըմբոստներուն՝ ինչպէս երեւան հանեցին ֆրանսական շրջանակները :

Գրաւուած ռազմամթերքը կրնար վեց ջոկ զինել :

Հակառակ ֆրանսական լուրերուն, որոնց համաձայն տարակոյս չկայ թէ որու պիտի յանձնուէին այդ զէնքերը, եուկոսլաւ կառավարութիւնը անմիջապէս բողոքեց ֆրանսական կառավարութեան մօտ. բողոքագիրը յանձնուեցաւ Պելկրատի ֆրանսական դեսպանին, մինչ Փարիզի մէջ արտաքին նախարար Փինօ կ'ընդունէր Փարիզի եուկոսլաւ դեսպանը :

Եուկոսլաւ կառավարութիւնը կը. չեշտէ մասնաւորապէս որ Ֆրանսացիներուն ըրածը պարզըռնագրաւում մըն էր բացարձակապէս հակառակ միջազգային օրէնքներուն: Ասոր անմիջապէս պատասխանելով ֆրանսական արտաքին նախարարութիւնը կ'ըսէ թէ «փաստը» կայ որ Չեխոսլովաքիոյ մէջ պատրաստուած այդ զէնքերը սահմանուած էին Ալժերիոյ ապստամբներուն :

Քազապլանքայի մէջ, զէնքերը պիտի յանձնուէին Մուհամէտ Լարաքի անուն մէկուն, որ համաձայն ֆրանսական աղբիւրներուն Ազատագրական Ճակատի գործակալ մըն է: Նմանօրինակ դէպք մը պատահած էր քանի մը ամիս առաջ: Օրպուտը ուրին, եուկոսլաւ ուրիշ նաւ մը (77 թոն) զէնք եւ ռազմանիւթ բերած էր Քազապլանքա, յանձնելի Սէուտական Արաբիոյ, բայց այդ զէնքերը երբեք չեն յանձնուած Արաբիոյ, այլ ինչպէս կը կարծեն Ֆրանսացիները, անցած են Ալժերիա: Սակայն Մարոքի կառավարութիւնը կը պնդէ թէ՝ Սէուտական Արաբիան է որ չէ պահանջած զէնքերը եւ անոնք կը մնան միշտ Քազապլանքայի Միջազգային Տօնավաճառի շէնքին մէջ:

Հակառակ այս նախընթացին, եուկոսլաւ գործակալութիւնը՝ Թանիուկ հաղորդելով կառավարութեան բողոքագիրը, կ'աւելցնէ թէ կը պահանջուի ոչ միայն զէնքերու անմիջական վերադարձումը, այլ վնասուց հատուցում ալ կ'ուզուի Փարիզի կառավարութենէն :

Եուկոսլաւ կառավարութեան որդեգրած ընթացքին ի պատասխան, արտաքին նախարար Փինօ, տեսնուելէ վերջ Փարիզի եուկոսլաւ դեսպանին հետ, յայտարարեց.—

« Բողոքագրին պատասխանեցի որ ե–

գածը մաքսանենգութիւն է: Շատ լաւ գիտենք որ այս զէնքերը գնուած են Նոյեմբեր 15ին Փրակայի մէջ, գործակալի մը կողմէ որուն անունն է Իտրիս Պեն Սայիտ: Դէպքերը արդէն կը հաստատեն մեր ըսածը: Բռնագրաւումէն ետք յայտարարուեցաւ (ԽՄԲ.— Մարոքի կառավարութեան կողմէ) որ զէնքերը սահմանուած էին Եմէնի: Քիչ մը դժուար կ'երեւի Ֆիումէէն Եմէն երթալու համար Քազապլանքայէն անցնիլ »:

Պատասխանելով մամուլի թղթակիցներուն հարցումին, նախարար Փինօ չճշդեց թէ ո՛ւր բռնուած է եուկոսլաւ նաւը, բայց յիշեցուց թէ՝ Աթոս նաւին դէպքին վաղորդայնին, ֆրանսական կառավարութիւնը հրովարտակ մը հրատարակած է Պաշտօնաթերթին մէջ որուն համաձայն իրաւասութիւնը կ'ունենար (Ֆրանսան) հսկելու յիսուն մայլի սահմանի մը վրայ հիւսիսային ափրիկեան ջուրերը :

ՄԵՐ ՄԵԾԵՐԸ

ՀՐԵՂԷՆ ՏԱՌԵՐՈՎ

Ձայնը Պրիւսէլէն կուգայ : Եւ անուշ ձայն մը, ներդաշնակ ու խանդավառ, որովհետեւ Երիտասարդութեան ձայնն է անիկա. կրկնապէս հաճելի իր արու շեշտով ու մանաւանդ ազգային հպարտ ըզգացումով մը թաթաւուն :

Առիթը՝ Վարուժանի դիմաքանդակին զետեղումն է Կանի համալսարանին մէջ, ուր ուսանած է մեր մեծ բանաստեղծը : Եւ նոյն օրը փառատօն մը համալսարանական սրահին մէջ՝ նուիրուած հայ մշակոյթին: Այս երկու հանդիսութիւններն ալ — իրար լրացնող— Պելժիոյ հայ գաղութին կենսունակ մէկ զարկերակը ցոյց կուտան մեզի. եթէ չէ թէ եկուոր արիւն մը — հայ ուսանողութեան արիւնը— հոսի տաքուկ ու կենսուրախ այդ բազկերակին ընդ մէջէն :

Ուսանող թէ տեղացի, ձեռք ձեռքի, համերաշխ, իրարմով զօրացած եւ իրարմով լրացած, ի՜նչ գեղեցիկ անակնկալ մը կ'ընեն այս բացառիկ ելոյթով, ոչ միայն մեր նահատակ մեծ դէմքերէն մէկը անմահացնելու համար, այլեւ հայ մշակոյթին մեղուափեթակին շուրջ կը հաւաքեն այնպիսի օտար արժէքներ որոնց հայ արժէքը ճանչցնելը նոյնքան ծառայել է մեր մշակոյթին :

Փետրուար 9ին Փարիզի խումբը իր բանախօսներով եւ արուեստագէտներով պիտի երթայ անշուշտ մասնակցիլ տօնակատարութեան մասնաւոր փայլ մը, հայկական գոյն եւ դիմագիծ տալու համար հանդիսութեան եւ ցոյց տալու մանաւանդ որ Պելժիոյ հայ գաղութը չէ միայն որ գիտէ արժէքը մեծ հայորդիին ու կը պատուէ զայն: Ամբողջ Հայ միտքն ու սիրտն է բաքախծբանաստեղծներու ազնուագոյնին մէջ, եւ այնքան գեղեցկօրէն ու այնքան արուեստով: Այս ժողովուրդը կը գիտակցի այս բոլորին, անոնցմով զօրանալու, անոնցմով զտեպղնդուելու, անոնցմով տոկալու եւ անոնցմով հպարտանալու համար, ազգային գիտակցութեամբ եւ սեփական բարձր մշակոյթի մը արժէքով :

Վարուժաններ չեն մեռցուիր անշուշտ, անոնք իրենց դիմաքանդակը ունենան կամ ոչ: Հրեղէն տառերով անոնք իրենց դիմանկարը իրենց ձեռքով, իրենց գրիչով քանդակած են մեր սիրտերուն մէջ, բայց աւելորդ չէ, պատմական սրբավայր մը դարձնել օտար մշակոյթի վառարան մը, յաւիտենական Հայուն, յաւիտենական ճակատագրովը թափառուն:

ՆՈՃԻ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ ԲՈՒԼԳԱՆԻՆԻ

Թուրքիոյ վարչապետը՝ Ատնան Մենտերէս կիրակի օր պատասխանեց Բուլգանինի Նոյեմբեր 22ի նամակին : Այդ թուականէն վերջ արդէն Մենտերէս երկու նոր նամակներ ստացած էր Բուլգանինէն, մէկը Ատլանտեան Ուխտի ժողովի նախօրեակին, միւսը քանի մը օր առաջ: Երկուքն ալ ներկայիս քննութեան ենթարկուած են : Առաջին նամակին պատասխանելով, Մենտերէս իր դոհունակութիւնը կը յայտնէ, որ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատել Անգարայի հետ: Մենտերէս կ'ըսէ թէ Թուրքիա որեւէ խընդիր չունի ոչ Սուրիոյ, ոչ ալ արաբական միւս երկիրներուն հետ: Վարչապետը կը շեշտէ նաեւ թէ Սուրիոյ խնդրին ծագումը պէտք է փնտռել Սուրիայէն դուրս եւ կ'աւելցնէ — « Ինչ որ յատկանշական է ձեր նամակին մէջ, յարատեւ ձեր որդեգրած դիրքն է իբրեւ պաշտպան Սուրիոյ եւ անոր անունով խօսող, ինչ որ պատճառ կը դառնայ յարձակողական նըպատակներ վերագրել Թուրքիոյ »:

Վերջացնելով իր նամակը, Մենտերէս ըսած է թէ շատ ուրախ է որ այս թըղթակցութիւնը տեղի ունեցած է երկու երկիրներուն միջեւ, որպէսզի երկուքն ալ կարենան ճշդել իրենց տեսակէտները:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ֆ. Կապ. Խաչ, Սէվրան	10.000
Տէր եւ Տիկին Արամ Սիւրմէնեան (Քազապլանքա) Պ. Ակաքի մահուան առթիւ	5.000

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ եւ Թունուզի յարաբերութեանց մասին, արտաքին նախարար Փինօ լուսաբանութիւններ պիտի տար երեքշաբթի օր Ազգ. Ժողովին առջեւ: Ինչպէս յայտնի է օրակարգի վրայ են Արտաքին քաղաքականութեան վերաբերեալ հարցերը :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիա եւ Զուիցերիա իրենց կարգին պատասխանեցին Բուլգանինի նամակներուն: Պոնի կառավարութեան նամակը 10 էջէ բաղկացած, ծանօթ չէ, մինչ Զուիցերիա իր պատասխանին մէջ շեշտած է թէ իր դերը եղած է միշտ չէզոք, բայց պատրաստ է իր գործակցութիւնը բերել Զուիցերիոյ մէջ ժողով մը գումարելու համար «Մեծերու» միջեւ :

ԱՐՋԸՆՀԱՈՒԸՐ ճառ մը խօսած է ամերիկեան խորհրդարանի առջեւ, առաջարկելով որ 1) ընդունուի իր արմաքին, տնտեսական եւ առեւտրական քաղաքականութիւնը, 2) Թոյլ տրուի օտար երկիրներու աւելի ղարգացնելու իրենց առեւտուրը Ամերիկայի հետ, 3) Վերանորոգուի Թրէյտ Ակրիմենցը որ տեսակ մը անկիւնաքարն է ամերիկեան արտաքին քաղաքականութեան: Այզընհաուըր ուղեց մանաւանդ որ արագ որոշումներ տրուին «անմիջական խնդիրները » լուծելու համար: Ասոնց կարգին՝ Միացեալ Նահանգներու պէտքերը պատերազմական դետնի վրայ, ինչպէս նաեւ գիտական ուսուցման բարելաւումը :

ՏԸԼԸՍ, Ամերիկայի արտաքին նախարարը Յունուար 24էն 26 պիտի հանդիպի Թէհրան : Անկէ պիտի անցնի Անգարա, իբրեւ «դիտող» մասնակցելու համար Պաղտատի Ուխտին ժողովին: Կ'ըսուի նաեւ թէ Տըլըս նախապէս պիտի տեսնուի Պալաֆրէժի հետ (Մարոքի արտաքին նախարարը):

ՍՓՈՒՏՆԻԿ թիւ մէկը, Յունուար 4էն ի վեր գոյութիւն չունի ինչպէս կը յայտնեն Մոսկուայի պաշտօնական շրջանակները:

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՊԱՅՔԱՐ ՀԱՅԿ. ԴԱՏԻՆ ԴԷՄ

Բ.

Հայոց դարաւոր պատմութեան ընթացքին, անկարելի է գտնել «ժամանակաշրջան մը ուր հայ ժողովուրդը բնաջնջումի սպառնալիքին ենթարկուած չըլլայ օտար ներխուժումներու կողմէ»։ (Ա. Գոչինեան, Խ. Հայաստանի վարչապետ)։

Մեր երկրի վարչապետը, լռութեամբ կ'անցնի պատմական այս իրողութիւնը լուսաբանող հիմնական պատճառներու վրայէն։ Ան իր այս կարճ նախաբանով կը փորձէ հաստատել թէ՝ «Միայն Հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնը գայն վերջնականապէս փրկեց այդ սարսափելի սպառնալիքէն ու կարելիութիւն տուաւ հաստատ քայլերով մտնելու ազգային իսկական վերածնունդի մը ուղիէն ներս» (ընդգծումը մերն է Ս. Տ. Թ.)։ Ինչպէ՞ս եւ ի՞նչ գնով՝ այդ մասին աւելի ետքը։

Պատմական հին դարաշրջաններու մասին, աւելի հանգամանօրէն կը խօսին ուրիշները, մասնաւորապէս «Գրական Թերթ»ը։ Մի քանի յատկանշական հատուածներ՝ Հայաստանի խորհրդայնացման 37րդ տարեդարձին նուիրուած բացառիկի խմբագրականէն ։

«Անյիշելի ժամանակներէն կուգայ հայ ժողովուրդը։ Ստեղծագործ ու շինարար է եղած ան։ Ազնիւ եւ տքնաջան աշխատանքով ու դարեր շարունակ հերկած է իր աւանդական դաշտերը, հաց ու գինի քամած է իր ժայռեղէն հողէն եւ այս նոյն ժայռերէն արուեստի հրաշքներ կերտած։ Աքանչելի առասպելներ ու դիւցազներգութիւններ (բնագրի մէջ էպոսներ. Ս. Տ. Թ.) հիւսած է ան, որոնց մէջ ցոլացուած է անոր ազատաբաղձ ու խաղաղասէր ոգին։ Եւ սակայն ընկած հին Արեւելքի ու Արեւմուտքի բախման քառուղիին մէջ, Հայաստանը դարեր շարունակ աշխարհակալ ցեղերու համար ռազմաբեմ է հանդիսացած։ Անոր զօրաւոր հարեւանները աշխատած են ոչնչացնել անոր լեզուն, հոգեւոր մշակոյթը, ձուլել գայն»։

Միեւնոյն շունչով նկարագրելով պատմական զանազան շրջաններու, մեր զօրաւոր հարեւաններու արշաւանքներն ու վայրագութիւնները, «Գ. Թ.»ը իր կարգին կը շեշտէ —

«Այնչափ դժուարին եւ ծանր է եղած Հայաստանի պատմական ուղին։ Դարեր շարունակ ազգային ու սոցիալական կրկնակի ճնշման է ենթարկուած ան։ Եւ անոր ամբողջ պատմութիւնը նուաճողներու ու սեփական հարստահարիչներու դէմ մղուած հերոսական պայքարի մը արիւնոտ տարեգրութիւնն է։ (Ընդգծումները մերն է Ս. Տ. Թ.)։

Հիմա այլեւս պարզ է թէ՝ ինչո՞ւ մեր երկիրը ու ժողովուրդը բնաջնջումի սպառնալիքի են ենթարկուած օտար ներխուժումներու կողմէ ։ «Հին Արեւելքի եւ Արեւմուտքի բախման քառուղիին մէջ» ընկած, մեր զօրաւոր հարեւանները «աշխատած են ոչնչացնել անոր լեզուն, հոգեւոր մշակոյթը» եւ վերջապէս «ձուլել գայն»։

Աւելի դժուար չէ հետեւցնել ուրեմն, որ մեր ժողովուրդը, հակառակ բնաջնջումի այս տեւական սպառնալիքներուն, եւ հակառակ իր զօրաւոր հարեւաններու գերակշիռ ուժին, պայքարած է՝ պահպանելու համար իր ազգութիւնը, իր հոգեւոր մշակոյթը եւ նիւթական ու բարոյական բոլոր արժէքները ։

Մեր բոլշեւիկ վարիչները, իրենց այս գրաւոր վկայութիւններով ոչ միայն արդար եւ տրամաբանական կը գտնեն մեր ժողովրդի դարաւոր պայքարը՝ բոլոր տեսակի օտար ներխուժումներու դէմ, այլ եւ հպարտութեամբ կ'արձանագրեն հերոսական այդ պայքարի զանազան շրջանները ։

Իրենց այս շիտակ կեցուածքը — հին պատմական դէպքերու տարկայական քննութեան նախանձախնդրութիւնը — դժբախտաբար կը փոխուի՝ աւելի մօտաւոր անցեալի վերաբերմամբ ։

«Արեւմտեան նենգ դիւանագիտութեամբ, հայկական դատի պաշտպանի կեղծ քղամիտ հագած, սեփական շահերու համար բազմիցս հայ ժողովուրդի արիւնը վաճառած է անոր թշնամիներուն»։

« Արդար եւ ճիշդ է այս հաստատումը։ Բացարձակապէս ճիշդ է, որ արեւմտեան դիւանագիտութիւնը, հակառակ հայկական դատի պաշտպանութեան համար իր երբեմնակի լուրջ ճիգերուն, վերջ ի վերջոյ իր սեփական շահերուն համար, հայ ժողովրդի արիւնը վաճառած է անոր թշնամիներուն »։

Որո՞նք էին արեւմտեան դիւանագիտութեան գլխաւոր դերակատարները ։ Ռուսաստանը մաս կը կազմէ՞ր աշխարհի հզօրներուն — մեծ պետութիւններուն ։ Մեր համայնավարները ընդհանրապէս երբեք ուղիղ չեն պատասխաներ այս հարցումներուն։ Եւ տարիկա, ոչ անոր համար, որ իրենք մասնաւոր համակրանք ունին կայսերական Ռուսաստանի եւ իր վարած դիւանագիտութեան հանդէպ, այլ անոր համար, որ Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան ծնած Նոր Ռուսաստանը՝ Խ. Միութիւնը կը հետեւի ցարերու շրջանին նուիրագործուած ծաւալման քաղաքականութեան ։

Քօղարկելու համար այս իրողութիւնը, մասնաւոր ճիգ ի գործ կը դրուի արեւմտեան դիւանագիտութեան պատասխանատուութենէն դուրս նկատել Ռուսաստանը ։

Ճիշդ է, որ մեր ժողովուրդը մասնաւոր տկարութիւն մը ունեցած է խաչապաշտ Ռուսաստանի հանդէպ եւ զայն նկատած է իր բնական պաշտպանը ։

Դեռ առաջին աշխարհամարտի սկզբնական շրջաններուն անգամ, մեր ժողովրդի մեծամասնութիւնը անառարկելի կերպով ռուսասէր էր, եւ անոր զէնքի յաջողութենէն կ'ակնկալէր իր սեփական ազատութիւնը ։

Փետրուարեան Յեղափոխութենէն առաջ, ցարական Ռուսաստանի գործնական քաղաքականութիւնը Հայկ. Դատի, բայց մասնաւորապէս Թրքահայ գրաւուած շրջաններու հանդէպ խորապէս ազդեց հայկական լաւատեսութեան վրայ ։

Դժուար է ենթադրել, որ մեր համայնավար վարիչները անտեղեակ ըլլան այս բոլոր իրողութիւններուն։ Անոնք շատ լաւ գիտեն, Ռուսաստանի կատարած աղետաւոր դերը Հայկ. Դատի պատմութեան մէջ ։

Անոնք գիտեն նաեւ, որ ռուսական դիւանագիտութիւնը ուրիշներու կարգին «հայ ժողովուրդի արիւնը վաճառած է անոր թշնամիներուն»։

Ընդհակառակը՝ Մեծ Ռուսաստանի հանդէպ խիստ փափկանկատ են մեր համայնավարները։ Իբրեւ հետեւանք՝ անոնք կը զգուշանան ճիշդ բնորոշում մը տալու այն Ռուսաստանին, որու մասին կը խօսին այս պարագային։ Ասով հանդերձ, յատկանշական է հետեւեալ հատուածը — « Հայաստանի լաւագոյն զաւակները տեսել ու խորապէս զգացել են, որ հայ ժողովրդի միակ անկաշառ բարեկամը ռուս մեծ ու ազատասէր ժողովուրդն է եւ իրենց յուսավառ հայեացքը յառած են դէպ ի հիւսիս, դէպի Մեծ Ռուսաստանը »։

Խիստ թափանցիկ այս արտայայտութիւններու վրայ կարճ եւ քիչ մը աւելի հանգամանօրէն պէտք է ծանրանալ ։

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ “ԱՇԽԱՏԱՒՈՐ ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ”

ԽՄԲ.— Մոնտէն կը քաղենք Րոպէր Կիլլէնի այս շահեկան յօդուածը ։

Անցեալ Յուլիսին, Մաօ Ցէ Թունկ արձակուրդի գացած էր ու կը հանգստանար Ցինկթաօ նաւահանգիստին մօտերը, ծովեզերեայ վայրի մը մէջ, երբ, «վերաճշդումի» տագնապին պատճառով, ստիպուեցաւ ընդհատել իր արձակուրդները։ Ինչպէս յայտնի է, հրաւէր ուղղած էր ժողովուրդին, որ մտքերու ազատ փոխանակութեանց շնորհիւ կարծիք յայտնեն Չինաստանի ներկայ դրավիճակին ու համայնավար կուսակցութեան գործունէութեան մասին։ Սակայն «վերաճշդումի» կամ «ինքնասրբագրութեան» այս հրաւէրը սպասուած արդիւնքը չտուաւ. ժողովուրդը, առիթէն օգտուելով, քննադատութեանց ու ամբաստանութեանց տարափ մը տեղացուց կուսակցութեան դէմ։ Անհրաժեշտ էր լուռ միջոցներով փոթորիկին դիմադրել։ Մաօ Ցէ Թունկ կուսակցութեան համագումար մը հրաւիրեց, եւ քաղաքներէն ու Չինաստանի զանազան նահանգներէն այնտեղ հաւաքուած ներկայացուցիչներուն պարզեց հակա-յարձակման եւ կուսակցութեան ինկած վարկը բարձրացնելու ձգտող ծրագիր մը։

Ցինկթաօի համագումարին մէջ ճշդուած եւ Սեպտեմբերի վերջերը կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէին կողմէ վաւերացուած միջոցառումները այժմ սկսած են ձեւ ու մարմին առնել ։ Չինաստան սկսած է հետզհետէ գտնել իր հանդարտութիւնը՝ ազատական ու ազատամիտ այս փորձին ձախողումէն վերջ կարգ-կանոնի խիստ կիրարկումով, ինչպէս սովորութիւն է համայնավար աշխարհին մէջ։

Հոկտեմբերի վերջերը հրատարակուած վաւերաթուղթի մը շնորհիւ («Զեկոյց վերաճշդումի հարցին շուրջ») այժմ գիտենք թէ ինչ որոշումներ առնուեցան Ցինկթաօի համագումարին մէջ ։ Զեկոյցին …ինակը, Կեդրոնական Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, առաջին տողերուն մէջ իսկ կ'ըսէ թէ գրութեան ընդհանուր գիծերը ներշնչուած են Մաօ Ցէ Թունկի հրահանգներէն. փաստ մը, որ կը կրկնապատկէ վաւերաթուղթին կարեւորութիւնը։ Զեկոյցին հիմնական կէտը այն է, որ չինացի մտաւորականները ոչ միայն երես դարձուցած են համայնավար կուսակցութենէն, այլ նաեւ մատնանշած են անոր թերութիւններն ու պայքարած անոր դէմ։ Այս իսկ պատճառով, Ցինկթաօի մէջ տրուած որոշումներէն ամէնէն կարեւորը կապ ունի այս հարցին հետ.— ամէն միջոցներով ստեղծել մտաւորականներու նոր դասակարգ մը։ Այս նոր մտաւորականութիւնը քաղել բանուոր դասակարգէն ու կուսակցական շարքերէն եւ Պուրժուական դարաշրջանէն մնացած մտաւորականութիւնը կարելի եղածին չափ շուտով փոխարինել այս նոր մտաւորականութեամբ։ Այս միջոցով, վարչակարգը կ'ունենայ «իր» մտաւորականները եւ կրնայ վստահ ըլլալ անոնց հաւատարմութեան վրայ ։

Թէեւ ներկայ մտաւորականները բառին իսկական առումով դասակարգ մը չեն կազմեր, կ'աւելցնէ զեկոյցը, բայց իրողութիւնն այն է, որ բոլորն ալ պուրժուական կրթութիւն ստացած են։ Արդ, քաղքենի դասակարգը, որ 1956ին գրեթէ առանց ընդդիմադրութեան ընդունած էր քաղքենիները ընկերվարականացնելու համար ստեղծուած տնտեսական յեղափոխութիւնը, 1957ին դիրք փոխեց, եւ մտքերու ազատ փոխանակութեան շրջանին ընկերվարութեան դէմ ցցուեցաւ ։

« Քաղքենի դասակարգն ու մասնաւորաբար իր մտաւորականութիւնը պրոլետարիատի դէմ պայքար մղելու կարող գլխաւոր ուժը կը ներկայացնեն», կ'ըսէ զեկոյցը։ Այս անկեղծութիւնն իսկ մեծ նորութիւն մըն է ինքնին, որովհետեւ մինչեւ հիմ պաշտօնական բացատրութիւնը այն էր, որ «պրոլետարիատի դէմ պայքար մղելու կարող ուժ» չէ մնացած այլեւս ։

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԿՈՎԿԱՍԻ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐԸ

Սակայն Քոսթիլին, փոխանակ անսալու իր ընկերոջ խօսքին եւ անոր սպասելու, վար իջաւ իր ձիէն եւ ըստ զօրանոցի զինուորներուն սովորութեան, գետինը պառկեցաւ փորի վրայ եւ իր մտրակով հարուածեց իր նժոյգը որպէսզի կենդանին փախչի եւ թշնամիներն ալ հետեւին անոր ։

Ժիլին տեսաւ որ դրութիւնը կը կնճռոտի։ Քոսթիլինի հրացանը այլեւս օգտակարութիւն մը չէր ներկայացներ։ Իր ունեցած թուրը բաւական չէր դիմադրելու համար յարձակողները ։ Ամէն բան կորսուած նկատելով, իր ձիուն սանձը դարձուց, փոխեց իր ընթացքը եւ յետադարձ շարժումով մը խոյացաւ Թաթարներուն վրայ, խորհելով որ այս ձեւով անոնց մէջ խուճապ մը յառաջացնելով կրնար իր օձիքը ազատել ։

Սակայն, տեսաւ որ վեց Թաթարներ կորովի եւ հաստատակամ կեցուածքով մը, անանցանելի պատ մը քաշած էին իր առաջքը ։

Երիվարը, որուն վրայ հեծած էր Ժիլին, ընտիր կենդանի մըն էր, բայց թշնամիներուն ձիերը աւելի արագավազ եւ ազնուացեղ էին ։

Վերջապէս, Ժիլին նշմարեց որ Թաթարներէն մին, որ փառաւոր շիկամօրուս մըն էր, հեծած դորշ ձիու մը վրայ, կը յառաջանար ուղղակի իր վրայ ։

Կարճահասակ էր Ժիլին, այսուհանդերձ էր նաեւ քաջ ու անվեհեր ։

Քաշեց իր թուրը եւ յարձակելով մարդուն վրայ, խորհեցաւ. «կամ զինքը կը տապալեմ ձիուս սմբակներուն ներքեւ, եւ կամ կը զգետնեմ թուրիս մէկ հարուածովը»։ Սակայն նոյն այդ միջոցին, հրացանի քանի մը հարուածներ գետին տապալեցին Ժիլինի ձին։ Այս անկման ընթացքին, ձիաւորին ոտքը մնաց գետին տապալած ձիուն թամբին տակ սեղմուած եւ ինք անշարժացաւ ։

Ուզեց ոտքի կանգնիլ, սակայն արդէն իսկ երկու Թաթարներ իր վրան էին ։

Այնուամենայնիւ, յուսահատական գրոհով մը տապալելով իր վրայ յարձակողները, ոտքի կանգնեցաւ, սակայն նոյն րոպէին երեք ուրիշ Թաթարներ ինկան իր վրայ եւ սկսան իրենց հրացաններուն կոթով հարուածել զինքը ։

Գլուխը դարձաւ, աչքերը պղտորեցան ։

Թաթարները իսկոյն չուաններով կապեցին – կապկպեցին զինքը եւ զետեղեցին թամբի մը վրայ։ Ետոյ, խլեցին գլխէն իր բրդապատ գլխանոցը, հանեցին իր մոյկերը եւ բզիկ – բզիկ ըրին զգեստները։

Թաթար մը մօտեցաւ Ժիլինի վիրաւոր ձիուն եւ ուզեց հանել վրայէն թամբը ։ Կենդանին տակաւին ողջ էր ու կը շարժէր։ Թաթարը հանեց իր դաշոյնը, մխեց զայն խեղճ անասունին կոկորդը, որ նոյն րոպէին ահաւոր հոնդիւնով մը անշարժացաւ ...

Ցայնժամ, շիկամօրուս Թաթարը հեծաւ կրկին իր ձին, միւսները Ժիլինը լաւ մը ամրացուցին կենդանիի մը քամակին եւ սկսան բարձրանալ դէպի լեռները ։

Ժիլին կը տեսնէր իր առջեւը, յաղթանդամ Թաթարին հաստ պարանոցը եւ անոր լայնածաւալ կռնակը ։

Տարաբախտ սպան վիրաւորուած էր գլուխէն եւ արիւնը թանձրացած էր իր աչքերուն վրայ ։

Չէր կրնար շիտակ կենալ ձիուն քամակին վրայ, ոչ ալ կրնար սրբել աչքերուն վրայ լճացած արիւնը։ Թեւերը այնքան պինդ կերպով էին կաշկանդուած, որ ահելի ցաւեր կը պատճառէին իրեն։

Հասան վերջապէս Թաթարներու բնակավայրը։ Հոն, բոլորն ալ վար իջան իրենց նժոյգներէն։

Չորս կողմէն փոքրիկ լաճեր վազելով հաւաքուեցան, շրջապատեցին Ժիլինը եւ սկսան վայրի աղաղակներ արձակել եւ քարեր նետել անոր վրայ ։

Թաթարներէն մին վռնտեց լաճերը, վերցուց Ժիլինը ձիուն վրայէն եւ անմիջապէս կանչեց գործաւոր մը։

Նոկայ(*) մըն էր այդ գործաւորը եւ անչափ հաստ յօնքեր ։

Հագած էր պատառոտուն շապիկ մը եւ եւ իր թաւամազ կուրծքը բոլորովին մերկ էր ։

Թաթարը բաներ մը հրամայեց անոր եւ մարդը գնաց ու բերաւ երկու կաղնիէ կոճղեր որոնք իրարու էին ագուցուած երկաթէ օղակներով։ Օղակներէն մէկուն վրայ կար կղպանք մը ։

Արձակեցին Ժիլինի թեւերուն կապերը, անցուցին անոր ոտքերուն փայտեայ կապանքը եւ զայն առաջնորդեցին տաղաւար մը, եւ հոն հրելով զայն, դուռը կղպեցին վրայէն։

Ժիլին ինկաւ աղբակոյտի մը վրայ, պառկեցաւ, եւ խաւարին մէջ խարխափելով փնտռեց ամենակակուղ տեղը եւ հոն երկնցաւ ։

Չի կրցաւ քնանալ։ Ծարաւ էր։

Շունչը բռնած, մտիկ ըրաւ եւ լսեց որ տաղաւարին դուռը կը բացուէր ։

Շիկամօրուս Թաթարը ներս մտաւ ։ Ուրիշ մը կ'ընկերանար իրեն, նուազ հասակաւոր եւ թուխ մարդ մը ։

Այս վերջնոյն աչքերը սեւ – սեւ էին ու կը փայլէին արտակարգ փայլով մը։ Ունէր կարճ մօրուք մը։ Ուրախ դէմք մը ունէր, եւ ստէպ կը ծիծաղէր ։

ԼԷՕՆ ԹՈԼՍԹՈՅ

(2 Շար.)

(*) Նոկայ թաթար ցեղ մը, որ կ'ապրի Կովկասի Հիւսիսային կողմը։

«Աջակողմեան քարոզչութիւնը շատ աւելի ընդարձակ գործունէութիւն ցոյց տուած է մասնաւորաբար այն վայրերուն մէջ, ուր կեդրոնացած է մտաւորականութիւնը», կ'աւելցնէ զեկոյցը: Այս յայտարարութիւնն ալ կը համապատասխանէ խոստովանութեան մը, որովհետեւ ցարդ կը կրկնէին անդադար, որ մտաւորականներու մեծամասնութիւնը յարած է մարքսականութեան: Զեկոյցը մի առ մի կը յիշատակէ «վարակուած» համալսարանները, լիսէները, երկրորդական վարժարանները, կառավարական հաստատութիւնները, ժամուլն ու հրատարակչականները, դրական ու գեղարուեստական կազմակերպութիւնները, քաղաքական գիտութեանց, իրաւաբանութեան, գիտական, բժշկական եւ հանրային առողջապահութեան կարգ մը կեդրոնները: Ինչպէս կը տեսնուի, բաւական մեծ է «վարակուած»ներու թիւը:

Երրորդ իրատես հաստատում մը եւս. — «Աջակողմեան ընդդիմադրութեան բոյջերը բերրի հող գտած են մասնաւորաբար ժողովրդավար կուսակցութիւններէն ներս». (Ժողովրդավար կուսակցութիւնները համայնավար կուսակցութեան արբանեակ փոքր կուսակցութիւններն են): Զեկոյցը կ'ընդունի ուրեմն, որ ոչ-համայնավար եւ համայնավար կուսակցութիւններու միջեւ գոյութիւն ունեցող դոյակցութիւնը, որ իբր թէ չինական վարչակարգին առանձնայատկութիւնը կը կազմէր, մեծ հարուած բոտացած է:

Քաղքենի ծագում ունեցող մտաւորականները, ուրեմն, սեւ ցանկին վրայ անցած են: Զիրենք «աշխատաւոր դասակարգէն բխած ինտելլիկենցիայով մը փոխարինելը» անհրաժեշտութիւն դարձած է վարչաձեւին համար: Զեկոյցը կ'աւելցնէ թէ այսուհետեւ «աշխատաւոր դասակարգն է որ պէտք է արտադրէ իր փրոֆէսէօրները, գիտունները, լրագրողները, գրագէտները, արուեստագէտները եւ մարքսականութեան քարոզիչները»:

Գալով քաղքենի ծագում ունեցող ներկայ մտաւորականութեան, վարչակարգը պիտի ջանայ սահմանափակել անոնց ազդեցութիւնը եւ դանոնք վերածել իբր նորաստ [illegible]: Այնքան ատեն որ նորերը դեռ չեն հասած, այս հին մտաւորականութիւնը պէտք է պահուի եւ օգտագործուի: Իրենց գլխաւոր պարտականութիւններէն մէկը, միշտ ըստ զեկոյցին, պէտք է ըլլայ զիրենք փոխարինողները հասցնելու, պատրաստելու գործը: Բայց անհրաժեշտ է նախապէս, որ իրենք զիրենք սրբագրեն քաղաքական ու գաղափարաբանական մարզերուն մէջ: Կուսակցութիւնը առայժմ կողմնակից չէ ծայրայեղ միջոցներ ձեռք առնելու քաղքենի մտաւորականներուն դէմ. խորհուրդ կուտայ, ընդհակառակն, որ համոզիչ միջոցներով բարեկամներ շահին անոնց շարքերէն ներս:

Իսկ գալով ոչ-մտաւորական «աջակողմեաններուն», յայտնի չէ թէ ինչ միջոցներ ձեռք առնուած են անոնց դէմ. կատարեալ լռութիւն կը տիրէ անոնց ճակատագրին մասին. բանտե՞րը լեցուած են, կեդրոնացման կայաններո՞ւ մէջ են, թէ՝ ֆիզիքական բնաջնջման ապառնալիքին ներքեւ պահուած: Զեկոյցը լուռ կը մնայ այս մասին. կը բաւականանայ միայն «աջակողմեանները» երեք խումբերու բաժնելով. «չափաւոր աջակողմեաններ», որոնք «փրկելու» եւ «ուղիղ ճամբու բերելու» համար ջանք պէտք չէ խնայուի. «աջակողմեաններ», որոնք պէտք է «ճզմուին», բայց եթէ պատահի որ ուղիղ ճամբու գալու միտումներ ցոյց տան՝ «ներողամտութեան» կրնան արժանանալ. եւ «ծայրայեղ աջակողմեաններ», որոնք «իրենց յետադիմական տեսակէտները իրենց հետ գերեզման պէտք է տանին»:

Ահա «աջակողմեաններուն» վիճակուած ապագան, մինչեւ որ պայքարը վերջանայ պայքարողներու չգոյութեան պատճառով, եւ մինչեւ որ ներկայ մտաւորականութիւնը փոխարինուի պրոլետարիատի նոր մտաւորականութեամբ, որ ամէն տեսակի տատամսումներէ զերծ պիտի ըլլայ, քանի որ ազատութեան ինչ ըլլալն իսկ պիտի չգիտնայ:

ՄԵՐ ՁԵՆՔԵՐԸ

Այս վերջին երեք-չորս տարուան ընթացքին յաճախ կը խօսուի Ֆ. Կ. Խաչի սեփական կայանին մասին, Ժիւրայի գեղեցիկ լեռներուն մէջ, ուր ամէն ամառ հարիւրաւոր մանուկներ կը վայելեն՝ առողջապահական կատարեալ պայմաններու մէջ, գեղեցիկ արձակուրդներ:

Ֆրանսայի հայ գաղութը որ աւելի քան 25 տարի հետեւած է Ֆ. Կապոյտ Խաչի հանրային գործունէութեան, միշտ եղած է անոր կողքին, որպէս իր հարազատ մէկ կազմակերպութիւնը: Ընդառաջ գացած է անոր ամէն մէկ օգտակար ծրագրին: Իր լումաներով պահած անոր կրթական, առողջապահական կամ բարեսիրական բոլոր ձեռնարկները: Այս անգամ եւս անոր կայանի շէնքին գնման եւ կահաւորման գործով մեծապէս շահագրգռուած է մօտէն, եւ տաք սիրտ վերաբերում մը ցոյց տուած՝ է այդ գործին հանդէպ:

Այս բոլորը իրաւունք կուտան իրեն քիչ մը աւելի մանրամասն տեղեկանալ այս կարեւոր ձեռնարկին, որպէսզի գիտակցաբար օգնէ անոր լրացումին:

Այս մտահոգութեամբ ես ալ ուզեցի գիտնալ այս օրուան ձեռք բերուած արդիւնքը, գայն սեփականութիւնը դարձնելու համար Ֆ. Կ. Խաչի բարեկամներուն, նուիրատուներուն, եւ բոլոր անոնց որոնք պիտի ուզէին այս գեղեցիկ ձեռնարկը լրացած տեսնել, որպէս զի շատ աւելի հայ մանուկներ օգտուին անկէ:

Թերեւս ըլլան մտածողներ թէ հայ գաղութին երկու երրորդը կը վայելէ տեղացիի մը ունեցած իրաւունքները եւ թէ մեր մանուկները կրնան օգտուիլ Ֆրանսական կայաններէ: Որոշ չափով այս ճշմարտութիւնը սակայն մեր մտահոգութիւնները չեն գոհացներ: Մենք պայքար ունինք, ճշմարիտ կռիւ մը կը մղենք պահելու համար մեր գաղութը հայ, ապագայ յոյսերով: Որքա՞ն ատեն, ինչ փոյթ: Մեռնող սիրելի մը չեն թողուր երեսի վրայ՝ առանց մինչեւ վերջին երկվայրկեանը ջանալու աւելի երկար ապրեցնել զայն: Նոյն բանն է մեր փորձածը: Եթէ նոյնիսկ դատապարտուած ըլլանք կորսնցնելու մեր ազգային դիմագիծը եւ բոլոր նուիրականութիւնները. մանաւանդ լեզուն, դարձեալ պիտի ջանանք երկարել մեր «հողեվարքը», վաղուան համար:

Այդ պայքարին զէնքերէն մէկը եթէ մեր դպրոցներն են, մեր կայանները, մեր «Մանուկներու Օրերուան տօնակատարութիւններն ալ օժանդակներն են անոնց. մանուկին ներշնչելու նախ ազգային հպարտութիւն, եւ յետոյ առիթ տալու անոր որ գոնէ տարուան մէջ ամիս մը շնչէ մաքուր եւ առողջարար օդին հետ, հայոցին, խօսի եւ երգէ հայերէն, շնչէ թթուածինին հետ իր սեփական տանը մէջ ըլլալու գիտակցութիւնը եւ արեւին ճառագայթներուն հետ ջերմանայ, գաղթական փոքրիկ ազգի մը զաւակը եղած ըլլալու իր նկուն սիրտը:

Ուրեմն մեր կայաններուն դերը բացարձակ վերջ, կրնանք անցնիլ Գելֆոնթէնի հաստատութեան՝ որ շուտով կը դառնայ կատարեալ, իր բոլոր յարմարութիւններով:

Գնուած շէնքը կիսով աւերակ՝ պէտք ունէր հիմնական փոփոխութիններու եւ նորոգութեան: Առանց տատամսելու շէնքը գնուեցաւ, եւ քաջութեամբ ձեռնարկուեցաւ առաջին օրէն, զայն վերածելու նախ բնակելի եւ հետզհետէ օժտուած կայանի մը: Մէկ հէքթար շրջափակին մէջ երկյարկանի այդ շէնքը չորս տարուան մէջ անճանաչելի դարձաւ իր լուսաւոր ննջարաններով, պեթոնէ լայն սանդուխներով, ջուրի, լուացարանի յարմարութիւններով եւ ճաշարանի, խոհանոցի, զբօսարանի յաւելուածներով: Ծախսուած է մինչեւ այսօր 7 ուկէս միլիոն ֆրանք, եթէ ոչ այդքան, գոնէ կէսին չափ գումար մը անհրաժեշտ է տիպար կայանի մը վերածելու համար զայն: Ու մէկ անգամուհի չի յուսահատիր այդ ճիգին առջեւ: Գիտէ որ պիտի կարենայ գլուխ հանել զայն իր յարատեւ եւ համբերատար աշխատանքով եւ մեր ժողովուրդին նուէրներով: Վստահ է՝ որովհետեւ անոր յաջողութիւնները ապացոյց մը պիտի ըլլան մեր մայրենի լեզուին հանդէպ մեր ունեցած սիրոյն եւ մեր պայքարին գիտակցութեան:

ԿԱՅԱՆԻ ՏՂԱՔԸ ԼԵՄԱՆԻ ԱՓԻՆ, 1957ԻՆ

Մեր ծնողները որոնց երախաները քանիցս օգտուած են կայանին ընծայած բարերար ազդեցութենէն եւ յաճախ ուրախութեամբ ըսած են «տղաս ինչ աղուոր հայերէն երգեր սորված է», կամ «աղջիկս արտասանութիւն մը ըրաւ կայանէն վերադարձին» գիտէ նաեւ որ Ֆ. Կ. Խաչին վստահած իր զաւակը ամիս մը վայելած է ամէն գուրգուրանք եւ օգտուած է բարերար եւ լիառատ սնունդէն եւ առողջ կարմիր թուշերով վերադարձած տուն:

Ամէն եղանակի հարիւրէ աւելի տղաք կ'ընդունի կայանը, այս տարի 150 հատ, Ֆրանսայի ամէն կողմերէն:

Զուիցերիական սահմանին շատ մօտ, դիւրութիւն կուտայ վարչութեան, տղաքը զբօսապտոյտով մը տանիլ Լեմանի ափը: Կը սպասենք որ հայ ժողովուրդը միջոցը տայ լրացնելու շէնքը, որ իսկապէս Ֆ. Կ. Խաչին պատիւ բերող գործ մը պիտի ըլլայ:

Տ. Մ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (105)

ԿԱՅԾԵՐ

Լ.

ՔՐԴՈՒՀԻՆ ԵՒ ՀԱՅՈՒՀԻՆ

Բայց ինչ մեղք ունէր քրդուհին, երբ անարգում էր մի ազգութիւն, որ ինքն իր ստորնութեամբ առիթ էր տուել իր մասին կազմել մի այսպիսի վատ կարծիք:

Բայց Մարօն համբերել չկարողացաւ. Նա կրկին յարձակուեցաւ քրդուհու վրայ եւ մի հարուածով գլորեց նրան գետին: Ես դժուարութեամբ կարողացայ ազատել նրա ճանկերից ոչ սակաւ կատաղած դո-հը:

— Թող տուր խեղդեմ դրան, ասում էր Մարօն:

— Շուն, գոռում էր քրդուհին:

Այն ժամանակ միայն նկատեցի, որ Մարօյի ձեռքից արիւն էր հոսում: Երբ առաջին անգամ քրդուհու բազուկը բռնած, նա աշխատում էր խլել նրանից դանակը, մատը վիրաւորել էր, եւ իր խռովութեան մէջ, չէր զգում ցաւը: Ես ուզեցի փաթաթել վէրքը, բայց նա թող չտուեց, ասելով, թէ ինքն եւս կարող է փաթաթել: Նա մօտեցաւ աղբիւրին, ըսկըսեց սառն ջրով լուանալ արիւնը:

Քրդուհին վցեց իր ուսին մի տոպրակ, որի մէջ դրած էր մի գառն, եւ իր քայլերը ուղղեց դէպի գիւղը:

— Ո՞ւր ես տանում այս գառը, հարցրի նրանից:

— Տանում եմ «Աստուծոյ մարդու» համար, պատասխանեց նա հանդարտ կերպով:

— Ո՞վ է «Աստուծոյ մարդը»:

— Նա գրում է թիլիսմաններ, եւ որ տղային սիրում է աղջիկը, նրան բերում է այն աղջկայ համար:

— Ուրեմն դու սիրում ե՞ս մէկին:

— Ահմէի որդի Սաֆոյին: Նա մի քաջ որսորդ է:

— Իսկ այդ գառը քո հօր հօտի՞ցն է:

— Ես նրան գողացայ ճանապարհին գալու ժամանակ:

— Երեւի, հայերի ոչխարներից: Այդպէս չէ՞:

— Բա ո՞րտեղից: Քրդի գառը ես չեմ գողանայ:

— Հեռո՞ւ է քո հօր չադրը:

— Խանա-Սորի այն կողմը: Ես այնտեղից դուրս եկայ, երբ լոյսը դեռ չէր ծագել: Հայրս չիմացաւ:

Աւելի քան երեք մղոն ճանապարհ էր եկել քրդուհին: Նա նայեց դէպի վեր, տեսնելու թէ արեւը որտեղ էր կանգնած, եւ շարունակեց իր ճանապարհը, ասելով.

— Ես հեռու պէտք է գնամ. «Աստուծոյ մարդը» կենում է այստեղից շատ հեռու. տես, այն կապոյտ սարերի մէջ: Թէ մի օր կը պատահի քեզ անցնել Խանա-Սորի ձորով, հարցրու այնտեղ Գիւլլի հօր չադրը, նրան կոչում են Բահմանի որդի Բահիմ. նա Բիլբասների ցեղապետն է. Գիւլլին շատ սիրեց քեզ, դու օգնեցիր նրան: Քո աչքերը նմանում են նրա Սաֆոյի սուրմացած աչքերին: Գիւլլին հանգստութիւն կը տայ քեզ իր հօր չադրում, մի ամսական գառը կը մորթէ քեզ համար:

Ես կամեցայ գեղեցիկ քրդուհու քաղցրախօսութեանը պատասխանել նոյն ոճով եւ ասեցի.

— Բայց Գիւլլին նմանում է քեաֆար գիւլի (մոյգ ծիրանի գոյն ունեցող վարդի):

Քրդուհի օրիորդի գորշ, բայց սիրուն դէմքի վրայ փայլեց մի ժպիտ, նա երեսը շուռ տուեց, շարունակեց իր ճանապարհը, ասելով.

— Աստուած կը տայ ինձ մի օր, որ կը սպանեմ այն սատանայի քածին...:

Նա ցոյց տուեց Մարօյի վրայ եւ հեռացաւ:

Մարօն լուացել եւ փաթաթել էր իր վէրքը, երբ ես մօտեցայ նրան:

— Գիտե՞ս ով էր այն աղջիկը, հարցրուց նա:

— Գիւլլին: Այդ աղջիկը գնում էր կախարդի մօտ, որ նրա թիլիսմաններով գրաւէ իր սիրականին:

— Ո՞վ ասաց քեզ: Դու արդէն նրա անունն էլ գիտես....:

— Նա ինքն ասաց:

— Բայց դու, Ֆարհատ, բաւականին սիրիբիլի արեցիր նրա հետ.... Շատ խոռամանկ ես:

— Դրուստն ասեմ, ինձ շատ դուր եկաւ Գիւլլին:

— Նրա համար, որ իմ մատը կտրեց, հա՞:

Մարօյի աչքերում ցոլաց նախանձի կայծը:

— Դրա համար չէ, Նա սիրուն աղջիկ է:

— Սարսաղ....:

— Ես քեզ ուզեցի բարկացնել, Մարօ:

— Առանց դրան էլ բարկացած եմ:

— Ինձ վրա՞յ:

— Հա: Ինչո՞ւ չթողեցիր սատկեցնէի նրան:

— Գիտե՞ս ինչ կ'անէին քեզ քրդերը:

— Կը սպանէին: Թող սպանէին: Մի օր պիտի մեռնեմ. բոլորը մէկ է:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՐԱՔԱՍԻ մէջ (Վենեզուէլա) ծանր դէպքեր պատահած են համաձայն ամերիկեան աղբիւրներու։ Նախագահ Ժիմենէզի հակառակորդները ընդհանուր գործադուլի հրահանգ տուած են։

ՈՒԶԲԵԿԻՍՏԱՆԻ հանրապետութեան նախագահ, նշանակուած է Ահմէտով, նախկին նախագահ Քամալովի փոխարէն։ Այս վերջինը նշանակուած է նոյն հանրապետութեան կեդրոնական կոմիտէի առաջին քարտուղար։

ՆԱԽԱԳԱՀ ՆԱՍԸՐ կիրակի օր խօսակցութիւններ ունեցաւ Սուրիոյ արտաքին նախարար Սալա Պիթարի հետ։ Կը կարծուի թէ այս խօսակցութիւններուն նիւթըն էր Սուրիա – Եգիպտոս Դաշնակցութիւն մը։

ՍՈՒՐԻՈՅ արտաքին նախարարը Սալա Պիթար խօսելով Գահիրէի ձայնասփիւռէն ըսած է թէ Սուրիոյ եւ Միացեալ Նահանգներու յարաբերութիւնները չեն կրնար բնականոն ընթացքի մէջ մտնել տակաւին։ Այսպէս ալ պիտի շարունակուի մինչեւ որ Միացեալ Նահանգները փոխեն իրենց մեթոտները Միջին Արեւելքի մէջ։

ԷՄԻՐ ՖԱՅՍԱԼԸ տեսակցութիւն մը ունեցած է եգիպտական էլ Ահրամ թերթին թղթակիցին հետ, որուն յայտնած է թէ երբ Ամերիկա էր, տեսնուած էր Տըլըսի հետ այնպիսի ատեն մը երբ Միացեալ Նահանգները պատրաստ էին պատերազմի մտնելու Սուրիոյ հետ։

ԹԱՔՍԻ մը առջի գիշեր սահելով Ուազ գետը ինկաւ։ Ութ երիտասարդներ պարահանդէսէ մը կը վերադառնային, երեքը մեռած են, հինգը ազատած։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Մաքրուհի Գօյաճեան եւ զաւակները, իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն, ամէն անոնց որոնք իրենց ներկայութեամբ, հեռագրով եւ թղթակցութեամբ, իրենց յարգանքի բաժինը բերին, իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր հանգուցեալ Գասպար Գօյաճեանի թաղման առթիւ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Անիէռէն Տիկին Փառանձեմ Վէզիրեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Աղքատախնամին։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

×

Տիկին Եղիսաբէթ Կարապետեան իր մօրեղբօր մահուան (Հայաստան) տարելիցին առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրէ Կ. Խաչի Գօրտոյի մասնաճիւղին։

ԿՐԸՆՈԲԼԸ — Կարմիր Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները ի նպաստ դպրոցին, Օր. Ռոզիկ Ինճիեանի եւ Գ. Լազար Մարտիրոսեանի նշանախօսութեան առթիւ — Յ. Արապեան 1500 ֆրանք, Ա. Մարտիրոսեան, Ս. Սալախեան, Մ. Մանուկեան (Սէնթ Էթիէն) հազարական, Լ. Մարտիրոսեան երկու հազար, Գ. Ճերմակեան, Գ. Տարաքճեան (Փարիզ), Տիկին Վ. Ինճէեան հազարական, Յ. Թիւթիւնճեան 2500, Տէր եւ Տիկին Սահակ Քիւրքճեան հազար, Տիկին Մ. Գապաքճեան (Փարիզ) 500, Գ. Ֆրանքա 500, Տիկին Մարի Տարաքճեան հազար, գումար 16 հազար ֆրանք։

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Նահանգային «Մուրատ» Ուսումնասիրաց Միութեան։

Այս Շաբաթ, Բուա Բընէ սրահին մէջ, 6 Բիւ տը լ'Արք, ժամը 21էն մինչեւ լոյս։

Հաճելի մթնոլորտ, անակնկալներ։

Ճոխ եւ ընտիր պիւֆէ սովորական գիներով։ Մուտք 400 ֆր.

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Քառէ սրահին մէջ։ Կը խօսի՝ Գ. ՎԱՀԱՆ ՉԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ, որ վերջերս այցելած էր Միջին Արեւելք։ Տպաւորութիւններ՝ իր համբորդութենէն։ Մուտքը ազատ է։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ — Հ. Յ. Դ. Ուսանողական Թուրէն Միութեան հերթական ժողովը այս Չորեքշաբթի (22 Յունուար) կէս օրէ վերջ, ժամը ճիշդ 9ին, բիւ Պլէօյի հաւաքավայրը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ — Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի, ժամը 20.30ին, ընկ. Յակոբեանի բնակարանը, 2 բիւ Քոնտորսէ, Քաշան, 4րդ յարկ, դիմացը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ — Հ. Յ. Դ. «Անտօք» կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, ընկ. Այտապիրեանի բնակարանը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԻԹԱԼԻ — Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս Ուրբաթ ժամը 15ին, Ժանթիյիի հայկական դպրոցին մէջ։ Պատգամաւորի ընտրութիւն։

ԻՍԻ — Կարմիր Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Խրիմեան դպրոցը։

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԽՆՋՈՅՔԸ

(Surprise - Party)

26 Յունուարին, կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր։

Brasserie Zimmer

PLACE DU CHATELET

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ» ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին եւ մասնակցութեամբ Կրթ. Մարմնին ու դպրոցին աշակերտութեան։

26 Յունուար, կիրակի կէսօրէ ետքը ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը։

Ճոխ ու այլազան յայտագիր, ներկայացում, տրամախօսութիւն, արտասանութիւն, պար եւ այլ անակնկալներ։

Կը հրաւիրուի Տէսինահայութիւնը անխտիր։ Մուտքը ազատ է

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Վալանսի Հայ Ազգ. Միութեան կողմէ, ի նպաստ գաղութիս Աղքատախնամի։ Կը ներկայացուի

«ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ»

Կը խաղայ յայտնի դերասան ԹՐԱԳՕՇ, Մարսէյլէն իր ամբողջ խումբով։

25 Յունուար, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Քաղաքապետական Թատրոնը։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

SURPRISE - PARTY

Փարիզի հայկական երգչախումբը կազմակերպած է պարանցիկ ցերեկոյթ մը։

Այս Կիրակի ժամը 16 – 22, Ազգ. Տան մէջ, 32 բիւ տը Թրէվիզ։

Կը հրաւիրուին ընկերները եւ համակիրները։

ՊԱՏԱՐԱԳ

Նոթըր Տամ տը Փասիի եկեղեցիին մէջ (10 բիւ տը Լանոնսիասիօն) այս հինգշաբթի (Յունուար 23) ժամը 19ին։

Գերպ. Հ. Կ. Ծ. Վ. Ամատունի պիտի մատուցանէ հանդիսաւոր պատարագ Եկեղեցիներու Միութեան Ութօրեակին առթիւ։

ՍԵՆԵԱԿ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Առանց զաւակի զոյգի մը համար, կը փնտռուի սենեակ մը խոհանոցով։ Դիմել թերթիս վարչութեան։

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԷՍ
ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅ ԵՐԳԻՆ

Հայերէն կ'երգէ YVES TESSIER

(Տաղանդաւոր երգիչ, մասնագէտ ամենազգի տոհմիկ երգերու)

ԿԸ ԽՕՍԻՆ LUC-ANDRÉ MARCEL ԵՒ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Ուրբաթ, 24 Յունուար իրիկուան ժամը 21ին, Սալ Մազընոյի մէջ
Կազմակերպութեամբ Համազգայինի Կը նախագահէ՝ Գ. Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ԿՐԸՆՈԲԼԸ — Շաբաթ, 25 Յունուար, իրիկուան ժամը 21ին, Ժարտէն տը Վիլ — «Սալ տը Քոնսէր»ի մէջ։
Կազմակերպութեամբ Ազգային Միութեան։

ԼԻՈՆ — Կիրակի, 26 Յունուար, կէս օրէ ետք ժամը 16ին, Գ. Քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ։
Կազմակերպութեամբ՝ Նորակազմ Հայ Մշակութային Միութեան։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Կարմիր Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին, ի նպաստ կայանին եւ իր կրթական նպատակներուն։

Յունուար 26ին, Կիրակի, ժամը 16էն 24

SALLE VOLTAIRE

Orchestre JACQUES MORENO իր երգերով

Գեղարուեստական բաժին՝ թատերական ներկայացում՝ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ եւ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ կողմէ։

արտասանութիւն, երգ, եւ անակնկալներ։ Պիւֆէ մատչելի գիներով։

Հաղորդակցութիւն — Էֆօլ Շարանթօն էն 103 թիւը առնել եւ իջնել բիւ տը լ'Իւնիօն։

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
(ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ)

Տարեկան ցերեկոյթ – պարահանդէս Կիրակի, Փետրուար 2, ժամը 15 – 24

LES AMBASSADEURS

3. Avenue Gabriel : Champs - Elysées

Orchestre LOS CANGACEIROS

AVEC YVAN MORICE ET J. C. GILBERT

Ֆրանքօ-պրազիլիական 14 հոգինոց այս հռչակաւոր նուագախումբը մեծ խանդավառութիւն պիտի ստեղծէ իր Աբրաքսիոններով։

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները հեռաձայնելով ԵԼԻԶԷ 67–03

Տոմսերու գինն է 500 ֆրանք

Ուշադրութիւն — Վարձուած սեղանները պէտք է գրաւուած ըլլան ամէնէն ուշը ժամը 19.30ին։ Հակառակ պարագային պարահանդէսի կազմակերպիչ յանձնախումբը որեւէ պատասխանատուութիւն չի ստանձներ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պէյրութէն Կիրակոս եւ Յակոբ Կիրակոսեան կամ Սաթըլմըշեան, Եոզղատի Ֆարխալա գիւղէն կը փնտռեն իրենց եղբայրը Տէր Գապ Կիրակոսեան, հօրը անունը Թորոս, մայրը Զիլֆանա որ 1915ի Եոզղատի Զանտըր գիւղէն, իրենց հետ եղած ու անկէ յետոյ կորսուած է։ Կը կարծուի Ֆրանսայի հիւսը գտնուած ըլլալ։ Տեղեկացնել Գ. Փօլատեանի, 31 բիւ տէ Մուլէն վէր, Փարիզ 14։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ կին մը որ օրուան ընթացքին ընկերանայ տիկնոջ մը, ի հարկին, բնակութեան դիւրութեամբ։ Դիմել նամակով կամ անձամբ Տիկին Նորիկեանի, 145 բիւ տէ Մէօնիէ, Պանեօ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Եուկոսլաւիայէն Սարգիս, Յովհ. Բաթէեան (Շարքշլա փաշա գիւղացի) որ Պալքանեան պատերազմին Թրքական բանակէն Սերպիա գերի իյնալով վիրաւոր եւ հիւանդ կը հաստատուի Սերպիա, Սարգիս Եովանովիչ անունով։ Այժմ կը փնտռէ իր ազգականները Պօղոս, Սարգիս, Դանիէլ Ղարիպեանները նոյն գիւղէն եւ մօրեղբօր ազգականներէն Խորէն Զաքարիա Արմաղանեաններ, Շարքշլա Ղամփարա գիւղացի։ Տեղեկացնել Սարգիս Եովանովիչ փանսիօնէր Բոեչէվօ, Եուկոսլաւիա։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
—— 17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e) ——

ՅԱՌԱՋ

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9°

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 23 ՅՈՒՆՈՒԱՐ — JEUDI 23 JANVIER 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8100 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3901

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՆՏԵՐԷՍԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Նամակամարտը կը շարունակուի արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ :

Այլեւս հաստատուած իրողութիւն է, որ նամակագրութեան մէջ ոչ ոք կը հաւասարի Բուլղանինի : Մրցանիշը կոտրուած է անիկա : Խոստացած ալ չէ մարեշալը : Առանց սպասելու իր առաջին նամակի պատասխանին, չի վարանիր երկրորդ մը եւ երրորդ մըն ալ գրելու նոյն հասցէին :

Այսպէս է պարագան Ատնան Մենտերէսի համար : Մարեշալը երեք նամակ գրած է Թուրքիոյ վարչապետին՝ Նոյեմբերին, Դեկտեմբերին եւ Յունուարին, ամիսը մէկ հատ :

Մենտերէս Յունուար 19ին է միայն, որ պատասխանեց Բուլղանինի Նոյեմբեր 22 թուակիր գրութեան, որ ինչպէս կը յիշուի, կը վերաբերէր Սուրիոյ խնդրին :

Եգիպտոսէն վերջ Սուրիա եւս զէնք գնած էր Խորհրդային Միութենէն՝ իր բանակը օժտելու համար արդիական սպառազինութեամբ : Այս առթիւ որոշ փոփոխութիւններ կատարուած էին Սուրիոյ սպայակոյտին մէջ : Իշխանութեան գլուխ անցած էին «յառաջդիմական» տարրեր : Դամասկոսի կառավարութիւնը տնտեսական եւ առեւտրական զանազան համաձայնագրեր եւս կնքած էր Մոսկուայի հետ, արտաքին աշխարհի առջեւ ձգելով այն տպաւորութիւնը թէ Սուրիա կը գտնուի խորհրդային արբանեակ դառնալու նախօրեակին :

Ատլանտեան Ուխտի երկիրները իրարանցումի մատնուեցան : Ամերիկեան վեցերորդ նաւատորմը Միջերկրականի մէջ շրջապտոյտի ձեռնարկեց : Իսկ Թուրքերը աշնանային «ռազմափորձերու» պատրուակին տակ զինուոր համախմբեցին Սուրիոյ սահմանագլխի երկայնքին :

Կացութիւնը վտանգաւոր կը դառնար : Կայծ մը բաւական էր՝ նոր պատերազմ մը բռնկցնելու համար Միջին Արեւելքի մէջ :

Այդ խառնուրդ օրերուն էր, որ Բուլղանին Թուրք կառավարութեան պետին ուղղեց իր ծանօթ սպառնալիքը

Միացեալ Նահանգները առանց ժամանակ կորսնցնելու տէր դարձան Թուրքիոյ : Այզընհաուըր պաշտօնապէս ազդարարեց, որ Թուրքիոյ դէմ կատարուելիք յարձակում մը անմիջապէս շարժման մէջ պիտի դնէր Ատլանտեան Ուխտի երկիրները՝ ընդդէմ նախայարձակ պետութեան :

Այժմ, որ Սուրիոյ եւ Միջին Արեւելքի մէջ կացութիւնը յարաբերաբար խաղաղած է եւ անմիջական վտանգ մը չերեւար հորիզոնին վրայ, Մենտերէս հանդարտ գլուխով կը պատասխանէ Բուլղանինի Նոյեմբեր 22 թուակիր գրութեան :

Ըսելէ վերջ թէ Սուրիոյ սահմանին վրայ ձեռք առնուած նախազգուշական միջոցները վերջ գտած էին եւ թրքական զօրագունդերը իրենց տեղը վերադարձած արդէն՝ երբ ստացուեցաւ մարեշալին նամակը, Մենտերէս երդում – պատառ կ'ըլլայ, որ «Թուրքիա մէկ նպատակ միայն ունի, այն է խաղաղութեան հաստատումը, կայունութիւն եւ ապահովութիւն Միջին Արեւելքի մէջ» :

Ու «սրտանց կը մաղթէ արաբական եղբայր ժողովուրդներու ազգային յառաջդիմութիւնը խաղաղութեան մէջ» : Չի մոռնար յիշելու, որ Թուրքերն ու Արաբները դարերու ընթացքին կողք կողքի ապրած են, յետոյ նաեւ զգացական, պատմական եւ ընկերային կապեր իրարու կը միացնեն Միջին Արեւելքի իսլամ ազգերը : Հետեւաբար Թուրքիա կը ջանայ աշխարհի այդ մասին հաւաքական ապահովութեան հետ միասին երաշխաւորել իր սեփական ապահովութիւնը :

Մենտերէս կը յաւակնի Թուրքիան ներկայացնելու իբրեւ մեծագոյն բարեկամն ու պաշտպանը արաբ եւ իսլամ ժողովուրդներուն — զորս չահագործած է դարերով — եւ չի կրնար ընդունիլ, որ «Խորհրդ. Միութիւնը ինքզինքին տայ Սուրիոյ պաշտպանի հանգամանքը եւ անոր անունով խօսելու իրաւունքը» :

Մասնաւորապէս յատկանշական է Մենտերէսի պատասխանին այն մասը, ուր Թուրք վարչապետը գոհունակութեամբ կը նշէ Բուլղանինի փափաքը՝ Թուրքիոյ հետ բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատելու մասին :

Բուլղանինի սպառնալիքները մնացին առանց վաղորդայնի : Իր վերջին նամակներուն փաղաքշական ոճը բոլորովին չփափկացուցած է Թուրքերը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԶԻՆԱԹԱՓ ԳՕՏԻ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆՈՐ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԸ ՊԱՂՏԱՏԻ ՈՒԽՏԻՆ ՎՐԱՅ

Անգարայի մէջ գումարուելիք Պաղտատի Ուխտին ժողովէն քանի մը օր առաջ, Խ. Միութիւնը առաջարկեց Միջին Արեւելքը (Պաղտատի Ուխտին անդամ երկիրներն ալ հաշուելով) ապահիւլէական գօտի մը հռչակել. այսինքն այդ շրջանին մէջ ջրածինի ռումբերն ու հրթիռներու արձակարանները արգիլել :

Այս ուղղութեամբ Մոսկուայի կառավարութիւնը հրատարակեց ղեկոյց մը.— Միջին Արեւելքը կրնան ըլլալ եւ պէտք է ըլլան խաղաղութեան գօտի մը, ուր հիւլէական զէնքեր գոյութիւն պիտի չունենան : Բայց Պաղտատի Ուխտին կազմակերպիչները կ'աշխատին որ անիկա իրականութիւն չդառնայ : Ահա թէ ինչու Խ. Միութեան ղեկավար շրջանակները կ'ուղեն Պաղտատի Ուխտի անդամներուն ուշադրութիւնը կեդրոնացնել նման քաղաքականութեան մը հետեւանքներուն վրայ : Պատասխանատուութիւնը կ'իյնայ Միացեալ Նահանգներու կառավարութեան եւ Պաղտատի Ուխտին կարգ մը ղեկավարներուն վրայ, որոնք կը հետեւին օտար աշխարհակալներու քաղաքականութեան :

Ինչպէս կը տեսնուի խորհրդային սլաքները ուղղուած են Միացեալ Նահանգներուն դէմ : Արտաքին նախարարութեան բանբեր Իլյիչեւ «Թասս» գործակալութեան կողմէն ալ հրատարակուած ղեկոյցը հաղորդեց . կը մեղադրուի Ամերիկան, որ Պաղտատի Ուխտի երկիրներուն պիտի տայ ջրածինի զէնքեր եւ հրթիռներ : Բաները ակնյայտ թէ Անգարայի ժողովին մէջ Ուաշինկթըն Տըլըսի միջոցաւ համաձայնութիւն մը պիտի պարտադրէ՝ Միջին Արեւելքի մէջ հրթիռներու արձակարաններ հաստատելու համար :

Արդարեւ, Յունուար 27ին պիտի բացուի Անգարայի ժողովը : Սակայն Մոսկուա Ուխտին անդամ երկիրներուն դէմ չէ. Կրեմլին իր թիւ մէկ թշնամին կը նկատէ Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարը՝ Տըլըս :

Մոսկուայի համաձայն Ամերիկայի Արտաքին նախարարը Անգարա կ'երթայ ոչ միայն իր պաշտօնական գործերուն համար, այլ՝ իբրեւ հաւատարիմ գործակալ Ռոքֆէլլըր հաստատութեան : Տըլըս պիտի աշխատի Միջին Արեւելքի հաստատութեանց մէջ առաւելագոյն շահաբաժինը ապահովել իր երկրին համար :

Միւս կողմէ, Պաղտատի Ուխտը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ Միացեալ Նահանգներու եւ Անգլիոյ գործիքը՝ արաբական պետութիւններուն միջեւ թշնամութիւն սերմանելու համար : Ղեկոյցը կ'աւելցնէ թէ Պաղտատի Ուխտին անդամ կարգ մը երկիրներու մասնակցութիւնը՝ Եգիպտոսի դէմ եղած յարձակումին, անգամ մը եւս ցոյց կուտայ թէ այս կազմակերպութիւնը սպառնալիք մըն է խաղաղասէր երկիրներուն համար : Անդամներու միջեւ գոյութիւն ունեցող տարակարծութիւնները յիշելով, Մոսկուա կը շնորհաւորէ Պաքիստանը, Փաքիստանն ու Իրաքը՝ որ մերժեցին մասնակցիլ Սուրիոյ դէմ ըլլալիք զինուորական յարձակումին :

Բաց աստի, Թուրքիա զգուշացուած է արդէն, թէ իր հողամասին վրայ հրթիռներու արձակարաններու կառուցումը մեծ վտանգ մը պիտի ըլլայ Միջին Արեւելքի բոլոր երկիրներուն համար :

Միջին Արեւելքը ապահիւլէական գօտի մը ընելու առաջարկը կը յիշեցնէ Ռափաքիի ծրագիրը՝ զինաթափ կեդրոնական Եւրոպա մը ստեղծելու համար :

Մինչ այս մինչ այն Միացեալ Նահանգներու Պատերազմական նախարարը յայտարարեց թէ հեռավար հրթիռներու արձակարաններ պիտի հաստատուին Մերձաւոր Արեւելքի մէջ. հաւանական է որ առաջարկը ընդունող առաջին երկիրներէն մէկը ըլլայ Հարաւային Քորէա :

ՆՈՐ ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՎԵՆԵԶՈՒԷԼԱՅԻ ՄԷՋ

20 ՄԵՌԵԱԼ, 100 ՎԻՐԱՒՈՐ

Վենեզուէլայի կառավարութիւնը արգիլած էր ընդհանուր գործադուլը՝ երկրին մէջ, որուն հետեւանքով բողոքի ցոյցեր եղան Քարաքասի մէջ : Բանակն ու ոստիկանութիւնը կրակ բացին ամբոխին վրայ. կռիւ մը ծայր տուաւ : Առ նուազն 20 մեռեալ կայ եւ հարիւր վիրաւոր :

Ժողովուրդը կրակի տուած է օթօպիւսներ եւ պահանջած է որ առեւտրական հաստատութիւնները փակեն իրենց դռները :

Ուաշինկթըն հասած լուրերու համաձայն, բազմաթիւ ձերբակալութիւններ եղած են : Զինուորականները հսկողութիւն կը կատարեն երկրին մէջ եւ յայտարարուած է լուսարգելի դրութիւն : Թէեւ բանակն ու ոստիկանութիւնը հաւատարիմ կը մնան վարչակարգին՝ բայց Ուաշինկթըն մտահոգ է Քարաքասի կացութեամբ :

Վենեզուէլայի մէջ ներկայիս խիստ գրաքննութիւն հաստատուած է մամուլին եւ նամակներու վրայ. պարզ է թէ Նախագահ Փերեզ Ժիմենեզ վերջին ճիգը կը թափէ իշխանութեան գլուխ մնալու համար : Իր բոլոր միջոցները գործի լծած է, հարուածելու եւ անշարժութեան մատնելու համար իրեն դէմ կատարուող որեւէ շարժում :

Բազմաթիւ անձնաւորութիւններ բողոքագիր մը ստորագրած էին՝ ներկայ վարչակարգին դէմ : Ձերբակալուած են բողոքագիրը ստորագրած մարդոց մեծ մասը եւ դրաւուած՝ քաղաքացիութեան ծառայող մեծ քանակութեամբ կազմածներ :

Խնդրոյ առարկայ բողոքագիրը ցրուած էին անցեալ շաբաթ՝ Վենեզուէլայի մայրաքաղաք Քարաքասի մէջ : Տեղւոյն տպարանն (?) բաղդրութիւն կար անոր վրայ, մեծ մասը նախկին նախարարներ :

Իսկ գալով ընդհանուր գործադուլին, հրահանգը տրուած էր գաղտնի կազմակերպութեան մը կողմէ. նպատակը — Ստիպել Նախագահ Ժիմենեզը՝ որ հրաժարի, կամ ընդդիմադիրներուն տեղ տայ կառավարութեան մէջ :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

Ս. Ժերոմի Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթ. մեր սիրելի եւ անմոռանալի ընկ. Շ. Միսաքեանի կսկծալի մահուան առաջին տարեդարձին առթիւ 20.000 ֆրանք կը նուիրէ իր սիրած գործին Հ. Յ. Դ. Մշակոյթային Տան ֆոնտին եւ կը փափաքի որ այս գումարը յատկացուի իր յիշատակին «Շ. Միսաքեան սրահին» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Վարչապետ Ատենաուըր մարեշալ Բուլղանինի նամակին տուած իր պատասխանին մէջ համաձայն է «Մեծերու Հանդիպումի մը», պայմանաւ որ Արտաքին նախարարներու ժողով մը գումարուի, նախապատրաստական աշխատանքները տանելու համար : Վարչապետը կ'առաջարկէ Խ. Միութեան, որ ընդունի Նախագահ Այզընհաուըրի զինաթափութեան ծրագիրը : Միւս կողմէ ցաւ կը յայտնէ, որ մարեշալ Բուլղանին Ֆրանսայի Վարչապետին գրած իր նամակին մէջ կը զգուշացնէր զայն՝ Գերմանիոյ դէմ : Վերջապէս, Ատենաուըր կը մերժէ Կեդրոնական Եւրոպան զինաթափելու լեհական առաջարկը :

ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Համըրշոլտ մամուլի ասուլիս մը տալով յայտարարեց թէ բանակցութիւնները պիտի վերսկսին՝ զինաթափութեան համար : Հաւանական է, որ Համըրշոլտ Մոսկուա երթայ, խորհրդակցութիւններ ունենալու համար խորհրդային ղեկավարներուն հետ :

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ երկու Յոյներ սպաննուած ու երեք ուրիշներ վիրաւորուած են Թուրք ահաբեկիչներու կողմէ :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ շրջան ընող զրոյցներու համաձայն Խ. Միութիւնը հօթր արձակարաններ պիտի հաստատէ Պուլկարիոյ եւ Ալպանիոյ մէջ :

ԻՏԱԼԻՈՅ եւ Լեհաստանի միջեւ խօսակցութիւններ կ'ըլլան՝ առեւտրական նոր համաձայնութիւն մը կնքելու համար :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Դատաւորներու ընկերակցութեան նախագահը պահանջեց որ կառավարութիւնը քննութեան առնէ հակասեմական արտայայտութիւններ ունեցած ուսուցիչի մը պարագան : Դատաւորն Յունուար 27ին դատարան պիտի ներկայանայ :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Արտաքին նախարարութիւնը յայտարարեց թէ Ինտոնեզիոյ ամերիկեան դեսպանը Ուաշինկթըն կանչուած է, նոր պաշտօնի մը ձեռնարկելու համար : Յաջորդ դեսպանը տակաւին չէ որոշուած :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՍՈՒՔԱՐՆՕ Դամասկոսէն անցաւ Փաքիստան ուր խօսակցութիւններ պիտի ունենայ Նախագահ Միրզայի հետ :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ կառավարութիւնը կը հաղորդէ թէ գերմանացի 21 գիտուններ, որ 1945էն ի վեր կը գտնուին Խ. Միութիւն, յառաջիկայ Փետրուար մէկէն Դաշնակցային Գերմանիա փոխադրուելու արտօնութիւն պիտի ստանան :

ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ մէջ հինգ հազար հոգի գործադուլ ըրաւ, աշխատավարձքի յաւելում մը ստանալու համար : Գործադուլը ապօրէն յայտարարուեցաւ :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ խորհրդային նոր դեսպան նշանակուեցաւ Պոտրով. նախկին դեսպան Աբրամով ուրիշ պաշտօնի կանչուած է, Խ. Միութեան մէջ :

ԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ Ջանկ Քայ Չէքի կուսակցութիւնը յաղթանակը տարած է, թէեւ Անկախները սովորականէն աւելի աթոռներ շահած են :

ԲՈՒԼԳԱՆԻՆ ԵՒ ԻՐ... ՍՊՈՒՏՆԻԿ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ

Ատլանտեան Ուխտի, Փարիզի ժողովի նախօրեակին, Խորհրդ. Ռուսիոյ վարչապետ Բուլգանին, ինը կէտերէ բաղկացած նամակներ գրեց Ատլանտեան Ուխտի պետութիւններու ներկայացուցիչներուն, ինչպէս եւ ՄԱԿի բազմաթիւ ներկայացուցիչներուն, առաջարկելով Ժընեւի մէջ Մեծերու ժողով գումարել, միջազգային լարուած կացութիւնը մեղմացնելու համար, աւելցնելով թէ, իրենք պատրաստ են ուսումնասիրելու որեւէ ուրիշ առաջարկութիւն ։

Որո՞նք են այդ ինը կէտերէ բաղկացած գլխաւոր հարցերը,— արգիլել հիւլէական փորձերը, արգիլել նման զէնքերու գործածութիւնը, զեղչել անգամ երկիրներու հողամասերու վրայ գտնուող օտար ուժերը, միջոցներ առնել միջազգային առեւտուրին զարկ տալու համար, դադրեցնել պատերազմական քարոզչութիւնը, կարծիքներու փոխանակութիւն Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի կացութեան մասին եւ այլն, եւայլն։ Մոսկուայի ծանօթ յանկերգը ։

Ամէն անգամ երբ արեւմտեան ճակատը կամ Ատլանտեան Ուխտի պետութիւնները ուզեր են միացեալ ճակատով հրապարակ գալ եւ իրենց խօսքը ըսել այս կամ այն խնդրին շուրջ, Մոսկուայի քաղաքական վարիչները, կեղծ խաղաղասիրական եւ հոգեշահ առաջարկներով, կը փորձեն խանգարել ու թուլացնել ազատ աշխարհի խաղաղ մթնոլորտը։ Հարկ եղած պարագային, երբեմն սպառնալիքներ եւ յոխորտալից յայտարարութիւններ, կ'ընեն Արեւմտեան պետութիւններուն, իբրեւ փրոփականտի ճարպիկ վարպետներ, յաճախակի սպառնալիքներ կարդալով ազատ աշխարհին, յիշեցնելով իրենց ռազմական ուժի գերակշռութիւնը ։ Թէ իրենց խաղաղասիրական նամակներով եւ թէ իրենց սպառնալիքներով, գրաւոր ու բանաւոր յայտարարութիւններով, Մոսկուան միշտ կը խորհի պառակտել Արեւմտեան ազգերու եւ Ատլանտեան Ուխտի միացեալ ճակատը։ 40 երկար տարիներու ընթացքին մենք յաճախակի տեսանք թէ իրենց խօսքը, իրենց գործին չի համապատասխաներ։ Ատլանտեան Ուխտի շուրջ համախմբուած 15 պետութիւնները պէտք է որ ծանօթ լինեն 40 տարիներու ընթացքին բոլշեւիկեան խաղաղասիրական ստերուն ու քարոզներուն, ինչպէս եւ յաճախակի սպառնալիքներուն ու յոխորտանքներուն ։

Մոսկուայի վարիչները մանաւանդ վերջին օրերուն բաւականին երես առին ու չփացան, իրենց արուեստական արբանեակներու յաջող թռիչքով, եւ ուղղակի անուղղակի կերպով հասկցուցին աշխարհի թէ խորհրդային գիտութիւնը կը գերազանցէ արեւմտեան եւ ամերիկեան գիտութիւնը ։

Մոսկուան կը մոռնայ թէ այդ արուեստական արբանեակներուն գործին ու գիտութեան մէջ մեծագոյն դերը կը պատկանի գերմանացի գիտնականներուն ու փրոֆէսէօրներուն, որոնք պատերազմի ընթացքին բռնի կերպով գերի տարուեցան Գերմանիայէն, բոլշեւիկներու կողմէ։

Շայեոյի պալատին մէջ, Փարիզ, Ատլանտեան Ուխտի պետութիւնները իրենց ժողովներուն ընթացքին միաժամանակ որոշեցին թէ «գերի ժողովուրդներու ստրկութիւնը չի կրնար յաւիտեան մնալ»։

Արդ, կը յուսանք թէ այդ որոշման տեղեակ պիտի լինեն Մոսկուայի քաղաքական վարիչները, ինչպէս եւ Խորհրդային Ռուսիոյ վարչապետը, որ ինը կէտերէ առաջարկներ է ուղղած Ատլանտեան Ուխտի պետութիւններուն։ Ուրեմն նոյն առաջարկուած կէտերուն վրայ, պէտք է աւելցնել նոր առաջարկներ, գլխաւորաբար ազատագրելու համար մի շարք պետութիւններ ու ժողովուրդներ, որոնք կ'ապրին տասնեակ տարիներ բոլշեւիկեան գերութեան շղթաներուն տակ։ Երբեմնի ազատ եւ անկախ ժողովուրդները, որ զէնքի ուժով, դաւադրօրէն եւ բռնօրէն ենթարկուած են բոլշեւիկներու տիրապետութեան ։ Որ այդ երկիրներու մէջ, ահ ու սարսափի տակ, բնաջնջուեցան հակահամայնավար բոլոր տարրերը եւ հոսանքները, երկաթեայ պարիսպներով շրջապատելէ ետք խզելով ամէն յարաբերութիւն ազատ աշխարհի հետ Արեւելեան Գերմանիան, Լեհաստանը, Ռումանիան, Պուլկարիան, Հունգարիան, Չեխոսլովաքիան, Ալպանիան, Պալթեան երկիրները, Լիդոնիան, Լիթուանիան, Էսթոնիան, կովկասեան ազգերը՝ Հայաստանը, Վրաստանը, Ազրպէյճանը եւ Լեռնականները ։

Արդ, եթէ կ'ուզեն խուսափիլ երրորդ աշխարհամարտէն, պէտք է ազատագրել վերջնականապէս վերը յիշուած բոլոր ժողովուրդները, բոլշեւիկեան տաժան լուծէն ։

Ժամանակն է, որ յաճախակի արդարութեան, ազատութեան, անկախութեան եւ խաղաղութեան մասին խօսող ու արտայայտող Խորհրդ. Ռուսիան, հոգեշահ եւ խաղաղասիրական լոկ խօսքերէն ետք անցնի կենդանի գործի ։

Լենինէն մինչեւ Ստալին, Ստալինէն մինչեւ Խրուշչեւ ու Բուլգանին, Խորհրդային Ռուսիոյ քաղաքականութեան մէջ, ոչ մի փոփոխութիւն ։ Ոչ մէկ փոփոխութիւն արտաքին եւ ներքին ճակատի վրայ։ Յաճախակի կը փոխուին, կը գնդակահարուին, կ'աքսորուին Մոսկուայի քաղաքական գործիչները ու վարիչները, սակայն բոլշեւիկեան քաղաքականութիւնը կը մնայ միշտ նոյնը ։

« Գերի ժողովուրդներու ստրկութիւնը չի կրնար յաւիտեան մնալ»։ Ատլանտեան Ուխտի պետութիւններուն կողմէ կատարուած այս յայտարարութեան պէտք է որ պարզ ու որոշ կերպով պատասխանէ Խորհրդային Ռուսիոյ վարչապետը ։ Այնքան ատեն որ վերը յիշուած ժողովուրդները եւ ազգերը կը մնան բոլշեւիկեան դաժան լուծին տակ, զէնքի ուժով գրաւուած, անհնար է որ խաղաղութիւն տիրէ այս աշխարհի մէջ։

Մոսկուան իր խօսքերով ու իր գործերով պէտք է որ հաւատք ներշնչէ ազատ աշխարհին։

Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ

ՇԻՆԵՆՔ ՄԵՐ ՏՈՒՆԸ...

Ապագայ լոյսի եւ յոյսի փառահեղ կոթող մը կը կանգնի այժմ պահուս, Փարիզի կեդրոնական թաղամասին մէջ՝ 17 Բիւ Պլէօ ։

Հայ ժողովուրդի շինարար ոգիին եւ զոհաբերութեան շնորհիւ կը կերտուի մշակոյթի նոր փարոս մը յաղթանիստ ։

Ինչո՞ւ ետ պիտի մնար Ֆրանսահայը, պարսկահայէն, ամերիկահայէն եւ եգիպտահայէն ու պիտի չունենար իր սեփական Մշակոյթի Տունը այս լոյս քաղաքին մէջ ։

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԿԱՄԱՐՈՐՆԵՐ՝ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ԱՌՋԵՒ

Գնուած՝ կիսաքանդ վիճակի մէջ, պէտք է վերաշինենք զայն վճռականութեամբ, վստահութեամբ ու հպարտօրէն։

Քաղաքապետարանի եւ առողջապահական սպասարկութեանց խստապահանջ պայմաններուն գոհացում տալու համար, հարկ եղած է որ յատակագիծերը բազմաթիւ անգամներ բարեփոխութեանց ենթարկուին ։

Տարիէն աւելի տեւող երկարապատում ձեւակերպութիւնները լրացած ըլլալով, ստացուած է վերջապէս նորոգութեանց եւ բարեփոխումներու արտօնագիրը ։

Արդ, նոր տարուան շեմին, ուրախութեամբ կարելի է աւետել թէ, վերաշինութեան աշխատանքներուն ձեռնարկուած է եւ արդէն գործաւորները շէնքին մէջ են այսօր։

Ապրի շինարար Հայը ։

Կեդրոնական Յանձնախումբը գրքոյկ մը հրատարակած է ծանօթացնելու համար Մշակոյթի Տունը հանրութեան ։ Հոն կը տեսնէք յատակագիծերու կողքին, պատմականներ, բանաստեղծութիւններ, յարկարածիններու վերաբերեալ բացատրութիւններ եւ յառաջաբան մը Նարդունիէն։

Այդ գրքոյկին մէջ կոչ մը կայ նախ ուղղուած՝ հայ ժողովուրդին որպէս զի բերէ իր անվերապահ աջակցութիւնը սոյն ազգօգուտ ձեռնարկին ։

Արդարեւ, ո՛ր Հայն է որ պիտի չուզէր իր մասնակցութիւնը եւ օժանդակութիւնը բերել, պատի մը կամ պատուհանի մը շինութեան գործին։

Ո՛ր հարուստն է որ պիտի չփափաքէր իր ունեցածէն մասնիկ մը յատկացնել, այդ շէնքին մէջ մասնակցութեան բաժին մը ունենալու հպարտանքը զգալու համար ։

Վերջապէս, Մշակոյթը սիրող ո՛ր Հայու զաւակն էր որ բահ մը շաղախ պիտի չխտար, ամրացնելու համար կիսաքանդ պատերն այդ տունին ։

Հաւատաւոր ու խանդավառ, բոլորս, բոլորս անխտիր անհրաժեշտօրէն պէտք է բերենք իրենց բաժինը, որպէսզի օր առաջ շէնքը վերանորոգուելով հասնի բաղձացուած վիճակին ու փառաւորուի Մշակոյթն հայկական ։

Ուրեմն, հայ ունեւոր, բա՛ց սիրտդ ու քսակդ, քու ցնցիդ լուսաւոր այս հնոցին առջեւ ։

Համեստ աշխատաւոր եւ խանդավառ երիտասարդ դուն որ զոհաբերութեան առաջին ապացոյցը տուիր արդէն ու քրտինքդ խառնեցիր փլատակ պատերուն, անգամ մը եւս ցնցուէ եւ զոհաբերէ, որպէսզի... բարձրանայ հպարտ ու հոյակապ տունը Մշակոյթին հայկական ...։

Գ. ՁԳՈՒՔՃԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

"ԲԱՅԱԶԵՏ"

Անցեալ շաբթու ընթացքին, Ֆրանսական Ազգային Թատրոնը (Քոմէտի Ֆրանսէզ), ներկայացուց Ֆրանսական դասական թատրոնի մեծանուն քերթող՝ Ժան Ռասինի մէկ գործը՝ «Բայազետ», որ նոյն հեղինակին համբաւաւոր «Անտրոմաքէն» եւ «Բրիտանիկոսէն» անմիջապէս ետքը գրուած է՝ 1672ին։

Այս գործը պալատական դաւադրանքներու նկարագրութիւն մըն է ։

Նիւթին հերոսն է Օսմանեան Կայսրութեան գահակալներէն Սուլթան Մուրատի եղբայրը՝ կայսերազուն իշխան Բայազետ, որ քնքուշ սիրով մը, ի տղայ տիոց, կապուած է նոյնպէս թագաւորական շառաւիղէ մը ծնած իշխանուհիի մը հետ ։

Երկու երիտասարդներուն սէրը, սակայն, ատելութեան բոց մը յառաջացուցած է օրուան Սուլթանուհիին հոգւոյն մէջ, վասն զի այս վերջինը, իր կարգին, կը սիրէ Բայազետը ։

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԿՈՎԿԱՍԻ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐԸ

Խնամքով հագուած էր եւ մէջքին կը կրէր արծաթապատ դաշոյն մը։ Կարմիր էին իր մոյկերը ։

Ժիլին իր ձեռքերը երկարելով դէպի շրթունքները, հասկցուց որ ծարաւ էր ։

Թուխ մարդը հասկցաւ, սկսաւ ծիծաղիլ, դարձաւ դէպի դուռը եւ կանչեց.

— Տինա՛հ...

Աղջնակ մը, նիհար եւ սպազգուն, հազիւ տասներեք տարեկան, եւ որ դէմքով շատ կը նմանէր թխադէմ մարդուն, վազեց ու եկաւ։ Յայտնի էր որ իր աղջիկն էր ։

Աղջնակը նոյնպէս ունէր սեւ ու փայլող աչքեր եւ գեղեցիկ դիմագիծ մը ։

Հագած էր երկար ու կապտագոյն շըրջազգեստ մը, լայն թեզանիքներով եւ առանց գօտիի։ Կուրծքին եւ թեզանիքներուն վրայ ասեղնագործուած կարմիր ժապաւէններ կային։ Պարանոցին կը կրէր մանեակ մը, որ կազմուած էր ռուսական կէս – րուպլիներով։ Իր կօշիկները նոյնպէս կարմիր էին եւ կրունկները բարձր։ Գլուխը բաց էր։ Սեւ վարսերը զարդարուած էին ժապաւէնով մը եւ այդ ժապաւէնէն կախուած էին արծաթեայ րուպլիներ ։

Հայրը աղջնակին բան մը հրամայեց ։

Աղջնակը վազելով գնաց եւ իսկոյն վերադառնալով բերաւ բարջ մը՝ ջուրով լեցուն ։

Ժիլին գետնամած պառկած էր։ Աղջնակը ծռեցաւ եւ բարջը մօտեցուց կալանաւորին շրթներուն։ Այս վերջինը անյագաբար սկսաւ խմել ։

Հիմա աղջնակը այլեւս նստած էր Ժիլինի քովը, եւ իր սեւ աչքերը խոշոր բացած կը դիտէր։ Իրեն այնպէս կը թուէր թէ անասուն մըն էր որ իր ծարաւը կը յագեցնէր ։

Երբ կալանաւորը գոհացում տուաւ իր պապակին, փոքրիկ աղջիկը թեթեւաշարժ եղնիկի մը նման ոտքի ցատկեց, առաւ բարջը եւ վազելով հեռացաւ։ Հայրը լիաթոք կը խնդար ։

Քիչ վերջը, Տինահ կրկին վերադարձաւ։ Այս անգամ կը բերէր սեւ հացի կտոր մը ։

Քանի մը վայրկեանէն Թաթարները հեռացան։ Յողաւարին դուռները ամուր կերպով փակեցին ։

×

Հիմա Ժիլին մինակ էր։ Կը մտածէր, առանց սակայն կարենալ իր վիճակին մասին ելք մը գտնելու։

Յանկարծ դուռը բացուեցաւ եւ Նոկայ մը ներս մտաւ ։

— Այտա՛, այտա՛, ըսաւ մարդուկը ։

Նոկոյը նոյնպէս ռուսերէն չէր գիտեր, սակայն Ժիլին անոր խօսելակերպէն կռահեց թէ իրեն կը հրամայուէր նոր տեղ մը երթալ ։

Դուրս ելաւ ոտքին կապանքովը ։ Կը կաղար, գրեթէ չէր կրնար քալել, այնքան որ կոճղը կաշկանդած էր իր ոտքերը։ Այսուհանդերձ, սակայն, մեծ դժուարութեամբ հետեւեցաւ Նոկային ։

Հասան թաթարական գիւղի մը նմանող վայր մը, ուր կային մօտաւորապէս տասնեակ մը տուներ, եւ ուր՝ կեդրոնին վրայ կանգնած էր մզկիթ մը, իր սեւ մինարէով ։

Տուներէն մէկուն քովը կը սպասէին երեք հատ թամբուած ձիեր, որոնց սանձը բռնած էր փոքրիկ սպասեակ մը ։

Այդ տունէն դուրս ելաւ թխադէմ թաթարը եւ ձեռքով նշան ըրաւ Ժիլինին որ յառաջանար դէպի իրենց կողմը։

Դարձեալ մեծ դժուարութեամբ, Ժիլին մօտեցաւ տան եւ ներս մտաւ ։

Սենեակը գեղեցիկ էր, պատերը ճերմակ էին ու խնամով ծեփուած ։

Գետնին վրայ տարածուած էին թանկագին գորգեր, որոնց վրայ անխնամ կերպով նետուած էին հրացաններ եւ եաթաղաններ։ Մէկ անկիւնը կար վառարան մը ։

Ուրիշ անկիւն մը դրուած էր թախթ մը, նոյնպէս թանկագին գորգերով ծածկուած ։ Հոն, իրենց կռնակը կակուղ բարձերու տուած, նստած էին թխադէմ մարդը, շիկամօրուսը եւ ուրիշ երեք հոգի ։

Իրենց առջեւ, սեղանի մը վրայ դետեղուած էր բաղարջ, կովու կարագ եւ պուզա(*) փոքրիկ փարչի մը մէջ ։

Անոնք կ'ուտէին իրենց մատներովը, որոնք կարծես թրծուած էին ճարպով ...

Կ'ուտէին, ու միանգամայն կը խօսէին իրարու հետ ։

Յանկարծ, Թաթարներէն մէկը դառնալով Ժիլինին, ըսաւ անոր ռուսերէն լեզուով .

— Քազի Մոհամմէտը (ցոյց տուաւ շիկամօրուսը) քեզ կալանաւորեց եւ նուիրեց Ապտիւլ – Մուրատին (ցոյց տուաւ թխադէմ մարդը) որ հիմա այլեւս քու տէրդ է ։

Ժիլին չպատասխանեց ։

Ապտիւլ – Մուրատ խօսեցաւ եւ թարգմանը անոր խօսքերը բացատրեց, այսպէս .

— Կը հրամայէ քեզի որպէսզի նամակ մը գրես քուկիններուդ եւ ըսես որ փրկագինը ղրկեն։ Անգամ մը որ դրամը հասնի, քեզ ազատ պիտի արձակէ ։

Պահ մը մտածելէ ետք, Ժիլին ըսաւ .

— Որքա՞ն կը պահանջէ ։

ԼԷՒՈՆ ԹՈԼՍԹՈՅ

(3 Շար.)

(*) Պուզա, Թաթարներու զօրաւոր ըմպելի մը։

Բայազետ իշխանը շատ սիրուած է ժողովուրդին կողմէ, ճիշդ հակառակը Սուլթան Մուրատին, որ ատելի է նոյն այդ ժողովուրդին :

Եւ ի հարկէ, Սուլթանը ամէն առթիւ, կ'աշխատի մէջտեղէն վերցնել իր հարազատ եղբայրը, ամուր հիմերու վրայ դնելու համար իր գահը :

Սուլթանը կը գտնուի ռազմաճակատին վրայ, եւ երկիրը առժամապէս կը կառավարէ Սուլթանուհին, որ օգտուելով այդ հանգամանքէն, կը կանչէ իր ներկայութեան Բայազետը, կ'առաջարկէ անոր իր սէրը եւ այդ սիրոյն հետ միասին նաեւ Սուլթանական գահը, պայմանաւ որ Բայազետ հրաժարի իր սիրածէն:

Երբ երիտասարդ իշխանուհին, կը տեղեկանայ այս բոլորին, կը թելադրէ Բայազետին ընդունիլ Սուլթանուհիին առաջարկը եւ փրկել իր կեանքը: Սակայն Բայազետ, անդրդուելի մնալով, չուզեր դաւաճանել իր անկեղծ սիրոյն, միայն՝ առ երես կը համաձայնի Սուլթանուհիին առաջարկին եւ գաղտնի նամակով մըն ալ, միւս կողմէ, կը տեղեկացնէ իշխանուհիին թէ՝ իրմէ զատ ոչ ոք կը սիրէ եւ թէ յաւէտ հաւատարիմ պիտի մնայ այդ սիրոյն :

Սակայն, չար դիպուածով մը, այդ նամակը Սուլթանուհիին ձեռքը կ'անցնի, որ զայրացած՝ խեղդամահ ընել կուտայ Բայազետը: Իշխանուհին՝ ի լուր իր սիրականին մահուան, անձնասպան կ'ըլլայ :

Ըստ պատմագիրներու, Ռասին իր գործին նիւթը հիւսած է այն տեղեկութիւններուն վրայ, զորս իրեն հաղորդած է այդ շրջանին Կոստանդնուպոլսոյ Ֆրանսական դեսպան Սէզիի կոմսը :

Դէպքը, պատմական իրողութիւն մը չէ: Օսմանեան կայսրութեան մէջ գոյութիւն ունի Բայազետ Բ. անունով սուլթան մը, որ թունաւորուած է իր զաւակին՝ Սելիմի կողմէ (1512):

Ուրեմն, ըստ ժամանակակից քրոնիկագիրներու, սիրային նամակի մը պատճառով Բայազետ իշխանը խեղդամահ ընելու տեսարանը իր գործին մէջ զետեղելու համար, Ռասին ներշնչուած է պատմութեան մէջ հանրածանօթ Շուէտի թագուհի Քրիստինէի պարագայէն՝ որ իր տարփածուն Մոնալդէշին սպաննել տուած է, անոր սիրային անհաւատարմութիւնը հաստատող նամակներ ձեռք անցուցած ըլլալով :

Ինչպէս իր բոլոր միւս գործերը, Ռասինի «Բայազետ»ը եւս, պարզ ու անպաճոյճ ողբերգական թատերակ մըն է, որուն ընթերցման կամ ներկայացման պահուն, ընթերցողն ու հանդիսատեսը երբեք ալ ինքզինքը չի գտներ մանուածապատ ու խրթին տեսարաններու դիմաց :

Ճիշդ հակառակը իրեն ժամանակակից Քոռնէյլին, որ իր բոլոր գործերուն մէջ կը զետեղէր դժուարին, բարդ ու անհասկնալի եղելութիւններ եւ կը ջանար իր հերոսներուն տալ գերմարդերու նկարագիր ու կերպարանք, Ռասին իր բոլոր երկերը կը կառուցանէր վճիտ ու դիւրաւ հասկնալի ատաղձով մը :

Ճիշդ այդպէս ալ, «Բայազետ»ի մէջ հանդիսատեսը առանց պատէ պատ զարնուելու, առաջին իսկ հերթին կը գիտակցի նիւթին խորքին, կը տեսնէ յստակ կերպով տեղի ունեցող սադրանքն ու դաւադրութիւնը :

1672 թուականէն ի վեր, այսինքն «Բայազետ»ի առաջին իսկ երեւումէն մինչեւ այսօր, Մոլիէրի Տան բեմին վրայ Ռասինի այս ողբերգութիւնը ներկայացուած է երկու հարիւրէ աւելի անգամներ :

Եւ պիտի ներկայացուի տակաւին բազմաթիւ անգամներ, վասն զի Ֆրանսական դասական թատրոնի երկու անմահ վարպետներուն՝ Ռասինի եւ Քորնէյլի գործերը չեն վնասուիր ժամանակի աւերներէն :

Ընդհակառակն՝ կը գեղեցկանան այնքա՛ն, որքան հիննան :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

●

ԳՈՐՏՕ, (Յառաջ) — Ֆրանսահայ Կ. Խաչը գնահատելի միտքը յղացած էր, տարիներ առաջ, տօնել «Մանուկներու Օրը», զուարճացնելու եւ ուրախացնելու համար մեր երախաները : Այդ սովորութեան համաձայն Կ. Խաչի մասնաճիւղերը ամէն տարի Յունուար ամսուն կը տօնեն «Մանուկներու Օր»ը :

Գորտոյի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը, Յունուար 12ին Կղերականներու սրահը տօնեց «Մանուկներու Օր»ը, նոր տարուան առթիւ տրուելիք դպրոցական հանդէսը միացնելով այդ օրուան: Ներկայ էին ծնողքներ, եւ հայրենակիցներ: Հանդէսին բացումը կատարեց Խաչուհի Օր. Մարի Տօնիկեան, մատղ սերունդի հայեցի դաստիարակութեան եւ առողջապահութեան անհրաժեշտութիւնը շեշտելով :

Աշակերտները երգեցին «Ի՞նչ կը սորվինք» մանկական եւ դպրոցական խմբերգը, «Երգ Հայաստանի» եւ «Քաղաքավար տղան», ղեկավարութեամբ իրենց ուսուցչուհիին : Արտասանութիւնները եւ մեներգները ներկաներու կողմէ գնահատուեցան: Երեք տրամախօսութիւններ՝ « Փոքրիկ հիւանդը», «Անհնազանդ աղջիկը» եւ «Փախստականը», վարժ կերպով ներկայացուեցան փոքրիկներուն կողմէ :

Մանուկներուն բաժնուեցան մրգեղէն, շաքարեղէն եւ կարկանդակ: Իսկ դպրոցի աշակերտներուն՝ յաւելեալ մէյ մէկ ինքնահոս գրիչ : Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ նոր տարուան առթիւ ուսուցչուհիին ալ նուէր մը տրուեցաւ :

Քանի մը աշակերտուհիներ, հաւաքարար, նուէրներու բաշխումի պահուն իրենց նուէրը յանձնեցին ուսուցչուհիին, որ խորապէս յուզուեցաւ :

Օր. Շաքէ Քէնտիրեան նախ շնորհակալութիւն յայտնելով տրուած նուէրին համար եւ իր խօսքը ուղղելով ներկաներուն, ըսաւ — մեր մանուկներու հայեցի դաստիարակութեան պահանջը այնքան բնական եւ գերիվեր է որ ոչ մէկ զոհողութեան առջեւ պէտք է կանգ առնել : Անոնց մանկունակ, Հայու աչքերը Մեսրոպեան բարբառը կ'աղերսեն ու մեզմէ կը սպասեն որ իրենց փոխանցենք մեր պատմութեան եւ հայրենիքին սէրը :

Տեղի ունեցաւ արդիւնաւոր աճուրդ մը, զոր շահեցաւ Տիկին Մարիամ Վարդանեան, այս առթիւ նուիրելով հազար Ֆրանք եւս: Աճուրդը լաւ կերպով վարեցին Պ. Մարգար Յակոբեան եւ Պետ. Քէնտէրեան: Ներկաները գոհ տպաւորութեամբ մեկնեցան :

Դժբախտաբար կարգ մը ծնողքներ իրենց անհիմն պատճառաբանութեամբ դպրոցական հանդէսներու կարեւորութիւն չեն տար, կարծելով թէ դպրոցական հանդէսը կը պատկանի միայն պզտիկներուն: Պէտք է գիտնալ սակայն թէ նորահասներու հայկական դաստիարակութիւնը կենսական հարց է մեզի համար:

Ու այժմ կը բաւարարուինք ըսելով — Ձմեռ է, չձգենք որ մեր փոքրիկներուն վարդ շրթներուն վրայ սառի դարաւոր «մեծասքանչ»ը :

ՁԱԼԿԱՐԱՑԻ

ԿՍԿԾԱԼԻ ԿՈՐՈՒՍՏ ՄԸ

ԺԱՆԹԻՅԻ.— Ալժերիական ճակատի վրայ նոր զոհ մը եւս, Պ. Սեպուհ Նորհատեանի (Երզնկացի) որդին Փիէր Նորհատեան, 21 տարեկան :

Տարաբախտ երիտասարդը ինը ամիսէ ի վեր կանչուած էր իր զինուորական ծառայութիւնը կատարելու եւ առաջին օրէն իսկ ղրկուած էր Ալժերիա: 24 Դեկտեմբերի իրիկունը ժամը 22ին զոհ կ'երթայ յարձակման մը առթիւ :

Պատկան իշխանութիւնը այս սեւ գոյժը 26 Դեկտեմբերին կը հաղորդէ անբախտ ծնողքին, մինչ Փիէր իր 22 Դեկտեմբեր թուակիր նամակով, ուրախութեամբ կը գրէր ծնողքին թէ «երկու շաբաթէն արձակուրդի պիտի գամ»: Ինչ սեւ ճակատագիր, խեղճ Փիէրի անշունչ մարմինն է որ երկու շաբաթէն տուն կը բերեն :

Քաղաքապետութեան համաձայն երիտասարդ Փիէր մեր արուարձանին առաջին զինուորական զոհն է Ալժերիական ճակատի վրայ :

Փիէր խոստումնալից, աշխատասէր, վայելուչ մարզիկի կազմով երիտասարդ մըն էր, եւ նախապէս մաս կը կազմէր Ժանթիյիի Նոր Սերունդին եւ Հայ Մարզական Միութեան: Յառաջադէմ աշակերտներէն էր նաեւ Ժանթիյի հայկական դպրոցին :

Բոլոր թաղեցիները այսօր իր հարազատներուն հետ կ'ողբան Փիէրի կորուստը եւ անոր մահուան գոյժը թաղեցիներուս տօնական օրերու ուրախութիւնները տխրութեամբ համակեց:

Ծնողքին անսահման վիշտը ստիպեց եղբայրը, որ ամէն դժուարութիւն աչք առնելով, ինչպէս եւ նիւթական մեծ զոհողութիւններ, երթայ եղբօր մարմինը երկու շաբաթուան ընթացքին տուն բերէ :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ 14 Յունուար, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան :

Հնարաւոր չըլլալով Հայոց եկեղեցին տանիլ, կրօնական արարողութիւն կատարուեցաւ իր բնակարանին մէջ, երկու քահանաներով եւ դպիրներով :

Ներկայ էր Ժանթիյի քաղաքապետը, իր փոխանորդով եւ խորհրդականներով: Դպրոցին ուսուցիչը եւ տնօրէնը, զինուորական իշխանութեան ներկայացուցիչը, տասնեակ մը զինուորներով, Հայ Ռազմիկներու Միութեան վարչութիւնը, իր Փութպոլի ընկերները եւն.:

Աչքի կը զարնէին քաղաքապետարանի, Հայ Ռազմիկներու, Ֆ. Կ. Խաչի, Անթոնիի Ֆութպոլիստներու. ծաղկեպսակները, ինչպէս բազմաթիւ ազգականներու եւ բարեկամներու :

Զինուորական պատիւներով դագաղը դրուեցաւ մեռելակառք եւ արտասուալից բազմութիւն մը կը հետեւէր մեռելակառքին :

Հայ Ռազմիկներու վարչութիւնը հայկական եռագոյնով կ'առաջնորդէր թափօրը, իրենց կը հետեւէին իր Փութպոլի ընկերները, իրենց ծաղկեպսակներով :

Անկարելի է, լրիւ պատկերը տալ այս յոյժ ցաւալի յուղարկաւորութեան, որուն մասնակցողները օտար թէ ազգակից, խոր յուզումով եւ արտասունքով իրենց յարգանքը մատուցին տարաբախտ զոհին:

Գերեզմանատունը, կրօնական արարողութենէն յետոյ խօսք առաւ քաղաքապետի փոխանորդը, ինչպէս նաեւ Հայ Ռազմիկներու Միութեան Նախագահը, վեր հանելով տարաբախտ երիտասարդ Փիէրի նահատակութիւնը իր պարտականութեան գլուխը պատուոյ դաշտին վրայ :

Փիէրի տարաբախտ հայրն ալ Սեպուհ Նորհատեան երկար ժամանակ եղած է զօրավար Անդրանիկի գունդի մէջ եւ կատարած է կատարեալ Հայու մը իր բոլոր պարտականութիւնները :

Յարգանք քեզի տարաբախտ Փիէր, քո յիշատակը երկար տեւէն անթառամ պիտի մնայ քու ծանօթներուդ սիրտին մէջ, հողը թեթեւ քու երիտասարդ մարմնիդ վըրայ :

ԹԱՂԵՑԻ ՄԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (106)

ԿԱՅԾԵՐ

Լ.

ՔՐԴՈՒՀԻՆ ԵՒ ՀԱՅՈՒՀԻՆ

— Յետոյ ես կը մնայի առանց Մարոյի: Նա ոչինչ չպատասխանեց եւ րոպէական լռութիւնից յետոյ հարցրուց ․

— Հասօն ինչ ասաց ։

Ես պատասխանեցի, թէ Հասօն համաձայնուեցաւ, մեր ուխտադնացութեան համար, միայն ասաց, որ Խաթունին պէտք է մեզ հետ տանենք: Ես հարցրի, արդեօք ձեռքի վէրքն արգելք չէ՞ր լինի:

— Այդ ոչինչ, կտրածը շատ չէ, պատասխանեց նա ։— Ո՞րտեղից պատահեց այն անիծածը: Գիշերը վատ երազ էի տեսել, հիմա կատարուեց :

— Նա գնում էր կախարդի մօտ իր սիրականի համար թիլիսման գրել տալու :

— Հողը նրա գլխին, նրա հայրը Քրդերի մեծաւորն է, բայց ինքը սիրում է մի աղքատ որսորդի, նրա համար միայն, որ այն տղան լաւ խաղ է ասում եւ սիրուն աչքեր ունի :

— Ի՞նչպէս եղաւ, որ դու եկար այստեղ եւ հանդիպեցար նրան:

Մարօն ասաց, ինքը անհամբերութեամբ սպասում էր, թէ ինչ լուր կը բերեմ ես Հասօյից, եւ այս ճանապարհով եկաւ իմ առաջ, լսելու եղբօր խօսքը: Գիւլին նըստած էր աղբիւրի մօտ հանգստանալու համար, հէնց որ տեսաւ իրան, դանակը հանեց եւ յարձակուեցաւ :

— Բայց ի՞նչու է նա քեզ հետ թշնամացել, հարցրի ես :

— Դա հին բան է, պատասխանեց Մարօն,— մի տարի Գիւլիի հօր ցեղը եկաւ մեր գիւղում ձմերելու: Գիւլին մեր տան մօտն էր կենում: Ամէն օր մենք տեսնում էինք, որ մեր հաւերից մէկը պակասում էր, ո՞վ էր տանում, չէինք իմանում : Հայրս ասաց, կարելի է, աղուէսն է գողանում: Ես մի օր նստեցի մարագի դըրանը, հսկում էի, որ աղուէսը գայ, եւ նրան բռնեմ, հաւերի վրէժն առնեմ: Տեսնում եմ Գիւլին դեւի պէս յայտնուեցաւ: Նա կուզէ – կուզ մօտեցաւ, մարագի դուռը բաց արաւ: Ես թաքնուած էի, նա ինձ չտեսաւ: Ձայն չհանեցի, մինչեւ մտաւ մարագը: Հաւերից երկուսը բռնեց, հէնց որ դուրս էր գալիս, բռնեցի ծամերից, ցցեցի գետին, խեղդում էի, բայց այդ միջոցին Մըհէն վրայ հասաւ, չթողեց: Հիմա այն օրից ինձ հետ թշնամութիւն ունի :

— Դու այս օր էլ նրան կը խեղդէիր, եթէ ես վրայ չհասնէի: Բայց Գիւլիի պատմութիւնը մի անգամ էլ քեզանից լըսած եմ :

— Բայց դու ոչինչ չասես այսօրուայ անցքը, Ֆարհատ :

— Իսկ քո ձեռքի վէ՞րքը :

— Ես կ'ասեմ՝ ինքս վիրաւորեցի, երբ դանակով սոխ էի կտրտում :

— Լաւ :

— Դէ, գնանք :

ԼԱ.

ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐ

Մարոյի ձեռքի վէրքն այնքան թեթեւ չէր, որքան նա կամենում էր ցոյց տալ. դանակը կտրել էր բթամատի պտղուցը կէս եղունգի հետ: Բայց նա դրա վրայ ուշադրութիւն չէր դարձնում եւ ողջ օրը զբաղուած էր ուխտագնացութեան պատրաստութիւններով: Ես տեսնում էի, թէ որպէս նա մի ձեռքով հունցում էր խմորը նազուքներ եւ իւղով հացեր թխելու համար, որպէս եռանդով պատրաստում էր մեղրալի հալվաները :

Պառաւ Խաթունը նոյնպէս ոչ սակաւ զբաղմանց մէջ էր. նա ինքը վազեց խունկ ու մոմ գնելու գիւղի մանրավաճառից իր սեփական արծաթով, որ յետ էր դցել այսպիսի հոգեշահ բաների համար: Նա աշխատում էր վերջացնել իր գործած գուլպաների երկրորդ ջուխտը, որ պատրաստել էր վանահօրն ընծայելու, որպէս զի նա իրան յիշէ իր աղօթքների մէջ :

Այդ բոլորը կատարւում էր խիստ ջերմ եւ բարեպաշտական ոգեւորութեամբ :

Տխուր էր միայն Մարգարիտը, — այդպէս էր Հասոյի կնոջ անունը, — նա չէր կարողանում համբերել, որ Մարօն եւ Խաթունը ուխտ էին գնում, իսկ ինքը մնում էր: Ինչո՞ւ չէին թողնում նրան, միթէ՞ նա հոգի չունէր, միթէ՞ նա չէ՞ր ուզի վանքի սրբութիւնները համբուրել: Վերջապէս նրան եւս պէտք էր որսորդի փակուած խրճիթից դուրս գալ եւ արձակ աշխարհ տեսնել: Մարօն կապը կտրած հորթի նման, ուր որ ասես, գնում էր, բայց ինքը պէտք է տանից դուրս չգար, նրա համար որ, Մարօն դեռ աղջիկ էր, իսկ ինքը հարս....: Երեւի, այսպէս էր մտածում Մարգարիտը, երեւի, այսպէս էր բողոքում նրա լռութեան դատապարտուած լեզուն իր սրտի խորքում :

Եւ իրաւ, հայ ընտանիքի մէջ խիստ տարբեր էր հարսի եւ դեռ չամուսնացած աղջկայ վիճակը: Աղջիկը վայելում էր բաւականին ազատութիւն: Նա, ում հետ ուզում էր, խօսում էր. նա կարող էր ոտքը շատ հեռու դուրս դնել հօր տան շէմքից, գնալ դրացիների տները, գնալ արտը, դաշտը, ուր որ ուզում էր ման գալ, ի հարկէ, պահպանելով համեստութեան բոլոր պատշաճը :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ԺՈՂՈՎԻ ՀՐԱՒԷՐ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, կէս օրէ վերջ ժամը 3·30ին, Քաֆէ Րէժանի մէջ:

Օրակարգ.— Գործադիր հաշուե– տուութիւն, պատգամաւորներու ընտրու– թիւն : Բոլորին ներկայութիւնը անհրա– ժեշտ է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը նկատուի :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Արուսեակ Զօրաեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կի– րակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկե– ղեցին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՆՇԱՆ ԶՕՐԱԵԱՆԻ

յիշատակին, անոր մահուան հինգերորդ տարեդարձին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

×

Սէնթ Անթուանէն Պ. Պ. Տօնիկ Ասլան– եան եւ Գրիգոր Տօնիկեան կը ծանուցա– նեն թէ այս Կիր. առաւօտեան ժամը 10– ին Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեց– ւոյ մէջ մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի երջանկայիշատակ Զօր. Անդ– րանիկի եւ Մուրատի, ինչպէս եւ անոնց զինակից նահատակ ընկերներու յիշատա– կին: Կը խնդրուի ներկայ ըլլալ որոշեալ ժամուն: Եկեղեցւոյ արարողութիւնները պիտի կատարուին Թաղիս երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Օր. ՍԻՒԶԱՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ :

×

ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Մանուկ Գասպարեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Մինասեան (Փարիզ), կը ծանուցանեն թէ այս կիրա– կի առաւօտ յաւարտ պատարագի հոգե– հանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Սէն Ժերոմի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեց– ւոյ մէջ իրենց մօր

ՄԱՔՐՈՒՀԻ ՎԱՐԴԵՏԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այրացեալ Տիկին Ա. Յովհ. Ասլեան մահուան առիթով փոխան ծաղկեպսակի եկեղեցիին բարեզարդութեան եւ հայե– րէնի դասընթացքին համար հազարական ֆրանք նուիրած են Պ.Պ. Յ. Քէչեան, Ժ. Վարդուկեան, Պ. Մերտինեան եւ Պ. Մինթանճեան: Նոյնպէս ողբացեալ Տիկ. Ազարեան – Ամանաթեանի մահուան ա– ռիթով եւ նոյն նպատակներով հազարա– կան ֆր. նուիրած են Պ. Ա. Համալեան եւ Օր. Անժէլ Այվազեան, իսկ Տ. Ներսէս քհնյ. Կատարինեան հինգ հազար ֆր. :

ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Եկեղեցիներու Միութեան Ութօրեակին առիթով հոգեւոր երաժշտութեան երեկոյ մը կազմակերպուած է նաեւ 15րդ թաղա– մասի Փարուասին կողմէ, որ տեղի պիտի ունենայ Հինգշաբթի 23 Յունուար, երե– կոյեան ժամը 9ին, Սինէմա Էֆրան սրա– հին մէջ, բիւ տիւ Թէաթրը, մէթրօ էմիլ Զօլա :

Հրաւիրուած է մասնակցելու Ժան Կու– ժօնի հայ եկեղեցւոյ երգչախումբը, Հայ. եկեղեցական երաժշտութեան համար :

Յայտագրին մաս կը կազմեն նաեւ խա– չակիր մանուկներու երգչախումբը (ֆը– րանսերէն) եւ Փարիզի լուտերական երգ– չախումբը (գերմաներէն) երգերով :

Մուտքը ազատ է :

〰〰〰〰〰〰〰〰〰〰〰〰

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մամուլի տակ է Նոյեմբեր – Դեկտեմ– բեր թիւը, 48 էջ, ճոխ բովանդակու– թեամբ: Այժմէն բաժանորդագրուիլ 1958 տարուան համար:

Տարեկան բաժնեգինը 1000 ֆրանք Ֆը– րանսա, 1200 ֆր. արտասահման: Ուշ վճարողները պիտի վճարեն նոր սակով :

....

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին տարեկան պարահանդէսը, Կի– րակի 9 Մարտ, Ե. Թաղամասի քաղաքա– պետարանի սրահին մէջ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Միսաքեան ընտանիքը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կա– տարուի կիրակի, Յունուար 26ին, յետ պատարագի Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցին՝

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

յիշատակին, իր մահուան տարելիցին առթիւ:

×

ՇԱՒԻԼԻ ՆՈՐԱՇԷՆ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՄԷՋ

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

Մահուան տարելիցին առթիւ, Փետըր– ուար 2ին, Կիրակի առաւօտ. հոգեհան – գստեան պաշտօնէն ետք հայկական ա – ւանդական սովորութեան համաձայն հո– գեճաշ՝ եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. ԱՐՂՈՒԹ– ԵԱՆ խումբին եւ հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. կոմիտէին:

ՎԻԷՆԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ «Հայաստան» ամսաթերթին Յունուար 25ին, Շաբաթ իրիկուն Սալ տէ Ֆէթի շքեղ սրահներուն մէջ

Առաջնակարգ նուագախումբ

Compangons de Rythmes

Սիրով կը հրաւիրուին կեդր. Ֆը – րանսայի Նոր Սերունդի ընկեր– ները :

Մուտքը 300 ֆրանք :

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 9, ԿԻՐԱԿԻ, ՊՐԻՒՍԷԼ – ԿԱՆ

Անոնք որ կ'ուզեն մասնակցիլ այս ուխ– տագնացութեան, կանխաւ արձանագրը– ուին Նուպար Յովհաննէսեանի մօտ մին– չեւ Յունուար 31:

Պաշտօնական հանդիսութիւնը՝ Կանի մէջ, Փետրուար 9ին, ժամը 3ին, սլեժ պետական ներկայացուցիչներու մասնակ– ցութեամբ :

Ազգային հանդիսութիւնը Պրիւսէլի մէջ, Փետրուար 9ին ժամը 8·30ին, հայ եւ օտար ներկայացուցիչներու մասնակ – ցութեամբ :

Պիտի կազմուին երկու խումբեր .—

1.— Փարիզ – Պրիւսէլ – Կան, նոյն օրուան մէջ երթուդարձ (շոգեկառք, ճաշ), 7000 ֆրանք :

2.— Փարիզ – Պրիւսէլ– Կան, մէկ գի– շեր մնալով Պրիւսէլ՝ երեկոյեան հանդէ– սին մասնակցութեամբ (շոգեկառք, ճաշ, պանդոկ), 10·000 ֆրանք :

Արձանագրուելու համար ղրկել կան – խավճար 7000 ֆրանք Պ. Նուպար Յով – հաննէսեանի հասցէին:

Ուրշադրութիւն.— Ֆրանսահպատակ – ները կրնան Պելժիա այցելել իրենց անձ – նագիրով, (Քարթ տ'իտանթիթէ) առանց վիզայի: Նանսէնեան հպատակները եւս կրնան Պելժիա այցելել ԱՌԱՆՑ ՎԻԶԱյի բայց անցագիրով (փաս փոռ) : Այլ հպատակութեանց համար՝ անցագիր եւ վիզա :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Նա – հանգային «Մուրատ» Ուսումնասիրաց Միութեան :

Այս Շաբաթ, Ռուա Րընէ սրահին մէջ, 6 Րիւ տը լ'Արք, ժամը 21էն մինչեւ լոյս՝

Համեղի մթնոլորտ, անակնկալներ :

Ճոխ եւ ընտիր պիւֆէ սովորական գի – ներով : Մուտք 400 ֆր.

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՌՈՆԻ – ՍՈՒ ԲՈՒԱՅԻ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Շա– բաթ, ժամը ճիշդ 21ին, Քաֆէ տիւ Քո– մէրսի վերնայարկը :

Կը դասախօսէ Պ. Հրանդ Բալուեան, նիւթ՝ «Երիմեան Հայրիկ» :

Սիրով կը հրաւիրուին նաեւ շրջանի հայրենակիցները:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԳԱՆԵԼՕ – ԲԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Ար– ծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս հինգշաբ– թի, ժամը 20·30ին, ընկ. Յակոբեանի բնակարանը, 2 բիւ Քոնտորսէ, Բաշան, 4րդ յարկ, դիմացը : Կարեւոր օրակարգ:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ըն – կերները այս չարաթ ժամը 20·30ին, ընկ. Այտապիրեանի բնակարանը : Բոլոր ըն – կերներու ներկայութիւնը պարտաւո – րիչ է :

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Ընկեր Կարօ ենթակոմիտէի ժողովը այս Կի – րակի, կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, ընկ. Շտոյեանին բնակարանը: Կարեւոր օրա – կարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւ– նը պարտաւորիչ է :

ԻԹԱԼԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ան– դամուհիները այս Ուրբաթ ժամը 15ին, Ժանթիյիի հայկական դպրոցին մէջ : Պատգամաւորի ընտրութիւն :

ԻՍԻ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս չարաթ, ժամը 20·30– ին, Խրիմեան դպրոցը:

ԳԱՆԵԼՕ – ԲԱՇԱՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի վար– չութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բո– լոր ընկերուհիները, այս չարաթ ժամը 5ին, ընկերուհի Տիկին Փափազեանի բը– նակարանը: Ընտրութիւն պատգամաւորի:

ՊՈՒԼ. ՕՏՏՈՅԻ Կապոյտ Խաչի մաս – նաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ ժա– մը 15ին, սովորական վայրը: Կարեւոր օրակարգ: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերու– հիները : Ներկաներու թիւը մեծամաս – նութիւն պիտի նկատուի :

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԷՍ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՀԱՅ ԵՐԳԻՉ

Հայերէն կ'երգէ YVES TESSIER

(Տաղանդաւոր երգիչ, մասնագէտ ամենազգի տոհմիկ երգերու)

Կ երգէ Քելէ – քելէ, Կանչէ կռունկ, Ալագեազ, Հով արէք, Իմ չինարի խա– րը, Արեւն ելաւ, ինչպէս նաեւ՝ Վ. Սարգսեանէ, Գ. Մ. Այէմշահէ, Սայաթ Նո– վայէ, Օննիկ Պէրպէրեանէ, Գոհարիկ Ղազարոսեանէ եւ Հայաստանեան ժողո – վրդական երգ, դաշնակով կ'ընկերանայ Լիւք – Անտրէ Մարսէլ :

ԿԸ ԽՕՍԻՆ LUC-ANDRÉ MARCEL ԵՒ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ուրբաթ, 24 Յունուար իրիկուան ժամը 21ին, Սալ Մազընոյի մէջ

Կազմակերպութեամբ Համազգայինի Կը նախագահէ՝ Պ. Վ. ՍԱՐԳԾԵԱՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Շաբաթ, 25 Յունուար, իրիկուան ժամը 21ին, ժարտէն տը Վիլ — «Սալ տը Քոնսէրթ» մէջ:

Կազմակերպութեամբ Ազգային Միութեան :

ԼԻՈՆ.— Կիրակի, 26 Յունուար, կէս օրէ ետք ժամը 16ին, Գ. թաղապետա – րանի շքեղ սրահին մէջ:

Կազմակերպութեամբ՝ նորակազմ Հայ Մշակութային Միութեան :

ՅԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին, ի նպաստ կայանին եւ իր կրթական նպատակներուն :

Յունուար 26ին, Կիրակի, ժամը 16էն 24

SALLE VOLTAIRE

Orchestre JACQUES MORENO իր երգերով

Գեղարուեստական բաժին՝ թատերական ներկայացում՝ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ եւ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ կողմէ:

արտասանութիւն, երգ, եւ անակնկալներ: Պիւֆէ մատչելի գիներով :

Հաղորդակցութիւն.— Էֆօլ Շարանթօն էն 103 թիւը առնել եւ իջնել բիւ տը լ'Իւնիօն :

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ» ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Տէ – սինի մասնաճիւղին եւ մասնակցութեամբ Կրթ. Մարմնին ու դպրոցին աշակերտու– թեան:

26 Յունուար, կիրակի կէսօրէ ետքը ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը

Ճոխ ու այլազան յայտագիր, ներկա – յացում, տրամախօսութիւն, արտասա – նութիւն, պար եւ այլ անակնկալներ :

Կը հրաւիրուի Տէսինահայութիւնը ան– խտիր : Մուտքը ազատ է

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

SURPRISE - PARTY

Փարիզի հայկական երգչախումբը կազ– մակերպած է պարանցիկ ցերեկոյթ մը :

Այս Կիրակի ժամը 16 – 22, Ազգ. Տան մէջ, 32 բիւ տը Թրէվիզ :

Կը հրաւիրուին ընկերները եւ համա – կիրները :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Վալանսի Հայ Ազգ. Միութեան կողմէ, ի նպաստ գաղութիս Ազքատախնամի : Կը ներկայացուի

«ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ»

Կը խաղայ յայտնի դերասան ԹՐԱԳՕՇ, Մարսէյլէն իր ամբողջ խումբովը :

25 Յունուար, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Թաղապետական թատրոնը :

ՊԱՏԱՐԱԳ

Նոթրը Տամ տը Փասիի եկեղեցիին մէջ (10 բիւ տը Լաննոնսիասիօն) այս հինգ – շաբթի (Յունուար 23) ժամը 19ին:

Գերպ. Հ. Կ. Ն. Վ. Ամատունի պիտի մատուցանէ հանդիսաւոր պատարագ Եկե– ղեցիներու Միութեան Ութօրեակին առի– թով:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Եուկոսլաւիայէն Սարգիս, Յովհ. Բա – թէեան (Շարքըլա փաշա գիւղացի) որ Պալքանեան պատերազմին Թրքական բա – նակէն Սերպիա գերի իյնալով վիրաւոր եւ հիւանդ կը հաստատուի Սերպիա, Սարգիս Եուվանովիչ անունով: Այժմ կը փնտռէ իր ազգականները Պօղոս, Սար – գիս, Դանիէլ Ղարիպեանները նոյն գիւ – ղէն եւ մօրեղբօր ազգականներէն Խորէն Զաքարիա Արմաղանեաններ, Շարքըլա Կարմարա գիւղացի Տեղեկացնել Սարգիս Եուվանովիչ փանսիօնէր Բանջէվօ, Եու – կոսլաւիա :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պէյրութէն Կիրակոս եւ Յակոբ Կիրա – կոսեան կամ Սաթըլմըշեան, Եոզղատի Ֆարխալա գիւղէն կը փնտռեն իրենց եղ– բայրը Տէր Պապ Կիրակոսեան, հօրը ա – նունը Թորոս, մայրը Զիլֆանա որ 1915ի Եոզղատի Զանտըր գիւղէն, իրենց հետ ե– ղած ու անկէ յետոյ կորսուած է: Կը կարծուի Ֆրանսայի հիւսը գտնուած ըլ– լալ: Տեղեկացնել Պ. Փօլատեանի, 31 բիւ տէ Մոլէն Վէր, Փարիզ 14:

ՍԵՆԵԱԿ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Առանց զաւակի զոյգի մը համար, կը փնտռուի սենեակ մը խոհանոցով: Դիմել Թերթիս վարչութեան :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ կին մը որ օրուան ընթացքին ըն – կերանայ տիկնոջ մը, ի հարկին, բնա – կութեան դիւրութեամբ: Դիմել նամակով կամ անձամբ Տիկին Նորիկեանի, 145 բիւ տէ Մէօնիէ, Պանեէօ :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

—— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) ——

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 Téléph PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 24 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
VENDREDI 24 JANVIER 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8101 34EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3902

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Կառավարութիւն եւ խորհրդարան տենդոտ գործունէութեան լծուած են այս օրերս :

Սահմանադրութեան վերաքննութիւնն ու ընտրական օրէնքին բարեփոխումը գլխաւոր նիւթերը պիտի կազմէին Ազգային Ժողովի օրակարգին :

Սակայն հիւսիսային Ափրիկէի խնդիրները առաջին տեղը գրաւեցին անակնկալ կերպով :

Մէկ կողմէ Թունուզի դէպքերը, միւս կողմէ Սլովենիա նաւուն դրաւումը պահ մը մոռցնել տուին ներքին հոգերը եւ բոլորին ուշադրութիւնը դարձուցին արտաքին քաղաքականութեան ճակատին վրայ :

Սակայն մինչ Փարիզի մէջ փորձեր կ'ըլլան լուծում մը գտնելու Ալժերիոյ եւ անմիջականօրէն անոր հետ կապուած բարդ խնդիրներուն, միանգամ ընդ միշտ փարատելու համար քաղաքական տագնապը, անդին զանազան ուղղութեամբ ձեռնարկներ կը կատարուին տնտեսական – ելմտական տագնապին դարման տանելու նպատակով :

Այլեւս կասկածէ դուրս է, որ առանց արտաքին օժանդակութեան կարելի պիտի չըլլայ վերականգնել Ֆրանսայի տնտեսական կայունութիւնը :

Շաբաթէ մը ի վեր յանուն կառավարութեան Ամերիկայի մէջ բանակցութիւններ կը վարէ Ժան Մոնէ փոխառութիւն մը կնքելու համար :

Ֆրանսական պատուիրակը մէկ կողմէ ամերիկեան իշխանութեանց, միւս կողմէ Միջազգային Հիմնադրամի վարիչներուն ներկայացուց կառավարութեան ծրագիրը ելմտական վերականգնումի մասին եւ պարզեց այդ ուղղութեամբ արդէն իսկ ձեռք առնուած միջոցները :

Նպատակն էր փոխատուներուն վստահութիւն ներշնչել՝ Ֆրանսայի կարելիութեանց եւ կառավարութեան լուրջ ճիգերուն մասին :

Դրամատէրները փոխ գումար տալէ առաջ կ'ուզեն ապահով ըլլալ խնդրարկուին վճարելու կարելիութեանց մասին :

Պետութիւններու պարագային, փափուկ հարց է երաշխաւորութիւն պահանջելը : Սակայն կարելի չէ մեղադրել փոխատուները, որոնք նախազգուշական միջոցներ ձեռք կ'առնեն, որպէսզի ապահով ըլլան թէ դանայեան տակառի մէջ չեն նետեր իրենց տոլարները :

Ֆրանսայի առեւտրական փոխանակութիւնները օտար երկիրներու հետ՝ կարեւոր բաց մը կը ներկայացնեն երկու տարիէ ի վեր : Այսինքն ներածումները շատ աւելի եղած են քան արտածումները :

Պաշտօնական վիճակագրութեան համաձայն, 1952ին բացը 330 միլիառ ֆրանք էր : Սակայն 1953էն 1955 արտաքին առեւտուրը այնքան բարեյաջող էր, որ արտածումներն ու ներածումները հաւասարակշռուած էին եւ Ֆրանսա այլ եւս ո՛չ մէկ պարտք ունէր արտասահմանի :

Ալժերիոյ պատերազմը մէկ կողմէն, 1956ի եւ 1957ի գէշ հունձքը միւս կողմէն մեծապէս պակսեցուցին արտածումները՝ հաւասարակշռութիւնը խախտելով ի վնաս Ֆրանսայի :

Հետեւանքն այն եղաւ, որ կառավարութիւնը ստիպուեցաւ ձեռք տանիլ օտար դրամի պահեստներուն, աւելցնել տուրքերը, ... խնայողութիւն կատարել եւ փոխառութեան դիմել : 1957ի ընթացքին ստիպուեցաւ երեք անգամ դիմել Պանք տը Ֆրանսի օժանդակութեան, Մայիսին, Յունիսին եւ Նոյեմբերին, առնելով համագումար 450 միլիառ ֆր. :

Այժմ բացի Ամերիկայէն ստացուելիք 450 – 500 միլիոն տոլարէն, դիմում կատարուած է նաեւ Վճարումներու Եւրոպական Միութեան, որուն գործադիր մարմինը ժողով գումարեց երեքշաբթի օր Փարիզի մէջ, քննելու համար Ֆրանսայի տնտեսական կացութեան մասին ներկայացուած տեղեկագիրը :

Այս կողմէն Ֆրանսա պիտի ստանայ ընդամէնը 250 միլիոն տոլար, որուն 100 միլիոնը պիտի տայ Գերմանիա, 15 – 20 միլիոն տոլարը՝ Զուիցերիա եւ ուրիշ երկիրներ, 30 – 35 միլիոնն ալ Վճարումներու Եւրոպական Միութիւնը :

Շնորհիւ այս փոխառութեանց եւ ձեռք առնուած խնայողական խիստ միջոցներուն, կառավարութիւնը կը յուսայ եթէ ոչ բոլորովին վերականգնել Ֆրանսայի տնտեսութիւնը՝ գոնէ մասամբ թեթեւցնել տագնապը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀՈԳԵՐԸ

224Ի ԴԷՄ 343 ՁԱՅՆՈՎ ԴԱՀԼԻՃԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ՇԱՀԵՑԱՒ

Ինչպէս գրած էինք առջի օր Ազգ. Ժողովը իր օրակարգին վրայ ունէր առաջին առթիւ կառավարութեան արտաքին քաղաքականութիւնը :

Վարչապետը եւ Արտաքին նախարարը ուզեցին նախ պէտք եղած լուսաբանութիւնները տալ Թունուզի հետ վերջերս ծագած տարակարծութեանց համար :

Զորեքշաբթի կէսօրէ վերջ, քանի մը երեսփոխաններէ ետք, խօսք առնելով Արտաքին նախարար Փինօ պարզեց Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութիւնը :

Անդրադառնալով եուկոսլաւ Սլովենիա նաւուն զէնքերուն, Փինօ հաստատեց թէ նաւուն մէջ կային չեխական նոր զէնքեր, Գահիրէէն լցուած մթերանոցներէն առնուած անգլիական զէնքեր, ինչպէս նաեւ գերմանական եւ սուրիական գործածուած զէնքեր. Սուրիա Խ. Միութենէն նոր զէնքեր ստանալով այլեւս կարիքը չունէր առնելիք Ֆրանսացիներէն մնացած զինամթերքին : Փինօ աւելցուց թէ բացատրութեան եզր մը կարելի չէ գտնել Եուկոսլաւիոյ կրած վնասին եւ այն վնասին՝ զոր պիտի կրէր Ֆրանսան, եթէ զէնքերը յանձնուէին Ազատագրական Ճակատին : Արտաքին նախարարը ցաւ յայտնեց որ Ֆրանսայի հետ լաւ յարաբերութիւններ ունեցող երկիր մը կը մասնակցի զէնքի մաքսանենգութեան, որուն միակ նպատակն է քաջալերել ոճրային արարքները :

Արտաքին քաղաքականութեան շուրջ բացուած վիճաբանութիւններու ընթացքին առաւելապէս քննուեցաւ Հիւս. Ափրիկէի հարցը : Արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ մինչ Մարոքի կառավարութիւնը կ'աշխատի բարեկամական յարաբերութիւնները պահել Ֆրանսայի հետ, դժբախտաբար բոլորովին տարբեր է Թունուզի դիրքը : Անդրադառնալով վերջին միջադէպին, երբ ապստամբները ֆրանսացի զինուորներ ձերբակալելով անցան Թունուզ, Փինօ ըսաւ. — Այս հարցին մէջ միջազգային առումով Թունուզ պատասխանատու է : Անորակելի էր Թունուզի կառավարութեան վերաբերումը՝ Վարչապետին երկու պատուիրակներուն նկատմամբ : Այս խոչընդոտները մի անգամ ընդ միշտ հարթելու համար հարկ եղած միջոցները ձեռք պիտի առնուին :

Այնուհետեւ խօսուեցաւ ատլանտեան երկիրներու միասնականութեան վրայ, որուն ուժ կուտայ կառավարութիւնը : Փինօ յիշեց Ֆրանսական պատուիրակութեան դիրքը՝ Ատլանտեան Ուխտի ժողովին մէջ, աւելցնելով թէ այս կազմակերպութեան մէջ պետութիւնները դասակարգի բաժնելու հարց գոյութիւն չէ ունեցած երբեք : —

Գալով Ֆրանսայի, Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ մէջ հաստատուելիք հրթիռներու արձակարաններուն, Արտաքին նախարարը ըսաւ թէ սկզբունքով Փարիզ համաձայն է ծրագրին, ինչպէս բոլոր այն երկիրները՝ որ կը փափաքին ապահով ըլլալ իրենց պաշտպանութեան վրայ. այսուհանդերձ առաջարկուած պայմանները տակաւին քննութեան ենթակայ են : Իսկ գալով հիւլէական ռումբեր պարունակող օդանաւներու, ըսաւ Փինօ, որքան գիտեմ՝ Ֆրանսական հողամասին վրայ գոյութիւն չունին անոնք :

Այս լուսաբանութիւնները տալէ ետք, Արտաքին նախարարը աւելցուց, թէ դժուարագոյն հարցը հրթիռներու արձակարաններու հաստատումը չէ, այլ՝ զինաթափութիւնը : Ֆրանսա դէմ չէ հիւլէական փորձերու արգիլման, բայց այս ուղղութեամբ « Մեծ »երու ժողով մը գումարելէ առաջ Արտաքին նախարարներու հանդիպում մը էական է : Իսկ կեդրոնական Եւրոպան զինաթափելու լեհական առաջարկը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ խորհրդային ռազմավարութիւն մը՝ Արեւմուտքի պաշտպանողական միջոցները ջլատելու համար :

Անդրադառնալէ ետք ռուսական առաջարկներուն, Ատլանտեան եւ Վարշաւայի Ուխտերու յարաբերութեանց եւ Միջին Արեւելքի պարզած ներկայ կացութեան, Փինօ խօսեցաւ նաեւ Հասարակաց Շուկայի մասին, որ լուրջ ապահովութիւններ կուտայ Ֆրանսայի տնտեսութեան ապահովութեան տեսակէտէն :

Եզրակացնելով, Փինօ քանի մը տողով խտացուց Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութիւնը .

— Ամէն գնով պաշտպանել Ալժերիան ։
— Ուժ տալ Ատլանտեան Միասնականութեան ;
— Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ համաձայնութեան եզրեր գտնել ;
— Շարունակել Միացեալ Եւրոպա մը ստեղծելու աշխատանքը :

Խօսեցան նաեւ Մորիս Շուման, Ժորժ Պիտօ եւ Վարչապետ Կայեառ, մասնաւորապէս քննադատելով Թունուզի հարցը :

Այնուհետեւ, Ազգ. Ժողովը 224ի դէմ 343 ձայնով վաւերացուց կառավարութեան արտաքին քաղաքականութիւնը :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՑ ԿՐԵՄԼԻՆԻ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՆԵՐՈՒՆ

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Տըլլըս առջի օր մեկնեցաւ Անգարա՝ մասնակցելու համար Պաղտատի Ուխտի ժողովին : Միւս կողմէ Ուաշինկթընի Արտաքին նախարարութիւնը պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակեց, պատասխանելով Մոսկուայի վարիչներուն մեղադրանքին, որ ամբողջութեամբ սըխալ է : Տըլլըս Անգարայի ժողովին մէջ Պաղտատի Ուխտի երկիրներուն վրայ որ եւ է պարտադրութիւն պիտի չընէ՝ հրթիռներու արձակարաններու տեսակէտէն. աւելին՝ Տըլլըս այդ ժողովին կը մասնակցի իբրեւ պարզ դիտող մը :

Իր կարգին Տըլլըս տեսակցութիւն մը ունեցաւ Նախագահ Այզընհաուըրի հետ եւ մեկնելէ առաջ յայտարարեց. — Նախագահ Այզընհաուըր լիազօրեց զիս՝ որպէս զի յայտնեմ թէ Միացեալ Նահանգները կը հետաքրքրուին Միջին Արեւելքի երկիրներուն ապահովութեամբ եւ տնտեսական բարգաւաճութեամբ եւ ոչ մէկ օժանդակութիւն կը զլանան այս ուղղութեամբ :

Ամերիկա մտահոգ է Հիւսիսէն եկած սպառնալիքին նկատմամբ. առենին անիկա ցարական աշխարհակալութեան ըղձանալիքն էր, այսօր՝ խորհրդային աշխարհակալութեան սպառնալիքը : Միացեալ Նահանգները զօրավիգ կը կանգնին Միջին Արեւելքի երկիրներուն, որոնք կ'աշխատին ամուր հիմերու վրայ դնել իրենց ապահովութիւնը :

Հակառակ անոր որ այնքան աղմուկ յարուցանեցին, Տըլլըս արտակարգ առաջարկներ չի տանիր Անգարա : Պարզապէս ամերիկեան տնտեսական օժանդակութեան առաջարկ մը պիտի ընէ Պաղտատի Ուխտի անդամ երկիրներուն : Ծանօթ է՝ որ Ամերիկա համաձայնած էր այդ երկիրներուն տալ 12.500.900 տոլար. եթէ յարմար նկատէ՝ Տըլլըս պիտի աւելցնէ այդ գումարը :

Տըլլըս պիտի հաղորդէ նաեւ Փարիզի ժողովին որոշումները՝ զանազան կազմակերպութեանց միջեւ պաշտպանութեան կապերը ամրապնդելու համար : Կրնայ ըլլալ նաեւ, որ Միացեալ Նահանգները ընդունին օրինաւոր անդամ մը ըլլալ Պաղտատի Ուխտին :

Անգարա հասնելէ առաջ Տըլլըս պիտի հանդիպի Մարոք եւ Թեհրան :

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Շ. Միսաքեանի մահուան տարելիցին առթիւ Պ. Օննիկ Փափազեան պատրաստած է հանգուցեալ խմբագրապետին իւղաներկ նկարը, զոր կը նուիրէ Մշակոյթի Տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԵՆԵԶՈՒԷԼԱՅԻ մայրաքաղաքին մէջ նոր խռովութիւններ եղան, որոնց հետեւանքով հինգ հոգի սպաննուեցան : Հարիւրի մօտ նոր վիրաւորներ կան : Կը թուի թէ խումբ մը զինուորականներ Նախագահ Ժիմենեզի առաջարկած են որ հրաժարի իշխանութենէ : Ձերբակալութիւնները կը շարունակուին :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ դրամատան տնօրէնը բաց նամակ մը գրելով Նախագահ Սոքարնոյի, կը յայտնէ թէ երկիրը կրնայ խորհրդային արբանեակ մը ըլլալ, աւելցնելով թէ Ինտոնեզիա ներկայիս կ'ապրի անիշխանութեան մէջ :

ԳԱՀԻՐԷ հասաւ միջազգային դրամատան առաջարկութիւնը, որ Եգիպտացիներու կարծիքը պիտի շօշափէ Սուէզի Թոշակաւորներու հարցին շուրջ ըլլալիք խորհրդակցութեանց վայրին մասին. Գահիրէ, Փարիզ, Ուաշինկթըն, Լոնտոն թէ՞ «չէզոք» մայրաքաղաքի մը մէջ պիտի ըլլայ ժողովը :

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ երկու Յոյներու սպանութենէն ետք բողոքի ցոյցեր եղան. Ֆամակուսթի մէջ ցուցարարները փշրեցին կարգ մը հաստատութեանց ապակիները, նկատելով որ առեւտրականները կը մերժէին մասնակցիլ ընդհանուր գործադուլին :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ ընդհանուր ընտրութիւններուն ամիս մը մնացած հակակառավարական ուժեղ շարժում մը կայ : Ելեկտրական գործարաններու գործաւորները Յունուար 24ին եւ 28ին պիտի չաշխատին. ուղեւորներն ալ յայտարարած են թէ գործադուլ պիտի ընեն. դրամատան պաշտօնեաները այսօր պիտի դադրեցնեն իրենց աշխատանքը, մինչ շինութեանց մէջ աշխատող բանուորները անցեալ շաբաթէն ի վեր կը մերժեն գործի վերսկսիլ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ երկու օրէ ի վեր կը ձիւնէ : Նիսի եւ Մարսէյլի շրջաններուն մէջ կատաղի փոթորիկները աւերներ կը գործեն : Կարկուտի թանձր խաւ մը շըրջագայութիւնը դժուարացուցած է Մարսէյլի մէջ :

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՏԱՐԻՆ

Տարի մըն ալ սահեցաւ անհունութեան մէջ, տարի մը անդոհով եւ ակնկալութիւններով առլցուն։ Մարդկութեան ճակատագիրը վճռողներ չկարողացան խաղաղութիւն պարգեւել խաղաղութեան ըսպասող զանգուածներուն։ Սպառազինումները կը շարունակուին, սրուեստական արբանեակներ կը շրջին տիեզերքի այս հիւլէին շուրջ, տիեզերքի առեղծուածը կորզելու յաւակնող գիտուններու մտահոգութիւն պատճառելով։

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՃԱՌԸ

Այզընհաուըր հռչակաւոր ճառով մը երկու ժողովներուն առջեւ բացատրեց իր ծրագիրը (5 Յունուար) Միջին Արեւելքը պաշտպանելու համայնավար յարձակման մը դէմ։ Ծրագիրը կը բաղկանար երեք կէտերէ.

Արտօնել Նախագահին զինուած ուժերով պաշտպանելու Միջին Արեւելքի ազգերը, ապահովելու համար անոնց քաղաքական անկախութիւնն ու հողային ամբողջականութիւնը։

Տնտեսական օժանդակութիւն այդ ազգերուն, որուն համար անհրաժեշտ կը նկատուէր երկու հարիւր միլիոն տոլարի վարկ մը։

Զինուորական օժանդակութիւն այդ երկիրներուն եթէ դիմում կատարեն։

« Այս միջոցները անհրաժեշտ են պաշտպանելու համար հողամաս մը, որ կենսական է ազատ աշխարհի համար։ Միջին Արեւելքի կորուստը համազօր է արեւմտեան Եւրոպայի խեղդումին տնտեսապէս եւ ապահովութեան տեսակէտով»։

Նախագահը հաւաստեց միանգամայն թէ Ամերիկա պիտի գործէ Ապահովութեան Խորհուրդի յանձնարարութեամբ։ Այսպէս կը սահմանափակուէր Նախագահին տրուած գործելու արտօնութիւնը՝ ենթակայ պետութեան կողմէ խնդրանք, Ապահովութեան Խորհուրդի որոշում եւ վերջապէս ՄԱԿի դաշնագրի տրամադրութեանց յարգում։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԸ

Մինչդեռ Նախագահը կը ջանար ծրագիրը ընդունիլ տալու դոյդ ժողովներէն, արաբական չորս պետութիւններ Գահիրէի մէջ կը մերժէին Այզընհաուըրի վարդապետութիւնը (20 Յունուար)։ Եգիպտոս, Յորդանան, Սուրիա, Սէուտական Արաբիա «կը մերժեն Միջին Արեւելքի մէջ դատարկութեան մը գոյութիւնը։ Արաբ ազգայնականութիւնը կրնայ լեցնել այս ենթադրական դատարկութիւնը»։ Չորս երկիրները խնդրեցին Սէուտ Թագաւորէն թարգմանն ըլլալ իրենց՝ Նախագահին մօտ։

Ուաշինկթընի մէջ երեսփ. ժողովը 60ի դէմ 350 ձայնով ընդունեց Նախագահին ծրագիրը, արդէն քուէարկուած Ծերակոյտէն։ Տեմոքրատ մեծամասնութեան լիտըրը յայտարարեց. « կը յուսանք որ Նախագահը պիտի գործէ հմտութեամբ եւ քաջութեամբ» (8 Մարտ)։

Երկու ամիս պէտք եղաւ Նախագահին ծրագիրը ժողովներէն ընդունիլ տալու համար։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ԱՂԷՏԸ

Նախագահը Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան մասին կը մտածէր, Միջին Եւրոպայի մէջ հունգար ժողովուրդը կը գալարուէր բիրտ ուժերու դէմ։ Խրուշչեւ եւ Մալէնկով Պուտափէշթ կ՚այցելէին տեղւոյն վրայ կացութիւնը ուսումնասիրելու համար։ Հազարաւոր Ուքրանացիներ Սիպիր տարագրուած ու Լէնինկրատի կոտորածին պատասխանատուն կուզային դատարկելու գիւղերն ու քաղաքը, գոհացում տալու համար աշտրեստանեան բնազդներուն։ Խորհր. զէկավարներուն կը միանային պուլկար, ռումէն, չեխ համայնավար ներկայացուցիչներ, հաստատելու համար թէ Խորհրդ. Միութիւնը ոչ մէկ դիտաւորութիւն ունի պարպելու Հունգարիան եւ թոյլատրելու հունգար ժողովուրդին «ընկերվարական ուղիէն» տարբեր ուղիի մը ընտրութիւնը։

Համայնավար այս հանդիպումին հրաւիրուած չէին լեհ եւ արեւելեան Գերմանիոյ վարիչները (7 Մարտ)։ Գործարանները կը մնան պաշարուած խորհ. հրասայլերով, համայնավար գործաւորներ կը նկատուին հակահամայնավարներ, օտարի գործակալներ։

ԻՏԸՆԻ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԸ

Զրանցքի միջադէպէն երկու ամիս յետոյ Անգլիոյ վարչապետը կը հրաժարէր (9 Յունուար) հիւանդութեան պատճառով։ Փայլուն ասպարէզի մը ճակատագրուած, Փիթերու, Փալմերսթընները եւ Գիքինսֆիլներու յաջորդը կը ձգտէր անմոռանալի անուն մը ձգելու կայսրութեան տարեգրութեան մէջ։ Ողբերգութեամբ վերջացաւ իր ասպարէզը, քաղաքականութեան նուիրուած կեանք մը, ռուս սպառնալիքին եւ ամերիկեան դիտողութեան առջեւ։ Ցարձակող երկու պետութեանց վարիչները նախատեսելու էին երկու մեծերուն դիրքերը։ Ըսին թէ իմացականութիւնն ու փորձառութիւնը չէին պակսեր քաղաքական այս մարդուն, չունեցաւ վճռականութիւն, յապաղեցաւ շարժումներուն մէջ։ Երբ գործի ձեռնարկեց ժամանակը սահած էր։

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Թագաւոր եւ վարչապետ տարբեր ուղղութիւն ունէին քաղաքական դետնի վրայ։ Թագաւորը սերտ հաղորդակցութիւն կը պահէր հակահամայնավար նախկին նախարարներու հետ, Նապուլսիի կառավարութիւնը Դամասկոս կը ղրկէր սպարապետը, որուն վստահուած էր թագաւորին կողմէ ընդհ. հրամանատարութիւնը Կլըպ փաշայի պաշտօնանկութենէն ետք։ Նապուլսի կը յայտարարէր որ պիտի գործէր Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ հետ, յարաբերութիւն պիտի պահէր Խորհրդ. Միութեան հետ, որ անկեղծ բարեկամն է արաբական աշխարհին, «համայնավարութիւնը վտանգ մը չէ Արաբներուն համար»։

Տարեկան 12 միլիոն սթերլինի անգլիական նպաստը պիտի ստանձնէին Սուրիա, Եգիպտոս եւ Սէուտական Արաբիան։ Յորդանան պիտի ջնջէր Անգլիոյ հետ 48ին կնքուած դաշինքը։

Տարնապը միջազգային մամուլի ուշադրութիւնը գրաւեց, «կացութիւնը չփոխ է» գրեցին, անդրատլանտեան հանրապետութիւնը օգնութեան հասաւ յորդանանեան միապետութեան, երբ արքան ձեռք առաւ իշխանութիւնը, ճամբելով համայնավարամիտ կառավարութիւնը։

Խ. ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՆՊԱՍՏ ՄԸ ՀԱՅ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ

Իր 19 Յունուարի նուագահանդէսին յայտագրովը Փատըլուի նուագախումբը առաջին ունկնդրութիւնը տուաւ Մարսէլ Տըլաննուայի կարեւոր մէկ գործին՝ Սիւիթ ա Շանթէին, յօրինուած հայ բանաստեղծութիւններու վրայ եւ հայկական մօթիֆներու ներշնչումով։

Ահաւասիկ երկ մը, կարեւոր՝ թերեւս հեղինակին արտադրութեան ամբողջութեանը մէջ, բայց մանաւանդ կարեւոր՝ մեզի համար, երբ անդրադառնանք թէ ան կը պատկանի նաեւ մեր երաժշտութեան, իբրեւ վերելքի նմոյշ մը դէպի արժէքաւոր արդիականութիւն մը։

Երբ կը լսեմ Իպէրիան կամ Ռափսոտի էսփանեօլը, անխուսափելի երազի մը կարօտովը կ՚երեւակայեմ թէ ի՜նչ գանձեր պիտի ունենայինք եթէ Տըպիւսի կամ Ռավէլ իրենց հանճարեղ նպաստը բերած ըլլային հայ երաժշտութեան, ինչպէս ըրին անոնք սպանական արուեստին համար։

Անոնց յաջորդող սերունդէն՝ ահաւասիկ տաղանդաւոր հեղինակ մը որ իր նուրբ արուեստը ի սպաս կը դնէ հայ հոգիին արտայայտութեան։

Մարսէլ Տըլաննուա հաւասարապէս հեռու է թէ զուտ իմացական, չոր ձեւապաշտութենէ մը, թէ՛ չափ ծանրացող արտայայտչականութենէ մը։ Առանց տարուելու ներկայ գեղագիտական եւ թէքնիք ծայրայեղութիւններէն, ան իր անձնական ճամբան կը կերտէ, յաճախ վաւերական նորութեան մը հիմերը փնտռելով ժողովրդականին թարմութեանը մէջ։

Սիւիթ ա Շանթէն իր նուագարաններու թիւով եւ ընտրութեամբը եւ իր ոչ-պայմանադրական բայց սեղմ ձեւովն իսկ՝ էականը միայն տալու կամք մը կ՚ենթադրէ։ Այս հայկական նկարագիրը ոչ միայն կը ծնի գործածուած ժողովրդական մօթիֆներէն, այլ նաեւ ամբողջութեան մէջ տիրապետող ընդհ. ոգիէն, զսպուած բայց խոր եւ թափանցիկ զգայնութենէն, մանաւանդ յատկանշական աղնուականութենէ մը՝ որ միշտ կը թեւածէ թէ՛ երջանկութեան թէ՛ թախիծի պահերուն վրայ։ Մասնաւորաբար յուզիչ է երրորդ մասը, ուր «Հով արէք»ի մօթիֆներու գործածութեամբ ստեղծուած համանուագային խռովիչ մթնոլորտի մը ծոցէն կը բարձրանայ լայն, արտայայտիչ մեղեդի մը, (Գ. Դուրեանի «Իմ մահը» բանաստեղծութեան բառերով), որ մըրմունջի մը մէջ կը յանգի «Հով արէք»ի սկզբնական նախադասութեան, եւ քանի մը խորհրդաւոր ակորներով եւ թաւ ձայներու սարսուռովը կարծես կ՚անհետի Մեծ Անծանօթին մէջ...։

Մեր երիտասարդ երաժիշտներուն եւ թեկնածուներուն համար ահաւասիկ ուսումնասիրութեան հազուագիւտ օրինակ մը, համոզուելու համար թէ հայ արդիական երաժշտութեան իրականացման համար չի բաւեր բռնազբօսիկ ներդաշնակութիւններու եւ ձեւերու մէջ առեն առեն սահեցնել ռէ – մի – տօ – ռէ, տօ–ռէ–սի–տօ ի նման դարձուածքներ, կամ վերադառնալ նարի, ցիկնարի արեւելականութեան, կամ առանց հանճարի ձգտիլ բացարձակին՝ որուն աղնուացնող բոցը յաճախ անմաքուր տարրերուն հետ կը խարկէ նաեւ հաղորդելի հոգեկանը։

Բոլոր հայ երաժշտասէրները կը միանան ինծի, վստահ եմ, մեր խոր երախտագիտութիւնը յայտնելու համար Ֆրանսացի վարպետին, որուն այս երկը, ինչպէս ըսի, մերն ալ է։ Շնորհաւորութիւններ նաեւ Օր. Լիտիա Կարինի, որուն յանձնուած էր մեներգողի դժուարին դերը, այնքան յարմար իր ինքնատիպ թէմպրին, եւ որուն արուեստը, արդէն հեռացած արտաքին պիւրին էֆէներէն՝ կը ստանայ իրաւ ներքնութեան մը հաղորդականութիւնը։

ԱՐՄԷՆԱԿ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՀԱՅ ՄԸ Ի ՊԱՏՈՒԻ

Ֆրանսական Բանակի Նախկին Հայ Ռազմիկներու Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը Գամոնի մէջ հաւաքուած է Ծըննդը տօնելու համար։ Տեղական « Լը Մերիտիոնալ» թերթը արձագանգ հանդիսանալով կը գրէ թէ նոյն օրը ծերաճեան ստացած է կամաւորի երկու շքանշաններ՝ միութեան նախագահ Թէքէեանի ձեռքով։ Այնուհետեւ Գինեձօնն մը տրուած է միութեան բոլոր անդամներուն համար։

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԿՈՎԿԱՍԻ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐԸ

Թաթարները սկսան խորհրդակցիլ իրարու հետ, եւ թարգմանը յայտարարեց.

— Երեք հազար ռուպլի։

— Ոչ, պատասխանեց Ժիլին, այդպիսի գումար մը չեմ կրնար վճարել։

Ապտիւլ – Մուրատ ընդոստ ցատկեց իր տեղէն եւ սկսաւ իր թեւերը թափահարելով բաներ մը ըսել Ժիլինին, խորհելով որ այս վերջինը կը հասկնար զինքը։ Բարեբախտաբար թարգմանը մէջ մտաւ ու բացատրեց.

— Որքա՞ն կրնաս տալ։

Ժիլին պահ մը լուռ մնալէ յետոյ, առաջարկեց.

— Հինգ հարիւր ռուպլի...

— Հինգ հարիւր ռուպլիի փրկագին մը քու տիրոջդ համար շատ քիչ է։ Ինքը արդէն քեզի համար վճարեց երկու հարիւր ռուպլի։ Քազի Մոհամմէտը այդ գումարը պարտական էր իրեն, եւ այդ պարտքին փոխարէն էր որ քեզ առաւ Ապտիւլէն։ Եթէ երեք հազար ռուպլիէն մէկ կոպէկ պակաս վճարես, չես կրնար մեկնիլ։ Եւ եթէ մերժես գրել, այն ատեն քեզ պիտի դնենք փոսի մը մէջ եւ մտրակի հարուածներով պիտի պատժենք քեզ։

« Հը՛, մտածեց Ժիլին, եթէ ասոնց հետ վախնալով խօսիմ, վիճակս աւելի կը վատթարանայ »։

Եւ քաջաբար գլուխը վեր ցցելով, գոռաց.

— Հիմա դուն, այդ շունին ըսէ, որ եթէ զիս վախցնելու կը ջանայ, մէկ կոպէկ անգամ չեմ տար եւ տող մըն ալ չեմ գրեր։ Ես երբեք կեանքիս մէջ վախ չեմ ունեցած եւ ձեզմէ չէ որ պիտի վախնամ, շուներ...

Թարգմանը Ժիլինի խօսքերը թարգմանեց։

Թաթարները վերստին սկսան խորհրդակցիլ։

Երկար վիճաբանեցան, եւ ապա թխադէմ մարդը ոտքի ելլելով յանկարծ, մօտեցաւ Ժիլինին եւ ըսաւ.

— Ուռուս ճիկիթ, ուռուս ճիկիթ (քաջարի ռուս)։

Եւ սկսաւ խնդալ, ու դառնալով թարգմանին, բաներ մը ըսաւ.

Այս վերջինը, թարգմանեց.

— Լաւ, հազար ռուպլի տուր։

Ժիլին կրկնեց.

— Հինգ հարիւրէն աւելի չեմ տար, եւ եթէ զիս սպաննէք, այդքան ալ պիտի չկրնաք ունենալ։

Թաթարները վերստին սկսան խորհրդակցիլ՝ կանչեցին մարդ մը եւ անոր բան մը յանձնարարելով ճամբեցին։ Մարդուն մեկնելէն ետք, Թաթարները սկսան մերթ Ժիլինին եւ մերթ դրան նայիլ։

Պահ մը յետոյ մարդը վերադարձաւ։ Անոր ետեւէն կը քալէր ուրիշ մարդ մը՝ ոտաբոպիկ եւ պատառատուն շապիկով, որուն ոտքին ալ անցուած էր կոճղեայ կապանք մը։

Ժիլին հառաչ մը արձակեց. ճանչցած էր Քոսթիլինը։ Ան ալ իրեն նման կալանաւոր էր։

Քոսթիլին նստաւ Ժիլինի կողքին եւ երկու ընկերները սկսան խօսիլ։ Լուռ էին Թաթարները ու կը դիտէին։

Ժիլին պատմեց ընկերոջը իր ձերբակալման պարագաները եւ Քոսթիլին, իր կարգին, բացատրեց թէ ինչպէս իր ձին կանգ առած եւ հրացանն ալ կրակ առած չըլլալով Ապտիւլ – Մուրատ հասած ու զինքը կալանաւորած էր։

Ապտիւլ ոտքի ելլելով եւ Քոսթիլինը ցոյց տալով քանի մը խօսք ըսաւ թարգմանին։ Այս վերջինը բացատրեց թէ երկու կալանաւորներն ալ միեւնոյն տէրը ունէին եւ թէ իրենցմէ այն որ առաջինը պիտի վճարէր փրկագինը, ազատ պիտի արձակուէր։

Ցետոյ, մօտենալով Ժիլինին, բացատրեց.

— Դուն շարունակ կը բարկանաս, ընկերդ աւելի հանդարտաբարոյ է։ Անիկա արդէն գրեց առ որ անկ է։ Իրմէ հինգ հազար ռուպլի պահանջուեցաւ։ Լաւ սնունդ պիտի ստանայ եւ լաւ վերաբերմունք պիտի ունենայ իրեն հանդէպ։

— Իմ ընկերս, պատասխանեց Ժիլին, կ՚ընէ այն ինչ որ կը ցանկայ։ Կրնայ ըլլալ որ ան հարուստ է, բայց ես ո՛չ։ Ըրէք այն, ինչ որ կ՚ուզէք, սպաննեցէք զիս եթէ կը ցանկաք, բայց ես հինգ հարիւր ռուպլիէն աւելի չեմ կրնար տալ եւ այդ գումարէն աւելիին համար նամակ չեմ կրնար գրել։

Բոլորը լռեցին։ Իրարու կը նայէին եւ կարծես իրարմէ կը սպասէին լաւագոյն կարգադրութիւն մը՝ հարցը լուծելու համար։

Յանկարծ, Ապտիւլ – Մուրատ ոտքի ելաւ, յառաջացաւ դէպի մեծ պահարան մը, հոնկէ դուրս հանեց եղեգեայ գրիչ մը, թերթ մը թուղթ եւ կաղամար մը, ու մօտենալով Ժիլինի եւ զարնելով անոր ուսին, ըսաւ.

— Գրէ՛։

Այս վերջինը հաւանեցաւ, սակայն նախքան գրելու սկսիլը, դարձաւ դէպի թարգմանը եւ ըսաւ.

ԼԵՒՈՆ ԹՈԼՍԹՈՅ

(4 Շար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ, (Յառաջ) — Նախորդ տարիներուն նման, այս անգամ ալ Ազգ. Միութեան նախաձեռնութեամբ Յունուար 12ին տեղի ունեցաւ դպրոցական հանդէս մը «Էքօլ Սէնթ Գարպէ» սրահին մէջ: Ուսուցիչը՝ Անուշաւան Վրդ. բացման խօսքին մէջ ըսաւ.— Առանց հայերէնի՝ մեր պատմութիւնը, գրականութիւնը եւ արուեստը մեռեալ տառ են նոր սերունդին համար: Մեր ազգային գոյութեան խարիսխն է ան: Լեզուի անհետացումը համազօր է ազգային գիտակցութեան անհետացման:

Վարդապետին խօսքերէն վերջ սկսաւ գործադրուիլ գեղարուեստական ճոխ յայտագիր մը: 23 աշակերտներ կարգով արտասանեցին եւ խմբովին երգեցին «Ո՛վ մեծասքանչ»ը:

«Շաքարավաճառ»ը տրամախօսութենէն ետք ներկայացուեցաւ զաւեշտ մը՝ «Կիրակոս աղային ճաշարանը»:

Այնուհետեւ փոքրիկները պարեցին «Չեմ ու չեմ», «Աղջիկ եկ» եւայլն: Աշակերտները բուռն ծափերու արժանացան, խանդավառ ծնողքներու եւ հանդիսականներու կողմէ:

Հանգանակութենէ մը գոյացաւ 37.500 ֆրանք, որմէ ետք «Կաղանդ պապա»ն մրգեղէններ բաժնեց մանուկներուն:

Անուշաւան վարդապետին աշխատանքը դիւրացնելու համար օժանդակեցին Ազգ. Միութեան անդամները, իսկ պարերու պատրաստութեան համար իր սիրայօժար մասնակցութիւնը բերաւ Տիկին Տիգրանուհի Յովսէփեան:

Ներկայիս մեր գաղութը ունի 230 հայ բնտանիք: Դասընթացքներուն կը հետեւին քառասուն աշակերտներ: Եթէ ծնողքները քիչ մը եւս ջանք թափեն, անպահովաբար այս թիւը կրնայ կրկնապատկուիլ:

ՆՇ. ԱՑՐԱՊԻՐԵԱՆ

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱԿՕՍ՝ ամսագրին Նոյեմբերի թիւը, գրական եւ գեղարուեստական բովանդակութեամբ:

Ս. ՓՐԿԻՉ, թիւ 99 Նոյեմբեր, օրգան Պոլսոյ ազգային հիւանդանոցի:

ՇԻՆԱՐԱՐ, Դեկտեմբեր, օրգան Հ. Բ. Ը. Մ. Եւրոպայի Շրջանի Կեդր. յանձնաժողովի:

Մ. ԸՆՏԱՆԻՔ, Յունուարի թիւը, դըպրոցական ամսաթերթ, Վենետիկի Մխիթարեան վարժարանին:

ՊԱՐՏԷԶ, Դեկտեմբեր (1957), Մանուկներու թերթ, Պոլիս:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅՈՒՀԻ, թիւ 10, Պէյրութ:

ՀԱՅ ՍԻՐՏ, (Հոկտ.) պարբերաթերթ, ՀՕՄ, Պոսթըն:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ «ԾԻՐ»Ը

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ, յապաղած) — Ֆրանսահայ գաղութին արտայայտիչ երեւոյթներէն մէկն ալ Կապ. Խաչի հայերէնի դասընթացքներն են: Յունուար 5ին Մարսէյլի Կ. Խաչի մասնաճիւղին կազմակերպած Մանուկներու Օրուան հանդէսին անգամ մը եւս համոզուեցանք թէ ժողովուրդը գիտէ գնահատել կատարուած գործին արժէքը:

«Ահարոնեան» սկումբը նեղ կուգար աշակերտներու, ծնողքներու եւ համակիրներու բազմութեան, որոնք եկած էին մեր փոքրիկներու երգերն ու արտասանութիւնները լսելով՝ իրենց հայրենակարօտ հոգիները տաքցնել:

Ուսուցչուհին հանդէսը բանալով, բացատրեց նման ձեռնարկներուն նպատակը եւ ցաւ յայտնեց որ Մարսիլիոյ նման հայաշատ գաղութի մը մէջ միայն 19 փոքրիկներ կը յաճախեն մեր հայերէնի դասընթացքին, իսկ մնացեալը կ'երեւի հարկ չի տեսներ իր մայրենի լեզուն սորվելու: Թելադրեց ծնողքներուն որ անտարբերութեամբ չի դիտեն իրենց զաւակներուն ուծացումը եւ պզտիկ ճիգ մըն ալ իրենք փորձեն: Ահաւասիկ Կապոյտ Խաչուհիները տարիներէ ի վեր կանգուն կը պահեն իրենց դպրոցը, բայց օգտուողները շատ քիչ են:

Փոքրիկները կարգաւ արտասանեցին, երգեցին եւ պարեցին: Ամէնէն վերջ չորս պզտիկներ ներկայացուցին Կաղանդի ողբամախօսութիւն մը եւ Կաղանդ Պապան նուէրներ բաժնեց բոլորին անխտիր:

Հանդէսին Բ. մասը սկսաւ կերուխումով, բոլոր սեղաններուն վրայ առատօրէն դրուած էին զանազան մրգեղէններ, հետզհետէ իրար յաջորդեցին մեներգներն ու խմբերգները, ստեղծելով խանդավառ մթնոլորտ, ներկաներու սրտաբուխ նուէրներով գոյացաւ 22000 Ֆր. դպրոցին ի նպաստ:

ԽԱՉՈՒՀԻ

Գ. Շ. Թաշճեան 2000 Ֆր. յատկացուց տարւոյն վերջը երկու ամենայաջող աշակերտներուն, հազարական ֆրանք իբր մրցանակ: Գ. Գ. Նազարեան հազար, Տիկին Վարթապետեան երկու հազար, Տիկին Դուիթեան չորս հազար, Գ. Յ. Դուիթեան, Տիկ. Սանտէքեան, Տիկին Ներսէսեան հազարական, Գ. Մարժոյեան 500, Տիկ. Նազարեան, Տիկ. Խանճեան, Տիկ. Մանուկեան, Գ. Կիւրինեան, Օր. Նորոյեան, Գ. Ծերունեան, Տիկ. Գետիկեան, Տիկ. Թիւթիւնճեան հազարական, Գ. Տէրունեան 500 ֆրանք:

Մարսէյլի Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլորին:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ԳԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի օր հոծ բազմութիւն մը, մասնաւորապէս օտար, լեցուցած էր Նօթր Տամի Մայր Տաճարը, ուր Եկեղեցիներու Ուեթօրեանկին առթիւ հայածէս պատարագ մը մատուցանեց Գերապայծառ Ամատունին: Քարոզեց Գերապայծառ Բուփ, շեշտելով որ եկեղեցիներու ութօրեակին առթիւ ամէն ոք իր աղօթքներուն մէջ յիշէ նաեւ քրիստոնեայ Հայութիւնը:

Երգեցողութիւնը շատ յաջող էր, եւ խումբը կը ղեկավարէր Գ. Վահրամ Տէվէճեան: Մեներգեց Օր. Աստղիկ Առաքելեան, անգամ մը եւս յուզելով ներկաները իր ձայնին տաք շեշտովը:

×

Ինչպէս գրած էինք կիրակի օր Շայեոյի պալատին մէջ, Փասըլու նուագախումբին հրաւէրով, Օր. Լիտիա Կարին (Ինչալըճեան) երգեց Մարսէլ Տըլանուայի Սիւիթ ա Շանթէն:

Ամբողջ նուագահանդէսը ուղղակի հաղորդուեցաւ ձայնասփիւռէն եւ անոնք որ չէին կրցած ներկայ ըլլալ, կրցան ունկնդրել այս գեղարուեստական հաճելի ելոյթը:

Օր. Լիտիա Կարին իր ներդաշնակ եւ յստակ ձայնով երգեց, իր թարգմանութեամբ ֆրանսերէնի վերածուած երեք երգեր որոնց բանաստեղծութիւնները Մերուժան Պարսամեանէ, Գեւորգ Դուրեանէ եւ Լիտիա Կարինին էին: Այս յայտագիրը բացի գեղարուեստական վայելքէ մը ծառայեց նաեւ հայ բանաստեղծութեան տարածման օտար շրջանակներու մէջ, նպաստելով մեր ազգային մշակոյթին: Շայեոյի հասարակութիւնը արդէն խանդավառ ծափերով բերաւ իր գնահատանքը: Քիչ անդին մեր աշխատակիցը Գ. Ա. Փափազեան մասնագիտական գետնի վրայ, կը գրէ այս մասին:

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՆՈՐ ՊԱԼԱՏ ՄԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Քանի մը շաբաթէ ի վեր Ռոնի ափին, Լիոնի Տօնավաճառի կալուածին մէջ սկըսած է կառուցուիլ նոր շէնք մը:

Քաղաքապետութեան եւ Լիոնի Տօնավաճառի Ընկերութեան նախաձեռնութեամբ, Մեծ Պալատին եւ Սնդեղէնի Պալատին միջեւ միջազգային համագումարներու համար նոր պալատ մը պիտի բարձրանայ՝ որ իր նմանին մէջ միակը պիտի ըլլայ Ֆրանսայի մէջ: Պիտի ունենայ 1550 քառակուսի մեթր տարածութիւն ու երեք յարկ, կապուած՝ Մեծ Պալատին:

Անոր ետին պիտի կառուցուի ուրիշ շէնք մը, 2225 քառ. մեթր տարածութեան վրայ, ելրայատուկ ճարտարապետութեամբ մը: Շէնքին մէջ պիտի ըլլայ 1450 հոգինոց ժողովասրահ մը, արդիական բոլոր յարմարութիւններով: Ասկէ զատ շէնքը պիտի ունենայ 150 հոգինոց երկու սրահներ, 20 – 40 հոգինոց երեք այլ սրահներ, ժողովասրահներ, տասը գրասենեակներ՝ մամուլի ներկայացուցիչներուն համար, եւն.:

Երրորդ յարկին մէջ՝ ճաշարան մը, որ կրնայ ընդունիլ եօթը հարիւր հոգի:

Ներքնայարկին մէջ հինգ հարիւր կառքեր կրնան տեղաւորուիլ:

Այս ձեւով Լիոն պիտի ըլլայ Ֆրանսայի միջազգային համագումարներու քաղաքը, ուր տեղի պիտի ունենան նաեւ շարժանկարի եւ հեռատեսիլի փառատօններ: Պալատը պիտի կարենան օգտագործել նաեւ մասնագէտներ եւ արհեստագէտներ:

Այս ձեւով Լիոնի տօնավաճառը լաւագոյն պայմաններու մէջ պիտի կարենայ գոհացնել Ֆրանսացի եւ օտար մասնագէտ ժողովականները:

ՏՈՒԽՈՊՈՐԵԱՆ ԱՂԱՆԴԸ
Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՊԻՏԻ ՓՈԽԱԴՐՈՒԻ

Քանի մը օր առաջ Մոնրէալէն եկող էր Ֆրանսի օդանաւ մը Փարիզ բերաւ Տուխոպորեան աղանդին չորս անդամները, որոնք կարճ ատեն մը այստեղ մնալէ ետք մեկնեցան Մոսկուա. Լրագրողներու կողմէ հարցաքննուելով յայտարարեցին, թէ Մոսկուա կ'երթան պատրաստելու համար աղանդին 12 հազար անդամներուն Խ. Միութիւն փոխադրութիւնը: Ներկայիս անոնք հաստատուած են Քանատայի մէջ:

Աղանդին ներկայացուցիչները աւելցուցած են թէ այլեւս կ'ուզեն վերադառնալ իրենց հայրենիքը, Ռուսիա «աշխարհի միակ երկիրը՝ ուր մարդ ազատօրէն կըրնայ ապրիլ»:

Աւելի քան կէս դար առաջ Տուխոպորեանները փախած էին Ռուսիայէն եւ հաստատուած Քանատա: Իրենց աղանդը ծնունդ առած էր Կովկասի եւ Վրաստանի մէջ, Պետրոս Մեծի իշխանութեան շըրջանին: Տուխոպորեանները կը կիրարկեն նախնական համայնավարութիւն մը, Աւետարանի մէջ յայտնուած միտքերուն տառացի գործադրութեամբ (ըստ իրենց) միասին կ'աշխատին ու կը ճաշեն, իրենց զաւակները դպրոց չեն ղրկեր, կիները կը փոխանակեն, յաճախ ամբողջութեամբ մերկ կը պտտին եւ կը մերժեն հետեւիլ արդի աշխարհի օրէնքներուն: Դէմ են պատերազմի: Երկու աշխարհամարտերու ընթացքին մերժեցին զինուորագրուիլ: Քանատական իշխանութեան հետ վէճի մէջ էին:

Միւս կողմէ կը հաղորդուի, թէ Խ. Միութիւնը 12 հազար Տուխոպորեաններու համար հողեր տրամադրած է: Աղանդին անդամներուն ապահովութիւն տրուած է, որ պիտի ապրին իրենց ուզած ձեւով: Այս խոստումները սակայն կը հակասեն աղանդներու դէմ Մոսկուայի մղած պայքարին. ծանօթ է, թէ Խ. Միութեան մէջ բազմաթիւ աղանդներ կան, որ վէճի մէջ են իշխանութեանց հետ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (107)

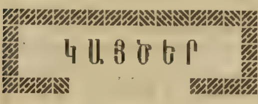

ԼԱ.

ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐ

Նրա երեսըծածկուած չէր քողով եւ լեզուն արձակ էր: Իսկ այն օրից, երբ նա նշանուեցաւ մէկի հետ, նա իր բոլոր յարաբերութիւնները կտրում էր դրսի աշխարհի հետ. նա դառնում էր իր ապագայ մարդի սեփականութիւն. նրա աշխարհը լինում էր ամուսնի տան չորս պատերը: Նրա բերանը փակւում էր, ոչ ոքի հետ խօսելու իրաւունք չունէր. Նրա երեսը ծածկւում էր թանձր քողով, ոչ ոքին ցոյց տալու իրաւունք չունէր: Նա ապրում էր իր ամուսնի համար, որպէս նրա ծածկեալ եւ վարագուրուած սրբութիւնը, որի ներսը նայելու օտար ոչ կարող չէր:

Այս վիճակի մէջն էր գտնւում խեղճ Մարգարիտը:

Իր փակուած դրութիւնը յարուցել էր նրա մէջ նախանձի նման մի բան դէպի ուրիշների ազատութիւնը, դէպի Մարօն, որ դեռ մանուկ աղջիկ էր, եւ դէպի պառաւ Խաթունը, որ կեանքի համար անպիտանացած էր: Մանկութիւն եւ ծերութիւն — երկու հակառակ ծայրեր, որոնք աւելի չէին ենթարկւում ընտանեկան խստութիւնների պահանջներին:

Նոյն աւուր երեկոյեան պահն էր, որի միւս առաւօտը մենք պէտք է ճանապարհ ընկնէինք դէպի վանքը: Ես գնացել էի ախոռատունը ձիս նայելու եւ պատանի Աւոյին — դա Մըհէի օգնականն էր — պատուիրելու, որ Մարոյի եւ Խաթունի նստելու ձիանքի սարքը պատրաստէ, վաղ – առաւօտեան գարին տար, որ հովով ճանապարհ ընկնէինք: Դարձայ իմ սենեակը, մութը բաւականին թանձրացել էր: Մարօն ամէն օր այս ժամուն ճըրագ էր ներս բերում. այսօր, երեւի, այնքան զբաղած էր, որ մոռացել էր, թէ ես նստած եմ խաւարի մէջ: Մեծ եղաւ իմ զարմանքը, երբ անսպասելի փոխանակ Մարոյին յայտնուեցաւ Մարգարիտը ճըրագը ձեռին: Մօր փէշից բռնած, ներս մտաւ եւ փոքրիկ Սալբին — Հասոյի անդրանիկը — եւ մի այնպիսի վախկոտ երեսա էր շինել չորս տարեկան երեխան, կարծես, երկիւղ ունէր՝ չիցէ թէ մօրը խլեն իր ձեռքից:

Մարգարիտը ձգած ունէր կարմիր քօղը գլխին, որ աջևից ծածկում էր նրա երեսը մինչեւ գօտին, իսկ ետեւից՝ բոլոր մէջքը: Նա առանց քօղը բարձրացնելու, լուռ գլուխ տուեց եւ դրեց ճրագն իր տեղում: Ինձ երեւաց, որ նա չէր ուզում հեռանալ, որպէս ասում են՝ ոտքը քաշ զցեց, կարծես, ուզում էր մի բան ասել ինձ: Նա կանգնեց ինձանից փոքր ինչ հեռու դռան մօտ, իսկ Սալբին տնկուեց մօր առջեւը: Մայրը խթեց դստեր կողքը, դուստրն իր փայլուն աչքերը դարձրուց դէպի նա եւ հարցրուց:

— Ի՞նչ աչեմ:

Մայրը թեքուեցաւ, Սալբիի ականջին փսփսաց մի խօսք.

— Աչա, ախբէր, ախար ես էլ խեղճ եմ ....:

Սալբի չփոթուեցաւ, նա մոռացաւ մօր ասած պարբերութեան կէսը: Մայրը կըրկին խթեց նրա կողքին եւ փսփսաց այս անգամ փոքր ինչ լսելի ձայնով.

— Խորան, էսպէս չեն ասի:

Թարգմանը կրկնեց նրա խօսքերը.

— Խորան, էչպէզ ցեն աչի:

Մայրը բարկանալով անհմուտ թարգմանի ոգիութեան վրայ, այս անգամին աւելի սաստիկ խթեց նրա կողքին: Սալբին օրօրուեցաւ, ուզում էր ընկնել գետին, բայց հազիւ կարողանալով պահել իրան փոքրիկ ոտների վրայ, տհաճութեամբ հարցրուց.

— Բա, ի՞նչպէս աչեմ:

— Գլուխդ թաղեմ, գիժ սատանայ, տես, էդպէս ասա — ախպէր, բա ես խեղճ չե՞մ, ամէնը գնում են ուխտ, ես մնում եմ տանը:

Սալբին հաղորդեց ինձ.

— Գլուխդ թաղեմ, գիդ շատանայ ....:

Մայրը բամփեց դստեր գլխին, փոքրիկ թարգմանը լաց եղաւ, եւ ձգելով իր անախորժ պաշտօնը, դուրս փախաւ:

— Ես հասկացայ, քոյրս, ասեցի Մարգարիտին:

Նա անշարժ եւ լուռ մնաց իր տեղում, սպասելով իմ վերջին խօսքին.

— Դու ուզում ես Մարոյի հետ ուխտ գնալ, այդպէս չէ՞:

Նա գլուխը շարժեց հաւանական եղանակով:

— Ինչո՞ւ Հասօն չէ ուղարկում եւ քեզ:

Նա այժմ շարժեց ուսերը, որ նշանակում էր, թէ ինքն էլ չգիտէ:

— Դու ցանկանում ես, որ ես խնդրե՞մ Հասոյից:

Նա գլուխ տուեց, իբր թէ շնորհակալ կը լինի:

Նոյն միջոցին ներս մտաւ Մարօն: Նրա երեսի վրայ երեւեցաւ զարմացման նման մի բան:

— Դո՞ւ այստեղ ինչ ես շինում, հարցրուց Մարգարիտից:

Հարսը ձեռքով ցոյց տուեց ճրագը, իբր թէ ճրագն էր բերել:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տէր եւ Տիկին Աքշաւիր Գաբրիէլեան հինգ հազար ֆրանք կը նուիրեն Շաւարշ Միսաքեանի մահուան տարելիցին առթիւ։ Նոյն առթիւ ընկ. Օշին Զոքարեան հազար ֆրանք, Վալանսէն, Տիկին Վարդուհի Գալուստեան երկու հազար ֆրանք։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՏԷՍԻՆ.— Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ այրի Տիկին Փուրթոյեանին եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ. Հայրէթ Փուրթոյեանին եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն հայրենակից ՄԻՍԱԿ ՓՈՒՐԹՈՅԵԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ, որ պատահեցաւ Սէն Մորիսի մէջ։ Այդ առթիւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Տէսինի Կ. Խաչի ազգային դպրոցին։

ԺՈՂՈՎԻ ՀՐԱՒԷՐ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին, Քաֆէ Րէժանի մէջ։

Օրակարգ.— Գարահանդէսի հաշուետուութիւն, պատգամաւորներու ընտրութիւն։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը նկատուի։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Սէնթ Անթուանէն Պ. Պ. Տօնիկ Ասլանեան եւ Գրիգոր Տօնիկեան կը ծանուցանեն թէ այս Կիր. առաւօտեան ժամը 10-ին Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի հրջանկայիշատակ Զօր. Անդրանիկի եւ Մուրատի, ինչպէս եւ անոնց զինակից նահատակ ընկերներու յիշատակին։ Կը խնդրուի ներկայ ըլլալ որոշեալ ժամուն։ Եկեղեցւոյ արարողութիւնները պիտի կատարուին Թագիս Երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Օր. ՍԻՒԶԱՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆի։

×

ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Մանուկ Գասպարեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Մինասեան (Փարիզ), կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Սէն Ժերոմի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ իրենց մօր

ՄԱՔՐՈՒՀԻ ՎԱՐԴԵՏԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ։

×

Այրի Տիկին Ոսկի Յարութիւնեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Սրապ Յարութիւնեանի մահուան տարելիցին առթիւ, այս կիրակի, Լիոնի Հայոց եկեղեցին։ (Ռիւ Լուի Պլան)։

Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Աէֆէրեան, զաւակները եւ Թոռնիկը՝ Ժան-Փիէր, կուզան ծանուցանել, որ այս Կիրակի առաւօտեան ժամը 11ին, Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյ մէջ, տեղի պիտի ունենայ քառասունքի հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ իրենց զաւկին, եղբօր եւ հօր նորոգ հանգուցեալ ՄԱՆՈՒԿ ՍԷՖԷՐԵԱՆի (Մուրատեան սաներէն, Սեբաստիացի) հոգւոյն յիշատակին համար։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԽՆՋՈՅՔԸ

(Surprise - Party)

26 Յունուարին, կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր։

Brasserie Zimmer
PLACE DU CHATELET

ՊԱՏԱՐԱԳ

Eglise Saint Cannat, Rue des Pêcheurs, Marseille

Եկեղեցիին մէջ, այս Կիրակի ժամը 17-ին Գեր. Յովհ. Ծ. Վ. Զուխաճեան, հանդիսաւոր հայածէս ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ՝ Քրիստոնեայ եկեղեցիներու Միութեան Ուխտօրեակին փակման առթիւ։

Մարսէյլի հայ ժողովուրդը կը հրաւիրուի ներկայ ըլլալ։

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Միսաքեան ընտանիքը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Կիրակի, Յունուար 26ին, ժամը 11ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցին՝

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

յիշատակին, իր մահուան տարելիցին առթիւ։

×

ՇԱՒԻԼԻ ՆՈՐԱՇԷՆ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՄԷՋ

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

Մահուան տարելիցին առթիւ, Փետրուար 2ին, Կիրակի առաւօտ. հոգեհանգստեան պաշտօնէն ետք հայկական աւանդական սովորութեան համաձայն հոգեճաշ՝ եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ խումբին եւ հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. կոմիտէին։

Կը խնդրուի ճաշի մասնակցիլ փափաքողներէն, մինչեւ Յունուար 30, Հինգշաբթի երեկոյ արձանագրուիլ «Արդութեան»ի ընկերներուն մօտ։

Նամակով Կիւլեան, 13 րիւ տը Վիրոֆլէ, Շավիլ, (Մէն է Ուազ)։ Կամ Փափազեան Գր., Հեռ. Սանթյալ 28-34։

ՎԻԷՆԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ «Հայաստան» ամսաթերթին Յունուար 25ին, Շաբաթ իրիկուն Սալ տէ Ֆէթի շքեղ սրահներուն մէջ

Առաջնակարգ նուագախումբ

Compagnons de Rythmes

Սիրով կը հրաւիրուին կեդր. Ֆրանսայի Նոր Սերունդի ընկերները։

Մուտքը 300 փրանք։

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Նահանգային «Մուրատ» Ուսումնասիրաց Միութեան։

Այս Շաբաթ, Բուա Րընէ սրահին մէջ, 6 Րիւ տը լ'Արք, ժամը 21էն մինչեւ լոյս։

Հաճելի մթնոլորտ, անակնկալներ։

Ճոխ եւ ընտիր պիւֆէ սովորական գիներով։ Մուտք 400 փր.

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ» ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին եւ մասնակցութեամբ Կրթ. Մարմնին ու դպրոցին աշակերտութեան։

26 Յունուար, կիրակի կէսօրէ ետքը ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը։

Ճոխ ու այլազան յայտագիր, ներկայացում, արտասանութիւն, արտասանութիւն, պար եւ այլ անակնկալներ։

Կը հրաւիրուի Տէսինահայութիւնը անխտիր։ Մուտքը ազատ է

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, ընկ. Այտապիրեանի բնակարանը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Ընկեր Կարօ Ենթակոմիտէի ժողովը այս Կիրակի, կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, ընկ. Շառյեանին բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԻՍԻ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20.30-ին, Երիմեան դպրոցը։

ԻԹԱԼԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս Ուրբաթ ժամը 15ին, Ժանթիյիի հայկական դպրոցին մէջ։ Պատգամաւորի ընտրութիւն։

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, այս շաբաթ ժամը 5ին, ընկերուհի Տիկին Փափազեանի բնակարանը։ Ընտրութիւն պատգամաւորի։

ՊՈՒԼ. ՕՏՏՈՅԻ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ ժամը 15ին, սովորական վայրը։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի։

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԷՍ

ՖՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅ ԵՐԳԻՆ

Հայերէն կ'երգէ **YVES TESSIER**

(Տաղանդաւոր երգիչ, մասնագէտ ամենազգի տոհմիկ երգերու)

Կ երգէ Քելէ – քելէ, Կանչէ կռունկ, Ալագեազ, Հով արէք, Իմ չինարի եարը. Արեւն ելաւ, ինչպէս նաեւ՝ Վ. Սարգսեանէ, Գ. Մ. Ալէմշահէ, Սայաթ Նովայէ, Օննիկ Պէրպէրեանէ, Գոհարիկ Ղազարոսեանէ եւ Հայաստանեան ժողովրդական երգ, դաշնակով կ'ընկերանայ Լիւք – Անտրէ Մարսէլ։

ԿԸ ԽՕՍԻՆ LUC-ANDRÉ MARCEL ԵՒ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ուրբաթ, 24 Յունուար իրիկուան ժամը 21ին, Սալ Մազընոյի մէջ

Կազմակերպութեամբ Համազգայինի Կը նախագահէ՝ Պ. Վ. ՍԱՐԳԾԵԱՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Շաբաթ, 25 Յունուար, իրիկուան ժամը 21ին, ծարտէն տը Վիլ — «Սալ տը Քոնսէրթ»ի մէջ։

Կազմակերպութեամբ Ազգային Միութեան։

ԼԻՈՆ.— Կիրակի. 26 Յունուար, կէս օրէ ետք ժամը 16ին, Գ. քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ։

Կազմակերպութեամբ՝ Նորակազմ Հայ Մշակութային Միութեան։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին, ի նպաստ կայանին եւ իր կրթական նպատակներուն։

Յունուար 26ին, Կիրակի, ժամը 16էն 24

SALLE VOLTAIRE

Orchestre JACQUES MORENO իր երգերով

Գեղարուեստական բաժին՝ Թատերական ներկայացում՝ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ եւ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆի կողմէ։

արտասանութիւն, երգ, եւ անակնկալներ։ Պիւֆէ մատչելի գիներով։

Հաղորդակցութիւն.— Էքօլ Շարանթօն էն 103 Թիւը առնել եւ իջնել րիւ տը լ'Ունիօն։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սէնթ Էթիէնի «Նոր Սերունդ»ը կուտայ Փետրուար 2ին ներկայացում, իսկ Փետրուար 15ին պարահանդէս։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Վալանսի Հայ Ազգ. Միութեան կողմէ, ի նպաստ գաղութիս Ազքատախնամի։ Կը ներկայացուի

«ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ»

Կը խաղայ յայտնի դերասան ԹՐԱԳՕՇ, Մարսէյլէն իր ամբողջ խումբով։

25 Յունուար, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Քաղաքապետական Թատրոնը։

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՌՈՆԻ – ՍՈՒ ՊՈՒԱՅԻ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Շաբաթ, ժամը ճիշդ 21ին, Քաֆէ տիւ Քոմէրսի վերնայարկը։

Կը դասախօսէ Պ. Հրանդ Բալուեան, նիւթ՝ «Երիմեան Հայրիկ»։

Սիրով կը հրաւիրուին նաեւ շրջանի հայրենակիցները։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պէյրութէն Կիրակոս եւ Յակոբ Կիրակոսեան կամ Սաթըլմըշեան, Եոզղատի Ֆարխալա գիւղէն կը փնտռեն իրենց եղբայրը Տէր Պապ Կիրակոսեան, հօրը անունը Թորոս, մայրը Զիլֆանա որ 1915ի Եոզղատի Ջանալը գիւղէն, իրենց հետ եղած ու անկէ յետոյ կորսուած է։ Կը կարծուի Ֆրանսայի հիւսը գտնուած ըլլալ։ Տեղեկացնել Պ. Փոլատեանի, 31 րիւ տէ Մուլէն Վէր, Փարիզ 14։

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice · ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9°

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 25 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

SAMEDI 25 JANVIER

1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8142 34EME ANNEE Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3903

ՕՐՈՒԱՆ ԽՈՍՔԸ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆՈՐ "ԵԼՈՅԹ"Ը

Հետեւողական իր հետապնդած «խաղաղասիրական» քաղաքականութեան, Մոսկուա հիմա ալ կը շահագործէ Պաղտատի Ուխտի խորհրդաժողովին ժողովումը, դիւանագիտական աշխարհին առջեւ ներկայանալու համար նոր առաջարկով մը։

Անցեալ Դեկտեմբերին, Ատլանտեան Ուխտի վարիչներուն խորհրդաժողովի նախօրեակին, նման փորձ մը ըրած էր՝ ազդեցութիւն բանեցնելու համար տասնեւհինգ երկիրներու վարիչներուն վրայ։

Միայն թէ այս անգամ չեղում մը կատարելով ժամանակէ մը ի վեր «ընկալեալ սովորութենէն», որ գրեթէ աւանդութիւն դարձած էր, Պուլկանինի նոր մէկ նամակին միջոցաւ չէ, որ մէջտեղ կուգայ Կրեմլինի «խաղաղութեան ծրագիրը»։ Այլ պաշտօնական Թաս գործակալութեան մէկ «յայտարարութեան» ձեւին տակ՝ հաղորդուած արտաքին նախարարութեան մամուլի դիւանին պետ Իլիչեւի բերնով՝ ասուլիսի մը ընթացքին։

Յայտարարութիւնը խօսիլ կը քննադատէ Անգարայի մէջ գումարուելիք խորհրդաժողովը, որուն նպատակը պիտի ըլլայ, կ'ըսէ, Պաղտատի Ուխտին անդամ միջազգային երկիրները օժտել հիւլէական զէնքերով։ «Այսպիսի ձեռնարկ մը մեծապէս պիտի վտանգէ խաղաղութիւնը»։

Ըստ Մոսկուայի, Պաղտատի Ուխտը Միացեալ Նահանգներուն եւ ուրիշներու կողմէ յղացուած էր արեւելքի արաբ երկիրները իրարմէ բաժնելու եւ այդ շրջանի միւս երկիրները իրարու դէմ հանելու նպատակով։ Սակայն այդ ծրագիրը ձախողած է, քանի որ Սուէզի եւ Սուրիոյ տագնապներուն առեն Իրան, Փաքիստան եւ Իրաք շատ ուղղամիտ դիրք բռնած են։ Անկէ ի վեր «բազմաթիւ տարակարծութիւններ երեւան եկած են Պաղտատի Ուխտի անդամ երկիրներուն միջեւ»։

Այդ է պատճառը, որ կ'ըսէ յայտարարութիւնը, Ամերիկայի եւ Անգլիոյ վարիչները կ'ուզեն կարկտել բացուած ճեղքերը եւ աւելի զօրացնել Պաղտատի Ուխտը՝ անոր մէջ առնելով Լիբանանն ու Յորդանանը։

Մոսկուայի համաձայն, «խաղաղ համակեցութեան գաղափարին կողմնակիցները օրէ օր կ'աւելնան եւ հետզհետէ աւելի ուժգին կոչեր կ'ըլլան, որպէսզի արեւելքն ու արեւմուտքը իրարու հետ խօսին՝ պետութեանց միջեւ իրական վստահութիւն հաստատելու եւ պաղ պատերազմին վերջ տալու համար»։

Երբ այս է կացութիւնը, ինչպէս կ'ըլլայ, որ կ'ուզեն հիւլէական խարիսխներ եւ հրթիռ արձակելու կեդրոններ հաստատել Միջին Արեւելքի մէջ, կը հարցնէ Մոսկուայի բանբերը, որուն կարծիքով Միացեալ Նահանգները կարելի եղածին չափ կ'ուզեն իրենց երկրէն հեռացնել տագնապաշրջանը եւ նոր պատերազմի մը պարագային Պաղտատի Ուխտին անդամ երկիրները նշաւակ դարձնել փոխվրէժի։

Խորհրդային Միութիւնը այս առթիւ կ'ուզէ անգամ մը եւս ներկայանալ իբրեւ պաշտպան խաղաղութեան եւ դիտել կուտայ թէ հիւլէական խարիսխներու հաստատումը խաղաղական օրրաններուն մէջ՝ վիրաւորական է մահմետականներուն համար։

Բողոքելէ վերջ Թուրքիոյ ընթացքին դէմ Ատլանտեան Ուխտի վերջին խորհրդաժողովի ընթացքին, Մոսկուա կ'առաջարկէ Միջին եւ Մերձաւոր Արեւելքի երկիրները դարձնել «խաղաղութեան գօտի», ուր ոչ հիւլէական զէնք պէտք է գործածուի եւ ոչ ալ հրթիռ։

Տեղական թերթի մը համաձայն, Ռուսերը այս գօտիին մէջ չեն մտցներ Հայաստանն ու Կովկասը։

Մէկ խօսքով, Խորհրդային Միութեան վարիչները «խաղաղութեան գօտի» ընել կ'ուզեն հաստատելով սահմանակից բոլոր երկիրներու մէջ — Լեհաստան, Չեխոսլովաքիա, Արեւելեան Գերմանիա, Սկանտինաւեան երկիրները, Պալքաններ, Միջին եւ Մերձաւոր Արեւելք — կ'ուզեն միանգամ ընդ միշտ ջուրը ձգել այն բոլոր ծրագիրները, որոնց համար տարիներով աշխատած են Միացեալ Նահանգները եւ նիւթական ահագին զոհողութիւններ կատարած։

Եթէ ընդունուին Մոսկուայի առաջարկները, այն ատեն բացարձակապէս պէտք է անանկ հռչակել Արեւմուտքը՝ ցարդ իր հետապնդած քաղաքականութեան համար։

Մոսկուա կ'ուզէ գրիչի մէկ հարուածով կամ զոյգ մը խօսքով ջնջել՝ ինչ որ ազատ աշխարհի վարիչները շինած են տարիներու ընթացքին։ Այսինքն միանգամ ընդ միշտ լուծել Ատլանտեան, Պալքանեան, Պաղտատի եւ Հարաւ-Արեւելեան Ասիոյ Ուխտերը, որոնց նպատակն էր պաշտպան ենթարկել Խորհրդային Միութիւնը չորս կողմէն։

Մոսկուայի նոր «ելոյթը» ո՛չ մէկ արձագանգ պիտի գտնէ Անգարայի մէջ։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲՌՆԱԿԱԼ ՄԸՆ ԱԼ ՏԱՊԱԼԵՑԱՒ

ԺԻՄԵՆԵԶ ՓԱԽԱՒ ՎԵՆԵԶՈՒԵԼԱՅԷՆ

■

ՓԵՐՈՆ ԸՆԿԵՐԱՑԱՆ Է ԻՐԵՆ

Ամիս մը ամբողջ ըմբոստութիւններ ու զինուորական ցոյցեր եղան Վենեզուելայի մէջ. վերջապէս, ժողովուրդը յաջողեցաւ տապալել Նախագահ Փերեզ Ժիմենեզը, որ բռնատիրութիւն հաստատած էր երկրին մէջ։

Ինչպէս գրած էինք, քանի մը օր առաջ ընդհանուր գործադուլ հռչակուած էր Քարաքասի մէջ նոյն ատեն դադրած էր թերթերու հրատարակութիւնը։ Առջի օր սկսած էին արդէն փողոցի կռիւները, ուսանողութիւն ... բռնատիրութեան պատճառ ըլլալով։

Նախագահ Ժիմենեզ ինը տարիէ ի վեր կ'իշխէր Վենեզուելայի վրայ։ Սահմանադրութեան տրամադրութիւնները նկատի առնելով, անցեալ Նոյեմբերին փոխանակ ընդհանուր ընտրութիւններ ընելու, Փերեզ Ժիմենեզ համախորհուրդ զինքը հերքողներուն հետ՝ կեղծ ընտրութիւն մը կազմակերպեց. իր կուսակցութենէն դատ որեւէ կազմակերպութիւն թեկնածու տալու իրաւունք չունէր եւ իր կուսակցութեան միակ թեկնածուն ալ... ինք էր։ Հետեւաբար, Ժիմենեզ «վերընտրուած» էր։

Հրապարակային այս չարաշահութիւնը առաջին անգամ խռովեց ... զինուորական շրջանակները, որոնք Դեկտեմբեր 15ին բողոքի ցոյց մը ըրին. բանակը յաջողեցաւ ցրուել զանոնք։ Այսուհանդերձ, ապստամբութեան ազդանշանը տրուած էր այլեւս։

Ծանօթ է Յունուար մէկի ըմբոստութիւնը, որ արեան մէջ խեղդուեցաւ։

Հակառակ անոր, որ ոստիկանական մեքենան չարունակ կը գործէր, ձերբակալելով եւ բանտ լեցնելով հակակառավարական տարրեր, ժողովուրդին համախորհուրդ գտնուեցան նաեւ զինուորականներ, որոնք անդրադարձան կացութեան լրջութեան։

Եւ. օր, խումբ մը զինուորականներ,

զինուորութեամբ դէր — ծովակալ Լարազապալի, իշխանութիւնը ձեռք առին, տապալելով «անյաղթ» Ժիմենեզի վարչակարգը։

Արդարեւ, հինգշաբթի ժամը 2.30ին Քարաքասի ձայնասփիւռը յայտարարեց, թէ քաղաքացիական եւ զինուորական շարժումը իշխանութեան գլուխ անցաւ։

Լուրէն անմիջապէս վերջ ժողովուրդը փողոց իջաւ. քիչ վերջ մարդկային ծով մը ողողած էր մայրաքաղաքը։ Կիներ, տղաք ու մարդիկ կը պոռային անդադար «կեցցէ՛ ազատութիւնը»։

Դժբախտաբար դարձեալ արիւն հոսեցաւ։ Ամբոխը ուղղուեցաւ դէպի Քարաքասի կեդրոնական բանտը, ուր մօտ 500 հոգի բանտարկուած էր վերջերս. բանտը ... ազատելու հանդիսանալ, բայց չկարողանալով՝ կրակ բացաւ ժողովուրդին վրայ, որուն հետեւանքով 20 հոգի սպաննուեցաւ. բազմաթիւ վիրաւորներ կան։

Վերջապէս, զինուորական խմբակը որ կառավարութիւնը ձեռք առաւ, յաջողեցաւ ամբոխը հանդարտեցնել։ Իսկ Նախագահ Փերեզ Ժիմենեզ առտուն ժամը վեցին հասած է Տոմինիքեան Հանրապետութեան մայրաքաղաքը, իր ընտանիքին հետ։

Վենեզուելայի խռովութիւններուն հետեւանքով սպաննուած է մօտ 400 հոգի. աւելի քան երկու հազար վիրաւոր կայ։

Արժանթինի նախկին նախագահ Փերոն, որ Վենեզուելա կը գտնուէր, Ժիմենեզի անկումէն եւ ծագած խռովութիւններէն ետք փախած է երթալ Քոլոմպիա, սակայն չէ ընդունուած։ Քոլոմպիոյ կառավարութեան բանբերը յայտարարեց թէ Փերոն երկիր չի կրնար մտնել, որովհետեւ անցագիր չունի։ Կը կարծուի թէ Արժանթինի նախկին նախագահը, Տոմինիքեան Հանրապետութիւն գացած է, Ժիմենեզի հետ։

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԻԹԻՒ

Մեր ողբացեալ խմբագրապետին մահուան տարելիցին առթիւ Յառաջի վաղուան թիւը, բացառաբար ութ էջ, ամբողջովին նուիրուած է իր յիշատակին։

Տպագրական հասկնալի պատճառներով, այս թիւը պատրաստուած, շարուած եւ տպուած է սովորական ժամանակէն առաջ, այդ իսկ պատճառով կարելի չէ եղած հրատարակել վերջին օրերուն ստացուած յօդուածները։

Ցաւօրդով՝ անոնցմէ ալ շարք մը.—

ՏԸԼԸՍ ՄԱՐՈՔԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք, Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Տըլըս Անգարա երթալէն առաջ հանդիպեցաւ Մարոք, ուր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Արտաքին նախարար Պալաֆրէժի հետ։ Տըլըս կարճ յայտարարութիւն մը ըրաւ, շեշտելով թէ Պալաֆրէժի հետ իր ունեցած հանդիպումները բարեկամական եղած են եւ օգտակար՝ երկու երկիրներու յարաբերութեան համար։

Արտաքին երկու նախարարներու խօսակցութեան մասին տակաւին պաշտօնական զեկոյց մը չկայ, սակայն կը կարծուի թէ ֆրանքօ-թունուզեան յարաբերութիւններն ու Ալժերիոյ հարցը արծարծած է Տըլըս։ Միացեալ Նահանգները կը շեշտեն մանաւորապէս Մարոքի եւ Ֆրանսայի սերտ յարաբերութեանց վրայ։

Արտաքին նախարար Տըլըս մեկնեցաւ Թեհրան, ուր երկու օր պիտի մնայ Պաղտատի Ուխտի ժողովին երթալէ առաջ։

ՄԻԿՈՅԵԱՆ

ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆ "ԵՐԿՐՈՐԴ"

ԽՄԲ.— Քանի մը օրէ ի վեր *Լը Մոնտ* կը հրատարակէ շահեկան յօդուածաշարք մը՝ *«Խ. Միութիւնը ինչպէս սկսած է շահիլ խաղաղութիւնը»* խորագրին տակ, ամերիկացի Ուիլըմ Բանտոլֆ Իրսթի բանտարգրութեամբ։ Այս առթիւ յօդուածագիրը կ'անդրադառնայ Միկոյեանի դերին եւ կը գրէ.—

Ո՞վ կայ որ կարենայ մրցակից ըլլալ ամենազօրին։ Խորհրդային ղեկավար խմբակին ամէնէն կարող եւ օժտուած մարդը, հաւանաբար Անաստաս Միկոյեանն է, կորովի Հայը, թուխ դիմագիծով որ մօտ ուժն է խորհրդային անտեսութեան։

1935էն ի վեր, յայտնի դէմք մըն է ան, նախ քաղաքական բիւրոյին (փոլիթպիւրօ), յետոյ՝ Նախագահութեան Խորհուրդին մէջ. Խրուշչեւէն չորս տարի առաջ մուտք գործած էր վարչակարգին բարձրագոյն կաղմին մէջ։

Միկոյեան յարգուած է Մոսկուայի արեւմտեան շրջանակներուն կողմէ, որոնք միաժամանակ մեծ համարում ունին այս Հայուն վրայ։ Անիկա յաջողեցաւ վերապրիլ սթալինեան ժամանակաշրջանի բոլոր մաքրագործումներէն ետք։ Ներկայիս «Քոլեկտիւ դիւանագիտութեան», էական անձնաւորութիւնն է ան, Մոսկուայի պաշտօնական շրջանակներու յատկանշական դէմքերէն մէկը. ունի մոխրագոյն մազեր, կոր քիթ եւ Շարլօն յիշեցնող պեխ։

Միկոյեան գագաթն մըն է խորհրդային երկնակամարին վրայ եւ այս մէկը լաւ գիտէ ինք։ Սակայն, Խ. Միութեան մէջ Հայու մը առաջին տեղը գրաւելը այնքան հաւանական է, որքան Հաւայեանցի կամ Փորթորիքոցիի մը՝ Միացեալ Նահանգներու Նախագահ ըլլալը։ Թէեւ խիստ, բայց անկեղծ բաղդատութիւն մըն է ասիկա, ցոյց տալու համար Կրեմլինի իշխանութեան պայքարին մէջ Միկոյեանի գրաւած դիրքը։ Հետեւաբար այս մարդը ուղղակի սպառնալիք մը չէ Խրուշչեւի գիտակցութեան. այս պարագան երկուքն ալ գիտեն եւ յարաբերութիւնները լաւ են իրարու միջեւ։

Մեծ «փաթրոն»ը պէտք ունի Միկոյեանի տաղանդին, մանաւորաբար տնտեսական հրատապ հարցին մէջ, որ ներկայիս Խ. Միութեան մեծագոյն մղձաւանջը դարձած է։ Իր կարգին Միկոյեան ինքզինքը ազատ կը զգայ մասնագիտական հարցերուն մէջ Խրուշչեւը քննադատելու համար։

Մինչեւ իսկ կարգ մը Ամերիկացիներու հետ խօսած ատեն Միկոյեան իր թերահաւատութիւնը յայտնած է Խրուշչեւի հողամշակութեան սնափառ ծրագիրներուն նկատմամբ։ Միաժամանակ զգուշացուցած է զանոնք, որ իր խօսքերը չհրապարակեն, նկատելով որ սխալ կրնար հասկցուիլ ...

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ եւ Ֆրանսայի կառավարութեանց միջեւ տնտեսական եւ մասնագիտական գործակցութեան համաձայնագիր մը ստորագրուեցաւ Նոր Տելհիի մէջ։

ԼՈՆՏՈՆԻ թերթերուն համաձայն կառավարական նոր տագնապ մը ծայր պիտի տայ Անգլիոյ մէջ, թէեւ պաշտօնական շրջանակները կը հերքեն այս զրոյցները։

ԳԱՀԻՐԷԷՆ պաշտօնապէս կը հաղորդեն թէ Միջազգային Դրամատան ու Եգիպտացիներու բանակցութիւնները տեղի պիտի ունենան Հռոմի մէջ, Սուէզի ընկերութեան բաժնետէրերու վնասուց հատուցման համար։

ՔԱՆԴԵՆՔ ՁԻՆԱԿԱՆ ՊԱՐԻՍՊՆԵՐԸ

Զ.

Համաձայն եբրայական իմաստասիրութեան, մարդկային մարմինը ունի իր կրկնակը,— այսինքն ամէն անձի մէջ գոյութիւն ունի երկրորդ անձ մը: Արտաքին կերպարանքովը՝ համանման այն անձին, որուն մէջ կը բնակի, բառ տառագին՝ կրկնակ = նմանակ :

Մարմնոյն մէջ կրկնակին ներկայութիւնը կը բացատրուի շնչառութեամբ, շարժումներով ու մտածումներով. ու բացակայութիւնը՝ երազներով, մարգարէական տեսիլքներով, յափշտակութեամբ, նուաղումներով ու մահուամբ :

Այս կրկնակն է, որ եբրայերէն լեզուով՝ կը կոչուի նէփէս եւ ռուահ (արաբերէն՝ ռուհ): Հայերէն՝ շունչ եւ ոգի (աւելի զօրացնելով՝ հոգի): Յունարէն՝ Նուս (ստուգաբանութիւնը կը մնայ անծանօթ, բայց շատ կը յիշեցնէ սեմական բառը՝ նէփէս,— մնաց որ Եօթանասնից թարգմանութիւնը նախընտրաբար կը գործածէ ոչ թէ Նուս, այլ փնէօմա) եւ փսիխէ(*) :

Եբրայերէն լեզուի մէջ վեց – եօթը նշանակութիւն ունի նէփէս բառը, նոյնքան բազմիմաստ է ռուահ բառը: Բայց թէ ի՛նչքան կը զանազանուին այս բառերը իրարմէ, ի՞նչ երանգներ ունի մէկը կամ միւսը, կը վիճին եբրայագէտները ու կը թուի թէ եզրակացութեան մը պիտի երբեք չյանգին: Արդարեւ Յոբ կը գործածէ երկու բառերն ալ մէկը միւսին կապած, այս ձեւով (Է. 15). «Թափես զոգի յանձնէ իմմէ, եւ ի մարմնոյ զշունչ իմ»: Եսայի եւս կը գործածէ երկու բառերը քով քովի (ԽԲ. 5),— ինչպէս յետագային՝ Պօղոս (Ա. Թես. Ե. 23): Եթէ Յոբի օրինակը գրական ձեւ մըն է, Եբրայեցւոց շատ սիրելի, զոյգ ու զուգահեռական պարբերութիւն շինելու, Պօղոս շփոթութիւն կը ստեղծէ իր վկայութիւններով : Ուրիշներ կ՚աշխատին զանազանութիւն մը գտնել,— ըստ Տիւսոյի՝ երկու հոգիները կը տարբերին իրարմէ անով որ ռուահը ամփոփուած է սրտին մէջ՝ իբրեւ աղբիւր իմացականութեան, իսկ նէփէսը՝ ընդերքին մէջ, իբրեւ բուսական ոգի: Տիւբբ, բառարմատի քննութիւն մը կատարելով մինչեւ ակկադեան բարբառ, ուժ կուտայ Տիւսոյի տեսակէտին :

Ընթերցումներէս դատելով, կը տեսնեմ որ Աստուած հոգի բաշխելու իր քմայքներն ունի, — ոմանց շատ կուտայ, այնքան որ ժամանակ մը ետքը մէկ բաժին եւս կ՚առնէ իր տուածէն (Թու. ԺԱ. 25), ոմանց ալ կրկնապատիկ կուտայ (Դ. Թագ. Բ. 9): Քիչ կամ շատ, բոլորովին անկախ է կրկնակը, ուստի երբեմն կը լքէ իր նմանակը ու կ՚ելլէ կ՚երթայ, որովհետեւ կը ձանձրանա՞յ որ գրօսապտոյտի կ՚ելլայ, ատիկա երբեք չկրցայ հասկնալ բարբառներէն: Օրինակ, երազներու պահուն՝ հոգին կը ճամբորդէ եւ մարմինը ցոլացման օրէնքով միայն կը տեսնէ ինչ որ կը դիտէ հոգին: Յափշտակութեան մէջ եւ սարսափի ազդեցութեան տակ եւս կրկնակը կը հեռանայ առժամաբար, — այս հին ըմբռնումով է որ ժողովուրդը կ՚ըսէ տակաւին. «Խելքը գլխէն գնաց»: Եկուր տես որ ճիշդ այս ձեւով թարգմանութիւն մը կայ աշխարհաբար Հին Կտակարանին մէջ (Գ. Թագ. Ժ. 5), ուր գրաբարը կը դնէ «յիմարեցաւ», մինչ Եօթանասնիցը՝ Էքսթասիս:

Վերջին այս բացատրութիւնը շատ կարեւոր է յետագայ պարզաբանութեանց համար :

Հարկ է աւելցնել նաեւ որ, նէփէս կոչուի թէ ռուահ, մեր կրկնակը երբեմն կ՚երթայ կ՚ամփոփուի լեարդին մէջ, (ասով կը բացատրուի հիներուն լերդահմայութիւնը — Էփաթոսքոփի),— այսոտեսութիւնը կը ծագի ապահովաբար անկէ՝ որ լեարդը գերազանցօրէն արիւնոտ գործարան մըն է եւ, ինչպէս Հնգամատեանը կ՚ըսէ, «շունչ ամենայն մարմնոյ արիւն իւր է» (Ղեւտ. ԺԷ. 11): Այլեւս չեմ գիտեր թէ մոգական բժշկութի՞ւնն էր, որ ծածուկ իմաստասիրութեան տուաւ ըմբռնումը, շնչերակ (արթէր) կը կոչուին, մինչեւ այսօր, արեան անօթները :

Վերջապէս, կրկնակը, որ ոչ մարմին ունի, ոչ ալ ոսկոր (Ղուկ. ԻԴ. 39), անմահ է եւ հզօր՝ նիւթական բոլոր կարելիութիւններէն գեր ի վեր: Վասնզի, միշտ ըստ Եբրայեցւոց, հոգին այն շունչն է, ի՛ր շունչը, զոր Աստուած «փչեաց յերեսս» Ադամի (Ծննդ. Բ. 7),— աշխարհաբար թարգմանութեան որ նայինք՝ Աստուած փչեց ուղղակի «քիթին ծակերուն մէջ»: Աստ է որ կ՚ակնարկէ Յոբ, երբ իր «աստուածեղէն հոգին» կը դնէ «յռունգս» (ԻԷ. 3): Անկէ այն տեսութիւնը թէ Աստուծոյ շնչառութիւնն է հովը, այն հոգին, որ «շրջէր ի վերայ ջուրց» (Ծննդ. Ա. 2):

Արդ, Աստուծոյ Հոգին, որ կը բնակի մեր մէջ իբրեւ կրկնակ՝ այլ նմանակ մեզի, սկզբնաբար հով է կամ փչիւն, աւելի ետքը՝ ձեռք (Եզ. Ը. 1 – 4, համմտ. Գ. Թագ. ԺԸ. 46), իսկ երբ դուրս կ՚ելլենք Հին Կտակարանէն՝ աղաւնի:

Շատ հետաքրքրական է այս ձեւափոխութեանց բացատրութիւնը, բայց հարկ է սանձել :

Մտնենք քրիստոնէութեան գաղափարին :

Հին Կտակարանին մէջ, ժամանակի միջամտութիւններ կը կատարէ Աստուծոյ Հոգին՝ երբ «ձեռք» է դեռ ու կ՚իջնէ մարդոց վրայ: Մեր գրաբարը գեղեցիկ ասացուածքով մը կ՚ըսէ «Խաղաց Հոգի Տեառն», — բացատրութիւն մը՝ որուն մասին կարելի է գրել առանձին յօդուած մը: Եւ սակայն պէտք է խոստովանիլ թէ հայերէն թարգմանութիւնը բանաստեղծական է աւելի քան աստուածաբանական: Եբրայական տարազին իմաստն այն է թէ Աստուծոյ Հոգին երբ կ՚իջնէ յանկարծական խոյանքով մը, մարդկային մարմինը կը կրէ յափշտակութեան մը տպաւորութիւնը եւ սաստիկ ցնցումի զգայութիւնը, այնպէս ինչպէս երբ արծիւը կը հանդչի ճիւղի մը վրայ, որ կը սարսի պահ մը եւ կը տատանի ընդ այնր՝ թռչունին մագիլներուն մէջ բռնուած,— ուրեմն զրկուած իր ազատութենէն ու կամքէն, այլեւս ուրիշ ուժի մը հպատակ :

Եւ ահա թէ ի՛նչ կը պատահի :

Մարդկային Հոգին, որ կը պատկանի Աստուծոյ (Ժող. ԺԲ. 7) իբրեւ մասնիկ մը Աստուծոյ շունչէն՝ ըստ Ս. Գրոց ծննդաբանութեան, կ՚այլայլի, կը խռովհարի, կը կերպարանափոխուի, այնքան որ կը սկսի «մարգարէանալ», ինչպէս Սաւուղ (Ա. Թագ. Ժ. 10): Ուրեմն, Հնգամատեանին վկայութենէն ետքը՝ երբ Աստուծոյ Հոգին հով մըն է միայն որ կը յուզէ ծովին ալիքները, Յոբի վկայութենէն ետքը՝ երբ Աստուծոյ Հոգին անզգային շունչ մըն է միայն որ կենդանութիւն կուտայ, վերջապէս Աստուծոյ Հոգին, որ, ըստ եբրայական հին մատենագրութեան, կը յայտնուի հովին մէջ, կրակին մէջ, ծառերուն սօսափիւնին մէջ, երկրաշարժին մէջ, փոթորիկին մէջ, (զանց կ՚առնեմ վկայութեան տեղերը), ահա մարգարէական մատենագրութեան մէջ կը դառնայ աւելի եւս զօրաւոր ուժ մը, որ արտակարգ եւ գերբնական այլայլումներ կը կատարէ :

Պօղոս ահա այդ վկայութեանց ներշնչումին տա՛կ է որ կը գործէ, եւ իր հիմնած քրիստոնէութեան մէջ կը յայտնուի ոչ թէ օծման կամ մեսիայականութեան կապուած դեր մը, այլ բոլորովին տարբեր ստուգաբանութիւն մը եւ վարդապետութիւն մը, — ա՛յդ է որ պիտի հաստատեմ յաջորդով :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*)Պօղոս որ լաւ յունարէն կը խօսէր եւ կը գրէր (տուն կուտար գրելիքը), կ՚ընդունի երկու հոգի, բայց փնէօմա կը գերադասէ փսիխէէն (Ա. Կոր. ԺԵ. 45), — շատ կարեւոր է այս տեսակէտը :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑ — Հալէպի Քարէն Եփփէ Ճեմարանի տասնամեակին նուիրուած: Կողքը Հայաստանի քարտէսը :

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՏԱՐԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ՊԵՐՄՈՒՏԻ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Իտընի յաջորդը փութաց Պերմուտա տեսակցելու համար Նախագահին հետ եւ ապահովելու անգլեւամերիկեան գործակցութիւնը: Խորհրդ. Միութիւնը հոն կը տեսնէր «յարձակողական ուղղութիւն մը» (մէկ Ապրիլ) : Վարչապետ Բուլգանին կ՚առաջարկէր դադրեցնել հիւլէական փորձերը: Առաջարկները պիտի կրկնուէին մէկ կողմէն եւ միւս կողմէն եւ պաղ պատերազմը պիտի շարունակուէր :

Նախագահ Այզընհաուըր կը փափաքէր Ժուկով – Ուիլսըն հանդիպում մը : Մարաջախտը օրուան դէմքն էր, Բուլգանին ստուերի տակ կը մնար, կ՚ենթադրուէր թէ զինուորական վարչութիւն մը պիտի հաստատուէր Խորհրդ. Միութեան մէջ : Հանդիպումը յապաղեցաւ, թէեւ ապարդիւն պիտի ըլլար եւ սթալինեաններու արտաքսումէն յետոյ խափանեցաւ նաեւ յաղթական զօրավարը, զոհ իր միամտութեան, հաւանաբար անծանօթ կուսակցական սադրանքներու: Հակառակորդը ճարպիկօրէն օգտուեցաւ իրմէ եւ ճամբեց զինք երբ այլեւս պէտք չունէր իր օժանդակութեան :

ՊԵՐԼԻՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

Տարւոյն կարեւոր դէպքն է չորս մեծ պետութիւններու համաձայնութիւնը Գերմանիոյ վերամիացման մասին: Պերլինի մէջ դեսպաններ եւ Արտ. Նախարար Պրէնթանօ, հանդիսաւոր արարողութեամբ ստորագրեցին յայտարարագիրը, հաստատելով թէ Գերմանիոյ բաժանումը տեւական աղբիւր մըն է բարդութիւններու, արեւմտեան Գերմանիա միայն իրաւունք ունի գերման ժողովուրդին իրաւունքները պաշտպանելու, որովհետեւ արտայայտութիւնն է ազատ ընտրութեամբ ժողովրդային կամքին: Միութենէն ետք Գերմանիա ազատ պիտի ըլլայ իր ճակատագիրը որոշելու, երեք պետութիւնները որ եւ է առաւելութիւն պիտի չպահեն զինուորական տեսակէտով միացած Գերմանիայէն, այսինքն արեւելեան Գերմանիան պիտի չըլլայ Ատլանտեան զինակցութեան առաջացած մասը: «Ապահովութեան դաշինքը անբաժանելիօրէն միացած է գերման վերամիութեան» (յօդ. 12):

Արտաքին Նախարար Պրէնթանօ աւելցուց. «Խորհրդ. Միութիւնը չկարծէ որ Գերմանիա երկար ատեն պիտի հանդուրժէ այս բաժանումին» :

ՄԵՐՁ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Սուրիոյ սպառազինումն ու տնտեսական փոխատուութիւնը Խորհրդ. Միութեան կողմէ մտահոգութիւն պատճառեցին Արեւմուտքին: Արտաքին Նախարար Տըլըս Արեւելք փութացուց իր խոր –

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԿՈՎԿԱՍԻ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐԸ

— Ըսէ՛ իրեն, որ պէտք է մեզ լաւ կերակրէ, մաքուր հագուստներ տայ մեզի ինչպէս նաեւ նոր կօշիկ, եւ մանաւանդ մեզ պէտք է միասին թողու, ատիկա աւելի ուրախալի զրուցիչ մը պիտի ըլլայ մեզի համար: Եւ ամենակարեւորը՝ պէտք է որ մեր ոտքէն վերցնէ կոճղեայ կապանքը :

Երբ թարգմանը այս բոլորը բացատրեց երկու բանտարկեալներուն տիրոջ, այս վերջինը գլխով հաւանութեան նշան մը ըրաւ եւ յետոյ, աւելցուց .

— Համաձայն եմ, միայն թէ կապանքը վերցնելու իրենց խնդրանքը չեմ կրնար ընդունիլ: Կրնայ ըլլալ որ փախուստ տան: Կը յօժարիմ միայն գիշերները վերցնել այդ կապանքը :

Ժիլին գրեց նամակը, սակայն սխալ հասցէ մը դրաւ անոր վրայ : Ինքնիրեն խորհեցաւ.

«Չեմ ուզեր այս սարսափելի զոհողութիւնը պարտադրել իմ խեղճ մօրս »:

Այս վիճակին մէջ ամիս մը եւս մնացին երկու բանտարկեալները :

Օրին մէկը, Ժիլին որոշեց փախուստ տալ եւ այդ մասին խօսեցաւ Քոսթիլինի, որ երկար մտածելէ ետք որոշում տուաւ.

— Մեկնինք, այո, այդպէս թող ըլլայ:

Իրենց բանտին պատին վրայ երկու հոգիի անցքին բաւելու չափ ծակ մը բացաւ Ժիլին: Ու գիշեր մը, բաւական ուշ ատեն սպասելէ ետք որ ամէն աղմուկ դադրի իրենց շուրջը, երկու բարեկամները խոր ջերմեռանդութեամբ մը խաչակնքելէ յետոյ սողոսկեցան բացուածքէն դուրս՝ եւ ճամբայ ելան, հաստատ համոզուած՝ որ ոչ մէկ կասկած արթնցուցած էին:

Չորս կողմը մշուշապատ էր եւ օդը ցուրտ: Ժիլին հանեց իր մոյկերը եւ մէկ կողմ նետեց :

Քոսթիլին, որուն ոտքերը արիւնլուայ էին արդէն, հեծկլտանքներով կը յառաջանար :

Բազմաթիւ անգամներ խնդրեց Ժիլինէն որ լքէր զինքը, բայց ան միշտ ալ մերժեց, եւ վերջ ի վերջոյ ստիպուեցաւ Քոսթիլինը իր կռնակը առած տանիլ, մինչեւ այն ատեն երբ հասան պզտիկ առուակի մը մօտ, որուն ջուրը դուրս կը ժայթքէր ժայռի մը կողէն :

Ժիլին կանգ առաւ եւ իր բեռը դրաւ գետին:

— Խմէ՛, ըսաւ Ժիլին իր ընկերոջ, եւ թոյլ տուր որ պահ մը հանգստանամ :

Հազիւ երկնցած էր գետնին վրայ, Ժիլին իր ետեւէն ոտքի ձայներ լսեց :

Երկուքը մէկ դէպի ձախ կողմը գտնըւած թաւուտներուն մէջ նետուեցան եւ հոն կծկուեցան :

Ձայներ կը լսուէին հիմա, եւ այդ ձայները թաթարերէն կը խօսէին :

Ոտնաձայները երթալով կը մօտենային այժմ. շուներու հաչոցներ:

Յանկարծ քանի մը շուներ, կատղած գազաններու նման խոյացան դէպի թաւուտները: Անոնց կը հետեւէին թաթարները :

Կանգ առին անոնք թաւուտներուն առջեւ, մերկացուցին իրենց թուրերը, ըղձուշաւոր քայլերով յառաջանալով մէկզիրարին մացառուտները ու անոնց ետեւ գտան թաքնուած երկու փախստականները:

Խոյացան անոնց վրայ, կապեցին ու կապկպեցին անոնց ձեռքերն ու ոտքերը, դրին իրենց ձիերուն քամակին եւ մեկնեցան :

Այնուհետեւ իրենց դրութիւնը անտանելի դարձաւ :

Երկուքը մէկ զետեղեցին խոր փոսի մը մէջ, եւ հիմա այլեւս երբեք չէին հաներ անոնց ոտքին կապանքը :

Իբրեւ ուտելիք, կուտային միայն սեւ ու չոր հացի կտորներ, վերէն դէպի փոսը նետելով, ինչպէս կ՚ընէին շուներուն : Ատեն ատեն ալ փարչով ջուր կ՚իջեցնէին փոսին մէջ :

Իսկ փոսը, զարշահոտ էր, աղտեղութեամբ լեցուն, ուր կը վխտային հազարաւոր դեռուններ ...

Օր մը, երբ Ժիլին փոսին մէջ ծուարած, կը խորհէր իր ազատ օրերուն վրայ եւ իր սիրտը խոր թախիծով մըն էր պատած, յանկարծ զգաց որ իր ծունկերուն վրայ բան մը ինկաւ: Նայեցաւ իր առջեւը եւ տեսաւ որ խմորով շինուած կարկանդակի պատառիկ մըն էր: Առաջին պատառին յաջորդեց երկրորդ մը, յետոյ երրորդ մը, հուսկ ապա վերէն վար թափեցան բուռ – բուռ կեռասներ :

Վեր նայեցաւ եւ տեսաւ Տինահը :

Աղջնակը ժպտաց եւ իսկոյն փախաւ :

Եւ Ժիլին խորհեցաւ.

— Տինահը արդեօք չօգնէ՞ր ինծի .

Փոսին մէկ անկիւնը կար քիչ մը կաւ: Ժիլին մաքրեց այդ անկիւնը, ժողվեց կաւերը, զանոնք տրորեց եւ յետոյ այդ կաւէն սկսաւ պատրաստել փոքրիկ արձանիկներ՝ որոնք կը ներկայացնէին պուպրիկներ :

— Երբ Տինահ վերստին գայ, ասոնք իրեն կը նետեմ, խորհեցաւ Ժիլին:

Դժբախտաբար, յաջորդ օրը Տինահ չերեւցաւ:

Ընդհակառակն, լսուեցաւ ձիերու սմբակներուն դոփիւնները : Թաթարները հաւաքուած էին մզկիթին մէջ եւ կը վիճէին իրենց մասին :

ԼԵՒՈՆ ԹՈԼՍԹՈՅ

(5 Շար.)

հրդականը՝ Հէնտէրսըն որ այցելէ յետոյ Պոլիս եւ Պէյրութ, իրազեկ ըլլալով կացութեան, վերադարձին յայտարարեց թէ «շատ ծանր է կացութիւնը» (4 Սեպտեմբեր)։ Մինչ Արեւմուտքը մըտահոգուած էր, Թուրքիա վրդոված զօրք կը համախմբէր Սուրիոյ հիւսիսը, Խորհրդ. Միութեան մառնչալն ալ կը սպառնար Արեւմուտքի եւ Թուրքիոյ։

Արուեստական արբանեակները պահ մը մոռցնել տուին Միջին-Արեւելքի տագնապը. յոխորտանք մէկ կողմէ, մտահոգութիւն միւս կողմէ, համակեցութեան առաջարկներ մէկէն, անվստահութիւն ընդդիմադիրներէ … եպոտ կռիւը կը շարունակուի դիւանագիտ. կրկէսին մէջ, զինարանները կը գործեն տենդագին, աշխարհ կը սպասէ կնճիռներու լուծումին եւ կրնայ սպասել դեռ երկար։

Ի՞նչ կը վերապահէ ապագան այս ցաւատանջ եւ ջղագար մարդկութեան, որ կը ճկի իր գիտական արտադրութեան ծանրութեան տակ։ «Ապագան, ապագան Աստուծոյ կը պատկանի։ Մեր կողքին կը քալէ վազուան սուտերը»։ Համայնավար համախմբում Մոսկուայի մէջ, Օթանի ժողով Փարիզի մէջ, ճակատները յարդարուած են։ Արեւելք կը սպասէ արեւմտեան ճակատի քայքայումին, Արեւմուտք կը սպասէ արբանեակներու ըմբոստութեան, Խ. Միութեան տնտեսական տագնապին։ Եւ մենք անզօր հանդիսատեսներ մարդկային մեծ տռամին, կը հետեւինք ղեկավարներու գործունէութեան հեւ ի հեւ եւ անձկագին։

«Համակեցութի՛ւն» պայմաններով։ «Պիտի ջանանք ամէն գնով պահել խաղաղութիւնը» կ'ըսէ Տըլըս, բայց կը թուէ Խորհրդային պայմանները «Լայֆ»ի վերջին թիւին մէջ. «ընդունիլ Խորհրդ. Միութեան տիրապետութիւնը արբանեակ երկիրներու վրայ։ Միացում Գերմանիոյ, Քորէայի, Վիէթնամի, պայմանով որ համայնավար կուսակցութեան վերապահուի տիրապետող դիրք մը։ Խորհրդ. Միութեան վերապահել կարեւոր դեր մը Միջին Արեւելքի մէջ։ Հաշուեյարդարել ենթարկել ամերիկեան զինուորական կայանները եւ ջնջել զինակցութիւնները։ Ճանչնալ համայնավար Չինաստանը եւ Ֆորմոզան յանձնել այդ պետութեան։ Ջնջել սահմանափակումը ռազմական նիւթերու չինեւխորհրդ. պետութեանց հայթայթման։ Դաշնակից պետութիւնները երկրորդական դիրքի վրայ պահել, այնպէս որ ընդունին Խորհրդ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներու միջեւ կնքուելիք հաւանական համաձայնութիւնը»։

Տըլըս կ'աւելցնէ. «Միացեալ Նահանգներ իր զինակիցներուն հետ պիտի շարունակեն պայքարիլ Խորհրդ. Միութեան բաղձանքներուն դէմ խաղաղ մեթոտներով»։

Նոր Տարիի սեմին վրայ կանգ կ'առնենք այս պայմաններու տակ, սպասելով խաղաղութեան արշալոյսին։

Խ. ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ԴԷՄ ԵՆ ՍՈՒՐԻԱ – ԵԳԻՊՏՈՍ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

●

Դամասկեան «Ռայ էլ Ամմ» աղդեցիկ օրաթերթը 14 Յունուարի թիւին մէջ հըրատարակած է Սուրիոյ եւ Լիբանանի համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի պաշտօնական զեկոյցը՝ Սուրիա – Եգիպտոս դաշնակցային միութեան շուրջ։ Զեկոյցը կ'ըսէ ի միջի այլոց.— «Համայնավար կուսակցութիւնը նկատի ունենալով որ Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի միութեամբ երկու երկիրներու դիրքը տասնճին տասնձին կը բարձրանայ, այդ պատճառաւ իսկ նախընտրելի է, որ երկու հանրապետութեանց միջեւ ներդաշնակութիւն եւ մերձեցում ըլլայ եւ ոչ ամբողջական միութիւն։ Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի միութիւնը իրականացնելէ առաջ, կը շարունակէ զեկոյցը, պէտք է կազմել յանձնախումբ մը՝ որ ուսումնասիրէ միութեան տեսակը»։

Սուրիոյ եւ Լիբանանի Կոմկուսի անակընկալ այս դիրքաւորումի մասին, ստորեւ թարգմանաբար կուտանք «Ռայ էլ Ամմ» թերթի խմբագրականը՝ այս առընչութեամբ։

…Համայնավար կուսակցութիւնը աւելի յարմար գտած է միացեալ երկու պետութեանց հաստատումը, քան մէկ ու միացեալ հանրապետութեան։ Այս պատճառով համայնավար կուսակցութիւնը իր երկար յայտարարութեան մէջ, զոր կարդացինք ուշի ուշով, կը գգուշանայ դաշնակցային միութիւն բառը գործածելէ, որովհետեւ մէկ ու միացեալ, միութիւն կը նշանակէ։ Համայնավար յայտարարութիւնը կ'ըսէ. «Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի միութիւնը կը բարձրացնէ ազատագրուած երկու արաբ հանրապետութիւններէն իւրաքանչիւրին դիրքը ամբողջ աշխարհի մէջ. կը զօրացնէ իւրաքանչիւրին ներքին կազմակերպութիւնը եւ միջազգային կեանքին մէջ կ'ամրացնէ անոր դիրքը։ Համայնավար կուսակցութիւնը կը նախընտրէ երկու միացեալ հանրապետութեանց միջեւ ներդաշնակութիւն եւ մերձեցում քան թէ միացեալ մէկ հանրապետութիւն, տարբերելով որ իւրաքանչիւր երկիր ունի տեղական նկատառելի պայմաններ»։

Շատ յստակ է, որ համայնավար կուսակցութիւնը նկատի ունի Սուրիոյ մէջ կուսակցութեանց ազատութեան օրէնքը եւ Եգիպտոսի մէջ՝ կուսակցութեանց սահմանափակումը։ Անոնք գիտեն, որ միացեալ մէկ հանրապետութեան հաստատումով՝ Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի մէջ կրնայ օղը ցնդիլ կուսակցութիւններկազմելու ազատութիւնը, նոյնիսկ որոշ ժամանակի մը համար։ Այդ պատճառով կը նախընտրեն երկու միացեալ պետութեանց դրութիւնը, որպէս զի իւրաքանչիւր երկիր իրեն ներքին գործերուն մէջ ազատ ըլլայ։

Ահաւասիկ այն եզրակացութիւնը՝ որուն մենք հասանք լաւապէս ուսումնասիրելով Սուրիոյ եւ Լիբանանի համայնավար կուսակցութեան որոշումը։ Ցարդ բոլոր կուսակցութիւնները, որոնց կարծիքը առինք, կը պահանջեն մէկ միացեալ պետութիւն. նոյնը կը պահանջեն բոլոր խմբակցութիւնները, բացի համայնավար կուսակցութենէն, որ կը խօսի երկու միացեալ հանրապետութեանց մասին։ Անկախները՝ ինչպէս Խալէտ Ազմ եւ Իհսան Ճապրի, կը պահանջեն միաձուլուած մէկ պետութիւն։

Պարս Իչթիրաքի կուսակցութեան անունով, Աքրամ Հօրանի կը յայտարարէ, թէ միութեան մասին բանակցող յանձնախումբի պարտականութիւնը պիտի ըլլայ հարթել դաշնակցային միութեան կազմութեան դժուարութիւնները, նկատելով որ ժողովուրդը իր կարծիքը յայտնած է միութեան մասին, եւ այս միութիւնը վերջացած հարց է։ Իսկ ազգին, համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէն կ'ըսէ. «Պէտք է կազմել խառն յանձնախումբ մը, որ ուսումնասիրէ միութեան տեսակը, ամէն կողմէ եւ ամէն անկիւնէ, նկատի առնելով իւրաքանչիւր երկրին տեղական պայմանները»։ (ԱԶԴԱԿ)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԾՆՈՒՆԴԸ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Յունուար 18ին, Շաբաթ գիշեր Ծննդեան Տաճարի Քրիստոսի Ս. Այրէն, մեծահանդէս տօնախմբութեամբ ձայնասփռուեցաւ գիշերային ժամերգութեան խորհրդաւոր մէկ մասը, Երուսաղէմի Յորդանանի Հաշիմական ռատիոկայանէն։ Արարողութեանց վերջաւորութեան ընտրւեալ Պատրիարք Տիրան արք. Ներսոյեան տուաւ իր պատգամը՝ ուղղուած Հայաստանեայց Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ բոլոր զաւակաց, ի սփիւռս աշխարհի։

Իսկ յաջորդ օրը, կիրակի, Յունուար 19ին նոյն կայանէն յետ միջօրէի ժամը 6.35 – 7 սփռուեցաւ հոյակապ յայտագիր մը, քառաձայն, երգչախումբի մասնակցութեամբ, ղեկավարութեամբ Ս. Աթոռոյ երաժշտապետ Թորգոմ վրդ. Մանուկեանի։

Ս. Ծննդեան տօնին առթիւ, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս, Յորդանանի կառավարութեան արտօնութեամբ մօտ 150 հայ ուխտաւորներ (Նոր – Երուսաղէմ, Լիտտա, Ռեմլէ, Յոպպէ, Հայֆա, Նազարէթ, Աքքէ եւ Աթլիթ), Ս. Քաղաք ժամանեցին Յունուար 17ին, ուրբաթ առաւօտ եւ վերադարձան կիրակի կէսօրէ ետք։

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՓԱՐԻԶԻ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Յունուար 19, Կիրակի օր ժամը 12ին, հայերէն դասընթացքներուն հետեւող 60է աւելի աշակերտներ եւ անոնց ծնողքները կանուխէն գրաւած էին իրենց տեղերը։ Հանդէսին կը նախագահէր Թովմաս Ա. քհնյ. Մինասեան։ Ուսուցչուհի Տիկին Ց. Քիւթնէրեանի ղեկավարութեամբ աշակերտութիւնը երգեց Գ. Ալէմշահի «Իմ հեռաւոր Հայրենիքս»։ Մանուկները մեծ յաջողութեամբ արտասանեցին, երգեցին եւ պարեցին խանդավառ մթնոլորտի մէջ։

Գ. Սեդրակ Գարակէօզեան տուաւ կարգ մը տեղեկութիւններ դպրոցի մասին։ 1949էն ի վեր կանոնաւորաբար կը շարունակուին դասընթացքները. աշակերտներուն թիւը միշտ եղած է 55–60։ամէնտարի, մինչեւ այսօր երեք հարիւրէ աւելի փոքրիկներ հինգէն մինչեւ 15 տարեկան օգտուած են կեդր. դպրոցէն, եւ պարբերաբար ուսուցչութիւնը կ'ընդունի անոնց այցելութիւնը։

Շնորհակալութիւն յայտնուեցաւ եկեղեցւոյ վերին մարմիններուն, հոգաբարձութեան ժրաջան անդամներուն ցոյց տըւած քաջալերական վերաբերումին համար։ Գ. Կարօ Զրբաշեան, ինչպէս ամէն տարի, այս անգամ եւս ղրկած էր մրգեղէններ, Գ. Արտաշէս Բամպուքճեան նըւիրած էր տարեցոյցներ՝ աշակերտներուն բաժնուելու համար։

Տիկ. Սարգ եւ Տիկ. Ռէնէէ, եկեղեցական երկու քոյրերը զարդարած էին փոքրիկներու տօնածառը։

Ներկաները ապրեցանք յուզումի եւ երջանկութեան վայրկեաններ։

Հանդէսը փակուեցաւ պահպանիչով եւ կիրակնօրեայ դպրոցի ուսուցիչ Գ. Մ. Խրիմեանի առաջնորդութեամբ երգուած «Հայր Մերով»։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՊԱՐԱՊ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հրեայ մը կը դիմէ ամուսնական գրասենեակ մը եւ կը յայտնէ թէ կ'ուզէ ծանօթանալ մանկամարդուհիի մը հետ։ Պաշտօնեան կը տեսնէ թէ մարդը շատ աղտոտ է եւ կ'ըսէ.

— Նախ պէտք է լուացուիք բարեկամ, այս վիճակով օրիորդի մը չեմ կրնար ներկայացնել ձեզ։

— Հապա՞ եթէ ամուսնութիւնը չըլլայ …

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (108)

ԿԱՅԾԵՐ

ԼԱ.

ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐ

— Մարգարիտն ուզում է գալ մեզ հետ, ասեցի ես Մարոյին։

— Թող գայ, աւելի լաւ։ Բայց Հասօն ի՞նչ կ'ասէ։

— Ես Հասոյից կը խնդրեմ։

Մարօն ուրախացաւ, եւ դառնալով դէպ ի Մարգարիտը, ձեռքը տարաւ դէպի նրա քօղը, բարձրացնելով ասաց.

— Ումից ես երեսդ ծածկում, Ֆարհատի՞ց, ինչո՞ւ չես խօսում, քոյրն եղբօր հետ չի՞ խօսի։ Ֆարհատը ինչպէս իմ, այնպէս էլ քո եղբայրն է։

Մարգարիտը թէեւ շուտով քօղը քաշեց երեսին, բայց ես կարողացայ տեսնել նըրա դէմքը. նա նմանում էր մի խամրած, դալկացած ծաղկի, որ երկար պահուել էր ծածկոցի տակ։

Մարօն կրկին ձեռքը տարաւ դէպի նրա քօղը։ Մարգարիտը չխարդախելով դիմանալ նրա հանաքներին, մի բան ասաց Մարոյի ականջին եւ դուրս վազեց։ Մարօն սկսեց ծիծաղել։

— Ի՞նչ ասաց նա։

— Ասաց՝ «մեղք չէ՞ որ դու ասում ես՝ Ֆարհատն իմ եղբայրն է»։

— Ինչո՞ւ է մեղք։

— Տղան ու աղջիկը երբ մէկմէկու հետ քոյր ու եղբայր են դառնում, նրանք էլ …։

— Չեն պսակւում։

— Հա։ Մեր գիւղում մի տղայ ու աղջիկ կային, Խաչ – Աւետարան համբուրեցին, քոյր – եղբայր դարձան. յետոյ նրանց հէրն ու մէրն ուզեցին պսակել նըրանց. նրանք չպսակուեցան, ասեցին՝ մեղք է. թէեւ մինչեւ հիմա էլ սիրում են մէկմէկու։

— Պսակուելու ժամանակ էլ Խաչ – Աւետարան են համբուրում։

— Բայց քոյր – եղբայր չեն դառնում։

— Բա ինչ են դառնում։

— Էհ, դու չե՞ս իմանում …։

— Իմանում եմ։ Դու շատ չար աղջիկ ես, Մարօ, ինչո՞ւ այնպէս արեցիր, երեւի, Մարգարիտը բարկացաւ, որ նրա երեսը ինձ ցոյց տուեցիր։

— Նա չի բարկանայ։ Մարգարիտը լաւ սիրտ ունի. նա քեզ շատ է սիրում. երբ գնանք Աստուածածին, ես ճանապարհին նրան քեզ հետ կը խօսացնեմ։ Այնտեղ քոյր – եղբայր դարձէք, Ֆարհատ։ Ցետոյ նա քեզ հետ միշտ կը խօսի, երեսը չի թաղցնի. բայց հիմա կարգ չէ, ամաչում է։

— Դու երբ որ հարս կը դառնաս, գո՞ւ էլ երեսդ կը ծածկես, մարդու հետ չե՞ս խօսի։

— Բա ի՞նչպէս. դրա համար են հարս դառնում։

— Այդ բլբլացող լեզուդ ի՞նչպէս պէտք է լուռ պահես։

— Կը սովորեմ։ Ախր աղամարդը կը ծեծէ, երբ կնիկը իր երեսը ուրիշին նըշանց տալու լինի։

— Ես չեմ ծեծի …։

Մարօն ծիծաղեց։

— Ուրիշներն ի՞նչ կ'ասեն. չէ՞ն ասի՝ անամօթ հարս է։

Ներս մտաւ Հասօն։ Նա իմանալով, որ մենք վաղ – առաւօտեան պէտք է գնանք, եկել էր տան համար կարգադրութիւններ անելու։

Թէեւ խիստ դժուարութեամբ, այնուամենայնիւ, ես կարողացայ Հասոյին համոզել, որ Մարգարիտին եւս մեզ հետ ուղարկէ։ Այժմ դժուարութիւնը մնում էր մի ուրիշ բանում։ Ուխտաւորների թուի վրայ երկու հոգի եւս աւելացաւ՝— Մարգարիտը եւ փոքրիկ Սալբին, որ լալով մօր գնալը, լաց եղաւ, թէ ինքն էլ է ուզում տեսնել Աստուածածինը։ Ուրեմն մեր ամբողջ քարաւանը կազմւում էր հինգ հոգուց։ Նրանց թուի համեմատ գրաստները չորս հատ էին՝ — իմ եւ Հասոյի ձիոյները, մի մատակ ձի եւ մի աւանակ։ Աւանակը որոշուած էր մեր պաշարները բառնալու համար. խեղճի բեռան վրայ աւելացրին եւ Սալբին։ Հասոյի ձիոյը եւ մատակ ձին Մարոյի եւ Մարգարիտի մէջ բաժանելով, պառաւ Խաթունը մնում էր առանց երիվարի։ Գիւղից գրաստ վարձել անկարելի էր, որովհետեւ գիւղացիներից եւ ոչ մէկը, բացի ծերունի որսորդից, ձիաններ եւ աւանակներ չունէին։ Այս խնդիրը վճռեց ինքը Խաթունը. նա ասաց՝ եթէ գրաստ եւս գտնուէր, ինքը դարձեալ ոտով կը գնար, նրա համար որ, ուխտ է դրել՝ եօթն անգամ հետիոտն սուրբ Աստուածածին գնալ, վեցը կատարել է, մնում է մէկը։ Թէեւ խիստ դժուար էր պառաւի համար երեք օրուայ ճանապարհը անցնել ոտով, բայց նա հաւատացրուց, թէ կը կատարէ առանց նեղացնելու իրան եւ ընկերներին։ Մենք մեր կողմից խոստացանք՝ երբեմն վայր իջնել մեր երիվարներից եւ տալ պառաւին, որ նստէ հանգստանալու համար։

Ոչ սակաւ տեւեց վէճը Մարգարիտի եւ Մարոյի մէջ, նրանցից իւրաքանչիւրն ուզում էր հեծնել Հասոյի ձիոյը. յաղթութիւնը տարաւ ի հարկէ Մարօն. մատակ ձին որոշուեցաւ Մարգարիտի համար։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԱՀԻՐԷԷՆ կը հաղորդեն թէ մօտ ատենէն Սուրիա – Եգիպտոս դաշնակցութիւնը պաշտօնապէս պիտի յայտարարուի (տես Գ. էջ):

ԻՍՐԱՅԷԼ պատասխանեց 1957 Դեկտ. տանի Բուլգանինի նամակին. Հրեաները կը փափաքին Արաբներու հետ բանակցիլ՝ խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար: Համաձայն են նաեւ Խ. Միութիւն – Իսրայէլ տնտեսական եւ մշակութային յարաբերութեան :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ միջերկրային հրթիռներու պետէջն 400 միլիառ տոլարով աւելցած է այս տարի :

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ հրթիռ մը 34.000 մղոն բարձրացած է:

ՍԻԳԵՐԻՈՅ մէջ խորհրդային գիտունները ջրածին ռումբի փորձեր կը կատարեն, հաղորդեցին ճափոն գիտնականները :

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ մէջ ստորագրուեցաւ Ֆրանքեւլեհ համաձայնագիր մը, երկու երկիրներու միջեւ հում նիւթի, ուսեստեղէնի, դեղերու եւ թուղթի փոխանակութիւն կատարելու համար :

ՄԱՐՈՔԻ Կրթական նախարարը յայտարարեց թէ այսուհետեւ Ֆրանսացի դաստիարակները աւելի մեծ թիւով պիտի հրաւիրուին Մարոք :

ՍԱՐՐԻ մէջ ոստիկանութիւնը, երեւան հանած է Ալժերիոյ Ազգ. Շարժումին պատկանող զինամթերք մը. գրաւուած են բազմաթիւ զէնքեր եւ ռազմանիւթ :

ԷՄԻԼ ԲԱՆ որ Մարդկային Իրաւունքներու Լիկային Նախագահն էր, առջի օր մեռաւ Մոնփելիէի մէջ. յուղարկաւորութիւնը պիտի ըլլայ Փարիզ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ ստորագրուած լեհ – եւրոպա համաձայնութեամբ մը Խ. Միութիւնը պիտի օգնէ Լեհաստանի՝ հիւլէական ուժին խաղաղ նպատակներու օգտագործման համար :

ՓԱՐԻԶԻ 19րդ թաղամասին մէջ, առջի իրիկուն 7 Հիւս. Ափրիկէցիներ յարձակում գործեցին սրճարանի մը վրայ, սպաննելով երեք սպասաւորներ :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն եւ Ավինեոնի Մուրատ խումբը իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տիկին Մարոյեանի իր սիրելի ամուսնոյն եւ ընկեր Ազապապ Մարոյեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Մանուկ Գասպարեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Մինասեան (Փարիզ), շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, նուէրներով եւ ծաղկեպսակներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր ՄԱՔՐՈՒՀԻ ՎԱՐԴԵՏԵԱՆի մահուան առթիւ :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ֆ. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացաւ հազար Ֆր. Գ. Գ. Վարդանեանէն, իր զաւակի զինուորութենէն վերադարձին առթիւ :

×

Տիկին Խաչեան իր զաւակը ողջամբ տեսնելուն առթիւ հազար Ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Օգափոխութեան կայանին : Ստանալ «Յառաջ»էն :

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ» ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին եւ մասնակցութեամբ Կրթ. Մարմնին ու դպրոցին աշակերտութեան:

26 Յունուար, կիրակի կէսօրէ ետքը ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը :

Ճոխ ու այլազան յայտագիր, ներկայացում, արտասանութիւն, պարերգ — նութիւն, պար եւ այլ անակնկալներ :

Կը հրաւիրուի Տէսինահայութիւնը անխտիր : Մուտքը ազատ է

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
—— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) ——

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ
ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Միսաքեան ընտանիքը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Կիրակի, Յունուար 26ին, ժամը 11ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցին՝

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

յիշատակին, իր մահուան տարելիցին առթիւ :

ԺՈՂՈՎԻ ՀՐԱՒԷՐ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին, Քաֆէ Րէժանի մէջ:

Օրակարգ.— Պարահանդէսի հաշուետուութիւն, պատգամաւորներու ընտրութիւն : Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը նկատուի :

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Նահանգային «Մուրատ» Ուսումնասիրաց Միութեան :

Այս Շաբաթ, Բուա Բրնէ սրահին մէջ, 6 Րիւ տը լ'Արք, ժամը 21էն մինչեւ լոյս :

Հաճելի մթնոլորտ, անակնկալներ :

Ճոխ եւ ընտիր պիւֆէ առլորական գիներով : Մուտք 400 Փր.

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 9, ԿԻՐԱԿԻ, ՊՐԻՒՍԷԼ – ԿԱՆ

Անոնք որ կ'ուզեն մասնակցիլ այս ուխտագնացութեան, կանխաւ արձանագրուին Նուպար Յովհաննէսեանի մօտ մինչեւ Յունուար 31:

Պաշտօնական հանդիսութիւնը Կանի մէջ, Փետրուար 9ին, ժամը 3ին, պելժ պետական ներկայացուցիչներու մասնակցութեամբ :

Ազգային հանդիսութիւնը Պրիւսէլի մէջ, Փետրուար 9ին ժամը 8.30ին, հայ եւ օտար ներկայացուցիչներու մասնակցութեամբ :

Գինը կազմուած երկու խումբեր.—

1.— Փարիզ – Պրիւսէլ – Կան, նոյն օրուան մէջ երթուդարձ (շոգեկառք, ճաշ), 7000 Ֆրանք :

2.— Փարիզ – Պրիւսէլ– Կան, մէկ գիշեր մնալով Պրիւսէլ՝ երեկոյեան հանդէսին մասնակցութեամբ (շոգեկառք, ճաշ, պանդոկ), 10.000 Ֆրանք :

Արձանագրուելու համար ղրկել կանխավճար 5000 Ֆրանք Գ. Նուպար Յովհաննէսեանի հասցէին:

14, Rue du Soleil. C.C.P. 7065-15

Ուշադրութիւն.— Ֆրանսահպատակները կրնան Պելժիա այցելել իրենց անձնագիրով, (Քարթ տ'իտանթիթէ) առանց վիզայի: Նանսէնեան հպատակները եւս կրնան Պելժիա այցելել ԱՌԱՆՑ ՎԻԶԱյի բայց անցագիրով (փասփոռ) : Այլ հպատակութեանց համար՝ անցագիր եւ վիզա :

Մեկնում Փարիզէն Պրիւսէլ առաւօտեան ժամը 8ին: Մեկնում Պրիւսէլէն Փարիզ գիշերը ժամը 0.40, նոյն օրուան մէջ, կիրակի:

Մեկնում Փարիզէն Պրիւսէլ առաւօտուն ժամը 8ին, Կիրակի: Մեկնում Պրիւսէլէն Փարիզ երեկոյեան ժամը 7ին Երկուշաբթի :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Վալանսի Հայ Ազգ. Միութեան կողմէ, ի նպաստ գաղութիս Ազգատախնամի : Կը ներկայացուի

«ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ»

Կը խաղայ յայտնի դերասան ԹՐԱԳՕՇ, Մարսէյլէն իր ամբողջ խումբովը :

25 Յունուար, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Քաղաքապետական Թատրոնը :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կատարեալ ապաքինում մաղթելով մեր սիրելի Նախկին աշակերտ Ֆիլիփ Փափազեանի, որ հրաշքով ազատեցաւ, ինքնաշարժի արկածէ մը : Շնորհակալութեամբ ստացանք իր հօրմէ, Պ. Յակոբ Փափազեանէ 7000 Ֆրանքի գումարը բարի նպատակներուն համար :

Վարչութիւն
Մ. Ռ. Ն. Աշակերտ. Միութեան

ՎԻԷՆԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ի նպաստ «Հայաստան» ամսաթերթին
Յունուար 25ին, Շաբաթ իրիկուն
Սալ տէ Ֆէթի շքեղ սրահներուն մէջ

Առաջնակարգ նուագախումբ

Compagnons de Rythmes

Սիրով կը հրաւիրուին կեդր. Ֆրանսայի Նոր Սերունդի ընկերները :

Մուտքը 300 փրանք :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Հայաստանէն կը փնտռուին.— Համիկ (Համայեակ) Մողրովեան: Հռիփսիմէ Ժամկոչեան եւ իր զաւակները՝ Յարութիւն, Հռիփսիմէ եւ Նուարդ: Սարգիս Եաղուպեան, Մարաշցի: Դրօ – Խաչատուր Աբրահամեան: Տեղեկացնել Մարսէյլի եկեղեցին, 339 Ավընիւ Փրատօ:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, ընկ. Այտապիրեանի բնակարանը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Ընկեր Կարօ Ենթակոմիտէի ժողովը այս Կիրակի, կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, ընկ. Շատոյեանին բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԻՍԻ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Խրիմեան դպրոցը:

ՊԱՆԵԷՕ – ՔՈՇԱՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, այս շաբաթ ժամը 5ին, ընկերուհի Տիկին Փափազեանի բնակարանը: Ընտրութիւն պատգամաւորի:

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԷՍ
ՖՈԼԿԼՈՐԱՅԻՆ ՀԱՅ ԵՐԳԻՆ

Հայերէն կ'երգէ YVES TESSIER

(Տաղանդաւոր երգիչ, մասնագէտ ամենազգի տոհմիկ երգերու)

Կ'երգէ Քելէ – քելէ, Կանչէ կռունկ, Ալագեազ, Հով արէք, Իմ չինարի եարը, Արեւն եղաւ, ինչպէս նաեւ՝ Վ. Սարգսեանէ, Գ. Մ. Ալէմշահէ, Սայաթ Նովայէ, Օննիկ Պէրպէրեանէ, Գոհարիկ Ղազարոսեանէ եւ Հայաստանեան ժողովրդական երգ, դաշնակով կ'ընկերանայ Լիւք – Անտրէ Մարսէլ :

ԿԸ ԽՕՍԻՆ LUC-ANDRÉ MARCEL ԵՒ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Շաբաթ, 25 Յունուար, իրիկուան ժամը 21ին, Ժարտէն տը Վիլ — «Սալ տը Քոնսէրթ»ի մէջ:

Կազմակերպութեամբ Ազգային Միութեան :

ԼԻՈՆ.— Կիրակի, 26 Յունուար, կէս օրէ ետք ժամը 16ին, Գ. Քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ:

Կազմակերպութեամբ՝ նորակազմ Հայ Մշակութային Միութեան :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին, ի նպաստ կայանին եւ իր կրթական նպատակներուն :

Յունուար 26ին, Կիրակի, ժամը 16էն 24

SALLE VOLTAIRE

Orchestre JACQUES MORENO իր երգերով

Գեղարուեստական բաժին՝ Թատերական ներկայացում՝ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ եւ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ կողմէ:

Արտասանութիւն, երգ, եւ անակնկալներ : Պիւֆէ մատչելի գիներով :

Հաղորդակցութիւն.— Էքօլ Շարանթօն էն 103 թիւը առնել եւ իջնել բիւ տը լ'Իւնիօն :

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 26 ՅՈՒՆՈՒԱՐ — DIMANCHE 26 JANVIER 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8103 — 34EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3904

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏԱՐԵԼԻՑԸ

Ի՛նչ շուտ կը սահին օրերը :

Արդէն տարի մըն է անցեր այն օրէն ի վեր, երբ Ան հրաժեշտ տուաւ կեանքին :

Մէկ տարիէ ի վեր Իր խօսքը չի լսուիր այլեւս այս սիւնակներէն :

Եւ սակայն մենք տակաւին չենք հաւատար իր մահուան :

Չենք ուզեր հաւատալ, որ իր աչքերը փակած է յաւիտենութեան :

Կը կարծենք թէ կրկին այցելութեան ելած է Իր ժողովուրդին, որուն նուիրած էր իր կեանքը ո՛րքան սիրով ու հաւատարմութեամբ : Ու կը յուսանք թէ շուտով պիտի վերադառնայ :

Չենք ուզեր հաշտուիլ դառն իրականութեան հետ :

×

Եւ սակայն անողոք են կեանքի պայմանները : Անխուսափելի է մահը :

Մահկանացու ենք ծնած : Անմահ են միայն դիցաբանութեան եւ բոլոր կրօնքներու աստուածները :

Շատ քիչ են այն մահկանացուները, որոնք անմահ անուն կը ձգեն այս անցաւոր աշխարհին մէջ :

Շաւարշ Միսաքեան մէկն է այդ քիչերէն :

Իր անունը արձանագրուեցաւ Հայոց ժամանակակից պատմութեան մէջ, երբ դեռ չա՛տ երիտասարդ էր : Ա՛յն օրը, երբ գրիչ առաւ ձեռքը : Գրիչ, որ իր միակ դրամագլուխը պիտի ըլլար մինչեւ վերջին շունչը : Գրիչ, որմէ երբեք պիտի չբաժնուէր՝ նոյնիսկ այն դաժան օրերուն, երբ Թրքական բանտերուն մէջ կը քաշէր իր մեղքը՝ իբրեւ հայ մտաւորական, իբրեւ դաշնակցական :

Գրագէտի եւ հրապարակագրի իր կեանքին բեղուն կեանքի առաջին քսան տարիները ապրած էր արեւմտահայութեան մշակոյթի օրրանին մէջ, տեսած տաք ու պաղ օրեր : Համիտեան բռնակալութեան չարաշուք շրջանէն վերջ, ականատես էր եղած 1908ի Օսմանեան Սահմանադրութեան հռչակումին եւ երիտասարդ յեղափոխական - մտաւորականներու առաջին շարքին վրայ կեցած՝ կարեւոր դեր մըն էր կատարած ազգային զարթօնքի, հայկական նոր վերածնունդի այն խանդավառ օրերուն, որոնց վերջակէտը պիտի դնէր 1914ի աշխարհամարտը :

Նախախնամական հրաշք մը եղաւ իր ազատումը 1915ի աննախընթաց Եղեռնէն, որուն զոհ գացին աւելի քան երկու հարիւր մտաւորականներ, — մեծ մասամբ իր ընկերները եւ մէկ միլիոն հայորդիներ :

Իր կեանքի երկրորդ շրջանին ինք ալ տարագիր դարձած մնացորդացին հետ՝ ջահ մը վառեց այս լոյս - քաղաքին մէջ, լուսաւորելու համար Ֆրանսայի հիւրընկալ երկինքին տակ ապաստանած գաղթական Հայերը :

Յառաջ դարձաւ փարոս մը, որուն ուղղուեցան մեր տարագիր հայրենակիցներու աչքերը՝ այս նոր հայրենիքին մէջ իրենց ճամբան գտնելու համար :

Շաւարշ Միսաքեան հաստատ ճակատագրական վայրկեանի մը, երբ բարեկամ ու թշնամի ուրանալով Հայկական Դատը, իրենց բախտին ձգած էին ջարդերէն եւ անապատներէն ազատուած մեր բեկորները, որոնցմէ կարեւոր մաս մը հաստատուած էր այս ափերուն վրայ :

Մնացեր էինք անտէր ու անղեկ : Յառաջ դարձաւ առաջնորդ : Եղաւ ղեկավար եւ ուսուցիչ :

Ամուր կեցած պատնէշին վրայ, Յառաջ անվհատ ու անսայթաք կը շարունակէ քալել ճամբէն, զոր գծած էր իր յաւէտ անմոռանալի հիմնադիր - խմբագրապետը՝ Շաւարշ Միսաքեան :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

“ՅԻՇԵՑԷՔ...”

Այս վերտառութիւնը կ'երեւար, Ապրիլ 24ի գիշերը, սրահին ճակատը, հայերէն եւ ֆրանսերէն : Եւ թուական մը,— 1915 :

Լայն պաստառը կը ներկայացնէր Արարատը վեհափառ, եւ արիւնաթաթախ տարածութիւն մը որ վախնան մը չէր սակայն, այլ հեռանկար :

Ու բազմութիւնը կը հոսէր, լուռ եւ կարգապահ :

Տարիներու սին թիւրիմացութիւններէն ետք, առաջին անգամ էր որ այսքան այլազան բազմութիւն մը կը համախմբուէր ընդարձակ սրահի մը մէջ, առանց կրօնա-

կան դաւանանքի, քաղաքական հոսանքի, սեռի, դասակարգի կամ դիրքի խտրութեան :

Կ'արժէր մասնաւորապէս արձանագրել այս կազդուրիչ իրողութիւնը, որ այնքան խոր տպաւորութիւն ձգեց :

Տարին գոնէ մէկ անգամ թող մեռելները խօսին, գիտակցութեան կոչ մը ուղղելով ողջերուն, իրենց ջարդուփշուր ոսկորներով եւ փոսացած աչքերով :

Թող անոնք տիրապետեն մեր սիրտերուն եւ մտքերուն վրայ, մեր իսկ բարիքին համար :

Մանաւանդ որ, անոնք ոչ համբառնք ունեցան, ոչ ալ գերեզման :

Իւրաքանչիւրին զանգը առանձին եղերերգ մըն է, շատ աւելի խօսուն, քան մեծ քաղաքներու փառաւոր դամբարանները :

Ի վերջոյ ի՞նչ կ'արժեն մեր իմաստութեան մարզանքները, եթէ մեռելներու լեզուն ալ պիտի չհասկնանք :

Տարուան մնացեալ օրերը լիուլի կը բաւեն, հակաճառելու, տեսակէտ պարզելու, գաղափարական պայքար մղելու համար :

Գոնէ մէկ օր լռութիւն, ամէն տեղ, ինչպէս մէկ վայրկեան յոտնկայս լռութիւն կը պահենք հանդիսաւոր առիթներու մէջ :

Սովորական իմաստով համերաշխութեան կոչ մը չէ որ կ'ուղղենք : Այդ բառն ալ մաշած, իր իմաստը կորսնցուցած է :

Թող փոխադարձ յարգանքի եւ խորհրդածութեան օր մը դառնայ 1915 Ապրիլ 11/24ը, առանց աջի եւ ձախի, կամ երէց եւ երիտասարդ խտրութեան :

Թող դառնայ վկայութիւն մը ազգային գիտակցութեան, չափահասութեան, քաղաքակրթութեան :

Այո՛, յիշեցէք, մանաւանդ օտարութեան մէջ, թէ ժողովուրդի մը կէսը դարձաւ յուղարկաւոր միւս կէսին :

Եւ թող երիտասարդութիւնը յիշէ թէ ինք ժառանգորդն է ժողովուրդի մը որ դարերով դիմադրական ճակատ կազմեց ասիական բարբարոսութեան ու խաւարին դէմ, որ ազատութեան եւ արդարութեան երգը երգեց արեան ճապաղիքներու մէջ :

Յիշեցէ՛ք, դուք որ երակէզ եւ արիւնազանգ անապատներէն անցաք, թէ երբ ամբողջ աշխարհի համակրութեան ելքեր փնտռէ, առանց հրաժարելու իր ինքնուրոյն դաւանանքէն, մեր փոքր ածուն չէ որ բացառութիւն պիտի կազմէ :

Միայն մեր մեռելներուն ոգեկոչումը կը բաւէ, շատ մը սանձեր հալեցնելու համար :

Ի՞նչպէս պիտի կրնան դիմանալ տարագիր բազմութիւնները, եթէ տարրական պարտականութեանց առթիւ ալ վէճեր ծագին եւ նեղքեր բացուին :

Ապրիլ 11/24ը ուխտի օր մըն է, խորհրդանշան՝ ինքնապաշտպանութեան :

Թող բշնամին չըսէ թէ մեր զահերուն յիշատակին անգամ դարձած է հին ազգաց պատմութիւն :

Իբրեւ հոգին վառած ժողովուրդ, ունինք մէկ հարազատ ներշնչարան հաւատքի եւ յարատեւութեան, — մեր ժամանակակից պատմութիւնը :

1956 *Ապրիլ* 26 — Շ.

ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ԴԱՌՆՈՒԹԵԱՆ

Ինչպէս երբ ձիւնը, աղաւնիներու երամի մը պէս, կը ժողվէ իր ճերմակ թեւերը եւ կը թռչի՝ ետին թողլով սպիտակ սխրութեան մը յիշատակը, յանկարծ կը ծաղկին խատուտիկ նշենիները, ոչ աւելի ուշ քան այս եղանակին,

Այնպէս ալ՝ երբ կը հասնի ձմեռը դաշտերուն մէջ ու լեռներուն տակ, կարօտ մը կը ծաղկի հոգւոյս խորը, կրակ առած կարօտ մը՝ քաղցր այլ տխուր, յիշատակի՛ նշենին, այս տարեկիցին :

Տխրութեան նման պահերու մէջ, խաղաղեցնելու համար վիշտով լեցուած հոգիս՝ կը սիրեմ նստիլ արփաշէր բազմոցի մը վրայ, շոյել դիցուհի Վշտին մազերը, մրմնջելով պատմել ականջին թէ ի՛նչպէս արցունքի մը պրիսմակին ետեւ կ'աղուորնան սէգ լեռները, հրապոյր կը ստանան ստուերները, եւ տխրութիւնն իսկ կ'ա-նուշնայ չվշտացնելու ատտիճան :

Նման պահերու մէջ, նման զգայութեանց սիրահար, կ'երգեմ Վահան Տէրեան կը կարդամ, — ի՛նչ սփոփարար վայելք ·

Սարի ետեւում շողերը մեռան,
Անուշ դաշտերը պատեց կապոյտ մէգ,
Տխուր երեկոն զարկել է վրան,
— Սիրտս կարօտով կանչում է քեզ՝ ե՛կ :

Ստուերները կը խաղան, կապոյտ կամ լեղակ պատմուճան հագած յաւերժահարսներու նման կը դառնան այգիներուն տակը եւ ձորերուն բերանը, մինչ օրը կը տարաժամի, մինչ օրը կը յոգնի :

Սիրտ իմ, այդ ո՞ւմ ես դու ի զուր կանչում,
Տես գիշերն անցաւ, աստղերը մեռան ·
Մենաւոր իմ սիրտ, մոլորուն թռչուն,
Կարօտիդ կանչը չի՛ հասնի նրան :

Բայց հեռու չէ ինծմէ, կ'ըսեմ եւ ձայնը կը լսեմ արդէն : Կը զգամ իր ներկայութիւնը լռութեան մէջ :

Ինձ թաղէ՛ք՝ երբ տխուր մթնշաղն է իջնում,
Երբ լռում են օրուան աղմուկները զուարթ,
Երբ շողերն են մեռնում, ծաղիկները ննջում,
Երբ մթնում՝ կորչում են լեռ ու արտ :
Իմ շիրմին դալկացող ծաղիկներ ցանեցէ՛ք,
Որ խաղաղ ու հանդարտ մահանան,
Ինձ անլաց թաղեցէ՛ք, ինձ անխօս թաղեցէ՛ք,
Լռութի՛ւն, լռութի՛ւն, լռութի՛ւն անսահման :

Կը խզեմ, սակայն, լռութիւնը : Տարեկիցը կը մղէ զիս, կարօտը կը խրախուսէ զիս, որ փնտռեմ զինքը մինչեւ իր հողաթումբին տակ, փուշը խափանէ ճամբաս թէ կրակը : Դարձեալ իր ձայնը որ կը դժկամակի ·

Իմ գերեզմանին դուք մի՛ մօտենաք,
Թողէ՛ք որ հանգչի իմ սիրտը յոգնած,
Թողէ՛ք որ լինիմ հեռաւոր, մենակ,
Որ չզգամ թէ կայ սէր, եւ գնոբք եւ լաց :
Իմ գերեզմանին դուք չմօտենա՛ք,
Հարկաւոր չէ ինձ ոչ ծաղիկ, ոչ սուգ,
Ցանկարծ կը զարթնի՛ ջերմ յոյսը փափաք,
Սիրտս չի՛ գտնի ոչ մի արտասուք :

Կը ճանչնամ զինքը, բա՛ւ է սիրտը,— կուլայ գերեզմանէն ալ անդին :

Ինծի ծանօթ է իր վիշտին աղբիւրը :

Շ. Միսաքեան եղաւ այն մտաւորականը, որ դառնացաւ քաղաքակրթութեան կեղծիքներուն դէմ, որ խոր հիասթափութիւն մը կրեց դէմ յանդիման Արեւմուտքի փառքերուն, որ տառապեցաւ տեսնե -

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Շարունակութիւնը կարդալ 8րդ էջ)

Շ.

ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Տարօրինակ են անըմբռնելի բնութեան օրէնքները։ Մարդկային եւ աստուածային բոլոր օրէնքներով Շաւարշը պէտք է գրէր իմ մասին, բայց տեսէք, ահա, ես կը գրեմ Շաւարշի մասին... մահուան տարելիցին առթիւ. Խորհուրդ մարդկան՝ կամք Աստուծոյ ...

Ինքնատիպ եւ բազմաշնորհ անհատականութիւն էր Շաւարշ Միսաքեանը, որ եթէ լրագրող չլինէր, ուժեղ նկարագրի եւ խառնուածքի տէր գրող կամ հանրային գործիչ կը դառնար։ Լրագրութիւնը խլեց նրան գրականութիւնից, որի սիրահարը մնաց մինչեւ մահ։

Ասենք՝ նրա լրագրութիւնն էլ որոշ չափով գրականութիւն էր։ Ես չգիտեմ մի ուրիշ լրագրող եւ հրապարակագիր, որ այնքա՞ն գեղարուեստական լեզու եւ ոճ ունեցած լինէր, այնքա՞ն հմուտ եւ գեղեցիկ հայերէն։ Շաւարշի խմբագրականները, յաճախ, արձակ բանաստեղծութեան էին նման։ Մի հոգատար ձեռք եթէ ընտրէր Շ.ի անհաշիւ խմբագրականներից ընտրովի մի փունջ, գրական երկերի մատենադարանում մի թանգարժէք հատոր կը կազմէր։ Եւ հատորի անունը պէտք էր դնել՝ Շ.։ Շաւարշը, կարելի է ասել, Շ. տառի պատիւը բարձրացրեց ընթերցողի աչքում։

Այդ հատորը անհրաժեշտութիւն է, մանաւորապէս գրիչ շարժելու պատրաստուող մեր նոր սերունդի համար։ Ինչպէ՞ս պէտք է գրել գրող կամ լրագրող դառնալու համար։ Շաւարշի հատորը կը բռնէր դասագրքի տեղ։

Եւ ինչո՞ւ միայն նոր սերունդի։ Այժմեան մեր թերթերի խմբագիրներն ու յօդուածագիրները քի՞չ սովորելիք բան ունին Շաւարշից։

Հայերէն լեզուի չիտակ գործածութիւնը՝ ամէնից առաջ։ Քանի՞ խմբագիր ունինք կամ քանի՞ յօդուածագիր, որ հայերէն գիտենայ։ Ոչ միայն գիտենայ, այլ եւ սիրէ հայերէն լեզուն։

Ես միշտ հիացել եմ Շաւարշի բծախնդրութեան եւ անսահման սիրոյ վրայ դէպի հայերէն լեզուն։ «Յառաջ»ի տասնեակ տարիների համարներում կարելի է, անշուշտ, թերութիւններ գտնել, բայց մի բանում անթերի էր — հայերէն լեզուի գործածութեան մէջ։ Եւ այդ ոչ միայն Շաւարշի գրչի պատկանող յօդուածներում. ամէն մի տող, որ տեղ էր գտնում թերթում, անցնում էր խմբագրի վարպետ սրբագրութեան բովից։

Հայ ոչ մէկ օրաթերթ այնքան լայն տեղ չէր տալիս լեզուական հարցերին, որքան Շաւարշի «Յառաջ»ը։ Յիշեցէք Արազ-Տարագի լեզուական փոխասացութիւնը։ Հայր Արսէն Ղազիկեանի մաքրակրօնութիւնը։ Լեզուական տեսակէտից «Յառաջ»ը իրական դպրոց եղաւ մեր նորաւս երիտասարդների համար։ Եւ ուրախալի է, որ լեզուական այդ աւանդութիւնը շարունակւում է եւ այսօր «Յառաջ»ում։

Հայերէն լեզու ասելով նախ եւ առաջ արեւմտահայերէնը ի նկատի ունէր Շաւարշը։ Անհուն նուիրում ունէր նա արեւմտահայերէնին՝ երբեմն չափազանցնելու աստիճան։ Եւ այդ բնական էր ու հասկանալի, որովհետեւ չափազանց մեծ անարդարութեան զոհ էր դարձել բոլշեւիկեան Հայաստանում հայերէն լեզուն ընդհանրապէս եւ ճոխ[illegible]ու յղկուած արեւմտահայերէնը՝ ի մասնաւորի։ Անշուշտ, որոշ դեր էր կատարում եւ պոլսական դաստիարակութիւնը, որ հայերէն լեզուն անհամեմատ աւելի բարձր զարգացման էր հասել, քան արեւելահայերէնը, որ այսօր էլ դեռ մշակման ու նրբացման պէտք ունի։

Մի շարք լրագրական արտայայտութիւններ կան, որ Շաւարշի շնորհիւ ընդհանրացել են։ «Օտար ափերու վրայ» — փոյթ չէ, թէ Սահարայի անապատի մէջ կամ Սիբիրի տափաստաններում, Սենի կամ Ոսփորի ափերի օրինակով՝ Շաւարշի գրչի տակ «օտար ափերու վրայ» էին, եւ այս ոճը յատուկ է ամէն հայ թերթի։

«Համրանք» թիւ իմաստով Շաւարշը մտցրեց գործածութեան մէջ։ Հայապահպանութեան մասին Հ. Յ. Դ. Ընդհ. Ժողովին ներկայացուցած իր բանաձեւը նա գործածեց «համրանքը պահել» արտայայտութիւնը, եւ այնուհետեւ սովորական դարձաւ «համրանք»ի գործածութիւնը թուական իմաստով։

Շաւարշը սիրում էր հայերէն նոր բառեր ստեղծել եւ վարպետ էր այդ մարզում։ Խորշում էր թխածոյ, անճաշակ բառերից։ Աչքին եւ ականջին հաճելի էին նրա կեանքի կոչած բառերը՝ «Աշխարհամարտ», օրինակ։

Ով որ Շաւարշին ճանաչում էր չի զարմանայ, որ առաջին հերթին խօսք է լինում նրա լեզուի եւ լրագրութեան մասին։ Ես պիտի ուզէի խօսել եւ մարդ Շաւարշի մասին — մարդ եւ ընկեր։ Եւ հանրային գործիչ եւ Դաշնակցական Շաւարշի մասին։ Կեանքը մեզ լծել էր միեւնոյն դութանին՝ հերկելու համար հայութեան արտը։ Շատ բան նա՛ կարող էր ասել իր ընկերների մասին։ Շատ բան ես կարող եմ ասել նրա մասին։ Բայց այդ՝ թողնենք ուրիշ ժամանակի։ Այս համեստ տողերը սոսկ յիշատակ են «մահուան տարելիցին առթիւ»։ Մահուան տարելից — ի՛նչ տարօրինակ, անհեթեթ խօսք մէկի մասին, որ համակ կեանք էր, ապրում եւ աշխատանք ...

Պէյրութ Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

ՄԵԾԱՍՔԱՆՉԻՆ ԱՌԱՔԵԱԼԸ

Անհետացող բացառիկ դէմքեր կան, որոնց յիշատակը յարգելու համար, [illegible] բաւէր գերեզմանի մը վրայէ անպակաս ընել տարեկան հոգւոյը, պարբերական սուգի խօսքը կամ եղանակին ծաղիկը։

Այդ բացառիկ դէմքերէն է, մահովը մեր տեսութենէն միայն հեռացած, երեսնամեայ թերթիս հիմնադիր եւ խմբագիր՝ Շաւարշ Միսաքեան։

Յիշատակը յարգել, ըսել է կենդանի պահել հիմնադրին Գործը եւ խմբագրապետին Ոգին։

Ամէն օր, երբ տպագրական մեքենային բերնէն տրուած կոյս թուղթի դէզէն՝ թերթ առ թերթ, բոցատառ խորագիրը ճակտին, օրուան «Յառաջ»ը կը ծնի, անշուշտ ամէնօրեայ կենդանութիւնն է այդ, իր գործին։

Ամէն օր, երբ հազարաւորներ իրենց Հայու օրը կը սկսին կամ կը փակեն «Յառաջ»ի ազգապահպան ընթերցումով, անշուշտ հանրային վկայութիւնն է այդ, իր գործին կենդանութեան։

Բայց գործը կ'ապրի լիւ, ինչպէս իր օրերուն, եթէ գործէն անբաժան, անոր հետ ու անոր մէջ ապրի եւ ամէն օր՝ Մեծասքանչին առաքեալ խմբագրապետին ոգին։

Մեր լեզուին նուիրեալի իր կատարած թանկագին առաքելութեան համար է որ այսօր ամէն Հայ՝ անխտիր եւ անվարան, Հայրենիքէն ներս ալ, երախտապարտ է մարդուն եւ իր վաստակին։

Գործը իրն է՝ բայց ինքը չէ։

Կենդանի պահել իր ոգին, առանց իրեն, այս է դժուարագոյնը։ Այս է եւ այն ծանր բայց նուիրական պարտականութեան կարեւոր բաժինը որ թերթիս՝ անցողակի կամ մնայուն, աշխատակիցներունն է այսօր. ապրեցնել զինքը ամէն օր, այս սիւնակներուն առաջինէն մինչեւ վերջինը, իր լեզուական պատգամը հաւատարմօրէն գործադրելով։

Ամէն անոնք որ բախտն ունեցան խմբագրապետը անձամբ ճանչնալու, չեն կրնար մոռնալ խորահայեացք եւ խաղաղ դէմքը՝ որ կարծես քարի մէջ, հայրենի տուֆ քարի մէջ էր քանդակուած։

Բայց անոնք որ անդին բախտն ունեցան խմբագրապետին ոգին ճանչնալու, պէտք չէ մոռնան թէ ինչպէս այդ դէմքը յանկարծ կ'այլեկոծէր, կը փայլատակէր եւ հուր ու բոց կ'արձակէր, երբ խօսակիցը կամ գլխիկոր քննած մէկ ձեռագիրը՝ Մեծասքանչին դէմ կը մեղանչէր։ Եւ իր մեծագոյն յուսահատութիւնն էր տեսնել որ քիչ էին անմեղները։

Հակառակ դարուս մամուլին լեզուասպան դերին, զարգացնել օրը օրին, արդիացնել, անարատ եւ միշտ ալ ոսկեղէն պահել մեր լեզուն, օրաթերթի մը զանգուածային տարողութեամբ։

Թերթը՝ ոչ միայն բեմ քաղաքական եւ ընկերային տեսութեան, այլեւ ժողովրդական հրապարակ դաստիարակութեան։

Այլապէս, ինչ որ գրագէտ էր ծնած՝ ինչո՞ւ նախընտրէր հրապարակագիր մեռնիլ։

Փոխանակ մտաւորական ընտրանիի մը միայն ժառանգելի հեղինակն ըլլալու, ուզեց եւ կատարելապէս յաջողեցաւ՝ լրագրութեան դիւրահաղորդ եւ լայնատարած ճամբով, ամբողջ ժողովուրդի մը լեզուական մշակն ու առաջնորդը ըլլալ։

Կանխազգացութիւնը ունեցած էր որ զինքը ծնած, հող չէ թէ այսօր ցիրուցան, հայ ժողովուրդին պահպանումը իր մայրենիքին ալ պահպանումին է կապուած։

Քիչ չեն այն նորահնար կամ նորիմաստ բառերը, արձակի ամփոփ ոճի ձեւերը, կուռ պատկերները, զուսպ շարադրութեան ցուցմունքները եւ լեզուական այլ գիւտերը, որ մեր արդի գրականութիւնը իր գրիչին կը պարտի։

> Լրագրութիւնը ամէնէն քանուկ անդաստանն է, մշակելու, ճոխացնելու, ծաղկեցնելու համար արդի աշխարհաբարը:
>
> Շ.

Այդ հիմնական նուիրումին արդիւնքն է դարձեալ, եթէ իր անթիւ խմբագրականները եւ լրագրական գրութիւնները մեծարժէք էջեր են այսօր՝ իրենց անթերի լեզուով, պայծառ միտքերով, յստակ դաշնակումով եւ առնական կառուցումով։

Այս ճշմարտութիւններուն առջեւ, կրնանք ըսել թէ իր գործին լեզուական առաքելութիւնը այսուհետեւ ալ անխախտ եւ գործօն պահելով է որ՝ իր յիշատակը մշտանորոգ կերպով յարգուած պիտի ըլլայ։ Իր յիշատակին նուիրեալ, «Մեծասքանչը օրը օրին» խորագրին տակ, գիտութեամբ հնարել, հաւաքել, արձանագրել. յարատեւ գործածութեամբ նուիրագործել այն բոլոր նոր բառերը որոնց այսօր կարօտ է մեր լեզուն։

Ջրածնառումբի դարուս՝ կեանքի, գիտութեանց եւ արուեստից անդադար յառաջդիմութեան առջեւ, լեզուներն ալ կոչուած են հարկադրաբար զարգանալու օրը օրին։

Լսելով եւ գործադրելով խմբագրապետին պատգամը, չթողունք որ օտար բառերու անտեղի որդեգրումով, մեր դարաւոր եւ փառաւոր Մեծասքանչը՝ վաղը դադրի անցեալի կատարեալ եւ ինքնաբաւ լեզուն ըլլալէ։

Լեզուն ազգերու ժողովրդական կրօնքն է, եւ միակը որ ազգային է եւ հատուածէ զուրկ։

Հաւատաւոր ուխտաւորը այդ կրօնքին, վկայ իր «Թուղթերը», Ան եղաւ մերինին՝ Մեծասքանչին առաքեալը։

ՍԱՐԳԻՍ Մ. ԱԼԻՄՇԱՀ

ՇԱՒԱՐՇՆ ՈՒ "ՅԱՌԱՋ"Ը

Անբաժան երկուորեակներ էին Շաւարշն ու Յառաջը։ Շաւարշն առանց «Յառաջ»ի եւ «Յառաջ»ն առանց Շաւարշի, կարելի չէր երեւակայել։ Բայց, աւա՜ղ, անակնկալ մահը, բաժնեց Շաւարշը իր ձեռնասունէն։

Մարդիկ մահկանացուներ են։ Անշուշտ, պիտի գան ու երթան շարունակ։ Սակայն, իրենց գործերը պիտի ըլլան լուռ ու պերճախօս վկաները, ըսելու համար, — մեռա՛ն, բայց չկորան ...

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, Ֆրանսահայ գաղութը եւ մանաւորապէս «Յառաջ»ը, յանձին Շաւարշի, կորսնցուցին գաղափարական անվհատ առաջնորդ մը, հանրային անշահախնդիր եւ անաչառ գործիչ մը, եւ հայ մշակոյթի տքնաջան ու բեղուն մշակ մը։

Առանց անդրադառնալու Շաւարշի Պոլսոյ եւ Բարձր-Հայքի գործունէութեան, փարիզեան «Յառաջ»ի աւելի քան երեսնամեայ գոյութիւնը, կը բաւէ փառապսակ մը նկատելու։

Յառաջի մերթ լայն ու նեղ էջերուն մէջ, երեսուն տարի շարունակ, Շ.ն իր ջերմ ու տաք խօսքն ունէր մեր հողմացրիւ եւ հայրենազուրկ բազմութեանց։ Հրապարակախօս էր ան բառիս եւրոպական առումով։ Փաստերու եւ պատմական իրողութիւններու լոյսին տակ կ'ըսէր իր խօսքը կարճ ու կտրուկ, պարզ ու մեկին, կորովի եւ խիզախ։ Չէր տարածուէր վերլուծումներու, երկարաշունչ պրպտումներու եւ գիտական հետազօտութիւններու այլապէս գրաւիչ խորխորատներուն մէջ։ Մնաց որ, լրագրական առօրեայ, հեւ ի հեւ աշխատանքը թոյլ ալ չէր տար։ Ազգային ու միջազգային անցուդարձերը կը մեկնաբանէր, կը բացատրէր խտացած բառերու մէջ։ Եւ ի՛նչ լեզուով ... Վճիտ ու բիւրեղ, սահուն եւ հատու։ Արեւմտահայ լեզուն, ճկուն, սլացիկ ու բարախուն թռիչքներ կ'առնէր իր գրչին տակ։ Մերթ կը յիշեցնէր Աղեքսանդր Մակեդոնացու առասպելական նժոյգի ամեհի ոստումները, մերթ հայրենի դաշտերու խաղաղ անդորրութիւնը։ Յաճախ իր հրապարակագրութիւնը գեղարուեստական գրականութեան տարազ կը հագնէր եւ հրապարակախօսի չոր ու ցամաք խորհրդածութիւններուն փոխարէն, հիւթ ու նիւթ, անձնական իւրայատուկ դրոշմ։ Միտք ու սիրտ, կը բաբախէր միաժամանակ։

Հակառակ իր մռայլ տեսքին, Շաւարշ իբր ընկեր ու բարեկամ, դիւրահաղորդ եւ զգայուն էր։ Իրմէ կարելի չէր վշտանալ, նոյնիսկ տարբեր տեսակէտներու բուռն բախումի ատեն, որովհետեւ ինչ որ կ'ըսէր, անկեղծութիւնն ու ուղղամտութիւնն էր տուն տուողը։

«Յառաջ»ի էջերը բաց էին ամէն Հայու համար։ Սակայն միայն Շաւարշն էր, որ գիտէր իւրաքանչիւր աշխատակցի եւ յօդուածագրի «յարկաբաժինը» ճշդել, իր ներքին ձայնի թելադրութեամբ։ Մերթ ասպարէզ կը քաշէր, քաջալերելու համար անոնք, որոնք երիտասարդական աւիւնով կը խլրտէին, հանրային մարզերու մէջ պատասխանատուութեան բաժին մը ստանձնելու համար։ Աւա՜ղ, անոնցմէ շատեր, Շաւարշի այս փափկանկատութիւնն ու փաղաքշանքը սխալ հասկցան, մեծամոլիկ ու յաւակնոտ հովեր առին, եւ ի վերջոյ, անհետ կորան ...։ Բայց, շատեր ալ կազմուեցան իր վարժ գրչի եւ կարմիր մատիտագծութեան տակ եւ դարձան իրաւ արժէքներ։

Շաւարշի դերը մեծ եղաւ, նաեւ, Ֆրանսահայ գաղութի կազմակերպութեան մէջ եւս։

Տարագիր եւ ուղեկորոյս բազմութիւն մըն էր ոտք դրած Ֆրանսա եւ առօրեայ ապրուստի մտահոգութենէն դուրս կը փնտռէր հոգեկան սփոփանք եւ մխիթարութիւն։ Չկար ներքին կապ, չկար մամուլ։ Եղածները շատ նախնական եւ անբաւարար վիճակի մէջ էին։ Եւ ահա, «Յառաջ»ը իբր աւետաբեր Ֆրանսահայութեան։ Քաղաքէ քաղաք, գաւառէ գաւառ եւ ագարակէ ագարակ անցաւ Յառաջը եւ հայ մնացորդացին ներշնչեց յոյս ու լոյս, հաւատք ու կորով։ Հոս չեմ ուզեր յամենալ Յառաջի [illegible] սիւնակներէն «Ձայներ Գաւառէն»ի վրայ, որու մասին յաճախ առիթ է եղած խօսելու։ Միայն կ'ուզեմ ընդգծել Շաւարշի անընկճելի ճիգերն ու կորովը, անհուն համբերութիւնն ու տանջանքը, յաճախ անընթեռնելի այդ «բեւեռագրերէն» յուզիչ էջեր կազմելու։ Գրիչը ձեռքը, անդադար կը մաղէր, ոգին կ'առնէր, վերստին կը գրէր, կը խմբագրէր եւ կը յանձնէր մամուլին ...։ Իբր մօտիկ գործակից վարժանքով, աւելի ճիշդ, հիացումով կը դիտէինք Շաւարշի այդ սիզիփեան աշխատանքը։

Այո, Շաւարշը հաւատքի եւ յամառ աշխատանքի օրինակելի հրապարակախօսն եղաւ մեր մէջ։

Այսօր, Ֆրանսահայ գաղութը Յառաջի միջոցաւ հսկայ ճամբայ մըն է կտրած։

Թէպէտ, Շաւարշը անակնկալօրէն բաժնուեցաւ իր գրկած ջահէն, բայց Փէր-Լաշէզի մահատանէն, հոգւոյ խաղաղութեամբ կրնայ դիտել, որ իր այնքան տքնութեամբ ու զոհողութեամբ սկսած գործը կը գտնուի վստահելի եւ աներեր ձեռքերու մէջ։

«Յառաջ»ի մէջ տակաւին երկար ատեն պիտի տիրապետէ Շաւարշի տաք շունչը, որովհետեւ Շաւարշ եւ Յառաջ դարձած էին անբաժան անուններ։

Իր անունն ու գործը անմոռաց պիտի մնան գաղափարական ընկերներուդ, բարեկամներուդ եւ աշխատակիցներուդ սրտին մէջ, որոնք — հեռու թէ մօտ — մահդ զգացին հարազատի զգացումներով, սիրելի Շաւարշ։

ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Ծ.

Մարդը, նախ:

Բիբերուդ սեւեռող այն քիչերէն էր, որոնք իրենց մտածումը լման կ'ըսեն: Չէր սիրեր ծեքծեքումը, սեթեւեթը, քրնձափոշին: Անմավայել անկեղծութեամբ մը՝ անուն ու վերադիր կուտար: Ու չէր ալ մերժեր պատասխանելու իրաւունքդ: Լսել գիտէր: Կը բարկանար, սակայն իր անձը չէր որ կը պաշտպանէր իր ընդվզումներուն ետեւ: Բարոյական իմացումներ էին, որ զինք խրտչուն ու դիւրազգած կը կեցնէին դէմդ: Մտիկ կ'ընէր քեզ, եւ առհասարակ խոր կ'ըմբռնէր բառերէդ անդին զսպուած կամ պարտկուած խորունկ ցաւեր, դառնութիւններ, չըսուած ապրումներ: Ծոծոռ, ընդհանրապէս ... «Աւագ Ուրբաթ», ինչպէս ի'նք կը սիրէր իր պրկուած դէմքին ու արտայայտութեան վերածուած ներքին խռովքները վերադրել, սակայն՝ խորքին մէջ՝ մանուկի մը չափ զգայուն, խանդավառ եւ չարճճի: Յեղափոխականի տիպարն էր: Չէր սիրեր բառերը, որոնք կարծես կ'այլայլէին մտքին ու հոգիին իսկական վիճակները: Քիչով շատը ըսելու տրամադրուած անխառն գրագէտներէն էր, խառնուածքով մը յատկանշուող սակաւ դէմքերէն, որոնք իրենց առօրեայ կեանքին մէ'ջ ալ տարբեր չէին՝ քան երբ կը կանչուէին գրելու թելադրանքէ մը: Մարդկային, մարդկայնական, — կծու՝ բայց քաղցր, ժպիտը անբաժան՝ իր մթամած նայուածքէն, ու կարծես անո'վ ալ աւելի պայծառ եւ հաղորդական: Աչքով եւ ականջով ըմբռնելի այն մարդերէն, որոնց համար մտածելու պէտք չունիս: Աչքերու իրենց արտայայտութեամբ եւ ձայնի իրենց շեշտով կը թարգմանուին անոնք: Կրնան նոյնիսկ չխօսիլ, բայց ճանչցուիլ: Չեն սիրեր բարձր ձայները, չեն սիրեր նաեւ կիսով ըսուած միտքերը: Բխումով մը բառի եկած մտածումներն ու զգացումները կը փնտռեն, եւ՝ եթէ զգան թէ դուն ճիգ մը ունիս զանոնք ձեւազեղծելու կամ փոփոխելու, — կը զայրանան: Մաքրակրօն ու կրօնաշունչ ապրումներու մարդն էր. ոչ անշուշտ այս բառերուն տառական իմաստովը: Կ'ակնկալէր, որ մեզմէ ամէն մէկը ինքզինք ըլլայ. մնայ անխառն եւ հարազատ: Մնայ իր ներքին իրականութեան մարմնաւոր, բանաւոր արտայայտութիւնը: Չկեղծէ, չդիմակուի: Քաջութիւնը ունենայ համոզումով մը ապրելու եւ տէր կանգնի իր առաւելութիւններուն թէ թերութիւններուն: Ձեկի. կոպիտ ու բիրտ ըլլայ, սակայն մաքուր մնայ: Զգենի. յարգանքի զգացումը չտանի ինքզինք նուաստ յայտարարելու փոքրոգութեան:

Անշուշտ իր կեանքն էր, որ զինք պատրաստեց: Քառասունէն ետք, մանաւանդ: Սակայն ինքն էր, որ վարեց իր կեանքը՝ դէպի հոն, ուր պիտի կարենար «եսս» մը չմնալ ու «մենք» մը ըլլալ: Առանց զիջելու իր անհատականութենէն, որ Միսաքեանը յատկանշող ամէնէն գրաւիչ բաժինն էր մարդուն, եղաւ ու մնաց հաւաքական մեր կեանքի ամէնէն զգայուն մէկ զարկը, տրոփը, կենդանի շունչը: Ջառա՛ միայն: Տուա՛ մանաւանդ: Առաւ ցաւը, տագնապը, զրկանքը, մտահոգութիւնը, ու՝ զանոնք ապրելէ ետք միայն՝ վերածեց մերթ դառնութեան ու խանդավառութեան, մերթ խռովքի եւ թռիչքի: Ճանչցաւ ժողովուրդը, որուն ծառայելու կիրքը իրեն համար ինքնարաւութիւն մըն էր, բոլոր տեսակի ինքնագոհութիւններէն եւ փարթամութիւններէն վեր: Դուք մի' ըսէք աւելի քան յիսուն տարիներու իր հրապարակագրական վաստակէն մեզի փոխանցուող յաճախակի դժգոհանքը, երբեմն՝ յոռետես կանչը: Իր սեփական տաղնապանքին ցաւը չէ ատիկա: Իր անձին անձկութիւնը չէ: Իր եսին կորսուող ինքնասիրութեան մէկ աւաղանքը չէ: Միսաքեանի Քոմփլեքսը՝ ազգային բնոյթ ու կշիռ ունի: Մտքի եւ ոգիի իր կենսունակութենէն անբաժան եղաւ միշտ տրտմութիւնը, անոր համար պարզապէս, որ Հայուն վերապահուած ճակատագիրը տարբե՞ր պէտք է ըլլար: Խանդավառ ու կրքոտ իր աշխատանքին չէին կրնար հաշտեցնել, շատեր, հոգեկան այն թախծութիւնը՝ որ բառերէն եւ շեշտերէն կը հասնէր ընթերցողի հոգիին: Ըսինք որուէն.— Գիտութիւն մը կամ կանխամտածում մը չէր իր յոռետեսութիւնը: Հաւատքի պակաս մը չէր: Այլ՝ անդրադարձումը այն մտասեւեռումին, թէ կեանքը դաժան է եղած իր ժողովուրդին հանդէպ:

Հանրային մարդը, ապա:

Հաւատք ունէր իր ժողովուրդի մեծութեան, բարձրօրէն քաղաքակրթական մշակոյթին եւ ցեղային արժանիքներուն: Սակայն, կը կրկնենք, ունէր նաեւ, միշտ. այն դառնութիւնը, որ իր կոչումին եւ իրաւունքներուն մէջ ամէնէն հալածուած ազգը եղաւ ան: Ազգային հպարտութեան եւ տրտմութեան, խանդավառութեան եւ դառնութեան այս գիծերով ապրեցաւ իր կեանքը, եւ ա'յդ ենթաբազրով կնքեց նաեւ իր հրապարակագրութիւնը, գրականութիւնն ու հանրային վաստակը: Նուիրում, ապրում, կիրք եւ խանդավառութիւն եղան եօթանասունէ աւելի իր տարիները՝ հանրային կուսակցական մեր կեանքին մէջ, ուր պարտադրեց ինքզինք, մանաւանդաբար իբրեւ ջղուտ հրապարակագիր, բայց խորքին մէջ ու մնայուն իր արժէքով՝ իբրեւ գրագէտ: Ողեշունչ գրիչ, որուն ամէն մէկ բառը կրակ, արիւն ու աւիւն ունէր իր ետին: Գրականութեան կոչուած այն բացառիկ դէմքերէն էր, որոնք ազգային – քաղաքական մեր կեանքի պահանջներուն գիտցան ստորադասել Գիրն ու Մշակոյթը եւ դառնալ հանրային – հրապարակագրական անմիջական ստիպողութեանց ապասարկու: Ճիշդ է, — նամակներու դէզ մը ունինք իրմէ, որոնց մէջ աւաղա'նքը կայ կորսուած հնարաւորութիւններուն ու գործի չվերածուած մնայուն գործերու կորուստին: Բայց ի'նքն ալ գիտէր, ինքն ալ կ'ուզէ'ր, որ այսպէս ըլլայ եւ այսպէս կրնայ ըլլալ դրկուած, տառապուած մարդոց ճակատագիրը: Հայ կեանքը զոհողութիւն, նուիրում ու պրկուած աշխատանք կը հարկադրէր մեզի՝ ազգային – քաղաքական ալեկոծութեան շրջանի մը մէջ, որ կը զուգադիպէր երիտասարդական իր ամէնէն խանդավառ ու տենդոտ օրերուն: Յորձանքը զինք ալ կլանեց, հետզհետէ պայծառ, լուսաւոր եւ տիրական դէմքերէն մէկը դարձնելով զինք մեր Մամուլին, որուն շունչ եւ ոգի տուաւ: Հայ ժողովուրդի հաւատքէն եւ Դաշնակցութեան գաղափարական աշխարհէն սլացք ու թռիչք առնելով միշտ: Ասպարէզ մը չէր իրեն համար հրապարակագրութիւնը: Արհեստ մը չէր: Կոչում մը, ապրում ու կիրք էր: Հաւատամք, ամուր, կրօնաշունչ հաւատք ու համոզում էր իրեն համար՝ թէ «Հայ» եւ «Հայութիւն», բարոյական եւ ազգային իրենց արժէքներով, անկորուստ եւ անխաթար պիտի մնան հայրենի թէ օտար հողերու վրայ, եւ թէ հարկ է առօրեայ ամէն ստիպողութիւն արհամարհել՝ չզիջելու համար ազգային մեր նկարագրէն: Հաւատքի այս մոլեռանդ զինծն էր, որ ոճ ու նկարագիր կուտար նաեւ իր հրապարակագրութեան, ինչպէս եւ զինք կը մղէր պարբերական պոռթկումներու եւ յուսաբեկութեան: Կ'ընդվզէր, երբ կթոտում ու վարանք հաստատէր մեր ժողովուրդին մէջ. Կը դառնանար, երբ խախտում ու դեղեւում տեսնէր անոնց մօտ, որոնք ցանուցիր մեր բեկորները վարելու կամ առաջնորդելու պարտաւորութիւնը ունէին.

— «... Դէպի մահ կ'երթանք ազգովին, կը գրէր առիթով մը 25 Դեկտ. 1955 թ. նամակով մը, դէպի բնական մահ, մտքով ու մարմնով: Ոչ մէկ հեռանկար: Միւս կողմէ, համատարած անբարոյականութիւն գրող – բրող կոչուած թշուառականներու կողմէ, որոնք մասնաւոր դպրոց մը կը հաստատեն ամէն տեղ: Եւ սա ներքին պայքարները, կաթողիկոսականէն մինչեւ ամերիկեանը ...»:

Չարտադրենք աւելին: Երկու պատկառելի անուններ, Նաւասարդեան եւ Միսաքեան, դէպի հիջում իրենց ճակատագրին մէջ, նաե'ւ զոհերն էին ազգային – եկեղեցական ճակատներու վրայ յայտարարուած բոլշեւիկեան դաւերուն: Եւ պայքարին էութիւնը չէր, որ զիրենք սպառեց: Այլ, այդ պայքարին ձե'ւը: Այն ԱՆԲԱՐՈՅԱՑՈ'ՒՄԸ, որ կը շարունակուի մինչեւ այսօր ...

Ֆրանսահայութեան վերջին քառասու-

ՅՈՒՇԵՐ ՍԻՐԵԼԻ ՇԱՒԱՐՇԷՆ

Մանօթ էի իրեն 1908ի աշունէն, երբ Պոլիս հասայ իբր Օսմանեան Խորհրդարանի անդամ: Լաւկեաց եւ գիտող ընկեր մը, որ ակնածանօք իր աչքերը յառած էր երկրէն նոր եկած ընկերներու շարժումներուն, խօսակցութիւններուն եւ մանաւանդ անոնց տառապալի կեանքէն մնացած թախիծը ու տրտմութիւնը կարդալ ջանալով: Բոլորանուէր աշխատակիցը Օշականի, Կոստան Զարեանի, Գեղամ Բարսեղեանի:

1915 – 1916ի արհաւիրքի օրերուն ո՞րքա՜ն տառապանք կրեց — ամէնքս գիտենք:

Հանդիպեցանք դարձեալ Շաւարշին հետ 1919ի խանդավառ օրերուն, երբ հասնիլ կը կարծէինք Հայաստանի ազատագրութեան, որ աւա՜ղ չքացաւ երազի մը պէս:

Փարիզէն Երեւան կ'երթայինք մասնակցելու Հ. Յ. Դ. ընդհանուր ժողովին: Շաւարշի հետ էին Զարեւանդը, Մերճանոֆը, Օզանեանը:

Մեր շոգեկառքը երբ մտաւ Հայաստանի սահմաններէն ներս, կը սուրար Լոռիի անտառախիտ հովիտներուն մէջէն. Շաւարշը կերպարանափոխուեցաւ բոլորովին — կը պատմէր, կը խօսէր անընդհատ, կը խնդար եւ կ'երգէր իսկ, ինչ որ անսովոր էր իրեն համար: Ահա Շիրակայ դաշտը ծաւալուն եւ Արագածի երկնդեան գագաթը փառահեղօրէն մեր դիմացը: Շաւարշը թողուց մեզ, առանձնացաւ ու յենուած պատուհանին, երկար երկար, լուռ ու հիացիկ կը դիտէր լեռը, մշուշով շղարշուած հարսի մը պէս: Իսկ երբ գնացքը դարձաւ Արագածի փէշերէն դէպի արեւմուտք, ուղղուելով դէպի Անի կայարանը, մեր առջեւն էր սլացիկ գագաթը սրբազան լեռ Մասիսի՝ սիգապանծ ալեւոր ճերմակ գագաթով, մխրճուած ամպերուն մէջ:

Շաւարշը ժամերով արձանացած էր պատուհանին քով, արմուկները պատուհանին յենած, ափերը երեսներուն ու իր աչքերը չէր հեռացներ Հայաստանը հովանաւորող լեռնէն: Երկար – երկար քովը կանգնած էի ես ալ. չէր տեսներ կարծես զիս, գնացքի մէկ ցնցումին միայն թեւերը վար ինկան ու դէմքը ինծի դարձուց. աչքերուն մէջ ցաւագին կսկիծ ու արցունքի կաթիլներ ...:

— Հը՞. ի՞նչ է, կատակեցի, չհաւնեցա՞ր մեր երկիրն, Պոլսեցի:

Շաւարշ մրմունջով պատասխանեց:

— Ամբողջ կեանքիս երազն էր տեսնել Մասիսը ... ի՜նչ խորհրդաւոր է ... ըմքանչելի է մեր Մասիսը, մեր Հայաստանը ...:

Ընդհանուր ժողովէն վերջ տարի զինքը ցոյց տալու Զուարթնոցը, Հռիփսիմէի վանքը եւ Էջմիածինը: Հիացիկ մանուկի մը պէս իր ձեռքերը յուշիկ յուշիկ, գուրգուրանքով կը քսէր վանքերու դուռներուն, քարերուն, Հայոց պատմութիւնը կ'ապրէր այդ ժամերուն:

Ո՞ւր պիտի գտնես հիմա, այս մոտէռն աշխարհին եւ կեանքին մէջ Շաւարշներ, մոլեռանդ ջերմ հաւատով լի ուխտաւորներ Հայութեան դարերու երազին ...:

Վ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Պէյրութ, 1958

նամեակի պատմութեան մէջ, Միսաքեանի անունն ու գործը հաշտ կը քալեն արտերկրեայ ազգային մեր ստիպողութիւններուն հետ: «ՅԱՌԱՋ»ը, 1925էն ասդին, լրագրական դրօշ մը չեղաւ լոկ: Կենդանի պատգամ եւ օրրան դարձաւ փրկարար ճիգերու, մթնոլորտ՝ հանրային – հաւաքական կեանքի, յառաջապահ՝ ազգային-քաղաքական ուշադիր եւ արթուն գործունէութեան, հովանի՝ գրական եւ մշակութային արժէքներու:

Եւ վերջապէս, Հա՛յրը:

Առանձին ու այլապէս խուզարկելի էութիւն մըն է հայրութիւնը, Միսաքեանի մէջ: Արժէքներ փնտռելու, անոնց համար ենթահող, լոյս ու արեւ ապահովելու [illegible]: Գուրգուրալու, առաջնորդելու, թելադրելու, խանդավառելու եւ խրախուսելու կարօտանքը, որ իր արիւնին մէջ կը կազմէր: Եւ որ, երբեմն, — աւա՜ղ, — սուղի նստաւ իրեն: Իր մեծագոյն ցաւերէն մէկը եղաւ պզտիկ տեսնել ոմանք անոնցմէ, որոնց մեծութեան կամ մեծնալու առաքինութեան հաւատացեր

ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

(Շար.ը կարդալ Զ. էջ)

ՇԱՒԱՐՇԻ ՄԷԿ ԵԼՈՅԹԸ
ԵՐԵՒԱՆԻ
ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ

(ՈՐՊԷՍ ՅՈՒՇ — ՓՆՋԻԿ ՄԻ՝ ՆՐԱ ԹԱՐՄ ՇԻՐՄԻՆ)

1919 Թուականի երկրորդ կէսին, նորամանուկ Հանրապետութեան Մայրաքաղաք Երեւանում, գումարւում էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան 9րդ պատմական Ընդհ. համագումարը:

Սոյն ժողովը առաջադրանք ունէր քննութեան առնելու բազմաթիւ օրակարգերի մէջ շօշափուող կենսական հարցեր, որոնք առընչուած էին աղէտաբեր առաջին մեծ պատերազմի հետեւանքների հետ: Քաոսի արգանդից հրաշքով ծնուած ժողովրդավար սուվերէն Հայաստանի պետականութեան, նոր ի նորոյ ձեւաւորուող փաստական պայմանների հետ:

Հայ ժողովրդի կամքով, Նրա առնական բազկի ուժով կերտուած Հայոց Հանրապետութեան հովանու ներքոյ էր, որ պիտի բացուէր 9րդ Ընդհանուր համագումարը, հարազատ եռագոյնի փողփողուն ալքերի տակ: Դարերի մէջ անկրկնելի օրեր ... միշտ յուզիչ, ոսկի ապագայով ..

Մարտնչող հայութեան ազատատենչ զաւակները՝ մտաւորական, գործիչ թէ զինուոր, կտրելով հուրի եւ սրի արեան ծովերից, ի մի էին գալիս 9րդ անգամ: Այս անգամ Երեւանի մեր նորածին պետականութեան պաշտպանութեան տակ՝ լուծելու նոր խնդիրներ, մշակելու կենդանի գործի ու աշխատանքի նոր ուղիներ:

Ճշմարտօրէն Մայր կազմակերպութեան մինչեւ այդ թուականը եղած, ութ համագումարներից 9րդը այն բացառիկ արժէքն ունէր այս անգամ, որ գումարւում էր Հայաստանի Հանրապետութեան սրտում, մասնակցութեամբ աւելի քան 65 պատգամաւորների:

Հասնում էին պատուիրակներ Հայաստանեան շրջաններից, հարեւան Վրաստանից, Ազրբէջանից եւ անդրկովկասեան այլ վայրերից: Նաեւ Իրանից:

Ժամանում էին պատգամաւորներ ճղակտոր եղած արեւմտահայ կազմակերպական շրջաններ ներկայացնող մարմիններից. այնպէս ամայացած Վասպուրականից, Տարօնից, Բարձր Հայքից: Ապա հեռաւոր Պոլսից, Պալքաններից մինչեւ Ամերիկեան կենսունակ մեր կազմակերպութիւնից:

Արեւելահայ մեր եղբայրների ասպնջական գիրկը ապաստան գտած արեւմտահայ գաղթական տարագիրներս մանաւոր ջերմութեամբ, կենդանի մղումով հանդիպում էինք դրսից ժամանածներին: Ագահօրէն հարցումների, լուսաբանութեանց էինք սպասում նրանցից: Ջերմօրէն ունկնդրում նրանց խօսքը, հայ ժողովրդի եւ մտաւորական ընտրանիների դառն ճակատագրի շուրջը ...

Դրանց մէջ էր Շաւարշը, 35 տարիքում: Ծաղկուն ու փթթուն: Նա թրծուած ու եփուած, «Ազատամարտ»ի սերնդի արժանընտիրներիցն էր, դառնալու հայ հրապարակախօսութեան ապագայ քուրմը ... իր «Յառաջ»ով:

Երեւանի քաղաքային խորհրդի դահլիճում այդ օրերին նրա տուած ելոյթ բանախօսութիւնը՝ ի ներկայութեան բազմահարիւր ունկնդիրների, բուռն ովացիայով գնահատուեցաւ: Այդ բանախօսութիւնը իր շունչով, իր վերլուծման մօտեցումով միանգամայն յագեցնում էր ներկաներին: Նրա շրջագիծն էին արեւմտահայութեան գլխին պայթած ջարդերի, տեղահանութեան սարսափազդեցիկ իրողութիւնները: Զարզարար հրէշների արարքն ու դէմքերը: Մտաւորական դասի աքսորանքն ու բնաջնջումը: Ապա Թուրքիոյ ջախջախիչ պարտութիւնը, որին յաջորդեց Կիլիկիայի գրաւումը Ֆրանսիական բանակի ու հայ Լէգէոնականների կողմից ... Վերջապէս հայ պետականութեան փաստական իրականութիւնը՝ յանձին Երեւանի հանրապետական կառավարութեան, որի ուսերին կը ծանրանայ իբրեւ իրաւատէր իրագործելու Արեւմտեան եւ Արեւելեան Հայաստանեան հողերի միութիւնը, մէկ ամբողջութեան մէջ ...

— Երջանիկ ուխտաւորը եղայ համբուրելու հայրենի հողը եւ նրա սրբազան դրօշը վեհանիստ Մասիսներու շուքի տակ, Մայր Արաքսի ափերին ... Մօտաւորապէս այս խօսքերով նա փակեց իր

ՆՈՒԻՐԵԱԼ ՄԸ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Շաւարշ Միսաքեան այլեւս պարզ անուն մը չէ, այլ խորհրդանշան մը. պահակ մը եւ դրօշակիր մը: Աշխատանքի հերոս մը, որուն համար իրաւամբ կրնանք ըսել, որ մեռաւ ոտքի վրայ, զէնքը ձեռքին կռուելու ատեն :

Իր զէնքը եղաւ իր գրիչը, որ երբեք չժանգոտեցաւ, ընդհակառակն, տարիներու քրտինքն ու տքնութիւնները անոր տուին աւելի փայլ ու գեղեցկութիւն :

Եւ հիմա որ զինուորը չկայ, անոր զէնքն ալ պիտի չգործէ : Բայց այդ զէնքը նուաճումներ գործեց, որոնցմէ մէկը՝ «Յառաջ»ը, որուն հատորները իբրեւ կենդանի յուշարձանը անհետացող զինուորին, իրենց տեղը պիտի գրաւեն մեր թանգարան – մատենադարաններուն մէջ: Եւ պատմագիրն ու պատմութեան ուսանողը շատ բան պիտի գտնեն անոնց մէջ :

Բնիկ Սեբաստացի էր Շաւարշ Միսաքեան, մեր հայրենիքի այն մասէն, որ մտքի լուսաւորիչներ եւ ազատութեան մարտիկներ է տուեր մեր ժողովուրդին: Հիներէն յիշենք Մեծ Մխիթարը, որ դարձաւ լոյս ու ջերմութիւն մեր ցուրտ ու խաւար կեանքին մէջ: Նորերէն Մուրատը, որ եղաւ մէկը մեր Յեղափոխութեան առասպելական դէմքերէն: Երկուքն ալ Սեբաստիոյ զաւակ: Միսաքեան իր հոգիին մէջ կը կրէր կայծերը եւ Մխիթարներու եւ Մուրատներու :

Այսպէս, ան եղաւ եւ Մշակոյթի գործիչ եւ մէկը Հայ Յեղափոխութեան զինուորներէն եւ արթուն պահակներէն : Եւ իր մանուկ հասակին, գաւառի մաքուր ու բիւրեղ թթխմորը իր մէջ, ան փոխադրուած է Պոլիս, ուր մեծցած ու հասակ նետած է՝ հետզհետէ աւելի յղկուելով, հասունցնելով, նոր ձեւ ու գեղեցկութիւն առնելով : . . . .

Այնուհետեւ անոր կեանքը սահած է երկու մեծ ոստաններու մէջ — Պոլիս ու Փարիզ: Ճիշդ է, ան եղած է շատ տեղ — Եւրոպա, Ափրիկէ, Մերձ. Արեւելք, Պալքանները, Տարօն ու Սասուն եւ վերջապէս Երեւան: Բայց Պոլիսն ու Փարիզը եղած են անոր հանրային կեանքի երկու գլխաւոր կեդրոնները: Իր մատաղ հասակէն Շաւարշ Միսաքեան ցոյց տուած է մտաւոր աճման ու զարգացման զարմանալի արագ թափ :

Ինչպէս արեւածաղիկը լոյսին, Շաւարշ Միսաքեան եւս ձգտած է լոյսին ու ազատութեան : Իր մանկութեան ու պատանեկութեան օրերուն ան ձգտած է հեռու փախիլ կարգ ու կանոնի պարտադրութիւններէն: Դպրոցական կեանքի սեղմումներուն իսկ ան չէ ուզած հանդուրժել: Դիւրընկալ միտք, ան եղած է իր ուսուցիչը՝ հետագային ուրիշներուն ուսուցանելու համար ինչ որ ստացած էր կեանքի մէջ սեփական միջոցներով : Այսպէս է որ ան օր մըն ալ ինկած է Յեղափոխութեան քուրային մէջ :

Աչք ու ականջ կտրած այն փոքրիկին նման, որ մութին մէջ, դռներուն առջեւ կանգնած՝ կ'ուզէ լսել ինչ որ կը խօսուի ու տեսնել ամէնքը, Շաւարշ Միսաքեան եւս սիրահարը եղած է «մեծերու» խօսքին ու տեսքին՝ անոնցմով իր միտն ու հոգին լեցնելու համար: Եւ այս գետնի վրայ եւս ան հետեւած է «մեծերու», եւ ապա՝ շարքերուն մէջ քալելու համար անոնց հետ կողք – կողքի, ի վերջոյ դառնալու համար մէկը մեր նուիրեալներէն, որոնք մեր բազմութիւնները պիտի առաջնորդէին:

×

Երեւութապէս խոժոռ, խստադէմ, միշտ դժգոհ, ինքնակեդրոն, նոյնիսկ այլամերժ եւ բազմութիւններէն հեռու փախիլ սիրող մէկն էր Շաւարշ Միսաքեան: Բայց այդ իր էութեան մակերեսն էր : Իր պատանութեան եւ երիտասարդութեան առաջին տարիներուն ան բոլորովին այլ էր — աւելի ջերմ ու դիւրահաղորդ : Տարիներու բեռն ու անոնց բերած ցաւն ու տառապանքը, յուսախաբութիւնները եւ մեր հանրային կեանքի մռայլ պատկերը օրէ օր իրենց անդրադարձումը ունեցան անոր վրայ: Դարձաւ ինքն ալ տխուր, անժպիտ ու մռայլ: Բայց ոչ յոռետես: Եթէ այդպէս ըլլար, պիտի չկրնար ան հանրային կեանքի յորձանքին մէջ նետուիլ այնքան մեծ ու զարմանալի նուիրումով :

Յոյս ու հաւատք դարձան զոյգ լծակները անոր գործի ընթացքին : Ու քալեց ուխտաւորի մը նման, որ կ'ուզէր հասնիլ իր պաշտած սուրբին: Եւ իր հաւատքով ան տոգորեց ուրիշներն ալ :

Գրագէտ էր Շաւարշ Միսաքեան, ու տեւապէս պիտի մնար արուեստին ու գեղեցիկին սպասարկող մը, եթէ մեր հանրային կեանքի ալեկոծութիւնները չստիպէին զինքը վար իջնել տաճարէն՝ խառնուելու համար բազմութիւններուն ու ծառայելու անոնց : Ատոր համար էր որ քսան տարեկան կամ քիչ մը աւելի, ան անցաւ Էրզրում, ուր «Յառաջ»ը խմբագրեց՝ վարժ ու հմուտ լրագրողի մը յաջողութեամբ :

Ապա ան շրջեցաւ մեր հայրենիքի այն մասերը, որոնք մեր պատմութեան ու յեղափոխութեան տուին ոսկեղէն էջեր ու դէմքեր: Ատիկա եղաւ նոր ներշնչում մը, հաղորդութիւն մը իրեն համար : Քիչ ետք ան նորէն Պոլիս է: Բայց հետզհետէ արդէն կը սկսէր խաւարիլ մեր հորիզոնը: Սուգը կ'իջնէ հայրենիքին վրայ: Եւ մարդիկ որ պատմութիւն կերտեր էին, կը դառնան մեր նորագոյն զոհերը:

Անոնցմէ մէկն ալ եղաւ Շաւարշը, որ բանտային ահաւոր կեանք մը ապրեցաւ եւ օր մըն ալ, ազատելու համար իր ամէնօրեայ չարչարանքներէն ու դահիճներուն ճանկերէն, փորձեց անձնասպանութեամբ վերջ տալ իր կեանքին: Եւ ինչ բախտաւորութիւն, որ չհասաւ իր նպատակին :

×

Վերջին երեսնամեակի հայ լրագրութեան պատմագրողը անկարելի է որ սահի «Յառաջ»ի հատորներուն վրայէն, որոնք Շաւարշ Միսաքեանէն պիտի մնան մեզի թանկագին ժառանգութիւն մը: Կոթողական աշխատանք մը, ուր կայ տարիներու շունչն ու հեւքը, կան առօրեային մտահոգութիւնները, ճիգն ու վաստակը :

Մեր լեզուի արթուն պահակներէն էր ան: Հիացող մը սերունդներու մեզի ձգած հարստութեան, կ'ուզէր որ ան մնայ մաքուր, անեղծ ու անխարդախ : Եւ կիրքով ու զայրոյթով լեցուած, արդարօրէն կը ծառանար անոնց դէմ, որոնք անփութութեամբ մը կը փորձէին խաթարել անոր գեղեցկութիւնը՝ մտցնելով անոր մէջ օտար կամ անհարազատ տարր մը: Այս գետնի վրայ չէր ներեր մանաւանդ Հայաստանի տէրերուն, որոնք անհանդուրժելի ուղղագրութիւն մը մեզի պարտադրելէ ետք, աններելի սանձարձակութեամբ մըն ալ լեզուն կ'առաջնորդէին դէպի ռուսացում :

Իր ձայնը չէր գտներ արձագանգ Երեւանի մէջ, բայց սահմանէն այս կողմը անոր ունկնդիր էին շատ ուրիշները, որոնք կը բաժնէին իր մտահոգութիւնները: Շաւարշ Միսաքեանի թերթը եղաւ լեզուի մաքրութեան գեղեցիկ օրինակ մը: Առաջին էջէն մինչեւ վերջին էջը, խմբագրական սիւնակներէն մինչեւ ծանուցումները, տիրական էին լեզուի մաքրութիւն, գեղեցկութիւն եւ բծախնդրութիւն ընդունուած կանոններու: Կը զգար ուշադիր ընթերցողը որ ամէն տեղ են խմբագրին աչքն ու ձեռքը :

Բայց միայն բառերու ու կանոններու ճշգրիտ գործածութիւնը չէր որ կը գրաղեցնէր զինքը: Իր լեզուին պէս խիտ էր նաեւ իր թերթը, իր ոճին նման կենդանի, առոյգ ու բովանդակալից անոր բոլոր էջերը: Թշնամի էր շատախօսութեան, լեզուական զարդերու եւ պաճուճանքի: Իր գեղեցկութիւնը իր պարզութիւնն էր :

Բայց իր պարզ լեզուն հարուստ էր : Գիտէր խօսիլ պատկերներով ու չգործածել միշտ նոյն տարազը: Ինչ որ կ'ընէր բնական էր իր մէջ, անճիգ ու անսեթեւեթ: Գրագէտ մըն էր, արուեստի սպասարկու մը, որ կամայ թէ ակամայ կը լրագրէր: Բայց լրագիրը չսպաննեց անոր մէջ գրագէտը: Ընդհակառակն, լրագիրը քալեց գրագէտի բացած ճամբայով:

Եղաւ նուիրեալներէն մէկը գաղափարապաշտ սերունդի մը, որ պայքարեցաւ ժողովուրդի մը արդար դատին համար : Ինչպէս շատերու, Շաւարշ Միսաքեանի համար եւս դարձաւ երազ մը մեր Հայրենիքին անկախութիւնը : Հաւատացած եմ որ իր կեանքի ամէնէն երջանիկ օրերը եղան 1919 թուի ամրան այն քանի մը ամիսները, զորս անցուց Հայաստանի մէջ ամէն օր դիտելով ու վայելելով Մասիսի լուսապայծառ ճակատը :

Այդ օրերուն ուրախ էր ան մանուկի մը պէս: Կը խայտար հոգին: Աչքերէն ու դէմքէն զուարթութիւնը կը յորդէր: Օր մը ընկերներով Քանաքեռ էր — Աբովեանի ծննդավայրը : Կամ Սեւան ու Նոր Բայազիտ : Ուրիշ օր մը դէպի Շիրակ եւ պտոյտ մը Անիի աւերակներուն ու փառքերուն մէջ: Կամ այց մը բերդաքաղաք Կարսին: Նոր մթնոլորտ, ապրումներ ու նոր հեռանկարներ: Կը յիշեմ իր մէկ բացագանչութիւնը :— «Կ'ուզեմ ապրիլ Հայաստանի մէջ: Ամէն օր թղթակցութիւն մը արտասահմանի մեր թերթերուն պիտի չբաւէ՞ արդեօք ապահովելու համար ինծի ապրուստ մը »:

Խե՜ղճ Շաւարշ, այդ երազը ունեցան ուրիշներ ալ – ապրիլ Հայաստանի մէջ : Բայց թերեւս ինքը եւ շատ ուրիշներ եղան աւելի բախտաւոր, քան մեր աւագներէն շատերը, որոնք այդ երազի ճամբուն վրայ ինկան: Բայց ա՞րդեօք բախտաւորութիւն է տեսնել երազը իրականացած, ապա տեսնել որ մութն ու աղջամուղջը նորէն մեզ ծածկած են :

Շաւարշ Միսաքեան եղաւ աշխատանքի հերոս մը: Ինչ որ ուրիշներ, կազմակերպուած ուժեր, հազիւ պիտի կրնային ընել, ինք ըրաւ մինակը: Օրաթերթի մը բեռը, նիւթական ու բարոյական, առանձինն տարաւ իր ուսերուն վրայ : Ամէն օր վաղուան մտահոգութիւնը ճզմեց ու ճմլեց իր հոգին: Իր հպարտութիւնը թոյլ չտուաւ մեր օգնութիւնը փնտռելու: Իսկ մենք իր քովէն անցանք անտարբերութեամբ մը, որուն զուցէ այսօր ալ չենք անդրադառնար :

Ու քանի այսպիսի կորուստներ, որոնք չեն կրնար չճնշել մեր խիղճը . . . :

Մ. ՕՇԱԿԱՆ

բանախօսութիւնը :

Շաւարշը այդ օրը իմ աչքին կը պատկերանար Արաքսի յորձանուտ հոսանքի պէս, նման իր երիտասարդ օրերի յանդուգն խիզախումների: Խորապէս տպաւորուած, զգացի, ճանաչեցի Շաւարշին, որպէս հրապարակախօսական բազմակողմանի շնորքներով օժտուած մի անձի : Թէ որպէս անհատ, թէ որպէս հանրային գործիչ՝ հայադրոշմ ըմբռնողութեամբ, եւ թէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան գաղափարաբանութեան ակունքներից պատգամող առաքեալի: Սոյն ստորոգելիները ներդաշնակուած էին Շաւարշի մէջ :

Իսկ 25 — 30 տարիներ վերջ, 1947 եւ 1951 թուականներին, երբ բախտ ունեցայ նրան կրկին տեսնել Եգիպտոսում, նա արդէն իր յառաջացած տարիքի մէջ էր, « Յառաջ » օրաթերթի վաստակաւոր խմբագիր խմբագրապետի համբաւը ստեղծած, կանգնած պայքարի, առաջամարտիկ հրապարակագրի անվկանդ դիրքերում :

Շաւարշը հաւատքի սքանչելի մի վկայող էր :

Իբրեւ այդպիսին միշտ մնաց հաւատարիմ իր սկզբունքներին, որոնք բարոյական բարձրութեան հասցրին նրան :

Նա անսասան հաւատք ունէր Հ. Յ. Դաշնակցութեան հանդէպ, որն ըստ Շաւարշեան պատգամի, հայ ժողովրդի մըտից եւ արիւնից ծնած է եւ նա է, որ առաջնորդելու է ամբողջական հայութեան դէպի իրական ազատ, անկախ հայրենիքի լրումին :

Շաւարշ եւ «Յառաջ» մնում են հաւատքի մի կուռ ամրոց .. կառուցուած, Դաշնակցութեան գրանիտեայ պատուանդանի վրայ :

Մահը խլեց մեզնից Շաւարշին, բայց յաղթապանծ մնում է Նրա հոգու ստեղծագործութիւնը՝ «Յառաջ»ը :

Հաւատքի ամրոցի տէր Շաւարշի կորուստն է, որ այսօր կսկծացնում է հայութեան ընտրանի զաւակների սիրտը :

Ներկայիս, երբ հաւատքի բոլոր ամրութիւնները շրջապատուած են մի ապաբարոյ գաղափարաբանութեան յափշտակիչներով, թող անաղարտ մնայ Յառաջը: Հայութեան հոգու տաճարների մէջ անմար Շաւարշի հզօր կամքի եւ հաւատքի կանթեղը . . .

Եւ սա կը լինի լաւագոյն դափնեպսակ Նրա անուան ու գործին:

Ծնկաչոք յարգանք նրա քաղցր յիշատակին:

Հ. ԿՈՍՈՅԵԱՆ

Թեհրան, 1957

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

Իտալիոյ Հայոց Գաղութային Վարչութեան, Մշակութային Միութեան եւ Հայկ. Տան հրաւէրով, Շ. Միսաքեան իր կնոջ հետ Միլանօ ժամանեց 1955ի Ապրիլին: Ամէն օր զինք տեսնելու առիթը ունէի: Միշտ նոյն մարդն էր. վերջին ծայր լուրջ սակաւախօս: Բայց երբ կը յայտնէր գաղափար մը՝ զայն ծայրէ ի ծայր գլխագիր պէտք էր գրել, սկզբնատառէն մինչեւ վերջակէտը :

Անոր հետաքրքրութեան առարկան առաւելապէս հայ ազգն էր, իր անցեալով եւ ներկայով: Կրնայիր թափառիլ միջազգային արժէքներու անդաստանին մէջ. քեզ մտիկ կ'ընէր խոհուն եւ անձայն, ու յանկարծ ականջիդ եւ սրտիդ մէջ կը պտտցնէր մէկ հատիկ հարցում մը, որ քեզ տակն ու վրայ կ'ընէր :— Գրադարանիդ մէջ ի՞նչ հայերէն գրքեր ունիս : Անմիջապէս կը զգայիր որ բարոյական աննախընթաց նկարագրի մը առջեւ կը գտնուիս, որուն հետ հոսկէ հոնկէ խօսիլը աւելորդ բան է, որուն դիմաց հարկ է չիտակ նստիլ եւ ա՛լ աւելի չիտակ խօսիլ:

Հակառակ «Յառաջ»ի վրայ ստորագրած առաւելապէս խստաբարոյ խմբագրականներուն՝ բնաւորութեամբ հաղորդական էր, ընկերական բացառիկ ոգիով մը տոգորուն: Երբ ուրախ էր՝ սրամտութիւնն ու զուարթախոհութիւնը կը համեմէին իր խօսքը կարճ նախադասութիւնով մը, որ կարծէք մեր ժողովուրդին հոգիէն կու գար, այնքան անմիջական էր, հարազատ :

Անտարակոյս, բանաստեղծն ու գրագէտը կ'ապրէին իր մէջ: Օր մը, երբ նստած Պուրոնաթէի բարձունքը, կը դիտէինք երեկոյեան ստուերներուն տակ հանգչող լիճը՝ հանդարտ ձայնով մը ըսաւ.— Արամայիս, տնակ մը ունենալ սա լերան լանջքին, մի քանի ընտանի անասուն եւ բանջարանոց մը, ի՜նչ լաւ պիտի ըլլար !

Այսքան մեծ մարդու մը մէջ այսքան համեստ փափաք մը: Չկրցայ յարմար պատասխան մը գտնել, որովհետեւ սիրտս տխուր էր :

Այդ օրերուն, ժողովուրդին խանդավառութեան առարկան եղաւ: Իր անձը վեհութիւն եւ համեստութիւն կ'արտաշնչէր: Առաքեալի մը պէս անցաւ մեր հայուածքներուն առջեւէն: Մինչեւ հիմա ալ չեմ համոզուած որ ան առ յաւէտ ձգած ըլլայ այս աշխարհը :

Չեմ համոզուած :

Ու հասաւ Ապրիլ 11 – 24ի ոգեկոչումը :

Հանդարտ քայլերով բարձրացաւ բեմ: Ինծի այնպէս թուեցաւ որ կը դողար. ներսիդին կուտակուած յուզումը սարսափելի ըլլալու էր: Սկսաւ խօսիլ. կրակէ յուզումներ եւ բառեր, որոնք թեւեր առած՝ կ'իյնային մեր սրտերուն վրայ : Դադար մը. աջ բազուկը, ուղղած դէպի մեզ՝ ուսէն մինչեւ մատներուն ծայրը կը դողար: Անտարակոյս, ներսիդին կուտակուած յուզումը սարսափելի ըլլալու էր: Յանկարծ գոռաց :— Թուրքը ուզեց ոչնչացնել մեզ. ո՛չ. հայ ազգը անմահ է. մենք պիտի դնենք տապանաքարը անո՛նց վրայ՝ որոնք զայն կ'ուզեն դնել մեր վրայ. ո՛չ. հայ ազգը անմահ է: Լռութիւն:

Սարսուռը՝ թեւ, ոսկոր ու ջիղ առած՝ իջաւ ներկաներուն արեան մէջ. ու ան կը շարունակէր խօսիլ տառապանքէն, աքսորէն, ջարդէն, իր մտաւորական ընկերներուն զոհաբերութենէն :

Չթոյլատրեց ծափը: Ձեռքի գրեթէ աննշմարելի շարժումով մը մերժեց զայն :

Ահաւասիկ մարդը զոր կորսնցուցինք. բարոյական ուժերու կուտակում մը. իսկական մեծութիւն մը:

Կեանքէն եւ մարդոցմէ հիմա հեռու, հանգչէ խաղաղ, սիրելի խմբագրապետ. « Յառաջ »ը չի կրնար մերթ չքալել եւ մերթ ալ չթռչիլ, որովհետեւ դուն անոր հետ ես, որովհետեւ աննուաճելի կամքդ, որ այնքան դիւրութեամբ որեւէ դժուարութիւն կռնակի վրայ կը շպրտէր՝ պիտի շարունակէ առաջնորդել զայն, ինչպէս մեր սէրն ու մեր նուիրումը :

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ՄԵԾ Շ.

Ըսին , թէ ոչ եւս է ան :

Ու տարին ալ անցաւ, երգի մը պէս՝ մութ ու տխուր : Ա՜լ չարձակեց իր խօսքը՝ իբրեւ պատգամ երիտասարդութեան, մտաւորական թէ արհեստաւոր : Սթափումի կոչ՝ թմրած մտքերուն : Վերանորոգման պահանջ : Ահազա՜նգ :

Ինչպէ՞ս կրնայ մեռնիլ սակայն վահավնաշունչ այն խօսքը, որ աւելի քան կէս դար հուր թափեց սրտերու մէջ :

Փոշեթաթաւ գարերու խորերէն կուգար մայրենիքը , որուն սպասաւորելու տառապագին ճգնութեան մէջ գտաւ իր հաւատքը՝ վերականգնելու համար Ցեղը Հայկազանց : Շա՛րժ էր հարկաւոր՝ մասնաւորապէս յլփացած հոգիներու համար . Շաւարշագոյն չա՛րժ մը՝ հիմնովին քանդելու համար ինչ որ փուճ էր ու աւելորդ :

Շաւարշ Միսաքեան Գամփռի մը պէս հրապարակ իջաւ՝ ազգային մեր երկունքի չրջանին . Խառնուածքով յեղափոխական՝ միացաւ շարժումին, իբրեւ դրօշակիր ցեղային ռազմերթի : Իբրեւ ոգի եւ թըռիչք : Մարտակոչ մը՝ խօսքով թէ գործով, ունենալով վաւերական բոլոր յատկանիշները յաղթանակին, որ իրեն համար չէր սակայն, այլ՝ գաղափարին, գաղափարական դանդուածին, սերունդի՛ն ու սերունդներու համար գալիք :

Ուժգնութիւնը ունէր՝ ապրելու համար խռովքներու մէջ եւ դիմագրելու փոթորիկներուն, որոնք արմատախիլ կ'ընեն տուն ու ժողովուրդ : Մթին մեր կեանքին մէջ, երբ հոգիները ցուրտէն կը սարսըռան, ո՞վ պիտի ըլլար այն հսկան , որ իր խօսքին ուժգնութեամբ միայն կարենար արթուն պահել մտքերը եւ շարժումը պահել կանգուն :

Հիասթափ ու չփոթած մարգարէ՜ներուն ի՛նչ նայեցաւ չեշտակի եւ սրտերը կռանելով ցոյց տուաւ անհատական իր տիՄամիզմը, որուն շնորհիւ ստեղծուեցաւ յառաջապահ փաղանգ մը՝ այսօրուան թէ վաղուան համար :

Անուններ՝ որոնց ձայնը կը հնչէ այսօր հրապարա՛կ երու վրայ, ապահովաբար բոց մը խլած են Միսաքեանին շունչէն : Զանգա՛ծ էր պատնէշներ՝ որոնք երիտասարդութիւնը կը բաժնեն հսկաներէն, իշխան հոգիի մը ապացոյցը տալով . — Ինչ որ աւելի յստակ կը դարձնէ խորաթափանց իր միտքը՝ վաղուան համար : Խռովքի ու տառապանքի ցոլածոյ մը դարձած էր իր մէջ ցեղին ապաղան : Հայուն անմահութեան ո՛չ թէ կը հաւատար միայն, այլ՝ կը զգար զայն :

Ժողովուրդ մը՝ որքան ալ ըլլկուած ըլլայ հայրենական իր հողէն, պարտաւո՛ր էր ըլլալու ժառանգորդը Հայուն .— յաւերժութեան երթին : Բաւական էր չարժ տալ սրտերուն, ռազմի տենդով բռնկած այս դարուն հակադրելով հոգեկան ուժգնութիւնը, հրթիռներու համայնակուլ թռիչքին առընթեր ըլլացնելով Հայ Միտքը :

Ինչո՞ւ դարմանալ՝ ի տես երիտասարդութեան չքերթին : —

Ընկերային կեանքը կը պահանջէ մըտքեր՝ որոնք կարենան իշխել, ուղղութիւն եւ ճանապարհ ցոյց տալու համար իրեն : Այնուհետեւ, ապահով է ճամբան :

Բաւական է հսպանցիկ ակնարկ մը նետել .— 1915 : Տեղահանութիւն : Սպանդ : Ցրւում ,

Որմէ ետք՝ ողբի՛ սերունդ մը, ո՛րբ սերունդ մը :

Հալածական այս սերունդին ո՞վ տուաւ այսքան երգ ու խանդ՝ վաղուան երազով :

Ամէնէն աւելի, մտածումները կը կեդրոնանան պարզ, սովորական, բայց միաժամանակ այնքա՛ն խորունկ ու դղրդագին տառի մը վրայ՝

Շ.

Մով մը ցաւ կայ մեր ետին : Յառաջապահ հոյլ մը երիտասարդութիւն՝ ցաւի ծնունդ : Նոր սերունդ մը՝ չանթահարուած իր սրտէն : Եւ ժողովուրդ մը վերջապէս, որուն համար հանքեր են այլեւս իր խօսքերը . հում նիւթ :

1957 Յունուար 26...

Ըսին, թէ ոչ եւս է ան, հնչեցնելէ վերջ երգը՝ համայնական հայերթին... ու կը տեսնեմ զայն հիմա՝ խառնուած մեր չարքերուն, պիրկ ու արի քայլերով դեռ կը քալէ՜ աննահանջ ...

ԱՐՄԵՆՈՒՀ

"ՔԷՐՓԻՃ" ԵՒ "ՄՆԱՑՈՐԴԱՑ"

Ամէն անգամ որ խօսք բացուի ողբացեալ Յ. Օշականի մասին, մեքենաբար միտքս կ'իյնայ « Քէրփիճ »ի պատմութիւն մը :

1923ի չեմ յիշեր ո՛ր ամսուն իրար գտանք Սոֆիայի մէջ :

— Ի՞նչ կը բանիս Ֆիլիպէի մէջ :

— Զէք եւ ուրիշ նպարեղէններ կը ծախեմ : Իսկ դո՞ւն :

— Թուղթ կը մրոտեմ :

— Եկուր շաբաթեր գործի մը ձեռնարկենք :

— Ես գործի մարդ չեմ եղած եւ չեմ կրնար ըլլալ : Առաջին վճիռը հայրս արձակած է :

— Ես կը սորվեցնեմ քեզի : Դժուար չէ : Կը բաւէ որ նազ չընես, այս կամ այն աշխատանքը կատարելու համար :

Եւ առաջարկեց... « Քէրփիճ » շինել մօտակայ արուարձանի մը մէջ :

— Շուկան բանուկ է. մեծ դրամագլուխ չի պահանջեր : Տասը հազար լէվա դուն կը ճարես, նոյնքան ալ ես եւ ուրիշմը, անմիջապէս գործի կը ձեռնարկենք :

Գաղափար մը տալու համար, « Քէրփիճ »ի (աղիւս) արհեստանոց մըն ալ առաջնորդեց, գործնական գիտելիքներ հաղորդելով :

Տեսնելով որ սիրտս տաք չէ, վերադարձաւ Ֆիլիպէ :

Ես Փարիզ եկայ, իսկ ալ տեսն մը զանազան գործեր փորձելէ վերջ, գացած էր Կիպրոս, իբրեւ ուսուցիչ Մելքոնեան հաստատութեան : (Յետոյ Երուսաղէմ, նոյն պաշտօնով) :

Որքա՞ն ուրախացայ որ ջուրն ինկած էր « Քէրփիճ »ի ծրագիրը :

Ո՞վ գիտէ ո՛ւր կեցած պիտի ըլլար Օշական, եթէ խրէր այդ գործին մէջ :

Մինչդեռ, մշակոյթի մէկ վառարանէն միւսն անցնելով, ոչ միայն իր տարրին մէջ մնաց, այլեւ նոխացաւ ու արտադրեց : Նոր, անկոխ գետիններ բացուեցան իր առջեւ, Մատենադարաններու պրպտումով :

Եթէ չեմ սխալիր, այդ միջոցին էր որ, ուրիշ բազմազան արտադրութեանց հետ, յղացաւ « Մնացորդաց »ը : (Տասը հատոր : Միայն երեքը տպուած, մօտ 4000 էջ) :

Միայն այս հոյակապ ստեղծագործութիւնը բաւական էր, ասորական — այսինքն տեւական — աղիւսի մը վրայ արձանագրելու համար իր փառքը :

« *Յառաջ*, 1951 Փետր. 18 ՎԱՀԷ

ՏԱՐԻ ՄԸ ՎԵՐՋ

Դժուար անցաւ տարին :

Դժուար՝ որովհետեւ չկար ան . որովհետեւ կարելի չէր փոխարինել զայն , որովհետեւ այն մարդոցմէն էր, որոնք , տիտանի մը նման, առանձինն յաւագոյնս կը կատարեն քանի մը հոգիներու գործը :

Անփոխարինելի են իր «Մեր Խօսքը » , իր « Օրը Օրինչները, ամենատես ու խորաթափանց իր աչքերը՝ ամէնէն աննշան լուրէն ու յայտարարութենէն մինչեւ ամէնէն կարեւոր յօդուածներուն սրբագրութեան համար :

Բայց, ինչպէս կ'ըսէր Լեւոն Շանթ՝ « Մահը իր ճամբով, կեանքը ի՛ր ճամբով» : Պէտք էր շարունակել սկսուած գործը, հակառակ անանցանելի նկատուած բոլո՛ր դժուարութիւններուն, հակառակ իր բացակայութեան, նաե՛ւ շընորհիւ իր հոգիին մեզի աւանդ ձգած սկզբունքներուն եւ շնորհիւ կամքի մեծզօրութեան :

Ու ահա տարի մըն է, Շ. Միսաքեանի ձեռակերտը, «Յառաջ»ը, կը շարունակուի հրատարակուիլ առանց իրեն :

Փորձենք պահ մը մոռնալ մեր ինքնութիւնը, բարձրանալ հանապազօրեայ մեր ընթերցումէն վեր, ու աշխատինք այս օրուան «Յառաջ»ին նայիլ իր հանգուցեալ հիմնադիրին աչքերով : Եթէ կարենար տեսնել, կարդալ, դատել, ի՞նչ պիտի խորհէր , գոհացուցիչ պիտի գտնէ՞ր իր անհետացումէն վերջ «Յառաջ»ը իրեն արժանի մակարդակի մը վրայ պահելու համար թափուած ճիգերը :

Կը կարծենք՝ այո. որովհետեւ կը ճանչնանք զինքը, գիտենք թէ որքան անվերապահ կերպով կը քաջալերէր նոր բան մը սորվելու, ինքնասրբագրուելու , միշտ քայլ մը աւելի առաջ նետուելու , դէպի կատարելութիւն ձգտելու համար մղուած որեւէ մէկ ճիգ, մանաւանդ երբ այդ բանը կը կատարուէր երիտասարդներու կողմէ :

Արդ, «Յառաջ»ի բեռը, բացի խմբագրականներու պատասխանատուէն, որ արդէն իսկ վարժ եւ փորձառու անձ մըն է, առաւելաբար ծանրացած է երիտասարդներու ուսին. իւրաքանչիւր անցնող օր նոր բան մը սորվելու ծարաւի, իրաւացի քննադատութիւնները եւ շինարար ցուցմունքները միշտ նկատի առնող երիտասարդներ, որոնք իւրաքանչիւր անցնող տարի քայլ մը աւելի՛ յառաջ երթալով , քիչ ատենէն կազմած պիտի ըլլան Էքիփ մը, կորովի, նոր աւիւնով, եւ, ինչո՞ւ չէ, մեզմէ բաժնուող մեծ արժէքներուն ձգած բացը կարելի եղած չափով հետզհետէ լեցնելու հաստատամտութեամբ :

Դժուար ու տխուր անցաւ տարին :

Տխրութիւնը տակաւին պիտի շարունակուի, բայց դժուարութիւնները հետզհետէ պիտի հարթուին :

Երկրորդ ու յաջորդ տարիները, կասկած չունինք, նո՛ր թափի, նո՛ր յառաջդիմութիւններու, նո՛ր յոյսերու տարիներ պիտի ըլլան «Յառաջ»ի համար. միշտ ի սպաս Հայ ժողովուրդին, միշտ ի սպաս Լուսաւորութեան :

Ս. ՇԱՔԷ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Վերջին տասնամեակներու ընթացքին, Ֆրանսայի գաղութը ճանչցաւ հայ մտաւորականներու եւ քաղաքական գործիչներու ամբողջ հոյլ մը : Անոնցմէ ոչ մէկը այնքան խորունկ ժողովրդականութիւն չահեցաւ, որքան Շաւարշ Միսաքեանը :

Այս ճշմարտութիւնը հասկնալու համար պէտք է անցնիլ Ֆրանսայէն, մտնել խոնարհ խաւերէն ներս եւ ստուգել թէ, պաշտամունքի հասնող ինչ սէր եւ գուրգուրանք կար Շաւարշին հանդէպ :

Ու այս, հակառակ այն իրողութեան , որ մեր մեծանուն ընկերը ամէնէն երկար մնաց այնտեղ. պարագայ մը, որ հեղինակութեան մաշումի գլխաւոր պատճառը կը հանդիսանայ մեր իրականութեան մէջ :

Գաղտնիքը այս իրողութեան պէտք է փնտռել Շաւարշին ունեցած երեք գլխաւոր յատկութիւններուն մէջ : Առաջինը՝ ասոնցմէ կը հանդիսանար իր նկարագրի մաքրութիւնը, որ պահեց մինչեւ կեանքին վերջին վայրկեանը : Դիւրին չէր գաղութային մաշող եւ դժուարին պայմաններու մէջ պահել այն բոլոր առաքինութիւնները, որոնք հայ մարդը կը բերէր հայրենի աշխարհէն : Օտար երկիրներու բարքերը, կեանքի դժուարութիւնները կրնային թեքել նոյնիսկ ուժեղ մարդու մը նկարագիրը : Անհրաժեշտ էր ունենալ կրանիթեայ կամք՝ տոկալու համար բազմապիսի փորձութիւններու : Շաւարշ ունէր այդ կամքը ու մնաց այնպէս , ինչպէս որ էր պանդխտութեան ցուպը ձեռք առած վայրկեանին :

Երկրորդ արժանիքը մեր անզուգական ընկերոջ, իր անշահախնդրութիւնն էր : Զրկանքներով ապրիլը եւ նիւթը արհամարհելը իրեն համար կարծես դարձած էր հանգանակ մը : Ուրիշ մը՝ իր կարողութիւններով, նախանձելի դիրք եւ վիճակ ստեղծած պիտի ըլլար : Քիչ չէին պատեհութիւնները՝ տէր դառնալու համար ոչ միայն սեփական մամուլի, այլեւ ամէն յարմարութիւններով օժտուած հաստատութեան մը, սակայն աննկուն հրապարակագիրը քծիծաղով կ'ընդունէր այս ուղղութեամբ իրեն եղած թելադրութիւններն ու առաջարկները :

Ու վերջապէս Շաւարշի մեծագոյն արժանիքը եղաւ իր կորովն ու քաջութիւնը : Թրքական բանտերուն մէջ թէ «Յառաջ»ի գրասեղանին ետեւ՝ ան եղաւ արժանի իր կուսակցութեան սկզբունքներուն եւ յեղափոխական աւանդութեանց :

Շեշտ կը դնենք վերջին այս առաքինութեան վրայ, որովհետեւ Հայու նկարագրին ամէնէն խոցելի կէտն է եղած այս : Որքան ալ վիրաւորուինք մենք մեր մէջ, դարերու մեր կեանքը առաւելապէս յատկանշուած կը գտնենք մշակութային արժանիքներով, մինչդեռ ժողովուրդ մը մարդավայել կերպով ապրելու եւ գոյատեւելու համար նոյնքան պէտք ունի կորովի եւ քաջութեան :

Վերջին պատերազմի տարիներուն, ոչ միայն չուզեց ներկայացող պատեհութիւններէն օգտուիլ, այլեւ փակեց իր թերթը, որպէսզի հարկադրուած չըլլայ գործիքը դառնալու Ֆրանսան գրաւող իշխանութեանց :

Շաւարշ Միսաքեան չէր դողար իր կեանքին վրայ ու կրնար բաց աչքերով քալել մահուան դէմ : Եթէ ազգին բոլոր ղեկավարներն ալ անոր խիզախ ոգին ունենային, այսօր թերեւս տարբեր ըլլար մեր ճակատագիրն ու հանրային կեանքը :

Բոլոր այս արժանիքներով օժտուած յեղափոխականը իր ամբասիր կեանքով եկաւ ցոյց տալու, որ չէր բաւեր միայն անցեալ ունենալ, պէտք էր ունենալ նաեւ ներկան :

Մեր մեծ ընկերոջ կեանքի բոլոր օրերը եղան շիտակ ու անթեք, ահա թէ ինչու համազգային սուգի մը վերածուեցաւ անոր կորուստը :

ԱՐԱՄ ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Վա՜յ անոր որ չի գիտեր տոկալ, լռել ու մարտնչիլ եւ կը տապըլտըկի, կը վարանի գետին մէջտեղը : Ան դատապարտուած է կա՛մ իր մեկնած ափը վերադառնալու, անփառունակ նահանջով մը եւ կա՛մ խեղդուելու ալիքներու մէջ : Սարսափեցէ՛ք այդ ճակատագրէն :

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԱՂԱՓԱՐԻ ՄԱՐԴԸ

Լրանում է մէկ տարին, երբ ընկեր Շ. Միսաքեան փակեց աչքերը հիւրընկալ այս երկրին մէջ:

Անագորոյն մահը հարուածեց ճիշդ այն ժամանակ, երբ աւելի քա՛ն երբեք պէտք ունէինք գաղափարական — նուիրուած մարդկանց :

Գաղափարական մարդկանց սովը զգալի է ներկայ դարաշրջանում: Նիւթապաշտական ուսմունքը եւ կեանքի յարաճուն մեքենայացումը ցամքեցնում են աղբիւրները ներշնչումի, երազի, նուիրումի եւ դարձնում զանգուածները գերի առօրեայի, կենդանական կեանքի, սպառարկուն դրամի, հաճոյքի եւ շուայտ ապրելակերպի:

19րդ դարն եղաւ գաղափարական մեծ ներշնչումների դար: Հայութիւնը եւս մաս կազմեց գաղափարական այդ փաղանգին:

Իր յեղափոխական կազմակերպութիւնները ստեղծեցին նոր Հայը, անօրինակ իր նուիրումով, գաղափարական իր ներշնչումով: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը մասնաւորապէս կարողացաւ ստեղծել տիտանների մէկ սերունդ, որ արհամարհեց ամէն ի՛նչ որ աշխարհային է, առօրեայ, եւ ծառայեց վսեմին, բարձրին, գաղափարականին :

Հայութիւնը 600 տարիների գերութիւնից յետոյ կարողացաւ հոգեփոխուել, դառնալ ազատատենչ մէկ հաւաքականութիւն:

Իր կորիւնները մահն արհամարհելով կերտեցին նոր Հայաստանը, վերածնուող հայրենիքը: Ընկեր Շաւարշ Միսաքեանը հերոսական եւ գաղափարական այդ սերունդին էր պատկանում: Իր կեանքը ողջ, եղաւ նուիրում իր ժողովուրդին, հայրենիքին: Իր խօսքը եղաւ միշտ վսեմ, կամքը անսասան, միտքը պայծառ ու շարունակ ի սպաս իր ժողովուրդին, հայրենիքին :

Անխորտակելի էր իր հաւատքը, անընկճելի իր եռանդը: Երկրէն դուրս թէ երկրի մէջ նա միշտ մնաց պատնէշի վրայ, իբրեւ մարտնչող զինուոր, ի դին հայութեան շահերի պաշտպանութեան: Յաղթանակի օրերին նա եղաւ քարոզիչը վեհանձնութեան, պարտութեան շրջանին տոկունութեան, համբերութեան, ուժերի մէկտեղման :

Իր կուսակցութեան հետ, չլքեց պայքարի ճակատը եւ չեղաւ երբեք ճակատագրապաշտ, համակերպող: Իր խօսքը ու գործը եղան շարունակ աննահանջ, հետեւողական: Իր կուսակցութեան պէս եղաւ առաջնորդը հայապահպանման, հայկական մշակոյթի, Հայաստանի գոյութեան : Ոչ մէկ երեւոյթ այնքա՛ն արժէք եւ նշանակութիւն ունէր իրեն համար քան հայկական շահերը ու ողջ իր կեանքը նուիրեց այդ նպատակին: Երիտասարդ թէ յառաջացած տարիներին՝ նա ամէն ի՛նչ զոհեց յանուն Հայաստանի եւ հայ ժողովուրդի երջանիկ ապագային: Անձնական շահ չունէր, հաւաքական շահը բարձր էր ամէն ինչից :

Իր ջանքերն էին ողջ Հայութիւնը կապել ազատութեան, անկախութեան գաղափարին, երիտասարդութիւնը թրծել գաղափարական քուրայի մէջ, պատրաստ ծառայելու անիրաւուած Հայութեան շահերին :

Իր խիղճը սակարկել չէր գիտեր, իր սիրտը սակայն զգայուն էր խեղճերի, անիրաւուածների հանդէպ, իրական քրիստոնեայի առաքինութեամբ էր օժտուած: Հազուագիւտ էր իբրեւ մարդ, ընկեր, բարեկամ:

Աւա՛ղ քիչ են հիմա նման մարդիկ : Իր բացը երկար ժամանակ պիտի զգանք բոլորս, նոյնպէս իր բարի յիշատակը :

ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻ

ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆԻ ՅՕԴՈՒԱԾԸ

(Շար. Գ. էջէն)

էր: Զէ՛ր գոհացեր հաւատալով ու թեւ տուեր էր, սի՛րտ եւ հոգի՛: Նախապաշարումներ չունէր, սեփական համոզումներ եւ անկանխակալ անկեղծութիւններ դեր կը խաղային իր համակրութիւններուն մէջ: Կողքին եղաւ տաղանդներուն, շնորհքներուն, արժէքներուն. կ'ենթադրէր, որ նպաստ մը պիտի կարենային ըլլալ անոնք՝ հաւաքական մեր կեանքին, գրականութեան, մշակոյթին : Եթէ դառըն յուսախաբութիւններ ունեցաւ, պատճառ ա՛յն եղաւ, վստահօրէն, որ զանոնք չփացնելու իր յօժարութիւնը անձնական շահու եւ հետաքրքրութեան բոլոր մարդկային տկարութիւններէն զերծ էր, անխառնօրէն անանձնական եւ հանրային : — Գնա՛ց, ու իրեն հետ տարաւ մեր կեանքին մէջ հազուագիւտ այդ արժանիքը: Ուրիշ սուղ արժանիքներու հետ: Անփոխարինելի արժանիքներու հետ:

Գնա՛ց, բայց մնա՛ց:

Պէյրութ, 1958 Յունուար

ԻՐ ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄԵՐԸ

Տարի մը արդէն՝ 24 Յունուար 1957: Կը յիշեմ եղերական այդ օրը : Գիշերը, ուշ ժամանակ, Օր. Միսաքեան լուր տըւած էր թէ հայրը անակնկալ անհանգստութիւններ ունեցած էր, եւ թաղին բժիշկը յոռետես կարծիք մը յայտնած էր արդէն: Երկար-ճամբայ մը կտրելով ժամը 11ը անց հասանք Պէքոն : Ինծի կ'ընկերանային Ներսէս Տակառեան եւ քոյրը, Թոդա, ինչպէս եւ Յովիկ Եղիազարեան : Հասանք՝ երբ արդէն տարաբախտ Շաւարշը փոխադրուած էր հիւանդանոցին կառքին մէջ: Մութին մէջ տեսայ իր դունատ դէմքը, գրեթէ հոգեվարքի մէջ, եւ զգացի այն անտեսանելի բայց իրական անձկութիւնը, զոր ամէն բժիշկ կը զգայ ճակատագրական կացութեան մը առջեւ:

Հետեւեցանք, ուրեմն, կառքին մինչեւ Պօժոնի հիւանդանոցը: Ճամբու ընթացքին ընկերներս կանխահաս հարցումներ կ'ընէին, որոնց անորոշ պատասխաններ կուտայի: Վերջապէս հասանք հիւանդանոց եւ կրցանք քննել հիւանդը հերթական բժիշկին, ինչպէս եւ Տոքթ. Սագրըզի հետ, երիտասարդ հայ բժիշկ մը, որ մեզի կ'ընկերանար տունէն մինչեւ հիւանդանոց: Բայց, աւաղ, այս քննութիւնը եւս եկաւ հաստատել առաջին տպաւորութիւնս: Արդարեւ ուղեղի կարեւոր երակ մը պայթած էր, եւ վիճակը կը յայտնաբերէր նաեւ կարգ մը նշաններ, որոնք յուսահատական կերպով կը ծանրացնէին մեր նախատեսութիւնը : Յուզումով ներկայ եղայ իր փոխադրութեան սենեակի մը մէջ ուր առողջական խնամքներ կը տրուէին, արիւն եւ այլ քննութիւններ ընելու եւ տեղաւորելու համար: Խոր յուզումով կը յիշեմ իր սփրելի աղջկան վիշտով համակուած դէմքը, երբ իր հայրը կը համբուրէր:

Զինաթափ եղած դաժան իրականութենէն՝ վերադարձանք Միսաքեաններուն բնակարանը, ուր Տիկին Միսաքեան, աչքերը կարմրած, խոր անձկութեամբ՝ յոյսի բառեր կը փնտռէր մեր շրթներուն վրայ: Անդին Օր. Տակառեան պարզ բառերով կ'աշխատէր յուսալու պատճառներ գտնել: Կը հիանայի Յովիկ Եղիազարեանի համոզիչ խօսքերուն վրայ: Կը պնդէր խոր հաւատքով թէ մեծ Շաւարշը չէր կրնար մեռնիլ, թէ շուտով կրկին ձեռք պիտի առնէր գրիչը, գաղափարական ճակատի վրայ շարունակելու համար պայքարը: Հաւանական ապաքինման մը մտածումը բարելաւած ըլլալով մթնոլորտը, Արփիկը սկսաւ պատմել թէ ինչպէս սկսաւ տագնապը :

Ամէն նոր փոս որ կը բացուի, կոչ մըն է, ճիգ մը աւելի փորձելու, յանձնառութիւն մը աւելի ստանձնելու, որպէս զի կտրուած ճամբան աւելի զարգանայ եւ ամրանայ, մէկ սերունդէն միւսը :

Ն.

Շաւարշ Միսաքեան ամէն օրուան պէս ձգած էր խմբագրատունը, Հինգշաբթի գիշեր: Սովորականէն աւելի զուարթ՝ տուն վերադարձած էր, ճաշած: Երբ կը պատրաստուէր պառկելու, անբնական նշաններ ցոյց տուած էր, մտահոգելով ընտանիքը: Հասած էին դրացիները : Գլանիկ մը վառած էր բայց չէր խօսեր: Խօսելու կարելիութիւնը չէր կորսնցուցած բայց ինչպէս կ'երեւէր միտքերը ամփոփելու ի վիճակի չէր: Եւ երբ կը պնդէին թէ «բան մը ըսէ», պատասխանեց «ի՞նչ ըսեմ», համակերպած ժպիտով մը: Եւ ուշի ուշով կը հետեւէր ներկաներու բոլոր շարժումներուն, մանաւանդ հեռաձայնին որուն կառչած էր աղջիկը : Քանի մը վայրկեան վերջ, մինչ Արփիկը եւ Պ. Ալալէմճեանը կ'երթային Փարիզ՝ բերելու Նարդունին, ունեցաւ առաջին եւ ծանրակշիռ տագնապը: Փոխադրուեցաւ անկողինը: Մնացեալը ծանօթ էր մեզի :

Յաջորդ առաւօտ եւ շնորհիւ Ամերիկահայ բարեկամներու միջամտութեան, փոխադրուեցաւ Ամերիկեան հիւանդանոց, միշտ մահաքունի մէջ: Կը յիշեմ մանաւանդ Կարպիս Ալէմշահը, որ խորապէս զգացուած էր այս տխուր անակնկալէն : Փարիզի մեծագոյն մասնագէտները մնացին իր գլխուն վերեւ, բայց մահը յաղթեց : Մեծ Շաւարշը մեռաւ, առանց գիտակցութիւնը վերագտնելու, շաբաթ առաւօտ ժամը 11.15ին :

Տաղանդաւոր հրապարակագիր, միջազգային անվիճելի արժէքով, ան առաջնակարգ դեր խաղացած է հայ ժողովուրդի պատմութեան մէջ, վերջին 50 տարիներու ընթացքին: Ամէն օր սնուցանելով իր ընթերցողները եւ իր ժողովուրդը նոր գաղափարներով: Զէր մնացած նեղմիտ եւ ամուլ ազգայնականութեան մը գետնին վրայ: Կը քարոզէր ուժգին ձեւով թէ կարելի է հայրենասէր ըլլալ, բայց եւ մնալ ազատական: Ինք որ առաջիններէն եղած էր ըմբռնելու յառաջադէմ գաղափարները եւ սկզբունքները, կ'ուզէր իր սովորական պայծառութեամբ, որ մեր երկիրը դառնայ անկախ, ըլլայ երկիր մը՝ ուր տիրապետեն ընկերային արդարութիւնը, իրաւունքը եւ ազատութիւնը :

Տոքթ. Ա. ԱԲԳԱՐԵԱՆ

Ի՛ՆՉՊԷՍ ՃԱՆՉՑԱՅ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԸ

ԵՍ ԵՐԲ ՊՈԼԻՍ *հասայ, Շաւարշ Միսաքեան իմ հայրենակիցներէն Լեւոն Ղարիբեանին հետ, Պոլսոյ կողմը, խանի մը մէջ, գրավաճառի խանութ մը ունէր, ուր կարելի էր գտնել Թիֆլիզի, «Դրօշակ»ի հրատարակութիւնները եւ այլ յեղափոխական գրականութեան մաս կազմող գիրքեր, ինչպէս եւ սեփական հրատարակութիւններ՝ Ա. Ահարոնեանի, Ա. Իսահակեանի գործերէն, նաեւ՝ թարգմանական գիրքեր, որոնց թարգմանութիւնը կատարած էր Լ. Շանթ :*

Նոյն օրերուն, Շաւարշին հրապարակագրական շնորհքին հետ, նկատելի էր նաեւ գիրքերու առեւտրական ասպարէզին մէջ ցոյց տուած հոտառութիւնը եւ գործնական ջիղը: Սակայն, պէտք է ըսել, որ Շաւարշ գրքի առեւտրական ասպարէզին մէջ կը պահէր գաղափարական սկզբունքներու եւ մաքուր նկարագրի չեշտուած գիծը, որմէ շատ մը գրավաճառներ եւ հրատարակիչներ ընդհանրապէս զուրկ էին Պոլսոյ մէջ :

1910ին, Սկիւտարի Հ. Յ. Դ. կոմիտէի նորընտիր վարչութեան անդամ էին Շաւարշը, Ազարիկը, Սմբատը, Թորոսեանը եւ տողերս գրողը: Որով՝ գրավաճառանոցին մէջ իմ ունեցած հանդիպումներէս վերջ, պատեհութիւն կ'ունենայի կուսակցական աշխատանքներու մէջ, հանդիպելու Շաւարշին :

*Կոմիտէն, բացի կուսակցական ներքին կազմակերպչական աշխատանքներէն, կը հոգատարէր նաեւ իրեն ենթակայ «Րաֆ*ֆի լսարան – ընթերցարանը »:

Երբ « լսարան – ընթերցարան » կ'ըսենք, պէտք է բաւական ճշգրիտ իմաստով հասկնալ, որ ո՛չ մէկ նմանութիւն ունէր անցեալի ակումբներուն հետ: Երկյարկանի գեղեցիկ շէնք մըն էր, որ ժամադրավայրը դարձած էր ուսանողներու եւ կրթուած երիտասարդներու: Պարբերաբար հոն կը կազմակերպուէին դասախօսութիւններ, հանդէսներ եւ վիճաբանական ժողովներ, իսկ առաջին յարկը յատկացուած էր ժամանցի, հանդիպումներու եւ ընթերցանութեան :

Կոմիտաս վարդապետի երգչախումբին շնորհալի աշակերտներէն Վարդան Սարգիսեանը եւ Միհրան Թումաճանեանը այդ շէնքի մնայուն աթոռակալներէն էին՝ միշտ զբաղած ըլլալով ձայնագրուած երգերու ուսումնասիրութեամբ :

Այս դաստիարակիչ մթնոլորտին մղիչ գլխաւոր ուժերէն մէկը Շաւարշն էր : Իրեն յատուկ բծախնդրութեամբ յայտագիրներու կազմութեան մէջ ան կ'ապահովէր ձեռնարկներու յաջողութիւնը, որուն հետեւանքով « Լսարան – Ընթերցարան »ը միշտ շրջապատուած մնաց դաստիարակիչ եւ պոլսեցի գաղափարական խանդավառ երիտասարդութիւնով :

Շաւարշ զուարթ տրամադրութիւններով կը մասնակցէր նաեւ ընկերական ուրախ ժամանցներուն: Յիշատակելի է մասնաւորապէս մեր հաւաքոյթներէն մէկը, որքան կը յիշեմ, Նոր տարուան առթիւ, ուր մինչեւ լուսաբաց մնաց, երգեց ու պարեց Կոմիտասի բերած հայ ժողովրդական երգերով, շուրջպարերու ընթացքին :

Յոյսի, խանդավառութեան օրեր էին : Հռչակուած «Սահմանադրութեան» ընձեռած «ազատութեան» բարիքները առաւելագոյն չափով օգտագործելու անհամբեր ճիգեր կ'ըլլային: Արտասահմանէն Պոլիս լեցուած էին հոյլ մը մտաւորականներ եւ յեղափոխական գործիչներ, ինչպէս նաեւ գաւառացի ուսումնատենչ երիտասարդներու հոծ բազմութիւն մը : Նոր գաղափարներ, նոր գրականութիւն եւ մամուլ: Բովանդակ հայ կեանքը *ելեկտրականացած էր կարծես՝ բռնապետական երկար տարիներու մտաւոր եւ հոգեկան ճնշումէն ձերբազատուած :*

Շաւարշ մէկն էր անոնցմէ, որ խանդավառութեամբ եւ նորեկներուն *հանդէպ հիացմունքով, իր ուժերուն առաւելագոյն բաժինը նետած էր այդ հնոցին մէջ, որուն նպատակը, ձգտումն էր նոր կաղապար, նոր դիմագիծ մը տալ հայ ժողովուրդին, եւ պայքարի, աշխատանքի մղել նորահաս երիտասարդութիւնը՝ էապէս ջնջելու համար համիտեան բռնակալութեան թողած նկարագրային աղետալի հետքերը մեր ժողովուրդին վրայէն: Բծախնդրութեամբ եւ բարեխղճութեամբ ան շարունակեց կատարել իրեն յանձնուած պարտականութիւնները ինքնամփոփ նուիրումով մը, անտարբեր՝ շրջապատի տրամադրութիւններուն հանդէպ, եւ իր պատուաւոր տեղը ունեցաւ մամուլին եւ հանրային կեանքի ղեկավարութեան մէջ: Նկարագրի այս ցայտուն գծերուն շնորհիւ էր, դարձեալ, որ յետագային ան կարողացաւ Փարիզի մէջ «Յառաջ»ի հրատարակութիւնը տեւականացնել՝ յաղթահարելով նիւթական եւ այլ բազմաթիւ դժուարութիւններ :*

1915 Ապրիլ 11/24ի երեկոն, Բարսեղ Շահպազ պիտի գար Մաքրիգիւղ՝ մասնաւոր ժողովի մը համար: Մինչեւ վերջին գնացքը սպասելէ յետոյ, տղաքը մեկնեցան իրենց տուները:

Յաջորդ օրը, կիրակի, ցրուիչները «Ազատամարտ»ը չբերին մեր գիւղը: Երբ մեր կողմէ Բերա ղրկուած տղան վերադարձաւ, կացութիւնը ընդհանուր կերպով պարզուեցաւ, բայց տակաւին չունէինք ձերբակալութեանց բնոյթին, ծաւալին ու չափին մասին:

Տիկին Բրաբիոն Սրուանձտեանցը մեզի հետ կապ պահող եւ փոխադրութիւններ կատարողներէն մէկն էր: Անոր եւ ուրիշներու միջոցաւ կարելի եղաւ ստուգել, թէ ձերբակալութիւններէն խուսափած էին Շաւարշը, Մերճանօֆը, Վ. Մարտիկեանը, Բարթող Զօրեանը (Ծիրայր), Յովհ. Զէօկիւրեանը, Տիգրան Պաղտիկեանը եւ ուրիշներ :

Քանի մը օրուան ընթացքին, Շաւարշը եւ Մերճանօֆը կապ հաստատեցին ինծի հետ: Հանդիպում մը ունենալու համար ժամադրավայր նշանակած էին Թաքսիմի սրճարաններէն մէկը, ուր Շաւարշ պիտի սպասէր ինծի :

Ներս մտայ ընդարձակ «Կազինօն» եւ քիչ վերջ առանձին առանձին դուրս եկանք իբրեւ անծանօթներ :

Այս դէպքը անհրաժեշտ համարեցի ներկայացնել, որպէս զի պարզ ըլլայ թէ ձերբակալութեանց յաջորդող առաջին օրերուն մեզմէ եւ ոչ մէկը կրցած էր գուշակել եւ չափել թրքական դաւին խորութիւնը, տարողութիւնը եւ հրէշային կողմերը: Այսպիսի անգիտութեան մը հետեւանքով էր, որ Բարթող Զօրեանն ու Տիգրան Պաղտիկեանը յաջորդ քանի մը օրերուն ձերբակալուեցան փողոցներուն մէջ:

Հետզհետէ զգուշութիւնները կրկնապատկեցինք, եւ Շաւարշ այլեւս ցերեկ

ԱՅՆ ԳԵՂԵՑԻԿ ՕՐԵՐՈՒՆ ...

Այն գեղեցիկ օրերն էին ոչ միայն Պոլիսը, իր բացառիկ բնութեամբ ստեղծուած մթնոլորտով, որ բանաստեղծներ կը հասցնէր, ինչպէս ճերմակ մարգարտածաղիկներ եւ կարմիր հարսնուկներ Սկիւտարի ընդարձակ դաշտերուն մէջ, այլեւ Սահմանադրութեան օրերուն ըստեղծած Պոլիսը :

Մէկ օրէն միւսը Պոլիսը ընդարձակուեցաւ եւ բազմապատկուեցաւ ազատութեան շունչին տակ :

Մեզի համար այդ շրջանը մեր կեանքին ամէնէն սկիզբին զուգադիպեցաւ : Հազիւ Համիտեան շրջանին լուծը գլացած՝ արդէն մտանք երանաւէտ եւ անհուն խոստումներով հորիզոններ ունեցող նոր շրջանի մը մէջ:

Անշուշտ ինչ ալ ըլլայ, կեանքը շատ երկար երջանկութիւն ցոյց չի տար մարդերուն: Չափազանց ժլատ է: Բայց մարդերը միշտ կը խաբուին: Այդ խաբուելու կարողութիւնը մարդոց լաւագոյն յատկութիւններէն մէկն է: Ուրեմն խաբուեցանք, եւ սկսանք ամբողջ կութեամբ ապրիլ այդ խաբկանքը ...

Այդ օրերուն էր որ երիտասարդ Շաւարշ Միսաքեանը յայտնուեցաւ իբրեւ մեր բարձրաբերձ Սկիւտարին ամէնէն տիրողներէն մէկը:

Իր մասին այդ օրերէն առաջ ալ լսած էինք բանաստեղծ Հրանդ Նազարեանէն, որ իր մտերիմ բարեկամն էր : Հրանդ Նազարեանը սապէս կ'արտայայտուէր իր մասին — « Շաւարշ Միսաքեանը ... ամբողջովին ռուսական գրականութեամբ սնած ...»:

Ռուսական գրականութիւնը նոր մտած էր ընթերցողներուն մէջ: Թոլսթօ, Տոսթոեւսքի եւ Մաքսիմ Կորքի, հեռաւոր, նոր եւ տարօրինակ կը թուէին մեզի :

Ուրեմն, Շաւարշ Միսաքեանը այդ գրականութեամբ սնած էր ... որքան տարբեր եւ տարօրինակ պէտք էր ըլլալ ...

Եւ սահմանադրութեան օրերուն այդ մակդիրին տակ է որ կը հետեւէինք իրեն:

×

Այդ գեղեցիկ օրերուն էր որ ես ալ սկսայ գրել: Պոլիսը լեցուած էր մեր ամէնէն մեծ գրագէտներով: Բախտ մըն էր սկսիլ գրել եւ գնահատուիլ այդ տեսակ մթնոլորտի մը մէջ :

Ռուբէն Զարդարեանը «Ազատամարտ»ի Կիրակի օրերու առաջին սիւնակը ինծի յատկացուցած էր: Օր մը «Ազատամարտ» գացի եւ ուղղակի մտայ Շաւարշ Միսաքեանին գրասենեակը: Առաջին անգամն էր որ մօտէն կը տեսնէի զինքը:

Հոն էր նաեւ գրագիտուհի Տիկին Անայիսը: Ան Միսաքեանին կարեւոր բաժինք մը ունենալ կը թուէր: Բայց ես բաժինք մը չունէի. այլ գացած էի պարզապէս զինքը տեսնելու եւ կարծեմ ինքզինքս ալ իրեն ցոյց տալու : Բայց ան զիս չփաղաքշեց ուրիշներուն պէս: Ատիկա շատ լաւ կը յիշեմ ...

×

Անկէ տարիներ վերջ, երբ դարձեալ Փարիզ եկայ, 1932ին, Յառաջ կը հրատարակուէր: Շաւարշ Միսաքեան ուզեց որ յօդուած տամ իրեն: Մինչեւ այդ ատեն՝ բանաստեղծութիւն միայն գրած էի: Այդ աշխատակցութեանս առիթով է որ լրագրութեան ձեւ մը ստեղծեցի ես ինծի:

Տարիներու ընդհատումներէ յետոյ, երեք տարի առաջ, վերանորոգուեցաւ աշխատակցութիւնս «Յառաջ»ին: Կրնամ ըսել որ Շաւարշ Միսաքեանին հետ աշխատակցութեանս այս շրջանը, Փարիզի մխիթարութիւններէս մէկը եղաւ :

Կրնայի Թուղթին առջեւ նստիլ, եւ ուզածս եւ զգացածս ըսել: Վստահ էի որ Շաւարշ Միսաքեանին գրական ճաշակին եւ յանդուգն ոգիին հետ կապուած էր գրելիքս: Ան առանց տատամսելու գիտէր թէ ո՛րը լաւ է, ո՛րը ճիշդ է, եւ թէ ժողովուրդը ի՞նչ կը պահանջէ եւ կը սիրէ : Հազուագիւտ խմբագրապետ մը :

×

Վերջին անգամ զինքը տեսայ «Արաքս» տպարանը: Մարմինով եւ հոգիով գրասեղանին վրայ ինկած, օրուան խմբագրականը կը գրէր: Օրուան կարեւոր պահն էր աս:

Տատամսեցայ, բայց եւ այնպէս մօտեցայ իրեն, եւ ձեռքս իր գրող ձեռքին վըրայ դրի ...

Վեր առաւ գլուխը, եւ ինծի լայնօրէն ժպտեցաւ ... այն գեղեցիկ օրերուն նըման ...

ՄԱՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ԳԻԾԵՐ

... ինքն ալ քիչերէն մէկը :

Մէկը որ իր բարդ նկարագրով, մտածումներով, համոզումներով, անգամ ամենասովորական նախասիրութիւններով եւ ցանկութիւններով՝ երբեք նման չէր ուրիշներուն : Մնաց միշտ ինքնատիպ, անհատականութիւն մը:

Մեծ եւ բացառիկ դէմք մը արդարեւ :

Եւ այս պատճառով ալ, սխալ պիտի ըլլայ ըսել, որ ան լայն բազմութիւններու համար մնաց անըմբռնելի եւ նըւազ ծանօթ՝ իր անհատականութիւնը բնորոշող գլխաւոր յատկանիշներով :

Ասով հանդերձ եղաւ պաշտամունքի կուռքը բոլորին, խորհրդանիշը՝ հայ հանրային մարդու լաւագոյն բարեմասնութիւններուն եւ առաքինութիւններուն :

×

Հայը եւ Դաշնակցականը :

Հայ էր, լրիւ եւ ամբողջական Հայ :

Հպարտ՝ մեր ազգային մեծագոյն արժէքներով :

Պաշտամունք ունէր մեր անցեալի փառաւոր հարստութիւններու՝ լեզուի, գրականութեան, ճարտարապետութեան եւ մշակոյթի բարձր եւ անկրկնելի արժէքներու հանդէպ :

Կ'ընդվզէր քրիստոնէական համակերպումի մեղկ հոգեբանութեան դէմ: Անկէ ալ, իր արգահատանքն ու ատելութիւնը բո՛լոր «տեսակի» անտարբեր, անփոյթ և իրենց անձնական նեղ պատեանին մէջ կծկուածներու դէմ ։

Կ'արհամարհէր ստրկամոլը, լրվաճ-թէնները եւ ամէն կարգի տէօնմէները:

Անկուսակցականի հանդէպ ուշադիր էր եւ յարգալիր. անզիջող՝ «չէզոք»ներու եւ հայ իրականութիւնը «վերէն դիտող»ներու հանդէպ :

« Ամէն ինչ Հայաստանի եւ ազգապահպանումի համար» նշանաբանը իրն էր :

Կը սիրէր «մեր մինուճար հայրենիքը»: Զայն վստահ կը նկատէր մեր ժողովուրդի Թափած արիւնին, մասնաւորապէս, օրհասական այն մեծ պայքարին, երբ «Ամբողջ ժողովուրդ մը կրակը նետուած էր» փրկելու համար Արարատեան դաշտի մէջ օղակուած Հայութիւնը:

Տեւականօրէն խարազանելով հանդերձ համայնավարական աղիտաւոր տիրապետութիւնը եւ հակահայ գործունէութիւնը, երբեք չանտեսեց մեր երկրի մէջ կատարուած բարենշան փոփոխութիւնները :

Ներքին եւ արտաքին դժուարութիւններու դէմ պայքարը կը նկատէր ամէն Հայու սրբազան պարտականութիւնը: Ամենափոքր ճիգն իսկ մօտ էր իր սրտին :

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

(Շարունակութիւնը կարդալ 8րդ էջ)

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏԸ

Մէկ կայ՝ որ հազար կ'արժէ,
Հազար ալ կայ՝ որ մէկ չարժէ :

Այս առածը առանց չափազանցելու ըսենք մեր ողբացեալ ընկերոջ Շաւարշ Միսաքեանին : Որպէս Դաշնակցական, խորհող միտք, անմրցելի գրիչի տէր, անկաշառ Հայ, խորապէս հայրենասէր, Հայ լեզուի արթուն պահակ ու պաշտպան :

Մէկ տարի է, որ մեր սիրելի Ընկեր Շաւարշը բաժնուած է մեզմէ: Մեր սիրելի « Յառաջ»ին ամէնօրեայ կենդանի «Մեր Խօսք»ը չենք կարդար, ցաւը ու կսկիծը մեծ է :

Երիտասարդական եռանդով իր խօսքը բեմերէն ըսաւ, թերթերով գրեց, միշտ պատնէշին վրայ եւ ամէնքէն առաջ, յանուն անբաժանուած հայրենիքի ամբողջական, վերջնական ազատութեան:

Իր յարաճուն եռանդին ու հաւատքին աղբիւրն էր հայ ժողովուրդի տառապանքը, մանաւանդ զոհաբերութիւնը մարտական դասին, որոնց հանդէպ մասնաւոր յարգանք ու հիացում ունէր :

Բայց աւա՜ղ, այսօր, իր կենդանի խօսքէն զրկուած ենք:

Անոնք, որ մօտէն ճանչցած են զինքը, կարելի չէ որ մոռնան իր պրպտող եւ խօսուն աչքերը, վայրի մը մեղմ նայուածքը: Կարծես կը հարցնէր թէ ի՞նչ կ'ընես, ի՞նչ կայ, ձեր ծաղկոցը ի՞նչ պէս է, շատ աշակերտ ունի՞ք: Ասոնք էին իր սովորական հարցումները, ամէն անգամ որ հանրային գործերու մէջ գտնուող ընկեր մը կամ բարեկամ հանդիպէր իրեն :

Երբ «Յառաջ»ը Տէր Յակոբեանի տպարանը կը գտնուէր, Աղբիւր Սերոբ խումբի ընկերներուն ժամադրավայրն եղաւ խմբագրատունը, եւ մեր խումբի ընկերներէն եօթը հոգի ժամանակ առ ժամանակ աշխատեցան իբրեւ կամաւոր բանուոր «Յառաջ»ի մէջ :

1945 Ապրիլ վերջին ընկեր Գորգիկեան լուր տուած էր ինծ, որ իրեն հետ երթայինք «Յառաջ»ի խմբագրատունը, քիչ մը մաքրութիւն ընելու, քանի որ «Յառաջ»ը պիտի վերահրատարակուէր: Ուրախութեամբ սկսանք մաքրութեան: Տարիներու փոշին եւ առաստաղէն հոսած անձրեւի ջուրը փճացուցած էին «Յառաջ»ի հաւաքածոները : Կը քննէր կը դարձնէր ու կ'ափսոսար:

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

(Շարունակութիւնը կարդալ 8րդ էջ)

ատեն դուրս չելաւ իր Թաքստոցէն: Սամուէլ Դարբինեանին հետ կը պատրաստէր տեղահանութեան հատուկոտոր տեղեկութիւնները՝ արտասահման հասցնելու համար :

Անվախ էր Շաւարշ: Վերակազմեալ Հնչակեաններուն կողմէ առաջարկուած հանդիպումին վայրը եկաւ, իր բնորոշ բծախնդրութենէն եւ մտահոգութենէն մղուած, որպէս զի անձնապէս, ծանօթանար համաձայնութեան ոգիին ու տառին եւ Այաշէն ստացուած հեղինակաւոր ընկերներուն հրահանգը պարտադրէր նաեւ անոնց: Սակայն, Վեր. Հնչակեաններու ներկայացուցիչները չեկան իրենց իսկ առաջարկած հանդիպումին ներկայ ըլլալու: Դիւրին չէր այն դժոխային օրերուն Թաքստոցներէն դուրս գալ եւ, ձերբակալուելու վտանգին ենթարկուելով, ժողովի նստիլ :

Կացութիւնը օրէ օր կը վատթարանար: Հետզհետէ ոստիկանութեան ձեռքն ինկան Մերճանօֆը, Ս. Դարբինեանը, Սկիւտարի Գաբրիէլը, Յովհ. Ջէօկիւրեանը եւ ուրիշներ :

Կառավարութիւնը Պոլսոյ մէջ տենդագին սկսաւ հաւաքել նաեւ գաւառացի ամուրի երիտասարդները, որոնք զանազան պատճառներով դերծ մնացած էին զինուորական ծառայութենէն: Գաւառներէն հասած պատահական նոր լուրերը կը հաստատէին կատարուող ահաւոր ողբերգութիւնը երկրին մէկ ծայրէն միւսը :

Վրէժխնդրական տրամադրութիւնը արդէն սկսած էր խմորուիլ: Փորձուած էին տղաք, իրենց հետ ունենալով յանդուգն երիտասարդներու համամտութիւնը, զանազան ծրագիրներ մշակելու եռեւէք էին, որոնց գործադրութեան հետեւանքները կրնային ճակատագրական դառնալ նաեւ Պոլսոյ հայութեան համար: Շաւարշի բուռն ընդդիմութիւնը, յենուած Այաշի ընկերներուն անառարկելի հրահանգին վրայ, արգելք հանդիսացան յախուռն քայլերու :

Քառասուն տարիներ վերջ, երբ կը յիշեմ արիւնակալ աչքերով մեր վրէժխնդիր տղոց պահանջները եւ Շաւարշին որոտաշունչ ընդդիմութիւնը եւ զգուշաւոր կեցուածքը, աւելի եւս կը պայծառանայ անոր դէմքը, որպէս ղեկավարի՝ արհաւիրքի այն օրերուն :

×

Արտասահմանի հետ մեր կապերը խզըւած էին: Կացութիւնը հետզհետէ աւելի կը ծանրանար: Խուզարկութիւնները եւ ձերբակալութիւնները կը շարունակուէին: Շաւարշին արտասահման մեկնումին որոշումը տրուած էր: Փախուստի միջոցներուն ապահովութիւնը պէտք էր ստուգել:

Անհրաժեշտ համարուեցաւ, որ ես տեսնուիմ Մուրատի եղբօր հետ, որ կապուած է եղեր նման գործերու հետ, եւ որուն անունը հաղորդուած էր Շաւարշին: Յոյս ունէինք անկէ ճշգրիտ տեղեկութիւններ ստանալ, մինչեւ նոյն պահը կատարուած փախուստներու ապահովութեան եւ միջոցներուն մասին:

Իմ տեսակցութիւնս վստահութիւն չներշնչեց ինծի, երբ մանաւանդ նկատեցի որոշ հարցումներուս իր տուած չփոթեցուցիչ պատասխանները : Աւելին, առաջին տեսակցութեանս պահուն իսկ բուն հարցէն խուսափելով ան յայտնեց, որ իր բնակարանին մօտ արձակուրդի գացած գերմանական պահակախումբէն ութ հըրացաններ վերցնելու դիւրութիւններ ունէր, եւ կ'առաջարկէր այդ հրացանները փախցնել իր գործակցութեամբ :

Ի հարկէ, կտրուկ մերժեցի՝ յայտարարելով, որ մենք նման գործերով շահագրգռուած չենք :

Ստացած անձնական տպաւորութիւնս նոյն իրիկունը հաղորդեցի ընկերներուն եւ Շաւարշին: Ու թէեւ երկրորդ տեսակցութիւն մըն ալ խոստացած էի իրեն, սակայն, ի վերջոյ ես այլեւս խուսափեցայ այդ մարդուն հանդիպելէ :

Շաւարշ իր միջոցներով շարունակեց փախուստի ճանապարհը պատրաստել եւ վերջնական կարգադրութիւնները ըրաւ Վլատիմիրին հետ: Մեկնումին օրը, վերջին տեսակցութիւն մը Շաւարշին հետ ունենալու համար, հաւաքուեցանք իր պահուած բնակարանը: Ներկայ էին Գիթլիսցի Մուշեղը, Խօսրով Գապաեանը, Տիկին Բրաբիոն Սրուանձտեանցը, «Ազատամարտ»ի Կարօն եւ կարծեմ Արմենակ Շալճեանը :

Շաւարշ պատրաստուած էր իրեն հետ տանելու երկու տետրակները եւ առըրճանակը: Ընկերները համաձայն չէին: Իր փախուստը առաջինը ըլլալով՝ մենք անհրաժեշտ կը համարէինք նախ ծանօթանալ ճամբորդներուն եւ պայուսակներուն խուզարկութեան ձեւին ու խստութեան չափին : Այս պատճառով իսկ նպատակայարմար կը գտնէինք, որ տետրակները զրկուէին իրմէ յետոյ մեկնելիք ընկերներէն մէկուն հետ :

Սակայն, Շաւարշ չուզեց տեղի տալ : Ի վերջոյ, Խօսրովի պնդումին վրայ, Շաւարշ իրեն յատուկ կատակելու ձեւովը ըսաւ.

— Եթէ ես բռնուիմ, ասոնք ալ հետս թող բռնուին :

Իրողութիւնը պարզ էր: Լրագրողի իր բնորոշ գիծերէն Թելադրուած՝ ան չէր ուզեր բաժնուիլ տետրակներէն, որոնց մէջ ունէր ծածկագիր եւ կիսածածուկ գաւառներէն ստացուած տեղեկութիւններ եւ Պոլսոյ մէջ գոյութիւն ունեցող կազմակերպութեան եւ ընկերներուն գործունէութեան շուրջ մասնակի արձանագրութիւններ: Կ'ուզէր իր հետ ունենալ արձանագրութիւնները, որպէս զի առանց ապաւինելու իր յիշողութեան վրայ՝ կարենայ ճշգրտօրէն մարմիններուն ներկայացնել տիրող ընդհանուր կացութիւնը, իսկ հրատարակելի մասերն ալ յանձնել մամուլին:

Վախճանը ծանօթ է արդէն: Սխալ է ոմանց գրածը, որ իբր թէ երկու երեք օր անորոշութիւն տիրած է ձերբակալութեան կամ ապահով Պուլկարիա հասնելու խնդրին շուրջ :

Մուշեղը եւ Կարօն գաղտուկ հետեւած էին Շաւարշի կառքին: Եւ հազիւ 1 — 1ուկէս ժամ վերջ, երբ մենք կը սպասէինք անոնց լուրին, հեւ ի հեւ եկան եւ յայտնեցին թէ՝ «կառքը շիտակ քարափի պահականոցը տարա՛ւ» Շաւա՛րշ ձերբակալուած էր՝ Վլատիմիրի իսկ դաւադրութեամբ :

Տնեցիներուն լաց ու կոծին մէջ Տիկին Բրաբիոնի անձնուէր օժանդակութեամբ, Թուղթէ ծրարներ եւայլն այլուր փոխադրելէ յետոյ, հապճեպով հեռացանք տունէն: Կը վախնայինք, որ անմիջապէս խուզարկութեան կրնար ենթարկուիլ բնակարանը :

Խօսրովի յայտարարութեան վրայ — « առժամաբար ամէն ոք իր գլխու ճարը պիտի նայէր »:

Բայց կարելի չէր :

Մնացածը առանձին եւ ընդարձակ յուշագրական նիւթ է, որ ներկայ գրութեանս սահմաններէն դուրս կը մնայ:

ԱՐՄԷՆ ՎԱՀԷ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԱՐԵՒ ՍՏԵՂԾՈՒԵՑԱՒ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՈՒԺԸ Կ'ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒԻ ՄԱՐԴԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ուրբաթ օր Անգլիա եւ Ամերիկա յայտարարեցին, թէ առաջին անգամ ըլլալով հիւլէական ուժը մեծապէս պիտի նպաստէր մարդկութեան։ Արդարեւ, յաջողած էին ստեղծել արուեստական արեւը. լոյս եւ ջերմութիւն։ Արեւմտեան գիտնականները, առանց աղմուկի, երկար փնտռտուքներէ ետք ներկայիս կարողացան ծանր ջրածինի հիւլէները ձուլել, հինգ միլիոն աստիճանի ջերմութիւն ստանալով։

Երէկ առտուան թերթերը մեծ խորագիրներով կը հաղորդէին այս լուրը, մինչ չէշտելով թէ առաջին քայլն է ասիկա դէպի խաղաղ նպատակներու օգտագործումը՝ ջրածին եւ հիւլէական ուժին. արդիւնքը, ինչպէս կ'ըսէ Ֆիկառօ, «գզայացուցիչ» կարելի է որակել, առանց չափազանցութեան։

Մօտ ատենէն ուժի նոր աղբիւր մը, որուն նախանիւթը անսպառ է (ծովի ջուրը) պիտի դրուի ի սպաս մարդկութեան։ Վաղուան աշխարհին համար շատ մեծ կարեւորութիւնը ունի այս գիւտը, որ շատ աւելի մեծ կը նկատուի՝ քան ապուռնիկներու արձակումը։

Անգլիացիներն ու Ամերիկացիները այս ձեւով լուրջ յաջողութիւն մը ձեռք ձգեցին։

Մեքենայի մը շնորհիւ ծովին ջուրը պիտի օգտագործուի, այս ջերմութիւնը ստանալու համար։

Տակաւին ատիթը կ'ունենանք անդրադառնալու։

ԲՈՂՈՔԻ ՆՈՐ ՑՈՅՑԵՐ ՔԱՐԱՔԱՍԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք Վենեզուէլայի Նախագահը տապալեցաւ ու զինուորական խմբակցութիւն մը ձեռք առաւ իշխանութիւնը։ Այսուհանդերձ, նոր կառավարութիւնն ալ կը քննադատուի ժողովուրդին կողմէ։

Երիտասարդ զինուորականներու պահանջին վրայ՝ նոր կառավարութեան երկու անդամները արձակուեցան իրենց պաշտօնէն։

Քաղաքացիները միշտ դժգոհ կը մնան, դէմ են զինուորականներէ կազմուած կառավարութեան մը, առարկելով թէ շատ չանցած անոնք ալ պիտի հետեւին ժիմենեզի օրինակին։ Այս էր պատճառը, որ բողոքի նոր ցոյցեր եղան Քարաքասի մէջ. բանակը յաջողած է խաղաղութիւնը վերահաստատել։ Ցուցարարները կրակի տուած էին բազմաթիւ հաստատութիւններ։

Միւս կողմէ Տոմինիքեան Հանրապետութեան դեսպանատան առջեւ հաւաքուած են խումբ մը ցուցարարներ եւ բողոքած են, որ Արժանթինի նախկին նախագահ Փերոն այնտեղ ապաստանած է։ Բանակը հասնելով ցրուած է ցուցարարները։

Արդարեւ, կարգ մը գրոյցներ շրջան ըրին, որոնց համաձայն Փերոն կը գտնուի Տոմինիքեան Հանրապետութեան Քարաքասի դեսպանատան մէջ։ Դեսպանը յայտարարեց, թէ Արժանթինի նախկին նախագահը «ապաստանած» չէ իր մօտ, այլ՝ պարզ «այցելութիւն» մը տուած է իրեն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ընկերվարական – յառաջդիմական կուսակցութեան պարագլուխ Քամալ Ճումպլաթ արաբական թերթերուն եւ Պէյրութի անգլերէն լեզուով հրատարակուող «Տէյլի Սթարին» մէջ յայտարարութիւն մը հրատարակած է, խստօրէն քննադատելով լիբանանեան կառավարութիւնը՝ որ օգտակայաններ արգիլեց էր – Ֆրանսի օգնականներուն։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ամերիկեան նոր դեսպան նշանակուեցաւ Ալըն, որ ամերիկեան ժամուլի գործակալութեան տնօրէնն էր։

Շ. ՄԻՆԱՔԵԱՆԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

Կը յուսայինք, առաջին այս տարեկիցին, հրապարակ հանել խոշոր հատոր մը, որու մէջ ամփոփուած պիտի ըլլան ոչ անշուշտ ամբողջ իր գործերը, — ան կարելի է ատիկա, — բայց գէթ մեծագոյն մասը։

Դժբախտաբար կարելի չեղաւ՝ հակառակ մեր ցանկութեան եւ բարեկամներու սպասումին։

Դժուար է պրպտել յետոյ տարիներու մեր պարբերական մամուլը՝ գտնելու համար ցան ու ցրիւ հրատարակուած իր բոլոր գործերը։ Այսուհանդերձ աշխատանքին մեծագոյն մասը կատարուած է արդէն, ու տպագրութիւնը սկսած։ Մինչեւ այսօր տպուած է աւելի քան 15 պրակ։ Կը կարծենք թէ ամբողջ հատորը պիտի բաղկանայ 40 պրակէ՝ մեծադիր էջերով (աւելի քան 600 էջ), առատօրէն պատկերազարդուած, որու մէջ դասաւորուած են ճամբու տպաւորութիւններ, գրական վերլուծումներ, հէքեաթ եւ պատմուածք, չափածոյ կտորներ ինքնագիր եւ թարգմանական, ինչպէս եւ հրապարակագրական մնայուն յօդուածներ։ Յառաջաբանը, որ երկար ուսումնասիրութիւն մըն է Շ. Մինաքեանի կեանքին ու գործին նուիրուած, գրած է Շ. Նարդունի։

Կը յուսանք տպագրութիւնը աւարտել Զատիկէն առաջ։

Այս գործը, որու կը սպասեն ընկերներ եւ համակիրներ՝ մեծ անհամբերութեամբ, ինչպէս կը յայտնեն հասած նամակները, պիտի ներկայացնէ Շ. Մինաքեանը՝ դիմագիծով մը, որ անծանօթ կը մնայ շատերուն։

ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ԴԱՌՆՈՒԹԵԱՆ

(Շար.ը Ա. էջէն)

լով իր հաւատքին փշրուիլը եւրոպական փայտակերտ աստուածներուն առջեւ, որ յուսահատեցա՛ւ մարդկութենէն՝ երբ հաստատեց թէ սուտն է որ կը կազմէ պատմութեան խոչալն ու փառքը։

Այս եզրակացութեան հասնելու համար՝ պէտք է օժտուած ըլլալ մեծ իմացականութեամբ եւ ազնիւ զգայնութեամբ։

Բոլոր մեծ իմացականութիւնները, բոլոր մեծ զգայնութիւնները այսօր կ'ըն- դունին անխտիր.

— Հայ ժողովուրդը ձգել այն վիճակին մէջ՝ ուր կը գտնուի հիմա, ոճիր է բացարձակ։

Տգէ՛տ պէտք է ըլլալ եւ անզգայ, գոհ մնալու համար ներկայ կացութենէն։

Իմաստութիւնը եւ զգայունը պիտի դառնանար անպայման։

Եւ Շ. Մինաքեան մեկնեցաւ դժգոհութիւնը հոգիին մէջ եւ դառնութիւնը սրտին մէջ։

Շ. Ն.

ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ հին դղեակներէն մէկուն մէջէն գտնուած են հարիւր միլիոն Ֆր. արժողութեամբ բաժնեթուղթեր, որ կը կրեն 1897 թուականը։ Հարստութեան տէրը անծանօթ է։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Արտաքին նախարարութեան բանբերը յայտարարեց թէ մօտ ատենէն Ուաշինկթըն – Մոսկուա համաձայնագիր մը պիտի ստորագրուի, մշակութային յարաբերութեանց սկսելու համար։

ՍՊԱՆԻՈՅ եւ Ամերիկայի միջեւ կընքուած համաձայնութեամբ մը Միացեալ Նահանգները 69 միլիոն տոլար արժողութեամբ ուտեստեղէն պիտի ծախեն Սպանիոյ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ Փետրուար մէկէն ըսկըսեալ գինին դարձեալ պիտի սղի։ Կարմիր գինին պիտի աւելնայ 7 Ֆրանք (լիտրը), ճերմակ գինին՝ հինգ, իսկ Մարոքի գինին ութ Ֆրանք։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ ՄԱԿի մօտ դիմում պիտի կատարէ որպէսզի միջազգային ուժերը հեռանան Կազայէն (Եգիպտոս)։

ԱՆԳԼԻՈՅ Արտաքին նախարար Լոյտ ալ մեկնեցաւ Անգարա, ուր Բշ. օր կը բացուի Ատլանտեան Ուխտի ժողովը։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Արտաքին նախարար Կրոմիքօ այցելած է Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանատունը եւ յայտնած թէ մօտ ատենէն Կրեմլին պիտի պատասխանէ նախագահ Այզընհաուըրի պատասխանին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ԳԻԾԵՐ

(Շար. 7րդ էջէն)

Հայրենիքի ազատութիւնն ու անկախութիւնը անիրականանալի երազ մը չէր։ Հաւատացած էր Հայկ. Դատի լուծումին։ Եւ այս համոզումով ալ կը յայտարարէր միշտ. — «Երբ ժողովուրդ մը ազատութեան կը ձգտի ոչ մէկ ուժ կրնայ մարել անոր ձայնը, որ պիտի արձագանգէ լեռնէ լեռ։ Երբեմն իբրեւ երգ ի խորոց սրտի, երբեմն իբրեւ ահազանգ»։ (Յառաջ, 19 Փետր. 1956)։

Իր նկարագիրը, ընդունակութիւններն ու ձգտումները ճշդած էին իր տեղը։

Դեռ նորահաս երիտասարդ ան հետեւած էր Դաշնակցութեան։

Բացառիկ եռանդով, ոգեւորութեամբ, խանդավառութեամբ եւ նուիրումով, բայց մանաւանդ անխորտակելի հաւատքով յետոյ տարի շարունակ պայքարեցաւ Դաշնակցութեան դրօշին տակ։

Եղաւ պարզ զինուոր, քարոզիչ դաստիարակ, ղեկավար, բայց միշտ համեստ։ Տուաւ ինչ որ ունէր իր մէջ որպէս արժէք, տուաւ անտրտունջ, սիրով եւ սրտով։

Դաշնակցութիւնը իրեն համար անփոխարինելի մըն էր, «ամրապնդելու համար մեր ինքնապաշտպանութեան միջոցները օտարութեան մէջ» միաժամանակ «Հարազատ յառաջապահը եւ արթուն պահակը, պաշտպանելու մեր տառագիր բազմութեանց իրաւունքները, արտաքին թէ ներքին թշնամիներու դէմ»։ (1956 Հոկտեմբեր)։

Անփոխարինելի է Դաշնակցութիւնը՝ եղաւ իր վերջին տարիներու տեւական կանչը։

«... Թող չափազանցութիւն չհամարուի՝ եթէ անփոխարինելի կը գտնենք Դաշնակցութիւնը թէ՛ տեւականօրէն թէ՛ գործնապէս»։ Անիմաստ խօսքեր չէր գործածեր ան եւ կը դատապարտէր ցուցական բոլոր տեսակի արտայայտութիւնները։ Գիտէր, որ ներկայ դարաշրջանը նոր վարդապետութիւններու դարաշրջան է։ Դաշնակցութիւնը կրնար դիմանալ ժամանակի պահանջներուն եւ փոփոխութիւններուն։

.. Երեւան եկան նոր վարդապետութիւններ։ Եւ դեռ ուրիշներ ալ կը մշակուին։ «Այդ բոլոր յեղաշրջումներուն եւ նշանախօսքերուն մէջ, պիտի չգտնէք հիմնական կէտ մը, որ նախատեսուած չըլլայ Դաշնակցութեան ծրագրով»։ (1956 Հոկտեմբեր)։

Իր այս համոզումներով, ան եղաւ Դաշնակցութեան մեծ քարոզիչներէն մէկը։

Հայոց ազգային իղձերու իրականացումը եւ հայրենիքի ազատութիւնն ու անկախութիւնը եղան իր նպատակը, իսկ Դաշնակցութիւնը՝ ազգը միջոցը։

Մ. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սեբաստիոյ-Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութիւնը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ հայրենակից Աթանաս Գալեանի պարագաներուն, մօր՝ Աննա Գալեանի (ծնեալ Շիրվանեան) մահուան առթիւ։

ՆՈՒԷՐ

Յովհաննէս Նշանեանի յիշատակին, Տէր եւ Տիկին Մելքոն Գասմաճեան հազար Ֆր. կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի կայանին։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Երիտասարդաց Միութեան կողմէ։

Այս Ուրբաթ, (31 Յունուար) երեկոյ Մ. Գօղտս Գէորգս մատրան մէջ։

Կը դասախօսէ Կաթ. պատուիրակ Սեբովբէ Եպիսկոպոս։

Այս առթիւ սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏԸ

(Շար. 7րդ էջէն)

Ապրիլ ութին, լոյս տեսաւ «Յառաջ»ի նոր շրջանի առաջին թիւը։

Խումբի ընկերներուն մեծ մասը ներկայ էր։ Սպասելով կէս օրն անցաւ։ Ոչ ոք ուզեց «Յառաջ» լոյս տեսնելէն առաջ տուն վերադառնալ։ Ընկերներ, Ներսէս, Գորգիկ, Գարեգին, ողբացեալ Յակոբը, ես եւ ուրիշներ որոշեցինք փոքրիկ խրախճոյք մը կատարել, «Յառաջ»ի խմբագրապետին հետ ճաշել։ Անմիջապէս ընկեր Գարեգին դուրս թռաւ, ուտելիք – խմելիքներով վերադարձաւ, եղան շտկեցինք, իր գրիչն ու կաղամարը մէկ կողմ դնել տուինք, կերանք եւ խմեցինք։ Գինիի ազդեցութեան տակ երգերը ծայր տուին, խմբագրապետն ալ մասնակցեցաւ մեր երգերուն։

Ամէն հինգ վայրկեանը անգամ մը ընկեր մը վար կ'իջնէր տեսնելու համար թէ ինչ եղաւ մեքենան, չէր դառնար դեռ եւ աշխարհ չէր բերեր մեր սիրելի Յառաջը, զոր կարօտցեր էինք։ Մէկ ալ մեքենայի ձայնի հետ, բոլորս մէկէն վար իջանք։ Գորգիկին հասակը որ բարձր էր, ամէնէն առաջ «Յառաջ»ի առաջին թիւն առաւ։ Բոլորս համբուրեցինք եւ ստորագրեցինք։ Ցեառյ դրպանը դրաւ։

Իսկ ես ուրիշ թիւ մը առնելով վեր վազեցի մեր մեծ ընկերոջ տալու։ Երբ վեր ելայ, տեսայ, որ ընկեր Շաւարշ «Յառաջ»ի յաջորդ թիւին փորձերը կը սրբագրէր։ Եւ ահա բարձրաձայն «Հո՛յ Նազանի» սկսաւ երգել։ Վազեցի եւ ընկերները վեր կանչեցի։ Բոլորս ալ իրեն ձայնակցելով երգեցինք ու պարեցինք։ Իր ուրախութեան չափը չկար։ Երանելի օրեր ...

Մահէն քանի մը շաբաթ առաջ խմբագրատուն կը գտնուէի։ Հայրենակից մը եկաւ տեղական Մաչ թերթը ձեռքը։ Հայաստանէն փախչողի մը լուրը կուտար այս թերթը, այսպէս. — «Հայ մը տապրակի մէջ մէկ – երկու կատու դնելով կը փախչի Թուրքիա։ Երբ ռուսկան շուները զինք կը հետապնդեն, տոպրակէն կը հանէ կատուները որ փախչին, շուները կը նախընտրեն կատուները հալածել, իսկ մարդը կը յաջողի ազատիլ»։ Երբ կարդաց, դէմքին վրայ այնպիսի արտայայտութիւն մը եղաւ, որ, եթէ այդ փախչողը իր առջեւը գտնուէր այդ վայրկեանին, ապահովաբար չտաշիւն ապտակ մը պիտի իջեցնէր երեսին, ըսելով. «Հայրենիքը պանդոկ չէ»։ Հայրենիքի կեանքը տանելի դարձնելու համար արիւն եւ քրտինք հարկաւոր է։

Ո՞ր բթամիտը չի խոնարհիր այս մեծ Հայու յիշատակին առջեւ ...

Յարգանք իր անթառամ յիշատակին եւ թարմ հողակոյտին։

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Այրի Տիկին Զ. Վէլէտեան, Տէր եւ Տիկին Համբարձում Վէլէտեան, Տէր եւ Տիկին Արամ Վէլէտեան եւ զաւակը, Սարգիս Վէլէտեան, Այրի Տիկին Մառի Վէլէտեան (Համպուրկ), Այրի Տիկին Նուարդ Արիստակէսեան եւ զաւակները (Երեւան), Օր. Բերուզ Վէլէտեան, Այրի Տիկին Շողակաթ Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Շահրիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մինաս Շահրիկեան, Տէր եւ Տիկին Աստուրեան, Այրի Տիկին Պէատրիս Երէցեան (Թորինօ), Այրի Տիկ. Քէթէնէճեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Պօղոսեան եւ զաւակները (Տիթրոյթ), Տէր եւ Տիկ. Մեծպաքեան, Տէր եւ Տիկին Պարոնվարդեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Խորշեան եւ զաւակները (Պոլիս), Պ. Արմենակ Աչըգեան եւ զաւակները (Պոլիս), Պ. Մանուկ Պարոնվարդեան, Տէր եւ Տիկին Աչըքկէօզեան եւ զաւակները (Պուքրէշ), Այրի Տիկին Առբինէ Պարոնվարդեան եւ բոլոր պարագաները սրտի խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց աղջկան, քրոջ, հօրեղբօր աղջկան եւ ազգականուհիին

ՎԻՔԹՈՐԻԱ ՎԷԼԷՏԵԱՆԻ

մահը՝ որ տեղի ունեցաւ 23 Յունուարին, 58 տարեկան հասակին։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի 28 Յունուար, երեքշաբթի ժամը 16ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին։

Մասնաւոր մահազդ չստանողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 28 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

MARDI 28 JANVIER 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8104 34EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3905

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳԵՂԵՑԻԿ ՀԵՌԱՆԿԱՐ ՄԸ

Ամէն չարիքէ բարիք մը կը ծնի, կ'ըսէ ժողովրդական իմաստութիւնը :

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմը, որ անհաշուելի չարիք հասցուց մարդկութեան, շուրջ յիսուն միլիոն զոհեր խլելով եւ հազարաւոր չէն քաղաքներ, աւաններ ու գիւղեր աւերելով, ունեցաւ մէկ բարի, կողմ: Զարկ տուաւ գիտութեան :

Գերման գիտնականները գիշերը ցերեկին խառնեցին նոր գիւտեր ընելու համար: Ո՛չ թէ բարի նպատակով, այլ կատարելագործուած զէնքերու շնորհիւ թշնամիին արագ եւ մահացու հարուած տալու յետին մտքով :

« Գաղտնի զէնքը» որով Հիթլէր կը սպառնար դաշնակիցներուն, ուրիշ բան չէր, եթէ ոչ այսօրուան կատարելագործուած հրթիռին նախատիպարը :

Գերմանները չյաջողեցան ընկճել Անգլիան օդանաւային ռմբակոծումներով :Հնարեցին հրթիռը, զոր մկրտեցին Վէնժանսով (Ֆերվալթունկ: Վ–1):

Շատ չանցած կատարելագործեցին զայն (Վ–2): Մասնագէտներու կարծիքով, եթէ Վ–2 հրթիռը աւելի կանուխ հնարուէր, պատերազմը տարբեր ելք կ'ունենար :

Մինչ այդ, Ամերիկացիք ստեղծեցին հիւլէական ռումբը, որ վճռական դեր խաղաց Հիրոշիմայի մէջ, ծունկի բերելով Ճափոնը :

Խորհրդային գիտնականները օգտուեցան գերման գիտնականներէն եւ մասնագէտ պաշտօնէութենէն՝ մրցելու համար Ամերիկացիներուն հետ: Ու յաջողեցան մէջտեղ հանել Սպուտնիկն ու հրթիռը: Տակաւին գաղտնի կը պահուի այն նոր ուժը, որուն շնորհիւ կարելի եղած էր հարիւրաւոր քիլոմեթր բարձրութեան հասցնել ահագին ծանրութեամբ երկրորդ Սպուտնիկը :

Գերմաններէն, Ամերիկացիներէն ու Ռուսերէն վերջ կարգը եկած է Անգլիացիներուն, որոնք տարիներէ ի վեր պագարին, մութի մէջ կ'աշխատէին՝ գտնելու համար նոր ուժ մը, որ կոչուած է յեղաշրջելու աշխարհը :

Առյանտեան Ուխտի փարիզեան ժողովի օրերուն շշուկներ կը շրջէին թէ վարչապետ Մաքմիլըն կարեւոր յայտնութիւններ պիտի ընէ նոր գիւտի մը մասին :

Այդ յայտնութիւնը կատարուեցաւ ամիս մը վերջ միայն, Յունուար 23ին: Գիւտը տեղի ունեցած էր Սեպտեմբերին, սակայն գաղտնիքը յայտնուած էր միայն Ամերիկացիներուն :

Համաշխարհային մամուլը ցնծութեան աղաղակներ կ'արձակէ: Մարդկութեան համար ոսկեդար մը կը նախատեսէ :

Քսան տարի վերջ, շնորհիւ արուեստական արեւին, աշխարհ երջանկութեան մէջ պիտի լողայ: Ծովուն ջուրը անսահման ուժ պիտի հայթայթէ մարդոց առօրեայ գործածութեան — լոյսի ու ջերմութեան — եւ ճարտարարուեստի բոլոր ճիւղերուն համար :

Այլեւս ածուխն ու քարիւղը թանգարան պիտի դրուին: Պետութիւնները իրարու գլուխ պիտի չպատռեն՝ վառելանիւթի հարուստ հանքերուն տիրանալու համար:

Հակամարտութիւնները վերջ պիտի գտնեն: Պատերազմի պատճառները պիտի դադրին: Երկնային դրախտը երկիր պիտի փոխադրուի :

Մարդկային միտքը վերջապէ՞ս կը յղանայ գիւտ մը, որ պիտի ծառայէ մահկանացուներու բարօրութեան եւ ոչ թէ պատերազմական նպատակներու, քիչ ծախսով եւ կարճ ժամանակի մէջ շատ մարդսպաններու :

Նոր ուժին խաղաղ նպատակներու համար օգտագործումը պարզապէս վերջ պիտի տայ քաղաքական մրցակցութեանց եւ տնտեսական տագնապներու :

Ցուա՞նք որ այս գեղեցիկ հեռանկարը առիթ մը պիտի ըլլայ մղելու աշխարհի մեծերը, որ աւելի հաշտարար ոգիով լուծեն իրենց վէճերը:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՂՏԱՏԻ ՈՒԽՏԻ ԺՈՂՈՎԸ ԲԱՑՈՒԵՑԱՒ

ԵՐԿՈՒ ՌՈՒՄԲԵՐ ՊԱՅԹԵՑԱՆ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆ ԱՌՋԵՒ

Թուրքերը անհամբերութեամբ կը սպասէին Պաղտատի Ուխտի ժողովին, որ Բշ. օր բացուեցաւ Անգարայի մէջ :

Ինչպէս դրած էինք, Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Տըլըս կը մասնակցի այս ժողովին առ այժմ իբրեւ դիտող, բայց կը նկատուի կեդրոնական դէմքը, որ ուժ պիտի տայ տնտեսական ծրագիրներու գործադրութեան. պիտի առաջարկէ պաշտպանողական նոր միջոցներ :

Ժողովէն առաջ տեղի ունեցան ուրախ ցուցարարներ, որոնք խորհրդածութեան լայն դուռ կը բանան :

Թուրքիոյ Վարչապետ Մենտերէս անակնկալօրէն գնաց Պաղտատ եւ վերադարձաւ: Կիսապաշտօն կը հաղորդուի թէ Մենտերէս գացած էր համոզելու Իրաքի Վարչապետը՝ Միրժան, որ անձամբ մասնակցի Անգարայի ժողովին:

Պաշտօնական բացատրութիւնը այն է, թէ երկու երկիրներու միջեւ կատարեալ համաձայնութիւն գոյացած էր բոլոր հարցերու շուրջ եւ հաւանական է որ Թուրքեւիրաք «Մեծերու հանդիպում մը» ըլլայ: Նման հանդիպումի մը ընթացքին պիտի քննուին Պաղտատի Ուխտի երկիրներուն մէջ մնայուն խաղաղութիւն մը հաստատելու կարելիութիւնները եւ մահմետական ու արաբական աշխարհի պաշտպանութեան միջոցները :

Ժողովէն առաջ Անգարա երթալով Անգլիոյ Արտաքին Նախարար Լոյտ տեսակցութիւն մը ունեցաւ իր Թուրք պաշտօնակիցին՝ Զօրլուի հետ, որմէ ետք խորհրդակցեցաւ Վարչապետ Մենտերեսի հետ :

Անգլեւթուրք խօսակցութիններուն առանցքը կը կազմէր Կիպրոսի հարցը. նոյն առիթով Սելվին Լոյտ անմիջապէս Թուրքիա կանչեց Կիպրոսի անգլիացի կառավարիչը՝ Ֆութ: Այնպէս կ'երեւի թէ Պաղտատի ժողովին մէջ կղզիին հարցը պիտի արծարծուի :

Թուրքիա համաձայն է որ Կիպրոսը բաժնուի. ուրիշ որեւէ ձեւի այլ լուծում անընդունելի կը գտնէ Անգարայի կառավարութիւնը: Եւ վերջին միջադէպերը, այսինքն Յոյներու ահաբեկչական գործունէութիւնը աւելի եւս կը հիմնաւորէ Թուրքերու առարկութիւնը : Միաժամանակ Անգարայի կառավարութիւնը կը քննադատէ կղզիին կառավարիչին քաղաքականութիւնը :Այսուհանդերձ Անգլիոյ Արտաքին Նախարար Լոյտ յայտարարեց, թէ բրիտանական տեսակէտը անփոփոխ կը մնայ :

Ամէն պարագայի մէջ, Անգլիացիներու Անգարա ժամանումը ցոյց կուտայ, թէ վճռական որոշում մը պիտի տրուի Կիպրոսի հարցին նկատմամբ. կը սպասուի որ Տըլըս միջամտութիւն մը ընէ եւ հարցը լուծէ :

(Շարունակութիւնը կարդալ 3րդ էջ)

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԴԱՐՁԵԱԼ ԿՈՉ Կ'ԸՆԷ «ՄԵԾ»ԵՐՈՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Խորհրդային մամուլի «Թաս» գործակալութիւնը առջի օր սփռեց Խրուշչեւի մէկ ճառը, զոր խօսած էր Յունուար 22-ին՝ Մինսքի մէջ :

Խորհրդային ղեկավարը դարձեալ կը տնտէ «Մեծերու հանդիպումի մը վրայ, Արեւմտեաններն ըզգուշացնելով թէ խորհրդային հրթիռները ուժեղ են :

Խրուշչեւ յայտարարած է մասնաւորապէս.— Խորհրդային կառավարութիւնը կը նկատէ՝ թէ«Մեծերու ժողով մը գումարելու վայրկեանը եկած է :

Այնուհետեւ, քննադատած է Արեւմտեան ղեկավարները, որ չեն ուզեր մեղմացնել միջազգային լարուած կացութիւնը եւ կը մերժեն ժողով մը գումարել՝ հրատապ խնդիրները լուծելու համար:

Գալով մեզի, աւելցուցած է համայնավար կուսակցութեան քարտուղարը, մենք խաղաղութեան կողմնակից ենք եւ կ'ուզենք մեղմացնել ստեղծուած մթնոլորտը, բարեկամական նկարագիր մը տալու համար միջազգային յարաբերութիւններուն :

Անշուշտ այս բոլորը ցարդ ըսուած է, Արեւելքի թէ Արեւմուտքի ղեկավարներուն կողմէ: Այս անգամ Խրուշչեւ «Մեծերու հանդիպումի մը օրակարգն ալ կուտայ:—

1.— Անմիջապէս դադրեցնել ջրածին ռումբի փորձերը :

2.— Դադրեցնել «պաղ պատերազմ»ը:

3.— Գերմանիոյ ու եւրոպական այլ երկիրներու մէջ հաստատուած օտար զինուորներու թիւը պակսեցնել :

4.— Կեդրոնական Եւրոպայի մէջ ստեղծել զինաթափ գօտի մը:

5.— Քննել Միջին Արեւելքի կացութիւնը :

6.— Միջազգային տնտեսական յարաբերութիւններ :

Այնուհետեւ Խրուշչեւ խօսած է Արեւմտեաններու կառուցելիք հրթիռներու արձակարաններուն մասին, շեշտելով թէ Խ. Միութիւնը շատ զօրաւոր է այդ մարզին մէջ եւ խորհրդային հրթիռները կրնան «ջախջախիչ հարուածը» տալ յարձակողներուն :

Անդրադառնալով Նախագահ Այզընհաուըրի այն յայտարարութեան, թէ «կըրկնաքայլին համաձայնութիւն մը գոյացած էր ազատ ընտրութիւններով Գերմանիոյ վերամիացման շուրջ, Խրուշչեւ ըսած է, թէ նման համաձայնութիւն մը չէ եղած..

Միւս կողմէ Սպիտակ Տան մամուլի գործակալութեան ղեկավարը յայտարարեց, թէ Նախագահ Այզընհաուըր պատրաստ է Ռուսերու մասնակցութեամբ գումարուելիք ժողովի մը ներկայ ըլլալ,պայմանով որ Մոսկուայի ղեկավարները քննուելիք օրակարգին շուրջ նախ համաձայնութիւն մը գոյացնեն միւս երկիրներուն հետ :

Ինչպէս կը տեսնուի, մինչ Խ. Միութիւնը անմիջական ժողով մը կ'ուզէ, Արեւմուտքը կը փափաքի որ նախապատրաստական աշխատանքներ ըլլան, որպէսզի «Մեծերու նոր հանդիպում մը արդիւնաւոր ըլլայ :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ նոր գործադուլներ կրնան ըլլալ. Վրոցլաւի ինը հարիւր բանուորները անցեալ շաբաթ միթինկ մը ըրին գործարանին մէջ դժգոհութիւն յայտնելով. քսան առ հարիւր աշխատավարձքի յաւելում կը պահանջեն, հակառակ պարագային կը սպառնան գործադուլ ընել :

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ՝ Շ. Միսաքեանի յիշատակին, իր մահուան տարելիցին առթիւ :

Ընկերներու եւ բարեկամներու հոծ բազմութիւն մը լեցուցած էր եկեղեցին ծայրէ ծայր, անգամ մը եւս մատուցանելով յարգանքի իր տուրքը,անոր՝ որ աւելի քան կէս դար դառայեց հայ ժողովուրդին:

Ճիշդ է որ տարի մըն էր անցած, սակայն բոլորին յուզումը ցոյց կուտար տակաւին այն վիշտը՝ որ իր մահը պատճառած էր ամէնուն :

Եկեղեցական արարողութեանց կը նախագահէր Կաթ. Պատուիրակ Սերովբէ Եպս. Մանուկեան, որ ըսելէ յետոյ թէ Շ. Միսաքեան հանրային կեանքին մէջ մտաւ շրջանի մը, երբ յաւագոյն հեռանկարներու առջեւ էր մեր ժողովուրդը, յիշեց եղեռնը, որ այնքան անողոք եւ անակնկալ կերպով հարուածեց մեր ժողովուրդը: Շ. Միսաքեան մէկն եղաւ այն քիչերէն, որոնք, կրելով հանդերձ իրենց մորթին վրայ՝ թշնամիին անողոք հարուածը, հրաշքով մնացին կենդանի : Եղեռնէն վերջ, Շ. Միսաքեան կրկին լծուած էր հանրային կեանքին: Անիկա, իր թերթով ոչ միայն ջահակիրը եղաւ գիր ու գաղ մեր բազմութիւններուն, այլեւ՝ անվհատ կերպով հաւատք ու յոյս ներշնչեց մեր ժողովուրդին, պաշտպանը եղաւ մեր մշակոյթին եւ պահապանը մեր լեզուին : Եւ հոգածու ու ջերմեռանդ՝ խրախուսեց մասնաւորապէս նոր սերունդը: Ընդհանրապէս գաղութահայութիւնը, բայց մասնաւորապէս Ֆրանսայի հայ գաղութը շատ բան կը պարտի իրեն, մեծ եղաւ իր աշխատանքը մանաւանդ համերաշխութեան համար :

Իր գործը պիտի մնայ անմոռանալի ոչ միայն փրանսահայութեան այլեւ մեր պատմութեան համար :

Երբեք տասնամեակներու իր անխոնջ ու բոլորանուէր աշխատանքներէն վերջ՝ ան հեռացաւ այս անցաւոր աշխարհէն, բայց իր գործը պիտի մնայ յիշողութիւններու մէջ: Մասնաւորապէս մեր նոր սերունդը պէտք է հաւատարիմ հետեւորդը ըլլայ Միսաքեանին, կենդանի ու վառ պահելով անոր ոգին ու շունչը: Այդ պիտի ըլլար մեծագոյն յարգանքը իր յիշատակին :

Հոգեհանգստեան պաշտօնէն վերջ, Տէր Յարութիւն քահանայի ընկերակցութեամբ՝ խումբ մը բարեկամներ այցելեցին Շ. Միսաքեանի շիրիմը : Վերջին օրերուն աւարտած դամբարանին շինութիւնը խոր տպաւորութիւն ձգեց այցելուներուն վրայ :

Քահանան «Հոգւոց» մը ըսաւ, որմէ ետք բարեկամները բաժնուեցան Փէր Լաշէզէն, ուր կը հանգչի մեր մեծ ընկերը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Միսաքեան ընտանիքը խորին շնորհակալութիւն կը յայտնէ ամէն անոնց որոնք իրենց ներկայութեամբ թէ գրաւոր աղօթակից եղան՝

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին նուիրուած պատարագին:

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ ընկերային լուրջ տագնապ մը ծայր կրնայ տալ, նկատելով որ գործաւորները աշխատավարձքի յաւելում կը պահանջեն. առջի օր մերժուեցաւ գոհացում տալ ուղեւորներու նոր պահանջին :

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ 1957Ի ԸՆԹԱՑՔԻՆ

—o—

Միջազգային քաղաքականութեան հիմնական մտահոգութիւններէն մէկն է գերմանական հարցը։ Բաւական է յիշել վերջերս կատարուած նամակներու փոխանակութիւնը, տեսնելու համար թէ Գերմանիա ի՛նչ դեր կը խաղայ ներկայիս ։ Շահեկան է ակնարկ մը նետել 1957ի անցուդարձերուն վրայ։

Զաար.— Պարտուած Գերմանիոյ Արեւմտեան շրջանները իրենց գրաւած հողերէն հրաժարելով Զաարը վերադարձուցին Դաշնակցային Հանրապետութեան, որուն տասներորդ շրջանը դարձաւ այս հողամասը ։ Երկու տարուան ընթացքին այլեւս ենթակայ պիտի ըլլար նաեւ Ֆրանսայի տնտեսական ու ելմտական հոգատարութեան. (մէկ տարին անցաւ)։

Քաղաքական ու տնտեսական կարեւոր յաջողութիւնն մը կը նկատուի այս պարագան, որ միաժամանակ նպաստաւոր է Ֆրանսայի համար։ Ատընաուըրի քաղաքականութեան յաղթանակը եւ հարուած մը Արեւելեան Գերմանիոյ՝ որ անորոշ տունջ ընդունած էր Սիլէզիոյ ածխահանքերուն եւ մինչեւ Օտըր Նայս գիծը գաւառներու անջատումը Գերմանիայէն։

Զինուորագրութիւն.— Մինչեւ Յունուար 23 (1957) Դաշնակցային Հանրապետութիւնը կամաւոր զինուորներով ըսկած էր բանակի մը կորիզը կազմել. բայց այդ թուականէն սկսեալ օրինաւոր զինուորագրութիւնը սկսաւ գործադրուիլ ։

Ներկայիս Անգլիա յաւելեալ վճարում կը պահանջէ Գերմանիայէն, այլապէս կը սպառնայ ետ քաշել իր զինուորները ։ Պոնի կառավարութիւնը ոչ միայն կը մերժէ յաւելեալ գումար մը տալ, այլ կը մտածէ դադրեցնել սովորական վճարումները։ Եթէ Անգլիա չհրաժարի իր պահանջէն, հաւանական է որ Դաշնակց. Հանրապետութիւնը շուտով 400.000ի բարձրացնէ իր զինուորներուն թիւը, շատ չանցած կէս միլիոննոց բանակ մը ունենալու համար։ Պարտականութիւններ ըստանձնած է նաեւ Ատլանտեան Ուխտին հանդէպ, զորս պէտք է կատարէ ։

Արեւելեան Գերմանիա.— Էլպա գետէն դէպի արեւելք, ռուսական գօտին կը կառավարուի համայնավարներու կողմէ, որոնք կը գործեն «Ընկերվարական Միութիւն» անունով։ Կուսակցութեան տիրական դէմքերն են Իւլպրիխտ եւ Կրոթվոլ, որոնք շարունակ կը մնան իրենց դիրքերուն վրայ, քուէներուն 99 առ հարիւրը շահելով...։ Ապասթալինացման հոսանքը չէ հասած մինչեւ Արեւելեան Գերմանիա։ Ատընաուըրի եւ Օլլընաուըրի պահանջած ազատ ընտրութիւնը չէ ընդունուած. այս է պատճառը, որ վերամիացման ջանքերը ապարդիւն կը մնան։ Այնպէս կը թուի թէ Մոսկուա ո՛չ թէ միացեալ Գերմանիա մը կ'ուզէ, այլ կը փափաքի որ գոյութիւն ունենան երկու կառավարութիւններ. այս տեսակէտին դէմ են Արեւմտեան Գերմանացիները եւ յաղթական երեք պետութիւնները։ Մինչեւ իսկ Ատընաուըր տրամադրութիւն չունի բանակցելու «Պանքօվ»ի կառավարութեան հետ, որովհետեւ այդ ձեւով արդիւնքի մը հասնելու յոյս չունի։ Դաշնակցային Հանրապետութեան Վարչապետին համաձայն Խ. Միութիւնն է որ պիտի լուծէ այս հարցը, բանակցելով միւս պետութեանց հետ եւ արտօնելով ազատ ընտրութիւնները՝ բովանդակ Գերմանիոյ մէջ ։ 1954ի Ժընեւի խորհրդաժողովին մէջ այս ուղղութեամբ տրամադրութիւն մը գոյացած ըլլալով, Արեւմտեան Գերմանիա կը պնդէ ազատ ընտրութեանց վրայ ։

Խ. Միութիւն.— Ատընաուըրի քաղաքականութիւնը՝ Արեւմուտքի հետ գործակցութիւն եւ Արեւելեան երկիրներու հետ բանակցութիւն, վաւերացուեցաւ ժողովուրդին կողմէ, 1957 Սեպտեմբեր 15ի ընտրութիւններով։ Ատընաուըր սկսաւ աշխատանք տանիլ Ռուսիոյ մէջ գտնուող գերման գերիները ազատելու համար եւ տնտեսական գործակցութեան սկսելու Միկոյեանի առաջարկին պայմանաւոր հաւանութիւն տուաւ. բանակցութիւնները կը շարունակուին ։

Սոց. Դեմոկրատ կուսակցութիւնը.— Պիսմարքի օրերէն ի վեր ընկերվարական եւ բանուորական դասակարգին մէջ այնքան ծաւալուն այս կուսակցութիւնը այսօր ալ կը մնայ ընդդիմադիր դիրքի մէջ։ Առենին մահափորձ ալ ըրած էին Վիլհելմ Ա.ի դէմ. 1878ին, Պերլինի վեհաժողովէն ետք Խրիմեան Հայրիկ գահաժառանգին ներկայացաւ, Սոց. Դեմոկրատէ մը վիրաւորուած Վիլհելմ Ա. կայսրին ապաքինման մաղթանքով ...։ Այս կուսակցութիւնը հետզհետէ կարողացաւ աշխատաւորներու համար հաւասարութեան եւ կեանքի բարելաւման իրաւունքներ ձեռք ձգել։ 1918ին, երբ Վիլհելմ Բ. երկրէն հեռացաւ կառավարութեան ղեկավարութիւնը անցաւ այս կուսակցութեան ձեռքը. Հանրապետութեան առաջին Նախագահը Սոց. Դեմոկրատներու պարագլուխն էր (Ֆրետերիք Էպերտ)։ Առաջին աշխարհամարտին դէմ ըլլալու այս կուսակցութեան ջանքերը ապարդիւն եղած էին, որմէ ետք պարտուած Գերմանիան վերականգնելու առաջադրութեամբ տասը տարուան ընթացքին ընկերվար ծրագիրներու մեծ մասը գործադրեց ։ Ներկայիս իրենց մեծագոյն դէմքերէն մէկն է Փրոֆ. Գարլօ Շմիդ, բայց քաղաքական յաջողութեան մը համար նպաստաւոր ազդակներ չունի։ Մանաւանդ, երբ իր դէմը կը գտնուի Ատընաուըրի նման փորձ անձնաւորութիւն մը, որ գործնապէս ընթացք կուտայ ընկերային բարեկարգութեանց՝ ներքին ճակատի վրայ, իսկ արտաքին քաղաքականութեան մէջ իր մեծագոյն ուժն է՝ հակառուս դիրքը։

Արեւմտեան երկու մեծ երկիրներու՝ Ամերիկայի եւ Անգլիոյ նման երկու կուսակցութեան դրութիւնը հետզհետէ յաւ հող կը գտնէ Գերմանիոյ Դաշն. Հանրապետութեան մէջ։ Ատընաուըրի Քրիստոնեա - դեմոկրատ կուսակցութիւնը թէեւ մեծամասնութիւն մը կը ներկայացնէ, բայց յատկանշական է այն պարագան՝ թէ Սոց. Դեմոկրատները աթոռ չկորսնցուցին։ Ընտրութեանց մէջ պարտուողները եղան Ազատականները, Աջակողմեանները եւ միջին դասակարգի խմբակցութիւնները, որոնք միասին գործակցելով հանդերձ ընտրողներու ընդհանուր թիւին հինգ առ հարիւրն անգամ չկրցան ապահովել։ Համպուրկի եւ Պերլինի քաղաքապետական ժողովներու մեծամասնութիւնը կը պատկանի Սոց. Դեմոկրատներուն ։

Քրիստոնեայ - ընկերային միութիւնը կաթոլիկ է եւ զօրաւոր՝ Պաւարիոյ մէջ, իսկ Քրիստոնեայ - Դեմոկրատները բողոքական են. երկու կուսակցութիւնները միացած են եւ կը գործեն Ատընաուըրի առաջնորդութեամբ ։ Համայնքներն ու կղերը հիմը կը կազմեն այս կազմակերպութեան ։ Վերջին 11 տարիներու վերակազմութեան եւ տնտեսական յաջողութեան ախոյեանները կը հանդիսանան այս կուսակցութեանց ղեկավարները ։

Հատուցում Հրեաներուն.— Երեսփոխանական ժողովը որոշեց պետական հատուցում ընել պատերազմի ընթացքին վնասուած Հրեաներուն, կամ անոնց ժառանգորդներուն. Հրեաներուն իրաւունք տրուած է յայտարարելու իրենց նիւթական վնասները։ Կը կարծուի թէ այս գումարին ամբողջութիւնը պիտի ըլլայ 5 – 7 միլիառ մարք, որուն մօտ երեք միլիառը պիտի տրուի Իսրայէլի կառավարութեան։ Հատուցման մանրամասնութիւնը ըսկած են ըլլալ, թէեւ Հրեաներու պահանջները բարդուելով կը հասնին մինչեւ 27 միլիառ մարքի...։

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

ԱՆՏՐԷ ՄԱԼՐՕ ԵՒ ԻՐ ԱՌԱՍՊԵԼԸ

●

Անտրէ Մալրոյի ընթերցողներէն շատերը համոզուած են թէ «Լէ Քոնքէրան» եւ «Լա Քոնտիսիոն Իւմէն» հատորներուն հեղինակը ականատես վկան եղած է իր նկարագրած դէպքերուն ։ Մալրօ ալ, իր կեանքին գաղտնիքներուն մասին պահած իր անթափանց լռութեամբ, հրահրած է իր անուան, կեանքին ու գործին շուրջ ծագած ամէն տեսակի առասպելները ։

Բայց ահա Ամերիկացի մը, Ու. Ֆրոհոք, որ Գոլոմպիա համալսարանին ֆրանսական գրականութեան դասախօսն է, եւ միաժամանակ՝ Մալրոյի գործին ամէնէն հմուտ մասնագէտ – քննադատներէն մէկը, վերջերս գիրք մը հրատարակեց — «Անտրէ Մալրօ եւ ողբերգական երեւակայութիւնը», որուն մէջ կը պնդէ որ Մալրոյի արկածախնդիր կեանքին շուրջ հիւսուած առասպելը սխալ է, եւ որ Մալրօ իր նկարագրած դէպքերուն ականատես վկան երբեք չէ եղած ։

Որպէս առաջին փաստ, Ֆրոհոք օրինակ կը բերէ Մալրոյի «Արքայական Ուղին» («Լա Վուա Ռուայալ»), (1926) որ հնախուզական արաքելութեան մը պատմութիւնն է Հնդկաչինի կոյս անտառներուն մէջ, եւ որուն նկարագրութիւնը մարդուս մարմինը կը փշաքաղէ։ Արդ, կ'աւելցնէ Ֆրոհոք, Հնդկաչինի այդ շրջանը երկար ատենէ ի վեր բնակուած էր սպիտակամորթ գաղթականներէ եւ 1924ին օդանաւային կանոնաւոր սպասարկութիւն մը նոյնիսկ գոյութիւն ունէր այնտեղ ։

«Լէ Քոնքէրան» գիրքը, որ հրատարակուած է 1928ին, ընդհանուր առմամբ կը նկատուի վաւերաթուղթ մը Չինաստանի մէջ յեղափոխական գործունէութեան մասին ընդհանրապէս, եւ «Քանթոնի խնդրին» մասին մասնաւորապէս. Մալրօ այնպիսի իրական կերպով կը նկարագրէ 1925 Յունիս 25էն Օգոստոս 18ի միջեւ այնտեղ տեղի ունեցած դէպքերը, որ այն տպաւորութիւնը կը ձգէ թէ ինքը այդ շրջանին այնտեղ կը գտնուէր ։

Արդ, կ'աւելցնէ Ֆրոհոք, այդ թուականին, Մալրօ, հազարաւոր քիլոմեթրներ հեռաւորութեան վրայ, Սայկոն քաղաքը կը գտնուէր, ուր ոչ միայն կանոնաւոր կերպով կ'աշխատակցէր ազգայնական «Հնդկաչին» թերթին, այլ նաեւ թերթին տնօրէնն էր։ Կարելի չէ ենթադրել որ հեռուէն կը վարէր իր թերթը, մանաւանդ որ իր գրած յօդուածներէն շատերը նախորդ օրը Հնդկաչինեան մամուլին մէջ լոյս տեսած յօդուածներու պատասխաններ էին։ Ըստ Ֆրոհոքի, ուրեմն, Մալրօ Սայկոն կը գտնուէր, սակայն Պորոտինի խորհրդային համայնավար քարոզութեան սպասարկութիւններուն հետ կանոնաւոր հաղորդակցութեան մէջ էր. բոլոր անցուդարձերէն տեղեակ էր, թէեւ հեռուէն, բայց իր զօրաւոր երեւակայութեան ու մեծ տաղանդին շնորհիւ կրցաւ դէպքերը նկարագրել ականատեսի մը նման ։

Գալով «Լա Քոնտիսիոն Իւմէն»ին, որ, ինչպէս յայտնի է, Չինաստանի ազատագրական պայքարին, Չանկ Քայ Չէքի եւ համայնավարներու գործունէութեան պատմութիւնն է, եւ որուն անցուդարձերը տեղի կ'ունենան Շանկայի մէջ, այս քաղաքին մասին տրուած աշխարհագրական մանրամասնութիւնները այնքան անորոշ են, որ կրնան յարմարիլ ասիական որեւէ մէկ քաղաքի ։

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԿՈՎԿԱՍԻ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐԸ

—o—

Թէեւ շատ լաւ չէր հասկնար անոնց խօսքերը, սակայն մօտաւորապէս կը գուշակէր թէ Թաթարները շատ կը վախնային ռուսական զինուորներու յառաջխաղացումէն ։

Ժիլին փոսին մէջէն որոշակի կը լսէր հիմա բարձրաձայն խօսակցութիւնները Թաթարներուն եւ կ'ենթադրէր որ անոնք մասնաւորապէս այն մտավախութիւնը ունէին թէ՝ երբ Ռուսերը գալու ըլլան իրենց գիւղը եւ տեղեկանան Ժիլինի եւ Քոսթիլինի վիճակին, անոնց վրէժխնդրութիւնը չափ ու սահման պիտի չունենար ։

Յանկարծ, խօսակցութիւնները դադրեցան։ Թաթարները հեռացած էին։

Իր գլխուն վերեւ աղմուկ մը լսելով, Ժիլին վեր նայեցաւ եւ տեսաւ որ Տինահ փոսն ի վար ծռած կը դիտէր զինքը։ Աղջնակին վիզին մանեակները կախուած էին դէպի փոսը։ Անոր աչքերը կը փայլատակէին աստղերու նման ։

Տինահ իր թեզանիկին մէջէն մէկ երկու կարկանդակ հանելով, նետեց փոսին մէջ։ Ժիլին առաւ կարկանդակներ եւ ըսաւ.

— Երկար ատենէ ի վեր չէիր եկած, Տինահ։ Ես քեզի համար պուպրիկներ պատրաստած եմ, առ, ահաւասիկ։

Եւ հատ մը նետեց Տինահին ։

Սակայն աղջնակը գլուխը շարժելով, ըսաւ.

— Ո՛չ, պէտք չկայ ։

Վայրկեան մը լռութիւն պահելէ ետք, Տինահ նստաւ փոսին եզերքը եւ ըսաւ.

— Իվան, քեզ սպաննել կ'ուզեն ...

— Ո՞վ կ'ուզէ սպաննել զիս ։

— Հայրս, բոլորն ալ այդպէս կը թելադրեն անոր, սակայն ես կը գթամ քեզի ։

— Քանի որ կը գթաս ինծի, շարունակեց Ժիլին, պէտք է որ ինծի բերես երկար ձող մը ։

— Ատիկա անկարելի բան մըն է, պատասխանեց Տինահ, եւ գլուխը ժխտական կերպով շարժելով հեռացաւ ։

Գիշերը վրայ հասաւ։ Քոսթելին փոսին մէկ անկիւնը կը քնանար ։

Ժիլին, գետնին վրայ նստած, ընկղմած էր խոհերու մէջ ։

Յանկարծ, զգաց որ վերէն հողի կայտեր վար կը թափէին ։

Վեր նայեցաւ։ Երկար ձող մը յենած էր փոսին պատին։ Կամաց կամաց, ձողը կ'իջնէր փոսին մէջ ։

Վերը, երկինքին վրայ աստղերը կը պլպլային, իսկ փոսին եզերքը՝ սբբունիկ գլուխ մը դէպի վար էր ծռած, որուն վրայ ևւս զոյգ մը փայլփլուն աչքեր կարծես կը մրցէին երկնքի աստղերուն հետ..

Տինահն էր։ Գլուխը դէպի վար ծռելով, աղջնակը մրմնջեց ։

— Իվա՛ն, Իվա՛ն ...

Եւ իր ձեռքերով նշան մը ընելով, ուզեց հասկցնել թէ պէտք չէր որ աղմուկ ընէր ։

Ժիլին, Քոսթելինը արթնցնելով, ըսաւ անոր.

— Է՜հ, արթնցիր։ Վերջին անգամ մըն ալ փորձենք, քեզի պիտի օգնեմ ։

Քոսթելին չուզեց նոյնիսկ մտիկ ընել ընկերոջը խօսքերը ։

— Ոչ ըսաւ, ես չեմ կրնար հոստեղէն դուրս ելլել, եւ եթէ նոյնիսկ ելլեմ, ո՞ւր պիտի երթամ քանի որ երերալու իսկ կարողութիւն չունիմ ...

— Քանի որ այդպէս է, մնա՛ս բարով, քէն մի պահիր ինծի հանդէպ ։

Քոսթելին եւ Ժիլին ողջագուրուեցան։

Այս վերջինը փարեցաւ ձողին, խնդրեց Տինահէն որ վերէն բռնէ ձողին ծայրը, եւ սկսաւ մագլցիլ ։

Երկու անգամ չյաջողեցաւ ու վար ինկաւ։

Ոտքին կապանքը կը նեղէր զինքը ։

Քոսթելին օգնեց ընկերոջը եւ վերջապէս, բաւական դժուարութեամբ հասաւ փոսին գլուխը ։

Իր վտիտ ձեռքերով եւ ամբողջ ուժովը, Տինահ կը քաշէր Ժիլինի շապիկին ծայրէն, որպէս զի ան կարողանար բոլորովին դուրս գալ այդ խորխորատէն ։

Եւ ուրախութենէն, աղջնակը կը խնդար ։

Երբ Ժիլին փոսէն դուրս ելաւ, վերցուց ձողը եւ զայն Տինահին տալով, ըսաւ.

— Տար հոն, ուրկէ առիր, կրնան կասկածիլ քեզմէ ու քեզ ծեծել ։

Աղջնակը բռնեց ձողը եւ սկսաւ յառաջանալ ։

Որպէս զի կարողանար իր ոտքին կապանքը հանել եւ իր յառաջացումը դիւրացնել, Ժիլին գետնէն առաւ սրածայր քար մը եւ ուզեց անով փշրել կապանքին կղպանքը։ Ի զո՜ւր, սակայն, իր ջանքերը ի դերեւ ելան, ձեռքերը արիւնոտեցան եւ աղջնակը, որ ձողը տանելէ ետք վերադարձած էր, իր պզտուն թաթիկներով չկրցաւ օգտակար ըլլալ կալանաւորին ։

Ի վերջոյ Ժիլին համոզում գոյացուց թէ անկարելի էր կղպանքը կոտրել, եւ որոշեց, հակառակ կապանքին, իր ճամբան շարունակել ։

Պէտք էր որ լոյսը չծագած, հասնէր հօրանոց ։

— Մնա՜ս բարով, փոքրիկ Տինահ, ըսաւ Ժիլին, յաւիտենապէս պիտի յիշեմ քու բարի աջակցութիւնը ։

ԼԷՈՆ ԹՈԼՍԹՈՅ

(6 Շար.)

Ըստ Ֆրոհոքի, գիրքը կը պարունակէ նաեւ պատմական անճշդութիւններ։ Արդարեւ, Մալրօ կը գրէ թէ կռիւներուն առաջին օրուան վերջաւորութեան, հերոսները իրենց գլուխը կորսնցուցած են պայքարին բանած ընթացքին պատճառով։ Ջանկ Քայ Չէք, որ գրքին մէջ կը գործէ վարագոյրի ետեւէն, կը հրահանգէ համայնավարներուն, որ զինաթափ ըլլան եւ կը պատրաստուի վերջնական հարուած տալու յեղափոխական շարժման։ Գրքին հերոսներէն Քիօ եւ Չէն, Հանքէու կը մեկնին՝ կացութեան մասին յստակ գաղափար մը ունենալու եւ Միջազգայինի ներկայացուցիչներուն հետ յարաբերութեան մէջ մտնալով անոնց հրահանգները ստանալու համար։

Արդ, Ֆրոհոք, փաստեր իր ձեռին մէջի ցոյց կուտայ որ դէպքերը այսպէս չընթացան։ Համայնավարները շուարումի մատնուելու կամ յանկարծակիի գալու որեւէ պատճառ չունէին։ 1926ին, Պորոտին շատ որոշ հրահանգներ ստացած էր Մոսկուայէն, որոնք կ'ըսէին թէ ոչ մէկ պարագայի Քուոմինթանկը պէտք չէ քայքայուի։ Ջանկ Քայ Չէքի հետ համաձայնութեան գալու քաղաքականութեան բոլոր մանրամասնութիւնները նախապէս ճշդուած էին։ Համայնավարներու համար անծանօթ մնացած միակ կէտը այն էր, որ չէին գիտեր թէ ո՞ր պահուն Ջանկ Քայ Չէք այդ համաձայնութիւնը պիտի անտեսէ։ Շանկայի համայնավարները շատ լաւ տեղեակ էին թէ ինչ վըտանգ կը սպասէ իրենց։ Սակայն Մալրոյի վէպին ուժգնութեան համար անհրաժեշտ էր, որ Քիօ եւ Քաթով անտեղեակ ըլլային իրենց սպասող վտանգին. այլապէս հերոսներու եւ ամբողջ վէպին ողբերգական ուժգնութիւնը կրնար տուժել։

Ֆրոհոք կը պնդէ որ Մալրօ Շանկայ չէր գտնուէր գրքին մէջ նկարագրուած դէպքերուն ժամանակ. եւ որպէս փաստ իր ըսածին, կը մատնանշէ անապահովութեան սկզբնական շրջանին մասին Մալրոյի տուած անճիշդ տեղեկութիւնները։ Վէպին մէջ կ'ըսուի թէ առաջին օրերու կռիւները սարսափելի եղան իրենց վայրագութեամբ եւ ուժգնութեամբ։ Արդ, պատմական իրողութիւնն այն է, որ երբ պայքարի ժամը հնչեց, Չու Ան Լէյի առաջնորդութեամբ ոտքի ելած 600.000է աւելի բանուորներու բազմութիւնը առանց դժուարութեան չէզոքացուց ոստիկանական ուժը, որ առանց դիմադրութեան զինաթափ եղաւ. յեղափոխականները քաղաքին տէրը դարձան առանց կաթիլ մը իսկ արիւն թափելու։

Ֆրոհոք մանրամասնօրէն հարցաքննած է այդ դէպքերուն ընթացքին Շանկայ գտնուած ամերիկացի եւ ֆրանսացի դիւանագէտներ, ուսումնասիրած է այդ դէպքերուն նկարագրականը ընող բազմաթիւ գրքեր ու թերթեր. եւ այն եզրակացութեան հասած է, որ Մալրօ Շանկայ գացած է միայն 1931ին, այսինքն՝ դէպքերէն չորս տարի վերջ։

Կրնայ ըլլալ որ Մալրօ «կարգ մը ծառայութիւններ» մատուցած ըլլայ Ծայրագոյն Արեւելքի համայնավարներուն, սակայն Քանթոնի Քուոմինթանկին ցանկերուն վրայ Մալրոյի անունը գտնելու համար Ֆրոհոքի կատարած բոլոր պրպտումները ապարդիւն անցած են։ Մինչդեռ, Մալրոյի բոլոր կենսագիրներն ալ կ'ըսեն թէ Քանթոնի յեղափոխութեան մէջ առաջնակարգ դեր մը խաղացած է ան՝ որպէս «քարոզչութեան տնօրէն»։

Ըստ Ֆրոհոքի, Մալրոյի անուան ու գործունէութեան շուրջ գոյութիւն ունեցող առասպելը ծնունդ առած է 1933ին, երբ «Լա Քոնտիսիոն Իւմէն»ը Կոնքուրի մրցանակին արժանացաւ։ Այդ թուականէն ի վեր ընդհանուր միտում մը կայ կարծելու համար թէ Մալրօ գործօն դեր ունեցած է Ասիոյ յեղափոխական շարժումներուն մէջ, եւ թէ իր վէպերը ծընունդ են ո՛չ թէ իր վառ ու կենդանի երեւակայութեան, այլ՝ իր անձնական փորձառութիւններուն։

Եւ Ֆրոհոք կ'եզրակացնէ– «Այնքան ատեն որ Մալրօ կը մերժէ որոշապէս արտայայտուիլ իր կեանքին ու գործունէութեան մասին, ինքն ալ մեղսակից կը դառնայ իր անուան շուրջ ստեղծուած առասպելին տարածման ու տեւականացման»։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

1957 ԳՐԱԿԱՆ ՏԱՐԻՆ

«Գրական Թերթ»ի Յունուար 10 թիւին առաջնորդող յօդուածէն կը քաղենք 1957ի ընթացքին Հայաստանի մէջ լոյս տեսած գրական ստեղծագործութիւններու անլրիւ մէկ ցանկը՝ հասկնալի ··· քննադատութիւններով։

··· Անցեալ տարին բեղմնաւոր էր յատկապէս մեր դրամատուրգիայի համար։ Գրուեցին ու մեր թատրոններում բեմադրուեցին մի շարք նոր պիէսներ, որոնք աչքի ընկան իրենց գաղափարական ու գեղարուեստական արժանիքներով։ Դրանցից յատկապէս անհրաժեշտ է Գ. Բորեանի «Նոյն յարկի տակ» եւ Ա. Արաքսմանեանի «Վարդեր եւ Արիւն», Գ. Տէր Գրիգորեանի «Վերջին մեխակներ» պիէսները, (Ծ.Խ. բոլորն ալ տենդենցիոզ գործեր) որոնց համար բնորոշ է ինքնատիպ մտայղացումը, դրամատուրգիական ձեւերի թարմութիւնը, գաղափարական նպատակայայացութիւնը։ Նոր պիէսներով հանդէս եկան նաեւ Զ. Դարեանը, Ս. Սարգսեանը, Գ. Բեսը, Մ. Շաթիրեանը եւ ուրիշներ։

Նոյն աշխուժութիւնը նկատուեց նաեւ կինոդրամատուրգիայի (շարժանկար) ասպարէզում։ Խորհրդահայ գրողների ստեղծած սցենարների (սենարիօ) հիման վրայ նկարահանուեցին մի քանի ֆիլմեր, որոնք յաջողութեամբ ցուցադրւում են մեր կինոթատրոններում։

Նոր գործեր ստեղծուեցին նաեւ գրականութեան այլ ժանրերի գծով։ ··· Նոր բանաստեղծութիւններով հանդէս եկան բանաստեղծներ Գ. Սարեանը, Սարմենը, Յ. Շիրազը, Ս. Կապուտիկեանը, Հ. Սահեանը, Վ. Ալազանը, Վ. Նորենցը, Մ. Մարգարեանը, Գ. Էմինը եւ ուրիշներ։ Սակայն, այն ամէնը, ինչ ստեղծեց մեր պոէզիան, դեռեւս կեանքի թոյլ արձագանքն է։ Մեր պոէզիան չկարողացաւ ստեղծել այնպիսի լայնաշունչ գործեր, որոնց մէջ ամբողջ խորութեամբ արտացոլուէր մեր օրերի վեհութիւնն ու գեղեցկութիւնը, խորհրդային մարդու հոգին՝ իր բոլոր նրբերանգներով։ Այս նոյնը կարելի չէ ասել նաեւ մեր արձակի մասին։ Ճիշդ է, վերջերս հրապարակ եկան մի քանի յաջողուած արձակ գործեր, որոնցից են Գ. Մահարիի, Ս. Խանզատեանի, Ճ. Թաթիկեանի եւ ուրիշների ստեղծագործութիւնները, սակայն արձակը եւս չստեղծեց ժամանակակից կեանքը պատկերող գեղարուեստական այնպիսի լիարժէք գործեր, որոնք արժանի լինէին մեր ժամանակի մարդու վեհ ու գեղեցիկ նկարագրին, նրա կատարած համաժողովրդական նշանակութիւն ունեցող գործերին։ Աւելին, հանդէս եկան առանձին երկեր, որոնց մէջ խորհրդային իրականութիւնը պատկերուած էր ծուռ հայելիի մէջ, խտացուած էին կեանքի ստուերոտ կողմերը, մոռացութեան էր մատնուած այն վեհը, գեղեցիկը, որը բնորոշ է մեր իրականութեանը ···

(Յօդուածը կը շարունակուի ու կը վերջանայ «նոր, պայծառ հեռանկարներ»ու խոստումով, այսինքն՝ «մեր դէմ շողշողում է կոմունիզմի վառ հրաշալիքը։ Դա սիրանքով է լցնում մեր մարդկանց սիրտը, թեւ ու թռիչք տալիս նրանց։ Այդ հեռանկարները ստեղծագործական նոր աւիւնով կը ոգորին նաեւ մեր գրողներին ու արուեստագէտներին, որոնք առաջիկայում կը ստեղծեն գաղափարապէս եւ գեղարուեստօրէն բարձրարժէք երկեր»։

Ամէն յոյս կորսուած չէ ուրեմն այն բոլոր անձերուն համար, որոնք պէտք եղած անկեղծութիւնը չգրին Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան 40րդ տարեդարձին առթիւ ապսպրուած ստեղծագործութիւններուն մէջ։ 41րդ տարին թերեւս աւելի բարեբաստիկ ըլլայ քան անցնող քառասուն տարիները՝ «գաղափարապէս բարձրարժէք երկեր»ու ստեղծագործութեան համար···։)

×

ԱՇՏԱՐԱԿԻ շրջանին Եղիվարդ գիւղին մէջ վերջին երկու տարուան ընթացքին կառուցուած են երեք թաղեր եւ աւելի քան հարիւր բնակարաններ, ելեկտրական յարմարութեամբ։ 1958ի ընթացքին պիտի կառուցուին նաեւ ութսուն այլ բնակարաններ։

ՍՏԵՓԱՆԱՒԱՆԻ Ագարակ եւ Կիւրիկեւօ գիւղերուն մէջ նոր ջրմուղներ հաստատուած են։ Փողոցներու մէջ քսան ծորակներ կան։

ՕՇԱԿԱՆ գիւղին մէջ վերջացած է նոր ակումբի մը շինութիւնը։ Երկյարկանի շէնքը ունի սրահ մը՝ հինգ հարիւր հանդիսականներու համար, ժողովասրահներ եւ գրադարան – ընթերցարան։

ՂԱՓԱՆԻ մէջ փայտի արդիւնաբերութեան զարկ տալու համար շինուած է նոր գործարան մը, որ կ'արտադրէ բարձրորակ ատաղձ։

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ խումբ մը ուսանողներ հանդիպում ունեցած են բանաստեղծ Յով. Շիրազի հետ։ Քանի մը դրասէրներ Շիրազի նուիրուած իրենց բանաստեղծութիւնները կարդացած են, որմէ ետք խօսած է քերթողը։

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ երկաթուղիի յիսուն պաշտօնեաներ հանգստեան կոչուած են 35 տարի աշխատելէ վերջ։

ՍՏԵՓԱՆԱՒԱՆԻ գիւղերուն մէջ հաստատուած են ինքնագործ հեռակայաններ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ երիտասարդ քանդակագործներէն Ա. Գրիգորեան սկսած է պատրաստել հայ մեծ գրողներու կիսանդրիները։ Վերջերս աւարտած է բանաստեղծ Պետրոս Դուրեանի կիսանդրին, մարմարի վրայ քանդակուած։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Հ.Մ.Ը.Մ.ի 14րդ Պատգամաւորական ժողովը բացուած է Յունուար եօթին, Հ.Մ.Ը.Մ.ի Պէյրութի ակումբին մէջ։ 19 մասնաճիւղերէն ժողովին կը մասնակցին 48 պատգամաւորներ, 11 հոգի հրաւիրուած է խորհրդակցական ձայնով։ Բացումը կատարած է Շրջ. Վարչութեան ատենապետ Յովհաննէս Շահինեան, որ պատգամաւորները հրաւիրած է վայրկեան մը յոտնկայս յարգել յիշատակը յիշատակը Շրջ. Վարչութեան անդամներէն Յակոբ Խուպէսէրեանի եւ բոլոր այն Հ.Մ.Ը.Մ.ականներուն, որոնք մահացան վերջին երկու տարիներու ընթացքին։ Այնուհետեւ ժողովը սկսած է իր աշխատանքին, խանդավառ մթնոլորտի մէջ։

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ կառավարութեան ներկայացուցիչներուն մասնակցութեամբ պիտի գումարուի տասը օրուան ժողով մը, Նիկոսիոյ փառաւոր պանդոկներէն մէկուն մէջ։ Այս առիթով կառավարութիւնը նշանակած է ութ հայ ոստիկաններ՝ ժողովականները պաշտպանելու համար, նկատելով որ Կիպրոսի հարցին մէջ Հայերը բացարձակ չէզոքներ կը նկատուին։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (109)

ԿԱՅԾԵՐ

ԼԱ.

ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐ

Մարօն ունէր իր փոքրիկ փառասիրութիւնը. նա ուզում էր յայտնուել ուխտաւորների մէջ, նստած գեղեցիկ նժոյգի վրայ, եւ ցոյց տալ Հաղբակայ աղջիկներին, թէ ինքը նրանց երկրի «միրի» դուստրն է։ Տղամարդերի մասին չէր մըտածում. նա կամենում էր գրգռել իր ընկերուհիների նախանձը եւ նրանց ուշադրութիւնը գրաւել։ —

«Միրը» մեծ նշանակութիւն ունէր հասարակութեան մէջ. նա ժողովրդի գըլխաւոր եւ ներկայացուցիչն էր։ Հաղբակայ Հայերի «միրի» պաշտօնը վարում էր Մարոյի հայրը։ Ամէնքը կը ճանաչէին նրան, որպէս դուստր այն մարդու, որ հասարակական դրութեան մէջ բռնել էր բարձր տեղ։ Այդ պատճառով Մարօն աշխատում էր իր արտաքին փայլը հաւասարացնել իր հօր կոչման հետ։ «Միրի» աղջիկ, մեծ բան էր Հաղբակում։ Նա ոչ սակաւ հոգ էր տանում եւ իր հագուստի ու պաճուճանքի մասին։ Նրա զարդարանքները բաղկանում էին գոյնզգոյն յուլունքներից, ականջների օղերից, մատանիներից, պարանոցի մանեակից, գլխի արախչինից, նախշած ոսկի եւ արծաթի դրամներով, եւ արծաթեայ քամարից։ Վերջինը խիստ գեղեցիկ կերպով սազ էր գալիս բարակ մէջքին։

Նա մտածում էր եւ իմ մասին։ Երեւի, չէր ուզում, որ ես յայտնուէի ամբոխի մէջ իմ արդէն հնացած հագուստներով։ Այն օրից, որ ես փախայ տէր Թօդիկի դպրոցէն, ես չէի փոխել իմ հագուստը, որովհետեւ ուրիշը չունէի։ Գիշերից բաւական անցել էր, երբ Մարօն, բոլորովին յոգնած, իմ մօտ եկաւ։ Նա յայտնեց, թէ ինքը չէ ցանկանում, որ ես երեւնայի ուխտաւորների մէջ հնացած շորերով, ասաց, որ իր եղբայրը ունէ մի ձեռք հագուստ բոլորովին նոր, որոնց ամենեւին չէ հագել եւ ընծայեց ինձ հագնելու համար։

— Հասոյի շորերը իմ վրայ չեն կարող նստել, պատասխանեցի ես ։— Հասօն աւելի հաստ է եւ հասակով կարճ. ես նըրանից բարակ եմ եւ երկայն։

— Ես չեմ քնի, այս գիշեր կը նստեմ, բոլորը կը դրսեմ քո հասակի համեմատ։ Նա չափեց իմ հասակը եւ հեռացաւ։

Հաղբակեցի կինը իր տան դերձակն է։ Նրանց հագուստներն այնպէս էին ձեւուած, որ մեծից փոքրի համար եւ փոքրից մեծի համար փոփոխելու միջոց հնար կար։

Հայերի համար շատ թանկ էր նստում ուխտագնացութիւնը։ Մի քանի գիւղի բնակիչները հաւաքւում էին միասին, կազմում էին ամբողջ քարաւան, շատ անգամ բաղկացած հարիւր – երկու հարիւր հոգուց։ Մի այսքան բազմութիւն դարձեալ չէր կարող առանց վտանգի կատարել իր ճանապարհորդութիւնը. Նրանք վարձում էին քրդի ձիաւորներ, որ իրանց պաշտպանեն աւազակների յարձակմունքներից, եւ մարդագլուխ վճարում էին մի նշանակեալ արծաթ։ Բայց քիչ չէր պատահում, որ նոյն իսկ պահապան Քրդերի անյայտ ընկերները յարձակւում էին եւ կողոպտում էին ուխտաւորների քարաւանը։ Պահապանները թէեւ ընդդիմութիւն էին գործում, բայց միայն ցոյց տալու համար, թէ իրանք աւազակների հետ առաջուց յարաբերութիւն չունէին։

Ուրբաթ օրը մենք ճանապարհ ընկանք, վաղ – առաւօտեան, առանց քուրդ ձիաւորների պահպանութեան, եւ ոչ խառնուեցանք գիւղացիների հետ։ Մի այսպիսի համարձակութիւնը թէեւ յանդըգնութիւն էր մեր կողմից, բայց նախ, իմ սնափառութիւնը, չէր ներում ապաւինել քրդերի պահպանութեանը, երկրորդ, ծերունի որսորդի անունը, որ այնքան յարգուած էր Հաղբակայ մէջ, բաւական էր նրա ընտանիքը Քրդերի յարձակմունքից զերծ պահելու համար։

Քուրդը գիտէ պատուել մեծութիւնը. նա ժողովրդի պետի վրայ նայում է որպէս Աստուծոյ ձեռքին, որը հովանաւորում է ժողովրդին։ Ծերունի որսորդը Հաղբակայ հայ ժողովրդեան գլուխն էր։

ԼԲ.

ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱՄՕՐ ՎԱՆՔԻ ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆԸ

Շաբաթ աւուր երեկոյեան պահուն մենք հասանք վանքը։

Իմ առաջին հոգսն եղաւ մեր վրանը կազմել մի յարմար տեղում, որ ուխտաւորները հանգստանան։ Մարգարիտն եւ Խաթունը շատ յոգնած էին, նրանք հենց որ տեղ հասան, դիակի պէս վայր ընկան։ Մարոյի հպարտութիւնը թոյլ չէր տալիս ցոյց տալ իր յոգնածութիւնը, նա օգնում էր ինձ վրանը կանգնելու միջոցին եւ ծիծաղում էր Մարգարիտի վրայ։ Փոքրիկ Սալբին իր աւանակից իջնելու պէս, վազեց դէպի վանքը, ասելով.

— Ես գնում եմ Աչուաճաճինը տեսնեմ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Ուշագրաւ է նաեւ այն միջադէպը որ պատահեցաւ Տըլըսի Անգարա · համնելէ վերջ · Կիրակի գիշեր ռումբեր կը պայթէին ամերիկեան դեսպանատան առջեւ, եւ աւելի անդին՝ Թրքական դրամատան մը առջեւ, ուր անգլիական եւ ամերիկեան գիրքեր կը ծախուէին : Նախագահ Պայար, Վարչապետ Մենտերէս եւ Ներքին նախարարը առաւօտուն ժամը մէկին հասան դեսպանատուն : Ոչ մարդկային զոհ կար եւ ոչ ալ նիւթական վնաս, ռումբերը պայթած էին ցանկապատին եւ չէնքին մէջտեղ : Մենտերէս այս առթիւ յայտարարեց թէ եղածը մեծ բան չէ, այլ պարզապէս «խորհրդանշական իմաստ մը ունի» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԵՆԵԶՈՒԵԼԱՅԻ նոր կառավարութիւնը երկրին մէջ խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար յայտարարեց թէ ընդհանուր ընտրութիւններ պիտի ըլլան երբ կարելիութիւն ստեղծուի :

ԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ բանակի ընդհանուր հրամանատար զօր · Մոշէ Տայեան հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն՝ քաղաքական կեանքի մէջ մտնելու համար : Նոր հրամանատար նշանակուեցաւ զօրավար Լասկով :

ՍՊԱՆԻՈՅ մամուլի ղեկավարներուն մէջ նոր փոփոխութիւններ եղան : Նախարարաց Խորհուրդը գումարուեցաւ առջի օր եւ իր պաշտօնէն արձակեց մամուլի ընդհանուր տնօրէնը, նոր մը նշանակելով անոր տեղ : Նախարարաց Խորհուրդը որոշեց նաեւ վերակազմակերպել Արտաքին Նախարարութեան դիւանագիտական հաղորդագրութեանց յանձնախումբը :

ԿԻՊՐՈՍԻ ձախակողմեան Ցոյները յայտարարեցին թէ Մակարիոս Արք · ի խորհուրդին հետեւելով պէտք էր միանալ ԷՈՔԱյի հետ եւ չդատապարտել զայն՝ երկու Կիպրացիներու սպանութեան մէջ :

ՍԹԱԼԻՆԿՐԱՏԻ քաղաքապետութեան հինգ անդամներէն բաղկացած պատուիրակութիւն մը հասաւ Եգիպտոս, կարգ մը քաղաքները այցելելու համար :

ԱՏԷՆԻ մէջ (Եմէնի հարաւը) հակաբրիտանական շարժում մը սկսաւ, կը հաղորդէ Գահիրէի ձայնասփիւռը :

ԱԹԷՆՔԻ մէջ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյց մը կը հաղորդէ թէ մօտ ատենէն Միացեալ Նահանգները հեռաւոր հրթիռներ պիտի տան Յունաստանի :

ԱՆԳԼԻՈՅ Վարչապետ Մաքմիլըն Նոր Զելանտայի մէջ մամուլի ասուլիս մը տալով մասնաւորապէս ծանրացաւ ջրածին ուժին խաղաղ նպատակներու օգտագործման համար անգլեւամերիկեան գիտական աշխատանքներուն վրայ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ձայնասփիւռը Պատերազմական նախարարներու Պոնի մէջ գումարած ժողովին անդրադառնալով յայտարարեց թէ Փարիզ – Հռոմ – Պոն զինուորական նոր առանցքը ստեղծուեցաւ :

ՄԱԿ-ի ընդհանուր քարտուղար Սփաք Պրիւսէլի մէջ ճառ մը խօսելով զինաթափ Կեդրոնական Եւրոպա մը ստեղծելու լեհական առաջարկը անիրականանալի հարց մը նկատեց :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ընտրութեանց ամիս մը մնացած՝ հակակառավարական բազմաթիւ շարժումներ կը պատրաստուին : Երկրին մէջ գործադուլները իրարու կը յաջորդեն, հակառակ անոր՝ որ կառավարութիւնը կը սպառնայ խիստ միջոցներու դիմել :

ՍՈՒՐԻՈՅ եւ Եգիպտոսի միջեւ «դաշնակցութիւն» մը ստեղծելու համաձայնութիւնը գոյացած է եւ շուտով պիտի յայտարարուի, պաշտօնապէս : Առջի օր Սուրիոյ Արտաքին նախարար Սալահ Պիթար Գահիրէ գնաց այս ուղղութեամբ իր երկրին վերջնական ու պաշտօնական հաւանութիւնը յայտնելու համար :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ վերջին երկու օրերու ընթացքին բազմաթիւ բախումներ եղան : Կոստանդինի շրջանին մէջ ապստամբները տուին 16 մեռեալ, մէկ բանտարկեալ : Ուէտ – էլ – Ալէօկի մէջ հինգ ըմբոստներ սպաննուեցան : Կարգ մը այլ շրջաններու մէջ եղած բախումներն ալ հաշուելով՝ 24 ապստամբներ սպաննուած են շաբաթ եւ կիրակի :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
—— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) ——

"ՅԱՌԱՋ" ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Վալանսէն Պ · Սարգիս Մարգարեան այս տարի եւս մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր հօրը՝ Դաւիթ Մարգարեանի :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլ – Կարտան Սուրբի Ուսում – նասիրաց Միութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տիկին Վարդուհի Ինկիցեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, Գէորգ Ինկիցեանի մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան ֆոնտին : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՆՈՒԷՐ

Մալաքօֆէն Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Պարոնվարդեան, Օր · Վիքթորիա Վէլչեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին, հազար ֆրանք ալ «Հայ – Բոյժ»ին :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՊՈՒԼ · ՕՏՏՈՅԻ վիճակախաղին շահող թիւերը են 56 184 166 101 18 1 105 46 15 76 80 172 189 173 190 104 83 :

Կապոյտ Խաչի վարչութիւնս շնորհակալութեամբ ստացաւ Այրի Տիկին Զարուհի Գասոյեանէ, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Գասոյեանէ իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ եղբօր, հոգեհանգիստեան առթիւ 500ական ֆրանք :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Կարմիր խաչի օրը 11 Մայիս 1958 ժամը 14ին Սորպոնի ամփիթատրոնի մէջ :

ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ԱՄՍՈՒԱՆ ՎԵՐՋԸ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ
ԺՈՂ · ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ · ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Նոյեմբեր – Դեկտեմբերի թիւը (191–192), ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, 48 էջ :

«Դարուն ցաւը» (Հայ – Բոյժ) .— Յոռետեսութեան վնասները (Տոքթ · Գ · Գայուստեան) .— Ի՞նչպէս դարմանել ծերախտը (Տոքթ · Նաւասարդ) .— Սերկեւիլ (Տոքթ · Յ · Մանուկեան) .— Կարա՞գ ուտել թէ ձէթ (Տոքթ · Անտրէ Պէլմոն) .— Գօտին բժշկութեան մէջ (Նարդեան Բժշկական Բառարան) .— Ստամոքսին քաջագործութիւնները (Տոքթ · Շ · Այվազեան .— Հող կ'ուտէր (Տոքթ · Է · Ղազարեան) .— Թուքը բերնին մէջ չորցաւ (Տոքթ · Ա · Աշնեան) .— Առողջարան Արդենիում (Ա · Թամազեան) .— Կրնա՞նք գիտնալ մահուան ժամը (Շ · Նարդունի) .— Արիւնամածնութիւն (Տոքթ · Ազատանի) . — Բակլայ ուտողներուն կարեւոր (Տոքթ · Թոլմէս) .— Առաջին օգնութիւն (խաչուեի) :

Բաժանորդագրութեան ՆՈՐ պայմանները յաջորդով :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Երիտասարդաց Միութեան կողմէ :

Այս Ուրբաթ, (31 Յունուար) երեկոյ Ս · Պօղոս Պետրոս սրահին մէջ :

Կը դասախօսէ Կաթ · պատուիրակ Սեբուլբէ եպիսկոպոս :

Այս առթիւ սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Նազար Արաքէլեան, Այնթապցի, հօր անունը Աւետիս, քրոջը Արշալոյս, Թաշճիէլեանի կողմէ (Հայաստան) : Տեղեկացնել Ա · Հ · Թորոսեանի, 5 րիւ Ֆ · Պոնիէ, Վիէն, Իզէր :

×

Պէյրութէն Կիրակոս եւ Յակոբ Կիրակոսեան կամ Սաթըլմըշեան, Եոզղատի Ֆարխալա գիւղէն կը փնտռեն իրենց եղբայրը Տէր Գասպ Կիրակոսեան, հօրը անունը Թորոս, մայրը Զիլֆանա որ 1915ի Եոզղատի Զանտըր գիւղէն, իրենց հետ եղած ու անկէ յետոյ կորսուած է : Կը կարծուի Ֆրանսայի հիւսը գտնուած ըլլալ : Տեղեկացնել Պ · Փոլատեանի, 31 րիւ տէ Մուլէն Վէր, Փարիզ 14 :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ՅՈՒՆՈՒԱՐ — MERCREDI 29 JANVIER 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8105 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3906

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԳԱՐԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

Երկուշաբթի օրուընէ ի վեր Անգարայի մէջ տեղի կ'ունենայ Պաղտատի Ուխտի խորհրդաժողովը, որ պիտի տեւէ չորս օր :

Այս անգամուանը սովորական ժողով մը չէ : Բազմաթիւ բարդ հարցեր դրուած են սեղանին վրայ :

Ամէնէն առաջ Խորհրդային Միութեան սպառնալիքը կը ճնշէ ուխտակիցներուն վրայ : Մոսկուա կ'ուզէ արգիլել բլլալ հիւլէական ռումբի եւ հրթիռի խարիսխներ հաստատուելուն՝ Միջին Արեւելք, մասնաւորաբար Պաղտատի Ուխտին անդամ չորս երկիրներուն, Թուրքիոյ, Իրաքի, Իրանի եւ Փաքիստանի մէջ :

Ամերիկայի արտաքին նախարար Ֆոսթըր Տըլըս, որ Անգարա երթալէ առաջ կարեւոր խօսակցութիւններ ունեցաւ Մադրիդի եւ Թեհրանի մէջ, յայտարարեց թէ Անգարայի խորհրդաժողովի օրակարգին վրայ նման խնդիր չկայ :

Միայն Թուրքիան է, որ համաձայնած է ամերիկեան խարիսխներ հաստատել իր հողամասին վրայ, իբրեւ անդամ Ատլանտեան — եւ ոչ թէ Պաղտատի Ուխտին :

Կիպրոսի հարցը նոյնպէս հրատապ փուլի մը մէջ մտաւ Անգարայի մէջ, ուր Թուրք կառավարութեան հետ կարեւոր խորհրդակցութիւններ ունեցան Անգլիոյ արտաքին նախարարն ու Կիպրոսի կառավարիչը, նախ քան ժողովին բացումը :

Թուրքերը խիստ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս խնդրին : Տարիներէ ի վեր Թուրք մամուլի առաջին էջերը — գրեթէ ամէն օր — յատկացուած են Կիպրոսի լուրերուն : Հելլէնօ-Թուրք յարաբերութիւնները լարուած վիճակի մէջ կը մնան տարիներէ ի վեր : 1955 Սեպտեմբեր 6ի Թրքաբարոյ ալան-թալանն ալ Կիպրոսն ունէր իբրեւ պատրուակ : Պալքանեան Ուխտը գոյութենէն դադրած է գրեթէ :

Կիպրոսի Թուրքերը բուռն ցոյցեր կը կատարեն՝ պահանջելով կղզիին բաժանումը : Կը յուսան այս ձեւով ազդել Անգարայի խորհրդաժողովին, մասնաւորաբար Անգլիոյ վրայ, որուն կամքէն կախուած է խնդրին վերջնական լուծումը :

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան բռնած դիրքը՝ ի նպաստ Յունաստանի կատղեցուցած է Թուրքերը : Անոնք մանաւանդ երբեք չկրցան մարսել թէ ինչպէս Պաղտատի Ուխտի անդամ Իրաքի պատուիրակը Թրքական թէզին հակառակ քուէ տուաւ : Ու յաջողեցան պաշտօնավուրկ ընել տալ զայն :

Իրաքի եւ Թուրքիոյ յարաբերութեանց պաղութիւնն էր պատճառ, որ Ատնան Մենտերէս Անգարայի խորհրդաժողովի բացումէն առաջ անակնկալ կերպով Պաղտատ գնաց՝ վէճի առարկայ խնդիրները լուծելու համար :

Բացի Իրաքէն, արաբական միւս երկիրները մաս չեն կազմեր Պաղտատի Ուխտին : Այս վերջինը կարեւոր ճեղք մը բացած է համարաբական միացեալ ճակատին վրայ :

Այդ ճեղքը աւարեան մը աւելի կը շեշտուի այժմ, երբ Եգիպտոս եւ Սուրիա պաշտօնապէս կը յայտարարեն թէ միացեալ դաշնակցային պետութիւն մը պիտի կազմեն :

Շատեր Մոսկուայի մատը կը տեսնեն այս պատմական գէպքին մէջ : Արդարեւ այս երկու երկիրները վերջին տարիներու ընթացքին հետզհետէ հեռանալով արեւմտեան պետութիւններէն, զանազան գաշնագիրներով բարեկամութիւն հաստատեցին Խորհրդային Միութեան հետ :

Եգիպտոս եւ Սուրիա սահմանակից ալ չեն իրարու եւ չի գիտցուիր թէ ինչ ձեւով պիտի իրագործեն «Միացեալ Արաբական պետութիւնը» : Արդեօ՞ք նախա —

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՐՑԵՐԸ

●

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Առջի իրիկուն երեք լրագրողներ հարցումներ ուղղեցին Արտաքին Նախարար Փինոյի, որ ճշդեց Ֆրանսայի դիրքը՝ միջազգային հարցերու շուրջ : Լրագրողներուն եւ նախարարին տեսակցութիւնը հեռասփռուեցաւ :

Փինօ բացատրութիւններ տուաւ հրթիռներու արձակարաններուն մասին, որ աճապին աղմուկ-արձագանգուցած են իրենց շուրջ : Ծանօթ է այն տպաւորութիւնը՝ թէ արձակարանները մեծ վտանգ մը կրնան ներկայացնել իրենց գտնուած հողամասին վրայ (անշուշտ՝ երբ պայթին) :

Այս ուղղութեամբ խօսելով ըսաւ, թէ պատերազմի մը պարագային թշնամիին զէնքերն է որ վտանգաւոր են եւ ո՛չ թէ անոնք՝ որ յարձակում կրողը ունի : Այսինքն, եթէ երկրի մը մէջ հրթիռներու արձակարաններ ըլլան՝ թշնամիներու կողմէ ռմբակոծուելու պարագային պայթելով աղէտ մը չեն կրնար պատճառել : Անկախ ասկէ, հրթիռի արձակարան մը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ՝ թնդանօթ մը :

Արտաքին նախարարը կը մտածէ, թէ Խ. Միութիւնը նման արձակարաններ հաստատած է արդէն Արեւելեան Եւրոպայի մէջ եւ իր հողամասին վրայ :— Չեմ գիտեր թէ ինչու, ըսաւ Փինօ, Ֆրանսայի մէջ հաստատուած արձակարանները աւելի վտանգաւոր պիտի ըլլան Ֆրանսայի համար, քան՝ Խ. Միութեան մէջ հաստատուած հրթիռներու արձակարանները :

Կեդրոնական Եւրոպան զինաթափելու Ռափաքիի ծրագրին մասին խօսելով, ըսաւ թէ Լեհաստան այս ծրագիրը մշակած էր Գերմանիոյ հետ իր ունեցած սահմանային վէճերը եւ մասնաւորաբար Օտըր-Նայսի հարցը լուծելու համար : Սակայն Թուեսը տարբեր նկարագիր մը տուին խնդրին . Նախ՝ յառաջ քշեցին Չեխոսլովաքիան, որ միանայ լեհական առաջարկին, յետոյ Սկանտինաւեաններն ու Իսլանտացիներն ալ փորձեցին համոզել՝ որ զինաթափուին :

Արտաքին նախարարին համաձայն, զինաթափ գօտի մը շրջան մըն է, ուր հիւլէական ռումբեր կրնան իյնալ, բայց ... չեն կրնար մեկնիլ : Զինաթափութեան վրայ պնդելով, Մոսկուա ուրիշ բան կ'ն-

(Շարունակութիւնը կարդալ 3րդ էջ)

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

—o—

Հունգարիոյ Վարչապետը՝ Քատար հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն, զոր կը վարէր 1956ի աշնան հունգարական յեղափոխութեան ձախողութենէն ի վեր : Պաշտօնական բացատրութիւնը այն է, թէ Քատար կառավարական աշխատանքներէ ձերբազատուելով ամբողջութեամբ պիտի նուիրուի կուսակցական գործերու : Ծանօթ է, թէ ան միաժամանակ ընդհանուր քարտուղարն է ընկերվարական-աշխատաւորական (համայնավար) կուսակցութեան :

Քատար Խորհրդարանին առաջարկեց որ իր յաջորդը ըլլայ փոխ վարչապետ Ֆերենց Մինիխ, 71 տարեկան :

Տեղական թերթերը անհիմն կը գտնեն Քատարի հրաժարման պաշտօնական բացատրութիւնը : Արդարեւ, Նոյեմբեր 29-ին, երբ Քատար վերադարձած էր Մոսկուայէն, Փեշտայի մէջ գումարուեցաւ համախմբավար կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէին ժողովը, որու ընթացքին որոշուեցաւ իր հրաժարումը : Այսուհանդերձ, Դեկտեմբեր երկուքին նման յայտարարութիւն մը եղաւ : Հետեւաբար, խորքին մէջ Հունգարիոյ Վարչապետին հրաժարման որոշումը տրուեցաւ Մոսկուայի մէջ, երբ ան խորհրդակցեցաւ կարմիր ղեկավարներու հետ :

Քատար դարձեալ կը մնայ կառավարութեան մէջ : Պարագայ մը՝ որ ցոյց կու տայ թէ իր դիրքը զօրացած է : Պէտք չէ մոռնալ որ Խ. Միութեան բոլոր երկիրներուն մէջ ամէնէն կարեւորը պաշտօնը կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարութիւնն է :

Վարչապետի պաշտօնին հետ կարգ մը այլ փոփոխութիւններ ալ եղան կառավարութեան մէջ :

Քատար իր յայտարարութեան մէջ ծանրացաւ մասնաւորապէս աղատամբութեան մասնակցողներուն վրայ, աւելցնելով թէ զօրավար Փալ Մալեթեր եւ շարժումին միւս ղեկավարները շուտով պիտի դատուին :— Անոնք, որ մարդկային զգացումներով կ'ուզեն Մալեթերի ազատ արձակումը՝ սխալի մէջ են :

Բանուորական եւ տնտեսական կարգ մը հարցերու մասին ալ խօսելէ ետք, Քատար ըսաւ թէ հունգար մտաւորականութեան մեծ մասը «յետադիմական» է եւ ցաւ յայտնեց, որ Փեշտայի թատրոնն ու արուեստները «բուրժուաներու» ազդեցութեան տակ ինկած են :

Քատար իր խօսքը վերջացուց, ընդունելով որ բնակարանային տագնապ մը կայ երկրին մէջ, թէեւ անցեալ տարի տասը հազար բնակարաններ կառուցուած էին հանքագործներու համար :

Քատար 15 ամիսէ ի վեր Վարչապետ էր :

—o—

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Արտաքին նախարարութեան մէջ. Խ. Միութեան հետ համաձայնագիր մը ստորագրուեցաւ՝ մշակութային յարաբերութիւններ ստեղծելու եւ այդ ուղղութեամբ փոխանակութիւններ կատարելու համար :

ԱՆԳԱՐԱՅԻ ժողովին մէջ Իրաքեան պատուիրակը՝ Նուրի Սայիտ խստօրէն քննադատեց Իսրայէլն ու Ֆրանսան, պահանջելով որ Իսրայէլ կենսէ 1947ին ՄԱԿի կողմէ որոշուած իր սահմաններուն մէջ :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ Վարչապետը Խորհրդարանին առջեւ յայտարարեց, թէ ճապոնական կառավարութիւնը Հոլանտայի հետ դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզելու նպատակ չունի :

բայլ մըն է առիթ դէպի «համարաբական կայսրութեան» մը ստեղծումը :

Տարակոյս չկայ, որ Արեւելք-Արեւմուտք մրցակցութեան մէջ Մոսկուա օրըստօրէ նուաճումներ կ'ընէ : Այդքանն կը ցուցնէ վարդապետութիւնը տեղեկալուած արդիւնքը չտուաւ :

Ֆոսթըր Տըլըս ամբողջովին համար Ամերիկայի դիրքը յաջս Միջնաւոր Արեւելքի ժողովուրդներուն, Անգարայի խորհրդաժողովին մէջ կրկին շեշտեց, որ Միացեալ Նահանգները ամէն գնով պիտի պաշտպանեն դիրենք՝ բոլշեւիկեան յարձակումի մը դէմ :

Անգլիոյ արտաքին նախարարը նոյն կարծիքը յայտնելով հանդերձ, աւելցուց թէ պէտք չէ անտեսել խորհրդային առաջարկը՝ միջազգային վէճերը խաղաղութեամբ լուծելու մասին :

Դէպքերը կը ճշդուին հետզհետէ : Քաղաքական հորիզոնը կը պայծառանայ օրէ օր, վերջ տալով անստոյգ կացութեան :

ՀՐԱՆԴ - ՍԱՄՈՒԷԼ

Օրը Օրին

«ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՄԻՋԱՎԱՅՐ...»

Վ. Ալազան անցեալ տարի հրատարակած էր վէպ մը, *Հիւսիսային Աստղ* : Ատենին հետաքրքրուեցանք, նկատելով որ Ալազան այն գրողներէն է, որոնք մօտ քսան տարի լռութեան դատապարտուած էին :

Գիրքը մեր ձեռքը չանցաւ, բայց «Ս. Գրականութիւն» ամսագրին 1957ի հաւաքածոն երբ աչքէ կ'անցնէինք մեր ուշադրութիւնը գրաւեց Յարութիւն Մկրտիչեանի երկարապատում մէկ գրադատութիւնը (Փետրուար) :

Յ. Մկրտիչեան կը յայտնէ թէ *Հիւսիսային Աստղը* «հին յուշեր եւ նոր խոհեր» կը պարունակէ, որոնք ընթերցողները «համակում են մարդկային ազնիւ զգացումներով» :

Պարզ խօսքով, յուշագրութեան նման բան մը :

Այս պարագային մէջ Վ. Ալազան անդրադարձած պէ՞տք է ըլլայ քանանմեայ իր բացակայութեան :

Անշուշտ՝ ոչ մէկ խօսք այս ուղղութեամբ : Սակայն խորհրդային գրադատը անզգուշութեամբ հաստատում մը բրած է.— «*Հիւս. Աստղ* վէպում աւելի յաջող են գծագրուած բանուորների կերպարները ու բանուորական միջավայրը, որ մօտ ու հասկանալի է հեղինակին : Վ. Ալազանը եղել է այդ միջավայրում, ուստի պատմում է իր տեսածն ու լսածը» :

Սակայն, ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ի՞նչ ՄԻՋԱՎԱՅՐ է ան, որուն մասին կը խօսի հեղինակը : Ու ինք ալ «եղել է այդ միջավայրում» :

Բոլորին նման չենք անապարեր աւելցնելու, թէ Վ. Ալազան իր գրչեղբայրներուն հետ աքսորուած էր այս կամ այն տափաստանը : Այսուհանդերձ, խորհրդային գրական քննադատին հաստատումէն ետք կասկած չկայ թէ «անյայտացած» մեր գրողները ապրած են բանուորական միջավայրի մէջ. այսինքն՝ բանուորութիւն բրած են, փոխանակ ... գրականութեան : Կարեւոր ալ չէ, թէ ո՞ր կայաններուն մէջ աշխատած են 20 տարի :

Ինչո՞ւ, սակայն, այս բանուորութիւնը : Խ. Միութեան մէջ գրողները չե՞ն կրնար շահիլ իրենց ապրուստը : Բնականաբար՝ այո՛, քանի որ այդպէս կ'ըսեն : Կարմիր բռնատիրութեան լաւագոյն քաղաքացիները կը համարուին գրողները :

Ուրեմն՝ Ալազան, Նորենց, Մահարի եւ բազմաթիւ ուրիշներ զրկուած էին գրելու իրաւունքէն եւ նետուած «բանուորական միջավայր»ի մէջ, ուրկէ ազատած են ներկայիս, Սթալին-Բերիայի ատողին խաւարումէն ետք :

«Բանուորական» այդ «միջավայր»ը կարելի է կոչել որեւէ անունով : Աքսոր, շնորհազրկում կամ արգելափակում. վերջին հաշուով... հաշիւը նո՛յնն է, խորհրդային բառարանով :

ԱՐՄԵՆԱԿ

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ նոր խռովութիւններ եղան, Թուրքերու կողմէ : Հարիւրաւոր ցուցարարներ բախեցան անգլիացի զինուորներու, որոնք գազազաններու եւ արցունքաբեր ռումբերու միջոցաւ ցրուեցին խռովարարները : 70 քաղաքացիներ եւ քսանուտն զինուորներ վիրաւորուած են :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ, ուր բանուորները կը սպառնան գործադուլ ընել, իշխանութիւնը յայտարարեց թէ աշխատավարձքի յաւելում ընելու ի վիճակի չէ :

ՆՈՐ ՊԱՅՔԱՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԻՆ ԴԷՄ

Գ.

Ընդունինք, որ Հայոց ազատագրական շարժման զանազան շրջաններուն, հայ ժողովուրդի լաւագոյն զաւակները — մաս մը՝ բայց ոչ բոլորը — « Հայ ժողովրդի անկաշառ բարեկամը նկատած են ռուս մեծ եւ ազատասէր ժողովուրդը եւ իրենց լուսավառ հայեացքը յառած են դէպի Հիւսիս, դէպի մեծ Ռուսաստանը» ։

Այս հաստատումներէն աւելի կարեւոր է սակայն պարզել Ռուսաստանի եւ իր ազատասէր ժողովուրդի փոխադարձ գնահատանքն ու վերաբերմունքը՝ Հայութեան եւ իր ազատագրական շարժումներուն հանդէպ ։

Այսմասին, ընդհանրապէս զուսպ են մեր համայնավարները ։ Կապանքի տակ առնուած են անոնց միտքն ու խօսքը ։

Իրենց անմիջական պարտականութիւնն է Ռուսաստանը մաքրել իր բոլոր արատներէն ։ Եւ միաժամանակ զայն ներկայացնել որպէս «միակ անկաշառ բարեկամը», հայ ժողովուրդի եւ իր ազատագրական պայքարին ։

Այս դժուարին փորձն է, որ կը կատարեն անոնք ։ Օգտագործելով իրենց յատուկ բոլոր միջոցները, գիտակցաբար կը քօղարկեն Ռուսաստանի իրական դերն ու վերաբերմունքը մեր ազատագրական շարժումներուն եւ Հայաստանի մասին ։

Ճիշդ է, որ Ռուսաստանը երբեք անտարբեր չէ եղած Հայաստանի հանդէպ ։ Դարերէ ի վեր ան երազած է տէր դառնալ մեր հայրենիքին, զայն կցելով իր ընդարձակ Կայսրութեան ։

« Հայաստանը՝ առանց հայութեան » յատկութեամբ կ'արտայայտէ Ռուսաստանի իրական շահագրգռութիւնը՝ մեր երկրի հանդէպ ։

Կոզակներու տեղաւորման ծրագիրը նուաճուած Արեւելեան Հայաստանի մէջ՝ 1827ին, Ալաշկերտի մէջ՝ առաջին աշխարհամարտին, գործնական արտայայտութիւններն են այդ քաղաքական դաւանանքին ։

19րդ դարու սկիզբէն մինչեւ 1917ի Փետրուարեան յեղափոխութիւնը, Հայաստանի հանդէպ՝ ռուսական քաղաքականութեան այդ հիմնական գիծը մնաց անփոփոխ ։

Հաւատարիմ եւ հետեւողական՝ այդ քաղաքականութեան, ան երբեք եւ ոչ մէկ ձեւով օգնեց Հայոց ազատագրական շարժումներուն ։

Տեւականօրէն ձախողեցուց Բարենորոգումներու ծրագրի գործադրութիւնը ։ Մինչեւ անգամ քաջալերեց հայկական կոտորածները ։

« Ցարական կառավարութիւնը, կը գրէ Լէօ, այլեւս աւելորդ էր համարում թըրքնիի տերեւով ծածկել իր լպիրշ մերկութիւնը ։ Մինչեւ այս, նա ծածուկ խրախուսել էր Սուլթանին դիմադրել Անգլիայի պահանջներին հայկական հարցի մէջ, իսկ այժմ խրախուսում էր նրան կոտորել Հայերին ։

… Ռուսաց դեսպան (Պոլսոյ) Նելիդովը չարունակ աւելիս է եղել Ապտիւլ Համիտին կոտորեցէք, ձերդ մեծութիւն, կոտորեցէք…» (Գ. Լ. «Հայաստանը եւ Հայ Դատը») ։

Արեւելեան Հայաստանի հայութիւնը իր կարգին անմասն չմնաց Ռուսական իշխանութիւններու ուղղակի եւ անուղղակի ճնշումներին ։ Հայկական դպրոցներու փակման, եկեղեցական եւ ազգային կալուածներու գրաւման ձեռնարկները, էջմիածնի եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի դարաւոր իրաւունքներու սահմանափակումն ու հակակշիռը վերջապէս, միջեղային կոտորածներու ոճրային ծրագիրները, յատկութեամբ կը ճշդէին ռուսական քաղաքականութեան ձգտումները ։

« Անցնելով ցարիզմի տիրապետութեան տակ, կը գրէ Մ. Գ. Ներսիսեան, հայ ժողովուրդը, ի հարկէ չազատուեց ճնշումներից ու հարստահարութիւններից ։ … Նա վարում էր ազգային ճընշման ու հարստահարութեան քաղաքականութիւն » ։ («Հայ Ժողովուրդի Ազատագրական Պայքարը Թուրքական Բռնապետութեան դէմ», էջ 357) ։

Հայաստանի եւ հայութեան հանդէպ՝ Ռուսաստանի իրական ձգտումները աւելի պայծառացան առաջին աշխարհամարտին ։ Աւելորդ է ծանրանալ մանրամասնութիւններու վրայ ։ Անցողակի կերպով յիշեցնենք միայն, որ 1916ին, արդէն իսկ մոռցուած էին Հայոց պաշտօնական ներկայացուցիչներուն տրուած բոլոր հանդիսաւոր խոստումները ։ Մոռցուած էր Հայկական Հարցը ։ Եւ ի լրումն այս բոլորի, տենդոտ աշխատանքներ սկսած էին Կոզակները բնակեցնելու մեր պապենական հողերուն վրայ ։

Ռուսը իր ճիշդ դերին մէջ էր ։

Հայոց հանդէպ գործադրուած այս քաղաքականութիւնը ներդաշնակուած էր կայսրութեան նուաճողական եւ ծաւալման դարաւոր երազներուն հետ ։

Ազատագրուած եւ անկախ Հայաստանի մը ստեղծումը խոչոր կը համեմատէր ռուսական արտաքին քաղաքականութեան այդ հիմնական ձգտումներուն ։

Հնդկաստանի ճամբաներուն վրայ ամուր խարիսխներ ստեղծելու եւ տաք ջուրերը հասնելու համար, Ռուսաստանի փնտռածը հայկական հողերն էին — Հայաստանը — առանց ազգային նկարագրի եւ բովանդակութեան ։

Ռուսաստանը — ցարական թէ խորհրդային — մնաց միշտ հաւատարիմ Հայաստանի հանդէպ որդեգրած այս քաղաքականութեան ։

Ապարդիւն անցան հայ ժողովուրդի ընծայած մեծ ծառայութիւնն ու անսահման զոհողութիւնները՝ ի նպաստ Ռուսական զէնքի յաղթանակին եւ մշակոյթի տարածումին ։

Այս բոլորէն ետք, հայ համայնավարը միայն կրնայ Ռուսաստանը նկատել՝ հայ ժողովուրդի ազատագրական շարժման « միակ բարեկամը » ։

Այսպէս չմտածեցին սակայն, հայ ժողովուրդի լաւագոյն զաւակները, որոնք մեծ ակնկալութիւններով իրենց հայեացքները յառած էին դէպի Հիւսիս, դէպի Մեծ Ռուսաստանը ։

Բարեբախտաբար համայնավարներու նման չի մտածեր նաեւ հայութեան ջախջախիչ մեծամասնութիւնը՝ հայրենիքէն ներսը թէ դուրսը ։

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԴԷՊԻ ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒՐՈՊԱ

ՍՈՒԷԶԻ ԴԱՍԸ

1956 Նոյեմբեր մէկին, Սուէզի ջրանցքին փակումն ու քիչ ատեն վերջն ալ Իրաքի քարիւղի ընկերութեան նաւթուղիներուն դադարումը, Պատմութեան մէջ անկասկած պիտի յիշատակուին որպէս Եւրոպայի միացումը արագացնող ազդակներէն գլխաւորները ։

Այս եւ հետագայ դէպքերը ապացուցին թէ Եւրոպան անհրաժեշտօրէն պէտք ունի Միջին Արեւելքի քարիւղին եւ թէ հարցը պէտք էր լուծել քաղաքական թէ տնտեսական մարզերուն մէջ՝ միացեալ ճիգով ։

Եւրոպական Տնտեսական Համագործակցութեան Կազմակերպութիւնը (Օ. Է. Սէ. Է.) վերջերս լոյս ընծայեց տեղեկագրութիւն մը, որ մանրամասնօրէն կը նկարագրէ Սուէզի տագնապին պատճառով Եւրոպայի մէջ ծագած դժուարութիւններուն առաջքն առնելու համար զանազան կառավարութեանց ու եւրոպական քարիւղի ընկերութիւններուն ձեռք առած միջոցները. տեղեկագրութենէն պարզ կ'երեւի թէ ինչպէս, կառավարութիւններն ու քարիւղի ընկերութիւնները, ձեռք ձեռքի տուած, կատարեալ համերաշխութեամբ ու համագործակցութեամբ, մեծապէս գեղչեցին նախատեսելի վնասները. ամէնէն աւելի քարիւղի պաշեստ ունեցողները օգնեցին միւսներուն, ջանացին քարիւղը փոխարինող նոր հրանիւթեր գտնել, եւ մանաւանդ՝ իրերօգնութեան դրութիւն մը ստեղծեցին՝ Օ. Է. Սէ. Է.ի հովանաւորութեան ներքեւ ։

Տեղեկագրութեան ամէնէն յատկանշական կէտերէն մէկն այն է, սակայն, որ այսօր, Եւրոպա նոյնքան կարիքն ունի Միջին Արեւելքի քարիւղին, որքան՝ 1956ին ։ «Միջին Արեւելքի մէջ է որ կեդրոնացած են աշխարհի մէջ ցարդ երեւան ելած ամէնէն հարուստ քարիւղի հանքերը, եւ տակաւին արտաքին որեւէ նշան չկայ թէ ուրիշ վայրերու մէջ նոյնքան հարուստ հանքեր կը գտնուին, հակառակ անոր որ բաւական հետաքրքրական արդիւնքներ ձեռք բերուած են այլ վայրերու, եւ մասնաւորաբար՝ Սահարայի մէջ ։ Սակայն ակներեւ է, որ տակաւին [illegible] տարիներ, Եւրոպա, [illegible] համար օրէ օր աճող իր պահանջին, պէտք պիտի ունենայ Միջին Արեւելքի քարիւղին» կ'ըսէ տեղեկագրութիւնը ։

Սուէզի տագնապէն առաջ կատարուած հաշիւ մը ցոյց կուտար արդէն, որ 1948էն մինչեւ 1955 Եւրոպայի քարիւղի պահանջը 10.2էն բարձրացած էր 17.2 համեմատութեամբ ։ Եթէ Եւրոպայի արդիւնաբերութիւնը շարունակէ նոյն աստիճանով զարգանալ, ակներեւ է, որ մեր օրերէն մինչեւ 1975, քարիւղի պահանջն ալ նոյն համեմատութեամբ պիտի աւելնայ, տրրուած ըլլալով որ հանքածուխի արտադրութիւնը արդէն իսկ հասած է իր գագաթնակէտին, իսկ հիւլէական ուժի գործածութիւնն ալ հազիւ թէ իրականանայ (գոնէ մեծ չափանիշներով), մինչև 1975 ։

Ուրեմն, չզտուած քարիւղի ներածումները, որոնք 1955ին կը հասնէին 109 միլիոն թոնի, 1975ին հասած պիտի ըլլան 235 միլիոն թոնի ։

Մերձաւոր Արեւելքի քարիւղին ենթակայ ըլլալու այս կացութենէն ձերբազատուելու մեթոտները շատ սուղի կը նստին եւ այնքան ալ ազդու չեն ։ Եւրոպայի մէկ օրուան քարիւղի սպառումը ներկայացնող ամբար մը շինելն ու զայն լեցնելը քսան միլիոն տոլար կ'արժէ ։ Օ. Է. Սէ. Է.ի մասնագէտները կ'ըսեն թէ Եւրոպա չի կրնար Մ. Նահանգներու վրայ յոյս դնել այլեւս՝ քարիւղի նոր տագնապի մը պարագային իր պահանջը գոհացնելու համար, նոյնիսկ եթէ կարենայ տարեկան 300–400 միլիոն տոլարի յաւելեալ գումար մը տրամադրել, որ կը ներկայացնէ ամերիկեան քարիւղի գինին տարբերութիւնը ։ Իսկ ինչ կը վերաբերի հսկայական քարիւղատար նաւերու շինութեան, ահա թէ ինչ կ'ըսէ տեղեկագրութիւնը այդ մասին ․

« Հակառակ անոր, որ մեծ քարիւղատարներու շինութեան հարցը բաւական մեծ հետաքրքրութիւն արթնցուց, առաւելն կրնանք ըսել թէ Միջին Արեւելքէն քարիւղ փոխադրող նաւերու ընդհանուր տարողութեան վրայ 40.000էն 65 հազար թոնի յաւելում մը կարելի է իրագործել առ այժմ՝ նոր քարիւղատարներու շինութեամբ » ։

Նոյնիսկ 65.000 թոն տարողութիւն ունեցող քարիւղատար մը, երբ ստիպուի հարաւային Ափրիկէի ճամբով Եւրոպա գալու, վերադարձին պէտք է որ Սուէզէն անցնի, առանց ապրանքի կատարած իր այս ճամբորդութիւնը նուազագոյն ծախքով գոցելու համար ։

Տեղեկագրութեան եզրակացութիւնը այն է, որ Եւրոպա պատրաստ պէտք է գտնուի՝ Միջին Արեւելքի քարիւղէն զրկուելու պարագային տարբեր միջոցներով իր պահանջները հոգալու համար ։ Ձեռք

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԿՈՎԿԱՍԻ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐԸ

Աղջնակը սկսաւ լալ, փաթթուեցաւ Ժիլինի, համբուրեց զայն, եւ արագավազ եղնիկի մը նման խոյս տալով, հեռացաւ մթութեան մէջ ։

Եւ քանի մը բոպէ, մթութեան մէջ, լսուեցաւ աղջնակին մազերուն վրայ կախուած արծաթեայ զարդերուն հնչիւնը, իսկ քիչ վերջ, դարձեալ համատարած լռութիւնն էր չորս դին ։

Ժիլին խաչակնքեց երեսը, ու սկսաւ յառաջանալ ։ Մէկ ձեռքով բռնած էր կապանքին կղպանքը, վախնալով որ իր յառաջացումին մէջ երկաթները իրարու զարնուելով աղմուկ յարուցանէին ։

Սրունքը քաշքշելով կը յառաջանար միշտ հայեացքը յառած դէպի երկինքը, կարծես հոնկէ սպասելով նախախնամական օգնութիւն ։

Ճամբան գիտէր ։ Քալեց ու կտրեց ուղիղ վերստ ճամբայ ։

Սակայն լուսածագէն առաջ պիտի կարողանա՞ր անտառ հասնիլ ։

Կրկին փորձեց կղպանքը փշրել, սակայն դարձեալ վիրաւորեց ձեռքերը ։

Քիչ մը հանգստանալէ ետք վերստին ճամբայ ինկաւ ։ Վերստ մը եւս քալեց ։ Այլեւս իր ուժերը սպառած էին, ոտքերը կարծես թէ փշուր փշուր էին եղած ։

Հիմա, այլեւս ամէն տասը քայլին կանգ կ'առնէր ։

Այսպէս քալեց ամբողջ գիշերը ։

Պահ մը հանդիպեցաւ երկու թաթար ձիաւորներու եւ սակայն կրցաւ մացառներու մէջ պահուըտիլ ։

Լուսինը սկսած էր տժգունիլ, հորիզոնը կը շառագունէր ։ Օրը մօտեցած էր եւ սակայն Ժիլին տակաւին չէր կրցած հասնիլ անտառին եզերքը ։

Հաւաքեց իր բոլոր ուժերը, ճիգ մը ըրաւ ու սկսաւ վերստին քալել ։

Բաւական ճամբայ կտրելէ ետք, վերջապէս հասաւ անտառին եզերքը ու [illegible] մտաւ հոնկէ ներս ։

Շունչ մը քաշեց, տարածուեցաւ գետնին վրայ ու հանգստացաւ ։

Օրը լուսցած էր ։ Գիշերային աղջամուղջը ամբողջութեամբ փարատած, սակայն ինքն ալ այլեւս անտառին թաւախիտ ծառերուն մէջ, թշնամի հայեացքներէ հեռու, պահուըտածութեան մէջ կը զգար ինքզինքը ։

Իսկ անտառէն անդին, կը գտնուէր իրենց զօրանոցը ։

Բաւական ժամանակ հանգստանալէ ետք, վերստին ճամբայ ելաւ ։

Ոտքերը հիմա կը ներկայացնէին վէրքերու կոյտ մը ։

Ամէն քայլափոխին, անհելլի ցաւերու կ'ենթարկուէր ։

Պէտք էր քալել սակայն, քալել ու հասնիլ անտառին միւս եզերքը, ուրկէ մէկ վերստ հեռաւորութեան վրայ կը գտնուէր իրենց զօրանոցը ։

Վերջապէս հասաւ անտառին եզերքը ։

Հիմա այլեւս որոշակի կը տեսնէր զօրանոցը որ կը գտնուէր դիմացը, մշուշին մէջ ։

Երեսուն քայլ եւս առաւ եւ իրեն այնպէս թուեցաւ որ դիմացի կողմը կը տեսնէր զինուորներու ստուերներ, որոնց հրացաններուն ծայրը կը փայլէին ։

Սիրտը հրճուանքով լեցուեցաւ ։ Վերջին ուժերը հաւաքեց եւ սկսաւ յառաջանալ ։

Ու ինքնիրենը կը խորհրդածէր ․

— Աստուած մի արասցէ, եթէ յանկարծ թաթար մը տեսնէ զիս, չեմ կրնար ազատիլ ։

Հազիւ այս մտածումը անցած էր մտքէն, դիտեց, եւ ձախ կողմը, բարձունքի մը վրայ նկատեց երեք ձիաւոր թաթարներ ։ Այս վերջինները իրենց կարգին տեսած էին զինքը, ու հիմա իրենց ձիերը խթանելով կը յառաջանային իր վրայ ։

Ցուսահատ մարդու վերջին դրոհով մը, հակառակ իր ոտքերուն կապանքին պատճառած ցաւերուն, Ժիլին սկսաւ վազել կրցածին չափ, եւ աղաղակել ։

— Եղբայրնե՛ր, օգնութի՛ւն …

Զօրանոցէն լսուեցան իր աղաղակները ։

Այնտեղէն ալ քառասմբակ արշաւել ըսկսան կոզակները, եւ թաթար հեծեալները տակաւին չհասած իրենց զոհին քով, գիտապատառ ինկած էին ետին …

Անմիջապէս ետքը, Կոզակները վազեցին Ժիլինի մօտ, որ հիմա, այլեւս բոլորովին ուժասպառ, փռուած էր գետնին վրայ ։

Անոնց առաջին գործը եղաւ խեղճ սպային ոտքին կապանքը փշրել ։ Ցետոյ իրեն տուին զօրացուցիչ ըմպելի եւ ուտելիք ։

Ու անմիջապէս փոխադրեցին զայն զօրանոց ։

Հոն, սպաները ճանչցան իրենց տարաբախտ ընկերը ։

Ժիլին իր գլխէն անցածները մանրամասն պատմելէ ետք, եզրակացուց ․

— Ահա թէ ինչպէս տուն գացի եւ ամուսնացայ ։ Ճակատագիրը այսպէս ուզեց …

Եւ շարունակեց ծառայել Կովկասեան բանակին մէջ ։

Քոսթըլին աղատ արձակուեցաւ մէկ ամիս ետք, հինգ հազար ռուպլի փրկագինի փոխարէն ։

Կիսամեռ վիճակի մէջ վերադարձաւ ան իր ընկերներուն մօտ …

ԼԷՈՆ ԹՈԼՍԹՈՅ

(7 Եւ վերջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՎԱՀՐԱՄ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 70ԱՄԵԱԿԸ

Յունուար 6ին լրացաւ դերասան Վ. Փափազեանի ծննդեան 70ամեակը։ Նոյն օրը, Երեւանի Սունդուկեան թատրոնին մէջ Փափազեան բեմ բարձրացած է Արբենինի դերով՝ ժողովուրդին ու իր խաղընկերներուն բուռն ծափերուն մէջ։ Թատրոնի վարչութեան անունով Վարգան Աճէմեան ջերմօրէն շնորհաւորած է տաղանդաւոր դերասանին ծննդեան տարեդարձը։ Որպէս պատասխան, Վ. Փափազեան շնորհակալութեան իր խօսքին մէջ, մեծ ուրախութիւն յայտնած է, որ իր 70րդ տարին աւարտեց Երեւանի մէջ։

Այս առթիւ, դերասանապետը յօդուած մը ստորագրած է «Գրական Թերթ»ի Յունուար 10ի թիւին մէջ, *«Իմ ցանկութիւնները»* խորագրով, որուն մէջ՝ կը խօսի իր գրական ծրագիրներուն մասին։ Կը ներկայացնենք ստորեւ։

ԻՄ ՑԱՆԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այսօր, գրասեղանիս վրայ դրուած նոր օրացոյցը, մանաւանդ բարեկամ թելադրանքներ, տրամադրում են ինձ թղթին յանձնել մտորումները իմ ցանկութիւնների, իմ անելիքների մասին, եւ մեր երիտասարդութեան հասցէին՝ մաղթանքի խօսք ասել։

Թէեւ տարիների մի մեծ կուտակում է աւետում թուականը օրացոյցի վրայ, բայց չեմ զգում ես այդ ծանրութիւնը իմ ուսերին, եւ օրացոյցով չէ, որ ղեկավարել եմ իմ կեանքն ու մտորումները այդ ամբողջ տարիներին։

Ու այսօր, չնայած ժամանակին, դուցէ եւ ի հեճուկս ժամանակի, Մեյլոմենի դիմակն ու Նեռոսի պատմուճանը շարունակում են դեռեւս անքակտելի մաս կազմել իմ անձին, ինչպէս Դիոնիսը չի քանդել դեռ եւս հողաթափերիս կապերը յոգնած ոտքերից։

Բայց մի նոր երեւոյթ անդիմադրելի ուժով տիրացել է ինձ այս վերջին ժամանակներս, դարձնելով ինձ ակամայից գրչի մարդ, եւ այսօր, այսքան տարիներ բոլորելուց յետոյ, զինուորագրուել եմ մեր ազգային գրականութեան, մնալով հանդերձ միշտ նոյն ողբերգուն։

Ահա թէ ինչու կրկնակ ծրագրեր պաշարում են ինձ այս ժամին, որը բացի մի գեղեցիկ առաւօտ լինելուց, եւ իմ ծննդեան տարեդարձի առաջին արշալոյսն է։

Գրչի մարդը ինձանում շատ զբաղուած կը լինի սրանից յետոյ, որովհետեւ, բացի նովելների մի ստուար հատորից, որոնց մի լրիւ ընթերցումից յետոյ կը յանձնեմ մեքենագրութեան, սեղանիս վրայ կուտակւում են ժամեժամ ձեռագիր էջերը մի ընդարձակ ու խոր գործի, որի յանձնման ժամկէտը հետապնդում է ինձ ու շտապեցնում Պետհրատի պայմանը։

Այս բոլորից յետոյ, վաղուց ծրագրըուած մի գործ ուզում եմ յանձնել թըղթին — «Իմ Դեզդեմոնաները» վերտառութեան տակ, որը կը լինի անպայման հայերէն ու ռուսերէն, եւ մի այլ աշխատանք՝ գրեթէ նոյն ծաւալով, որը շատ մօտ է սրտիս եւ որը դառնալու է արեւմտահայութեան գլխատուած մտաւորականութեան շուրջ, եւ որին կ'ուզենայի անուանել… բայց այդ դեռ եւս գաղտնիք է։

Գրական աշխատանքների այս շարքին դուցէ ես հնարաւորութիւն ունենամ այսօրուայ մեր Սփիւռքի հայութեան կենցաղն ու յոյզերը, ցաւերն ու յոյսերը պատկերացնող մի գործ գրել, եթէ բախտ ունենամ մի անգամ եւս այցելել օտար երկինքների տակ կորած մեր ազգային բեկորներին։

Իսկ ինչ վերաբերում է թատրոնին, ամենախոր ցանկութիւնս է վաղուց իմ մէջ հասունացած եւ մինչեւ օրս հայ հանդիսատեսի համար անծանօթ մի - երկու կերպար եւս դրսեւորել մեր Պետական առաջին թատրոնի բեմում, ինչպիսին են, օրինակ, Ռոստանի «Բերժըրակ»ը եւ Շէյքսպիրի «Շէյլոկ»ը։

Տեսնո՞ւմ ես, սիրելի ընթերցող, որ այս բոլորի մասին մտածելու եւ այս բոլորը ապրելու համար իրօք որ չպէտք է զգալ տարիների շարանը։

Վ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

× Հայկական Թատերական ընկերութիւնը եւ օփերայի եւ պալէտի պետական թատրոնի կազմը Երեւանի ժողովուրդի զանազան խաւերու ներկայացուցիչներուն հետ վերջերս նշած է Ալ. Սպենդիարեան պետական ակադեմական թատրոնի հնադոյն յուշարար Երուանդ Շեխնեանի գործունէութեան 40ամեակը։

Յոբելեարի կեանքին ու գործունէութեան մասին խօսած է թատրոնի մենակատարներէն Վ. Վարդանեան։

Ե. Շեխնեան, 1910ին աւարտելով Մոսկուայի երաժշտանոցին երգի դասարանը, կ'աշխատի որպէս երգիչ։ 1928ին, ծանր հիւանդութեան մը հետեւանքով, կը դառնայ բեմադրիչի օգնական եւ ապա մինչեւ այժմ կ'աշխատի որպէս յուշարար։

Հայաստանի Լուսաւորութեան նախարարութիւնը եւ Մշակոյթի գործիչներու միութեան վարչութիւնը Ե. Շեխնեանին յանձնած է պատուոյ գրեր՝ իր երկարամեայ եւ անբասիր գործունէութեան համար։

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Գրողներու Միութեան նախաձեռնութեամբ, Յունուար 13ին տեղի ունեցած է երիտասարդ եւ սկսնակ գրողներու խորհրդակցութիւն մը։ Այս աշխատանքներուն մասնակցելու համար Երեւան եկած են Լենինականէն, Կիրովականէն եւ միւս շրջաններէն ու գիւղերէն՝ տասնեակ երիտասարդ եւ սկսնակ գրողներ։ Կարդացուած են զեկուցումներ արձակի, չափածոյի եւ գրականութեան այլ սեռերու մասին։

ՀԱՅՊԵՏՀՐԱՏԻ հրատարակութեամբ, ռուսերէն լեզուով լոյս ընծայուած է «Եղբայրութիւն» անունով ժողովածու մը, որուն մէջ տեղ տրուած են Հայաստանի, Վրաստանի եւ Ադրբէյջանի դասական ու ժամանակակից գրական ստեղծագործութիւններուն։ Հայկական բաժնին մէջ գրութիւններ առնուած են Խաչատուր Աբովեանէն (հատուածներ «Վէրք Հայաստանի» վէպէն), Յովհ. Թումանեանէն, Ա. Շիրվանզադէէն, Աւ. Իսահակեանէն, Վ. Տէրեանէն, Դ. Դեմիրճեանէն, Յ. Յակոբեանէն եւ Եղիշէ Չարենցէն։

ՀԱՅՊԵՏՀՐԱՏԸ ադրբէյջաներէն լեզուով լոյս ընծայած է «Գրական Հայաստան» ժողովածուն, որուն նպատակն է ընթերցողներուն ներկայացնել Հայաստանի մէջ ապրող եւ ստեղծագործող ադրբէյջանցի գրողները։ Այս վերջիններուն թիւը կը հասնի մօտ երեք տասնեակի։

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՃԱՄԲՈՐԴԸ — Քանի՞ կարգ ունիք շոգեկառքին մէջ։

ՊԱՇՏՕՆԵԱՆ — Երեք։

ՃԱՄԲՈՐԴԸ — Ի՞նչ է անոնց տարբերութիւնը։

ՊԱՇՏՕՆԵԱՆ — Առաջին կարգին մէջ ճամբորդները կոշտ կը վարուին պաշտօնեաներուն հետ, երկրորդ կարգին մէջ՝ պաշտօնեաները կոշտ կը վարուին ճամբորդներուն հետ, իսկ երրորդ կարգին մէջ՝ ճամբորդները կոշտ կը վարուին իրարու հետ….։

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ 1918 – 1958

ԶՈՅԳ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմնարկութեան քառասնամեայ յոբելենական հանդիսութեանց նախօրեակին, ձեռնարկած ենք Հայ Մարզական մեծագոյն Միութեան քառասնամեայ կեանքի ատրճանակային զարգացման եւ անոր շքեղ նուաճումներուն լրիւ պատկերը ցոլացնող պատկերազարդ Յուշամատեանի մը հրատարակութեան։

Այս առթիւ հաստատած ենք երկու մրցանակներ իւրաքանչիւրը յիսուն տոլար պարգեւատրումով —

1.— Հ. Մ. Ը. Մ.ին նուիրուած, նուազագոյն երեք եւ առաւելագոյն հինգ տուներէ կազմուած բանաստեղծական յղացումի մը Յուշամատեանին մէջ հրատարակելի, զոր կարելի ըլլայ նաեւ եղանակաւորել։

2.— Հ. Մ. Ը. Մ.ը խորհրդանշող գեղեցիկ պատկերի մը Յուշամատեանի կողքի զարդարումին համար հետեւեալ պայմաններու լրացումով.

Ա) Պատկերին վրայ պէտք է տեղ գտնէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի զինանշանը,

Բ) Գեղագիր հետեւեալ վերտառութիւնը

Յուշամատեան Հ. Մ. Ը. Մ.ի
1918 – 1958

Գ) Մեծութիւնը 25 × 17 չափով։

Բանաստեղծութիւնները եւ գծագրումները պիտի ենթարկուին յատուկ մարմնի մը գնահատումին։

Մրցանակ շահող գրութիւնը եւ պատկերը կը պահուին մեր մօտ, իսկ միւսները կը վերադարձուին հեղինակներուն եթէ պահանջուի։

Մասնակցողներէն կը խնդրուի ամէնէն ուշը մինչեւ 1958, Ապրիլ մէկին մեզի հասցնել գրութիւնները եւ պատկերները հետեւեալ հասցէով՝

M. H. CHAHINIAN
Pharmacie de la Santé, Rue Foch, Beyrouth, Liban

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի
ՍՈՒՐԻՈՅ, ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԵՒ
ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ատենապետ ՅՈՎՀ. ՇԱՀԻՆԵԱՆ
Ատենադպիր՝ Տօքթ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

ՆՈՒՎԷԼ – ՕՐԼԷՈՆ Օփերէթին մէջ, որ կը ներկայացուի ներկայիս Էթուալ թատրոնին մէջ, Սիտնէ Պեշեթի ղեկավարութեամբ, կարեւոր դեր մը ունի Ժագժոռտան (հայ)։ Այս երիտասարդ արուեստագէտը երեւան կը բերէ հաճելի տաղանդ մը։

Առնուած միջոցները շատ աւելի ազդու կ'ըլլան եթէ համաեւրոպական կառավարական կազմակերպութիւն մը ստեղծուի այս ուղղութեամբ, որ գործակցի քարիւղի միջազգային արդիւնաբերութեանց հետ։

Օ. Է. Սէ. Է.ի տեղեկագրութիւնը չի մօտենար քարիւղի հարցին քաղաքական երեւոյթներուն կամ Միացեալ Եւրոպայի կազմութեան։ Այն պատճառով, թերեւս, որ Միացեալ Եւրոպայի կազմութիւնը կրնայ աւելի եւս բարդացնել քարիւղի հարցը։

Միւս կողմէ, սակայն, իրողութիւն է, որ եթէ Միացեալ Եւրոպայի վեց երկիրները քարիւղի ընդհանուր ծրագիր մը մշակեն Եւրաթոմի օրինակով, շահաւոր կ'ըլլան, որովհետեւ բոլորին ալ շահերը միացած ըլլալով, միացեալ ճակատ մը ու միաժամանակ աշխարհի մեծագոյն շուկան դարձած կ'ըլլան, զոր կարելի չըլլար անտեսել։

·Թ·Ա·Թ·

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (110)

ԿԱՅԾԵՐ

ԼԲ.

ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱՄՕՐ ՎԱՆՔԻ ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆԸ

Համաձայն Մօրոյի ցանկութեան ես վրանը կազմեցի մի երեւելի տեղում։ Քառորդ ժամից յետոյ ամէն ինչ սարքուած էր։

Սուրբ Տիրամօր վանքը գտնւում է Վանայ ծովակի ափին, Լիմ անապատի հանդէպ, Կորդուաց լեռների մէջ։ Հայաստանի վանքերից համարեա ամէն մէկը սեփականել է մի առանձին հրաշագործ զօրութիւն, եւ ժողովրդի մէջ հռչակուած է որպէս այս եւ այն բժշկութիւնների մասնագէտ։ Կորդուաց երկրի սուրբ Աստուածամայրը նշանաւոր էր որպէս բորոտութեան, քոսութեան եւ տեսակ տեսակ խոցերի բժշկող։ Նա ոչ միայն [illegible] էր յուսով իր դուռը դիմող ուխտաւորներին յիշեալ ախտերից, այլ բոլորովին առողջ մարդերի մէջ պատճառում էր նոյն ախտերը, եթէ նրանք կը բարկացնէին իրան, եթէ անհնազանդ կը գտնուէին դէպի իր վանականները, եւ կամ չէին լրացնի նրանց պահանջները։ Այս պատճառով, ժողովրդի բորոտութիւնը, քոսութիւնը, մի քանի տեսակ խոցեր եւ կերցաւը՝ կոչւում էին «տիրամօր ճարայ», այսինքն՝ Տիրամօր վէրք կամ խոցեր, որոնք յայտնւում են որպէս պատիժ մարդիկների յանցանքի համար Աստուածամօր կողմից։

Կորդուաց երկրի Աստուածամայրը խստասիրտ էր եւ վրէժխնդիր։ Նրա բարկութիւնը մարդիկներից անցնում էր եւ անասունների վրայ։ Ընտանի կենդանիներից ամէն պիսակաւորը համարւում էր նրա վանքին նուիրական, որովհետեւ սուրբ Տիրամայրը դրել էր նրա վրայ իր «նշանը»։ Տէրն իրաւունք չունէր իր պէտքերի համար գործածել իր կովը, եզը, գոմէշը, ձին եւ այլ չորքոտանին, եթէ նրանց վրայ գտնւում էր «տիրամօր նշանը», որը մի ուրիշ բան չէր, եթէ ոչ մի քանի պիսակներ անասունի մարմնի որեւիցէ տեղում։ Նա կամ պէտք է ինքն իր անասունը ուղարկէր վանքը, եւ կամ սպասէ, մինչեւ վանքի «մղդսիքը» գային եւ տանէին։ Ամէն տարի վանքի «մղդսիքը» պտտում էին գաւառներում եւ հաւաքում էին այսպիսի անասուններ։ Ոչ մի հայ իրաւունք չունէր գնել կամ վաճառել նրանց, որովհետեւ վանքի սեփականութիւն էին։

Վանքի մօտ կար մի գիւղ, որ կոչւում էր «վանքի գիւղ»։ Նրա բնակիչները բոլորովին ծոյլ եւ տխմար մարդիկ էին, ուրիշ պարապմունք չունէին, միայն ծառայում էին վանքին եւ կոչւում էին «տիրամօր մղդսիք»։ Նրանց ապրուստի աղբիւրը վանքն էր։

Առանց ցաւելու չէր կարելի նայել, երբ մի ամբողջ գիւղի ողորմելի բազմութիւնը նուիրել էր իրան միայն վանքի սպասաւորութեանը, դառնալով կոյր գործիք նրա միաբանութեան ձեռքում։ Տիրամօր «մղդսին» գրագէտ մարդ չէ։ Բայց նա գիտէ Աւետարանից ամբողջ գլուխներ, երգում է շարականներ, կարդում է եկեղեցական ընթերցանութիւններ երբ նա, առած իր հետ վանքի սրբութիւններից մէկը ման է գալիս գիւղից գիւղ, քաղաքից քաղաք, մտնում է ամէն ջերմեռանդ հայի տուն, վանքի սրբութիւնը բաց է անում, մաղթանք է կատարում, համբուրել է տալիս, եւ ողորմութիւն է հաւաքում։

Տիրամօր «մղդսիների» մուրացիկ թափառականները կարելի էր տեսնել ամէն տեղ։ Ես դեռ յիշում եմ, երբ նրանք մեր տունն էին գալիս, բաց էին անում վանքի «սուրբ նշանը» — նա լինում էր՝ կամ մի խաչ, կամ մի որ եւ իցէ սուրբի մարմնի մասունքը, — որը դնում էին մաղի վրայ, նրա չորս կողմից ձեռքով բռնում էին, եւ սկսում էին զանազան բաներ կարդալ։ Մայրս ինձ, Մարիամին եւ Մագթաղին նստեցնում էր մաղի տակ, որի վրայ դրած էր «սուրբ նշանը»։ Այդ անում էր այն մտքով, որ մաղի ծակերից «սուրբ նշանի» օրհնութիւնը թափուէր մեր գլխին։ Յետոյ նրանք «խաչալուայ» էին անում, մեր երեսին օրհնած ջուր էին ցանում, եւ շատ ուրիշ բաներ էին անում, որ այժմ մոռացել եմ…։ Մայրս փող չէր ունենում, բայց դարձեալ Տիրամօր մղդսիներին առանց մի բան տալու ճանապարհ չէր դցում։ Նա կտրում էր իր պարանոցի կամ գլխի զարդերից մի արծաթ եւ տալիս էր նրանց։

Վարդապետները վանքի սրբութիւնները տալիս էին մղդսիներին, ժողովրդի մէջ ման ածելու, զանազան պայմաններով՝ — երբեմն վարձով, երբեմն կապալով, իսկ երբեմն այն դաշամբ, որ հաւաքած գումարի մի մասը տային վանքին, միւս մասը իրանք մղդսիները վեր առնէին։

Բայց քիչ չէր պատահում, որ մղդսիները, օգուտ քաղելով ժողովրդի միամտութիւնից եւ նրա սնահաւատութիւնից, դէպի չարն էին գործ դնում վանքի հաւատարմութիւնը։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

բաղէ.— Ամերիկացիներու հեռացումը Արեւմտեան Եւրոպայէն։ Այն ատեն, թէեւ կրնայ պատահիլ որ հիւլէական պատերազմ չըլլայ, բայց կացութիւնը հետզհետէ աւելի պիտի լարուի եւ դասական պատերազմ մը կրնայ ծայր տալ, խլելու համար Արեւմտեան Եւրոպայի երկիրներու անկախութիւնը։ Պարզ է, որ Ռուսերը պիտի մնան իրենց տեղը։ Ամէն պարագայի մէջ, աւելցուց Փինօ, եթէ ուզենք բան մը ընել այս տեսակէտէն՝ նախ ապահով պէտք է ըլլանք։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ կառավարական բանբերներէն մէկը յայտարարեց, թէ առջի չարաթ Թրիյոսթի հանքագործները 48 ժամուան գործադուլ մը ըրին. բանւորը բաւ. թէ բանթողները աշխատավարձքի յաւելում չէ որ կ'ուզէին, այլ՝ աշխատանքի աւելի լաւ պայմաններ։ Առաջին անգամ ըլլալով Եուկոսլաւիոյ մէջ կը խօսուի գործադուլի մը մասին։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ պետական դրամատան մէկ պատուիրակութիւնը Մոսկուա գնաց։ Միւս կողմէ, պաշտօնական զեկոյց մը կը հաղորդէ թէ «Վաթան» կուսակցութիւնը լուծուած է. կազմակերպութեան նախագահն ու 24 անդամները ձերբակալուած են, նկատելով որ կը գործակցէին համայնավարներու հետ։

ԱԼԺԵՐԻՈՅ Ազատագր. Ճակատը Ֆրանսայի չորս զինուորները ազատելու համար պիտի առաջարկէ փոխանակութիւն մը ընել մահուան դատապարտուած հինգ կիներու հետ։

ԱՐԹԻՒՐ ԱՑՁԸՆՀԱՈՒԸՐ, Նախագահին եղբայրը մեռաւ սրտի տագնապի մը հետեւանքով. 71 տարեկան էր։

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Անիէլէն Գ. Մեսրոպ Տէր Գրիգորեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Գ. Ռւնանեանի, Մարսէյլ։

ՆՈՒԷՐ

Ողբ. Մարտիրոս Գէրպէրեանի յուղարկաւորութեան առթիւ Տէր եւ Տիկին Տէրեան երկու հազար Ֆր. կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սէն Ժերոմի Հ. Յ. Դ. «Հրայատան» ենթակոմիտէն խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Յ. Սիմոնեանի եւ պարագաներուն, Գ. Աւագ Սիմոնեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցած է Բրովիտէնս, Ամերիկա։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քէքէզեան Ալիքսան, Կարապետ եղբայրներ եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Տիկին Արաքսի Սուքիասեան կը ծանուցանեն թէ իրենց սիրելի հօրաքրոջ Օր. ՀՌԻՓՍԻՄԷ ՔԷՔԷՋԵԱՆԻ մահուան տարելիցի առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի մատուցուի այս կիրակի առաւօտ, Սէն Լու Կրան Փէնի Ս. Գէորգ եկեղեցին։ Կը հրաւիրուին, ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

Այս առթիւ կը նուիրեն հազար Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման, հազար Ֆր. ալ Մշակոյթի Տան։ (Ստանալ Յառաջէն)։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի Ձէսանվիլիէի օգափոխութեան կայանին կը նուիրեն.—

Գ. Տալաքիւրէեան (Մարսէյլ) 5000 Ֆր., Գ. Գ. Աճէմեան, փոխան հողեհանգիստի, Մատթոսեան, Զատըրճեան, Տօկատեան հազարական Ֆրանք։

Գ. Դանիէլեան, Նոր Տարւոյ առթիւ հազար Ֆրանք։

Հայ Կարմիր Խաչի Փարիզի դարմանատան կը նուիրեն.—

Գ. Գ. Մարտիրոսեան, Նոր Տարւոյ առթիւ հազար Ֆրանք։

Տաշթաքեան, Ալիքսանեան, Դաւիթեան, Զիլինկիրեան, Սիմոնեան, Ճէլալեան 500ական Ֆրանք։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ՇԱՒԻԼԻ ՆՈՐԱՇԷՆ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՄԷՋ
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

Մահուան տարելիցին առթիւ, Փետրուար 2ին, Կիրակի առաւօտ. հոգեհանգստեան պաշտօնէն ետք հայկական աւանդական սովորութեան համաձայն հոգեճաշ՝ եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ խումբին եւ հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. կոմիտէին։

Կը խնդրուի ճաշի-մասնակցիլ փափաքողներէն, մինչեւ Յունուար 30, Հինգշաբթի երեկոյ արձանագրուիլ «Արղութեան»ի ընկերներուն մօտ։

Նամակով՝ Կիւլեան, 13 րիւ տը Վիրոֆլէ, Շավիլ, (ՍԷՆ Է Ուազ)։ Կամ Փափազեան Գր., Հեռ. Սանթրալ 28–34։

× Արարողութեանց կը մասնակցին հըրաւիրեալ դպիրներ՝ ղեկավարութեամբ Գ. Ն. Սերգոյեանի։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Վալանսի Կապ. Խաչի մասնաճիւղը մեծանուն խմբագրապետ Շ. Միսաքեանի մահուան տարելիցի առթիւ կը նուիրէ երեք հազար Ֆր., «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է երկու հազար Ֆր. Տէր եւ Տիկին Յակոբ Կօշկակարեանէ, Ս. Յակոբի տօնին առթիւ։

×

Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Մարգարեանէ 1500 Ֆր. իրենց որդւոյն Րաֆֆիի ապաքինման առթիւ։

Սէն Ժերոմի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղս շնորհակալութեամբ ստացած է Այրի Տիկին Էֆտիկ Փափազեանի տխուր մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Մ. Զորպաճեանէ, Տէր եւ Տիկին Ալպէռ Զորպաճեանէ հազարական Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած է Վալանսի Հոգեւոր եղբայրութեան կողմէ (երիտասարդներ)։

Կը ներկայացնեն երեք գործողութեան բաղկացած փիէս մը։

ՏՐՏՄՈՒԹԻՒՆԷ ՈՒՐԱԽՈՒԹԻՒՆ

Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8·30ին, Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահին մէջ։

Մուտքը ազատ է։

ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ԱՄՍՕՐԵԱՆ ՎԵՐՋԸ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ
ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Նոյեմբեր – Դեկտեմբերի թիւը (191–192), ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, 48 էջ։

«Դարուն ցաւը» (Հայ – Բոյժ).— Յոռետեսութեան վնասները (Տոքթ. Գ. Գալուստեան).— Ի՞նչպէս դարմանել ծերախտը (Տոքթ. Նաւասարդ).— Սերկեւիլ (Տոքթ. Յ. Մանուկեան).— Կարա՞գ ուտել թէ ձէթ (Տոքթ. Անտրէ Գէլմոն).— Գօտին բժշկութեան մէջ (Նարդեան Բժշկական Բառարան).— Ստամոքսին քաջագործութիւնները (Տոքթ. Շ. Այվազեան.— Հող կ'ուտէր (Տոքթ. Է. Ղազարեան).— Թուքը բերնին մէջ չորցաւ (Տոքթ. Ա. Աշնեան).—Առողջարան Արգնիում (Ա. Թամազեան).— Կրնա՞նք գիտնալ մահուան ժամը (Շ. Նարդունի).— Արիւնամածնութիւն (Տոքթ. Ազատեան). — Բակլայ ուտողներուն կարեւոր (Տոքթ. Թոլմէս).— Առաջին օգնութիւն (Խաչունի)։

Բաժանորդագրութեան ՆՈՐ պայմանները յաջորդով։

ՇԱՒԻԼԻ եկեղեցւոյ շինութեան կը նուիրեն.— Գեր. Ս. Եպիսկ. Մանուկեան քսան հազար Ֆրանք, Գ. Եկէնեան քսան հազար, Գ. Կ. Զրպաշեան տասը հազար, Տէր եւ Տիկին Սղատեան տասը հազար, Գ. Գ. Դանիէլեան, Հ. Թօփալեան, Օհաննէս Քէօլեան հինգ հազարական Ֆր., Տիկին Փայլուն Փափազեան 2000 Ֆր.։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Քաւէի սրահը։ Նիւթ՝ «Հայութիւնը 1914էն 1918 թուականներուն»։ Մուտքը ազատ է։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Երիտասարդաց Միութեան կողմէ։

Այս Ուրբաթ, (31 Յունուար) երեկոյ Ս. Պօղոս Պետրոս մատրան մէջ։

Կը դասախօսէ Կաթ. պատուիրակ Սեռվբէ եպիսկոպոս։

Այս առթիւ սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին տարեկան ձեռնարկը՝ Ապրիլ 20ին։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Նազար Արաքէլեան, Այնթապցի, հօր անունը Աւետիս, քրոջը Արշալոյս, Թաշճիէլեանի կողմէ (Հայաստան)։ Տեղեկացնել Ա. Հ. Թորոսեանի, 5 րիւ Ֆ. Պռնիէ, Վիէն, Իզէր։

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք։ Հատը 15 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

MERCREDI 30 JANVIER 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8106 34EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3907

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԶԱՐԿ ՏԱԼ ԱՐՏԱԾՈՒՄԻՆ

Ֆրանսայի տնտեսական տագնապին դարման տանելու լաւագոյն միջոցներէն մէկը կը նկատուի կարելիութեան սահմաններուն մէջ կրճատել ներածումները եւ զարկ տալ արտածումին։

Վարչապետ Ֆելիքս Կայեառ եւ ելմտական նախարար Ֆլիմլէն ամէն ճիգ կ'ընեն՝ ֆրանքը փրկելու եւ ելմտացոյցը հաւասարակշռելու համար։

Հրատարակուած վիճակագրութեան մը համաձայն, վերջացող տարուան ընթացքին Ֆրանսայի առեւտրական բացը եղած է 492·5 միլիառ ֆրանք, մինչ 1956ին 414·1 միլիառ էր։ Մէկ տարիէն միւսը յաւելումը եղած է 19 առ հարիւր։

Այս պարագան յուսադրիչ կը նկատուի, մանաւանդ երբ զայն բաղդատենք 1955ի բացին հետ, որ 82·3 միլիառ էր։ Այսինքն 1955էն 1956 յաւելումը եղած էր հնգապատիկ։

Այս տարի բացը նուազագոյնին պիտի իջնէ՝ շնորհիւ կառավարութեան ձեռք առած միջոցներուն։

Անցեալ շաբաթ ելմտական նախարարը պաշտօնապէս յայտնեց թէ կարգ մը դիւրութիւններ պիտի ընծայուին գործարանատէրերուն՝ քաջալերելու համար արտածումը։ Պիտի ջնջուին որոշ սեղմիչ օրէնքներ, որոնք կը դժուարացնէին օտար երկիրներու հետ առեւտրական գործառնութիւնները։

Ամերիկայէն եւ վճարումներու եւրոպական Միութենէն փոխ առնուելիք տոլարները մեծապէս պիտի դիւրացնեն կառավարութեան գործը։

1958ը պիտի ըլլայ բարգաւաճման տարի Ֆրանսայի համար, հակառակ այն ընդհանուր մտահոգութեան, որ աղէտ մը կը նախատեսէր։

Վարչապետը շատ լաւատես է ապագային մասին։

Միայն թէ անհրաժեշտ կը նկատէ լաւ հիմերու վրայ դնել ճարտարարուեստը, ներածել միայն ամէնէն կարեւոր նախանիւթերը, կարելի եղածին չափ շատ արտածել եւ լաւ որակով աժան ապրանք արտադրել՝ արտաքին շուկաները գրաւելու համար։

Ծիշդ է, որ դուրսէն փոխ առնուած օտար դրամը մեծ ծառայութիւն պիտի կատարէ այս տարի, սակայն յառաջիկայ տարիներուն Ֆրանսա այլեւս պէտք չէ ձեռք բանայ օտարներուն եւ ջանայ ինքնաբաւ դառնալ։

Լիլի մէջ ճառ մը խօսելով, վարչապետը շեշտեց թէ այս արդիւնքին հասնելու համար երեք պայմաններ պէտք են։

Առաջինն է «առողջ դրամ մը տալ երկրին. այլապէս գիներու շարունակական բարձրացումը կամ պիտի սահմանափակէ մեր վաճառումները օտար երկիրներուն եւ կամ մեզ պիտի առաջնորդէ արժեզրկումներու աղիտաբեր շրջէժի մը»։

Երկրորդ պայմանն է, ըսաւ, զարկ տալ արտածումին։ Անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնուած են որպէսզի արտածողները աւելի նպաստաւորուին քան անոնք, որ չեն արտածեր։

Երրորդ պայմանը՝ արտածել այնպիսի ապրանքներ, որոնց համար ամէնէն շատ պահանջք կայ արտասահմանէն։

Կառավարութիւնը մինչեւ յառաջիկայ մարտ ճարտարարուեստի արդիականացման եւ բարեփոխման համար ծրագիր մը պիտի ներկայացնէ խորհրդարանին։ Նպատակն է շատցնել արտածելի առարկաներ արտադրող ձեռնարկներու թիւը։

Այս ձեւով կը յուսայ վերջ տալ տագնապին եւ ապահովել երկրին տնտեսական վերելքը։

Ելքատումը եւ Հաւասարակշիռ Տնտեսականութեան բաժնեկից դէր պիտի կատարեն

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔԸ

Հաւանական կը թուի որ վարչապետ Կայեառ նոր տագնապի մը առջեւ գտնուի։ Երկու կարեւոր հարցեր, օրակարգի նիւթ դարձած, այս օրերս կարգ մը դժուարութեանց կը հանդիպին Ազգ. Ժողովի մեծամասնութեանց խմբակցութեանց առջեւ։ Ասոնցմէ մէկն է ընտրական օրէնքի բարեփոխումը, իսկ միւսը Կազիէ ծրագիրը։

Ինչպէս յայտնի է ընկերվարական նախկին նախարար՝ Կազիէ ծրագիր մը կազմած է որ իր անունը կը կրէ. այս վերջինին համաձայն բժիշկները այլեւս հիւանդէն ուղղակի դրամ պիտի չկարենան առնել, այլ՝ Ընկերային Ապահովութենէն, որ արդէն պէտք է ութսուն առ հարիւրի համեմատութեամբ հատուցանէ այդ վճարումը։ «Կլոր սեղանի» մը շուրջ կարգ մը երեսփոխաններ առջի օր խորհրդակցական ժողով մը ունեցած են՝ Աշխատանքի եւ Ընկերային Հարցերու Նախարար Գազոնի հետ։ Այս ժողովին կարելի է եղած նոր ծրագրի մը շուրջ համաձայնութիւն գոյացնել։ Շօշափուած երեք գլխաւոր խնդիրներն են — 80 առ հարիւրի բարձրացնել Ընկերային Ապահովութեան հատուցումը բժշկական ծախքերու, սահմանել բժիշկին համար որոշ գծէ դանձած ճիշդ այցեգինը, եւ կարելիութիւն՝ որ նոր գինները ճշդուին համաձայնութեամբ Ընկերային Հարցերու եւ բժշկական ընկերակցութեանց տեղական գրասենեակներուն։ Այս առթիւ հարց կը ծագի թէ ի՞նչպէս պիտի վճարուի այդ 80 առ հարիւրը։ Համայնավարները անմիջապէս առաջարկած են երեք առ հարիւր բարձրացնել գործատէրերուն վճարած բաժինը, բայց անշուշտ նման հարց մը չէր կրնար նոյնիսկ սեղանի վրայ դրուիլ։ Կը մնայ Ընկերային Ապահովութեան ներքին ելեւմուտքէն 30 - 40 միլիարի խնայողութիւն մը կատարել։

Անդին ընտրական օրէնքի բարեփոխումը բուռն ընդդիմութիւն յառաջ կը բերէ մանաւանդ Անկախներու մօտ։ Ներքին նախարարը արդէն կը մտածէ թէ խնդիրը այլեւս քաղաքական բնոյթ կը կրէ եւ աւելի Վարչապետին կը վերաբերի՝ քան իրեն։

Արդէն կիրակի օր անկախ երեսփոխան եւ նախկին վարչապետ Փինէ Րոանի մէջ ճառ մը խօսելով խիստ քննադատութիւն մը բրած էր ընկերվարականներու ծրագրին նկատմամբ։ Երեսփոխանը մասնաւորապէս կը քննադատէ սահմանադրութեան մէջ «վստահութեան քուէ»ի խնդիրը եւ կը պահանջէ երեսփոխաններու թիւը պակսեցնել։ Փինէ զուգահեռ մը քաշած է Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի մէջ, մինչ առաջինը ունի երկու ժողով 600 երեսփոխաններով, սոդին Ֆրանսա ունի չորս ժողով աւելի քան հազար երեսփոխաններով, մինչդեռ, նոյնիսկ կարելի չէ բաղդատել երկու երկիրներու բնակչութիւնը։

Շարունակելով իր ճառը, Փինէ շեշտեց թէ երեսփոխան մը պէտք չէ միայն մէկ թաղամասէ ընտրուած ըլլայ (աէբիւբէն տ'արոնտիսման)։

× 234ի դէմ 310 ձայնով երեսփոխանները քուէարկեցին Ալժերիոյ Հիմնական

այս ուղղութեամբ։ Փոխանակութեանց ազատ գօտիի մը հաստատումը եւս զարկ պիտի տայ արտաքին առեւտուրին եւ Ֆրանսա շուտով պիտի ապրի բարգաւաճ օրեր։

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՊԱՂՏԱՏԻ ՈՒԽՏԻՆ ԺՈՂՈՎԸ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ

Ինչպէս գրած էինք, Պաղտատի Ուխտի երկիրներուն նախարարները Բշ. օր գումարուեցան Անգարայի մէջ։ Առաջին անիթով ընդունուած է ռազմական նկարագիր ունեցող ծրագիր մը, որ հաղորդակցութեան բոլոր միջոցներով իրարու պիտի կապէ Թուրքիան, Իրաքը, Փաքիստանը եւ Պարսկաստանը։ Այսինքն, չորս երկիրներուն ճամբաները, օդակայաններն ու նաւահանգիստները պիտի կապուին իրարու՝ միայն պատերազմական նպատակներու համար։ Այս ծրագրին իրագործումը տարիներու կը կարօտի եւ պիտի արժէ քանի մը միլիառ տոլար։ Ծրագիրը պատրաստուած է զինուորական յանձնախումբին կողմէ։

Ժողովը զբաղեցաւ նաեւ Կիպրոսի հարցով, անգլիական ծրագիրը մերժելու համար. այս ուղղութեամբ Անգլիոյ Արտաքին նախարար Լոյտի, Կիպրոսի կառավարիչ Ֆութի, Թուրքիոյ Վարչապետ Մենտերէսի եւ Արտաքին Նախարար Զօրլուի միջեւ կարծիքի փոխանակութիւններ եղան։ Առջի օրուան Կիպրոսի թրքական թաղամասին մէջ ծագած խռովութիւնները եւ բրիտանական բանակին միջամտութիւնը վիճաբանութեան դուռ բացին Անգլիացիներու եւ Թուրքերու միջեւ։

Թուրքերը ներկայիս կ'աշխատին որ Անգլիա ընդունի իրենց ծրագիրը եւ կղզին երկուքի բաժնուի.— Հելլենախօս եւ թրքախօս։

Նախարարները քննեցին նաեւ Իրաքի ներկայացուցիչ Նուրի Սայիտի առաջարկը՝ Իսրայէլի հարցը լուծելու համար։ Ժողովին մէջ մեծամասնութիւն մը չկարողացաւ ապահովել իրաքեան առաջարկը՝ որպէս զի Իսրայէլ կծկուի 1947ին ՄԱԿի կողմէ որոշուած սահմաններուն մէջ։

Միւս կողմէ կը հաղորդուի, թէ Պաղտատի Ուխտի զինեալ ուժերու կոմիտէին նախագահը ընտրուած է Թուրք մը՝ զօրավար Էքրէմ Աքալին։

Շատեր այն կարծիքը ունին, թէ Պաղտատի Ուխտի ժողովը Անգարայի մէջ գումարելով Թուրքերը կը մտածեն ի նպաստ իրենց համաձայնութիւն մը գոյացնել Կիպրոսի հարցին շուրջ։ Անգարայի կառավարութիւնը հրապարակ այլ հարցերու շարքին դասած է կղզիին թնճուկը եւ Անգլիացիներու ներկայութենէն ալ օգտուելով յարմարագոյն ժամանակը կը նկատէ՝ լուծում մը գտնելու համար։ Տեղական թերթերն ալ Ուխտի ժողովին լուրերուն մէջ լայն տեղ յատկացուցած են Թուրքերուն եւ Կիպրոսի հարցին։

Այս ուղղութեամբ Աթէնքի կառավարութիւնը ցարդ ո՛չ մէկ խօսք ըսաւ, հակառակ անոր որ Թուրքերու եւ Անգլիացիներու միջեւ տաք վիճաբանութիւններ ծայր կուտան։

Ուշագրաւ է նաեւ այն պարագան, որ Պաղտատի Ուխտի ժողովին առջեւ խօսած իր ճառին մէջ Անգլիոյ Արտաքին նախարար Լոյտ չխօսեցաւ Արտաքին նախարարներու ժողովի մը մասին՝ «Մեծերու հանդիպումէն առաջ»։

Օրէնքը, որ (երկրորդ ընթերցում) աւելի առաջ մէկ փոփոխութեամբ ընդունուած էր Հանրապետութեան Խորհուրդին մէջ՝ ծերակուտականներու կողմէ։ Նոյն առթիւ վերջնականապէս ընդունուեցաւ ընտրական օրէնքը (միշտ Ալժերիոյ համար) 249ի դէմ 292 ձայնով։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ստեփան Էլչիբէկեան 10·000

ՆՈՐ ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

7 ԹՈՒՐՔԵՐ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Երկու օրէ ի վեր խռովութիւնները կը շարունակուին Կիպրոսի մէջ։ Թուրքերն ու անգլիացի զինուորները յաճախակի բախումներ ունեցան, որոնց հետեւանքով 7 Թուրքերը սպաննուեցան։

Նիկոսիոյ մէջ կասկածելի աղբիւրներէ ծնունդ առած զրոյցներ շրջան կ'ընէին, որոնց համաձայն կղզիին կառավարիչը Անգարայի մէջ համաձայնած էր Կիպրոսը Յոյներու եւ Թուրքերու միջեւ բաժնել։ Այսուհանդերձ, ցուցարարները կը շարունակէին հաւաքուիլ փողոցներու եւ հրապարակներու վրայ։ Անգլիական ուժերը միջամտեցին եւ սպառնացին կրակ բանալ Թուրքերուն վրայ՝ եթէ չցրուին։ Ցուցարարները՝ փոխան պատասխանի սկսան զինուորները քարկոծել։ Այդ օր վաթսունի մօտ զինուոր եւ ցուցարար վիրաւորուեցան։ 2 Թուրք սպաննուեցաւ։

Յաջորդ առաւօտ ցուցարարները դարձեալ գործի վրայ էին։ Անգլիացիները նախ փորձեցին արտասուաբեր ռումբերով ցրուել զանոնք։ Սակայն տեսնելով որ անկարելի էր՝ կրակ բացին, որուն հետեւանքով հինգ Թուրքեր սպաննուեցան։

7 զոհերէն զատ, որոնց բոլորն ալ Թուրք են, հարիւրի մօտ վիրաւորներ կան։

Կղզիին մէջ լուսարդելի դրութիւն հաստատուեցաւ եւ տեղատարափ անձրեւներն ալ պատճառ եղան որ խաղաղութիւնը վերահաստատուի։

Անգարայի թրքական շրջանակները խստօրէն քննադատեցին Անգլիացիներու դիրքը, դարձեալ շեշտելով՝ որ անկարելի է այլեւս Կիպրոսի մէջ խաղաղ կեանք մը ապահովել, այնքան ատեն որ Թուրքերն ու Յոյները կողք - կողքի կ'ապրին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ նախկին նախագահ Փերոն Տոմինիքեան Հանրապետութիւն ապաստանեցաւ, մինչ խաղաղութիւնը վերահաստատուած է Վենեզուելայի մէջ։

ԵՒՐՈՊԱՅԻ զինեալ ուժերու ընդհանուր հրամանատար մարաջախտ Մոնկոմըրիի հրաժարումէն ետք, նոր հրամանատար նշանակուեցաւ զօրավար Ռիչըրտ Կալ։

ՍՈՒՐԻԱՅԻ քառասուն զինուորներ Իսրայէլ մտնելով կրակ բացած են բանուորներու վրայ, սպաննելով երկու հոգի. բազմաթիւ վիրաւորներ կան։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ ռուս զինուորներու ներկայութիւնը կապ ունի միջազգային կացութեան հետ եւ ո՛չ թէ ներքին, յայտարարեց Քատար Փեշտայի Ազգ. Ժողովին առջեւ, անգամ մը եւս շնորհակալութիւն յայտնելով խորհրդային ուժերուն, որ ապստամբութիւնը ճզմեցին 1956ին։

ՍՊԱՆԻՈՅ Արտաքին Նախարարութեան բանբերներէն մէկը յայտարարեց թէ անհիմն են այն զրոյցները՝ որոնց համաձայն Տըլըս Ֆրանքոյի յայտնած է կարգ մը գաղտնիքներ Անգլիոյ պաշտպանողական ծրագիրներուն մասին։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Նախարարաց Խորհուրդի որոշումով Պէյրութի Ֆրանսական իրաւաբանական համալսարանը միացաւ Լիբանանեան համալսարանին. Ֆրանսական հաստատութիւնը հիմնուած էր 1913ին։

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄՏԵՐՄԻԿ ԶՐՈՅՑ

Անմոռանալի, անփոխարինելի Շաւա՛րշ։

Այսօր փոխ – այցի եկանք քեզի։ Փոխ – այց՝ ըսի, որովհետեւ ինքնատուր կոչում մըն էիր ըրեր, երեսուն տարիներ շարունակ, ամէն առտու Աստուծոյ լոյսին հետ հայ տուներէ ներս տանելու Խօսքդ, — այդ լոյսին պէս պայծառ, դիմադրութեան համար անխախտ, հոգիիդ պէս ջերմ, եւ երբեմն կծու՝ այլ անաչառ ու դաստիարակիչ։

Անդորր էիր ու լուռ, — եթէ միայն ձայն կամ գիր է խօսքը։

Ինծի թուեցաւ, սակայն, թէ կը խօսի՛ս կրկին՝ պարզ այլ խորապէս տպաւորիչ յիշատակարանիդ ընդմէջէն, որ կոթողեալ Խօսքդ է՝ զայն ու քեզ յատկանշող «Շ.»ով համբաւուած։

Վ. Ն.ի մահուան առթիւ գրեր էիր.

« Ամէն փոս կոչ մըն է»։

Ո՛չ՝ ամէն փոս, անշուշտ։ Եւ ո՛չ՝ ամէն կոչ՝ կոչում մը։ Իսկ կան փոսեր, որոնք բարձունքներ են՝ գիրենք արժեւորող անհունններուն բարոյական վսեմութեամբը վերացած։

Շատեր շատ բան գրեցին քու մասիդ։ Ինծի կը թուի թէ՝ բոլոր արժէքներէդ ու արժանիքներէդ աւելի, — որոնք անժխտելի փառքդ կազմեցին — դուն բացառիկ եղար նաեւ այն խոր հաւատովդ, զոր ունէիր մեր ժողովուրդի մասին, ու այն բացառիկ հաւատովը զոր ունէր մեր ժողովուրդը քո՛ւ մասիդ։

Այդ փոխադարձ հաւատքներուն վսեմութիւնը, իր կարգին, եղաւ ու մնաց ա՛յն որ՝ դուն եւ ժողովուրդը անսահմանօրէն հաւատարիմ եղաք ու մնացիք իրարու։

Ընդոծին կամ ստացական արժէքներէն աւելի ու վեր՝ հանրային գործիչին համար այս պսակը գեղեցկագոյնն է բոլոր պսակներէն, եւ գերագոյնը՝ բոլոր վարձատրութիւններէն։

Մարդիկ սովորութիւն ունին անդրիներ կանգնեցնելու պզտոտաններու յանկիներ։

Օտար ափերու վրայ՝ այդ փառքը զըլացուած է մեզի։ Դուն կարիք ալ չունէիս՝ ճամբու մը անկիւնին, մարմարի եւ քանդակողի մը՝ նիւթեղէն դէմքդ կանգուն պահելու համար։ Որովհետեւ, դուն ինքդ, քու յարատեւ ու անվհատ նուիրումով, հարթեցիր ճամբայ մը՝ որ առանձնապէս քուկդ է, եւ քանդակեցիր դուն քեզ՝ իբրեւ Դէմք մը, որ գիտցաւ ու կըրցաւ բազմութիւններ ոգեւորել ու առաջնորդել։

Եթէ « մահ » բառը կը բնորոշէ վախճանը անցաւոր գոյութեան մը, որ « կեանք » կը կոչուի, դուն ո՛չ կրցար եւ ո՛չ ալ ցանկացիր «ապրիլ» զայն, որովհետեւ ցանկացիր ու կրցար ապրեցնել զանգուածներ։ Պատճառը, թերեւս, նաեւ այն էր, որ դուն քեզի զլացած էիր «ապրելու» իրաւունքը։ Ու այդ զլացումովդ իսկ դուն քեզի շնորհեցիր յետ մահու եւս ապրելու մեծութիւնը։

Մոռցար, սակայն, որ նոյն այդ մեծութիւնդ քեզի իրաւունք չէր տար մահուանդ մեռնելու ...

Մարմնեղէն գոյութեանդ վախճանէն քիչ առաջ ինծի գրած նամակներէդ մէկուն մէջ կ'ըսէիր. « Կը վախնամ ...., երբ մեռնիմ, ինձմէ վերջ «Յառաջ»ի հաւաքածոն միայն մնայ »...

Կարդալով այդ տողը, խորհեր էի թէ նման նախատեսութիւն մը աւելի դաժան էր քեզի համար, քան՝ մահուանդ հաւանականութիւնը։

Տարի մը վերջ, այսօր, եկանք քեզի ըսելու նաեւ թէ ճշմարիտ հոգեհանգի՛ստդ արդէն ապահովուած է Ա՛ն, որ «Յառաջ»իդ հետ կեանքիդ իմաստը կազմեցին, — «Երկուորեակներդ» իբրեւ։

Տասնամեակներ առաջ գրեր էիր ինծ. « աղջկանս անունը Արփիկ դրի »։

Դուն որ գեղապաշտ էիր եւ անուններու մասին իսկ այնքան բծախնդիր, անդրադարձեր էիր, անշուշտ, թէ՝ այդ նախընտրութիւնդ կուգար ո՛չ ճաշակէդ. եւ ո՛չ ալ գեղագիտական ըմբռնումներէդ։ Այլ՝ էութենէ՛դ իսկ։

Որովհետեւ, թէեւ դուն քեզի զլացած էիր « ապրիլ » կեանքը, հզօ՛րապէս կը սիրէիր, սակայն, — ի՛նչ գերագոյն նուիրաբերում, — նոյն այդ կեանքը, որ առաւելապէս արփիով կը բնորոշուի ...

Ու կը հաւատա՛մ թէ՝ դուն, որ այնքան կը սիրէիր արեւն ու կանաչը, ծիլն ու ծաղկումը, — եւ աւելի՝ նաեւ երիտասարդութիւնը, — կը զգա՛ս, արդէն, թէ գարունը շուտով իր կանաչը կը քսէ տարածութիւններուն, բարունակներ ու ճիւղեր կը զարդարուին, եւ արփին իր ոսկէ շղարշը կը սփռէ, — որոնցմէ այնքան կը խայտար գերզգայուն հոգիդ։

Ելի՛ր։ Ելի՛ր, որպէս զի կրկին ողջունես ու աւետես գարունը՝ այնպէս ինչպէս գիտէիր ողջունել եւ աւետել։

Դուն դեռ իրաւունք ունէիր ապրելու։

Ու դուն դեռ պարտաւոր էիր «ապրեցնելու» մեզ։

« Վե՛ր կաց, անիրա՛ւ »...

Կ. ՄԵՀԵԱՆ

26/1/1958

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԿԵԴՐ. ԵՒՐՈՊԱՆ ԶԻՆԱԹԱՓԵԼՈՒ ԼԵՀԱԿԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ

Քաղաքական շրջանակները յուզող կարեւորագոյն հարցը զինաթափութիւնն է ներկայիս։ Արեւելք – Արեւմուտք նամակներու արշաւին, ժողովներու եւ առաջարկներու մէջ մասնաւոր տեղ մը կը գրաւէ Ռափաքիի ծրագիրը՝ Կեդրոնական Եւրոպայի մէջ զինաթափ գօտի մը ստեղծելու համար։

Առաջարկը ՄԱԿին ներկայացուեցաւ 1957 Հոկտեմբեր երեքին, Լեհաստանի Արտաքին Նախարարին կողմէ։ Երկու Գերմանիաներու, Լեհաստանի եւ Չեխոսլովաքիոյ մասնակցութեամբ չէզոք շըրջան մը ստեղծելու գաղափարը առաջին առիթով իսկ հետաքրքրական թուեցաւ ՄԱԿի անդամներուն։

Առաջարկը կարեւորութիւն կը ստանար նաեւ այն տեսակէտէն, որ Ատլանտեան Ուխտի եւ Վարշաւայի դաշինքը ստորագրած երկիրներու գործակցութիւն կը նախատեսէր։

Մինչ քաղաքական շրջանակները լըրջօրէն չահագրգռուած էին Ռափաքիի ծրագիրով, Պոնի կառավարութիւնը խուլ կը ձեւանար. այս էր պատճառը որ լեհ դիւանագէտը տեսնուեցաւ Միացեալ Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի դեսպաններուն հետ, որմէ ետք Դեկտեմբեր իննին նամակ մը յանձնեց անոնց, յիշեցնելով իր ծրագիրը եւ նորոգելով առաջարկը։ Քաջալերուած էր մանաւանդ՝ տեսնելով Արեւմուտքի նպաստաւոր դիրքը։

Գերմանիոյ «Տէօյչ» կուսակցութեան նախագահը գոհունակութեամբ ողջունեց այս ծրագիրը։ Լոնտոնի կարեւորագոյն թերթերէն «Թայմզ» Ռափաքիի ծրագիրը նկատեց Կեդրոնական Եւրոպայի զինաթափութեան առաջին հանգրուանը։ Պելժիոյ ընկերվարական մամուլն ալ իր համակրանքը յայտնեց լեհական առաջարկին։

Ռափաքի վերջին ամիսներու ընթացքին եռուն գործունէութիւն մը ցոյց տուաւ իր ծրագիրը ծանօթացնելու համար։ Ընդարձակ բացատրութիւն մը հրատարակեց՝ առաջարկուած գօտիին զինաթափութեան վրայ ըլլալիք հսկողութեան մասին։ Այսուհանդերձ, Ատլանտեան Ուխտի անդամ – երկիրներու կառավարութեանց պետերուն ժողովը, Փարիզի մէջ, կարեւորութիւն չընծայեց այս հարցին եւ օրակարգի չդրաւ։ Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Տըլըս եւ Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետ Ատընաուըր դէմ էին ծրագրին։

Վարշաւայի քաղաքական շրջանակները կը յայտնեն, թէ Պոնի կառավարութիւնը ճնշում կը բանեցնէ իր բարեկամներուն վրայ՝ որպէսզի դէմ կենան լեհական առաջարկին։ Այս դիրքը որդեգրելով Գերմանիա հետեւեալ նպատակները կը հետապնդէ (լեհական տեսակէտ)։—

1.— Հրթիռներ ունենալ։

2.— Հող պատրաստել՝ հիւլէական այլ զէնքեր ունենալու համար։

3.— Կարեւոր դեր մը խաղալ Եւրոպայի հակօդային պաշտպանութեան մէջ։

4.— Մասնակցիլ ազատ աշխարհի զէնքի արտադրութեան ծրագրին։

5.— Քաղաքական եւ զինուորական ճնշում բանեցնել եւրոպական հարցերը դեկավարելու կոչուած մարմիններուն վրայ։

Այս է պատճառը, որ Լեհաստան մտահոգ է եւ հաւատք չընծայեր Գերմանիոյ խաղաղասիրական նպատակին։ Վարշաւա անհանգիստ եղաւ նաեւ տեսնելով որ իր առաջարկը մերժուեցաւ միաժամանակ Ֆրանսայի Վարչապետ Կայեարի կողմէ (Դեկտեմբեր 30)։ Արդարեւ, Ֆրանսայի Վարչապետը կը դատապարտէր Ռափաքիի ծրագիրը, վտանգաւոր գաղափար մը նկատելով զայն, որովհետեւ Եւրոպայի մէջ որեւէ զինաթափութիւն պատճառ պիտի ըլլար որ ամերիկեան ուժերը լքէին Եւրոպան, մինչ խորհրդային ուժերը պիտի մնան իրենց տեղը։

Մառէշալ Բուլկանին իր նամակներու մէջ Կեդրոնական Եւրոպայի զինաթափութեան գաղափարը յառաջ քշեց։ Այս ուղղութեամբ Ֆրանսական տեսակէտը վերջնապէս պարզուեցաւ, երբ Վարչապետ Կայեար պատասխանեց Մոսկուայի նամակին։ Ֆելիքս Կայեար պաշտօնապէս յայտնեց թէ Ռափաքիի ծրագիրը անընդունելի էր, միաժամանակ չեշտելով թէ Փարիզի կառավարութիւնը դէմ չէր ապահովութեան համար ձեռք առնուելիք միջոցներու, յիշեցնելով Իտընի ծրագիրը, որ մեռեալ տառ մնաց Խ. Միութեան համար։

Կեդրոնական Եւրոպայի զինաթափութեան հարցին մէջ կարեւորագոյն տեղը կը պատկանի Արեւմտեան Գերմանիոյ, քանի որ առաջարկուած գօտիին երեք երկիրներէն մէկը կը ներկայացնէ։ Արդ, Վարչապետ Ատընաուըր վերջնական յայտարարութեամբ մը կուզայ ըսել, թէ Կեդրոնական Եւրոպայի զինաթափութեան ծրագիրը չի կրնար իրականանալ եւ մի անգամ ընդ միշտ պէտք է հրաժարիլ այդ գաղափարէն, որովհետեւ նման ծրագիր մը մէկ նպատակ կը հետապնդէ միայն — Ատլանտեան Ուխտին վախճանը։

Այսպէս թէ այնպէս, Ռափաքիի ծրագիրը կը շարունակէ աղմուկ բարձրացնել իր շուրջ. եթէ պատահի, որ Արեւելք – Արեւմուտք հանդիպում մը ըլլայ, վիճաբանութիւնները կրնան շարունակուիլ այդ ուղղութեամբ։

Թ. Ա. Թ.

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ. Յունուար 15ին այցելեց Ֆրէզնօ, ուր ջերմ ընդունելութեան մը արժանացաւ. խուռներամ բազմութեան հետ Ֆրէզնոյի քաղաքապետն ու բարձրաստիճան պաշտօնեաններ կայարան գացած էին դիմաւորելու Սրբազանը։ Զարեհ Ա.ի նուիրակը ուղղակի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին առաջնորդուած է։ Ամսոյս 22ին Խորէն Արք. գացած է Լոս Անճէլըս։

ՅՈՒՇԵՐ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՄԱՍԻՆ (1)

●

Դասարանում, դասաւանդութեան, երգեցիկ խմբի պարապմունքների, մասնաւոր, խմբական կամ անհատական հանդիպումների ժամանակ, որտեղ և երբ էլ լինէր, նոյնիսկ կատակների ժամանակ, անբովանդակ խօսք չէինք լսում մենք Կոմիտաս վարդապետի բերնից։ Նա նոյնիսկ բարկացած ջղայնացած վայրկեանին մի ուսուցողական խրատական բան կ'ասէր իր դիմացինին։

Կոմիտաս վարդապետի վերին աստիճանի մանկավարժական հոգատար վերաբերմունքը, նրա լրջմիտ տոնով ասածները խորունկ տպաւորութիւն էին թողնում իր աշակերտների վրայ եւ առաջ բերում անկեղծ յարգանք ու մեծարանք դէպի ինքը։ Որեւէ նիւթի մասին խօսելիս կամ դաս բացատրելիս տուեալ հարցի կապակցութեամբ սիրում էր նա միաժամանակ եւ խրատական խօսքեր ասել երբեմն լուրջ երբեմն էլ կատակի ձեւով։

Երգի, երաժշտութեան, առ հասարակ գեղարուեստի մասին խօսելիս, հմայիչ էր Կոմիտաս վարդապետը։ Խօսում էր նա պարզ, ոգեշնչուած, խորիմաստ արտայայտութիւններով, ներշնչելով սէր դէպի երգն ու երաժշտութիւնը, դէպի գեղարուեստը։

—Լաւ սովորեցէք մեր ժողովրդի պատմութիւնը, ուսումնասիրեցէք նրա կեանքը, նրա աւանդութիւնները, գիրն ու գըրականութիւնը, մանաւանդ ժողովրդական բանահիւսութիւնը, —ասում էր նա յաճախ։

— Մեր ժողովուրդը շատ բան է ստեղծել իր անցեալում, որի մեծ մասը գտնւում է անյայտութեան մէջ, սաայց նա մի անգամ դասի ժամանակ — պէտք է անցեալի մոխիրների տակից հանել ժողովուրդի ստեղծած քանքարները. ժողովուրդն է ամենամեծ բանաստեղծը, [illegible] – սուցիչը, որովհետեւ կարճ ու հակիրճ քառեակների մանաւանդ երգերի մէջ նա արտայայտում է այնքան միտք ու խինդ, տանջանք ու խոհեր, որքան գրողը մի ամբողջ գիրքի մէջ։

Երգիչների ձայնը թարմ պահելու վերաբերեալ եւս տալիս էր մեզ խրատներ։

— Կոկորդը գրգռող ուտելիքներից եւ խմիչքներից պէտք է խուսափել։ Բացօթեայ, մանաւանդ. խոնաւ ժամանակ չերգել, չրղաւել ու բարձր տոնով չխօսել — ասում էր նա երգիչներին։ Յատուկ ուշադրութիւն էր դարձնում կրծքաձայն ունեցողների շնչառութեան վրայ եւ յիշեցնում թէ ինչպէս պէտք է շնչել, մանաւանդ երգելու ժամանակ։ — Ժուժկալութիւնը, չափաւոր ուտել – խմելը, բացօթեայ զբօսանքը, փափուկ անկողնուց խուսափիլը, շատ լսել ու քիչ խօսիլը, երգիչ մարդու օծմիքի մէջ պէտք է մտնեն, — ասում էր Կոմիտաս վարդապետը։

Իր պարտէզի տաղաւարի մէջ մի թախտ կար մաքուր սաւանով ծածկած եւ մի քար էլ գլխավերեւը դրած, այդ կոշտ թախտի վրայ էր քնում ինքը տաք եղանակներին։

×

Աշխատասիրութեան եւ առհասարակ կեանքի արժէքի վերաբերեալ Կոմիտաս վարդապետի ասածներից միտս են մնացել հետեւեալները. «Մարդու արժէքը չափւում է նրա կատարած գործերով »։

« Աշխատանքը մի հայելի է. որի մէջ արտացոլում է աշխատողի կերպարը »։

« Սիրեցէք երգը, սիրեցէք բնութիւնը»։

Ոչ դժուարութիւնից վախեցէք ոչ էլ ճշմարտութիւնից խուսափեցէք »։

« Աշխատութեամբ կարելի է շատ դըժուարութիւններ յաղթահարել կեանքում»։

« Ժողովրդական իմաստութիւնը հաւաքական է եւ դարերի փորձառութեան արդիւնք »։

« Ուսումնասիրեցէք գիտութիւնը, վերցրէք ազիտութիւնը, դրանից է կախուած ժողովուրդի փրկութիւնը »։

« Հին գաղափարները եթէ չլինեն, նոր գաղափարները չեն ծնուի »։

×

Էջմիածնի ճեմարանում պարտադիր էր նաեւ հոգեւոր – եկեղեցական երաժշտութեան ուսուցումը։

Հոգեւոր երգերը շարականները տաղերը եւ մեղեդիները սովորում էինք յատուկ հայկական նոթաներով։ Քանի որ երգիչ ճեմարանցիները պարտաւոր էին մասնակցել եկեղեցական ժամերգութիւններին, հետեւապէս պէտք է լաւ իմանային, բացի եւրոպականից նաեւ հայկական նոտաները որովհետեւ բոլոր հոգեւոր երգերը, շարականները եւ տաղերը ձայնագրուած էին հայկական նոտաներով։ Այդ ժամանակ միայն Մակար Եկմալեանն էր պատրաստել եւրոպական նոտաներով։

Կոմիտաս վարդապետը, ինչպէս ժողովրդական երգերն էր սովորեցնում բացատրութիւններով, այնպէս էլ հոգեւոր երգերն էր անցնում մեկնաբանելով նրանց ծագումն ու իմաստը։

Նա ասում էր որ հայ աշխարհիկ եւ հոգեւոր երգերի ծագումը այնքան հին է որքան ինքը հայ ժողովուրդը։ Դեռ այն դարաշրջաններից երբ հայ ժողովուրդն ունէր իր բազմաթիւ աստուածները, պաշտամունքի առարկաները արեւը, լուսինը, կրակը, բնութեան երեւոյթները, ծիր–կաթինը, վահագնը, աստղիկը եւն., ունէր ծիսակատարման երգեր, հեթանոս աստուածներին նուիրուած ձօներ, տաղեր, մաղթանքներ, աշխատանքի եւ հերոսների գովքեր։

Ս. ԲԱՂԻՐԵԱՆ

(11 Շար.)

(1) Ա. մասը տեսնել Յառաջ Նոյ. 27 – Դեկտ. 7։

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԳԵՂՈՒՀԻՆ

"LA BELLE DE MOSCOU"

Երկար տարիներ Հոլիվուտէն հեռու մնալէ վերջ Ռուբէն Մամուլեան դարձեալ մուտք կը գործէ շարժանկարի կրկէսին մէջ: Իր այս ժապաւէնը «րըմէյք» մըն է տարիներ առաջ ցուցադրուած ուրիշ ժապաւէնի մը .— «Նինոչքա» — որուն գլխաւոր դերասանուհին էր Կրէթա Կարպօն: Նիւթը հետեւեալն է: Խորհրդային կառավարութիւնը Փարիզ կ'ուղարկէ հըմուտ եւ վստահելի կուսակցական՝ ընկերուհի Նինոչքան: Այս չատ գեղեցիկ կուսակցական կնոջ գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ դարձի բերել ուրիշ երեք համայնավար պաշտօնեաներ, որոնք փարիզեան հրապոյրներու ազդեցութեան տակ, սայթաքելով, որոշած են երկիր չվերադառնալ: Նինոչքան որ սկզբունքով մէկն է ու թրծուած կուսակցական մը, կը ջանայ այս մոլորած գառնուկները ազատել «կապիտալիստական» երկրի ճիրաններէն եւ վերադարձնել զանոնք իսկական ուղիին մէջ: Բայց «կապիտալիստ» երկրին պերճանքները դարանակալ կը սպասեն այս մանկամարդ հովուուհիին ճամբուն վրայ ու արգելք կը հանդիսանան որ ան յաջող կերպով իրագործէ իրեն վստահուած առաքելութիւնը: Ըստ իս, այս պերճանքները սայթաքեցուցիչ ոչ մէկ հանգամանք ունին պարզ մահկանացուի մը համար: Բայց ժապաւէնը ցոյց կու տայ մեզի, թէ անոնք ինչ աւերներ կը գործեն խորհրդային երկրէն եկող մարդու մը ներաշխարհին մէջ: Ահա ինչո՞ւ Նինոչքան, որ համայնավար ըլլալով հանդերձ, չէ դադրած կին ըլլալէ, կը հրապուրուի փարիզեան վերջին նորաձեւութիւններէն, մետաքսեայ գուլպաներէն ու զանազան չպարներէն, կ'ոտնակոխէ իրեն յանձնուած գործը ու ինքն ալ իր կարգին կը հաստատուի Փարիզ — լոյսի ու սիրոյ — հայրենիքը:

Ռ. Մամուլեան յաջողած է չատ զուարճալի ձեւով մը ցոյց տալ համայնավար աղջկան մը հոգեկան հոլովոյթները իր տես փարիզեան փորձութիւններուն: Գունաւոր ժապաւէնի գրուցարանութեանց, կարծես մարմին կազմած են նկարներուն հետ ու աւելի փայլ տուած անոնց. Օրինակի համար նշենք հետեւեալը. Ամերիկացի մը մօտենալով Նինոչքային, որ դեռ նոր ժամանած է Փարիզ, իր սէրը կ'արտայայտէ անոր: Բայց Նինոչքան անտարբեր կը մնայ ու արհամարհանքով դիտել կու տայ, թէ սիրոյ այդ արտայայտութիւնները տապալած վարչակարգի մը պտուղներն են: Ամերիկացին խրտչելով Նինոչքայի խօսքերէն, կը պատասխանէ:— Դուք (համայնավարներդ) կը քարոզէք սէրը ամբոխներու միջեւ, բայց երբ կարգը գայ անձ մը սիրելու՝ կ'այլալիք: Ուրիշ առիթով մը նոյն ամերիկացին կ'աչխատի հրապուրել Նինոչքան, ցոյց տալով անոր փարիզեան հրապարակներուն գեղեցիկ լուսաւորումը: Բայց Նինոչքան անտարբեր մնալով այդ գեղեցկութեանց հանդէպ, հարց կու տայ.— Քանի՞ քիլովաթ ուժ հարկաւոր է այդ լուսաւորութիւնը իրագործելու համար: Ամերիկացին սաստկելով այս հարցումէն, կը պատասխանէ.— Ձեր հարցումը ելեկտրականութեան պաչտօնեայ մը տալիք է, բայց ես ձեզ լոյսի մասին կը խօսիմ՝ որուն դուք անծանօթ կ'երեւիք. եւայլն.

Բնականաբար այս բոլորը ոչ մէկ խոր հանգամանք կը կրեն: Ժապաւէնին իսկական նպատակը կը կայանայ, հանդիսատեսը զուարճացնելուն մէջ: Այս իսկ պատճառաւ այս բոլոր խօսակցութիւնները տեղի կ'ունենան պարերու ընթացքին կամ ընկերակցութեամբ գեղեցիկ մեղեդիներու: Դերակատարներն են Ֆրէտ Աստէր եւ Սիտ Չէրիս:

ԱՐԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԵՐԼԻՆԷՆ

Անցնող տարին չատ տխուր փակուեցաւ՝

Ցուրտ հողին յանձնեցինք մեր գաղութին հին անդամներէն եւ հին «Յառաջ»ական մը Վահրամ Ռաֆայէլեանը 28 Դեկտեմբեր 1957ին, երբ նոյն օրերուն կը լրացնէր իր 62րդ տարին: Կարճատեւ հիւանդութենէն եւ գործողութեան ենթարկուելէն չի կրցաւ փրկուիլ:

Ցուցարկութիւնը կատարուեցաւ գերման հոգեւորականի կողմէ խուռն բազմութեան ներկայութեան: Դամբանական խօսեցաւ Հայերու կողմէ Գ. Գ. Ֆրունճեան, վեր հանելով հանգուցեալին աչխատասէր եւ բարեսէր բնաւորութիւնը, այլեւ ազգասիրական գործունէութիւնը՝ յիչելով որ անիկա եղած էր գաղութին միութեան վարչութեանց մէջ անդամ եւ ցուցուցած էր աչխոյժ գործունէութիւն իբր գանձապահ: Իր մարդասիրական տրամադրութեամբ օգտակար եղած էր վերջին ընդհ. պատերազմին Պերլին բերուած հայ եւ ամէն ազգէ աչխատաւորութեան եւ ցեղային հետապնդումով նեղութեան մէջ ինկածներու: Դամբանականը վերջացուց Գ. Դուրեանի «Իմ մահը»ին գերմաներէնի թարգմանուած ընթերցումով եւ խոստացաւ որ իր բարեկամները անոր յիչատակը մինչեւ վախճան պիտի պահեն իրենց սրտերուն մէջ: Նաեւ մաղթեց Աստուածային մխիթարութիւն այրիին, զաւակներուն եւ քոյրերուն:

Ներկաներէն 150է աւելի թիւ մը կը ներկայացնէին որոնց մէջ բացի հայերէն, գերման առեւտրականներէ, ընտանեկան պարագաներէ կային նաեւ յոյն, արաբ, իտալացի եւ հրեայ ծանօթներ: Դերեզմանին վրայ հոգեհանգստեան երգեր երգեցին մեր գաղութին դպիրները:

Մեր գաղութը մօտ մէկ տարուան մէջ չարք մը կորուստներ ունեցաւ, զորս յիչողութեամբ կ'արձանագրենք.

Սողոմոն Խրաճնիկեան (Բագուցի)

Միհրան Մանուէլեան (Բիթանիացի, նախկին կամաւոր Անդրանիկի, Նժդեհի եւ այլ խումբերու մէջ):

Տօքթ. Հոգոց (աստմաներոյժ):

Վաչէ Աբեղեան (երիտասարդ համալսարանական, որդի Տօքթ. Աբեղեանի, կատարած է հայերէնէ—գերմաներէն թարգմանութիւններ, [illegible]):

Հայկ Տէր Օհանեան, Թեհրանցի, պարտականութիւններ կատարած ազգային գործերու մէջ, առաջին ընդհ. պատերազմի տարեւեկուայ գերիներու փոխադրութեան չոգենաւով Համբուրգէն — Քաթում կազմակերպած: Իսրաէլի Օրբի մասին պրպտումներ կատարած: [illegible]:

Դաւիթ Դաւիթեանեան, (Թիֆլիզցի), ազգային գործիչ, բեղուն գործունէութիւն, գաղութի վարչութիւններուն մէջ զանազան պաշտօններով եւ իբր նախագահ: Դերասանական ելոյթներ եւ կը յիչենք մանաւանդ ներկայացուած «Զար Ոգին»: Մինչեւ պատերազմին վախճանը Գերմանիա, անկէ Հարաւ. Ամերիկա, ուր իր մահկանացուն կնքած է):

Գ. Քէօսէճէեան (Եւդոկիացի):

Տիկին Լուիզ Մուրատեան:

Տօքթ. Խանէստ Սարաֆեան (բժիշկ, երիտասարդ).

Տիկին Աննիկ Ալթունեան:

Տիկին Էօժէն Երամեան:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹԸ

Երգչախումբին անդամներու կիրակի օրուան հանդիպումը ընկերական հաւաքոյթի մը, հաճելի եւ խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ անցաւ:

Երաժշտական վայելք մըն էր լսել պարթեւ Արա Սերոբեանի երգերը եւ Օր. Ճէնտուեանի անակնկալ ներկայութիւնը, որուն ճկուն ձայնը հակառակ իր տասնըհինգամեայ պատանեկան տարիքին դժուարին կատարներու առջեւ իսկ չէր ընկրկեր: Օրիորդը, պետական երաժշտանոցին աչակերտ խոստմնալից ուժ մըն է:

Նման հանդիպումներ, որոնք թէ գեղարուեստական հաճոյք մը կ'ապահովեն եւ թէ հայկական միջավայր մը կ'ըստեղծեն երիտասարդութեան համար անհրաժեշտ պահանջներ են մեր սերունդին հայեցի դաստիարակութեան համար:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՄԵՐ ՏԵՂԵԿԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆԸ

Փարիզի Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմինը պարտականութիւն կը նկատէ այսու իր տեղեկատուութիւնը ընել իր հայրենակիցներուն, որոնք չեն զլանար իրենց բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւնը բերել իր գործին, որուն նպատակն է բախտաւորել մանուկներու տալ առողջ եւ հայեցի դաստիարակութիւն:

Մեր Միութիւնը տարուէ տարի կ'աճեցնէ իր պաչտպանեալներուն թիւը, այսպէս Մխիթարեան վարժարանի իր սաներուն թիւը բարձրացաւ 14ի, Վենետիկի մէջ չորսի, Դպրոցասէրի մէջ 13ի, Անարատ Յղութեան Քոյրերու քով հինգի, ֆրանսական բարձրագոյն վարժարաններու մէջ երեք աչակերտներ:

Իր 39 պաչտպանեալներուն ծախքերը կը հոգացուին նուիրատուութիւններով, դրամաշրջիկ հասոյթներով, որ երախտապարտ կու տայ անդամակցութեան, տարեկան պարահանդէսով, Մանուկներու ծնողաց հանդէսով եւ վերջապէս իրենց կառավարման նպաստներով (ալօքասիօն) որոնք կը ներկայացնեն երեք մէլիոնի պիւտճէ մը:

Միութիւնը մեծ գոհունակութեամբ իր աշխատանքին նուիրատուներուն եւ աջակցողներուն հրապարակաւ կը յայտնէ իր շնորհակալութիւնները:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
ՈՐԲ. ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆԻ

Յ. Գ.— Աւելորդ չենք նկատեր յիչեցնել որ մեր յարգելի հայրենակիցներուն տրամադրութեան տակ են մեր հաչուոյ տոմարները:

ԿՈՉ ԲԱՐՁՐ ՀԱՅԿԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Լոյս տեսաւ այսքան ժամանակէ ի վեր սպասուած «Կարինապատումը» մեր հայրենակից Գ. Ղազար Զարբէի ջանքերով եւ խմբագրութեամբ: Գեղեցիկ կերպով զարդարուած են նիւթերը. ամէն մէկ Կարնեցի կարդալով այս գիրքը՝ պիտի վերապրի իր ծննդավայրի յիչատակները, որով, ուրախ կան նշանաւոր վայրերու եւ անձնաւորութեանց նկարներն ու իրենց ունեցած գործունէութիւնը:

Կ'արժէ հրապարակաւ շնորհաւորել Գ. Ղազար Զարբէն որ այս տեսակ գեղեցիկ գործ մը գլուխ հանեց եւ փրկեց այնքան կարեւոր քաղաքի մը պատմութիւնը կորուստէ:

Հիմա մեր հայրենակիցներուն կը մնայ քաջալերել այս գործին համար աչխատող բոլոր անձերը, եւրաքանչիւրը գնելով հատ մը, որուն մէջ պիտի գտնէ իր անձնալի քաղաքի յիչատակները, ծանօթներն ու բարեկամները, սիրելի վայրերը:

Ա. ԽԱՉԻԿԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (111)

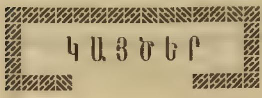

ԼԲ.

ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱՄՕՐ ՎԱՆՔԻ ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆԸ

Նրանցից չատերն ունէին իրանց տներում խաչեր եւ կերպ, հնարած «սուրբ նշաններ» — դրանց մասին էին անում վանքի սրբութիւնների անունով:

Սուրբ Տիրամօր հրաշագործութիւնը, զանազան բորոտութիւններ, խոցեր եւ այլ փոխանցիկ հիւանդութիւններ բժշկելու մասին, ամէն տեղ հաչակուած լինելով, ամէն կողմից բերում էին նրա վանքը այսպիսի ախտաւորներին: Նրանք մնում էին այնտեղ ամիսներով, ի հարկէ, քչերն էին յաջողում առողջանալով իրանց տունը վերադառնալ, իսկ մեծ մասը անյոյս մնալով, ոչնչանում էին: Ես հիմա եմ հասկանում վճռական հետեւանքը մի այսպիսի անհասկանալի [illegible] որ մտցրել էին ժողովրդի մէջ վանքի աբեղաները: Հիւանդութիւններից չատերը փոխանցական լինելով, ուխտաւորները վարակւում էին եւ տարածում էին ժողովրդի մէջ: Այս էր պատճառը, որ երբեմն բոլորովին առողջ ուխտաւորը վերադառնում էր իր տունը ախտաւորուած. Նա համարում էր այդ մի պատիժ, որ տուեց նրան Տիրամայրը, գուցէ իր մեղքերի համար ...:

Նոյն իսկ վանքի գիւղացիները, անդադար յարաբերութիւններ ունենալով հիւանդների հետ, վարակւում էին: Ոչ մի տեղ չէ կարելի տեսնել այնքան բորոտներ, մարմնով եւ դէմքով այլանդակուած մարդիկ, որքան վանքի գիւղում: Մի քանի տեսակ հիւանդութիւններ դարձել էին նրանց մէջ ժառանգական, անցնում էին սերունդից սերունդ, որպէս էր հաչմանդամութիւնը:

Մովսէս առանձին օրէնքներ գրեց բորոտների եւ զանազան փոխանցական հիւանդութիւններ ունեցողների մասին: Եւ մինչեւ այսօր արեւելքը իրանց բնակութիւնից դուրս են քչում նրանց: Բայց սուրբ Տիրամօր «Ժողովին» ուրիշ է լինում, երբ նրա կինը ծնում է մի զաւակ բոլորովին այլանդակուած կերպարանքով, այլ խօսքով ասած, զարդարուած «տիրամօր նշաններով»: Մի այսպիսի հրէշաւոր ցուցանք բերում է հօր համար բաւականին արդիւնք: Նա դնում է իր որդին աւանակի վրայ, տան է անում երկրէ երկիր, ցոյց է տալիս Աստուծոյ Մօր «զանշանքը», չարժում է մարդկանց մէջ երկիւղ եւ ողորմածութիւն, — փող է հաւաքում ....

Ցեղական հիւանդութիւնները ունեցող թչուառները կոչւում էին «տիրամօր խեղճեր»: Դրանց մահանալը ժողովրդի մէջ՝ համարւում էր տարածում եւ աւելի էր չարժում ակնածութիւն դէպի վանքը, եւ հետեւապէս բազմացնում էր ուխտաւորների թիւը: Այս պատճառով վարդապետները ամենեւին չէին արգելում ժողովրդի խառնակութիւնները, որովհետեւ նրանց հետ կապակից էին վանքի չահերը:

Հայերի մէջ անէծք է դարձել ասելը՝ «Տիրամօր խարան (խոցը) ընկնի քո վրան»: Եւ առանց սարսափելու ոչ ոք չէ յիչում Կորողուայ սուրբ Աստուածածինը .... Նա վրէժխնդիր է եւ խստասիրտ ....

Ես էլ այն ժամանակ նոյն մոլորութեան մէջն էի, ես էլ ազդւում էի նրան որ այդ նախահաւատութեան ախտով .... Ես էլ հաւատում էի այս բոլորին...: Բայց երբ կարդացի Հայոց Պատմութիւնը, այն ժամանակ հասկացայ, որ Տիրամօր վանքի այս աւանդութիւնները եւ սովորութիւնները խիստ խորին կապ ունէին մեր պատմական անցեալի հետ, այն ժամանակների հետ, երբ Ներսէս Մեծը Տիրանի որդի Արշակի օրերով Հայաստանում հիմնեց բազմաթիւ վանքեր. Նրանցից չատերը ծառայում էին որպէս բորոտների եւ հաչմանդամների պատսպարաններ: Ժողովրդից հեռացրած այդ ախտաւոր հասարակութիւնը ապրում էր առանձին վանքերի մէջ, ուր նրանց խնամք էին տանում: Բայց այդ մարդասիրական սովորութիւնը, ժամանակների հետ փոխուելով, ստացաւ բոլորովին ուրիշ նշանակութիւն, եւ ժողովրդի անհաւատութիւնը տուեց նրան մի այլ կերպարանք: Բայց 15 դար առաջ, այսինքն Ներսէս Մեծի օրերով, այսպիսի հիմնարկութիւնների նպատակը բոլորովին ուրիշ էր, բոլորովին մարդասիրական էր:

Տիրեց մթին գիշեր: Ուխտաւորներից ոչ ոք դեռ քնած չէ: Վանքի չուրջը ընդարձակ տարածութեան պատած է վրաններով. Նրանց առջեւից չարքէ ընկած գոյնզգոյն լապտերները տալիս են այն ընդհանուր լուսաւորութեանը կախարդական բնաւորութիւն: Վրանների ամէն մէկի մէջ զանազանում են ուխտաւոր գերդաստաններ, իսկ չատերը մնացել էին բացօթեայ, ինքնանալով եւ պառկել էին բաց երկնքի տակ: Այս խառնիճաղանճ ամբոխի մէջ կարելի էր գտնել ամէն երկրի հայեր, սկսեալ Փոքր Ասիայից մինչեւ Պարսկաստան, մինչեւ Արարատի գաւառները:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ Պատժական Ատեանին առջեւ կը շարունակուի Սուրիոյ Վարչակարգը տապալելու մտադրութեամբ «ամերիկեան դաւադրութեան» մասնակցած անձերու դատավարութիւնը :

ԱՆԳԱՐԱՅԻ մէջ 34 կասկածելիներ ձերբակալուեցան, քանի մը օր առաջ ամերիկեան դեսպանատունը արձակուած ռումբերու գործողութեան մասնակցած ըլլալու յանցանքով :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յունուար 28) — Ձոյլ ոսկի 536·000, Նափոլէոն 3800, զուից. 3610, անգլ. 4490, քսան տոլարնոց 18·240, Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) ոթերլին 1225, տոլար 457, զուից·110·25, պելժ. 9·05, լիր 0·74, փեսեթա 8·25 :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Նորհատեան եւ զաւակները, Պօղոս, Գէորգ, Յակոբիկ, Տէր եւ Տիկին Աղամեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Քարաարթինեան եւ զաւակները, կը ծանուցանեն թէ իրենց զաւկին, եղբօր, քրոջ զաւկին ՊԵՏՐՈՍ ՆՈՐՀԱՏԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, այս կիրակի ժամը 10ին : Ցիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ :

×

Այրի Տիկին Արաքսի Գավաֆեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի (Փետր. 2), Փարիզի եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր, ՕՆՆԻԿ ԳԱՎԱՖԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ : Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ — Քէչէճեան Ալիքսան, Կարապետ եղբայրներ եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Տիկին Արաքսի Սուճիասեան կը ծանուցանեն թէ իրենց սիրելի հօրաքրոջ Օր. ՀՌԻՓՍԻՄԷ ՔԷՔԷՋԵԱՆի մահուան տարելիցի առթիւ հոգեհանգստեան պատարագ պիտի մատուցուի այս կիրակի առաւօտ, Սէն Լու Կրան Փէնի Ս. Գէորգ եկեղեցին : Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՓԱՐԻԶ — Ուրֆայի Հայր. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի՝ Տիկին Կիւլիզար Աղամեանի (ծնեալ Ալթունեան) մահուան առթիւ (25–1–58) Տէր եւ Տիկին Յակոբ Հիսարեանէ երկու հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկ. Միհրան Սարգիսեանէ երկու հազար ֆր. եւ Պ. Մարգար Աղամեանէ հազար ֆր., ի նպաստ Միութեան սանին (ուսանող Հալէպ, Քառէն Եփփէ ճեմարանին մէջ) : Այս առթիւ Միութիւնը իր վշտակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Տօքթ. Արամ Պէօյիւքեանին, Տէր եւ Տիկին Վէմեանին եւ իրենց պարագաներուն :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Երիտասարդաց Միութեան կողմէ :

Այս Ուրբաթ, (31 Յունուար) երեկոյ Ս. Պօղոս Պետրոս մատրան մէջ :

Կը դասախօսէ Կաթ. պատուիրակ Սեբովբէ եպիսկոպոս :

Այս առթիւ սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՇԱՒԻԼԻ ՆՈՐԱՇԷՆ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՄԷՋ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 11ին

× Արարողութեանց կը մասնակցին հրաւիրեալ դպիրներ՝ ղեկավարութեամբ Պ. Ն. Սերգոյեանի :

Հոգեհանգստեան պաշտօնէն ետք հայկ. աւանդական սովորութեան համաձայն հոգեճաշ՝ եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ խումբին եւ հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. կոմիտէին :

Կը խնդրուի ճաշի մասնակցիլ փափաքողներէն, մինչեւ Յունուար 30, Հինգշաբթի երեկոյ արձանագրուիլ «Արղութեան»ի ընկերներուն մօտ :

Նամակով՝ Կիւլեան, 13 րիւ տը Վիրոֆլէ, Շավիլ, (Սէն է Ուազ) : Կամ Փափազեան Գր., Հեռ. Սանթրալ 28–34 :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէն կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ, մատուռին մէջ :

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆի

յիշատակին, իր մահուան տարելիցին առթիւ :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆի

յիշատակին, իր մահուան տարելիցին առթիւ, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ : Պիտի յիշատակուին նաեւ ընկերներ՝ Զ. Տարագճեան, Ա. Թէպոյեան, Խորէն Պէքմէզեան, Մարգարեան, Գէորգ Գասեան, Երուանդ Տէր Ղուկասեան :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած է Վալանսի հոգեւոր եղբայրութեան կողմէ (երիտասարդներ) :

Կը ներկայացնեն երեք գրուագներէ բաղկացած փիէս մը :

ՏՐՏՄՈՒԹԻՒՆԷ ՈՒՐԱԽՈՒԹԻՒՆ

Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8·30ին, Սէրքլը Կաթոլիկ սրահին մէջ :

Մուտքը ազատ է :

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 9, ԿԻՐԱԿԻ, ՊՐԻՒՍԷԼ – ԿԱՆ

Անոնք որ կ'ուզեն մասնակցիլ այս ուխտագնացութեան, կանխաւ արձանագրուին Նուպար Ցովհաննէսեանի մօտ մինչեւ Յունուար 31 :

Պաշտօնական հանդիսութիւնը Կանի մէջ, Փետրուար 9ին, ժամը 3ին, պելժ պետական ներկայացուցիչներու մասնակցութեամբ :

Ազգային հանդիսութիւնը Պրիւսէլի մէջ, Փետրուար 9ին ժամը 8·30ին, հայ եւ օտար ներկայացուցիչներու մասնակցութեամբ :

Պիտի կազմուին երկու խումբեր —

1.— Փարիզ – Պրիւսէլ – Կան, նոյն օրուան մէջ երթուդարձ (շոգեկառք, ճաշ), 7000 ֆրանք :

2.— Փարիզ – Պրիւսէլ – Կան, մէկ գիշեր մնալով Պրիւսէլ՝ երեկոյեան հանդէսին մասնակցութեամբ (շոգեկառք, ճաշ, պանդոկ), 10·000 ֆրանք :

Արձանագրուելու համար ղրկել կանխավճար 5000 ֆրանք Պ. Նուպար Յովհաննէսեանի հասցէին :

14, Rue du Soleil. C.C.P. 7065-15

Ուշադրութիւն — Ֆրանսահպատակները կրնան Պելժիա այցելել իրենց անձնագիրով, (Քարթ տ'իտանթիթէ) առանց վիզայի : Նանսէնեան հպատակները եւս կրնան Պելժիա այցելել ԱՌԱՆՑ ՎԻԶԱյի բայց անցագիրով (փաս փոռ) : Այլ հպատակութեանց համար՝ անցագիր եւ վիզա :

Մեկնում Փարիզէն Պրիւսէլ առաւօտեան ժամը 8ին : Մեկնում Պրիւսէլէն Փարիզ գիշերը ժամը 0·40, նոյն օրուան մէջ, կիրակի :

Մեկնում Փարիզէն Պրիւսէլ առաւօտուն ժամը 8ին, կիրակի : Մեկնում Պրիւսէլէն Փարիզ երեկոյեան ժամը 7ին երկուշաբթի :

ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԵՒՍ

ԶԵՐՄԱՊԷՍ ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՈՐ «ՅԱՌԱՋ»ԻՆ ԶՎԵՐԱԲԵՐՈՂ ՈՐԵՒԷ ԳՈՒՄԱՐ ՉՂՐԿՈՒԻ ԹԵՐԹԻՆ ՉԷՔ ՓՈՍՏԱԼԻ ԹԻՒԻՆ ՎՐԱՅ : ԿԱՐԵԼԻ Է ՄԻԱՅՆ ՄԱՆԴԱ ՔԱՐԹՈՎ ՂՐԿԵԼ ՆՄԱՆ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ԼԻՈՆ — Տէր եւ Տիկին Կիրակոս Փափազեան հազար Ֆր. կը նուիրեն Մշակոյթի տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին, փոխան ծաղկեպսակի ընկեր Թ. Այվազեանի մահուան առթիւ : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին տարեկան ձեռնարկը՝ Ապրիլ 20ին :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ — Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ թաղ. խորհուրդը կը յայտարարէ որ՝ Թաղիս մայրենի լեզուի դաստիարակութեան ուսուցչուհին հիւանդութեան պատճառաւ հրաժարած ըլլալով, անմիջապէս նոր վարժուհիի կարիքը ունինք միայն հինգշաբթի օրերը — առաւօտ եւ կամ կէսօրէ վերջ դասաւանդելու համար : Փափաքողները թող դիմեն շուտով թաղականութեան : Եկեղեցւոյ խորհրդարանը կիրակի օրերը :

ԿՆԻՔ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

(ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ)

Տարեկան ցերեկոյթ – պարահանդէսը Կիրակի, Փետրուար 2, ժամը 15 – 24

LES AMBASSADEURS

3. Avenue Gabriel : Champs - Elysées

Orchestre LOS CANGACEIROS

AVEC YVAN MORICE ET J. C. GILBERT

Ֆրանքօ-պրազիլիական 14 հոգինոց այս հռչակաւոր նուագախումբը մեծ խանդավառութիւն պիտի ստեղծէ իր Աթրաքսիոններով :

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները հեռաձայնելով ԷԼԻԶԷ 67–03

Տոմսերու գինն է 500 ֆրանք

Ուշադրութիւն — Վարձուած սեղանները պէտք է գրաւուած ըլլան ամէնէն ուշը ժամը 19·30ին : Հակառակ պարագային պարահանդէսի կազմակերպիչ յանձնախումբը որեւէ պատասխանատուութիւն չի ստանձներ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 23, Կիրակի օր, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր

ՕԹԷԼ ԺՈՐԺ Ե-ի շքեղ սրահներուն մէջ

Նախագահութեամբ

MONSIEUR ROBERT LECOURի

Garde des Sceaux, Ministre de la Justice

Երկու նուագախումբ. առաջնակարգ աթրաքսիոններ եւ անակնկալներ

Մուտքը 600 ֆրանք : Կանխաւ ապահովել սեղանները, հեռաձայնելով ԹՐՕ 03–18

ԿԱՐԵՒՈՐ — Վերապահուած սեղանները պէտք է գրաւուած ըլլան մինչեւ ժամը 19·30ը, որմէ վերջ ոեւէ պատասխանատուութիւն չի ստանձնուիր :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 31 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
VENDREDI 31 JANVIER
1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8107 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3908

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

"ՅԱՏՈՒԿ" ԿՈՆԴԱԿԸ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսարանի Դիւանը «հրապարակման համար» խմբագրութեանս ուղղուած 5 Նոյեմբեր 1957 թուակիր «հաղորդագրութեան» մը մէջ կ'ըսէր նաեւ հետեւեալը.

« Վեհ. Հայրապետը յատուկ կոնդակով, ուղղուած համայն հայ ժողովրդեան, պիտի ճշդէ Մայր Աթոռի դիրքը Անթիլիասի եւ նրա հակականոնական ու եկեղեցաքանդ ընթացքի հանդէպ »:

Ահա՛ այդ «յատուկ կոնդակն» է, որ լոյս տեսած է պոլսահայ թերթերումէջ:

Մեծ ցաւով ու զայրոյթով կարդացինք զայն:

Գրեթէ երկու տարիէ ի վեր Ցառաջի էջերէն քանիցս կոչ ուղղեցինք էջմիածնի Երիտասարդ գահակալին եւ Պոլսոյ ծերունազարդ Պատրիարքին, հրաւիրելով զիրենք, որ բառերով չխաղան եւ զգաստութեան յորդոր ուղղեն Յաղ արքեին եւ Զանիսի համայնքի դաւաճանական ծրագիրը յղացողներուն:

Մեր երկու բարձրաստիճան եկեղեցականները դժբախտաբար ո՛չ մէկ քայլ առին այդ ուղղութեամբ: Անոնք մինչեւ օրերս կառչեցան Գահիրէի ապօրէն եպիսկոպոսական ժողովին հնարած «թերի եւ անընդունելի» չնաչխարհիկ բանաձեւին:

Փոքրիկ զիջում մը միայն րրաւ Պատրիարքին Պատրիարքը, որ «միջանկեալ» ճանչցաւ Զարեհ Ա.ի ընտրութեան օրինաւորութիւնը, սակայն չարունակեց օծումը նկատել ապօրէն:

Ու իր կողմէ բրաւ կարգ մը թելադրութիւններ էջմիածինն ու Կիլիկեան Աթոռը հաշտեցնելու համար, մինչ երբեւ հիմ առնելով Գահիրէի Եպիսկ. Ժողովին ծանօթ «Համաձայնագիրը»: Իսկապէս անընդունելի Համաձայնագիր:

Վազգէն Ա.ի « յատուկ կոնդակը » խմբագրուած է Ամերիկահայ Ազգային Թեմին Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան կապուելուն առթիւ:

Այդ երկարապատում կոնդակը, գրուած արեւմտահայ աշխարհաբարով եւ ուղղաթրութեամբ, ո՛չ մէկ նոր բացատրութիւն կը պարունակէ ծանօթ հարցերու մասին: Անոր մէջ յիշատակուած բոլոր դէպքերը քանիցս կրկնուած են թէ՛ բերանացի՝ նոյնինքն էջմիածնի գահակալին կողմէ Փարիզի մէջ եւ այլուր, թէ՛ պաշտօնաթերթ «Էջմիածին»ի էջերէն: Բոլորին ծանօթ խնդիրները գիտակցաբար խեղաթիւրուած են՝ արդարացնելու համար այն չար ծանրակշիռ «մեղքերը», զորս իր տիտղոսին ապաւինած յանդգնած է սրճակել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը իր կոնդակով:

« Ցատուկ»ի նախաբանին մէջ կ'ըսուի թէ «Հայ եկեղեցւոյ պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով, մեր նուիրապետական մասնաւոր Աթոռներէն Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան անունով գործող Անթիլիասի աթոռակալը իր իշխանութիւնը կը փորձէ տարածել Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու մեր Հայրապետութեան երկու թեմերուն չորս մը եկեղեցիներուն վրայ »:

Ու յայտնելէ վերջ թէ Խրիմեան Հայրիկի 1898 Յուլիս 2ի կոնդակով է, որ ամերիկահայութիւնը մտած է Մայր Աթոռի հոգեւոր իշխանութեան տակ, անդրադառնալէ կը յիշէ 1933ի անջատումը եւ Գարեգին եւ Տիրան արքեպիսկոպոսներու օրով կատարուած ապարդիւն փորձերը՝ կողմերը հաշտեցնելու մասին:

Էջմիածնի գահակալը կ'աւելցնէ թէ «1955ին, Մեր ընտրութենէն անմիջապէս յետոյ, այդ ուղղութեամբ Մենք եւս մըտածեցինք ու բարի ծրագրեր կազմեցինք, եւ մեր անդրանիկ կոնդակով կոչ մը ըրինք անջատուած եկեղեցիներուն»:

Ըստ իրեն, «Նպաստաւոր արդէն գետին մը ակսած էր ստեղծուիլ եւ հասունցած էր սիրոյ ոգին»: Ու կը յուսայ եղեր որ «վերջապէս հնարաւոր պիտի դառնար ըղձալի միութիւնը վերահաստատել՝ միացեալ ջանքերով »:

Եթէ ճիշդ են այս խօսքերը, ի՞նչ ըրաւ Վազգէն Ա. այդ բաղձալի արդիւնքին հասնելու համար:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ ԿԸ ՀԵՌԱՆԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՓՆՆԱԴԱՏԵՑ ԳԵՐՄԱՆ ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐՆԵՐԸ

Առջի օր Միացեալ Եւրոպայի Խորհուրդը Լոնտոնի մէջ գումարուելով անգլիական կառավարութիւնը լիազօրեց որ Արեւմտեան Գերմանիայէն հեռացնէ իր զինուորներուն մէկ մասը:

Ինչպէս ծանօթ է, Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ միջեւ տարակարծութիւն մը ծագած էր: Լոնտոն կը պահանջէր որ Գերմանիա յիսուն միլիոն սթերլինի յաւելեալ գումարով մը մասնակցի՝ ծախքերուն, մինչ Պոնի կառավարութիւնը կը յայտնէր թէ այլեւս Անգլիացիներու ծախքը հոգալու տրամադրութիւն չունի: Արեւմտեան Ուխտն ալ չկարողացաւ լուծում մը գտնել հարցին:

Անցեալ տարի Անգլիա խրատուած էր արդէն 13.500 հոգի պակսեցնել Գերմանիա հաստատուած իր զինուորներուն թիւէն: Ներկայիս, անոր վրայ կ'աւելնայ 8.500 հոգի եւս: Մինչեւ 1959 կը մտածեն յիսուն հազար անգլիացի զինուորներ հեռացնել:

Թէեւ տակաւին կը կարծուի թէ երկու կառավարութեանց միջեւ ծայր տուած տագնապին կարելի է լուծում մը գտնել, բայց երեւոյթները ցոյց կուտան որ անգլիացի զինուորները պիտի հեռանան: Արդարեւ, Լոնտոն կը մտածէ հինգ հազար զինուորներէ բաղկացած «պահեստի ուժ» մը չհեռացնել գերմանական հողամասէն:

Գերմանիա վճռապէս մերժեց տուրք վճարել Անգլիացիներուն: Անկախ ասկէ, Պոնի մէջ Պատերազմական երեք նախարարները (Ֆրանսա, Իտալիա, Գերմանիա) որոշեցին նոր զէնքեր արտադրել: Միացեալ Եւրոպայի Խորհուրդը «ցաւ» կը յայտնէ, որ իրեն տեղեկութիւն չէ տրուած այդ որոշումին մասին: Այնպէս կը կարծուի թէ Գերմանիա, Ֆրանսա եւ Իտալիա համաձայնութիւն կը գոյացնեն իրարու միջեւ, անգլօ-ամերիկեան հիւլէական գերակայութեան մը առաջքն առնելու համար:

Մինչ այս մինչ այն Վարչապետ Ատընաուըր ճառ մը խօսեցաւ ժողովարանին, յայտնելով որ ճիգ մը պէտք է ընել՝ Կրեմլինի հետ համաձայնութիւն գոյացնելու համար: Վարչապետը չեշտեց «Մեծ»երու հանդիպումի մը կարեւորութեան վրայ:

Միւս կողմէ Վարչապետը խստօրէն քննադատեց Ընկերվարականները, որ Խորհրդարանին մէջ երկրին արտաքին քաղաքականութեան շուրջ բացուած վիճաբանութեան մը ընթացքին յարձակում գործեցին իր քաղաքականութեան վրայ: Ըսելէ յետոյ, թէ ընդդիմադիրներու յարձակումները «մեծ ցաւ» պատճառած էին իրեն, Վարչապետ Ատընաուըր յայտարարեց — ընդդիմադիրները իրենց դիրքով քաջալերեցին Գերմանիան Համաձայնաւ-բացնելու խորհրդային նպատակը:

Հակառակ այս բոլորին, Վարչապետը յայտնեց թէ պիտի աշխատի Ռուսերուն հետ բանակցելու միջոցներ գտնել. — Համոզուած եմ, ըսաւ ան, որ դիւանագիտական ճամբով Կրեմլինի հետ պէտք է համաձայնութեան եզր մը գտնել:

ԱՆԳԱՐԱՅԻ ԺՈՂՈՎԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

ՅԱՋՈՐԴ ՆԻՍՏԸ ՊԻՏԻ ԳՈՒՄԱՐՈՒԻ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Դչ. օր Պաղտատի Ուխտի երկիրներու կառավարութեանց ներկայացուցիչները զբաղեցան տնտեսական հարցերով: Լրջօրէն քննուեցաւ միացեալ հրամանատարութեան խնդիրը. Թուրքիոյ, Պաքիստանի, Փաքիստանի ու Իրաքի միջեւ պատերազմական նպատակներով կառուցուելիք հաղորդակցութեան միջոցներուն ծախքին համար Տըլըս խոստացաւ 10 միլիոն տոլարի յաւելեալ օժանդակութիւն մը ընել:

Անկախ տնտեսական այս խնդիրներէն Իսրայէլի հարցն ալ արծարծուեցաւ եւ Թուրքիոյ Վարչապետ Մենտերէսի ներկայութեան իրաքեան պատուիրակութեան նախագահ Նուրի Սայիտ վճռապէս ըսաւ Տըլըսի, թէ պիտի աշխատի ամէն գնով Իսրայէլը կծկել 1947ին ՄԱԿի կողմէ որոշուած սահմաններուն մէջ:

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարը ուղղակի դիրք բռնեց այս յայտարարութեան դէմ եւ ըսաւ թէ Պաղեստինի հարցը պէտք է լուծուի ո՛չ թէ Պաղտատի Ուխտին, այլ ՄԱԿի մէջ:

Ինչպէս գրած էինք, ժողովին մէջ տաք վիճաբանութիւններ եղան Կիպրոսի հարցին շուրջ, Անգլիացիներու եւ Թուրքերու միջեւ: Կղզիին մէջ տեղի ունեցած արիւնալի բախումները պատճառ եղան, որ Թուրքերը քննադատեն բրիտանական կառավարութիւնը: Թուրք հանրային կարծիքը լարուած է Անգլիացիներու դէմ, նկատելով որ անոնք շատ խիստ վերաբերում ունեցան կղզիին Թուրք բնակչութեան դէմ, մինչեւ իսկ կրակ բանալով. նման վայրագութիւն մը չէր գործադրուած յոյն ցուցարարներու դէմ, կ'աւելցնեն Թուրքերը:

Երէկ, Եշ. վերջին օրն էր Պաղտատի Ուխտի ժողովին: Պիտի արծարծուէր նաեւ Սուրիա – Եգիպտոս դաշնակցութեան հարցը: Թէեւ այս տեսակէտէն յստակ որոշում մը չէին կրնար տալ, նկատելով որ «առանցքը» պաշտօնապէս չէ յայտարարուած տակաւին: Պաղտատի Ուխտին անդամ երկիրներու նախարարները պիտի սպասեն Սուրիա – Եգիպտոս միութեան արդիւնքին, հաստատ գիտնալով՝ թէ այս դաշնակցութիւնը կոչուած է զօրացնելու սուրիացի ղեկավարներուն դիրքը:

Ժողովին պաշտօնական զեկոյցը տակաւին չէ հրատարակուած, բայց նախարարները որոշած են արդէն թէ Խորհուրդին յաջորդ նիստը պիտի գումարուի Լոնտոնի մէջ, Յուլիսին:

Պաղտատի Ուխտին Խորհուրդը յաջորդաբար կը գումարուի անդամ երկիրներու մայրաքաղաքներուն մէջ: Վերջին ժողովը տեղի ունեցած էր Քարաչիի մէջ, 1957 Յունիսին:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յունուար 29) — Ձոյլ ոսկի 536.000, Նափոլէոն 3800, զուից. 3620, անգլ. 4480, քսան տոլարնոց 18.280, թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) տոլար 459, սթերլին 1225, զուից. 110.75, սերմ. 9.12, լիր 0.75, մարք 111:

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Վայանսի մեր պաշտօնակիցը՝ Տօփինէ Լիպէրէ *Տիկին Օտէթ Միքայէլեանի ըստորագրութեամբ յօդուած մը հրատարակած է նուիրուած Շ. Միսաքեանին, իր մահուան տարելիցին առթիւ:*

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ շուտով պիտի կազմուի զինուորական պահեստի միութիւն մը:

ԼՈՆՏՈՆԻ հանրակառքի 53.000 պաշտօնեաները կրնան շուտով գործադուլ ընել, նկատելով որ աշխատավարձքի յաւելման իրենց պահանջը մերժուած է:

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ արիւնալի բախումներէ վերջ խաղաղութիւնը վերահաստատուեցաւ:

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ հաստատուած են ամերիկեան հիւլէական թնդանօթներ, յայտարարեց բանբեր մը, աւելցնելով թէ համայնավար գօտիին մէջ ալ կրնան ըլլալ հիւլէական թնդանօթներ:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ մամուլին համաձայն, փոխ – նախագահ Նիքսըն մօտերս Եւրոպա պիտի այցելէ. հաւանական է որ երթայ նաեւ Մոսկուա:

ՓՈԶՆԱՆԻ գործարանին բանուորները, — ուրկէ ծայր տուած էր 1956 Յունիսի ապստամբութիւնը — միթինկ մը ըրած են, կառավարութիւնը պարտադրելու համար՝ որ բացատրութիւն տայ Խրուշչեւ – Կոմուլքա հանդիպումին մասին. հակառակ պարագային՝ գործադուլ մը կրնայ ըլլալ:

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ Նախագահ Սուքարնօ Թոքիօ գնաց, որ իր շրջապտոյտին վերջին հանգրուանը պիտի ըլլայ:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ եւ Մոսկուայի միջեւ մշակութային յարաբերութիւններ ստեղծելու համար կնքուած համաձայնութենէն ետք Հոլիվուտի շարժանկարի արտադրիչ Թոտ եւ իր կինը՝ Էլիզապէթ Թէյլըր այցելութիւն մը տուին Խ. Միութեան Մշակոյթի նախարարին, որ յայտարարեց — Կնքուած համաձայնութիւնը Խ. Միութեան եւ Միացեալ Նահանգներու միջեւ մշակութային յարաբերութիւններ ստեղծելու նախաքայլն է:

ՀՈԼԼԱՆՏԱՅԻ խորհրդային դեսպանատան երեք անդամները արտաքսուեցան երկրէն: Պատճառը անծանօթ կը մնայ:

ԼԻԲԱՆԱՆ եւ Յորդանան զօրավիգ կը կանգնին Սուրիա – Եգիպտոս դաշնակցութեան. այս ուղղութեամբ խօսելով Լիբանանի Վարչապետ Սամի Սոլհ յայտարարեց թէ իր երկիրն ալ պիտի յարի արաբական այս նոր պետութեան՝ եթէ լիբանանցի ժողովուրդը փափաքի այդ քայլը առնել:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ նոր ծրագիր մը մշակուած է ժողովուրդին քաղաքական զարգացում տալու համար: Առաջին առիթով վեցէն տասը տարու փոքրիկները հաւաքած են՝ մարքսիզմ – կոմունիզմի դաստիարակութիւն տալու համար անոնց:

ՀՈԼԼԱՆՏԱՅԻ Վարչապետը յայտարարեց թէ իր երկիրը միշտ պատրաստ է խորհրդակցելու Ինտոնեզիոյ հետ:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ կառավարութիւնը մէկ ամսուան համար արգիլած էր գործադուլը. հակառակ ասոր՝ 65.000 պաշտօնեաներ գործադուլ ըրին Պուէնոս – Այրէսի մէջ: Ոչ մէկ միջադէպ պատահած է:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ նաւատորմ մը առջի օր Պարսելոնա հասաւ, ուր պիտի մնայ մինչեւ Փետրուար 8:

ՓԵՏՐ. 1էն հացին գինը 1 ֆրանք պիտի պակսի:

ՀԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԸ ԹԵՀՐԱՆԻ ՄԷՋ

«Ամէնուն Տարեգիրքը» այս տարի կը հրատարակէ խղճամիտ եւ յոգնաջան աշխատանք մը՝ ներկայացնելով Իրանի հայ գաղութը թուանշաններով : Աշխատանք մը որ կրնայ օրինակ ծառայել նման փորձերու՝ ուրիշ հայ գաղութներու համար : Գաղափար մը տալու համար այն պրպտումներուն եւ խղճամտութեան մասին՝ զորս կատարած է ընկ. Կարօ Գէորգեան, կ'ուզէինք արտատպել մասնաւորաբար Իրանի քաղաքներուն, գիւղերուն նոյնիսկ հեռաւոր անկիւններուն հայ համրանքը ցոյց տուող բաժինը, որ տեսակ մը մարդահամար է դարձած : Այլ այս անգամ կուտանք Թեհրանի հայ դպրոցներուն թիւը, բնակչութիւնը եւ կեանքը, ներկայացնելու համար Իրանի հայ գաղութին առողջ եւ սրբազան գործունէութիւնը : ԽՄԲ.

ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐ

Դաւթեան եւ Մարիամեան դպրոցներ. — Այս երկուքը համատիճան ազգային կրթական հիմնարկութիւններ են, բայց ըստ օրէնքի արգիլուած ըլլալով երկսեռ դասարաններու կազմութիւնը, բացուած են երկու անջատ վարժարաններ, տարբեր թաղերու մէջ, Դաւթեանը՝ տղայոց եւ Մարիամեանը՝ աղջկանց համար : Երկու վարժարաններն ալ ունին տարրականի եւ միջնակարգի բոլոր դասարանները :

Դաւթեան վարժարանին շէնքը կառուցուած է 1932 – 33ին, հնդկահայ Դաւիթ Դաւիթեանի բարերարութեամբ (բարերարի անունը տրուած է դպրոցին) : Այժմ սակայն աւարտած է կառուցումը երեք յարկանի արդիական ու հսկայ շէնքի մը, Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ բակին մէջ, ժողովրդական նուէրներով, եւ հոն ալ պիտի փոխադրուի դպրոցը :

Իսկ Մարիամեան դպրոցի երեք յարկանի գեղեցիկ շէնքը, որ նոյնպէս կը գտնուի մայրաքաղաքի կեդրոնական մէկ կէտին վրայ, ազգային բարերար Մարգար Սարգիսեանի աջանչելի նուէրն է Թեհրանի հայ համայնքին : Կառուցումը վերջացած է երեք տարի առաջ եւ շէնքը բարձրացուած է ի յիշատակ բարերարի վաղամեռիկ աղջկան՝ Մարիամի, որուն անունով ալ կը կոչուի կրթական այս հիմնարկութիւնը :

Այս երկու միջնակարգ կամ կեդրոնական վարժարաններու ընդհանուր տեսուչն է՝ Թեհրանի համալսարանի մատենադարանապետ եւ դասախօս Դոկտ. Յովհաննէս Հախնազարեանը : Իսկ իբրեւ ներքին տեսուչներ կը պաշտօնավարեն Երուանդ Հայրապետեան (Դաւթեան) եւ Արամ Գրիգորեան (Մարիամեան) :

Դաւթեան եւ Մարիամեան վարժարանները ունին տարրական վարժարանի բաժանմունքներ, իւրաքանչիւրը՝ 6ամեայ եւ միջնակարգի բաժանմունքներ՝ 12ամեայ դասընթացքներով եւ ընդամէնը 58 առանձին կամ զուգընթաց դասարաններով : Երկսեռ աշակերտութեան թիւն է 2261 (1956 – 1957 տարեշրջան) :

Դաւթեան 6ամեայ տարրական վարժարանը ունի 1238 աշակերտներ, 817ը տղայ, 421ը աղջիկ :

Դաւթեան 12ամեայ միջնակարգ վարժարանը ունի 370 աշակերտներ, 362ը տղայ եւ առանձին դասարանի մէջ 8 աղջիկ :

Մարիամեան 6ամեայ տարրականը ունի 235 աշակերտուհիներ :

Մարիամեան 12ամեայ միջնակարգը ունի 418 աշակերտուհիներ :

Այս վարժարաններու բոլոր բաժանմունքներուն մէջ կը պաշտօնավարեն 151 երկսեռ ուսուցիչներ, 85ը Պարսիկ եւ 66ը Հայ :

Պարսկագիտական նիւթերու համար յատկացուած են 116 ուսուցիչներ (151ի վրայ), որոնց 85ը Պարսիկ եւ 31ը Հայ, անոնց ալ 75ը այր եւ 41ը կին :

Հայագիտական նիւթերը կը դասաւանդուին 35 երկսեռ հայ ուսուցիչներու կողմէ, որոնց 21ը այր եւ 14ը կին :

Զոյգ վարժարաններու տարեկան պիւտճէն կը հասնի 560.000 թումանի (Թեհրանի համայնքի ընդհանուր պիւտճէին մէկ երրորդէն աւելի) :

Շահազիզ դպրոցը.— Մանկապարտէզ եւ վեցամեայ տարրական : Աշակերտութիւն՝ 771, որոնց 421ը տղայ եւ 350ը աղջիկ : Ուսուցչական կազմ՝ 25, որոնց 21ը Հայ եւ չորսը Պարսիկ, 17ը կին եւ ութը այր : Տնօրէն՝ Դանիէլ Եզանեան : Պիւտճէ՝ 81.000 թուման :

Հուր դպրոց.— Մանկապարտէզ եւ վեցամեայ տարրական : Աշակերտութիւն՝ 510, որոնց 270ը տղայ եւ 240ը աղջիկ : Ուսուցչութիւն՝ 27, որոնց 24ը Հայ եւ երեքը Պարսիկ, 15ը կին եւ 12ը այր : Այս ուսուցիչներէն հինգը միայն կը դասաւանդեն հայագիտական առարկաներ : Պարսկագիտական նիւթերու դասաւանդութիւնը, ինչպէս այլ դպրոցներու մէջ, այստեղ ալ մեծ մասով կը կատարուի հայ ուսուցիչներու կողմէ : Տնօրէն՝ Տաճատ Պօղոսեան : Տարեկան պիւտճէ՝ 145.000 թուման :

Դաւնայի դպրոց.— Մանկապարտէզ եւ վեցամեայ տարրական : Աշակերտութիւն՝ 462, որոնց 252ը աղջիկ եւ 210ը տղայ : Ուսուցչական կազմ 19, որոնց 14ը Հայ եւ հինգը Պարսիկ, 12ը կին եւ եօթը այր : Տնօրէն՝ Խաչատուր Սազաթէլեան : Տարեկան պիւտճէն՝ 88.000 թուման :

Արովեան (Արամ) դպրոց.— Մանկապարտէզ եւ վեցամեայ տարրական : Աշակերտութիւն՝ 380, որոնց 256ը տղայ եւ 124ը աղջիկ : Ուսուցիչներու թիւը 15, որոնց ութը այր եւ եօթը կին, բոլորն ալ Հայ : Տնօրէն՝ Թուրէն Նարինեան : Պիւտճէ՝ 54.000 թուման :

Արաքս դպրոց.— Մանկապարտէզ եւ վեցամեայ տարրական : Աշակերտութիւն՝ 346, որոնց 201ը տղայ եւ 145ը աղջիկ : Ուսուցիչներու թիւը՝ 11, բոլորն ալ Հայ, վեցը կին եւ հինգը այր : Տնօրէն՝ Դաւիթ Խորայէլեան : Պիւտճէ՝ 59.000 թուման :

Նայիրի դպրոց.— Մանկապարտէզ եւ վեցամեայ տարրական : Աշակերտութիւն՝ 355, որոնց 180ը աղջիկ եւ 155ը տղայ : Ուսուցչական կազմ՝ 14, որոնց 11ը Հայ եւ երեքը Պարսիկ, ութը այր եւ վեցը կին : Տնօրէն՝ Յովհաննէս Տէր Պետրոսեան : Տարեկան պիւտճէն՝ վաթսուն հազար թուման :

Ռոստոմ դպրոց.— Մանկապարտէզ եւ վեցամեայ տարրական : Աշակերտութիւն՝ 286, որոնց 146ը տղայ եւ 140ը աղջիկ : Ուսուցչական կազմ՝ 13, որոնց 11ը Հայ եւ երկուքը Պարսիկ, ութը կին եւ հինգը այր : Տնօրէն՝ Ամատունի Արզումանեան : Պիւտճէն՝ 42.000 թուման :

Շահ Աբաս դպրոց.— Մանկապարտէզ եւ վեցամեայ տարրական : Աշակերտութիւն՝ 107, որոնց 67ը տղայ եւ 40ը աղջիկ : Ուսուցչական կազմ՝ ութ, որոնց վեցը Հայ եւ երկուքը Պարսիկ, հինգը կին եւ երեքը այր : Տնօրէն Յակոբ Տէրունի : Պիւտճէն՝ 15.000 թուման :

Ամփոփելով Թեհրանի ազգային վարժարաններուն համար տրուած այս թըւանշանները, կ'ունենանք հետեւեալ պատկերը.—

Թեհրանի ազգային միջնակարգ եւ տարրական վարժարաններուն եւ մանկապարտէզներուն մէջ կ'ուսանին 5458 աշակերտներ, որոնց 2905ը տղայ եւ 2553ը աղջիկ :

Կը պաշտօնավարեն 283 ուսուցիչներ, որոնց 179ը Հայ եւ 104ը Պարսիկ, 152ը այր եւ 131ը կին :

Իսկ այս վարժարաններուն համար, համայնքի պիւտճէէն կը ծախսուի տարեկան 1.104.000 թուման (բոլոր թիւերը կը վերաբերին վերջացած 1956 – 57 տարեշրջանին) :

ԽՄԲ.— Ազգային այս վարժարաններէն դուրս, Թեհրանի մէջ գոյութիւն ունին նաեւ մասնաւոր հինգ վարժարաններ :

Այս մասնաւոր վարժարաններու հայ աշակերտութեան ընդհանուր թիւը կը հասնի 1409ի, զոր աւելցնելով ազգ. վարժարաններու 5458 աշակերտներու թիւին վրայ, մենք կ'ունենանք 6867 երկսեռ հայ աշակերտներ : Իսկ եթէ այս թիւին վրայ աւելցնենք նաեւ 170 աշակերտներով երկսեռ վարժարանը Թեհրանի Հայ Աւետարանական Համայնքին, Թեհրանի հայ վարժարանները յաճախող երկսեռ աշակերտութեան ամբողջական թիւը հասած կ'ըլլայ 7037ի :

Ընթացիկ 1957 – 58 տարեշրջանին ալ Թեհրանի մէջ բացուած պիտի ըլլային քանի մը ազգային կամ մասնաւոր դըպրոցներ : Անկախ ասկէ, աշակերտութեան թիւը կ'աճի տարուէ տարի եւ շատ մը շէնքեր արդէն իսկ նեղ կուգան հետզհետէ աւելցող աշակերտներուն :

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ
ԵՐԵՔ ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ
ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

(Յառաջ) — Հարաւային Ֆրանսայի երեք հայաշատ կեդրոններէն, Մարսէյլը, Կրընոպլը եւ Լիոնը, հայկական անմոռանալի պահեր ապրեցան անցեալ շաբաթ :

Հայ տոհմիկ երգերուն նուիրուած սոյն հանդէսները տեղի ունեցան, ուրբաթ գիշեր Մարսէյլի մէջ, կազմակերպութեամբ Համազգայինի : Շաբաթ իրիկուն Կրընոպլը, Ազգային Միութեան հովանաւորութեամբ, իսկ Կիրակի կէսօրէ ետք Լիոնի մէջ, կազմակերպութեամբ Նորակազմ Մշակութային Միութեան :

Երեք հաւաքոյթներուն ալ փութացած էին հոծ բազմութիւններ, ուր գերակշիռ թիւ մը կը կազմէր երիտասարդութիւնը :

Ինչ որ կ'ապացուցանէ այն իրողութիւնը, զոր յաճախ կը կրկնենք եւ շատ քիչ անգամ կը գործադրենք.— Եթէ այդ երիտասարդութեան տանք օգտակար եւ հաճելի մտաւոր ու հոգեկան սնունդ, ան կը փութայ լեցնել սրահները, խանդավառուիլ, եւ իր ուրախութիւնը բարձրաձայն արտայայտել :

Հարկ էր տեսնել Ֆրանսա ծնած այդ հայ աղջիկներն ու մանչերը, որոնք կը թրթռային հայ երգով, կ'ըմբոշխնէին Լիւք – Անտրէ Մարսէլի հիացական խօսքերը՝ հայ տոհմիկ երգերու եզակի արժէքին ու գեղեցկութեան մասին. պէտք էր տեսնել այդ երիտասարդութիւնը, համոզուելու համար թէ ոչ միայն խորապէս Հայ է ան, այլեւ կը փնտռէ իր Հայութիւնը, անով սնանելու, անո՛վ հըպարտանալու համար : Կարեւորը այդ հոգեկան եւ մտաւոր սնունդը ջամբելու ձեւն է :

Հայ երգը մեծ դեր կրնայ խաղալ այս նպատակով :

Հայ բանաստեղծութենէն ու ճարտասանութենէն աւելի անմիջական, աւելի հաղորդական եւ միանգամայն աւելի հաճելի է արդարեւ երաժշտութիւնը :

Այն երիտասարդութեան համար, զոր կ'ուզենք մեր մշակոյթին եւ մեր կեանքին կապել, Կոմիտասի մէկ երգը աւելի կ'արժէ, քան տասը բանաստեղծութիւն, մանաւանդ՝ տասը ճառ : Որովհետեւ մեր դիմաց գտնուող այդ երիտասարդութիւնը շատ քիչ կը հասկնայ բանաստեղծութենէն, իսկ ճառերէն կը խորշի այլեւս … :

×

Գալով այս երեք հաւաքոյթներուն գեղարուեստական բաժնին, պէտք է ըսել թէ շատ խնամքով պատրաստուած էր : Լիւք – Անտրէ Մարսէլը հրաշալի մեկնաբան մըն է : Ի՜նչ հմտութիւն եւ ի՜նչ խոր թափանցում մեր տոհմիկ երգերու հէքեաթային պարտէզին մէջ :

Պէտք է լսել զինքը երբ կը խօսի Սայաթ – Նովայի ու Կոմիտասի մասին, պէտք է ունկնդրել նաեւ զայն, երբ կ'ընկերանայ երգերուն դաշնակի վրայ :

Ես որ տարիներէ ի վեր իր կողքին եղած եմ, հարց կուտամ ես ինծի թէ ան չի՞ սիրեր Կոմիտասը արդեօք աւելի, քան Ֆուշակը : Սայաթ-Նովայի քերթուածո՞վ աւելի կը զինովնայ թէ անոր եղանակով :

Ամէն պարագայի մէջ հայ երաժշտութեան մասին անոր մտածածն ու զգացածը պէտք է սեփականութիւնը դառնայ հայ ընթերցողին :

Այս թղթակցութեան մէջ կարելի չէ այդ : Կը խոստանամ կատարել այդ աշխատանքը, աւելի ուշ, անմիջապէս որ կարենամ : Ու հաւանաբար գրոյցի մը ձեւին տակ :

— ՅՈՒՇԵՐ —
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՄԱՍԻՆ [1]

Ցետագայ դարերում, երբ քրիստոնէութիւնը տարածւում է Հայաստանում, ժողովուրդին եկեղեցու եւ նոր կրօնի հետ կապելու համար, եկեղեցական գրող գործիչները ստեղծել են նաեւ տաղերն ու շարականները, որոնք բացառիկ տեղ են գըրաւում եկեղեցական երաժշտական արուեստի պատմութեան մէջ :

Հայկական թէ աշխարհիկ, թէ հոգեւոր երգերը իրենց վրայ կրում են հայ հանճարի ինքնուրոյնութեան կնիքը, նրանք բխում են եւ սնւում նոյն ակունքներից : « Մեր ազգային աշխարհական եւ հոգեւոր երգերը բխում են մեր ժողովուրդի հնադարեան աղբիւրից, նրա կենցաղային իրականութիւնից »— ասում էր Կոմիտաս վարդապետ :

Կոմիտաս վրդ.ը մեր հոգեւոր երաժշտութիւնը կատարում էր վարպետօրէն արտայայտիչ կերպով այնպէս, ինչպէս կատարում էր ժողովրդական երգերը : Եւ ինչպիսի հաճոյքով լսում էինք նրա աշխարհական երգի կատարումը նոյնպիսի հաճոյքով էլ լսում էինք հոգեւոր երգի կատարումը : Ով լսել է գէթ մի անգամ Կոմիտաս վարդապետի երգած «Տէր ողորմեա»ն, «Հրեշտակային»ը, « Տէր կեցո»ն, մինչեւ կեանքի վերջն էլ չի մոռնայ :

Պատահական չի եղել ի հարկէ որ 1915 թուականին տաճկական գազանութիւններին զոհ գնացած Կոստանդնուպոլսի հայ մտաւորականները իրենց նահատակութեան նախաժամին Այաշի բանտում խնդրում են Կոմիտասին երգել վերջին անգամ «Տէր Ողորմեա»ն, (Ասում են որ երգը չաւարտած տաճկական պահակ սպան մօտենում է ու ապտակում է Կոմիտասին, որից յետոյ նա կորցնում է իր հոգեկան հաւասարակշռութիւնը եւ չլաւանում մինչեւ մահը) :

Կոմիտաս վարդապետի բացատրական դասերն ու զրոյցները թէ աշխարհական եւ թէ հոգեւոր երգերի եւ տաղերի մասին, այնքան համոզեցուցիչ կատարումն էլ այնքան յուզիչ էր որ չափազանց հետաքրքրում էին մեզ ու առաջացնում մեր մէջ անկեղծ սէր դէպի երգն ու երաժշտութիւնը, դէպի հայ ժողովուրդի դարաւոր մշակոյթը :

×

Այստեղ աւելորդ չի լինի մի քանի խօսք ասել Կոմիտաս վարդապետի եւ Մանուկ Աբեղեանի համագործակցութեան մասին :

Այդ տարիներում երկուսն էլ դասախօսում էին Էջմիածնի ճեմարանում . Աբեղեանը անցնում էր հայ գրականութիւն եւ ժողովրդական բանահիւսութիւն :

Այս երկուսի սէրը դէպի հայ ժողովուրդի գիրն ու գրականութիւնը, նրա ժողովրդական բանահիւսութիւնն ու արուեստը, երգն ու երաժշտութիւնը մօտեցրել էր նանց ու դարձրել համագործակից ընկերներ այդ ասպարէզում : Նրանք միասին հաւաքում, ուսումնասիրում եւ մշակում էին ժողովրդական ստեղծագործութիւնները : Նրանք միասին էլ հըրատարակեցին այն ժամանակ «Հազար ու մի խաղ» փոքր ժողովածուն :

Աբեղեան՝ որպէս դասատու շարադրութեան դասի ժամանակ, նիւթի ընտրութիւնը թողնում էր աշակերտներին, ասելով «ով ինչ նիւթի մասին ուզում է՝ թող գրի. առակներ, առածներ, հէքեաթներ, լեգենդներ, պատմուածքներ ու նըկարագրութիւններ » : Կոմիտաս վարդապետի նման նա էլ պատուիրում էր աշակերտներին հետաքրքրուել, լսել ու գրի առնել ժողովրդական բանահիւսութեան նմուշները սովորել ժողովուրդից :

Մի անգամ էլ (կարծեմ հինգերորդ դասարանումն էր) Աբեղեան շարադրութեան նիւթը յայտարարեց կամաւոր. եւ յայտնեց որ այդ տարեվերջի ստուգողական աշխատանքն է լինելու Հայոց լեզուից եւ գրականութիւնից : Ես իմ շարադրութեան նիւթը ընտրեցի Ղարաբաղի Ջրաբերդի շրջանում լսած ժողովրդական մի լեգենդից «Ս. Նունէ» վերնագրով : Երեք օրից յետոյ տետրակները վերադարձնելիս, Աբեղեան յայտարարեց դասարանում որ ամենահետաքրքիր շարադրութիւնը պոէմի ձեւով գրած ժողովրդական լեգենդ «Ս. Նունէ»ն է : Ինքը կարդաց դասարանի առաջ եւ առաջարկեց ցոյց տալ ականաւոր բանաստեղծ Յ. Յովհաննէսեանին որ աւանդում էր այդ ժամանակ ճեմարանում Ռուսաց լեզու եւ գրականութիւն : Երբ մի քանի օրից յետոյ տարայ Յովհաննէսեանին, նա կարդաց, հաւանեց, մի քանի ցուցմունքներ տալով, պատուիրեց մշակել ու կարդալ ճեմարանի տարեվերջի հանդիսաւոր նիստին :

Ս. ԲԱՂԻՐԵԱՆ

(12 Շար.)

Իսկ գալով Իվ Թէսիէյին, կատարեալ գիւտ մը եղաւ ան, բոլոր անոնց համար, որոնք առաջին անգամ կը լսէին անոր անունը, առաջին անգամ նաեւ անոր ձայնը։

Իվ Թէսիէ երգեց Կոմիտասի «Խորհուրդ Խորին»ը եւ «Սուրբ Սուրբ»ը, յետոյ տասը տոհմիկ երգեր մեծ վարդապետէն։ «Քէլէ քէլէ»ն, «Հով արէք»ը եւ «Կանչէ կռունկ»ը, մասնաւորապէս գեղեցիկ կերպով։ Ձեւայեղ ծափահարութիւններ ողջունեցին անոնցմէ իւրաքանչիւրը։ Ֆրանսացի երգիչը տուաւ նաեւ երկու երգ Սայաթ-Նովայէն, հինգ փոքր կտորներ Օ. Գէրպէրեանէ, երեք հատ Գ. Ղազարոսեանէ եւ Ալէմշահի «Իմ երգ»ը։ Այս վերջինը հրաշալի կերպով։ Այնքան որ ըստիպուեցաւ կրկնել։

Թէ Լիւք-Անտրէ Մարսէլի ուսումնասիրութեան եւ թէ Իվ Թէսիէյի երգացանկին կը պակսին՝ Վ. Սարգսեան, Բ. Կանաչեան, եւ Հայաստանեան նոր երգերը։ Ցուտով անոնց տրամադրութեան տակ պիտի դրուին անոնք, որով կ'ամբողջանայ պատկերը։

Ընթերցողին գաղափար մը տալու համար թէ ի՞նչպէս կ'երգէր Իվ Թէսիէն հայերէն երգերը, բաւ միայն այն ինչ որ բազմաթիւ ունկնդիրներէ լսեցի։

— Ինչո՞ւ մեզ կը խաբէք, ո՞վ է պահուած այդ Իվ Թէսիէին ետին, ի՞նչ է անոր Հայու անունը…։

Զմոռնամ աւելցնելու թէ վերոյիշեալ երեք հանդէսներուն կը նախագահէին կարգով — Վարդան Սարգսեան, Գ. Մարթէն եւ Գ. Գ. Գաղտասարեան, որոնք թէ ֆրանսերէն եւ թէ հայերէն բացատրութիւններ տուին հաւաքոյթի նպատակին եւ հայ տոհմիկ երգերուն մասին։

Տաղանդաւոր երաժշտագէտ եւ Կոմիտասի արժանաւոր աշակերտին՝ Վարդան Սարգսեանի դրաւոր ճառերը յաջորդէն պիտի օգտագործեմ Զրոյցիս մէջ։

Վերջացնելէ առաջ աւելցնենք նաեւ թէ ամէն տեղ ներկայ եղան մեծ թիւով Ֆրանսացիներ։ Մարսէյլի մէջ «Քաթէ տը Սիւտ»ի խումբը, բանաստեղծներ, քննադատներ, սիրելի Գ. Ժան Պալարի գլխաւորութեամբ։ Ներկաներուն մէջ աչքի կը զարնէր նաեւ Կոմսուհի Փասքրէ, որ մեծ մեկենաս մըն է։

Կրընոպլի հանդէսին ներկայ էին ի միջի այլոց Գ. Սթէքէլ, երաժշտանոցի տեսուչը եւ Գրողներու Միութեան նախագահը, որոնք երկուքն ալ խօսք առին հանդէսին վերջաւորութեան եւ իրենց հիացումը յայտնեցին այս անծանօթ, բայց իրապէս եղակի երգերուն մասին։

Երեք հրաշալի հանդէսներ, շատ բաներով կազմակերպուած երեքն ալ։ Հայ երգը փառաւորուեցաւ Ֆրանսացի մեր բարեկամներուն ներկայութեան, ու մեզի Հայերուս պարգեւեց խորունկ ու յորդ ապրումներ։ Մեզ յուզեց, մեծ ու պզտիկ մեզ տաքցուց, մեզ իրարու միացուց։

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԹԱՓԱՆՑՈՒՄԸ ԱՓՐԻԿԷ ԵՒ ԱՍԻԱ

ԽՄԲ.— Համայնավար Պետութեանց թափանցումը Ափրիկեան եւ Ասիական երկիրներու մէջ վտանգ է Արեւմտեան Պետութեանց ազդեցութեան համար» խորագրով, *Քոմպա*, Հրանդ Թորոսեանի ստորագրութեան տակ յօդուած մը հրատարակած է, որուն մէջ մեր հայրենակիցը կը պարզէ տնտեսական օժանդակութեան այն բոլոր առաջարկները՝ զորս, մասնաւորաբար խորհրդ. Ռուսիա եւ համայնավար Չինաստան, ըրած են Հնդկաստանի, Սէյլանի, Պիրմանիոյ, Սուրիոյ, Եգիպտոսի եւ ուրիշ երկիրներու, եւ կ'ընէ հետեւեալ դիտողութիւնները.—

Այս տեսակ համաձայնութիւններու վերաբերեալ բնագիրներուն եւ զեկուցումներուն մէջ դրեթէ միշտ կը հանդիպինք միեւնոյն կրկնութիւններուն. օժանդակութիւններէն նպաստաւորուող երկիրներու վարիչները կը դատապարտեն «գաղթային» պետութիւններու կայսերապաշտ գործունէութիւնը, իսկ փոխատու երկիրները կը խոստանան զօրավիգ ըլլալ փոխառուներուն, անոնց քաղաքական պահանջներուն ուժ տալու համար։

… Ասոնք քանի մը օրինակներն են միայն տնտեսական օժանդակութեան այն առաջարկին՝ զոր խորհ. ներկայացուցիչները ըրին վերջերս Գահիրէի մէջ տեղի ունեցած Ափրիկեան-Ասիական համաժողովին մէջ, ուր առեղծուեցաւ՝ միայնուն մարմին մը բաղկացած տասը քարտուղար-պատուիրակներէ, որոնցմէ մէկը՝ Խորհրդ. Ռուսիայէ նշանակուած։

Սխալ պիտի ըլլար Խորհրդային առաջարկը ալըֆէր նկատել, որովհետեւ այսպիսի մտածում մը չանդալիր կերպով հերքող բազմաթիւ իրողութիւններ կան՝ որոնց մէկ քանին միայն յիշեցինք մենք։

Անշուշտ, քանի մը երկիրներ կան — Սուտան, Ղանա, եւայլն — որոնք, Խորհրդային օժանդակութիւնը սկզբունքով ընդունելով հանդերձ, կը յայտարարեն թէ՝ վճռապէս որոշած են թոյլ չտալ համայնավարութեան որ իրենց երկիրը մտնէ։ Եւ սակայն, եթէ համայնավար Պետութեանց հետ իրենց յարաբերութիւններ բազմանան, առոր հետեւանքը այն կ'ըլլայ որ համայնավար գաղափարներն ալ կը մտնեն իրենց սահմաններէն ներս, եւ յետոյ, դժուար կ'ըլլայ ետ մղել այս վարդապետութեան խռէքանական ալիքները։

Համայնավարութեան այս ուժականութեան դիմաց ի՞նչ կը տեսնենք Ատլանտեան Ուխտի երկիրներուն մէջ։ Ընդհանրապէս, դանդաղութիւն եւ յանդուգն նախաձեռնութիւններու անբաւարարութիւն։ Ասոր մէջ է ահա՛ վտանգը որ կը սպառնայ Արեւմտեան ազդեցութեան։

— ԹՐՔԱՀԱՅԱՍՏՈՒՄ —

25 ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ

Ինչպէս գրած էինք, Թուրքիոյ մէջ «Վաթան» կուսակցութիւնը լուծուեցաւ։ Պաշտօնական զեկոյցը մը հրատարակուած է, ուր կ'ըսուի թէ կուսակցութեան 25 անդամները ձերբակալուեցան եւ Արդարութեան յանձնուեցան համայնավարութեան եւ հայրենադաւութեան յանցանքով։

Պաշտօնական բացատրութիւնը այն է, թէ ձերբակալուած համայնավարամիտներուն նպատակն էր քանդել ընկերային, քաղաքական եւ իրաւական կարգերը՝ որոնք «հաստատուած են Թուրքիոյ հանրապետակա՛ն վարձակարգին ներքեւ…»։

«Վաթան» կուսակցութիւնը հիմնուած է Տոքթ. Հիքմէթ Քըվըլճըմլըի կողմէ եւ համայնավար կուսակցութեան հետ իր ունեցած միակ տարբերութիւնը՝ անուններն է։

Առենին համայնավար գաղտնի կազմակերպութիւնը արգիլուած հռչակուեցաւ Թուրքիոյ մէջ եւ անոր անդամները դատարան յանձնուեցան։ Այնուհետեւ Տոքթ. Հիքմէթ «ընկերվարական կուսակցութիւն» մը հիմնեց եւ շարունակեց աշխատիլ իրագործելու համար իր ծրագիրները։ Սակայն ոստիկանութիւնը յաջողած է երեւան հանել անոնց գործունէութիւնը. այս անգամ՝ Տոքթ. Հիքմէթ 23 տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցաւ. բայց, ներումի օրէնքէ մը օգտուելով ազատ արձակուեցաւ եւ իր շուրջը հաւաքելով նախկին համայնավարները՝ հիմնեց «Վաթան» կուսակցութիւնը։ Այս կազմակերպութիւնը իր գոյնը յայտնի ըրած է վերջին ընտրութեանց առեն եւ նկատելով որ համայնավարութիւնը պաշտօնէն հռչակուած է Թուրքիոյ մէջ «Վաթան»ի նախագահ ու անդամները հաւաքարար յանձնուեցան Արդարութեան։ Կը կարծուի թէ խիստ պատիժներ պիտի սահմանուին։

ԱԶԳ. ԿԵԱՆՔԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Ցունուար 23ին, Հինգշաբթի, Լոնտոնի Հոլանտական եկեղեցիին մէջ անգլերէն լեզուով քարոզեց Գարեգին վրդ. Սարգիսեան, որ յատկապէս հրաւիրուած էր Օքսֆորտէն։ Գարեգին վրդ. խօսեցաւ եկեղեցւոյ միութեան գաղափարին շուրջ, մէջբերումներ ընելով Շնորհալիէն ու Լամբրոնացիէն։ Քարոզէն ետք կարդաց «Քրիստոս ի մէջ»ը, անգլերէն թարգմանութեամբ։

Արարողութիւններէն վերջ ներքնայարկին մէջ մօտ քառասուն հոգի հիւրասիրուեցան։ Հայ եկեղեցւոյ անցեալին ու ներկային մասին եղած կարգ մը հարցումներու պատասխանեց, չհշտելով անոր ազգային նկարագիրը։ Բացատրեց ներկայ կացութիւնը, աւելցնելով թէ Հայաստանեայց ու Անկլիքան եկեղեցիները սերտ յարաբերութիւն ունեցած են իրարու հետ։

Անկլիքան եկեղեցւոյ արտաքին յարաբերութեանց դիւանին ընդհանուր քարտուղար Ռւաթըրմըս իր կարգին բացատրութիւններ տուաւ երկու եկեղեցիներու յարաբերութեանց մասին։

× Լիբանանի երիտասարդ ուսանողներէն Ջաւէն Գալըպճեան յաջողութեամբ աւարտեց Լոնտոնի համալսարանին օդանաւագիտութեան ճիւղը, միաժամանակ անդամ ընտրուելով Ռոյըլ աէրոնոթիքըլ սոշիըթիի մեքենագիտութեան կաճառին։ Զ. Գալըպճեան սերտօրէն կապուած է հայ կեանքին եւ յաճախ դասախօսութիւններ կուտայ մեր ժողովուրդին մասին՝ հայ թէ օտար շրջանակներու մէջ։

Ե. Կ. ՋԱԼԸԳԵԱՆ

ԳՆԱՀԱՏԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

Եկեղեցիներու Միութեան Ութօրեային առիթով, «Կրընէլի Սուրբ Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցին», Հինգշաբթի, Ցունուար 25-ին երեկոյեան ժամը 21ին Սինեմա Էֆրանի մէջ կազմակերպած էր իր փակման երեկոյթը՝ «Մեծ երգահանդէս եկեղեցական երաժշտութեան»։

Այս երգահանդէսին կը մասնակցէին Փարիզի եկեղեցւոյ, Լուտերեան, ինչպէս նաեւ Սուրբ Ցովսէփ խաչակիր մանուկներու երգչախումբը։

Նախ քան հայկ. երգչախումբի երեւումը հայ երիտասարդ մը հայկ. եկեղեցւոյ երաժշտութեան մասին քանի մը ծանօթութիւններ տուաւ։ Այսպ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Գ. Ա. Պարթեւեանի, ծափահարութիւններու մէջ երգեց «Ով Զարմանալի»ն, «Ցարութեան տաղ» եւ «Այսօր ձայն հայրական», որմէ ետք, Սուրբ պատարագէն քանի մը հատուածներ, ամբողջ 3/4 ժամ, ունկնդիրները պահեցին իրենց քաղցրահունչ ազդեցութեան տակ։

Մէջ ընդ մէջ եղան փառաբանութիւններ եւ մաղթանքներ կաթողիկէ, բողոքական եւ օրթոտոքս համայնքներու պետերէն։

Փարիզի Լուտերեան երգչախումբը տըկար ազդեցութիւն մը գործեց։

Ամէնէն վերջ հանդէս եկան խաչակիր մանուկները, աւելի քան 150 հոգի, որոնք մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին։

Գնահատելի ձեռնարկ մը։

ԼԵՒՈՆ ՄՈՄՃԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (112)

ԿԱՅԾԵՐ

ԼԲ.

ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱՄՕՐ ՎԱՆՔԻ ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆԸ

Իսկ Հաղբակայ, Վանայ, Մուշի, Բաղէշի բնակիչների մեծ մասն այնտեղ էին։

Ես գուրս եկայ մեր վրանից տեսնելու, թէ սալմաստեցիներից ովքեր էին եկած։ Մարօն ցանկութիւն յայտնեց ինձ հետ գալու։ Մարգարիտը եւ Խաթունը չափազանց յոգնած էին, մնացին վրանում։ Փոքրիկ Սալբին արդէն քնած էր։ Երկար ես մօտ էի գալիս Մարոյի հետ ուխտաւորների բանակի մէջ։ Ամէն տեղ շարժողութիւն կար, խառնւում էին, ամբոխւում էին, ամէն տեղ լսելի էր լինում երգ, աղաղակ, ծիծաղ, անէծք, աղօթք, եւ երբեմն ժանուկ չրթունքների ջերմ սիրախօսութիւններ…։

Կարդալով վերջին ժամանակներում Ցունաստանի պատմութեան մէջ ոլիմպիական, դելֆեան Ապողոնի եւ սանդարամետական տների մասին, մինչ ես յիշում էի իմ ուխտագնացութիւնը եւ սուրբ Տիրամօր վանքը։ Ես յիշում էի նրա տօնախմբութիւնը, ուր սկսեալ խորին հեթանոսութիւնից, ժողովրդի հոգու մէջ մնած նախապաշարմունքները արտայայտւում էին իրանց բոլոր նախնական կերպարանքով։ Ես երեւակայում էի իմ մտքում մինչև մի այսպիսի պատկեր՝ — քրիստոնէութիւնը յայտնուած քուրմի զգեստով…։

Ոչ մի նոր վարդապետութիւն բոլորովին չէ կարողանում ջնջել, անհետացնել ժողովրդի սրտից այն, որ թողել է անցեալը։ Հեթանոսութեան ծէսերը, արարողութիւնները, պաշտամունքը դարերով արմատացել էին Հայի հոգու մէջ, նրանք միացել էին նրա բնաւորութեան հետ։ Քրիստոնէութիւնը միանգամով արբել Հայաստանը հին նախապաշարմունքներից կարող չէր, մինչեւ ժամանակը եւ կրթութիւնը չտար նրան մի նոր ձեւ եւ կերպարանք։

Մենք մտն էինք գալիս ուխտաւորների բանակի մէջ, ուր իւրաքանչիւր քայլում հանդիպում էր մի նոր տեսարան։ Մարօն լուռ էր. նա խիստ սակաւ էր խօսում։ Նա վազում էր մի տեսարանից միւսը, որպէս անհանգիստ թիթեռնիկը թռչում է մի ծաղկից դէպի միւսը։ Կարծես, նրա հետաքրքրութիւնը ոչ մի բանի մէջ չէր կարողանում բաւականութիւն գտնել. նա բոլորից էլ շուտով ձանձրանում էր։

Մի տեղ «աշուղը» սազը ձեռին հանդէս է մտել. նա իր նուագարանը սեղմած կուրծքին, ածում է, երգում է եւ պատմում է մի հին վէպ։ Հէքիաթ սիրող բազմութիւնը, շրջապատած նրան, խորին ուշադրութեամբ լսում է եւ քաջալերում է իր գովեստներով եւ ընծաներով ժողովրդական վիպասանին։

Մի տեղ հանդէս են մտել երկու աշուղներ։ Նրանք մրցութիւն են անում միմեանց հետ։ Որպէս մի զոյգ համարձակ մենամարտողներ, տաքացած, բորբոքուած, կռւում են։ Դա հանճարի եւ մտաւոր ճարտարութեան կռիւ է։ Նրանցից մէկը երգով առաջարկում է մի հարց, միւսը պէտք է իսկոյն պատասխանէ նոյնպէս երգով։ Երկուսի երգեցողութեան յանգերը, չափերը, եւ եղանակը պէտք է միաձեւ լինեն։ Հարցը եւ պատասխանը կատարւում է զարմանալի արագութեամբ, յանպատրաստից։ Նա յաղթւում է համարւում, երբ պատասխանում է անճիշդ, կամ խիստ անդամ։ Ցաղթողը խլում է իր հակառակորդի սազը, մաւզանների նրան պարգեւած քնարը, — դա բանաստեղծի մրցանակն է։

Ես յետոյ շատ անգամ մտածում էի, երբ մինչեւ այսօր վանքերի տօնախմբութիւնների ժամանակ յայտնւում են աշուղները, որպէս ժողովրդական բանաստեղծներ, ցոյց տալու իրանց հանճարը եւ մրցանակ ստանալու, — չէ՞ որ դա մի եւ նոյն հին սովորութիւնն է, որ մնացել է կռապաշտական դարերից, երբ մեր երգիչները յայտնւում էին մեհենական տօներում։ Բայց ո՞րտեղ մնացին նրանց ստեղծագործութեան պտուղները։

Մի այլ տեղ սազանդարները ածում են զուռնայ եւ նաղարայ։ Նրանք կանգնած են տափարակի վրայ։ Այնտեղ հաւաքուել է զուարճասէր բազմութիւնը։ Պար են բռնել. դա կոչւում է Խայլի կամ գուանդ։ Տղամարդիք, կանայք եւ աղջիկներ, միմեանց ձեռքից բռնած, կազմել են մի բոլորակ շղթայ։ Նուագածուները կանգնած են բոլորակի կենտրոնում։ Խայտաճամուկ շղթան պտտւում է նրանց շուրջը։ Կնիկների երեսները քօղարկած են, իսկ աղջիկներինը բաց են։ Մի աղամարդ, գոյնզգոյն թաշկինակը ձեռքում, դրօշակի նման փափացնելով, առնում է պարագլուխը։ Նա սկսել է ի ջանգիլիում եւ ամէն անգամ երգում է մի տուն, ամբողջ խումբը կրկնում է նրա խօսքերը։

Իսկ երբեմն երգում են հերթով։ Այն ժամանակ մրցութիւն է լինում աղամարդերի եւ աղջիկների մէջ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Օր. ՄԱՏԼԷՆ ՊՈՒՃԱՏԵԱՆ
Պ. ՅԱԿՈԲ ԳԱԼԲԱՔԵԱՆ

Նշանուած (Նոր Սերնդական)

Մարսէյլ 26 Յունուար 1958

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Այրի Տիկին Զարուհի Փուրթոյեան եւ զաւակները (Սէն Մորիս), Տէր եւ Տիկին Յարէթ Փուրթոյեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն Տարօն Տուրուբերանի Տէւինի Հայր. Միութեան եւ բոլոր անոնց՝ որոնք ծաղկեպսակով, հեռագրով, նամակով եւ անձամբ ներկայ գտնուեցան տարաբախտ Միսաք Փուրթոյեանի թաղման տխուր առթիւ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Նորհատեան եւ զաւակները, Պօղոս, Գէորգ, Յակոբիկ, Տէր եւ Տիկին Ադամեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Քարաարթինեան եւ զաւակները, կը ծանուցանեն թէ իրենց զաւկին, եղբօր, քրոջ զաւկին ՊԵՏՐՈՍ ՆՈՐՀԱՏԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, այս կիրակի ժամը 10ին։ Յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ։

×

Համբարձում Գալթայեան, Տէր եւ Տիկին Վահէ Գայթայեան (Փարիզ) կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի (Փետր. 2) հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին մէջ (բիւ տէ Պրօշէ) իրենց ողբացեալ հօր՝ ՌՈՒԲԷՆի (Շապին Գարահիսարցի) եւ մօր՝ Վարսենիկի յիշատակին, (երկուքն ալ մեռած Պոլիս), իրենց մահուան վեցերորդ եւ 11րդ տարելիցներուն առթիւ։

Ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ՊԱՆԵԽՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, Տեառնընդառաջի տօնին առթիւ, ժամը 19ին։

Գեր. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Վ. ՓԱՐԹԱՄԵԱՆ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Սէն Բրնէի մատրան մէջ։

ԼԻՈՆԻ Ազգ. Միութեան ատենապետ Պ. Ա. Կիւլպէնկեան, Ազգ. Միութեան անդամ Պ. Գ. Սողոմոնեանի եւ Եկեղեցական անդամ Պ. Անդրանիկ Գօյաճեանի կողմէ հանգանակուած 622.000 ֆրանք գումարին նուիրատուներուն անունները «Յառաջ»ի մէջ արդէն լոյս տեսան։ Հետղհետէ պիտի հրատարակուի նաեւ սոյն գումարէն զատ հանգանակուած գումարներուն քանակը եւ նուիրատուներուն անունները։

Փափազեան եղբայրներ հարիւր հազար ֆրանք, Պ. Պ. Նազար Ուզունեան, Նազարէթ Աւագեան, Արթիւր Յովհաննէսեան Թէլէկլօպ յիսուն հազարական, Մինասեան Թադէոս երեսուն հազար, Գրիգոր Աւագեան եւ Յակոբ Զօլադեան 25000ական ֆրանք։ Արման Ուզունեան քսան հազար, Սերժ Ժամկոչեան, Ժիրայր Յարութիւնեան, Ժագ Յարութիւնեան, Ալէքսանեան Օննիկ եւ Պուշաքճեան Նազար 10.000ական ֆրանք։

Պ. Պ. Գույումճեան Միհրան, Աճէմեան Արմենակ, Աւետիսեան Ժագ, Գարակէօզեան Ստեփան, Չէրչեան Ստեփան, եւ Տօնայեան Տօնապետ հինգ հազարական, Յարութիւն Գարակէօզեան երեք հազար, Պ. Արման Գազանճեան երկու հազար, Գամպէրեան, Տիկին Տօնիկ եւ Պէյկատէմ հազարական ֆրանք։

Վէնիսիւյէօ Սէն Ֆօն.—

Պ. Պ. Պօղիկեան Կարապետ երեսուն հազար, Գամպէրեան Վարդեվառ 25.000, Պօղոսեան Կարպիս, Ճէնանճեան Սերոբ, Սալանեան Յակոբ, Հովիկեան Վիքթոր, Բիւզանդեան Յովհաննէս հինգ հազարական, Կարապետեան Թորոս երկու հազար ֆրանք։

× Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան։ Իրենց անուան տօնախմբութեան առթիւ.— Յակոբ Սամուէլեանէ հազար ֆրանք, Յովհ. Ռուբինեանէ հազար, Յովհ. Տէր Պետրոսեանէ հինգ հարիւր, Յովհ. Յաբելեանէ 500 ֆրանք։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ
ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ
ՇԱՒԻԼԻ ՆՈՐԱՇԷՆ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՄԷՋ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 11ին

× Արարողութեանց կը մասնակցին հրաւիրեալ դպիրներ՝ ղեկավարութեամբ Պ. Ն. Սերգոյեանի։

Հոգեհանգստեան պաշտօնէն ետք հայկ. աւանդական սովորութեան համաձայն հոգեճաշ՝ եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ խումբին եւ հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. կոմիտէին։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէն կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ, մատուռին մէջ։

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ
յիշատակին, իր մահուան տարելիցին առթիւ։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն եւ Նոր Սերունդի Շ. Միսաքեան խումբը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ
յիշատակին, իր մահուան տարելիցին առթիւ, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին մէջ։ Պիտի յիշատակուին նաեւ ընկերներ՝ Զ. Տարագճեան, Ա. Թէպոյեան, Յորէն Պէքմէզեան, Մարգարեան, Գէորգ Գասեան, Երուանդ Տէր Ղուկասեան։

ԽԻՍՏ ՇԱՀԵԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէն դասախօսական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր ընկերները, Շաբաթ (Փետրուար 8) երեկոյ ժամը 8.30ին, Սօսիէթէ Սավանթի ԱՇ սրահին մէջ։ 28 րիւ Սէրփանթ, մէթրօ Օտէօն։

Կը դասախօսէ ընկ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Այս դասախօսութեան կը հրաւիրուին «Նոր Սերունդի» հին ու նոր անդամները, ինչպէս նաեւ ուսանողական միութեան երիտասարդները։

ՀՐԱՒԷՐ
ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ

Փարիզի Հայ Ազգասէր Ընկերակցութիւնը արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, 15Փետր. Շաբաթ օր, կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, 32 րիւ տը Թրէվիզ։

Այս ժողովը ի գործ ըլլալու համար անհրաժեշտ է մեծամասնութիւն, այս պատճառաւ եւ մանաւանդ նկատի առնելով օրակարգի կարեւորութիւնը բոլոր անդամներէն կը խնդրուի առիպողական ներկայութիւն այս արտակարգ ժողովին։

ՕՐԱԿԱՐԳ.— Անտիյիի մէջ անբուժելիներու 20 անկողիննոց յաւելուածական շէնքի մը կառուցման առթիւ վարչական խորհուրդին որոշած փոխառութեան վաւերացումը։

ԿՆԻՔ

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

———o———

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 9, ԿԻՐԱԿԻ, ՊՐԻՒՍԷԼ – ԿԱՆ

Անոնք որ կ'ուզեն մասնակցիլ այս ուխտագնացութեան, կանխաւ արձանագրուին Նուպար Յովհաննէսեանի մօտ մինչեւ Յունուար 31։

Պաշտօնական հանդիսութիւնը Կանի մէջ, փետրուար 9ին, ժամը 3ին, պելժ պետական ներկայացուցիչներու մասնակցութեամբ։

Ազգային հանդիսութիւնը Պրիւսէլի մէջ, փետրուար 9ին ժամը 8.30ին, հայ եւ օտար ներկայացուցիչներու մասնակցութեամբ։

Պիտի կազմուին երկու խումբեր —

1.— Փարիզ – Պրիւսէլ – Կան, նոյն օրուան մէջ երթուդարձ (շոգեկառք, ճաշ), 7000 ֆրանք։

2.— Փարիզ – Պրիւսէլ– Կան, մէկ գիշեր մնալով Պրիւսէլ՝ երեկոյեան հանդէսին մասնակցութեամբ (շոգեկառք, ճաշ, պանդոկ), 10.000 ֆրանք։

Արձանագրուելու համար ղրկել կանխավճար 5000 ֆրանք Պ. Նուպար Յովհաննէսեանի հասցէին։

14, Rue du Soleil. C.C.P. 7065-15

Ուշադրութիւն.— Ֆրանսահպատակները կրնան Պելժիա այցելել իրենց անձնագիրով, (Քարթ տ'իտանթիթէ) առանց վիզայի։ Նանսէնեան հպատակները եւս կրնան Պելժիա այցելել ԱՌԱՆՑ ՎԻԶԱյի բայց անցագիրով (փաս փօռ)։ Այլ հպատակութեանց համար՝ անցագիր եւ վիզա։

Մեկնում փարիզէն Պրիւսէլ առաւօտեան ժամը 8ին։ Մեկնում Պրիւսէլէն Փարիզ գիշերը ժամը 0.40, նոյն օրուան մէջ, Կիրակի։

Մեկնում փարիզէն Պրիւսէլ առաւօտուն ժամը 8ին, Կիրակի։ Մեկնում Պրիւսէլէն Փարիզ երեկոյեան ժամը 7ին երկուշաբթի։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը այս չարաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.—Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ թաղ. խորհուրդը կը յայտարարէ որ՝ թաղիս մայրենի լեզուի դաստիարակութեան ուսուցչուհին հիւանդութեան պատճառաւ հրաժարած ըլլալով, անմիջապէս նոր վարժուհիի կարիքը ունինք միայն հինգշաբթի օրերը.— առաւօտ եւ կամ կէսօրէ վերջ դասաւանդելու համար։ Փափաքողները թող դիմեն շուտով թաղականութեան։ Եկեղեցւոյ խորհրդարանը կիրակի օրերը։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Երիտասարդաց Միութեան կողմէ։

Այս Ուրբաթ, (31 Յունուար) երեկոյ Ս. Պօղոս Պետրոս մատրան մէջ։

Կը դասախօսէ Կաթ. պատուիրակ Սեբովբէ եպիսկոպոս։

Այս առթիւ սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած է Վալանսի հոգեւոր եղբայրութեան կողմէ (երիտասարդներ)։

Կը ներկայացնեն երեք դրուագներէ բաղկացած փիէս մը։

ՏՐՏՄՈՒԹԻՒՆԷ ՈՒՐԱԽՈՒԹԻՒՆ

Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահին մէջ։

Մուտքը ազատ է։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
—— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) ——